OPERE II

Gabriela Adameşteanu

Gara de Est
Întâlnirea

POLIROM

Gabriela Adameşteanu

II

Gara de Est

Întâlnirea

Prefaţă de Paul Cernat

Cronologie de Andreea Drăghicescu

Editura Polirom

2008

© 2008 by Editura POLIROM, pentru prezenta ediţie

Colecţie coordonată de Daniel Cristea-Enache.

www.polirom.ro
Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, Bl. B3A, sc. 1, et. 1, sector 4, cod 040031,
O.P 53, P.O. BOX 1-728, 030174
ISBN eBOOK: 978-973-46-2156-9
vol. ISBN: 978-973-46-1184-3
vol. 2: Gara de Est; Întâlnirea - 2008 - ISBN : 978-973-46-1074-7

Lector: Magdalena Popescu Bedrosian
Redactor: Alina Radu
Coperta: Radu Răileanu

Această carte în format digital (e-book) este protejată prin copyright şi este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parţială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziţia publică, inclusiv prin internet sau prin reţele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informaţiei, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sau comercializarea sub orice formă, precum şi alte fapte similare săvârşite fără permisiunea scrisă a deţinătorului copyrightului reprezintă o încălcare a

legislaţiei cu privire la protecţia proprietăţii intelectuale şi se pedepseşte penal şi/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Lectura digitală protejează mediul

Versiune digitală realizată de elefant.ro

Cronologie

1942 Gabriela Adameşteanu se naşte la 2 aprilie la Târgu Ocna, într-o familie de intelectuali (Ion Adameşteanu, profesor universitar şi autor de tratate fundamentale de medicină veterinară, Dinu Adameşteanu, arheolog italian renumit pentru descoperirile sale din Sicilia şi muzeele ridicate în Sudul Italiei, excelentul chirurg Cornel Adameşteanu sunt unchii săi).

Tatăl, Mircea Adameşteanu, este un apreciat profesor de istorie, mama, Elena Adameşteanu (fostă Predescu), profesoară de lucru manual şi, ulterior, educatoare.

1946 Familia Gabrielei Adameşteanu se mută la Piteşti.

1949-1960 Urmează şcoala primară şi Liceul nr. 2 din Piteşti.

1960-1965 Urmează cursurile Facultăţii de Limba şi Literatura Română din cadrul Universităţii Bucureşti, pe care le încheie cu susţinerea lucrării de licenţă *Modificări în structura personajului la Proust*, sub îndrumarea profesorului Silvian Iosifescu, catedra de Teoria Literaturii.

1965 La 4 martie moare tatăl, Mircea Adameşteanu.

La 1 septembrie Gabriela Adameşteanu este repartizată ca redactor în Redacţia de Dicţionare Enciclopedice a Editurii Politice, devenită ulterior Editura Enciclopedică, respectiv Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, unde va lucra până în 1984.

1971 Debut publicistic în revista *Luceafărul*, nr. 2 (454), sâmbătă 9 ianuarie, cu „Prietenie“, fragment din viitorul roman *Drumul egal al fiecărei zile*. Până la apariţia lui în 1975 a mai publicat în paginile aceleiaşi reviste şi alte fragmente: „După-amiezi de duminică“ (12 mai 1973), „Cutia de abanos“ (1973), „Străzi de duminică“ (20 iulie 1974), „Un apel telefonic“ (7 decembrie 1974), „Fereastra“ (28 decembrie 1974), „Spre sfârşitul săptămânii“ (5 aprilie 1975).

În paralel publică fragmente şi în *România literară*: „Deruta“ (27 mai 1971), „Ploaie“ (16 martie 1972), „Vitalitate“ (26 octombrie 1972).

1973 Publică în *România literară* (13 septembrie) povestirea „Nelinişte“, care va fi inclusă în volumul de povestiri *Dăruieşte-ţi o zi de vacanţă*

(publicat în 1979).

1974 Primeşte din partea revistei *Luceafărul* „Premiul pentru Proză“ (9 noiembrie).

1975 August. Debutează editorial cu *Drumul egal al fiecărei zile*, publicat la Editura Cartea Românească (director Marin Preda, lector Magdalena Popescu Bedrosian). „Este o carte scrisă bine, cu nerv şi ironie. […] o analiză rece, aproape crudă, o obiectivitate aş zice medicală: fără să fie poetizant, romanul nu este nici sumbru, nici amar, ci pur şi simplu exact şi meticulos în observaţie“ (Nicolae Manolescu); „Considerată fie reprezentarea unei simple crize de adolescenţă, fie relatarea uniformă a biografiei unei femei tinere, această carte analizează de fapt o acerbă voinţă de individualizare, ce se manifestă însă pasiv, prin reacţii mereu defensive. […] Volum de debut, însă de o maturitate incontestabilă“ (Mircea Iorgulescu).

Romanul este distins cu Premiul pentru Debut al Uniunii Scriitorilor din România şi cu Premiul „Ion Creangă“ al Academiei Române.

1976 La 1 septembrie publică în revista *Luceafărul* primul capitol din romanul *Dimineaţă pierdută* (1984) sub titlul „Cumpăna zilelor“.

1978 Februarie. Câteva fragmente din romanul de debut *Drumul egal al fiecărei zile* sunt traduse în limba germană de Werner Sollner şi publicate în revista *Neue Literatur*.

Aprilie. Povestirea „O plimbare scurtă după orele de serviciu“, care ulterior va apărea în volumul *Dăruieşte-ţi o zi de vacanţă* (1979), este publicată în numărul 4 al revistei *Viaţa Românească*.

La 8 august moare mama, Elena Adameşteanu.

Apare cea de-a doua ediţie a romanului de debut, *Drumul egal al fiecărei zile*, publicat la Editura Eminescu (director Valeriu Râpeanu), în colecţia „Romanul de dragoste“.

Publică două fragmente din nuvela care va da şi titlul volumului apărut în 1979, *Dăruieşte-ţi o zi de vacanţă*. Primul dintre acestea apare la data de 26 octombrie în *România literară*, iar cel de-al doilea la data de 30 decembrie în revista *Luceafărul*.

Apare la Editura Eminescu traducerea romanului *Pierre şi Jean* de Guy de Maupassant, realizată împreună cu Viorica Oancea.

1979 În noiembrie apare volumul de nuvele *Dăruieşte-ţi o zi de vacanţă* la Cartea Românească (director Marin Preda, lector Magdalena Popescu Bedrosian). „La câţiva ani de la debut, la abia a doua carte, ar fi insuficient s-o mai enumerăm protectori pe Gabriela Adameşteanu printre promiţătorii «tineri». Ea deţine, pe lângă un talent excepţional, ceva din secretul unei autentice maturităţi, al profesionalismului literar“ (Lucian Raicu); „Concise, sobre şi veridice (brutale chiar) – prozele Gabrielei Adameşteanu transmit de fiecare dată un frison al singurătăţii şi eşecului“ (Cornel Moraru).

1980 Publică la 20 ianuarie în *Vatra* primul fragment din nuvela *Gara de Est*.

Publică la 16 octombrie un al doilea fragment din romanul *Dimineaţă pierdută* (1984), intitulat „Album de fotografii“, anunţat însă ca făcând parte din romanul *Vica*. Titlul romanului *Dimineaţă pierdută* apare la 20 februarie 1982, în revista *Vatra*, odată cu publicarea fragmentului „Salonul“. În perioada următoare mai apar şi alte fragmente extrase din *Dimineaţă pierdută*: un fragment care poartă chiar titlul viitorului roman, „Dimineaţă pierdută“ (în *Tribuna*, 28 februarie 1982), „Călătorie“ (*România literară*, 29 iulie 1982), „Conversaţie în ajunul intrării“ (*Argeş*, nr. 3/1983), „Măsuţa de servit ceaiul“ (*Tribuna*, 14 aprilie 1983), „Neînţelegere“ (*Orizont*, 27 mai 1983), „Sindrofie“ (*Vatra*, 20 mai 1983), „Invitaţia“ (*Viaţa Românească*, nr. 3/1983), „Cer de septembrie“ (6 octombrie 1983), „Din jurnalul unui combatant“ (*Argeş*, octombrie 1983).

Devine membră a Uniunii Scriitorilor din România.

1981 August. Publică în numărul 8 al revistei *Viaţa Românească* nuvela „Vară-primăvară“, care va da titlul volumului de proză scurtă publicat în 1989. Din acelaşi volum şi alte proze scurte vor fi publicate în presă până la apariţia editorială din 1989: „Ora de navetă“ (*Vatra*, 20 septembrie 1985), „Dialog“ (*România literară*, 19 iunie 1986), „Drum comun“ (*Vatra*, iulie 1987).

1984 Aprilie. Apare *Dimineaţă pierdută* la Cartea Românească (director George Bălăiţă, lector Magdalena Popescu Bedrosian). Romanul s-a aflat în planul de publicare al editurii pentru anul 1983, însă autoarea lucrează pe corecturi, manuscrisul întârzie şi, pentru a nu pierde şansa publicării, pe carte este trecută data din planul editorial. „*Dimineaţă pierdută* de Gabriela Adameşteanu este unul dintre cele mai bune romane apărute în ultima vreme: bogat, chiar stufos, profund, «adevărat» până în cele mai mici amănunte, modern în construcţie şi scris cu fineţe. Să adaug şi că romanul are şansa câtorva personaje memorabile, dintre care se detaşează Vica (madam Delcă)…“ (Nicolae Manolescu); „roman de deplină maturitate, situând-o pe autoare nu numai printre cei mai mari romancieri contemporani, ci şi printre cei mai buni din întreaga noastră literatură“ (Monica Lovinescu, cronică radiofonică difuzată la Europa Liberă); „O dimineaţă «pierdută», dar un veac câştigat, se poate spune în legătură cu romanul Gabrielei Adameşteanu şi cu titlul lui. O dimineaţă lungă, de o sută de ani. Romanul Gabrielei Adameşteanu transmite nu numai un puternic sentiment al istoriei, ci şi un puternic, extraordinar sentiment al vieţii şi, mai ales, al trecerii ei“ (Valeriu Cristea).

Romanul este distins cu Premiul pentru Proză al Uniunii Scriitorilor din România.

La 14 iunie primeşte Premiul revistei *Argeş* pentru romanul *Dimineaţă pierdută*.

1985-1990 Lector la Editura Cartea Românească.

1986 Octombrie. Publică în *Viaţa Românească* „Întoarcerea“, primul fragment din nuvela de mari dimensiuni „Întâlnirea“ care va apărea în volumul de proză scurtă *Vară-primăvară* (1989). Până la apariţia volumului *Vară-primăvară* în 1989, apar în reviste şi alte fragmente din nuvela „Întâlnirea“: „Oscilaţii de tensiune“ (*Ateneu*, iulie 1987), „Întoarcerea“ (*Convorbiri literare*, octombrie 1987), „Întâlnirea“ (*Viaţa Românească*, februarie 1988) – cu specificarea „fragment de roman“, „Întâlnirea“ (*Tribuna*, 17 martie 1988).

Decembrie. Are loc premiera variantei dramatizate a romanului *Dimineaţă pierdută*, realizată de către Cătălina Buzoianu, la Teatrul Bulandra, avându-i în distribuţie pe Tamara Buciuceanu (Vica Delcă), Gina Patrichi (Ivona), Victor Rebengiuc (profesorul Ştefan Mironescu), Irina Petrescu (Margot), Rodica Tapalagă (Sophie Ioaniu), Răzvan Ionescu (tânărul Titi Ialomiţeanu), Valentin Uritescu (Delcă), Mihai Constantin (tânărul Gelu), Ion Besoiu (Niki). „Cu o distribuţie de excepţie, piesa a reprezentat un moment de vârf al anilor teatrali ’80 şi unul de referinţă în cariera celor implicaţi în realizarea sa. [...] Sonorităţile tulburătoare ale *Dimineţii pierdute* se mai pot asculta şi astăzi cu aceeaşi încântare ca acum douăzeci de ani, când, datorită regizoarei Cătălina Buzoianu, personajele Gabrielei Adameşteanu prindeau trup inconfundabil şi ieşeau la rampă, pe scena de la Grădina Icoanei.“ (Anca Haţiegan) Spectacolul s-a jucat „cu casa închisă“ până în ianuarie 1990. Cătălina Buzoianu a fost distinsă cu Premiul pentru Regie acordat de Asociaţia oamenilor de artă în instituţiile teatrale şi muzicale (ATM) pe anul 1986 pentru acest spectacol.

1987 Apare în *Erkundungen 11*, antologie editată la Verlag Volk und Welt (RDG), care cuprinde prozele a 33 de scriitori români, printre care şi versiunea germană a prozei „Tante Vica“, realizată de Gerhardt Csejka.

1988 Volumul *Dăruieşte-ţi o zi de vacanţă* este tradus în limba estonă (*Anna Endale Ûks Vaba Päev*) de Natalia Alver şi Riina Jesmin şi publicat la Tallinn, la Editura Loomingu Raamatukogu.

1989 Septembrie. Apare volumul de proză scurtă *Vară-primăvară* la Editura Cartea Românească (director George Bălăiţă, lector Magdalena Popescu Bedrosian). „E vorba de exerciţiile unui prozator matur, cu calităţi deplin demonstrate, ce n-a încetat să caute şi care nu vrea să rămână la o formulă expresivă, în ciuda revenirii constante a unui anumit orizont de interese“ (Marian Papahagi); „Autoarea dovedeşte un simţ deosebit de fin al vorbirii curente şi virtuozitate în transcripţia ei literară. Personajele se conturează prioritar, dacă nu exclusiv, prin vorbire. De multe ori [...] eroii se povestesc singuri, în conversaţii sau în solilocvii,

reducând la minimum sau eliminând total intervenţia vocii auctoriale“ (Liviu Papadima).

Dăruieşte-ţi o zi de vacanţă – Podari sebe deni kanikuli apare la Editura Raduga din Moscova în traducerea Tatianei Ivanovna.

1990 Ianuarie. Gabriela Adameşteanu devine membră a Grupului pentru Dialog Social (GDS). Tot acum îşi începe şi cariera de jurnalist. Scrie la *România liberă* (în perioada 1997-1999 semnează o rubrică săptămânală pentru acest ziar), dar mai ales la revista *22*, apărută în ianuarie 1990 sub auspiciile Grupului pentru Dialog Social.

La 1 aprilie se transferă de la Cartea Românească la revista *22*, unde va fi redactor-şef adjunct până în octombrie 1991 (în această perioadă redactorul-şef al revistei este mai întâi Stelian Tănase, iar apoi Victor Bârsan).

Septembrie. În revista *Ost/West* sunt publicate traducerile în limba germană, realizate de Gerhardt Csejka, ale prozelor „Tante Vica“ şi „Pendlerstunde“ (fragmente).

Septembrie-decembrie. Participă, alături de Mircea Cărtărescu, la *International Writing Programme* al Universităţii din Iowa, Statele Unite ale Americii.

1991 Apare cea de-a doua ediţie a romanului *Dimineaţă pierdută*, la Editura Albatros. Autoarea a adăugat fragmentele cenzurate.

Apare varianta în limba estonă a romanului *Dimineaţă pierdută– Kaotatud homnik*, traducere realizată de Natalia Alver şi Riina Jesmin, Editura Eesti Raamat, Tallinn.

octombrie 1991 – mai 2005 Este redactor-şef al revistei *22*, primul şi cel mai important săptămânal de analiză politică apărut în România după 1990. De-a lungul anilor Gabriela Adameşteanu publică în *22* numeroase articole şi interviuri, doar o foarte mică parte din ele fiind reproduse în volumul *Obsesia politicii* (Clavis, 1995) sau în *Cele două Românii* (Institutul European, 2000).

1992 Apare cea de-a treia ediţie a romanului de debut *Drumul egal al fiecărei zile*, la Editura Litera din Bucureşti. Textul este revizuit de către

autoare şi sunt adăugate fragmentele cenzurate în cele două ediţii precedente. Coperta este semnată de Dan Perjovschi.

August-septembrie. Publică nuvela „Gara de Est“ în revista *Viaţa Românească*, iar în iarna aceluiaşi an apare versiunea definitivă a acestei nuvele în *Lettre Internationale*. Timp de zece ani nu va mai publica şi nici nu va mai scrie literatură.

1995 Apare la Editura Clavis volumul *Obsesia politicii*, care reuneşte interviuri cu personalităţi ale vieţii culturale şi politice româneşti: Regele Mihai, Monica Lovinescu, Virgil Ierunca, Paul Goma, Mihai Botez, Ioan Petru Culianu, Mircea Martin, Matei Călinescu, Corneliu Coposu, Ana Blandiana, Andrei Pleşu, Mihnea Berindei, Al. Paleologu, Nicolae Manolescu, Emil Constantinescu, Gabriel Liiceanu, Dorin Tudoran, Sorin Alexandrescu, Emil Hurezeanu, Ileana Mălăncioiu, Ion Raţiu, Victor Babiuc. Volumul mai cuprinde şi un interviu pe care Gabriela Adameşteanu i l-a acordat Deliei Verdeş.

Povestirea „Dialog“, tradusă de Dan Cristea, Wanda Boeke şi Stauros Deligiorgis, este publicată în numărul 51 al revistei *Exquisite Corpse*, editată de Andrei Codrescu.

1996 Povestirea „Drum comun – A Common Path“ apare în antologia *The Phantom Church and Other Stories from Romania*, editată de Georgiana Fârnoagă şi Sharon King, University of Pittsburgh Press. Selecţia textelor, introducerea, cronologia şi notele biografice aparţin lui Florin Manolescu.

1997 Apare ediţia a treia, revizuită, a romanului *Dimineaţă pierdută*, publicată la Editura Gramar, în colecţia „Capodopere ale romanului românesc“. Volumul este însoţit de o prefaţă – „*Dimineaţa pierdută* sau România pierdută“ (cronica radiofonică a Monicăi Lovinescu) – şi o postfaţă – „Cenzura şi autocenzura“– semnată de autoare.

La 11 iulie moare profesoara de matematică Sanda Bădulescu, cea pe care Gabriela Adameşteanu o considera mama ei adoptivă.

1998 Iniţiază şi caută finanţare pentru un supliment de cultură, devenit ulterior *Bucureştiul Cultural*.

1998-2002 Face parte din grupul internaţional de editoare şi jurnaliste *Women's Edition*, organizat de asociaţia americană Population Reference Bureau. După seminarele bianuale ale grupului, care au loc în SUA, Costa Rica, Africa de Sud etc., realizează suplimente ale revistei *22* pe teme privind aspecte sociale şi economice ale sănătăţii reproducerii, violenţa în familie, SIDA, femeile-lider, teme care vor deveni curente în România după 2002, pregătind aderarea ţării la Uniunea Europeană.

2000 Apare volumul de articole şi fragmente memorialistice *Cele două Românii*, la Editura Institutul European, ce reuneşte o mică parte din numeroasele ei articole publicate în revista *22* şi în *România liberă*, precum şi câteva fragmente memorialistice.

Este aleasă vicepreşedintă a Clubului PEN România, funcţie din care va demisiona în 2004.

decembrie 2000 – ianuarie 2001 Rezidenţă în Franţa, la Collège International des traducteurs littéraires din Arles, pentru a traduce romanul *Sans la miséricorde du Christ* de Hector Bianciotti, care va apărea doi ani mai târziu la Cartea Românească.

2002 Este publicat la Editura Paralela 45 un volum de proză scurtă, *Dăruieşte-ţi o zi de vacanţă* (ediţia a II-a), în care sunt reunite prozele scurte publicate în 1979 în volumul cu acelaşi titlu, precum şi cele apărute în 1989 în *Vară-primăvară*, cu excepţia a două texte – „Dialog" şi „Întâlnirea". Volumul este însoţit de o prefaţă semnată de Carmen Muşat şi de un argument al Gabrielei Adameşteanu.

Gabriela Adameşteanu primeşte bursa Hellman Hammet, oferită de Human Rights Watch, pentru activitatea sa jurnalistică prin care s-a angajat în procesul democratizării din România după 1990.

Octombrie. Participă la cea de-a şaptea ediţie a Întâlnirilor Franco-Române în Mediterana, care a avut loc la Sète şi Montpellier, Franţa.

Noiembrie. Apare un nou număr al revistei *MEET*, în care este publicată traducerea în franceză realizată de Alain Paruit a primului capitol din *Dimineaţă pierdută*.

2003 August. Apare la Editura Polirom romanul *Întâlnirea*, având ca punct de pornire nuvela cu acelaşi titlu din volumul de proză scurtă *Vară-*

primăvară (1989). Volumul cuprinde o prefaţă – „Tentaţia trecutului. Dezamăgirile prezentului“ – de Carmen Muşat şi o postfaţă a autoarei – „Limitele rescrierii“. „În romanul rescris după multă vreme, autoarea descifrează fără a explica, devoalează fără a arăta altfel decât analogic, demistifică fără a acuza, într-o extraordinară reconstituire, din zeci de perspective, de o forţă incredibilă, în care construcţia (impecabilă) contează mai puţin decât acea polifonie (a vieţii adevărate) care îi reuşeşte Gabrielei Adameşteanu.“ (Simona Sora); „*Întâlnirea* rămâne un roman consistent care o readuce pe autoare în prim-planul prozei noastre“ (Andrei Terian).

Apare la Cartea Românească, în traducerea Gabrielei Adameşteanu, romanul *Fără îndurarea lui Isus* de Hector Bianciotti.

Octombrie. Gabriela Adameşteanu primeşte la Bacău Premiul Bacovia pentru Proză acordat de Revista *Ateneu*.

2004 20 ianuarie – 20 martie. Rezidenţă la Maison des Ecrivains Etrangers et Traducteurs littéraires, Saint-Nazare, Franţa.

Reia lucrul la romanul *Provizorat*, pe care îl începuse în anul 1969 şi din care publicase fragmente în volumul *Vară-primăvară*. Ulterior a mai publicat şi alte fragmente, în 1991 şi 1992. Din 2004 începe să publice fragmente din romanul *Provizorat* şi din volumul memorialistic *Haos şi coerenţă*, ambele aflate în pregătire: în ediţia de toamnă a revistei *Lettre Internationale* fragmentul „L’air du temps“ (octombrie 2004), în *Vatra* fragmentul „Resentimentul“ (nr. 1-2/2005), în *Sud-Est Cultural* fragmentul „Personalităţi complexe şi contradictorii“ (nr. 3/2005), în *România literară* fragmentul „Coincidenţe?“ (10 august 2007) şi în *Suplimentul de cultură* fragmentul „Trei ore de învăţământ politic“ (nr. 178, 10-16 mai 2008). Alte fragmente apar în *Steaua* şi *Astra*.

Apare ediţia a patra, revizuită, a romanului *Dimineaţă pierdută*, la Editura Polirom. Este varianta cea mai scurtă de până acum a romanului.

4 septembrie. Revista *Wespennest* din Viena le dedică scriitorilor români un număr în care apare şi primul capitol din *Dimineaţă pierdută* – *Verlorener Morgen*, tradus în germană de Georg Aescht.

Octombrie. Rezidenţă la Ledig House, The Art Omi International Arts Center, Ghent, Statele Unite ale Americii.

Romanul *Întâlnirea* este distins cu Premiul pentru Proză acordat de *Ziarul de Iaşi*, cu Premiul revistei *Ateneu* şi nominalizat la Premiile Uniunii Scriitorilor din România pe 2003.

Este aleasă preşedintă a Clubului PEN din România, funcţie din care demisionează în 2008.

2005 Mai. Pleacă de la revista *22*. Se va ocupa doar de publicaţia *Bucureştiul Cultural*, care apare sub egida Grupului pentru Dialog Social şi se distribuie împreună cu revista *22*.

Octombrie. Apare traducerea franceză a romanului *Dimineaţă pierdută*, realizată de Alain Paruit, la Editura Gallimard: „Gabriela Adameşteanu, publicată acum pentru prima oară în Franţa, este o descoperire fericită. [...] *Dimineaţă pierdută* este un simbol dureros al unei Românii sacrificate timp de un secol pe altarul a două războaie şi al comunismului. [...] Deşi aceste spectre sinistre o obsedează pe autoare, ea declanşează sarabanda unei scriituri pitoreşti, îndrăcite, în stilul oral al lui Céline, reinventând vorbirea populară şi lirismul străzii într-o ţară unde limba de lemn era coşciugul imaginaţiei. [...] Romanciera nu este mai tandră nici cu ceea ce ea numeşte cu cruzime «tarele» naţionale“ (*Lire*); „Gabriela Adameşteanu se distinge atât prin calitatea scriiturii, cât şi prin melancolia privirii, care mătură, nu fără o anumită cruzime, aproape un secol de istorie românească. Citind *Dimineaţă pierdută*, îţi spui că rareori întâlneşti un scriitor care să dovedească, cu atâta strălucire, atât de puţină compasiune faţă de personajele sale, concetăţenii săi“ (*Le Monde*).

Apare traducerea în limba bulgară a romanului *Întâlnirea – Presrestchanie*, realizată de Roumiana Stancheva şi publicată la Editura Panorama din Sofia.

Editura Institutului Cultural Român din Bucureşti publică ediţia a patra a romanului *Drumul egal al fiecărei zile*, revizuită de autoare (cronologie şi postfaţă – „Un roman fără vârstă“ – de Sanda Cordoş).

Noiembrie. Gabriela Adameşteanu participă la festivalul „Les Belles Etrangères“, alături de alţi unsprezece scriitori români: Gheorghe Crăciun, Mircea Cărtărescu, Dan Lungu, Ştefan Agopian, Cecilia Ştefănescu, Simona Popescu, Ana Blandiana, Marta Petreu, Vlad Zografi, Letiţia Ilea, Ion Mureşan, festival organizat de Centre National du Livre, Franţa. În antologia *Douze Ecrivains Roumains*, publicată cu acest prilej de editura franceză L'Inventaire, Paris, apare tradus de Alain Paruit primul capitol din *Întâlnirea – La Rencontre*.

2006 Romanul *Dimineaţă pierdută* este nominalizat în cadrul celei de-a şaisprezecea ediţii organizate de Uniunea Latină pentru acordarea Premiului „Latina Unione Letterature Romanze“.

Începând din acest an publică articole în reviste străine (*Wespennest*, *MEET*, *Sinn und Form* ş.a.).

Mai. Este prezentat pe scena Teatrului Odeon spectacolul-lectură *Întâlnirea*, în regia Cătălinei Buzoianu, pe baza unui scenariu semnat de Anca Haţiegan. În distribuţie: Florin Zamfirescu, Dorina Lazăr, Rodica Mandache, Irina Mazanitis, Mircea Constantinescu, Gelu Niţu, Liana Mărgineanu, Virginia Rogin, Alin Teglas, Mircea Creţu, Laurenţiu Lazăr, Dimitri Bogomaz.

Septembrie. Participă la cea de-a şasea ediţie a Festivalului de Literatură de la Berlin. Cu această ocazie actriţa Susanne Lothar citeşte două fragmente din romanul *Întâlnirea* („Securitate“ şi „Visul fugarului“), traduse în limba germană de Georg Aescht.

Noiembrie. Participă la Salonul European de Literatură de la Cognac.

Decembrie. Este distinsă cu Premiul de Excelenţă pentru activitatea literară acordat de Uniunea Scriitorilor împreună cu Uniunea Naţională a Patronatului Român.

2007 Martie. Un fragment din *Provizorat* (*Provisional*) apare în antologia *The World Through the Eyes of Writers*, editată de Samantha Schnee şi publicată de *Words without Borders*, Anchor Books, Random House, New York/ Chicago, în traducerea lui Carrie Messenger şi cu recomandarea lui Norman Manea.

Aprilie. Teatrul Radiofonic prezintă adaptarea radiofonică a romanului *Întâlnirea*, difuzată de Radio România Cultural, în regia artistică a Cătălinei Buzoianu, dramatizarea fiind realizată de Doina Papp. Din distribuţie: Virgil Ogăşanu, Oana Ştefănescu, Marius Manole, Rodica Mandache, Papil Panduru, Mircea Constantinescu, Gelu Niţu, Virginia Rogin. Adaptarea radiofonică a *Întâlnirii* va fi nominalizată în 2008 la Premiile UNITER.

Este publicat romanul *Dimineaţă pierdută*, în Israel, la Editura Nymrod Books, în traducerea lui Yotam Reuveny.

Apare ediţia a doua, substanţial revizuită, a romanului *Întâlnirea*, la Editura Polirom, cu o postfaţă de Carmen Muşat („Patologia memoriei şi nostalgia întoarcerii“).

Este publicat la Editura Balkani din Sofia, în limba bulgară, romanul *Drumul egal al fiecărei zile*, în traducerea Roumianei Stancheva.

Apare varianta în limba maghiară a romanului *Întâlnirea – A Találkozáz*, în traducerea lui Csiki László, la Editura Palamart Kiadóé din Budapesta.

Devine membru al juriului de acordare a Premiului Uniunii Latine pentru Literatură Romanică.

2008 Sunt publicate în revista *Liaisons* trei capitole, traduse în limba franceză de Marie-France Ionesco, din romanul *Întâlnirea – La Rencontre*: „Préparatifs“, „L’arrivée“ şi „Le départ“.

Apare ediţia a cincea a romanului *Drumul egal al fiecărei zile*, la Editura Polirom. Ediţia reproduce integral textul publicat în 2005 la Editura Institutului Cultural Român, la care autoarea a adăugat un capitol final ce stabileşte legătura cu romanul *Provizorat*, aflat în redactare.

Andreea Drăghicescu

Rezistenţa la timp. Gabriela Adameşteanu între proza scurtă şi roman

Pentru Gabriela Adameşteanu proza scurtă a reprezentat mai curând un intermezzo, un exerciţiu pregătitor pentru romanele viitoare sau un *hinterland* al acestora. Cel puţin până în 1989, simetria succesiunii volumelor sale – alternând, cam la patru-cinci ani, romanul cu genul scurt – se suprapune doar parţial dinamicii interioare, invizibile şi imprevizibile a creaţiei[1].

Înainte să debuteze editorial, la 33 de ani, cu romanul *Drumul egal al fiecărei zile* (1975), prozatoarea începuse un altul (*Provizorat*). Întrerupt şi reluat de mai multe ori, *Provizoratul* nu a fost încheiat nici până azi. Totuşi, fragmentele deja apărute (în *Vatra* bunăoară) şi confesiunile „de atelier“ publicate în ultimii ani (în *Cele două Românii*, în „Argumentul“ la ediţia a doua, extinsă a volumului *Dăruieşte-ţi o zi de vacanţă*, în explicaţiile însoţitoare ale noilor versiuni din *Întâlnirea*, în diverse interviuri) indică faptul că între cele două scrieri deja menţionate există o relaţie directă. Ele fac parte dintr-un text comun, matricial, deschis. Din *Provizorat* s-au desprins, de-a lungul anilor ’70, şi povestirile ce alcătuiesc al doilea volum edit al autoarei (*Dăruieşte-ţi o zi de vacanţă*, 1979). Cu excepţia ultimei proze, textele surprind, din diverse unghiuri, aceeaşi umanitate, aceleaşi medii profesionale şi relaţii de serviciu din Bucureştiul anilor ’70, aceleaşi personaje în derivă. În prefaţa ediţiei din 2002, Carmen Muşat situează secvenţele componente sub semnul unui „roman latent“[2]. Ele constituie, de fapt, preambulul unui roman (ideea „preambulului“ unei lucrări mereu amânate – e drept, de doctorat… – apare şi în nuvela ce dă titlul volumului!). Tot din *Provizorat* fac parte, potrivit declaraţiilor prozatoarei, şi două secvenţe din *Vară-primăvară* („Clădirea“ şi „Testul“).

Drumul egal al fiecărei zile este, cum s-a spus-scris, un roman al formării, al „educaţiei sentimentale“ şi, totodată, al evadării din minoratul unei provincii antipedagogice. Studentă la Litere, abia ieşită din adolescenţă, eroina e o fată „în răspăr“ (alter ego-ul Letiţia Branea), cu

dosar familial prost, urmărită de spectrele trecutului, paralizată de o timiditate ce conţine în ea germenii refuzului. Se zbate să depăşească mediocritatea unei anumite condiţii feminine („Nu vreau să mă fac femeie ca voi!“), aspiră la un destin diferit de cel oarecare al colegelor de cameră din cămin şi trăieşte, acut, o criză de identitate, inclusiv onomastică şi corporală („Nu mă recunoşteam în numele cu care mă strigau, aşa cum nu mă recunoşteam în corpul meu“). Nevoia de a fi „altfel“ nu vizează însă doar condiţia personajului, ci şi pe cea a romanului – confesiv-evocator, realizat ca suită de scene, pe un fir totuşi relativ liniar, el anunţă experienţe mai ambiţioase. Proza „feminină“ şi „studenţească“ a Anişoarei Odeanu din autenticistul *Într-un cămin de domnişoare* e dimensionată aici pe coordonatele unei istorii personale deformate de Istorie. Mediul studenţesc interbelic este înlocuit de cel din prima parte a anilor ’60, când traumele represiunii staliniste erau încă acute, iar tribulaţiile „adolescentine“ sunt cenzurate de apăsarea trecutului familial. Prezentă neliniştitor în fundal, istoria politică va intra, de altfel, tot mai mult şi cu tot mai puţine „autocenzuri“, în viaţa personajelor şi în textura viitoarelor scrieri. Nu direct însă, ci ca *urmă*, ca reminiscenţă difuză, ca efect traumatic asupra existenţei cotidiene. Aproape toate personajele Gabrielei Adameşteanu trăiesc sub semnul degradării existenţei şi, în acelaşi timp, aproape toate sunt bântuite de efectele propriului trecut, un trecut – încă o dată – nu doar personal, ci şi cu implicaţii colective, angajând toate aspectele identităţii.

Dacă abulica, dar tenacea Letiţia Branea încearcă să scape din „cercul strâmt“ al unei condiţii feminine meschine, inginerul Cristian Pătraşcu – protagonistul volumului de nuvele din 1979 – trăieşte o captivitate instituţională, birocratică. Singurul gest de revoltă pe care şi-l permite are un caracter efemer: încercând să reziste eşecului care-l ameninţă pe toate planurile (în profesie, unde intrigile colegilor îl marginalizează treptat, în viaţa personală, unde „libertatea“ erotică post-divorţ îi aduce doar decepţii), acest personaj bântuit de nevrozele vârstei critice îşi ia, cu de la sine putere, o zi de „vacanţă“, chiulind de la serviciu şi lăsând telefonul să sune… Critica a remarcat semnificaţia diferită a termenului *zi* în cele două titluri. Dacă în primul roman *ziua* trimite la un cotidian monoton, repetitiv, fără

scăpare, în volumul care-i urmează conotaţiile sunt din registrul rupturii evazioniste, voluntarist-individualiste. Pasivităţii „feminine“ îi ia locul un îndemn „masculin“ la iniţiativă, la acţiune – fie ea şi minimală, derizorie, provizorie: o pauză de libertate, un *time out*. În următoarele două cărţi, titlurile conţin timpul fie ca parte a unei zile (*dimineaţa*), fie ca anotimp incert, de tranziţie (*vară-primăvară*)… Această obsesie a trecerii timpului care alterează viaţa constituie, în fapt, „tema“ autoarei. Tot de ea ţine, desigur, şi ideea provizoratului (o esenţă a condiţiei umane…), şi nevoia, iluzorie, a împotrivirii la această trecere.

Pe măsură ce iluziile „destinderii“ poststaliniste se estompează, interesul faţă de nişele cotidianului citadin se manifestă tot mai pregnant în proza autorilor afirmaţi în anii ’70 (Radu Mareş, Mihai Sin, Alexandru Papilian ş.a.), pentru ca în deceniul următor să capete un caracter programatic, parodic şi deriziv. Gabriela Adameşteanu se situează pe muchia subţire dintre genuin şi programatic. *Între*. Proza ei „existenţialistă“ rămâne la egală distanţă faţă de maximalismul esopic al romanului politic, parabolic, eticist şi faţă de minimalismul ironico-parodic şi autoreferenţial propriu „cotidianismului“ optzecist. Modernitatea radicală a formulelor sale narative se suprapune unui fond clasic, interesat de dramele umanităţii mărunte, şi unei sensibilităţi amintind de analitismul psihologizant, introspectiv al unor interbelici (Camil Petrescu, Anton Holban, Hortensia Papadat-Bengescu). Interesată de textura microistoriilor individuale, a existenţelor comune, scriitoarea surprinde la tot pasul negativul fotografic al istoriei mari. Nevoia de autenticitate se asociază, discret, cu un „crepuscularism“ retro, melancolic, tonul grav, de fundal dublează tonul colocvial, faptul cel mai anodin trimite, implicit, la o problematică majoră a fiinţei, acuitatea înregistrării limbajelor joase, a oralităţilor plebee, populare e dublată de un estetism „înalt“ al frazării poliritmice, apt să surprindă, pe o gamă largă de registre stilistice, nu numai „fluxul interior“ al gândirii şi al vorbirii personajelor, ci şi atmosfera lor sufletească, muzica interioară a timpului lor, într-o arhitectură de plinuri şi goluri, de spusuri şi nonspusuri, de rupturi şi reveniri obsedante. În „Dialog“ şi „Întâlnirea“ din volumul *Vară-primăvară*, autoarea va experimenta puneri în pagină de tip poematic

(exersate, în alte moduri, şi de Radu Cosaşu)[3], suprapuse unor compoziţii de tip dramaturgic. Niciodată însă tehnicile narative nu sunt folosite „în sine“. Ele sunt acordate întotdeauna în vederea captării cât mai fidele a *umanului generic*. Niciodată personajele nu apar ca nişte fantoşe, ca nişte „fiinţe de hârtie“, ci ca oameni „vii“, în carne, oase şi nervi. Impersonalizarea e desăvârşită, subiectivitatea auctorială – dizolvată în subiectivităţile personajelor, eroii sunt introduşi în scenă şi lăsaţi să evolueze liber, după propria logică existenţială. Ceea ce în proza optzecistă are un caracter tehnic, autoreferenţial şi demonstrativ-parodic apare aici ca o radicalizare a *mimesis*-ului clasic (naraţiuni la persoana a doua, indicaţii regizorale, montaj caleidoscopic, perspectivă tip *camera eye*). Să comparăm, de pildă, oralitatea „plebee“ a personajelor sale, de o naturaleţe dezarmantă, cu ingineria textuală a junilor prozatori postmoderni din epocă, transcriptori şi operatori ai limbajelor străzii; ceea ce într-o parte lasă impresia de experienţă nemijlocită, de „proză directă“, în cealaltă seamănă a exerciţiu socioantropologic. Nici comparaţia făcută de unii critici cu Radu Petrescu[4] nu se susţine, întrucât hiperestetismul platonizant, dificil al acestuia, cu arhitecturile sale „de aer“, aşază înainte de orice epura Ideii, nu dramele concrete ale fiinţei umane. Există întotdeauna o pedală gravă, cu reverberaţii profunde, care dă textului tridimensionalitate; pentru Gabriela Adameşteanu, scrisul nu e nici „joc“, nici provocare sau agresiune. „Minimalismul“ cotidian, proza întâmplărilor mărunte şi a banalităţii dizolvante sunt proiectate pe pânza Istoriei, iar condiţia feminină e, la rândul ei, transgresată în permanenţă, departe de orice „feminism al diferenţei“. Însăşi proza scurtă, nonepică se dezvoltă pe structura absentă – sau latentă – a romanului şi a epicului. Şi din acest motiv, a vorbi de „proză a feminităţii“ sau a „cotidianului“ în legătură cu scrierile acestei autoare înseamnă a reduce impardonabil anvergura general umană a viziunii şi problematicii sale la câteva elemente de recuzită. Critica a remarcat de la bun început diferenţa clară, sub toate aspectele, faţă de tonul minor al literaturii „feminine“. Deşi alimentată de vitalitatea plebee a periferiei (provincia Letiţiei Branea, „Bucureştiul mahalelelor“ al Vicăi, cartierele-dormitor ale capitalei), proza Gabrielei Adameşteanu este un drum spre

Centru – dar un Centru absent, iluzoriu. În plus, pentru foarte puţini prozatori români postbelici personajul înseamnă atât de mult (adică totul), într-o epocă tentată să-l devalorizeze. Ca temă de investigaţie, criza limbajului (paralizantă pentru optzeciştii teoretizanţi) este, apoi, ca şi inexistentă pentru Gabriela Adameşteanu; în schimb, criza comunicării interumane constituie o problemă centrală. Ludicul, parodicul, artificiul nu fac parte din recuzita literaturii esenţialmente *umaniste* a prozatoarei (chiar şi „arhitextul“ homeric din „Întâlnirea“ are o miză marcat existenţială).

(Cum recunoşti un mare scriitor? Ei bine, îl recunoşti atunci când, recitindu-l, impresia de real a universului său devine mai intensă decât realitatea înconjurătoare, când devine realitatea *ta*, în care simţi mereu nevoia să revii, pentru a nu o lăsa să treacă. Atunci când ai impresia că nu literatura lui „imită“ viaţa, ci viaţa e ca-n literatura lui. Şi când simţi, în scris, acea gravitate generoasă, capabilă să înţeleagă până în cele mai intime straturi condiţia noastră precară, dar sublimă în vulnerabilitatea ei, condiţia fiinţei confruntate cu alterarea, cu îmbătrânirea, cu moartea. Dotată cu senzori extrem de fini ai realului şi ai umanului, Gabriela Adameşteanu este, fără doar şi poate, un asemenea scriitor.)

Pe lângă tema necomunicării (în cuplu, între colegii de serviciu, între generaţii, între expatriaţi şi cei rămaşi în ţară, între categorii sociale şi profesionale diferite ş.a.m.d.), proza ei e străbătută de tema degradării continue a existenţei: o degradare morală, dar şi o degradare profesională (rutina, ratarea), fizică (boala, îmbătrânirea) sau psihică (alienarea, senilitatea), o degradare a istoriei, a cotidianului, a relaţiilor interumane. Obsesia dialogului – adesea imposibil – cu alteritatea se suprapune celei a alterării fiinţei şi a timpului. Atitudinea dominantă pare a fi totuşi rezistenţa la degradare a personajelor, încăpăţânarea lor de a rezista, în pofida a orice. În *Drumul egal…* eroina, foarte tânără, resimte brutal provizoratul propriei existenţe; iniţierea în dragoste e însoţită de experienţa morţii celor apropiaţi. În *Dăruieşte-ţi o zi de vacanţă* personajele, aflate în jurul vârstei „critice“, sunt ameninţate de eşec sau rutină şi încearcă, nevrotic, să evadeze. În *Dimineaţă pierdută* şi, pe alocuri, în *Vară-primăvară* domină îmbătrânirea, alienarea, alterarea ireversibilă a vieţii, iar personajele supravieţuitoare sunt

nişte „ruine“ ale lumii vechi, în curs de dispariţie. Nimeni în literatura română, cu excepţia lui G. Călinescu, nu a fost într-o asemenea măsură un prozator al bătrâneţii şi al îmbătrânirii. Numai că proza călinesciană stă sub semnul artificiului, al grotescului histrionic, al simulacrului, în vreme ce proza Gabrielei Adameşteanu are un caracter organic implicat în datele imediate ale realului. Ea evită fără emfază, cu o maximă naturaleţe clişeele romanului politic şi ale prozei „de întreprindere“, nesfârşitele, încâlcitele şi grandilocvent-îmbâcsitele dezbateri etice despre putere şi adevăr sau despre libertate şi necesitate, deschizându-se către micile drame individuale. Cotidianul comunist şi cel precomunist (care supravieţuieşte încă sub vopseaua, placajele şi azbestul celui dintâi) sunt filmate fidel, de aproape, ca şi interioritatea personajelor. Fără false pudori, dar şi fără stridenţe inutile, cu o discreţie voit impersonală a privirii. Concreteţea moleculară a gesturilor, a senzaţiilor, a comportamentelor nu are nimic „căutat“. Capacitatea de a controla simultan, până în cele mai fine detalii, ansamblul naraţiunii şi „particulele elementare“ ale acesteia, de a da viaţă unui univers uman complex (compus inclusiv din goluri, tăceri, sugestii), de a decupa elementul semnificativ şi de a-l integra unui ansamblu trădează o prozatoare ce a asimilat intim lecţia lui Proust[5] şi Joyce, dar şi a prozei central-europene mai recente. Amprenta *made by* Gabriela Adameşteanu e imediat recognoscibilă, fără ca textul să alunece în stereotipie sau manieră. Remarcabilă e, cu deosebire, înregistrarea modurilor în care viaţa (cu determinismele ei familiale, politice, erotice, profesionale, fiziologice ş.a. m. d) *modifică* oamenii şi, într-un fel sau altul, îi deformează.

Există câteva puncte vizibile de contact între lumea „autoficţiunii“ mascate din *Drumul egal…* şi cea a prozei „obiective“ din *Dăruieşte-ţi o zi de vacanţă*. Bunăoară, în singura secvenţă la persoana întâi din a doua carte, inginerul Cristian Pătraşcu face – ascultându-l pe ratatul său coleg de serviciu, Cosmovici – o trimitere fugară la un fost coleg de facultate: nimeni altul decât Petru Arcan, „modelul“ ideal şi primul iubit al Letiţiei Branea („Totdeauna a vorbit fluent – uşor preţios, dar foarte fluent – era făcut să fie universitar, mă gândesc, ce păcat că profesorul nu s-a bătut pentru el, ce păcat că l-a acceptat atât de uşor pe Arcan şi n-a mai încercat

după aceea să-l ia la Catedră…“). Efect al unei crize de identitate şi al unei nesiguranţe funciare, impulsul evazionist îl urmăreşte pe Pătraşcu din studenţie: „După fiecare asemenea efort, iritat de vreo obiecţie, de insuficientul ecou al lucrării, de nesiguranţa viitorului sau, pur şi simplu, fără să ştie nici el de ce, avea scurte crize depresive. Atunci lipsea nu numai de la cursuri, ci şi de la seminar şi bătea de unul singur oraşul, căutând, după un mai vechi obicei, străzile unde nu apucase să pună piciorul“. Compensator, evazionismul „urban“ al exploratorului de ocazie are şi un caracter estetic – o evadare nostalgică în spaţiile albe ale trecutului, într-o lume din care supravieţuiesc doar (car)casele: „Se oprea, cu mâinile în buzunar, în faţa unei case mai vechi, îi cerceta stucatura, tencuiala galben-verzuie, frontonul, încercând să-şi imagineze cum se deschideau altădată porţile mari, lăsând trăsurile să înainteze până la marginea peronului“. Memoria devine astfel o funcţie a imaginaţiei, menită să repare dezechilibrul interior al personajului. De aici până la literatură nu mai e decât un pas: „Îi trecu de câteva ori prin minte s-o lase cu facultatea mai moale şi să se ocupe, de ce nu, de literatură. Chiar făcu schiţa unui roman istoric, inspirat de reminiscenţele *Cronicii de familie*, încercă de câteva ori să dezvolte primul capitol, dar nu trecu de el niciodată“. Greşim oare dacă vedem în aceste „reminiscenţe“ o prefigurare a formulei din *Dimineaţă pierdută*? Nu prea s-a observat că romanul Gabrielei Adameşteanu constituie (şi) o replică la *Cronica de familie*, o replică nostalgică, implicit polemică, marcată de o „anxietate a influenţei“ (în termenii lui Harold Bloom). Cartea va crea, ulterior, „anxietăţi“ similare: *Sala de aşteptare* a lui Bedros Horasangian, *Iarna vietăţile* de Rodica Palade sau *Săpunul lui Leopold Bloom* de Nora Iuga, unele scrieri ale lui Stelian Tănase şi altele încă fac parte din aceeaşi familie ficţională.

Dăruieşte-ţi o zi de vacanţă cuprinde doar trei proze, lucrate cu un fir subţire şi rezistent. „Nelinişte a“, o „piesă de cameră“ de factură ceva mai lirică, are un caracter autonom în raport cu celelalte două, extrase dintr-un (supra)text comun. Ca şi „Dialog“ sau „Testul“ din *Vară-primăvară*, ca şi mai târzia „Gara de Est“, textul surprinde partea de umbră a vieţii de cuplu, minată de iritări zilnice şi de oboseala psihică a obişnuinţei. „Rutina

erotică“ a soţilor Marta şi Dinu dublează „rutina profesională“ din precedentele nuvele („O plimbare scurtă după orele de serviciu“ şi „Dăruieşte-ţi o zi de vacanţă“), dezvăluind, în final, spaima iraţională de gol, de moarte şi nebunie a fiinţei fragile, trezite din somn în panică şi repliate, securizant, spre „minunea“ (inaparentă până atunci) a banalităţii conjugale. Pentru ca viaţa să devină suportabilă e nevoie de doi – aceasta ar putea fi morala fabulei. E de remarcat alunecarea lentă, dar ireversibilă a finalurilor de carte, de la happy-end-ul ambiguu din primul roman spre unhappy-end-ul din „Întâlnirea“[6], trecând prin fazele intermediare: revenirea în panică la suprafaţa cenuşie a vieţii de familie în „Neliniştea“, disperata amânare a morţii prin „statul de vorbă“ cu nepotul Gelu în *Dimineaţă pierdută…*

„O plimbare scurtă după orele de serviciu“ urmăreşte „iniţierea“ unei tinere şi naive stagiare (Petrina) în viaţa încâlcită a colectivului instituţiei, prin intermediul unui „om fără însuşiri“, dezabuzat şi acrit (Oniţoiu). Discuţiile se rotesc mereu în jurul unui personaj misterios şi absent sau misterios pentru că absent – inginerul Pătraşcu, scormonind dedesubturile uman-prea umane ale jocurilor de influenţă şi putere din organizaţia de partid. Lăsând la o parte fina cazuistică psihologică, desprinsă dintr-un joc de nonspusuri, eschive şi echivocuri, ceea ce impresionează – asemenea unui bun film neorealist – e *traseul* „plimbării“ celor doi: un Bucureşti vechi, negustoresc – Bucureştiul Vicăi Delcă – iţit de sub faţadele celui „nou“, comunist, cu cheiul Dâmboviţei murdare, cu bodegi pitoreşti şi dezolante, cu biserici ascunse printre oţetari şi salcâmi, între blocuri, cu muncitori beţivi şi ţărănci gureşe poposite lângă un zid „totdeauna ud din loc în loc de pişat, lângă care se uscau băligi“ şi pe care „cineva desenase cu roşu un soare. Votaţi soarele, scria deasupra lui. Votaţi soarele“. Pasajul va fi fost citit, în 1979, cu delicii defulatorii. Nimic fals, nimic neautentic însă – senzaţia de firesc rămâne intactă şi după trei decenii.

Cea mai importantă, de nu şi cea mai valoroasă nuvelă a volumului este însă piesa-titlu. Alături de Letiţia Branea, protagonistul ei, Cristian Pătraşcu, ilustrează în felul său o tipologie a rezistenţei „minimale“ la uniformizare. Se căsătoreşte foarte tânăr, student, şi, speriat de perspectiva

rutinei domestice, divorţează după zece ani, părăsindu-şi copilul şi soţia menită, astfel, unui mariaj socialmente mult mai avantajos. Experimentează apoi avantajele „libertăţii“ prin diverse legături amoroase fără orizont şi, lipsit de relaţiile descurcăreţului coleg Romaşcanu, intră treptat în dizgraţia colegilor de serviciu; singur, uzat psihologic şi marginalizat profesional, ajuns la o vârstă critică, incapabil să ducă până la capăt nu numai o legătură sentimentală, ci şi propria teză de doctorat, personajul găseşte totuşi resurse pentru a-şi lua, cu de la sine putere, o „zi de vacanţă“, smulsă angrenajului birocratic. Remarcabile sunt în această scriere surprinderea infinitezimală, în *degradé* a crizei masculinităţii debusolate şi alunecarea lentă, implacabilă spre eşecul existenţial, densitatea neostentativă a *flash*-urilor biografice şi capacitatea de a prinde în cadru o întreagă lume – „clasa de mijloc“ a României anilor ’70 – pornind de la adiţionarea caleidoscopică a câtorva „scene de viaţă“.

Deşi primite foarte favorabil de critica literară a momentului, primele două cărţi nu au reuşit să o transforme pe Gabriela Adameşteanu dintr-o promisiune remarcabilă într-o certitudine canonică. Poate şi pentru că au părut *pe atunci* încă prea legate de tipologia „prozei psihologizante“ interbelice, proză a „intimităţii“, fără o osatură narativă suficient de închegată. O schimbare decisivă în plan creativ, cu efecte în planul imaginii autoarei, va avea loc abia odată cu publicarea *Dimineţii pierdute*, cartea care – după expresia lui Mircea Zaciu – a făcut-o pe autoare să treacă, definitiv, pe raftul întâi al literaturii române şi în care Monica Lovinescu vedea cel mai valoros roman românesc postbelic alături de *Moromeţii*. În fapt, prin *Dimineaţă pierdută*, Gabriela Adameşteanu va deveni, pentru literatura noastră din ultimele decenii, ceea ce a însemnat Hortensia Papadat-Bengescu între cele două războaie mondiale: excepţia fericită de la minoratul „literaturii feminine“. Un autor important, nu doar o „autoare“. Cu o achiziţie majoră în plus: dimensiunea moral-istorică şi politică, văzută în mod tradiţional ca un apanaj exclusiv al literaturii bărbaţilor[7]. Cronică a îmbătrânirii unui timp şi a degradării unei lumi, roman al pierderii legăturii cu trecutul (mai exact, cu memoria lui vie, conservată de tradiţia familială), apărut pe fundalul traumatic al demolărilor ceauşiste şi dramatizat cu succes

pe scena Teatrului Bulandra într-un spectacol al Cătălinei Buzoianu (1986), *Dimineaţă pierdută* oferă o imagine memorabilă a „României pierdute“, în răspăr cu viziunea oficială, filtrând proustianismul printr-o polifonie joyceană, absorbind tentacular marea istorie în micile istorii ale unor bătrâne bucureştene, alternând stilul scriptic, înalt al profesorului Mironescu şi al fiicei sale Ivona cu oralitatea debordantă şi rafinamentul retro al lumii bune de altădată cu spectacolul mentalităţii plebee, de mahala. Pentru un scriitor relativ puţin prolific, laborios şi perfecţionist, consacrarea printr-o capodoperă (tradusă de curând şi la prestigioasa editură franceză Gallimard) a constituit însă un moment de răspântie, de regândire a creaţiei viitoare. Ce, cum să faci pentru a nu rămâne captivul imaginii de „autor al unei singure capodopere“ – aceasta-i întrebarea…

Însă, în ciuda aparenţelor, nici *Dimineaţă pierdută* nu face excepţie de la regula dezvoltării romaneşti a genului scurt. Potrivit propriilor afirmaţii (obiectivate într-o cronologie scrisă la persoana a treia…), în 1976 Gabriela Adameşteanu „începe să scrie o nuvelă despre Vica Delcă, pe care o abandonează pentru că nu reuşeşte să vadă cu claritate destinul personajelor“, iar în 1979 „reîncepe să scrie la istoria Vicăi Delcă cu intenţia de a realiza o nuvelă despre bătrâneţe, sărăcie şi moarte. Treptat, prozatoarea trece din cercul unui destin individual în spaţiul unui destin colectiv şi dublează istoria prezentului cu o istorie retro“.

Altfel decât la Hortensia, există la Gabriela Adameşteanu o evitare a subiectivităţii în favoarea observaţiei, o obiectivare a confesiunii, o încorporare ficţionalizată a ei în polifonia unor voci derutant de diverse. Eventuala reconstituire a biografemelor din prozele sale, cu deformările lor ficţionale cu tot, ar fi o operaţiune extrem de dificilă. Nu şi cu totul inutilă. Cu atât mai mult cu cât, în ultimul deceniu, scriitoarea a cedat tot mai mult impulsului memorialistic (în câteva texte din *Cele două Românii*, în unele interviuri şi în paratextele noilor ediţii din *Dimineaţă pierdută* şi *Drumul egal al fiecărei zile*), oferindu-ne tot felul de surse biografice ale inspiraţiei. Majoritatea personajelor au prototipuri reale, ceea ce ne îndreptăţeşte să vedem în proza autoarei un rezultat al observării „celorlalţi“ mai mult decât al confesiunii. Caracteristică rămâne operaţiunea laborioasă de transmutare

a experienţei personale în datele unei experienţe cu relevanţă categorială. O alterizare obiectivantă – operaţiune ce le reuşeşte numai prozatorilor de vocaţie. Iar acest proces e vizibil pe întreg traseul operei. *Drumul egal…* este narat la persoana întâi de un alter ego, dar sub o mască ficţională, nuvelele din *Dăruieşte-ţi o zi de vacanţă* renunţă la persoana întâi – cu excepţia câtorva pagini, atribuite „vocii“ masculine a inginerului Cristian Pătraşcu –, abordând un pluriperspectivism complex. Jocul de oglinzi narative se amplifică, ameţitor, în *Dimineaţă pierdută*, captând imaginile unei „Românii pierdute“ (şi ale unei istorii pierdute)[8], iar în *Vară-primăvară* dominante sunt dialogurile „în direct“, monologul adresat şi naraţiunile dramatizate. Schimbările de cadru sunt ele însele relevante. Decorul din *Vară-primăvară* nu mai e cel al oraşului de provincie ori al Bucureştilor de dinaintea sau din preajma demolărilor, ci al Bucureştiului demolat[9], invadat de blocuri insalubre, străbătut de autobuze hârbuite, supraaglomerate; la limită, el nu mai e nici spaţiul bucureştean (câteva texte relatează experienţa unor călătorii cu trenul, „pe navetă“, un altul surprinde „litania“ unei ţărănci ardelene…), nici doar România („Întâlnirea“ se deschide către experienţa germană sau italiană a exilului). Alterizarea naraţiunii este direct proporţională cu radicalizarea etică a autoarei. După 1990 aceasta va evada – vreme îndelungată – din literatura însăşi, atrasă de angajarea civică postcomunistă şi de „realul“ social-politic, mai fascinant decât ficţiunea.

O schimbare de formulă şi, pe alocuri, de tematică e testată în volumul „de frontieră“ apărut cu puţin timp înaintea căderii regimului Ceauşescu. Un volum eclectic, ce şi-a datorat forma unui timp apăsat şi de cenzură şi de autocenzură“, potrivit afirmaţiilor autoarei. O evadare din formula *Dimineţii pierdute* – cu siguranţă. Un volum „de ruptură şi deschidere“ născut după experienţa nu lipsită de dificultăţi a primei ieşiri din ţară. Dar şi după experienţa apropierii de lumea disidenţilor români, prin Mihai Botez. Tendinţa centrifugă, orientarea spre exterior a prozei Gabrielei Adameşteanu cunoaşte acum ipostaze noi şi o anumită radicalizare tematică şi compoziţională. După evadarea studentei Letiţia Branea din mediul provincial, după evadarea de o zi a inginerului Cristian Pătraşcu de sub

presiunea servituţilor intime şi a Sistemului birocratic, după evadările în memorie din *Dimineaţă pierdută*, personajele profund dislocate ale volumului din 1989 pendulează acum, s-ar zice, între „minimalismul“ navetei şi „maximalismul“ experienţei exilului. Critica a subliniat caracterul de eboşă al textelor, neuitând să precizeze însă că e vorba despre exerciţiile unei mari prozatoare. Cu excepţia piesei-titlu, vag asemănătoare, ca dramă a bătrâneţii feminine, cu finalul *Dimineţii pierdute* (figura Vicăi Delcă e înlocuită aici de cea a sufletistei şi nefericitei tanti Milica), scrierile componente – monologuri, dialoguri dramatice, „transmisiuni directe“, scene-*vérité* de „fals reportaj hiperrealist“ – sunt nişte game exersate în vederea unei compoziţii majore[10]. Iar compoziţia în cauză ar fi trebuit să fie textul final, *Întâlnirea* – un roman camuflat despre drama întoarcerii ratate a unui exilat pe care cei de-acasă nu îl mai acceptă sau nu îl mai înţeleg, deşi se folosesc de el. N-a fost să fie în 1989. Poate şi pentru faptul că autoarea a surdinizat mesajul textului sub volutele poematice ale unui experimentalism contorsionat, nedezvoltându-i latenţele până în punctul în care putea deveni, din unghiul cenzurii, nepublicabil. Conştientă de caracterul său intermediar, va reveni după un deceniu asupra lui dezvoltându-i latenţele, explicitându-i temele şi mesajele, rescriindu-l radical – pe canavaua mitului odiseic – şi publicându-l ca roman de sine stătător, revenind, apoi, şi asupra noii variante, amplificând-o şi depoematizând-o, umplându-i golurile şi narativizând-încorporând inserturile „documentare“. *Bref*: ducându-l până la capăt, rostind apăsat nonspusurile şi valorificând tabuurile politice de altădată. Paginile celei de-a doua versiuni a textului (apărută în 2003) includ, contrapunctic, file din dosarul „Savantul“ de urmărire informativă a profesorului Traian Manu; ele nu aveau cum să apară în varianta din 1989. În a treia ediţie, cea definitivă, dosarul de Securitate al personajului încetează a mai fi strict documentar: umanizaţi, urmăritorii îşi pierd statutul abstract, de „fiinţe de hârtie“, devin ei înşişi personaje în carne şi oase, capătă consistenţă psihologică. Odiseea întoarcerii acasă a eroului se suprapune, astfel, aventurii întoarcerii autoarei la literatură şi aventurii scrierii cărţii, devenită, dintr-o falsă nuvelă, un roman-dosar, marcat experimental, apoi – în fine – un roman aproape canonic, pe canava

dramatică. Variantele postdecembriste reprezintă, într-adevăr, o „trecere a frontierei“ politice în faţa căreia textul din 1989 se oprise, iar experienţa jurnalistică a autoarei de după 1990 îşi spune cuvântul în versiunea din 2003. Însă în varianta din 2007 „jurnalista“ se retrage din nou în favoarea prozatoarei, depăşind – totodată – cântecele de sirenă ale experimentalismului. Dubla schimbare la faţă a scrierii nu reprezintă atât un experiment textual, cât unul existenţial, născut din voinţa perfecţionistă de a atinge „definitivul“. Nu trecerea de la scriitura unei aventuri la aventura unei scrituri, ci, dacă pot spune aşa, aventura scriiturii unei aventuri. Pentru Gabriela Adameşteanu, ceea ce contează cu adevărat nu e opera deschisă, rod al „gândirii slabe“, ci drumul ei spre „închidere“, spre consistenţa valorilor „tari“…

Singura autentică *nuvelă* a volumului din 1989, proza-titlu poate fi citită ca o prelungire a *Dimineţii pierdute*. Rămasă de curând văduvă, tanti Milica e o variantă a Vicăi; vârsta, singurătatea şi obezitatea ei devin, pentru rude, o preocupare continuă: ce se va întâmpla dacă mătuşa va paraliza, cum o vor îngriji, în condiţiile în care sora ei moare penibil în spital[11], iar atmosfera de azil ajunge să caracterizeze, tot mai mult, însăşi realitatea cotidiană – apăsătoare, fără ieşire. Lumea bătrânilor de la mahala, care se încăpăţânează să trăiască de azi pe mâine în pofida tuturor, lumea spitalului şi a blocurilor noi, înconjurate de bălţi şi gunoaie, aşteptarea catastrofei finale care întârzie să se producă – asigură substanţa unei naraţiuni poroase, imagine pregnantă a ultimilor ani de ceauşism. Degradarea sănătăţii mătuşii – tot mai ameninţătoare – e surprinsă într-un crescendo ce dublează degradarea generală a vieţii zilnice.

Dacă însă nuvela „Vară-primăvară“ închide un drum, „Întâlnirea“ deschide altul, relansând „mituri“ personale mai vechi pe noi coordonate epice. Tema universitarului idealizat din *Drumul egal…* va fi redimensionată printr-un roman al „savantului exilat“; paginile din dosarul de urmărire operativă a profesorului Traian Manu de către Securitate, adevărate „gratii“ narative ale ediţiei din 2003, se vor transforma, în varianta din 2007, într-un adevărat roman al mediului securistic.

A pune prea mult în relaţie două cărţi cu proiecte foarte diferite poate părea, desigur, abuziv. Mai ales că microromanul din 1989 (cu o temă sugerată de matematicianul disident Mihai Botez, dar având în protagonistul său, Traian Manu, o imagine ficţionalizată a unchiului autoarei, arheologul Dinu Adameşteanu) se îndepărtează voit de antecesorul său, evoluând pe altă orbită. Totuşi, elementele de continuitate în… ruptură sunt semnificative. Atât *Dimineaţă pierdută*, cât şi *Întâlnirea* au la bază călătoria – o călătorie în spaţiu sau în timp. În *Dimineaţă pierdută*, „romanul retro“ antebelic iese la suprafaţă prin contemplarea unei fotografii vechi, de familie. Derealizat, prezentul basculează în trecut, iar dimineaţa pierdută – la propriu – a Vicăi devine „dimineaţa pierdută“ – la figurat – a istoriei româneşti recente. În *Întâlnirea*, călătoria spre ţară a universitarului Traian Manu este cea care produce derealizarea: sub presiunea revenirii continue a unui vis de demult, realitatea apare ca un „cadru de film vechi“, iar interioritatea – un spaţiu în care se întretaie, confuz, reminiscenţe de tot felul, de la *Odiseea*[12] predată studenţilor la imagini din copilărie şi adolescenţă. Romanul din 1984 trimite, prin „dimineaţa“ bucureşteană a Vicăi Delcă, la ziua dublineză a lui Leopold Bloom din *Ulysses* de Joyce, în vreme ce „odiseea“ întoarcerii în ţară (fie şi provizorie, în interes de serviciu) a exilatului Traian Manu, devenit savant de prestigiu în Italia, trimite direct la mitul homeric[13]. Există, apoi, un proustianism de fond al celor două romane, ambele aflate „în căutarea timpului pierdut“. Legătura vie cu trecutul – în care personajele se scufundă periodic –, iar prin trecut cu istoria mare, cu experienţa cotidiană, traumatică a regimului nazist sau comunist, are loc prin intermediul memoriei personale, tradusă prin monologul interior şi prin fluxul conştiinţei. Aşa se întâmplă cu Vica Delcă, dar şi cu Traian sau cu soţia sa Christa. În cazul profesorului Manu, legătura este una de tip somnambulic, cvasioniric, în vreme ce la Christa memoria e fidelă, realistă, nedeformată. Placată pe mentalitatea românească, experienţa comunistă produce iluzii compensatoare, „boicoturi ale istoriei“, în vreme ce experienţa regimului nazist generează, pe fondul mentalităţii germane, o asumare critică, o autentică exorcizare. Fapt esenţial: în proza Gabrielei

Adameşteanu, contactul cu istoria politică trece, de fiecare dată, prin experienţele cotidiene ale vieţii „mărunte“.

Dacă *Dimineaţă pierdută* tematizează incomunicarea cu trecutul recent (căci, atunci când tradiţia vie dispare, trecutul devine o ţară străină), *Întâlnirea* complică lucrurile printr-o incomunicare între două spaţii antagonice, aflate într-un război rece: Occidentul liber, dar indiferent şi Estul comunizat, ipocrit, care încearcă să profite de avantajele celui dintâi, manipulându-le. Singurul numitor comun al celor două sisteme este experienţa totalitară; marcată ea însăşi în copilărie de experienţa nazismului, cu un trecut afectiv destabilizant, Christa devine conştiinţa lucidă, pragmatică, deziluzionată a lui Traian, cea care îl „trezeşte“ mereu din vis/halucinaţie/iluzie la realitate. Şi în *Dimineaţă pierdută* un personaj alegea calea expatrierii – în Elveţia: este vorba despre Tudor, fiul Ivonei şi al lui Niki Scarlat. Emigrarea tânărului cosmopolit o destabilizează psihic pe bunica lui, vitala Sophie Ioaniu, care se prăbuşeşte, penibil, în decrepitudine şi senilitate. Şi din acest punct de vedere, *Întâlnirea* inversează rolurile. Aici, studentul Daniel Izvoranu (şi noul Telemac…), este singurul care-l „recunoaşte“, la întoarcere, pe Traian, dar – din timiditate – nu poate stabili, până la sfârşit, un dialog cu el. Ca şi în cazul Vicăi Delcă şi al nepotului Gelu sau al Sophiei, şi în cazul nepotului Tudor, comunicarea dintre generaţii nu se produce, iar tradiţia de familie se pierde. Romanul politic e, ca de obicei, topit în romanul– de fapt, romanele – de familie, în hăţişul destinelor personale, un eşantion sociologic reprezentativ pentru familia din România anilor ’80, pentru mediul academic şi pentru mediile aparatului de represiune. Otrăvită de suspiciune şi de rapacitate gregară, lumea românească în care se întoarce profesorul Manu are o tipologie specifică: mai întâi „rudele“, în rândul cărora întâlnim turnători bine plasaţi, lupi deghizaţi în miei (Victor), inadaptaţi (părinţii lui Daniel, dar şi Cristian Dobrotă), supravieţuitori ai vechii lumi bune crescute cu Brahms şi Chopin (Buni-Penelopa, iubita din tinereţe a lui Traian, care-l aşteaptă o viaţă, dar, murind puţin înaintea întoarcerii sale, nu mai apucă să-l vadă), tineri crescuţi cu muzici *new wave* (Daniel şi anturajul său studenţesc), „corul antic“ al matroanelor familiei (unul dintre personajele

colective ale cărţii)… Vin apoi reprezentanţii mediului academic: agenţi de influenţă cu ştaif, dar otrăviţi de frustrări provinciale, rataţi patetici, figuranţi inhibaţi de suspiciune şi teamă. De partea cealaltă – curiozitatea entuziastă, câteodată perspicace a studenţilor italieni, „urmaşii“ intelectuali ai profesorului. Şi, deasupra tuturor, „zeii“ derizorii, securiştii care fac jocurile şi destinele, scindaţi ei înşişi între o „generaţie expirată“, *made in* anii ’50, şi o „generaţie aşteptată“, elitistă şi cosmopolită, gata să schimbe regulile şi să preia puterea. Holografică, structura compoziţională a romanului e riguroasă, impecabil articulată, poate… prea impecabilă, cu o arhitectură sofisticată[14]. Noutatea faţă de precedentele volume stă, printre altele, în armătura intelectuală şi în darea pe faţă a formulei compoziţionale.

Întâlnirea (mai exact: ultimele ei versiuni) nu e o scriere postmodernă, dar este cu siguranţă cel mai aproape de postmodernism dintre cărţile Gabrielei Adameşteanu. Şi sub acest aspect, ea poate fi considerată o carte „de graniţă“. Nicăieri denudarea procedeului nu are un caracter mai marcat. Mitul odiseic este expus aproape ostentativ, începând cu imaginea de pe coperta ediţiei a treia şi cu titlurile capitolelor, continuând cu inserturile/reminiscenţele livreşti şi cu nenumăratele analogii prezentate în cadrul textului (vezi „pisăloaga Casandra“, fiica adoptivă a lui Buni şi mama lui Daniel), alături de tot soiul de reflecţii pe tema exilului (formule ale lui Cioran, Eliade ş.a.). Generaţiile de securişti (cea „expirată“, reprezentată de grobianul colonel Ispas şi de căpitanul Gherghina, cea „aşteptată“, ilustrată de cosmopolitul locotenent Matei) au denumiri lansate în presa cotidiană a ultimilor ani. Şi explicitările ironice nu se opresc aici. Romanul îşi conţine comentariul la toate nivelurile sale. Totuşi, aceste indicaţii de lectură nu au menirea să dezvăluie caracterul de convenţie, de artefact parodic al textului, ci să pună mai bine în valoare semnificaţiile realului, ale existenţialului din roman. Lumea ficţională din *Întâlnirea* e vie, trăieşte, nu e (doar) un teatru de marionete. Sau e, în măsura în care societatea românească era ea însăşi „acţionată“ de păpuşarii Securităţii.

Ca şi *Întoarcerea huliganului*, dar… altfel, *Întâlnirea* atacă marile teme ale romanului european postbelic: memoria şi experienţa totalitară, exilul. Infrastructura mitologică (mitul homeric al lui Ulise, în negativ ironic) şi

cea politico-sociologică (imaginea în mic a societăţii româneşti) sunt subsumate unei meditaţii cu valoare emblematică: exilul ca eşec şi captivitate în iluzie. Comunicarea cu cei de acasă se dovedeşte imposibilă, ca şi întoarcerea – pentru că, prin trecerea timpului, spaţiul se modifică, iar „acasă“ nu mai există. La fel şi comunicarea între generaţii. Personajele trăiesc nu doar în spaţii, ci şi în timpuri, în istorii diferite. Paradoxal sau nu, singurul element unificator rămâne totalitarismul: prin Traian şi Christa memoria comunistă se întâlneşte cu cea nazistă, iar prin intermediul agenţilor de influenţă savantul transfug are iluzia întâlnirii cu propria ţară. Singurul cu care comunică firesc este vărul Victor, agent provocator sub acoperire; ceilalţi au fost învăţaţi să tacă, să ascundă şi să se ferească. Analiza istoriei recente şi, în particular, a lumii comuniste ţine de însăşi structura romanului. Pe acest schelet ideatic se aşază însă, armonios, o carnaţie de proză excepţională: traumaticul roman de familie al Christei (probabil cel mai puternic personaj al cărţii), aşteptarea tăcută a lui Buni-Penelopa, drama lui Daniel, martor la sinuciderea unui coleg şi transformat în suspect... Nu în ultimul rând, avem de-a face cu un roman internaţional (*Dimineaţă pierdută* fiind, dimpotrivă, un roman deschis spre istoria naţională modernă). Căci *Întâlnirea* „face naveta“ între Germania (ţara de origine a Christei-„Calypso“), Italia (ţara de adopţie „academică“ a cuplului, cu melancolia ei meridională) şi România (ţara „imposibilei întoarceri“). Fiecare „mediu extern“ îşi are micile sale istorii: vieţile tinerei Christa de dinaintea întâlnirii cu Traian (mama şi sora moarte în bombardament, fratele prins în caruselul SS), micul roman al cuplului de studenţi italieni, favoriţi ai profesorului (cu autosacrificarea maritală a Giuliei Mazzoni şi virtuala ei ratare în favoarea soţului Antonio, mai diplomat, dar inferior intelectual). *Raccourci*-urile, scufundările în inconştient, în „somnambulismul“ oniric al reminiscenţelor trecutului sunt epurate, acum, de „poematismul“ improvizatoric al vechii puneri în pagină. Este accentuat în schimb, prin comparaţie cu precedentele scrieri ale autoarei, caracterul muzical – prezenţa „corului antic“ al vocilor feminine bârfitoare şi plebee, laitmotivele fantasmatice, „melodiile“ vieţilor particulare, suitele, temele cu variaţiuni, revenirile incantatorii, cosmopolite

ş.a. m. d. Un roman simfonic ultramodern realizat pe calapodul tragediei antice. Similitudinile de compoziţie cu unele nuvele ale lui Norman Manea din *Fericirea obligatorie* sau cu *Întoarcerea huliganului* al aceluiaşi sunt, pe alocuri, frapante (vezi „corul bârfitoarelor“ sau polifonia melancolic-angoasată a întoarcerii, pe ruinele trecutului personal). Variantă actualizată a unei *Odisei* prezente, intertextual, în profesia şi în viaţa protagonistului, acest roman al iluziei şi al identităţii destabilizate trimite deopotrivă la basmul *Tinereţe fără bătrâneţe şi viaţă fără de moarte* şi – prin câteva elemente-cheie – la *Noaptea de Sânziene* a lui Mircea Eliade, o altă referinţă importantă a ultimei versiuni. Tridimensionalitatea e obţinută prin efectul de *scufundare în memorie*, dar şi într-un inconştient (inclusiv lingvistic) deopotrivă personal şi colectiv.

Aşteptarea la aeroport a savantului – episod de mare forţă dramatică – pune în evidenţă, mai mult ca oriunde, o lume burlescă minată de suspiciune şi frică, în care cuvintele ascund, nu dezvăluie, iar colportajul, pălăvrăgeala, indiscreţia rudelor profitoare funcţionează pe post de supape ale frustrărilor, complexelor, resentimentelor, vanităţilor provinciale[15]. De fapt, Gabriela Adameşteanu dramatizează o lume, făcând din această scriere un discurs „total“, integrator, în care se *întâlnesc* – fericit – mitul şi hiperrealismul, poemul, scenariul dramatic, romanul clasic şi cel experimental...

Amănunt important: ediţia din 2007 temperează experimentalismul în favoarea unei anume clasicităţi mai „lizibile“. În epoca minimalismului şi a autoficţiunii, maximalismul *de fond*, dar lipsit de ostentaţie al acestei *noi* scrieri face diferenţa, demonstrând – încă o dată – clasa unei prozatoare de nivel european.

Renunţând la versiunea din 1989 a *Întâlnirii* şi preferând-o pe cea din 2007, prezenta ediţie include, alături de „nuvelele“ din *Dăruieşte-ţi o zi de vacanţă* şi de „proza scurtă“ din *Vară-primăvară*, unica proză autonomă publicată în anii ’90 (*Gara de Est*, unde problema cuplurilor dizarmonice e dezvoltată într-o naraţiune cu multiple subtexte). Arhitectura nu e lipsită de tâlc. Căci, dacă privim proza scurtă a Gabrielei Adameşteanu ca pe o continuă tatonare a romanului, *Întâlnirea* din 2007 reprezintă o regăsire a

acestuia. Şi, nu în ultimul rând, o întoarcere în Ithaca literaturii, după lunga călătorie pe apele publicisticii de atitudine. Multe alte fire din *Vară-primăvară* rămân deschise, dar îi revine *Provizoratului* sarcina de a le strânge, pe cât posibil, într-o unitate integratoare. O observaţie adiacentă: autoarea îşi numeşte textele din *Dăruieşte-ţi o zi de vacanţă* „nuvele“, iar pe cele din *Vară-primăvară* – „proză scurtă“. Diferenţa merită subliniată. Se ştie că generaţia ’80 a relativizat radical, prin intermediul conceptului de *text*, frontierele tradiţionale de specie şi gen, vechea distincţie dintre nuvelă şi roman fiind înlocuită de aceea dintre proza scurtă şi roman. Or, „proza scurtă“ nu înseamnă doar nuvelă, povestire sau schiţă – deşi poate fi, după caz, şi nuvelă, şi povestire, şi schiţă –, ci acoperă, practic, orice tip de proză neromanescă, oferind un spaţiu de libertate pentru hibridizări şi experimente de tot felul. Din acest punct de vedere, „nuvelele“ din *Dăruieşte-ţi o zi de vacanţă* ţin mai curând de o paradigmă clasicizată a modernităţii, în vreme ce „prozele scurte“ din *Vară-primăvară* se racordează din mers tendinţelor ilustrate la noi de generaţia ’80. Primele apelează la un limbaj învăluitor, cu frazare arborescentă, celelalte experimentează un stil mai direct, nervos şi eliptic, apelând masiv la tehnica montajului şi a colajului. Opere deschise, fără excepţie, cele din urmă acoperă o gamă foarte largă, de la microsecvenţa dramatizată în *proză directă* la experimentul comportamentist şi de la nuvela propriu-zisă la microroman. Cruzimea perspectivei sporeşte în mod vizibil, totuşi *sound*-ul rămâne acelaşi. Încă o dată: deşi preia nu puţine marote ale optzecismului (tematica „navetismului“, cotidianul plebeu, microrealismul social, experimentul narativ, oralitatea transcrisă „pe viu“), autoarea nu denaturalizează literatura, nu-i deconspiră convenţiile, nu ne atrage atenţia – cu ticuri didactice de naratolog – că avem de-a face cu un „text“, nu ne dezvăluie, autoreferenţial, laboratorul propriei creaţii şi nu o teoretizează. Fidelă marii tradiţii a *mimesis*-ului, ea refuză, de fapt, esenţa relativistă a poeticii postmoderne. Altfel spus, continuă să trateze textul ca pe o felie de viaţă, evitând să trateze viaţa ca pe o felie de text. Împinge proza până la hiperrealism, dar nu spre metalitaratură[16]. Toate confesiunile despre scris şi despre propria creaţie sunt „împinse“ în afara textelor literare, în zona

paratextului confesiv (ca prefeţe, postfeţe, tabele cronologice etc.) sau a interviurilor. Deşi s-a vorbit despre excepţionalul caracter „auditiv“ al prozatoarei – demonstrat deja în *Dimineaţă pierdută* – şi despre o „acuitate vizuală“ pe măsură, trebuie precizat faptul că aceste calităţi nu sunt asumate niciodată ca pure mostre de virtuozitate, de „inginerie textuală“, ci ca mijloace de înregistrare cât mai fidelă a autenticităţii existenţiale. În centrul prozelor Gabrielei Adameşteanu se află întotdeauna Personajul, omul viu, cu dramele şi traumele lui, cu nevoia lui organică de comunicare (de obicei ratată), nu „limbajul“ sau „limbajele“, nu „fiinţele de hârtie“, nu „convenţiile“ ce reduc viaţa la o funcţionare de mecanism. Semnificativă e, în acest sens, *deschiderea* textelor fie către variante mai elaborate, mai aproape de idealul „definitiv“ (la limită, de roman), fie către teatralizare; caracterul lor scenic, „performativ“, dramatic este frapant – şi caracteristic. Într-o lume tot mai monologică, dialogismul lor reprezenta, fie şi implicit, o sfidare. Directeţea se traduce într-un soi de minimalism al înscenării – decupaj, dialoguri, indicaţii de regie stenografice. Proză „nemţească“, dar cu un discret palpit cehovian.

Traduse în germană sau în engleză, „scenele de gen“ din *Vară-primăvară* explorează – fără emfază, fără demonstrativisme şi eticisme, cu o cruzime ce nu şi-a pierdut cu nimic intensitatea la relectură – micul infern al unei lumi ieşite din ţâţâni. Gabriela Adameşteanu se dovedeşte a fi, şi aici, o maestră a falselor dialoguri dintre personaje, a limbajelor care ascund adevărul interior sau răbufnesc nevrotic, eliminând toxinele insuportabile ale vieţii de zi cu zi. „Dialog“ este de fapt… monologul unui bărbat adresat consoartei de care se desparte aruncându-i în obraz toate mizeriile unei vieţi de cuplu ratate – practic, anticamera unui divorţ. Atroce în oralitatea ei „populară“, „Scurtă internare“ se înfăţişează în schimb ca o proză-dialog între câteva femei ce au suferit experienţa unor avorturi (alt subiect prohibit mai ales în ultimul deceniu de ceauşism, când se introdusese taxa de celibat, iar norma natalităţii feminine devenise de patru copii pe cap de locuitoare fertilă). Trauma corporală şi trauma postavort ale relaţiei de cuplu, ale sexualităţii maritale sunt dezvăluite cu o francheţe brutală, dezarmantă: „Păi, ce-am pătimit zilele astea, îţi spun drept, n-aş vrea să mai văd bărbat

toată viaţa. Să stau singură, numai io, cu fetele mele…“. La fel mârlănia personalului medical, adevărat viol la adresa intimităţii: „Cine n-a fost cuminte, fundu sus! Lasă, că ştie ele care n-a fost cuminte! Că, dacă eraţi cuminţi, nu ajungeaţi aici…“ „Drum comun“ surprinde – pe acelaşi fond de oralitate dialogică – experienţa unei femei *homeless*, alungate de un bărbat beţiv pe motiv de… tromboflebită („Dar la bărbaţi trebuie să fii spilcuită în tot momentul! Şi eu, dac-am avut tromboflebită, n-am mai putut, mă înţelegeţi şi dumneavoastră, că sunteţi femeie“). „Necununată“, femeia ajunge să doarmă în stradă, împreună cu fetiţa ei (pe care o duce zilnic la grădiniţă), uşa blocului fiindu-i blocată de fostul concubin. Cu vocea Romicăi Puceanu, ieşită ca o „coloană sonoră“ obsedantă din radiocasetofonul Sanyo al unui tânăr („io, când am să-mbătrânesc, nu ştiu cum am să trăiesc“), „Ora de navetă“ „filmează“ *vérité*, în drum spre Bucureşti, un traseu al subdezvoltării rurale, tipic pentru cotidianul epocii: violenţe domestice, mizerie, penurie, bişniţă, turnătorii ca antidot al „furturilor din avutul obştesc“…

Spre deosebire de orice demers istoric sau sociologic, proza are şi va avea întotdeauna avantajul recuperării concreteţii umane, darul de a aduce la viaţă – fie şi iluzoriu – „sufletul“ trecutului, „organicitatea“ lui. Cine va dori să regăsească ambianţa României din anii ’70-’80 o va găsi, intactă, în prozele scurte şi romanele Gabrielei Adameşteanu (chiar în absenţa figurii Conducătorului). Este, poate, aici o est-etică dar, cu siguranţă, nu şi un eticism. Eticismul e ideologic, militant şi reducţionist; or, literatura acestei autoare mizează, înainte de orice, pe complexitate şi autenticitate. Nu numai o „lume“ ne întâmpină în aceste proze, ci şi o „atmosferă“ – or, atmosfera este prin excelenţă sufletul unei lumi, vibraţia ei interioară, ceea ce rezistă perisabilului. Sunt foarte puţini prozatorii români care au „prins“ imaginea Bucureştiului cu acuitatea memorabilă a Gabrielei Adameşteanu. Bucureştiul ca spaţiu familiar, ca iluzie substanţială a lui *acasă*. Citez *in extenso* un fragment din „Gara de Est“, prima proză publicată de autoare în postcomunism: „El, mai ales, privea pe geam, pentru că încă iubea Bucureştiul cu sufletul unui provincial. Privea pe geam şi, dintr-odată, descoperea în el acea senzaţie nejustificată de mulţumire care, de câtva

timp, îl încercase în cele mai neaşteptate momente. Ca şi când i s-ar fi întâmplat ceva plăcut – dar nimic deosebit de plăcut nu i se întâmplase. Ca şi când îl aştepta ceva ieşit din comun – dar nu-l aştepta decât o vizită oarecum plicticoasă, la nişte cunoştinţe întâmplătoare. Ce ciudat, se mira singur. Îşi descoperea mulţumirea doar uitându-se la casele pe lângă care trecea tramvaiul: la tufele de liliac din dreptul porţilor, la marchizele închise cu geamuri care înaintau până în mijlocul curţii, la oţetarii şi duzii care umbreau asfaltul, umflat din loc în loc, ca de nişte vene îngroşate pe o mână bătrână. Iată şi un bloc gri, cubist, din anii treizeci, iată şi un zid lung, alb, de cimitir – o draperie prăfuită şi neagră atârnă uşor strâmb de poartă. El se uita cu răbdare la fiecare lucru şi mulţumirea secretă îi pulsa – poate în suflet, poate în vene: pentru că tot ce vedea era la locul lui şi arăta exact aşa cum ar fi trebuit să arate. Asta era deci o simplă poartă de cimitir pe lângă care trecea un tramvai încărcat cu oameni care se uitau, la fel ca şi el, calmi, nepăsători, pe geam. Şi fiecare era mulţumit că privirea lui avea să întâlnească acolo exact ceea ce dinainte se gândise că are să întâlnească. O stradă deci vie de oameni şi de maşini care se scurgeau în vuietul liniştit al serii de vară. Şi florăresele chircite lângă coşurile multicolore din care se împingeau boturile închise, sclipind de apă, galbene şi roşii ale lalelelor. Şi mănunchiurile alb-verzui, lăptoase, de liliac bătut. Lumea era plină, egală, pulsa obişnuit, iar el venea, destins, dintr-un loc şi pleca într-altul, bucuros că el însuşi ajunsese acolo şi arăta aşa cum se gândise demult că ar trebui să fie“.

În proza Gabrielei Adameşteanu, trenul literaturii europene de vârf va opri neabătut. E un reper a cărui importanţă continuă să sporească.

Paul Cernat

1 „Caracteristic activităţii literare a Gabrielei Adameşteanu este spaţiul relativ mare de timp între volumele publicate (de regulă 4-5 ani sau chiar mai mult) şi faptul că ea încearcă programatic ca după fiecare carte să se îndrepte apoi într-o direcţie total diferită. De regulă, fiecare roman a fost urmat de un volum de povestiri scurte.“ („Curriculum vitae“ la *Dimineaţă pierdută*, ediţia a III-a, colecţia „100+1“, Editura Gramar, Bucureşti, 1997, p. XIII)

2 Prefaţă la *Dăruieşte-ţi o zi de vacanţă*, ediţia a II-a, Editura Paralela 45, Piteşti, 2002, p. 8. Cu precizarea, absolut necesară, că „romanul latent“ al Gabrielei Adameşteanu nu este unul voit „latent“, ca acelea ale lui Mircea Nedelciu, Gheorghe Crăciun sau Bedros Horasangian, ci… ne-voit.

3 Autoarea va descoperi, peste ani, similarităţi de construcţie cu romanele poematice ale lui Antonio Lobo Antunes, pe care nu le cunoştea încă la acea dată („Limitele rescrierii“, postfaţă la *Întâlnirea*, Editura Polirom, Iaşi, 2003, p. 307).
4 Între alţii, de Sanda Cordoş în postfaţa ediţiei a doua a volumului *Drumul egal al fiecărei zile*, Editura Paralela 45, Piteşti, 2005, p. 259.
5 Nu e lipsit de relevanţă să amintesc faptul că, în 1965, Gabriela Adameşteanu şi-a dat licenţa la Filologia bucureşteană cu o lucrare intitulată *Modificări în structura personajului la Proust*. Proiecţia viitoarelor sale căutări de prozatoare este evidentă. Nu numai ingredientele „proustiene“ (evanescenţa timpului, memoria involuntară, crepuscularismul, arhitectura muzical-simfonică, observaţia crudă şi rafinată aplicată unei lumi „vechi“ în destrămare) o preocupă pe tânăra absolventă, ci şi statutul personajului supus „trecerii“.
6 Pe această linie, sunt de urmărit şi finalurile celor trei versiuni ale *Întâlnirii*. Primele două, ambigue, îl au în centru pe Daniel Izvoranu cu un supliment documental „Dosar Savantul“ în cea de-a doua. Cea din 2007 trimite însă voalat către moartea lui Traian (în maşină, alături de soţia sa Christa, la întoarcerea din România).
7 O dimensiune prelungită, ulterior, şi-n afara literaturii: activitatea publică postcomunistă şi cei 14 ani în care a condus revista 22 stau mărturie pentru destinul şi preocupările multiple ale unei femei-lider, cu valenţe de manager al propriei creaþii, dar şi de iniţiatoare a unor proiecte colective.
8 Dizolvarea Istoriei în micile istorii cotidiene şi a „majorului“ în „minor“ este caracteristică tuturor romanelor Gabrielei Adameşteanu. Dar şi viceversa: deschiderea cotidianului către Istorie prin intermediul memoriei individuale. Subiectivă, involuntară, „proustiană“, memoria dilată timpul „profan“ al prezentului şi conferă adâncime – uneori şi nobleţe – perspectivei plane a cotidianului mărunt. Tot ea are menirea de a reechilibra identităţile în derivă, dislocate ale unor personaje de prim-plan (Letiţia Branea, Vica Delcă, Ivona Scarlat, Traian Manu, Christa Manu ş.a.).
9 Nimeni nu a surprins cu atâta forţă precum Gabriela Adameşteanu „reminiscenţele“ Bucureştiului precomunist filtrate prin atmosfera cenuşie, senilizant-psihotică a ultimului deceniu de ceauşism. Mereu preocupată de implicaţiile intime ale alienării moderne, scriitoarea se situează, de fapt, în interiorul a cel puţin două mari tradiţii ale prozei autohtone: romanul „de familie“ şi cel al Bucureştiului crepuscular.
10 Potrivit mărturisirilor autoarei din deja amintitul „Curriculum vitae“, *Dăruieşte-ţi o zi de vacanţă* cuprindea „trei povestiri de lungimi diferite şi din perioade de creaţie diferite“. De asemenea, povestirile din *Vară-primăvară* „făceau parte din trei categorii distincte. În unele din ele se revenea la sufocanta lume birocratică şi la tema arivismului: «Clădirea», «Testul». Ca şi povestirile din *Dăruieşte-ţi o zi de vacanţă*, păreau schiţe ale unui roman căruia autoarea nu-i găsise tonul. Altele erau «scene de gen», tablouri ale unei vieţi cotidiene modeste, din medii joase. Textele probau în continuare oralitatea autoarei şi majoritatea au fost dramatizate, chiar şi la clasele de studenţi ale IATC. O structură aparte, profund muzicală şi poematică, aveau «Dialog» şi «Scurtă întâlnire» [de fapt, „Întâlnirea“ – n. m.]. Caracterul lor teatral era foarte accentuat. «Scurtă întâlnire» deschidea tema exilatului care se întoarce în ţara de origine şi nu mai reuşeşte să comunice cu nimeni, deşi este aşteptat cu fervoare de întreaga familie, din diverse motive“. Avem aşadar de-a face cu un volum de răscruce, din care se desprinde o direcţie „muzical-poematică“ şi „dramatică“ pe tema exilului şi a necomunicării („Dialog“,

„Întâlnirea“, cu cele trei „variante“ ale sale), celelalte gravitând fie în universul *Provizoratului*, fie în cel al *Dimineţii pierdute*.

11 Spitalul ca loc al degradării fizice şi psihice, ca anticameră a morţii devine – în ultimul deceniu de comunism – un spaţiu recurent în proza Gabrielei Adameşteanu. În *Dăruieşte-ţi o zi de vacanţă*, inginerul Pătraşcu îşi vizitează la spital o colegă de servicu, „tovarăşa Marga“, alienată şi devenită de nerecunoscut. *Dimineaţă pierdută* se încheie cu delirul-monologul adresat al Vicăi Delcă, internată în spital. În *Vară-primăvară* două proze tematizează acut spitalizarea. Toposul literar al spitalizării – nu al literaturii despre medici, de la Victor Papilian la Augustin Buzura – are, la noi, câteva antecedente semnificative în literatura interbelică (Hortensia Papadat-Bengescu, Blecher, Lucia Demetrius) şi trebuie pus în relaţie cu obsesia spaţiului închis, a degradării corporale şi a morţii fizice, demitizate. La Gabriela Adameşteanu, tribulaţiile umilitoare ale spitalizării sunt proiectate însă pe fundalul unui regim comunist alienant.

12 În era nomadismului generalizat, acest mit se dovedeşte productiv sub aspect literar. Spre exemplu, în 2005 scriitoarea canadiană Margaret Atwood a publicat un volum de teatru cu subiect contemporan – *Penelopida* – inspirat din *Odiseea*.

13 Romanul de debut (*Drumul egal al fiecărei zile*) stă sub semnul fascinaţiei eroinei pentru un profesor tânăr, asistentul universitar Petru Arcan. În schimb, *Întâlnirea* trăieşte din „mitul“ bătrânului savant Traian Manu. Iluzia idealizantă lasă aici locul unei perspective deziluzionate.

14 Marian Papahagi a observat, judicios, în alternarea de carusel a vocilor naratoare ecouri din *Conversaţie la Catedrală* a lui Mario Vargas Llosa, carte-cult pentru mulţi scriitori români din acea perioadă.

15 Există, pe de altă parte, şi „cuvinte care eliberează“ în mod real. Dar ele nu reuşesc să se închege într-o comunicare autentică între personaje.

16 În pofida cochetărilor stilistice – superficiale, dar vizibile –, diferenţele faţă de „postmoderni“ sunt de fond, adică de sensibiltate şi *Weltanschauung*. În mai multe confesiuni recente, Gabriela Adameşteanu îşi mărturisea retrospectiv concepţia „de tip religios“ asupra literaturii, privită ca formă de „perfecţiune“ şi de rezistenţă la timp. Sublinia, de asemenea, absenţa din propriile texte a personajelor-scriitori şi a temei scrisului. A existat, în schimb, un mit „elitist“ al universitarului şi al savantului, cu rădăcini în experienţa biografică de tinereţe şi primă maturitate a Gabrielei Adameşteanu. Simptom al unei clasicităţi structurale? Posibil. Oricum, atât Petru Arcan, cât şi Traian Manu sunt universitari – de vârste şi calibre diferite (vezi „Limitele rescrierii“, postfaţa confesivă cu însemnări „de atelier“ la varianta a doua a *Întâlnirii*, 2003). Pe aceeaşi linie a diferenţei faţă de postmodernism, se cuvine să spunem că revizuirile pe care autoarea le aplică *Întâlnirii* au un caracter „organic“, menit să amplifice impresia de „viaţă“ a personajelor, nu s-o diminueze: „Nu-mi plac autorii care îşi revizuiesc la fiecare ediţie destinul personajelor, transformându-le din fiinţe (cât de cât) vii în marionete“ (*ibidem*, p. 307). Oricât şi-ar revizui, retrospectiv, atitudinea faţă de unele din aceste concepţii „desuete“, Gabriela Adameşteanu continuă să vorbească din interiorul lor. Mă grăbesc să adaug: din fericire.

Gara de Est
(proză scurtă)

Notă asupra ediţiei a treia

Prezenta ediţie reuneşte nuvelele şi povestirile publicate în volumele *Dăruieşte-ţi o zi de vacanţă*, Cartea Românească, 1979, şi *Vară-primăvară*, Cartea Românească, 1989, cu excepţia „Clădirii“ şi a „Testului“, reincluse în romanul *Provizorat*, de unde fuseseră extrase.

În schimb au fost adăugate „Dialog“, care lipseşte din ediţia *Dăruieşte-ţi o zi de vacanţă* (Paralela 45, 2002), şi nuvela inedită „Gara de Est“.

Majoritatea nuvelelor au apărut iniţial în presă:

– „Neliniştea“ a apărut în *România literară*, 13 septembrie 1973;

– „Dăruieşte-ţi o zi de vacanţă“ a fost publicată, fragmentar, în *România literară*, 26 octombrie 1978 (sub titlul „Viaţa cea nouă, de după întoarcere“), şi în *Luceafărul* din 30 decembrie 1978 (sub titlul „Liniştea casei“);

– „Vară-primăvară“ a apărut în august 1981, în *Viaţa Românească*;

– „Ora de navetă“ a apărut în *Vatra*, 20 septembrie 1985;

– „Dialog“, în *România literară*, 19 iunie 1986;

– „Gara de Est“, fragment, prima versiune, a apărut în *Vatra*, 20 ianuarie 1980, ulterior fragmentar în *Viaţa Românească*, august-septembrie 1992, şi ca versiune definitivă în *Lettre Internationale*, iarna 1992-1993;

– „Neliniştea“, „O plimbare scurtă după orele de serviciu“ şi „Dăruieşte-ţi o zi de vacanţă“ au fost traduse în rusă de Tatiana Ivanova şi publicate la Editura Radoga din Moscova în 1989 (*Podari sebe deni kanikul*);

– „Scurtă internare“ a fost tradusă de Grete Tartler şi Barbara Neuwirth şi publicată în antologia *Ich trage das Land*, apărută la Wieser Verlag, 1996;

– „Drum comun“ a fost tradusă de Georgiana Fârnoagă şi Sharon King şi publicată de University of Pittsburgh Press.

Nu am operat modificări stilistice faţă de primele ediţii, iar ordinea din volum respectă, în general, cronologia elaborării lor.

Mamei mele,
Elena Adameşteanu

Neliniştea

Seara îşi dezbrăcau alături trupurile, fraterne de obişnuinţă. În detaşarea distrată cu care îşi părăseau hainele în plină lumină, rar îi ajungea amintirea orelor de goliciune înfiorată. Atâţia ani trecuţi solidar împreună, cu înverşunarea atenţiei întoarsă spre lucrurile care crescuseră, încet şi greu, lângă ei, umplând tăcerea caldă, de seră uscată, a apartamentului de bloc, cu două camere... La câte o mişcare, oglinda le primea, în luciul ei ieftin deformator, de mobilă cumpărată în rate, corpurile, abia atinse de timp: al ei, uniformizat de liniile drepte care o destinaseră parcă puloverelor Romarta şi fustei de gabardină, cu lungimea până la colţul genunchiului; al lui, pe neobservate îngreunat, încetinit în mişcări, împingând cu gravitate înainte rotunjimile corpului. Fără vibrările lungi ale începutului, în gestul chemat intrau alături, cu obişnuinţa ştiută – atât de ştiută, încât treceau, cu ochii închişi, marginile celuilalt trup, incert regăsindu-se singuri, în atingerea netedă care îşi topise în familiaritate mirosul.

— Nu te-ai mai dus să vezi ce-i cu telefonul, stă cererea de un an şi jumătate... strigă Dinu din ultima cameră.

Ea nu răspunse. Strânsă între pereţii înguşti şi albaştri ai băii, îşi tampona cu uşoară nelinişte faţa, întinzând demachiantul peste porii lărgiţi. Şi pe urmă nu mai răbdă, îşi aruncă peste cap furoul umezit şi, cu degetele tremurând de grabă, pipăi iar conturul umflat al braţului. Ceva ascuns în trupul ei care-i umplea de panică sângele şi, prin geamul înalt, negrul nopţii de care se strângea între perne, apărându-se în tăcere de spaimă, cu mâinile încolăcite de-a lungul ei, ca pe un corp străin. Câteva minute mai plutise între ei tandreţea palidă a apropierii. Şi-n drum se aplecă să învelească fata; oare cât timp o să se mai dezvelească noaptea? îşi zise şi o privi iar, bucurându-se, mirată, că a apărut – de unde – şi există acolo, cu pleoapele ei oblice de somn şi mânuţele încleştate în pernă, între trupurile şi mişcările lor diferite, ce-şi ajungeau fiecare.

— Te-am întrebat ceva, strigă el, mai de aproape, şi izbi uşa şifonierului, căutându-şi maşina de ras. Dar ai stilul ăsta, să nu răspunzi când nu-ţi convine...

— Ce să răspund dacă n-am avut când să trec, zise Marta, atât de moale, încât se miră singură că poate vorbi aşa când enervarea îi grăbea răsuflarea; şi chiar în clipa aceea îşi auzi vocea, dintr-odată ascuţită, cum strigă: Şi la urma urmei, nu ştiu de ce tot eu trebuia s-o fac... dacă aveai de gând s-o laşi în grija mea, n-aveai decât să spui, una în plus sau în minus, nu vrei, e mai cinstit să spui nu vreau, dar cu tine...

Ceva se pierduse, gândi, se pierduse chiar pentru totdeauna? Şi, încă strigând, simţise neliniştea laşă care o împingea înapoi spre el, dar auzi din baie zgomotul maşinii de ras; să-i spun acum, îşi zise, nu, trebuia să-i spun mai înainte... Zgomotul maşinii umplea tot apartamentul şi ea, plină de teamă şi de ostilitatea nesigură care o împingea tot spre el şi care creştea cu fiecare clipă în care înţelegea că nu-i acum momentul, se îndreptă spre baie, urându-i pijamaua moale pe trupul sigur de el, şi buzele încleştate de atenţie, şi ochii fixaţi în oglindă.

— Vezi că-s atât de istovită... începu, rezemându-se de lemnul lucios al uşii.

Dar el îi simţi a izbândă oboseala din voce şi trecerea silită a tonului îl enervă. Aşa face totdeauna, gândi, aşa a făcut, ca să aibă mereu, doar ea, totdeauna dreptate. Atâţia ani de când o urma supus, împins de generozitatea ei dominatoare.

— Pentru că te încarci cu mai mult decât poţi să duci, zise, şi, când eşti liberă şi-ai putea să te odihneşti, te-apuci de altele...

Şi-şi muşcă buza de jos, aplecând sub lumină urechea, acolo unde nu vedea bine cum merge maşina.

— Pentru că ţi-am spus să luăm pe cineva să ne-ajute, aşa fac atâtea, dar tu vrei să fii mai grozavă ca toate...

— Ştii bine că tot pentru noi n-am vrut, zise ea.

Şi se irită singură, auzindu-şi vocea cum se silea să fie supusă.

— Ca să terminăm odată cu datoriile şi să ducem o viaţă ca oamenii...

Şi-şi încleştă în rama de lemn degetele îngroşate de-atâta spălat şi iar simţi că abia mai rabdă.

— Şi cu mama de ce n-ai vrut, tot d-asta? zise el, încruntându-se.

Ea îşi prelungea zâmbetul a încuviinţare vagă, încercând să răspundă, dar atunci îl auzi strigând.

— Mai lasă-mă odată dracului, tot pe capul meu, nici măcar nu pot să mă bărbieresc ca lumea...

Maşina îşi înţepenise zumzetul şi-i smulsese câteva fire de păr şi-i veni să le-arunce pe toate şi să plece aşa, afară. Avea totdeauna reacţii neaşteptate la durerile mici şi Marta îşi schimbă privirea, coborându-şi a silă colţurile gurii. Doar pentru atâta, se gândi, doar pentru atâta...

— Du-te odată!... strigă el.

Şi cum ea tot nu se mişca, neputând înţelege nesupunerea adunată în trupul lui ştiut, şi stătea pe loc, sperând să nu fie aşa cum vede, aşa cum spera totdeauna sau poate doar se înverşuna să nu piardă şi tocmai de-aceea lucrurile îi alunecau prin mâini când le ţinea mai strâns:

— Du-te odată şi lasă-mă dracului! strigă el. Şi o împinse uşor afară şi trânti uşa şi răsuci o dată şi încă o dată cheia.

De data asta s-a terminat, se gândi ea repede, ca să-şi astupe furia. De data asta s-a terminat. Rămăsese nemişcată, dincolo de uşă, pentru că-i venea doar să dea în ea cu picioarele, cu pumnii şi să intre la el prin uşa pe care s-o deschidă, s-o deschidă aşa şi totuşi altfel, pe dinăuntru. S-o deschidă cu furia asta care urca imediat în ea ori de câte ori îşi amintea că uşa e închisă în faţa ei, pentru ea închisă, şi-n acelaşi timp, nu putea crede. Să intre la el, neapărat să intre la el şi să-i strige totul, să-i strige ce? Cum poate să facă asemenea lucruri, se gândi, cum poate, eu n-aş putea niciodată; lipsă de educaţie, ar spune mama ei, eu mi-am dat seama de prima dată, înainte măcar să deschidă gura, numai văzându-l. Ce poţi să faci, spune mama şi se opreşte din tricotat şi din vorbă – trebuie să încep să scad – şi numără şoptit ochiurile pe andrele şi Marta îşi bălăngăne lângă scaun piciorul, aşteptând-o să continue. Ce poţi face, spune mama şi începe iar să-şi mişte mâinile, mulţumită că tricotează, nu poţi să faci nimic, să nu crezi că unu-i mai breaz ca altul, unii au una, alţii au alta, numai femeia să fie deşteaptă şi să facă cum crede ea că e bine... Nu, nu era aşa, se gândi Marta, Dinu nu era aşa la început, nu era deloc aşa, s-a schimbat, când s-a

schimbat? Dar, chemaţi, anii nu-i vărsară decât frânturi de gesturi care nu mai păreau să-i aparţină.

Şi-acum rămăsese aici şi se mişca încet, alunecându-şi mereu trupul prin apa singură şi deformatoare a oglinzii. Iar a fumat în camera fetei, îşi zise cu acreală, stăpânindu-se să nu plângă. Şi trase cu grijă storul cenuşiu de pânză, se aplecă să deschidă geamul şi prin el, ca la un magnetofon brusc deschis, intrară strigătele unui meci, era nocturnă pe stadionul nou al oraşului. S-a pierdut pentru totdeauna ceva, se gândi şi vru să aibă curaj să privească asta în faţă şi-atunci, cu degetele tremurând grăbite, îşi pipăi iar braţul umflat; şi, uitând de uşa închisă, vru să se întoarcă spre el şi să-i spună. Neliniştea se aduna în ea, simţea cum o îneacă şi nu ştia cum s-o oprească şi doar se plimba prin camere, trecând mereu dintr-una într-alta, prin licărul ameninţător al oglinzii.

Fusese cu cât timp înainte când i se păruse că s-a schimbat? În anii tot mai grăbiţi rămâneau totuşi nişte repere stabile, când mi-au dat transferul, îşi spuse, sau după ce am cumpărat mobila de bucătărie şi frigiderul, ba nu, era înainte să rămână însărcinată, când dintr-odată şi-au simţit amândoi sâmbetele lungi, aerul cald al casei lâncezea ca un semnal şi ea ghicise în nerăbdarea lui Dinu ceva necunoscut, care-i submina puterea statornicită.

— Am fost cu nişte colegi să bem ceva, spunea de cum intra, dând din umeri.

Şi aştepta, neînduplecat şi ostil, ore în şir, pregătit să reziste. De ce să reziste, se gândi ea, de ce senzaţia asta că el se pregătea să reziste? Atâţia ani în care se străduise să pună ordine în gesturi, ca şi în lucruri... Dar adevărul e că l-am schimbat, într-un fel, se gândi şi de răcoare îşi strânse, fără să vrea, umerii, se face prea frig în cameră, şi se aplecă să închidă geamul. L-am schimbat, îşi repetă, vag triumfătoare, dacă n-aş fi fost eu, nici măcar facultatea n-o termina ca lumea, cât a amânat până să se apuce de lucrarea de diplomă, după ce i-o respinseseră... Aşa a fost el, se gândi cu mirare şi-şi coborî faţa gălbuie, cu pleoapele umflate, şi, privind în jos, spre covor, îşi perie îndelung părul.

Aşa a fost el, dar ea de unde a putut să-şi adune neîncetat tăria? Şi atunci, cu soacră-sa, când o aduseseră la ei şi-n lipsa lor scotocea prin

dulapuri şi şuşotea seară de seară cu el şi cerea mereu bani pentru fraţi şi el era mereu gata să-i dea, fără să se gândească vreodată la copil şi la ea, că era sătulă de datorii şi aştepta să-şi pună odată la punct casa... Ca să ajungă să se îmbrace ca lumea, să n-o mai sfideze la şcoală alea pe care le doboară luxul, nu alta, ce fel de bărbaţi or fi având sau Dumnezeu ştie... Dar oricum, îşi zise, ce oboseală şi asta, să tot urmăreşti în fiecare toamnă cum se schimbă moda, asta merge un timp, cât n-ai alte griji, dar pe urmă, s-o ţii tot aşa şi să tot întrebi ce se poartă... Ei, îşi zise şi se opri din mers şi-şi scoase din sertarul de la oglindă punga de plastic cu bigudiuri şi vru să intre în baie. Şi-atunci îşi aminti că el este acolo şi, când trecu prin dreptul uşii, auzi plesnetul duşului şi din nou un rest al enervării o încălzi, şi-aşa, îşi zise, pe-atunci eram cel puţin la curent, aşa, din afară... Şi văzu iar înghesuiala din călcător în timp ce stăteau la rând să-şi calce jupoanele şi pe urmă împingeau prin volane sârmă şi pantofii înalţi cu tocuri cui şi papuci cu tălpi de plută. Ei, îşi zise şi-şi muie degetele în paharul cu apă şi-şi umezi o şuviţă de păr, şi-aşa am tot aşteptat să arăt cum trebuie, să fiu bine îmbrăcată şi poate peste vreo câţiva ani o să şi am cu ce, dar nu mai am niciun chef de asta... Şi, silindu-se să-şi privească obrazul stors pe care uitătura ei rea îl evita în oglindă, presimţi, cu un regret imens, marginea unde aşteptase atâta timp şi din care nu mai ştia să iasă.

Cel puţin să fi ieşit restul cum am vrut, se gândi, poate-i normal să mai vrea şi el să se distreze din când în când, spune mama, după ce a dus-o cum a dus-o în facultate şi-atâta vreme... Privirea neiertătoare a începutului – când oare şi-o pierduse ca să-i revină, întreagă, acuma? – i-aduse gulerul încreţit al singurei lui cămăşi de nailon, gălbuie de-atâta spălat, şi balonzaidul ros la mâneci şi la buzunare. Începuse să chelească de-atunci, dar, pe urmă, zi de zi privindu-l, uitase. Râdea răguşit şi prea tare şi, când mâncau amândoi la cantină, ea-şi ţinea ochii plecaţi ca să nu vadă privirile fetelor. Mi-a fost ruşine cu el la început, îşi zise şi imediat îşi regretă gândul şi încercă să-l acopere cu altele, în grabă. A dus-o greu în facultate şi chiar după ce-a terminat, în primul an, se gândi şi-şi desfăcu bigudiul prins prost şi-şi rulă din nou părul pe el, scrâşnind din dinţi de atenţie. A dus-o greu din cauza alor lui şi pe lângă el am dus-o şi eu. Şi-şi legă peste bigudiuri un

fular transparent, de nailon, atentă să nu-l agaţe. De-asta mi-e necaz, se gândi, că nu vede şi nu recunoaşte măcar cum l-au primit ai mei, că nici palton de iarnă n-avea şi i-au aranjat unul vechi, de-al tatei. Şi-acum a ajuns să se poarte cu ei cum se poartă, parcă eu nu îl văd, chiar dacă nu le zice nimic, doar se uită şi tace...

Trecuse mult timp de când fiecare neînţelegere i-l aducea supus, învins de tăcerile ei nemulţumite, de la început îşi dăduse seama că el e neputincios în faţa tăcerii; dar, după atâtea ore de ostilitate, tăria ei veche alunecase spre el, învăţase singur, pe neobservate să se învelească în nepăsarea din care pornise totul. Şi atunci, în zilele când nu-şi mai vorbeau, totul se clătina, ca şi când se cerea iar gândit, de la capăt, dar mai poţi oare să gândeşti iar, se întrebă, gesturi şi vorbe care se desfac, fără să ştii măcar cum, unele din altele?

Şi iar bâjbâi îndelung prin anii trecuţi, ca printr-o pivniţă veche, şi dreptatea ei, în care credea, şi-o pierdu pentru o clipă. Din fiecare ceartă chipurile lor coborau, degradate, spre altceva, sau poate ăştia suntem noi, de fapt, se gândi, aproape cu spaimă. Şi-atunci, brusc, îşi aminti şi se aplecă şi mai mult spre oglindă, fixând, cu ochi încordaţi, mâna umflată.

— Vezi dacă nu-mi dai pace niciun moment, spuse Dinu, intrând.

Cu stânga îşi tampona obrazul zdrelit şi vocea îi era nesigură.

Dar ea nu-i răspunse. Faţă de teama în care intrase din nou, cuvintele lui îi sunau străin şi mişcările i le simţea stângace şi false. Totdeauna mă lasă singură când am nevoie de el, se gândi, dar acum, pentru că era aici, aproape cu indiferenţă. În panica ce îi creştea, bănuiala unei depărtări de neajuns o stăpâni, despărţindu-se cumva ruşinos de tot ce simţea că obişnuit o înconjoară. O simţi cum se scurge prin ea, nepăsare imensă, o clădea împrejur şi dincolo strigătul ei nu mai ajungea... Şi, resemnată adânc, privi cu ochii ciudaţi lucrurile dimprejur şi bărbatul care vorbea.

— Am să-ţi dau ceva ca să-ţi treacă supărarea, zise Dinu.

Şi, grăbindu-se, scoase din servietă pachetul. Pentru că ea nu întindea mâna, scoase el o ţigară şi o aprinse.

— Dunhill, enunţă emfatic şi o privi. Ce ştii tu, astea-s cele mai bune ţigări din lume... au în ele şi opiu...

— Ştii că nu fumez, răspunse ea, sec.

— Pe vremuri mai fumai câte una, spuse el, neatent...

Nu ştie niciodată să răspundă la gesturi de atenţie, se gândi, şi eu sunt de vină că nu mă învăţ odată minte...

Cu chipul ei posac şi mereu nemulţumit, crede că aşa trebuie să fie o femeie... Degeaba, unii ştiu să trăiască în viaţă şi alţii nu, dar fără nicio legătură îi răsări sub pleoape drumul acela.

De ce mi l-oi fi amintit acum, se miră, sub soarele nevăzut şoseaua dimineţii se încingea şi-n stânga râul se-nvolbura în bulboane gălbui-uleioase... Între plutele scorburoase se îndesea puful de plopi şi mirosea a amar şi-a răcoare. Şi-l amintise atât de brusc şi de adânc, încât simţea, ca un regret nesfârşit, căldura ierbii mustind clisos sub paşi şi cenuşia sclipire a apei care ducea cu ea rădăcini înnămolite şi peste ele, umflată de vânt, o pungă albă de plastic. Când mă duceam în vacanţe, pe bicicletă, până la oraş, de ce mi-oi fi amintit acum? se miră şi clipa următoare spulberă amintirea, odată cu o neînţeleasă tristeţe.

— M-au propus pentru un curs de calculatoare de şase luni, zise.

Şi atunci ea tresări şi se întoarse, privindu-l.

— Unde să-l faci?... Aici? întrebă.

— Ei, aici... la Bucureşti... Dar pot să vin sâmbetele, adăugă, cu o voce nesigură.

Îi pare bine că pleacă, îşi spuse Marta, nu se gândeşte decât la el, ca totdeauna; şi-şi aminti ce bine se descurca el la serviciu în ultima vreme. Pe atunci se apuca greu de orice lucru, îi trecu prin minte, şi-a trebuit atâta timp să-l împing de la spate; am aptitudini de organizator, îi repeta de la un timp, de când se împrietenise cu secretarul, şi, spre deosebire de alţii, eu ştiu cum să-i iau pe oameni. Îi pare bine că pleacă, îşi spuse iar, deşi eu nu-mi văd capul de treburi cu casa şi cu copilul... Şi-acum şi povestea asta cu mâna, îl includea atât de mult în gândul ei, încât o secundă uită că nu apucase să-i spună.

E clar că nu-i convine, se gândi el şi peste siguranţa lui se prelinse o urmă a vechii nelinişti c-o supărare. Alta în locul ei s-ar fi bucurat c-am fost

eu desemnat dintre atâţia, dar, dacă ar fi să mă iau după ea, ar trebui să stau tot timpul legat în casă...

— Şi nu poţi să refuzi? îl întrebă Marta.

— Ei, asta-i, se miră el, cum o să refuz când a fost atâta bătaie pe locul ăsta?...

Şi deschise neatent tranzistorul, parcurse toată scala în grabă, făcând vocile şi acordurile să se încalece, şi pe urmă îl închise.

— Cei de la producţie îl susţineau pe Marinescu, înţelegi? Şi s-au tot certat în şedinţele de comitet... Ştiu şi eu de la oamenii mei, râse, au zis că-i mai bine să trimită un tânăr, mai ales că Marinescu nici nu-i membru de partid, mi se pare...

N-aş fi zis că-i un ambiţios, se gândi ea şi deschise frigiderul să facă sendvişurile pe-a doua zi. De fapt, sigur că-i mai bine că a ajuns aşa decât cum era la început, şi-şi aminti ce supărat venise acum câteva luni după nişte alegeri, când n-avusese destule voturi, şi ea toată seara râsese. Doar că n-aş fi zis c-o să ajungă aşa, se miră şi iar îi auzi vocea aprobatoare, uşor răguşită, cu care râdea la fiecare glumă a tatălui ei după ce i-l prezentase.

— Tu ai umblat la geam? Ai uitat storul ridicat, zise Dinu.

Şi întredeschise fereastra să-l tragă în jos şi atunci strigă, cu o voce nelalocul ei de schimbată:

— Ia te uită... a început să ningă... Uită-te... uită-te...

O voce care îşi căuta voit bucuria anilor vechi sau poate doar ei i se păruse.

— Cred c-au făcut ceva cuie ăia pe stadion, râse el.

Şi ea se apropie fără chef, pentru că nu-i credea glasul.

Dar, lângă trotuarele de un negru lucios, brazdele din jurul copacilor erau albe şi albe acoperişurile blocurilor. Stratul apos şi firav trezea în strada pustie aerul încremenit, de neconfundat, al altor nopţi asemenea şi, doar privindu-l, bucuria de atunci o invadă cald, ca o aşteptare.

Stătea în faţa dulapului desfăcut, îşi scotea hainele pe-a doua zi şi le aşeza cu grijă, alături, pe scaun. În fiecare seară face la fel, se gândi el, uitându-se la ea, cum de n-o obosi s-o ia mereu de la capăt...

— Duminică ne-au chemat la ei la prânz...

Şi Dinu văzu iar colţul din dreapta al mesei unde-o să stea, în căldura înteţită de vin a camerei. Şi faţa pregătită pentru glume a socrului, în timp ce se întoarce să deschidă televizorul.

— Am putea s-o lăsăm pe aia mică să doarmă acolo... continuă ea.

— Nu, răspunse el repede, o luăm cu noi...

Şi ştiu cum o să arate trotuarul umed de ceaţă şi staţia unde-au să aştepte maşina îndelung, obrazul mic, întărâtat de nesomn al copilului care i se zbate în braţe şi plânge.

— N-are niciun rost, doarme prost şi le strică şi lor somnul...

Cu spatele întors, ea îşi scotea din raft cartea pe care-o citea, de luni întregi, cu aceeaşi încăpăţânare a ei, câte o pagină în fiecare seară. În locul ei m-aş lăsa, îşi zise el, ce poţi să înţelegi dintr-o carte aşa citită... Stilul ăsta de-a mă îndatora la ai ei, îşi spuse şi revăzu, cu iritare crescândă, cearta din iarna trecută. Cât aţi avut nevoie de noi, am fost buni, a zis socru-său, ridicându-se de pe scaun, şi nunta, până şi verighetele vi le-am luat, şi seară de seară eraţi la noi la masă... Şi paltonul ăla nenorocit, se gândi el, ar fi trebuit să nu mai pun niciodată piciorul acolo în casă... Şi o urî iar, ca mai devreme, în baie, pentru că întotdeauna el o urmase.

— Astă-seară nu mai sunt în stare, spuse Marta şi duse cartea înapoi în raft şi-o împinse la loc, cu atenţie.

Pentru că e aşa de neplăcut să tot primeşti, se gândi el şi începu să-şi aşeze în servietă hârtiile.

— La ce oră pun ceasul? întrebă ea.

— Da, îi răspunse Dinu, neatent.

Ce bine-ar fi fost să nu depind niciodată de nimeni, îşi zise.

— Te-am întrebat la ce oră pun ceasul, repetă ea.

Şi el ridică ochii miraţi, îi auzise doar vocea schimbată de-un râs ascuns şi-i întâlni obrazul vechi, după certurile de demult, când se împăcau atât de uşor, din întâmplare. Doar gura mare, învineţind uşor sub rujul stors, gura unui obraz ce-l uitase.

— Ce te uiţi aşa? se încruntă ea, dintr-odată bănuitoare şi aproape ferindu-se.

Şi-o amintise atât de brusc, scările lungi, cum cobora, fără să mai aştepte liftul de la cămin, râzând, cu aceeaşi gură mare, nefardată de grabă, încât nu o recunoscu şi-o căută nedumerit, îndelung, pierzând-o mereu în trupul acelaşi, cu aceeaşi familiaritate străină cu care îşi privea mâna.

— La şase, ce mai întrebi, parcă n-ai şti, îi răspunse.

Şi, întinzându-se în pat, izbi perna cu pumnul, ca s-o facă mai tare. Era gestul lui din fiecare seară şi, dintr-odată, văzu drumul de-a doua zi, la serviciu, şi masa la socri, duminică. Fără să-şi dea seama cum, viaţa lui se orânduise deja şi i se păru că n-o să mai schimbe în ea nimic şi n-o să mai facă niciodată vreun gest de la capăt. Atât de repede, se gândi, atât de repede...

Se-ntinsese pe pat şi-n curbura ştiută trupul ei regăsea liniştea nopţilor vechi. Ce obosită sunt, îşi spuse Marta, ce obosită... Lumea lucrurilor crescând drept în sus se nărui în încremenire odată cu ea, numai trupul ei îşi mai amintea, culcat, mersul grăbit al zilei; îl simţea desprinzându-se lent, odată cu durerile vagi care-i pluteau în muşchi, înnodându-se-n umerii istoviţi şi în şolduri.

— Stinge tu lumina, şopti.

Dar adormise mai iute ca ea şi răsuflarea lui greoaie i-l apropie într-o înduioşare a obişnuinţei. Ca altădată, în somn îl bănui neapărat şi-l ocroti cu gândul trupului ei, obosit şi subţire. Confuză, amintirea primelor nopţi alunecă spre ea şi bucuria cu care îl regăsea când deschidea ochii cleioşi de somn şi întindea prin întuneric mâna. Dormind, îşi pierduse vorbele şi gesturile noi, ce bine e, se gândi, ce bine e, şi nu mai încercă să-şi dea seama dacă e tot acelaşi.

Dar, în întunericul care o înveli după clinchetul comutatorului, un picior îi zvâcni, convulsionându-i de spaimă trupul, ca şi când ar fi existat fără ştirea ei, şi doar oboseala o stăpâni, întinzându-i în corp nemişcarea. Să mă întorc pe-o parte, gândi, să mă întorc, altfel aşa adorm, dar clipa gândului se lăţi, fără ca nimic s-o urmeze. Spaima o străbătu iar în timp ce-şi reînnoia mereu gândul-poruncă, dar trupul inert, cotropit de somn, rămăsese în cearşaful cald, paralel şi desprins, ajungându-şi sieşi. În secundele fricii în care-l strigă înapoi spre trezie bâjbâi prin întunericul des

şi orb, poate nici nu mai spera strigătul ei să-l ajungă. Dar atunci, ca într-o durere imensă, timpul fără prag explodă, trupul ei trezit se prăvăli în scârţâitul de arcuri al patului, cu recunoştinţă îl înveli între mâini şi alunecă în somn, uitând amintirea spaimei.

Plângea de mult când o auzi, printre straturile transparente de somn, de mult îi simţise, amestecat, plânsul. Taci odată, termină, strigă Marta cu furie înspre plânsul strident, dar, în timp ce striga, pornise deja, supusă, spre patul copilului. Se lovea în drum de colţurile uşilor şi de pereţi şi orbecăia fără răbdare după lumină.

— Hai, taci, ce-i cu tine, hai, taci, sunt aici, îi şopti, lipindu-şi faţa de obrajii ei, uzi de lacrimi.

Cred că de-abia adormisem, gândi, întinzându-se la loc în patul răcit, prea m-am trezit greu adineauri. Ferestrele albeau stins, despicând întunericul în jur, şi-n yale uşa se zbătu încet, un întârziat intrase pe coridorul de afară. Acum doar liniştea susura cald sau ţârâia, când şi când, caloriferul. Şi dintr-odată îşi aminti şi-şi pipăi, respirând grăbit, braţul umflat, o, Doamne, nu poate fi asta, o, fă să nu fie... Teama îi umezise corpul şi, bâjbâind prin cearşafurile în care se împotmolea, se răsuci, cu ţipătul în ea încleştat, dar Dinu dormea, atât de aproape... Şi atunci rămase nemişcată, cu muşchii înţepeniţi, încercând să-şi privească în ochi spaima. O, nu atât de repede, îşi spuse, nu atât de repede, nu, o, fă să nu fie, necuprinsă, lumea se deschisese parcă abia de ieri pentru ea, atât de puţin, îşi spuse, o, nu se poate, nu se poate ca asta să mi se întâmple mie... Şi-atunci bănui nemişcarea spre care poate aluneca şi, cu mâinile încleştate în marginea pernei, respiră mult şi adânc, bucurându-se doar că respiră. Încolo ar fi ca până acum, se gândi şi dimineaţa străină în care ea n-ar mai fi irupse cald sub pleoapele strânse, copacii luminoşi, scorojiţi de soarele toamnei, în drumul spre casă se întorc de la şcoală elevi şi dincolo de geamul de aprozar închis, printre gogoşari prăfuiţi şi lămâi se mişcă, cu capul întors spre tejghea, vânzătorul. Salcia îşi târâie în baltă crengile îngălbenite şi mame sporovăiesc la nesfârşit, hâţânând cărucioare. Ar fi la fel ca până acum, se gândi, ar fi la fel, dar copilul... Fetiţa urca prin zile pe care ea nu le vedea şi chipul ei neapărat, străin de timp, o uita fără s-o ştie...

Cred c-am înnebunit, se gândi, parcă n-aş şti că niciodată nu-i aşa cum îţi închipui. Gândul o convinsese imediat, chiar se miră cât de repede, sau poate teama o istovise prea mult şi acum o părăsea, în liniştea nepăsării. O să văd eu cum o să mai fie, îşi zise şi, recunoscătoare, ascultă răsuflările lor încete. Ce bine că nu-s singură şi că-s aici, se gândi, cu ochi temători privi în jur negrul camerei despicându-se în pătratul ferestrei. Dacă mă mai gândesc la asta, o să mă sperii iar, o clipă spaima o atinse din nou şi pe urmă îi veni, strepezit, râsul. Să văd dacă nu s-a dezvelit, se îndemnă şi porni încet prin camera îmblânzită. Cu degete care uitau imediat, mângâia clanţele reci, marginile scaunelor, colţurile noi ale uşilor.

1973

O plimbare scurtă după orele de serviciu

I

O căldură nefirească, nepregătită prin nimic după atâta ploaie. Plecaţi de dimineaţă, când cerul era aburos şi ziua mai putea încă s-o ia în orice parte, s-au trezit prinşi de fierbinţeala aerului cu pulovere, fâşuri, pardesie. Îşi târâie paşii pe asfaltul încins, amorţiţi de ora ţinută peste program, sleiţi de cafele, de fumul din birouri şi pentru că se ştiu atât de bine. O rumoare mică, un amestec de glasuri şi chicoteli, pluteşte deasupra lor, pierzându-se în spaţiul larg al aleii.

— ...şi, la un moment dat, s-a făcut linişte, nu ştiu cum, cred că-nainte să-nceapă cu întrebările... Şi-odată-l văd pe Coman că-şi ia mapa-n braţe şi dă să se scoale. Stai, băiete,-i zic, că mai e, şi l-am tras aşa, de haină, pe şest, să nu vadă prezidiul... Stai, băiete, îi zic, că mai e, n-ai scăpat. Se-aşază el şi-ntr-o clipă, da-ntr-o clipă, ştii cum? adoarme...

Soarele îi bate în creştet, ţinându-i sub lumina lui, necruţătoare şi albă. Clădirea instituţiei, bloc nou, ridicat în urmă cu ani, rămâne pustie în spatele lor, înconjurată de asfaltul întrerupt de peluze. Ţârâie ascuns câţiva greieri şi sus, înspre ultimele etaje, stoluri rotunde de lăstuni înţeapă aerul cu ţipetele lor ascuţite.

— ...Totdeauna am spus că ăsta-i un tip periculos dacă ajunge mare şi-ai să vii tu odată la vorbele mele...

— ...Nu mai găseşti unul ca el în toată clădirea, are o tehnică de dormit în şedinţe, cu ochii deschişi, ca la iepuri... Uite, întreab-o şi pe Petrina, că stătea lângă el, s-auzea şi cum sforăie...

Petrina este cu vreo doi-trei metri înaintea grupului, împreună cu Oniţoiu. Din când în când întoarce capul, îl priveşte uşor încruntată şi o cută mică i-apare între sprâncene, pe fruntea netedă, uşor teşită. Când se uită aşa la el, Oniţoiu, care vorbeşte (ca de obicei când sunt împreună), ştie că e ascultat cu atenţie: aşa arată Petrina şi-n zilele de zor dinaintea unei predări, când se rămâne la serviciu până seara, asta-i expresia ei de maximă

concentrare; şi, de atâtea luni de când lucrează în acelaşi birou, Oniţoiu i-a învăţat-o şi i-o recunoaşte.

— ...L-ai văzut pe Coman cum moţăia în timpul şedinţei?

— Bietul de el! L-am văzut, îngână Petrina, mi-a fost chiar milă de el când l-am văzut...

Îşi ţine cu amândouă mâinile geanta la spate şi la fiecare pas şi-o bălăngăne, lovindu-şi cu ea partea de sus a pulpelor, dezgolite de fusta scurtă. Un gest voit dezinvolt, pe care ea şi-l simte stângaci; dar continuă să păşească la fel şi să-şi legene la fel poşeta, pentru că mişcarea ei are o lentoare, o lipsă de ritm care se potriveşte cu mersul lui Oniţoiu.

— „Bietul de el, bietul de el“... o imită acesta, în derâdere. Dar, când vezi că în fiecare zi, de la douăsprezece în sus, adormi pe scaun, ar cam trebui să-ţi închei socotelile cu serviciul, nu crezi? Cel puţin asta e părerea mea, poate tu ai alta... Eu, dac-aş fi ca el, m-aş duce singur şi le-aş spune: Uitaţi, tovarăşi, muncesc de-atâţia ani, mi-ajunge, gata, să treacă şi alţii tineri în locul meu, să mai vadă şi ei cum e – eu aşa aş face dacă aş fi în locul lui, m-aş duce direct şi le-aş spune...

— Mi se pare că n-are destui ani... n-a fost încadrat un timp, ezită Petrina, intimidată de glasul asprit al lui Oniţoiu.

Ce-o fi apucat-o să-l plângă pe Coman când, de fapt, nici nu ştie dacă i-a fost milă într-adevăr?... Şi de ce să-i fi fost? Că doarme în şedinţe? Nu-i nimic de milă aici, cel mult e de râs, are Oniţoiu dreptate – el e cel care are dreptate, ca totdeauna. De-asta este atât de măgulită Petrina că Oniţoiu îşi pierde vremea, uneori, stând cu ea de vorbă: sau în pauza de masă, când merg amândoi la cantină, sau în drumul spre autobuz, la plecare. El vorbeşte, ea ascultă cu atenţie, crispată de atenţie chiar: se străduieşte să prindă tot ce-i spune şi să-i dea răspunsul pe care lui i-ar plăcea să-l audă.

— Am să-ţi spun eu, într-o zi, pe îndelete, povestea lui Coman, continuă, pe un alt ton, Oniţoiu. Într-o zi, când om avea timp mai mult, am să-ţi spun eu toată povestea... De pensionat însă, ar trebui să se pensioneze, să nu-l arate toţi mucoşii cu degetul pentru câteva sute de lei... Să se pensioneze la cerere, încheie, ca să-i lase Petrinei o situaţie clară în minte.

Primele braţe cosite de iarbă îşi trimit înspre ei mirosul aţâţat, mustind de căldură. Forfota obişnuită a zilei s-a şters şi totuşi, mai mult decât la orele aglomerate ale dimineţii, clădirea albăstruie, rămasă în urmă, pare umanizată de pomi şi tăcere, îmblânzită de culorile verii.

— Se pare c-au să fie schimbări... chiar schimbări mari, în curând, spune tărăgănat Oniţoiu.

Iar Petrina îi aruncă o privire descumpănită: e cazul să-l mai întrebe ceva sau mai bine să tacă până dispare pericolul unei urechi străine? Ei doi au ieşit primii din sala de festivităţi, când prin colţuri unii se mai înverşunau să bată din palme, iar cei din prezidiu se ridicau greoi de pe scaune, le împingeau de spătar în jurul mesei, îşi aranjau cravata sau se întindeau spre urechea celui de-alături, cu mâna făcută reflex pâlnie în jurul gurii. Degeaba au ieşit însă ei primii, după cât de aproape se aud glasurile din spatele lor, ceilalţi par gata-gata să îi ajungă, se gândeşte cu ciudă Petrina. Şi totuşi, ea nu îndrăzneşte să-l grăbească în niciun fel pe Oniţoiu.

— ...O ştii?

Oniţoiu a prins-o de braţ, deasupra cotului, la întâmplare, şi ochii lui mici, albaştri, îngropaţi între încreţiturile tăbăcite ale obrazului, sclipesc, vioi şi prudent, dintr-odată.

— ...Cumnata lui Sâmbotin... Sâmbotin de la Minister...

Dar, cum el se fereşte să mişte din cap sau să arate cu degetul, Petrina se uită în toate părţile, buimăcită.

— N-am ştiut în ce parte să mă uit şi n-am apucat s-o văd, spune, cu regret în glas.

Şi imediat se repede să îl întrebe: E înaltă? e tânără? e bine? cum arată?

— ...Ştearsă, spune Oniţoiu.

Se strâmbă şi face cu mâna un gest larg, a lehamite.

— Tânără, dar nu foarte tânără – încă tânără, aş zice eu, în jur de treizeci... Nici urâtă, nici frumoasă, nici înaltă, nici... Ştearsă, cum ţi-am zis, se îmbracă şters, dar bineînţeles... cu lucruri străine...

Ricanează şi Petrina râde şi ea, la fel – ironic, scurt. Oniţoiu are o austeritate monahală şi felul ăsta de a fi îl înţelege şi ea, îi este familiar, îl ştie de-acasă. Aşa privesc lumea oamenii maturi, cei de la care mai ai ce

învăţa. Oniţoiu o face să se simtă tânără, foarte tânără, chiar mai tânără decât e – o face să se simtă elevă. Iată, pare să-i spună el acum (ceea ce i-a şi explicat limpede, altădată): succesul se datorează deseori unei căi necinstite, iar cei ce ajung să-l dobândească mie, personal, nu-mi inspiră nici respect, nici încredere. Nimeni nu i-a povestit încă Petrinei ceva despre Oniţoiu şi totuşi ea bănuieşte (sau aşa a înţeles de la Cristi Pătraşcu?) că prietenul ei mai vârstnic a avut de multe ori ocazia să ajungă sus; l-au handicapat, de fiecare dată, scrupulele lui, corectitudinea bine ştiută. Sau chiar, se gândeşte fata, sau chiar el a refuzat să ajungă.

— ...Ştii cine lucrează împreună cu ea? Mi se pare că-n acelaşi birou... Colegul lui Pătraşcu care vine pe la noi, la cafea. Unul înalt...

— Colegul lui Cristian? Cosmovici? răspunde grăbită Petrina şi vocea ei sună puţin nefiresc.

Sau poate aşa i se pare lui Oniţoiu.

— ...Ei, Cosmovici... Nu de la noi, de la cercetare, nu ţi-am spus? zice el, iritat. Unul înalt, o prăjină cu nişte mâini lungi, de cimpanzeu, mătură culoarul cu ele...

— ...Anton... pufneşte fata în râs de la primele lui cuvinte. Anton Romaşcanu. Vai, da ce spirit de observaţie, ce ochi aveţi...

Îi repetă cuvintele printre hohote mici de râs, sacadate.

— ...Bietul băiat... mătură culoarul cu mâinile... bietul băiat, nu mi s-a părut c-ar arăta chiar aşa... Şi se mai zice că femeile au limba mai ascuţită. O, nu mi-ar place să vă aud vorbind şi despre mine... Nu, nu mi-ar place, cine ştie ce mi-ar mai auzi urechile...

Mirat de explozia asta de veselie şi de glasul ei alintat – niciodată n-a văzut-o alintându-se până acum, nu este genul ei, aşa cum nu e nici genul lui, nu i-au plăcut în viaţă femeile izmenite –, Oniţoiu îi aruncă o privire bănuitoare pe sub sprâncene.

— ...Am zis eu că dau o bere?

S-au întors deodată amândoi, cu toate că recunoscuseră glasul. E Pătraşcu, sigur că e el – cu bluzonul albastru aruncat strâmb pe umeri, cu cămaşa în carouri mari, roşii, descheiată la primii nasturi, cu ţigara

neaprinsă în colţul gurii. Cristian Pătraşcu, vorbind cu doi deodată, ca de obicei, şi salutând în dreapta şi-n stânga.

— Ce multe cunoştinţe are Cristian în clădire, şopteşte cu o mică fascinaţie, cu o mică invidie Petrina.

— ...Când o să ai atâta vechime cât are el, o să ai şi tu tot atâtea, spune consolator Oniţoiu.

E o uşoară acreală în vocea lui, peste care însă Petrina trece, fără să o observe. În clipa asta n-are timp, îşi tot întoarce capul înapoi, îşi ridică braţul până la jumătate şi pe urmă şi-l lasă jos, îşi drege glasul în gând, ca totdeauna când se pregăteşte să spună ceva faţă de lume străină. Încearcă de fapt să-i facă un semn lui Pătraşcu, să-i atragă atenţia asupra lor – dar, de fiecare dată, în ultima clipă, ceva o îndeamnă să se reţină.

— ...Ei, domnu Oniţoiu, ce-i facem cu meciul de după masă? strigă tânărul.

I-a zărit, în fine, şi Petrina zâmbeşte vag în direcţia lui, cu toate că e puţin probabil ca el să-i poată vedea zâmbetul.

— ...Să-mi aminteşti să-ţi spun ceva despre Romaşcanu... Ceva în legătură cu ce-am discutat noi azi, să nu uiţi, se apleacă Oniţoiu la urechea Petrinei.

N-a auzit întrebarea celuilalt? Mai degrabă nu-i place să se dea în spectacol, conversând de la o asemenea distanţă. Pentru că, de încetinit, şi-a încetinit paşii, ca să-i dea posibilitatea să-i ajungă din urmă.

— Nu, n-am să uit, fiţi pe pace, şopteşte fata, mirată.

— ...cu meciul... ce-i facem cu meciul, domnu Oniţoiu? repetă, din spatele lor, Pătraşcu.

Îşi şterge cu o batistă fruntea brobonată şi-şi încreţeşte ochii şi nasul în soare.

Oniţoiu se uită lung la el pe sub sprâncenele aspre, din care iese un fir încârligat, prea lung, şi-i zâmbeşte, uşor silit:

— Televizorul meu e stricat, răspunde, într-un târziu, fără chef, dând din umeri.

Un timp merg alături, fără să mai scoată niciun cuvânt. Coborând razant deasupra lor, un lăstun îşi arată albul fragil şi rotund al pântecului.

Din marginea aleii se aude foşnetul plopilor tineri în care atârnă grămezi scămoase de puf, ca o vatelină cenuşie. Petrina, care păşeşte la mijloc între ei doi, păstrează pe faţă acelaşi zâmbet vag, încremenit. Chiar mai mult decât să stea de vorbă cu Oniţoiu, îi place să plece de la serviciu cu amândoi: nu numai pentru că toată lumea vede cum doi oameni cu greutate în instituţie o conduc spre staţie – pe ea, o simplă stagiară, venită doar de câteva luni. Nu numai din cauza asta. Dar, de fiecare dată, are ocazia să asculte noutăţi din secţia lor şi chiar din alte birouri: cine cu cine s-a mai certat, care vor fi noile avansări, o viitoare căsătorie, o boală în familie, un divorţ. Şi toate lucrurile auzite fac ca dintr-odată orele obişnuite de program (când ea stă la planşetă, calculează, pregăteşte cafeaua şi o toarnă în ceaşcă la fiecare, spală ibricul şi fierbătorul, se aşază la birou, se duce la bufet, face a doua cafea, se aşază iar la birou), orele obişnuite de program şi persoanele obişnuite şi bine ştiute din jurul ei să-i apară într-o altă lumină – o lumină uşor enigmatică. Uneori, în timp ce merge spre staţie alături de cei doi (care vorbesc fără să se ferească de ea, dar şi fără să o prea bage în seamă), nici nu e grozav de atentă; şi, de fapt, nici nu trebuie neapărat să fie, pentru că nu are de susţinut conversaţia, ca atunci când rămâne singură cu Oniţoiu. Nu, ea trebuie doar să bage de seamă să nu se împiedice de asfalt (aşa păţeşte de obicei, tocmai când îi este lumea mai dragă), să păşească firesc, cât mai firesc (graţios ar fi şi mai bine, dar ea nu prea este în stare). În rest, poate să mai ceară câte o lămurire (oricât de prostească, pentru că unul dintre ei tot se arată dispus să îi explice); poate să râdă din când în când, poate să scoată câte o exclamaţie şi să se gândească la altceva – poate să facă exact ce-i place.

Astăzi însă, după ce merg aşa o vreme fără ca nimeni să scoată niciun cuvânt, Petrina începe să se simtă prost: nu cumva ea este motivul tăcerii? Nu cumva prezenţa ei îi stânjeneşte?

— ...De ce ţii ţigara aia aşa?... Nici n-o fumezi, nici... ? îl întreabă, cu jumătate de glas, pe Pătraşcu.

Oricât şi-a stors mintea, oricât a căutat, doar asta a găsit ca să rupă tăcerea.

— Ei, ricanează Oniţoiu, ce-ntrebare, şi tu acum... Noi, fumătorii de rând, ce ştim noi, aprindem ţigara, tragem în piept... Pe când cine îl vede pe el se întreabă cum te-ai întrebat şi tu... Trezeşte curiozitatea, trezeşte senzaţii, e mai interesant aşa, vezi bine...

Petrina râde, puţin silit, iar Pătraşcu se scuză: fumează mult, a ajuns la două pachete pe zi – ce să facă dacă n-are destulă voinţă? Aşa, măcar zece minute, se minte singur.

— ...Şi cum vi s-a părut şedinţa de azi? îl întreabă pe Oniţoiu, ca şi când ar vrea să schimbe vorba.

E întrebarea lui stas şi chiar şi intonaţia tot stas este: exact aşa l-a mai întrebat de zeci, de sute de ori, după atâtea şi atâtea şedinţe. Dar trupul subţiratic al lui Oniţoiu se crispează şi pe faţă îi apare o expresie neaşteptată:

— M-au dezamăgit, rosteşte rar şi apăsat. M-au dezamăgit toţi: şi sala, şi cei din prezidiu, şi, mai ales, cine-a condus şedinţa...

S-a întors încet, anume ca să-l poată privi pe tânăr în ochi; şi continuă să se uite un timp la el, sfidător şi fix. Doar pe buze i-a rămas acelaşi zâmbet silit, ca şi când ar vrea să-şi facă mai puţin vizibilă înverşunarea.

Pătraşcu simte că nemulţumirea i se adresează lui, dar nu e în stare să şi-o explice; ca să mai câştige timp, bâjbâie grăbit prin buzunarul bluzonului după brichetă – are atât de puţină prezenţă de spirit... Găseşte în fine bricheta şi-şi aprinde ţigara, dar tot n-a găsit şi ceva potrivit de spus; e încă surprins, nu de răspunsul, ci de expresia feţei lui Oniţoiu: aşa arată ori de câte ori se sileşte să-i declare cuiva un adevăr neplăcut în faţă.

— ...Multe depind de cel care conduce o şedinţă, el dă tonul şi ceilalţi ştiu atunci până unde, cât pot să se avânte. Multe depind şi pentru că era vorba de o şedinţă – nu? – ieşită puţin din comun, sala putea să se orienteze mai bine, puteau, slavă Domnului că puteau (vocea lui Oniţoiu se umple, solemnă, de ironie) să facă o alegere mai potrivită...

Vechile reproşuri faţă de Olteanu, vechile nemulţumiri în privinţa lui, nimic mai mult, îşi spune, uşurat, tânărul. Şi-ar vrea să-i transmit şi să subscriu şi bănuieşte că n-am s-o fac, chiar aşa şi e, n-am să-i spun lui Olteanu o vorbă din toate astea, e sigur că n-am să-i spun o vorbă. Mi se

pare uneori exagerată severitatea lui Oniţoiu... Şi Pătraşcu trage nervos din ţigara umedă, e un Amiral nenorocit, lemnos şi umed. Cred că exagerează uneori când îl consideră pe Olteanu un om periculos şi de nimic. S-ar putea ca eu să nu-mi dau seama din cauză că-i sunt îndatorat? Nu văd într-adevăr ce e rău la Olteanu pentru că se poartă frumos cu mine sau o fac din oportunism, aşa cum vrea, câteodată, să-mi dea de înţeles Oniţoiu? Nu pot să judec toată situaţia obiectiv pentru că eu însumi sunt implicat, aşa cum mi-a zis-o şi ieri la cantină? S-ar putea să fiu şi oportunist, îi trece prin minte şi nu se revoltă prea tare la acest gând, simte doar o uşoară înţepătură şi, în acelaşi timp, un mic puseu de orgoliu: ca şi când cineva l-ar fi declarat matur, în fine. Dar dedesubtul acestui gând stăruie altul – cu mult mai vechi, cu mult mai înrădăcinat şi asupra căruia nici nu-i place să se oprească; că în realitate este purtat de întâmplare, că niciodată n-o să fie în stare să îşi aleagă, cu luciditate şi cu cinism necesar, situaţiile şi oamenii favorabili.

Şi, brusc, îşi aminteşte cum la adunarea anterioară – nu la cea de azi, la cea de acum câţiva ani – Oniţoiu se ridicase şi, înainte să se facă propunerile pentru cei aleşi, se recuzase singur.

— Sănătatea nu-mi mai permite, spusese sălii, cu zâmbetul lui, sfidător şi silit, vă rog să ţineţi seama de rugămintea mea şi să nu mă propuneţi.

O făcuse mai repede decât s-ar fi cuvenit, imediat ce s-a citit lista. Cineva trebuie să-i fi spus dinainte că este şi el printre cei propuşi, că trei dintre ei sunt în plus şi trebuie să cadă; poate s-a gândit că în ultima vreme a avut un rol nespectaculos; poate şi-a cântărit şansele şi, de aceea, din prudenţă, s-a recuzat singur.

Cam aşa, cel puţin, vorbeau unii despre el atunci, după şedinţa aceea în care începuse cariera fulgerătoare a lui Olteanu. Ei susţineau că Oniţoiu făcuse foarte bine când se retrăsese din faţa lui, că n-avea şanse de câştig în competiţie. Cristian Pătraşcu este însă sigur şi-acum, după atâţia ani, că n-aveau dreptate şi nici atunci nu-i crezuse. Adevărul e că Oniţoiu se săturase de maşinaţiile din jur şi se hotărâse să-şi pună de acord convingerile şi comportarea publică, teoria şi practica – aşa cum i-a mărturisit-o lui, de

atâtea ori, în timpul unor scurte plimbări, când s-au oprit la terasa din drum să ia o bere.

— ...Da, adică da... Şi eu cred la fel, spune Pătraşcu aprobator, jucându-se neatent cu bricheta. Şi mie mi s-a părut la fel, că n-a fost o şedinţă prea reuşită...

Trebuie să menajezi susceptibilităţile, trebuie să mai închizi câte un ochi dacă vrei să păstrezi o relaţie apropiată, o prietenie. Şi-acasă, şi la serviciu i se întâmplă uneori să facă un slalom atât de complicat, încât ajunge să se întrebe dacă merită să-şi mai dea osteneala. Dar în privinţa lui Oniţoiu niciodată nu se întreabă, peste reproşurile lui trece cu dragă inimă totdeauna: ăsta este dezavantajul oamenilor dintr-o bucată, sunt severi, prea severi, chiar rigizi uneori; dar cel puţin te simţi în siguranţă cu ei, când au ceva de spus, ţi-o spun în faţă.

Oniţoiu îi aruncă o privire piezişă, pare gata să mai adauge ceva – dar tace. Stagiara se uită şi ea, pe rând, când la unul, când la celălalt, cu ochii mari, rotunzi şi colţurile gurii lăsate. N-a fost prea atentă la ce vorbeau ei, dar după ton îşi dă seama că s-au aruncat câteva săgeţi. E liniştită însă, îi ştie prieteni pe cei doi şi a asistat la destule asemenea discuţii până acuma. Dacă s-ar preface că n-a observat nimic ar însemna că ia în serios incidentul; şi, cum e convinsă c-a fost un simplu joc, preferă să participe – măcar ca figurant – şi nu se sileşte să îşi ascundă mirarea.

Cu toate că a trecut de douăzeci de ani, Petrina are încă puţină experienţă la bărbaţi. Poate din cauza firii ei retrase şi grave, poate pentru că e mai puţin cochetă decât sunt la vârsta ei fetele. Are puţină experienţă la bărbaţi, are puţine amintiri şi de-aceea păstrează şi acum, nefiresc de proaspete în minte, gesturile mărunte ale colegilor ei de şcoală. În recreaţii, în loc să şuşotească cu vreo prietenă, plimbându-se prin curte braţ la braţ, rămânea în clasă, rezemată de câte o sobă; se uita la ei cum se înghiontesc şi se aleargă, printre bănci şi pe culoarul întunecat, cum îşi ard în trecere câte o palmă peste capetele tunse scurt, rotunde şi ţepoase, cum se înjură şi se iau de piept dintr-un nimic, cum îi pocnesc dinadins cu mingea pe cei mai firavi şi cum aceştia fac şi ei la fel cu cei mai slabi dacă prind vreo ocazie. Cu spatele lipit de cărămizile fierbinţi de teracotă, Petrina se legăna

încet, singură, minute întregi, până suna de intrare: întristată de fanfaronada şi grosolănia lor, de hărţuiala lor permanentă, de neputinţa ei de a se îndrăgosti de vreuna din aceste făpturi primitive. Ea era de o mie de ori mai naivă, mai lipsită de pricepere în ale vieţii decât ei şi totuşi îi contempla la fel cum îi contemplă acum pe cei doi, cu o expresie de uimire superioară întipărită pe faţă.

— Nu vreţi să încercăm să-l luăm? întrebă Pătraşcu, întorcându-se, nelinişţit, spre capătul străzii, unde se zăreşte pata mică şi roşie a autobuzului.

— ...Eu am de gând să mai merg o staţie, două pe jos, ezită, încruntat, Oniţoiu.

Şi imediat întoarce capul şi se uită spre chei: voi n-aveţi decât să luaţi maşina – pare să spună faţa lui umbrită –, luaţi-o, ştiu că vreţi să o luaţi, luaţi-o şi duceţi-vă mai repede, să-mi pot vedea de drum şi eu...

E ceva nefiresc şi încordat în atmosferă, care îi dă curaj Petrinei; din cauza asta îşi pironeşte privirea asupra lui Cristi Pătraşcu, vrând să-i dea într-un fel de înţeles să rămână şi el. Îi cercetează atent fruntea încreţită de soare, ochii codaţi, căprui-deschis, cu neaşteptate puncte verzi în lumină, obrazul îngust, stropit de pistrui, pe care nu zăreşte niciun semn de complicitate; nimic altceva decât nerăbdarea.

Se aud scrâşnind frânele autobuzului care opreşte în staţie şi vocile înăbuşite, exclamaţiile, câte un nervos „Hai, duduie, odată“ ale celor care se suie.

Pătraşcu se lasă când pe un picior, când pe celălalt şi-şi trece nervos mâna prin păr (două neverosimile fire albe îi sclipesc la tâmpla stângă); ca să mai ajungă la timp ar trebui să ia neapărat maşina asta şi, cum i se întâmplă de obicei în asemenea clipe, nu găseşte fraza potrivită cu care să se retragă.

— Ce stai? Ia-o la goană dacă ţii s-o mai prinzi! strigă Petrina.

Şi, imediat, se miră singură auzind cât de poruncitor îi sună glasul: nu poţi s-o suspectezi nici că-şi calcă pe inimă, nici c-o face din generozitate.

— ...Atunci, pe altădată... îngână Pătraşcu. Altădată, sigur pe altădată, atunci, strigă, făcând primii paşi.

Şi pe urmă o ia la fugă.

Deşi e conştient că n-ar avea de ce, îl încearcă o uşoară senzaţie de vinovăţie; striveşte, apăsat, sub călcâi ţigara aprinsă şi urcă din mers, în maşină.

II

Au rămas pe loc, pe trotuarul din faţa staţiei, şi zâmbesc, amical şi strâmb, fluturând, cu un gest obosit, mâna a rămas bun. Iar ceilalţi – toţi cei care se înghesuie pe scări şi pe platforma din spate a autobuzului – se uită la ei prin geamul ceţos, prăfuit, şi le zăresc, dintr-odată micşorate, siluetele ştiute: trupul înalt şi puţin adus de spate, ca de adolescent, al lui Oniţoiu, părul lucios şi drept care-i alunecă pe frunte. Şi-alături de el, Petrina, o fetişcană negricioasă şi uscăţivă, cu plete lungi şi moi, răvăşite de vânt, părând mai uscăţivă chiar decât e, din cauza picioarelor lungi şi a fustei, rămasă prea scurtă – acum, de când s-a lungit moda.

Şi dacă arată stânjeniţi amândoi nu e din cauză că au rămas singuri, împreună, nu se numără, doar, printre perechile bine cunoscute ale instituţiei. De-acolo însă, din autobuzul care se îndepărtează, în timp ce te tot uiţi la ceas de teamă să nu-ntârzii, pentru că eşti aşteptat, poţi foarte bine să te gândeşti, cu o compătimire încărcată de superioritate, la ei şi la după-amiaza lor: că n-au ceva mai bun de făcut de vreme ce-şi pierd vremea fără rost prin oraş, amânând clipa întoarcerii acasă.

S-ar putea, bineînţeles, ca nimănui să nu-i treacă prin minte aşa ceva; s-ar putea chiar ca unii dintre cei care se uită prin geamul din spate al maşinii să-i invidieze pentru acest răgaz şi pentru libertatea lor. Dar ei doi, care în clipa asta îşi lasă mâna în jos şi-şi destind faţa de zâmbet, sub cerul uscat de lumină, se gândesc, fără să schimbe niciun cuvânt, la acelaşi lucru.

— ...Deci nu te grăbeşti? Putem să mai mergem o staţie, două pe jos... ? întrebă, cu alt glas, grijuliu, aproape timid, Oniţoiu.

Petrina încuviinţează, fără un cuvânt, cu expresia ei hotărâtă. Nu există lucruri mărunte şi lucruri mari, pe toate trebuie să le iei în serios la fel, spun privirea ei concentrată, pliul dintre sprâncene: şi când stă aplecată, ore întregi, deasupra planşetei, şi când se plimbă, ca acum, cu Oniţoiu.

— Biata Marga... se internează de luni...

— ...Marga? Cum aşa? Tovarăşa Marga? Secretara? N-am ştiut... Dar ce are? se miră Petrina.

Se miră şi pentru că nu-şi dă seama cum de a ajuns să se gândească la ea Oniţoiu.

— Deocamdată se internează numai pentru analize, răspunde el.

Arcuindu-se în jeturi translucide, apa artezienei, deschisă de curând, dă străzii un aer destins şi sărbătoresc – de vacanţă.

— Dar poate nu e... vreau să zic ceva grav, spune fata.

Se uită cu atenţie şi-n dreapta, şi-n stânga. Nici după atâtea luni nu s-a obişnuit cu intersecţia asta – şi mai sunt şi maşinile care-ţi vin din spate, de pe alee. Simţindu-i teama, colegul ei o prinde foarte uşor de cot – ceva între a ţine pe cineva de braţ şi a nu-l ţine – şi aşa traversează, amândoi, cu băgare de seamă, artera şi intră pe chei.

Aici aerul pâlpâie mai răcoros şi, sub sălciile care-şi varsă spre pământ plasa înverzită a nuielelor, miroase tare a iarbă. Între buruienile crescute prea mari de umezeală curge, sticlind cenuşiu, Dâmboviţa tulbure.

— Da, sper că nu, sper că nu, mormăie Oniţoiu. Sper că nu, altfel ar fi tragic, ar fi... Gândeşte-te, n-are pe nimeni aici, nici părinţi, nici rude...

— Chiar pe nimeni? se miră Petrina.

Ea, care are străbunică, bunici, veri, mătuşi, unchi, nepoţi, nu prea înţelege. Cum adică să n-ai pe nimeni?

— Pe cine să aibă? E dintr-un sat din Bucovina. Ai ei, care-au rămas acolo, au murit toţi, un obuz le-a căzut drept în curte. A scăpat pentru că plecase la oraş cu o femeie, mi-a povestit odată, pe vremuri, cum ele tocmai trecuseră podul şi la capătul celălalt şi ajunseseră ruşii...

Tuturor li se întâmplă când sunt copii, când sunt foarte tineri, să-şi dorească (o clipă doar) să n-aibă pe nimeni în lume? Pe nimeni, pe nimeni – să fie singuri, să colinde ţara cu bicicleta, să-şi permită să iubească la întâmplare, să rişte cu ochii închişi, să nu trăiască pentru ziua de mâine, pentru ochii familiei, pentru ochii lumii? Tuturor li se întâmplă, de-a lungul vieţii, să aibă un asemenea gând nelegiuit sau doar copiilor buni, înconjuraţi

de când se ştiu de grija stăruitoare a unor părinţi care trăiesc doar pentru ei – aşa cum sunt, de pildă, părinţii Petrinei?

— ...De soţul ei s-a despărţit acum zece ani şi mai mult, e recăsătorit el, are şi un băiat, mare, cu a doua nevastă. Aşa că e singură, pe cine să mai aibă? încheie, tărăgănat, Oniţoiu.

A căzut pe gânduri şi priveşte neatent apa unsuroasă, opacă a Dâmboviţei.

Sub pod se văd aruncate grămezi de gunoaie, hârtii, sticle sparte. Pe bara ruginită a parapetului cineva a întins la soare, să se usuce, o uniformă de şcoală, pepit, şi nişte ciorapi cu chilot, albi, de copil. O pisică roşie se strecoară printre tufele verzi, cu mişcări de şobolan, furişe.

— Nu-mi place zona asta, deloc nu-mi place... Neigienică şi... Când au amplasat clădirea noastră aici trebuiau să fie mai atenţi, să chibzuiască mai mult, să facă altă alegere. Cel puţin aşa cred eu, poate tu... dar spune: e permis să arate aşa un oraş mare, o capitală?

— Poate cu vremea... Peste zece ani, când au să construiască şi aici, îngaimă Petrina.

O roade bareta sandalei, dar nu îndrăzneşte nici să se plângă, nici să se oprească. Simte că e rândul ei să alimenteze discuţia (altfel, cum o să susţină prietenia acestui om pretenţios şi corect, pe care, atât de nesperat, a reuşit să-l câştige?) şi caută, cu o mică panică, un subiect care ar putea să-l intereseze. Şi la care ar avea şi ea ce să spună. Pentru că ce poate să spună despre tovarăşa Marga? Mai nimic, o ştie doar din vedere, o femeie slabă şi mărunţică, cu părul cărunt, strâns la ceafă în agrafe, care întredeschide uneori uşa biroului lor:

— Tovarăşul Cristi? întreabă. Nu-i aici tovarăşul Cristi?

Şi nu se lasă deloc convinsă să intre în cameră, cu toată gesticulaţia lui Oniţoiu.

— Nu, nu, spune ea, fluturând mâna în care ţine paginile dactilografiate; îi bate la maşină lui Cristian referatele pentru dosarele celor ce urmează să intre în partid şi dările de seamă despre serviciul lor, pe care Olteanu le prezintă în şedinţe.

— Nu, nu, spune tovarăşa Marga, aveţi de lucru, vă deranjez, şi am şi eu de lucru de nu-mi văd capul...

Face câţiva paşi pe culoar, se opreşte în loc şi-l aşteaptă pe Cristian – puţin ţeapănă în taiorul ei gri, cu o cupă prea bărbătească. Totdeauna este îmbrăcată într-un taior albastru sau gri şi are totdeauna o bluză albă, scrobită şi pantofi simpli, băieţeşti, fără toc – e îmbrăcată aşa cum se îmbrăca, în copilăria Petrinei, vecina din capul străzii, ufederista. Dar, spre deosebire de ufederistă, care era tunsă ca Ana Pauker, tovarăşa Marga poartă coc. Şi stă pe culoar puţin înţepată (poate pentru că ştie că e cea mai bună secretară din toată clădirea) şi-l aşteaptă pe Cristian să vină şi să-şi ia paginile dactilografiate. Iar Cristian scoate, în timpul ăsta, din mapă o ciocolată mare şi, uşor fâstâcit, cu vârful urechilor roşii, iese repede din birou ca să scape de glumele celorlalţi: pentru că, de fiecare dată când tovarăşa Marga vâră capul pe uşă şi întreabă: „Tovarăşul Cristi?“, se fac glume pe seama lui, pe seama ei şi pe seama lui Oniţoiu, care, chipurile, ar fi gelos. Oniţoiu râde cu superioritate şi Petrina înţelege că n-au dreptate cei care chiar îşi închipuie că a fost odată ceva între el şi tovarăşa Marga. Despre alţii, poate, ajungi să mai crezi, dar despre ei doi îţi dai seama, numai dintr-o privire, că aşa ceva nu s-ar fi putut întâmpla – nici acum zece, nici acum douăzeci de ani, niciodată.

— Nu ştiu ce l-a apucat pe Olteanu, spune ea cu prudenţă, dar a fost deosebit de amabil în ultima vreme, cel puţin cu mine...

— He, he, cred şi eu, ricanează înveselit Oniţoiu. Se apropiau alegerile, ce vrei?... manevre electorale...

Oraşul începe să urce, din acest punct, în sus, cu case vechi, roase de plăgi alburii în tencuială, cu cerdacuri de lemn înnegrite. Obloanele unor dughene închise de douăzeci de ani ruginesc, încărcate de praf, lângă ganguri întunecoase. Tramvaiele uruie a fier, suind dealul încet, cu aceleaşi steguleţe tricolore fluturând pleoştite la geamuri.

— ...şi tot timpul în ultimele două săptămâni l-am văzut şuşotind în capătul culoarului cu Manea şi cu Botezatu... Dar ştiţi cum? tot timpul, continuă, cu o mică patimă în glas, Petrina.

Striveşte, maşinal, între degete o tulpină fragedă de mentă sălbatică; nu ştie când, nici de unde a cules-o în drum. Striveşte între degete frunzele catifelate, pufoase, seva îi încleiază palma şi tot la fel de maşinal o duce la nări şi trage adânc în piept mirosul răcoros, mirosul verilor din copilărie şi al maidanului înverzit din spatele casei.

— Dar ştiţi cum? Nu puteam să deschid uşa de la birou fără să dau cu ochii de ei, şuşoteau de zor, cu un aer conspirativ, în capătul culoarului...

— Ei, da... şi-ai văzut că n-au şuşotit degeaba... Ai văzut, sper, azi, la şedinţă, că au pus mâna pe şase voturi în Ceome. Şase din voturile Ceome-ului sunt ale lor. Aşa că nu s-au agitat degeaba, au făcut treabă bună, spune, cu intonaţia lui solemnă, ironică, Oniţoiu.

— ...Cum şase?

— Şase, dacă-ţi spun! răspunde el, uşor agasat. Le-am numărat doar: Olteanu, Botezatu, Manea, Constantinescu, plus aşa-zisul specialist, plus secretarul UTC, care e tot de-al lor...

— Petcu? Nu-mi vine să cred. Credeţi? se îndoieşte Petrina.

— De-al lor, de-al lor, dă a lehamite din braţ Oniţoiu. Într-un fel ai dreptate, înţeleg îndoiala ta, Petcu nu face parte, pe faţă, din gruparea lor, dar, când o să se joace strâns, când o să fie la voturi, o să simtă pulsul situaţiei şi-o să treacă acolo unde sunt mai mulţi sorţi de izbândă... Şi, aşa cum nu dai două parale pe el când îl vezi – un mucos, ca să nu zic mai pe şleau, un nimic, un zero –, trecerea lui dincolo o să răstoarne barca...

Oniţoiu vorbeşte rar, ca de obicei, caută cu grijă cuvântul cel mai potrivit şi, după ce-l rosteşte, face, cu prudenţă, o pauză, aşteptând parcă aprobarea interlocutorului. De când se ştie, l-a paralizat teama de ridicol şi doar printre oameni pe care îi cunoaşte de multă vreme se încumetă să deschidă gura. Dar nu e grăbit, din tinereţe, de la douăzeci de ani tot aşteaptă să se obişnuiască să vorbească într-o şedinţă, în public. Va mai veni, oare, ea şi vremea aceea? Nu ştie dacă va mai veni, dar, inconştient, exersează chiar cu această stagiară care are mintea atât de proaspătă şi este atât de interesată de poveştile instituţiei – poate şi pentru că viaţa ei a fost mai liniară decât a altora.

— Aşa că pe viitor nu-l prea văd bine pe director, o să fie cam încolţit, cam la strâmtoare, conchide.

Are o nuanţă de satisfacţie în glas, căreia Petrina nu-i dă însă nicio importanţă. Ca şi Cristian Pătraşcu, ca şi alţii din secţia lor, îl consideră nealiniat pe Oniţoiu: neînregimentat în niciuna din grupările instituţiei. Cu urechile ei Petrina l-a auzit de atâtea ori vorbind scârbit şi de unii, şi de ceilalţi; încruntarea lui, felul cum îşi strânge buzele în câte o şedinţă lasă suficient să se vadă că nu-i place nimic din ce aude. Chiar dacă la început l-a simpatizat pe director – la început, când abia se înscăunase –, desprinderea lui de partida guvernamentală (cum singur îi spune, în derâdere, faţă de Petrina şi de Cristian Pătraşcu) şi de toate partidele e prea evidentă ca să-l bănuieşti că ar mai putea avea vreo satisfacţie, cât de mică, urmărind evenimentele.

— Da, aşa m-am gândit şi eu... Situaţia mi s-a părut că înclină... că e în defavoarea lui, şopteşte Petrina, aruncându-i o privire nesigură.

Arată ca o elevă care şi-a însuşit legile teoretice şi caută prilejul să le experimenteze singură. Le-am aplicat cum trebuie? Le-am aplicat corect? îl întreabă privirea ei neliniştită pe Oniţoiu.

— ...Nu-i prea grozav aici, spune acesta, şovăitor. Nu-i prea grozav aici, dar şi să mai mergem, pe jos, până în oraş... Ce-ai zice să intrăm şi să bem o bere?

O terasă în faţa trotuarului îngust, la două palme de linia tramvaiului. În stânga, peretele alb al casei de-alături pe care a rămas scris, cu litere mari, negre, de tipar, numele unui Zamfirescu comersant de vinuri. În dreapta, o casă de raport cu un gang întunecos, în care se înşiră, la rând, trei pubele pline. La mijloc, terasa, mese de metal uşor, scaune galbene şi verzi, din fire de plastic, înşirate pe rama metalică. Clienţii sunt numai bărbaţi care ciocnesc şi râd tare, cu feţele congestionate de alcool şi de soare. Trei trepte de ciment urcă spre uşa scorojită a WC-ului şi până acolo se înşiră urme de paşi, năclăite de apă.

— Aşa cum se arată situaţia ne aşteaptă zile agitate, ai să vezi, spune Oniţoiu, revenind la discuţie, iar Petrina încuviinţează din cap, urmându-l, supusă şi neatentă, până la masa din colţ, singura rămasă neocupată.

El îi trage scaunul, ea se aşază şi cu vârfurile degetelor ridică în silă colţurile feţei de masă în carouri albastre, plină de scrum şi de coji de alune şi pătată de vin roşu.

— Au să fie lupte grele, ai să vezi, repetă Oniţoiu.

Se întoarce spre chelneriţă şi, în timp ce-i dă comanda, îi măsoară pulpele cărnoase şi moi, de femeie trecută de treizeci de ani.

— Teamă mi-este însă că toată agitaţia asta face o atmosferă proastă sus... adaugă.

Ochii îi alunecă la întâmplare pe deasupra cheiului înecat în frunzişul stufos, prăfuit al copacilor bătrâni. În plin soare, şoseaua luceşte ca o oglindă. A apărut, în fine, şi o boare de vânt; ea încreţeşte apa uleioasă, stătută a Dâmboviţei şi mişcă frunzele care, privite de aici, de sus, lucesc, aruncă lumina sclipind, fremătând într-un caleidoscop ciudat.

— Teamă mi-e că toate au să se soldeze cu o catastrofă... şi n-au să plătească, ai să vezi, decât nevinovaţii, cei care îşi văd de treaba lor şi nu se interesează de toate maşinaţiile politice, încheie, strângându-şi buzele şi dând din cap a pagubă de câteva ori.

Spuma berii s-a tot umflat, se tot umflă şi dă să se reverse peste marginea paharului.

— Iute! strigă Petrina cu glas ascuţit, arătând cu degetul.

El se repede, soarbe până la fund, îşi şterge gura cu dosul mâinii, se lasă mulţumit pe spătarul scaunului, iar fata îşi bea şi ea berea ei, cu înghiţituri mici, prudente.

— Mă întreb, însă... Să nu credeţi că sunt chiar aşa, dar mă întreb, şovăie Petrina. Au ei... Cei de sus... au ei cum să ştie exact ce se întâmplă la noi, vreau să zic, toate lucrurile astea?

Şi-a pus cotul pe masă şi şi-a proptit obrazul în palmă; aşa face şi în birou când e prea multă gălăgie împrejur. Nu strigă la ceilalţi, nu îi roagă să facă linişte, nu nimic; stă, uşor încruntată, îşi strânge pleoapele şi-şi îngustează ochii, respiră rar şi adânc, cu obrazul proptit în palmă. O mână îngustă, cu pielea negricioasă şi catifelată, cu degetele flexibile şi agitate, cu unghiile ovale, tăiate îngrijit, dar prea scurt, din carne.

— He, he, şi-ncă cum, şi-ncă cum, râde Oniţoiu cu poftă şi se caută, neatent, în buzunar, după pachetul de ţigări. He, he, ştiu ei tot, nu le scapă nimic, la ora asta ştiu şi că noi bem aici, amândoi, o bere...

— Adică unii dintre noi, nu? Unii dintre noi sunt cei care le spun, afirmă mai mult decât întreabă Petrina. Aşa mă gândisem şi eu, dar cine poate fi? Care dintre toţi o fi? Oare se ştie? Cine...

— Destui, o întrerupe Oniţoiu, destui...

Ce sens are să-i dea amănunte de felul ăsta? Îl înduioşează naivitatea ei şi îi place râvna de elevă în discuţii. Îi cercetează atent fruntea uşor teşită, acoperită de un breton neglijent, ochii neaşteptat de verzi, bătând spre auriu în lumină, sprâncenele moi şi dese. Îi enumeră (pentru a câta oară?) defectele, bucurându-se că ea le are şi că el i le observă, şi, totuşi, trecând peste ele: nu aşa cum treci peste defectele unei fiinţe dragi – cu înduioşare sau pentru că nu vrei să le vezi –, ci aşa cum aduni dezavantajele unui lucru de care ai mare nevoie şi care îţi aduce mult mai mari avantaje.

— Tot ce pot să-ţi spun... dar asta trebuie să rămână între noi...

Fata încuviinţează din priviri, cu gravitate.

— ...tot ce pot să-ţi spun e că Botezatu a trimis memorii peste tot: şi la Minister, şi la sector, oriunde a găsit pe cineva dispus să-l asculte. Şi cred că-n fiecare săptămână mai pregăteşte unul...

— Ooooo, se miră Petrina, oooo... Şi astăzi noi l-am ales în Ceome... Înseamnă că încă nu s-a auzit. Ar fi poate bine să se afle ce face...

— Se mai află, n-avea tu grijă, că se mai află, se mai aude, spune Oniţoiu. Multe se-aud, dar ce folos? Parcă nu ştii cum sunt oamenii noştri, la ei orice e cu putinţă...

E o anumită dezamăgire în vocea lui sau doar puţin dispreţ? De ani de zile problemele de serviciu îl urmăresc şi acasă, după timpul de lucru. După ce semnează condica de plecare şi iese din clădire, este obsedat de ce-a mai auzit, de gesturile pe care le-a mai surprins, de alianţele secrete pe care le intuieşte. Pune, cu răbdare, totul cap la cap, face confruntări, emite ipoteze care, pe loc, devin certitudini. Încet-încet, această postură de spectator i-a dat putere asupra tuturor ca asupra unor pioni de joc; îi judecă cu asprime, pentru că deasupra tuturor stăpâneşte el. Cine altul mai cunoaşte atât de

bine istoria ultimilor douăzeci de ani ai instituţiei, dinainte să existe clădirea – şi cine mai e în stare s-o cântărească aşa cum face el, desprins de antipatii şi patimi?

— Se pare însă c-au să fie schimbări, chiar schimbări mari, în curând, spune.

E din nou o nuanţă enigmatică în vocea lui, care o îndeamnă şi pe ea la discreţie. Aşa că se uită cu subînţeles la el şi tace.

În plin soare încă, umbrele lucrurilor începeau să se aştearnă pe pământ, piezişe şi obosite, şi lumina se făcuse mângâietoare şi depărtată. Începea ora pe care, nu ştia bine de ce, Petrina nu o mai suporta de la o vreme. În restul zilei îşi vedea liniştită de treburi, stătea la serviciu, făcea drumuri prin oraş dacă avea de făcut, mergea la calculator, de pe la ora asta însă prefera să rămână în casă şi să lucreze. Altfel o încerca o nerăbdare, o grabă umilitoare, senzaţia dureroasă că din vina ei iroseşte ceva. În după-amiaza asta însă, numai pentru că este cu Oniţoiu (cu toate că nimic special n-o leagă de el), neliniştea ajunge estompat până la ea, aproape fără s-o deranjeze.

— Şi s-ar părea că zilele lui Olteanu sunt numărate, încheie, vesel, Oniţoiu. Şi aşa văd şi eu, logic, cursul evenimentelor.

Stă picior peste picior (niciodată nu l-a mai văzut aşa Petrina), e puţin ţeapăn şi stângaci, dar vesel. Berea i-a urcat o umbră de roşeaţă în obrajii palizi şi i-a dat o surprinzătoare (la el) nepăsare.

— O să-i fie greu să nu mai fie ce e, şi şef de compartiment, şi reprezentant în Ceome, şi adjunct de secretar. Să renunţe, dintr-odată, la toate? se miră, pe un ton de copil înţelept, Petrina.

— N-o să renunţe el... he, he... Dac-ar fi după el, n-ar renunţa, râde Oniţoiu. Dar o să renunţe ei la el, ceea ce este altceva, înţelegi? Cu totul şi cu totul altceva...

Şi dă pe gât paharul cu bere.

— Deşi, să ştii...

A coborât glasul ca atunci când îi transmite un secret, cu toate că pe lângă ei nu e nimeni care să tragă cu urechea şi i-a mai spus de câteva ori lucrurile astea.

— Deşi să ştii că cel mai bine este să te debarasezi tu, pe cât poţi, de funcţiile înalte... Altfel tot nu schimbi nimic... Îţi pierzi doar timpul şi-ţi consumi şi nervii degeaba, pentru că n-ai nicio putere şi eşti de o mie de ori mai liber ca om de rând...

Şi, ca şi când a încheiat discuţiile de genul ăsta (care nici ele, de fapt, nu duc la nimic), începe să se mişte pe scaun; se întoarce spre dreapta, spre stânga, se uită după chelneriţă, pocneşte din degete, strigă:

— Vreţi să veniţi şi la noi?... Alo!... de câteva ori, cu un glas neobişnuit de plin şi de sigur. Ei, se întoarce, pe neaşteptate, spre Petrina. Ei, o întreabă, ce-ai zice dacă am lua şi ceva de mâncare?

Fata desenează ceva nevăzut cu unghia pe faţa de masă; şi, pe urmă, ridică faţa spre el şi zâmbeşte. După licărul vesel din ochii ei înţelege că de mult îi era foame.

Deasupra lor, cerul e alb – dar un alb stins, fără luciu. Nori invizibili au acoperit de umbră şoseaua. Se mişcă necontenit, duşi de vânt, şi fâşii de lumină stinsă brăzdează negrul asfaltului, alunecând cu repeziciune spre capătul cheiului.

III

— Doisprezece ani aveam când am fost singur la oraş prima oară, spune Oniţoiu şi Petrina ridică ochii spre el, surprinsă. Doisprezece... da, da... doisprezece, mormăie, încruntat, şi apasă pe cuţit cât poate.

Era la câtăva vreme după ce taică-su murise pe front şi, din şase copii, el era cel mai mare: un băieţandru prizărit şi mut, cu ochii mici, posomorâţi, albaştri. A pândit rata şi-a plecat pe furiş; „să nu te prinz“, îi zisese maică-sa, „să n-auz că te-ai dus, că-i vai de tine“. Erau amândoi în camera curată, cu hârtii puse-n geam să nu bată soarele şi să strice lucrurile; acolo nu făceau foc nici iarna, pentru că nu dormea nimeni şi te lua cu frig de cum deschideai uşa. Maică-sa sta cu ochii pironiţi la velinţele rămase noi, stivuite pe patul lat, la feţele de pernă cusute de ea când era fată. „Uite une-am ajuns“, zisese încet, „ieream şi noi cineva în sat şi-acu uite une-am ajuns...“.

Neamurile încă mai erau oameni cu stare şi, ca să n-o amărască pe maică-sa, el a luat rata pe furiş şi s-a dus la oraş să caute ceva de lucru. Nu s-a dumirit bine în ce parte-i Strada Mare şi s-a învârtit prin Târgu-din-vale, printre căruţele deshămate, printre grămezile nesfârşite de pepeni. Mirosea a paie ude, a grătar şi a ţuică. S-a tot învârtit pe lângă cele câteva dughene de-aici – una cu articole de fierărie, alta cu lumânări, o cârciumă, un darac; în capătul străzii, mai înainte să înceapă lăstărişul Zăvoiului, era atelierul unui pietrar – o curte bătătorită, fără fir de iarbă, plină de cruci albe de marmură. Lângă poartă – un soldat mare, de piatră, cenuşiu-verzui, cu raniţa-n spate, cu puşca la umăr. Când ajungea iar în dreptul curţii pline de cruci, îl apuca un fel de sfârşeală, s-ar fi aşezat jos şi nu s-ar mai fi mişcat de acolo; dar se întorcea, îşi lua inima-n dinţi şi intra din nou într-o dugheană. Ultima oară n-a mai avut unde şi-a împins şi uşa cârciumii.

A înlemnit în uşă, în întunericul acru, mijindu-şi ochii ca să se deprindă să vadă ceva: bărbaţi între două vârste, cu ţoiurile de ţuică în faţă, cu sticla de secărică. Salopetele lor pătate, izul de trup nespălat, duşumelele negre care puţeau a motorină, a vin şi-a borâtură veche. Cârciumarul, încins cu un şorţ murdar şi lung, care abia-i cuprindea burta mare şi îi trecea dincolo de genunchi, spăla, la un robinet tot timpul deschis, paharele.

Nimeni n-avea nevoie de el, începea şi să se întunece şi-atunci s-a aşezat lângă o fântână ca să-şi numere banii, să vadă dacă-i ajung la întoarcere. Era, chiar la intrarea în oraş, o fântână de piatră roşie, o fântână veche, cu apă sălcie, care nu se oprea niciodată, nici iarna, când o învelea o gheaţă verzuie, sticloasă. O ţeavă din care curgea fără oprire apa sălcie şi rece – atât de rece, că-ţi îngheţa şi vara măduva-n oase. Aici se spălau pe picioare ţărăncile înainte să intre în oraş. Îşi dădeau jos de pe cap coşurile albe, acoperite cu o cârpă curată, îşi dădeau jos şi colacul din creştet, îl puneau cu grijă în coş şi-şi spălau îndelung picioarele negre şi aspre de soare. Ţărănci între două vârste, uscăţive, iuţi şi şirete, cu carnea trupului păstrămită, cu capul mic, osos, legat strâns sub bărbie cu basmaua ieftină, albastră sau neagră, ieşită la spălat şi la soare. Sporovăiau, frecându-şi călcâiele crăpate, degetele de la picioare răşchirate de mers. Pe urmă se aşezau să se zvânte la soare şi altele se apropiau dinspre drum. Le zăreai de

cum treceau de cazarmă, păşind mărunt, cu coşul alb pe cap, plin de sticle de ţuică, înfundate bine cu coceni şi acoperite cu o cârpă.

— Cură? strigau de departe. Cură apă?

— Cură, cură, răspundea cea care sta să-şi usuce picioarele. Da tălică de une eşti... de une vii tălică?

Şi, uitându-se că s-a făcut târziu, îşi vârau tălpile încă umede în pantofii ţepeni sau în târlicii de cauciuc. Se lăsau pe vine, îşi aşezau colacul pe creştet, puneau coşul cu sticle deasupra şi se ridicau încet-încet – drepte, ţepene, abia clătinându-şi uşor fustele.

Iar el sta mai într-o parte şi-şi număra banii, cel puţin de trei ori i-a numărat. Pe zidul de vizavi, lângă care trăgeau căruţele (era şi-atunci una, cu oiştea căzută în şanţul plin de romaniţă murdară şi boii mestecând o mână de coceni uzi), pe zidul de vizavi, totdeauna ud din loc în loc de pişat, lângă care se uscau baligi, cineva desenase cu roşu un soare. Votaţi soarele, scria deasupra lui. Votaţi soarele.

Şi s-a îndurat şi el să termine cu număratul banilor şi a pornit-o încet, spre piaţă, să ia rata.

— A doua oară n-am mai apucat să mă duc, zice, chinuindu-se, încruntat, să-şi taie friptura. În toamnă am plecat la şcoală, la Bucureşti... m-au trimis neamurile...

— Încercaţi cu al meu, spune fata, întinzându-i cuţitul ei. Nu cred că e prea grozav, dar încercaţi totuşi...

Nu-şi dă seama dacă arată nemulţumit pentru că l-a răscolit vreun lucru de care şi-a adus aminte sau din cauză că de zece minute se chinuie şi nu reuşeşte să-şi taie friptura.

— Ziceaţi de Romaşcanu... pe alee, când am plecat... ziceaţi să vă reamintesc, şopteşte.

Şi se uită ţintă la el să vadă dacă a fost inspirată cu întrebarea.

— A, da... răspunde celălalt, fără chef. Da, răspunde, da, se pare, adică e sigur că Romaşcanu ar fi în combinaţie cu colega lui, cumnata lui Sâmbotin...

— Ia te uită... se miră Petrina, cu gura plină, şi face ochii mari. Da? Ia te uită... Aceea care a trecut pe lângă noi şi n-am apucat s-o văd, nu? Hm, n-

aş fi zis... Şi cum de se ştie? V-a spus Cristian dumneavoastră?

— Ei, alta acu, mi-a spus Cristian! zice, uşor răstit, Oniţoiu.

Împinge iritat cu cuţitul într-o parte grăsimea şi zgârciurile pe care a reuşit să le despartă de carne. Are gastrită dinainte de treizeci de ani, de pe vremea când era burlac şi mânca pe unde se nimerea şi tot la ore aiurea. Dar ulcerul nu i s-a deschis decât acum câţiva ani, după boala nevestei şi după o perioadă neagră la serviciu. Două luni a stat în spital, două luni şi ceva, când a ieşit, a renunţat la cafea şi şi-a răzit şi ţigările. Acum, ideea bolii i-a ajuns familiară, vorbeşte mereu de ea, citeşte broşuri cu sfaturi medicale, se interesează de medicamentele noi, îşi repetă analizele şi, bineînţeles, îşi supraveghează mesele.

— Vorbeşte Pătraşcu şi despre altcineva decât despre el? Spune şi alte lucruri decât cele din care să reiasă ce calităţi are? L-ai auzit vorbind şi despre altceva vreodată?

Şi-a sprijinit tacâmurile oblic de marginea farfuriei – cuţitul în dreapta, furculiţa în stânga – şi se uită la Petrina, sever şi ironic. V-a spus Cristian? L-a scos din sărite cu întrebarea ei – parcă ăsta ar fi agenţie de informaţii, parcă tot universul în jurul lui se învârteşte. Şi-l enervează şi privirea ei nedumerită, şi faptul că nu-i răspunde.

— Niciodată nu vorbeşte decât despre ce-i convine... Ce nu... N-ai văzut cum a tăcut mâlc când i-am spus despre şedinţă?

Şi o scurtă licărire de satisfacţie se aprinde în ochii lui Oniţoiu.

— Da... adică nu... bâiguie Petrina. Adică, totuşi...

— Ei, asta-i, râde încet Oniţoiu.

A început din nou să-şi taie friptura şi este cu ochii în patru să nu se strecoare cumva o bucată de grăsime.

— Pari că nu înţelegi că Pătraşcu, mâna dreaptă a lui Olteanu, avea şi el un cuvânt de spus în şedinţă...

— Dar n-a vorbit, răspunde repede Petrina. N-a luat pentru nimeni cuvântul...

E încăpăţânată de felul ei, dar în lume, din cauza timidităţii, nu se observă. Cei de-acasă ştiu însă, de mică era căpoasă, spun, cu un fel de

mândrie în glas: aşa e fata lor, prâslea casei, e încăpăţânată ca un catâr şi nu ai ce-i face.

— Ce să se mai ostenească el să ia cuvântul?! Au vorbit ceilalţi în locul lui – Olteanu, Botezatu.

— ...Adică... vreţi să spuneţi că şi el este din partida lui Botezatu? întreabă, neîncrezătoare, Petrina.

— Exact... Exact asta vreau să spun, da... spune el, apăsat. Asta vreau să spun, da, că a trecut cu arme şi bagaje în partida lui Botezatu...

După privirea ei, furişată în lături, Oniţoiu îşi dă seama că vorbele lui n-au prea avut efect. Poate a dat impresia că vorbeşte sub impulsul unei nemulţumiri de moment. Şi n-a adus probe, dovezi – deşi, după părerea lui, ele sar în ochi, dar pentru cine este obişnuit să vadă. O, ar avea el destule de spus, destule... Se uită o clipă la farfuria cu friptură sleită şi pe urmă, cu o strâmbătură de dezgust, o împinge cât poate mai departe de el, într-un colţ al mesei. Cel mai înţelept lucru ar fi să schimbe discuţia şi să îngroape totul. Dar a băut puţin cam mult, pe stomacul gol, şi firea lui impulsivă i-o ia înainte.

— Vezi tu, continuă, cu glas domol, vezi tu, în politică – chiar şi la nivelul la care vorbim acum – contează nu impresia pe care ţi-o dă un om, ci faptele lui, faptele brute. Şi faptele – astea sunt, n-ai cum să le negi: face Olteanu parte din partida lui Botezatu care a reuşit să acapareze mai toate posturile de conducere? Face, o ştie toată lumea. Este Pătraşcu, de la o vreme, mâna dreaptă a lui Olteanu? La noi în secţie, mă refer. Este? Hai, nu te codi, spune...

— Este, dar... îngaimă Petrina.

— Niciun dar, aşteaptă să termin... Deci Pătraşcu este la serviciu mâna dreaptă a lui Olteanu şi acum, la ultimele alegeri, a intrat şi în birou când s-a schimbat echipa... Şi-atunci, poţi să mai negi că e în partida lor? Nu ţi se par totuşi cam prea multe coincidenţe?

Ca semn că nici nu-i mai aşteaptă răspunsul, dă pe gât paharul cu bere şi se uită împrejur după chelneriţă.

— Alo! strigă. Alo! Veniţi şi la noi?

Ca să-i atragă atenţia, loveşte cu o monedă de trei lei în masă.

— Dar de-atâtea ori Cristian mi-a spus, ştiţi, eram împreună, ştiţi mai bine ca mine... Cristian s-a plâns şi de Botezatu, şi de oamenii lui, doar că nu s-a manifestat deschis... Şi cred că nici n-a prea avut ocazia, spune Petrina.

— Ei, asta-i! ripostează, iritat, celălalt. Ei, asta-i! Nu, că eşti bine...

Naivitatea fetei, care de obicei îl atrage pentru că îi dă putere asupra ei, acuma îl îndârjeşte. Şi e mai mult decât naivitatea ei obişnuită, e parcă o orbire voită.

— În primul rând, ce dovezi ai că este sincer când îţi spune că nu-l înghite pe Botezatu? Politica aşa crezi tu că e, fiecare spune ce-i trece prin cap, pe faţă? Aşa crezi tu?

Petrina stă cu mâinile împreunate în poală şi spatele uşor încovoiat, pletele moi şi lungi îi ascund claviculele fragile şi omoplaţii ascuţiţi, uşor ieşiţi în afară. Nu înţelege, chiar nu înţelege cum de-au ajuns la discuţia asta despre Pătraşcu. Şi de ce vorbeşte aşa despre el prietenul lui, Oniţoiu?

— Chiar dacă luăm lucrurile aşa cum zici tu: dacă acceptăm că Pătraşcu nu se are prea bine cu Botezatu, că există nişte fricţiuni între ei – deşi e o exagerare să vorbeşti despre fricţiuni când Pătraşcu niciodată nu li se opune. Cel puţin asta e părerea mea, poate tu... Dar să zicem că nu se înghit, aşa cum susţii, revine Oniţoiu, cu un ton răbdător, ca şi când ar explica o problemă mai grea unui copil nedotat la matematici.

Un ton răbdător, un glas egal, o argumentare firească; pentru că el nu denigrează pe nimeni. Nu face decât să spună, cu orice preţ, adevărul şi Petrina trebuie să înţeleagă lucrul ăsta.

— N-ai văzut... în filme, în cărţi, mă rog, în redusa ta experienţă de viaţă, n-ai văzut că sunt situaţii, frecvente chiar, când persoane aflate în aceeaşi partidă nu se înghit reciproc? E vorba doar de alianţe momentane, până ajung să-şi împlinească scopul comun... Şi atunci devin dintr-odată cei mai aprigi duşmani.

Petrina clatină din cap – şi a aprobare neatentă, şi a îndoială. Îi este clar că Oniţoiu s-a ameţit şi a început să bată câmpii. Şi, cu băgare de seamă, aruncă o privire spre ceasul de la mâna lui; cu băgare de seamă, pe furiş, să nu o vadă şi să se înfurie.

— Da... ştiu eu... Poate îi spuneţi să ne mai aducă nişte bere, şopteşte, arătând cu degetul spre paharele goale.

Un tact femeiesc obişnuit s-a trezit, în sfârşit, în ea şi găseşte că e mai prudent să nu răscolească lucrurile pe care nu le pricepe; găseşte şi că ar fi cazul să plece. Albul cerului s-a stins şi s-a umbrit pe nesimţite şi zborul păsărilor s-a înteţit. Şi, dintr-odată, rafale de vânt îndoaie pomii şi aruncă trâmbe de praf. Oniţoiu se repede să ţină paharele şi Petrina îşi acoperă ochii cu palmele. Pe urmă, aceeaşi nemişcare a aerului, aceiaşi copaci neclintiţi. Doar umbra neprietenoasă care acoperă oamenii, strada.

— Aşa că să ne întoarcem de unde-am pornit, spune calm Oniţoiu.

Dar, sub masă, genunchiul îi zvâcneşte ritmic de nerăbdare. Dacă tot a pornit-o pe drumul ăsta, e nerăbdător s-o convingă pe fată să nu mai fie atât de credulă, să ştie cu ce fel de oameni ajungi să ai de-a face în viaţă. Să nu se mai încreadă, aşa uşor, altă dată...

— Dacă ne întoarcem de unde-am pornit, ne dăm seama că Pătraşcu, abia venit în instituţie de doi-trei ani...

— Şase, îl corectează Petrina, desenând cu unghia pe faţa de masă. Nu ştiţi că şi-a serbat, de curând...

— Şase, fie şi şase, acceptă, cu largheţe, Oniţoiu. Fie, nu aici e problema... Deci, abia venit, a stat o vreme în expectativă şi de-aici faima lui de om care nu se amestecă... Până când şi-a dat seama că, dacă vrea să reuşească ceva, trebuie să-i cânte în strună lui Olteanu... Nu şi-a dat seama din primul moment şi la început o luase într-o direcţie greşită... adaugă, ironic.

Ce puţin se pricepe la oameni şi Oniţoiu, se gândeşte Petrina, desenând, mai departe, cu unghia pe faţa de masă. Ea are acelaşi respect faţă de el, doar nu-ţi schimbi părerea despre un om după două ore la cârciumă. Totuşi, trebuie să recunoască – Oniţoiu nu prea e în formă azi şi a reuşit chiar s-o plictisească. De-aceea nu-l mai ascultă, dă din cap şi nu se gândeşte de fapt la nimic. Se uită fix, peste masă, la el, la sprâncenele lui aspre din care iese un fir prea lung, alb şi încârligat. E tentată să întindă mâna şi să i-l smulgă, dar îşi dă seama că este ultimul lucru pe care şi l-ar putea permite.

— De mine vorbeam... ai înţeles, nu? Ai înţeles, nu, la ce m-am referit, insistă Oniţoiu. Cu mine, cu boala mea, cred că ţi-au spus toată povestea...

Ei, boala lui! Cum să nu, toată instituţia ştie că Pătraşcu, nou-venit, stagiar, se ducea la spital de două ori pe săptămână: îi ducea chenzina lui Oniţoiu, îi lua certificatul medical, i-l ştampila, îi mai cumpăra ce-i trebuia, îi mai aducea de citit, pentru că nevasta lui era bolnavă, acasă, în timpul ăsta.

— ...tactica lui asta a fost, să se lipească de omul cel mai influent, m-a luat pe mine întâi, a văzut după un timp că nu iese nimic şi atunci a virat spre Olteanu... Dar a virat cu îndemânare, nu găseşti? Nu mi-a întors nici mie spatele, nu, aşa ar fi făcut unul mai puţin abil, mai...

Petrina îşi prinde între palme umerii reci, îi este frig şi nu se sfieşte să o arate. Tremurând uşor, se uită cu dezaprobare la Oniţoiu: pare într-adevăr convins de tot ce spune. Numai că are şi ea flerul ei la oameni şi nu simte nevoia s-o înveţe nimeni.

— Aşa că, în situaţii lipsite de importanţă, poţi să-ţi faci iluzia că este alături de tine, dar când ar fi la greu... Uite, chiar şi tu, ca om tânăr, ca stagiar fără mare experienţă. Spune, tu crezi că la greu te-ai putea baza pe un om ca ăsta?

Oniţoiu frământă între degete un cocoloş de pâine – îl modelează, îl face rotund, îl face lunguieţ; brusc, cu gândul în altă parte, îl aruncă în farfurie, alături de friptura sleită. Îşi dă seama că a vârât-o în încurcătură pe fată, dar nici el nu mai are multă răbdare. E ca şi când ar fi tot înaintat şi ea s-ar fi retras, prudentă şi încăpăţânată. S-a tot retras, mereu, câte un pas înapoi, dar acum e silită să stea pe loc şi să aleagă: ori cu el, ori cu Pătraşcu.

Fata însă tace, un timp care lui i se pare lung, apoi:

— ...ştiu şi eu... îngaimă.

Şi el tot aşteaptă, dar ea nu mai spune nimic. Se foieşte pe scaun, îşi trage fusta prea scurtă peste genunchi, îşi netezeşte palmele moi şi tot trupul ei freamătă de nelinişte: până şi degetele de la picioare, pe care el i le zăreşte mişcându-se în sandaua plată.

Un picior aproape ca de copil, cu pielea mătăsoasă, uşor bronzată, cu călcâiul moale şi roz, cu unghiile lucind curate, de parcă atunci ar fi ieşit

din baie. El se uită mirat, ca la ceva ce n-a mai văzut de mult şi nici nu mai credea că există: nu-s călcâiele solzoase şi gălbui pe care nevastă-sa şi le freacă seara cu piatră ponce, nici degetele colţuroase de monturi, nici unghiile albicioase şi tari pe care şi le dă cu sidef roşu. Stă încordat, pentru că încă îi mai aşteaptă răspunsul, cu ochii ţintă la piciorul îngust. Şi, doar privindu-l, îşi aminteşte vârsta fetei, tinereţea ei, cu mult mai clar decât atunci când îi priveşte faţa.

E cuprins, pentru prima dată, de o atracţie precisă faţă de ea şi încearcă să-şi imagineze şi alte gesturi pe care trupul ei le-ar face. Poate numai pentru că a băut; poate pentru că stau de atâtea ore atât de aproape; sau poate că dinainte, dintotdeauna a fost atras de ea şi n-a ştiut-o? O atracţie în care intră un fel de grabă şi ostilitate şi nevoia de a o supune fără cruţare.

— Să ne mutăm la masa din colţ, e mai adăpostită şi e singura cu umbrelă, propune, liniştit, indiferent aproape.

Şi ia într-o mână paharele şi în cealaltă sticla de bere.

Şi-a dat seama că ea n-are să-i mai răspundă nimic, că s-a fixat în neutralitatea ei ca într-o coajă subţire care s-o apere. Da, e o adevărată luptă, e un adevărat război aici şi, din păcate, el nu l-a dus cum trebuie. Dacă tot e război, atunci s-o hăituiască, s-o prindă la strâmtoare, s-o lovească, într-adevăr; şi nu cu orice fel de arme, cu cele faţă de care e mai vulnerabilă.

— Stai tu în colţul ăla, e mai ferit, spune.

În aer rămâne aceeaşi aşteptare ameninţătoare. Şi, deodată, cade prima picătură, mare, rotundă. Un foşnet, zgomotul unei materii intermediare, ceva între lichid şi piatră, ceva care pare să n-aibă nicio legătură cu ploaia.

— Haide... ia-l... ia-l, fără mofturi, insistă Oniţoiu, întinzându-i sacoul lui.

Fata protestează, îl dă la o parte, dar el i-l pune cu de-a sila pe umeri.

Şi totuşi, cu cât se arată mai atent ca de obicei, cu atât ea lasă să i se vadă lipsa de chef; e chiar puţin posomorâtă. Şi-a amintit cum, în primele zile ale lui martie, plecaseră tot aşa, împreună, după serviciu. El îşi pusese, pentru prima dată, costumul abia scos de la croitor şi era binedispus şi pus pe glume. Şi, la un moment dat, întorcând capul pe neaşteptate, Petrinei îi

sărise în ochi expresia lacomă şi îndrăzneaţă cu care el întâmpina fiecare trup de femeie ce le ieşea în cale. Costumul nou şi aerul viu al acelei după-amiezi îi dădeau probabil senzaţia că şi ele se uită la el, că i se răspunde. Şi-acum, dintr-odată, Petrinei i se pare că-i recunoaşte aceeaşi privire.

— Vezi, îi spune Oniţoiu, vezi... Probabil că nu ţi-ai dat seama, dar Cristian Pătraşcu este una din dezamăgirile vieţii mele...

De el însuşi nu fusese niciodată dezamăgit, doar panicat de ridicol. Dar oamenii ceilalţi erau dezamăgitori şi ochiul lui se obişnuise să le înregistreze defectele cu satisfacţie şi iritare. El – care trăise cu exaltare fiecare nouă apropiere, cu plimbări îndelungi după orele de serviciu, cu discuţii, vara, în curtea interioară (acolo unde se plimbă nebunul de Cosmovici), cu o bere aici, pe terasă... El, care primise confesiunile tuturor cu seriozitatea lui neclintită, ferită de orice umor, cu ochii încălziţi de compasiune. Şi pe urmă, în zilele, în lunile următoare aşteptase crispat clipa când celălalt avea să se retragă puţin, regretându-şi momentul de slăbiciune; sau avea să încerce să-i ascundă ceva; sau să înnoade altă prietenie. El, Oniţoiu, îl aştepta, suspicios şi crispat, presimţind în fiecare gest al celuilalt trădarea. Singur, rămas singur, relua la nesfârşit fiecare vorbă, fiecare mişcare suspectă, până când asupra lor cobora o cu totul altă lumină. Da, prin deducţii logice, Oniţoiu construise un alt chip, cel dezamăgitor, al prietenului, al prietenei de ieri. Acum putea să-l privească scârbit (celălalt se reîntorcea mereu, nedându-şi seama unde, când greşise); acum putea să-i întoarcă spatele, să-i răspundă morocănos la salut, să-i ocolească privirea. Pentru că toţi, fără nicio excepţie, toţi – şi Pătraşcu, şi Marga, şi nevastă-sa, şi Olteanu, şi alţii, destui –, toţi îl dezamăgiseră.

— ...E una din dezamăgirile mele şi sunt singurul care ştiu ce lipsit de loialitate e... El crede că a reuşit să-i ducă de nas, dar în privinţa mea se înşală... Eu sunt singurul care ştie despre el adevărul...

Fusese într-adevăr una din dezamăgirile vieţii lui, aşa cum spunea? Petrinei nu-i scăpă râsul tăcut cu care îşi întovărăşea vorbele. Memoria ei înregistră cu precizie şi sunetul, şi imaginea: capul lui Oniţoiu, răsturnat pe spate, o clipă, râsul scurt şi categoric. Avea să şi le repete seara, târziu, când se va strecura, în vârful picioarelor, prin antreul întunecat, spre bucătărie, ca

să-şi pregătească ceaiul. O să aprindă chibritul şi pe urmă o să rămână cu el, aşa – neclintită, amintindu-şi –, până când flacăra are să-i atingă pielea degetelor şi băţul de chibrit are să-i scape, înroşindu-se, chircindu-se sub ochii ei, rămânând doar o şuviţă mătăsoasă de cenuşă albă.

— ...Dar ce mi se pare mai ciudat la el este că e literalmente uscat... Îl vezi vesel, cu bancuri, ţi se pare chiar săritor, şi de fapt este uscat, nu-i în stare nici de un foc de paie...

Petrina ridică ochii spre el, curiozitatea ei este mai vie şi nici nu se sileşte să şi-o ascundă. Şi dacă tot a stat până la ora asta, ce rost mai are să se grăbească? Pericolul ploii pare să fi trecut, în câteva minute cerul s-a făcut alb la loc şi perdeaua de nori s-a tras într-o parte. Dezgolită, bolta lasă dedesubt să se strecoare altă lumină – cenuşiu-gălbuie, vâscoasă.

Ştie ea, o întreabă Oniţoiu (şi-a rezemat obrazul în pumn şi colţul gurii îi zvâcneşte de nerăbdare), ştie ea povestea căsătoriei rapide, peste noapte, a lui Cristian Pătraşcu? A aflat cum s-a hotărât el să facă pasul? Cum a fost chemat la biroul facultăţii pentru că viitoarea lui soţie era însărcinată?

— Şi ei... adică biroul şi ceilalţi cum de-au ştiut? întreabă, cu o nuanţă de reproş în glas, Petrina.

— Cum de-au ştiut? Păi, presupun că s-a dus fata şi le-a spus sau s-au dus părinţii ei, bieţii oameni...

— ...Dacă eram în locul ei, nu m-aş fi dus... Nu m-aş fi dus, chiar dacă... şopteşte Petrina.

S-a îmbujorat, nu-i obişnuită să discute cu bărbaţii asemenea subiecte şi are o intonaţie puţin teatrală, care îl irită pe Oniţoiu.

— Totuşi... adaugă ea după un timp. Totuşi, atunci când s-a căsătorit, Cristian împlinise douăzeci de ani, aşa mi-a spus mie odată...

— Şi ce-i cu asta? nu-şi ascunde iritarea Oniţoiu.

— Atunci, copilul... copilul ar fi trebuit să fie mai mare... ar fi trebuit să fie la şcoală şi Cosmin abia...

— Ei, poate n-o fi ăla... Poate copilul de-atunci l-au pierdut, nu l-au păstrat, ce ştiu eu? Ce, crezi că mi-a povestit vreodată? Crezi că mi-a povestit vreodată exact cum a ajuns să se căsătorească? Dar am auzit câte ceva de la unul, de la altul, am dedus şi din vorbele lui... De altfel...

Şi Oniţoiu începe iar să se uite după chelneriţă.

— Alo! strigă. Vă rog să veniţi şi la noi!

— Parcă vroiaţi să mai spuneţi ceva? şopteşte Petrina.

Ar putea să tacă şi el acum, dacă ea tot se uită neîncrezătoare şi se încăpăţânează să nu îl creadă.

— V-aţi întrerupt aşa, brusc, insistă stagiara.

Ar putea să tacă, dar e curios ce ochi o să facă mai departe când o să audă...

— De fapt, continuă Oniţoiu, de fapt s-a răzbunat el pe urmă că a fost silit să se căsătorească... Şi ce e la ei acasă, aşa ceva nu mai poţi numi căsătorie... Ca să nu mai spun că el a tot plecat, singur... Ca să nu mai spun că e tot timpul pus pe aventuri... Eu ştii foarte bine că răspund la telefon, n-am nicio vină, aşa e pus, pe biroul meu, de multe ori mă şi deranjează, dar câte l-au mai căutat în anii ăştia... tot felul de voci, tot felul...

Oniţoiu se opreşte, îşi aprinde o ţigară şi trage primul fum cu grijă, silindu-se să nu-i dea drumul în piept. Şi pe urmă se uită împrejur. Terasa este iar plină de lume, au apărut clienţii de seară, perechi, femei rotunjoare, între două vârste sau chiar tinere, cu părul proaspăt coafat, lucind de fixativ, cu obrazul făinos de pudră, cu rochii de acetat înflorate şi cristale la decolteu. Râd ascuţit, vorbesc tare. Aerul plin, profilat pe cerul cald, e îmbujorat de soarele care apune şi s-a umplut de un zumzet ţiuitor: tramvaiele de pe chei, sirena unei Salvări care trece în goană.

— De altfel, nici nu face el un secret din aventurile lui, am chiar impresia că îi place să se ştie... Iar acasă se ceartă cel puţin o dată pe săptămână, de-acuma l-am şi învăţat, când îl văd că intră dimineaţa morocănos, prost dispus, îl întreb: „Iar v-aţi certat?“. Şi doar dă din cap...

— Dar ştiţi... ştiţi, îndrăzneşte Petrina. Doamna Sonia mi-a spus de curând... M-a rugat însă să nu povestesc...

Oniţoiu o asigură de tăcerea lui printr-un gest categoric al mâinii.

— ...spunea că a văzut-o pe nevasta lui Cristian la ştrand, la Lido, cu un tip... Şi nu era prima dată când o vedea cu el, spunea că şi la Cernica, în toamnă...

— Normal, răspunde Oniţoiu, foarte normal...

Şi face şi un semn din care s-ar înţelege că nu i-a dezvăluit niciun secret.

— Dar a cui este vina? Ce era să facă nevastă-sa, să-şi pună ţărână în cap? Parcă pe el nu l-a văzut lumea cu Veronica?

— Veronica? întreabă cu o voce moale Petrina.

— Veronica... n-ai apucat s-o cunoşti... A lucrat o jumătate de an la noi, la administrativ, din toamnă a intrat la facultate...

Discuţia lor a ajuns pe muche de cuţit, îşi dă seama că a lovit exact unde trebuie.

— O puştoaică, abia terminase liceul şi picase la facultate... Încă mai purta cozi, rochiile până la genunchi, venea cu un sfert de oră înaintea programului... O floricică proaspătă, blondă-blondă, îi lipsea doar ghiozdanul. Ştii cum? Cum erau fetele acum treizeci de ani, nu liceenele de azi, cu ţigara în gură de la paisprezece ani şi cu chiuretajele. Nu, o fată cuminte, ca pe vremuri, şi-n plus, mai interesant, taică-său: om greu, cu relaţii în lumea ştabilor, fost ilegalist, a lucrat, cred, şi la o ambasadă... Exact ce-i trebuia lui Pătraşcu... Şi-a început să se ţină după fată, sub pretext c-o ajută pentru examen.

— Şi-atunci de ce nu divorţează Pătraşcu?

Fata are un glas întins, pe care Oniţoiu se preface că nu-l bagă în seamă.

— De ce nu divorţează Pătraşcu? Ei, de ce... De ce, de ce... Pentru că nu-l deranjează să trăiască în promiscuitate şi nu vrea să-şi frângă dintr-odată ascensiunea.

Oniţoiu se opreşte o clipă şi îşi stinge prudent ţigara, la jumătate; câtă lipsă de luciditate şi la fata asta...

— Iată, îi spune, să ne uităm cât de zelos s-a arătat Pătraşcu în aceşti şase ani de când a venit în instituţie: cum face tot ce i se cere, ba chiar şi ceva pe deasupra. Şi nu numai treburile de serviciu, nu numai rapoartele lui Olteanu şi ale celor de la sector. Uite-l că s-a vârât şi în birou, uite-l că ţine şi lecţii de engleză, puteam să luăm un profesor şi să-l plătim, dar nu, el se oferă singur... Cine se oferă la toate hamalâcurile fără să urmărească ceva? Sare în ochi de ce face toate lucrurile astea... S-a băgat şi la doctorat, cu

Romaşcanu umblă ca să publice articole în revista secţiei de cercetare... De ce crezi că sunt atât de prieteni? Şi oricât obţine tot nu-i ajunge, vrea şi mai mult, cu vremea o să-i mănânce şi pe Olteanu, şi pe Botezatu, ai să vezi c-o să-i înghită pe toţi şi-o să ajungă cea mai importantă persoană a instituţiei: el şi directorul. Aşa că de-asta se fereşte să divorţeze. Are el şi-aşa un văr în Canada, n-a vorbit despre el la intrarea în partid, dar, când eram amândoi la o bere, aici, pe terasă, l-a scăpat gura...

Petrina îşi strânge pleoapele şi-şi îngustează ochii – sunt dintr-odată oblici şi verzi, ca de pisică – şi se uită pieziş la Oniţoiu. Stă concentrată asupra unui singur gând, pupilele i s-au mărit, ca atunci când se străduieşte să înţeleagă. Şi, brusc, o sclipire de răutate îi trece prin ochi. Şi pe urmă rămâne doar rezerva, uşor îngheţată, a feţei.

— ...Sigur că nu din partea mea e pericolul, dar fii convinsă că ei ştiu de vărul lui din Canada. Băieţii ăştia de familie, crescuţi între cărţi, cu limbi străine, cu fumuri şi cu pretenţii, care cred că lor li se cuvine totul pentru că au primit de-acasă o educaţie bună. Să-i vezi într-o adunare cât sunt de laşi, să vezi dacă vreunul dintre ei are curajul să se ridice şi să întrebe: „Şi ce vină am eu dacă vărul meu e în Canada?“. L-ai văzut pe vreunul dintre ei făcând aşa ceva? Îţi spun eu că nu, prima lor reacţiune este teama, prima lor reacţie este să ascundă. Pentru că nu vor să rişte nimic, pentru că sunt devoraţi de ambiţie...

Oniţoiu, se gândeşte Petrina, Oniţoiu, a cărui poziţie este şubrezită în ultimul timp... Care a fost şef de compartiment doar şase luni, deşi e de douăzeci de ani în instituţie, dinainte să existe clădirea... Care nu s-a remarcat în Ceome, care n-a ocupat decât funcţii obşteşti de mâna a doua, cu toată principialitatea lui recunoscută... Oniţoiu care, de când a fost bolnav, a înţeles că îmbătrâneşte...

— Dar chiar aşa, să calci în picioare totul, şi viaţa celorlalţi, doar ca să ajungi cât mai sus... Şi cât de sus poţi s-ajungi? Chiar dacă ajungi director, ei, ce e? O funcţie în care n-ai nicio putere, pentru că eşti de o mie de ori mai liber ca om de rând, continuă să vorbească Oniţoiu.

Ochii sunt ultimii care îmbătrânesc pe faţa unui om – cine i-a spus odată Petrinei lucrul ăsta? Poate mătuşa Claudia, cine altcineva decât ea,

care stătea în fiecare dimineaţă două ore şi jumătate înaintea oglinzii ca să-şi întindă cu măşti (de miere, de gălbenuş cu lămâie, de carne, de piersici) ridurile, ca să-şi ascundă sub pudră şi fard buhăiala şi culoarea gălbuie a feţii. Ochii îmbătrânesc ultimii, dar îmbătrânesc şi ei – i-a spus mătuşa Claudia Petrinei. Era, ca de obicei, în faţa toaletei încărcate de cutii de abanos, păhăruţe de argint, perii de păr cu mânerul încrustat, sticluţe goale de parfum franţuzesc, mărgele, brăţări strâmbe; oglinda gălbuie, ceţoasă de vreme şi ea, praful care acoperea cu un strat compact toaleta. Îmbătrânesc ochii, devin mai mici, devin sticloşi, apoşi, lăcrimează, i-a spus mătuşa Claudia cu răutate Petrinei şi şi-a tras borul pălăriei negre, gen cowboy, peste fruntea teşită a familiei şi mănuşile lungi pe mână; avea cincizeci de ani atunci mătuşa Claudia şi pe stradă, în amurg, i se mai dădeau încă treizeci şi şapte. Iar Petrina, care avea nouăsprezece ani, a înţeles ce-a vrut de fapt să-i spună: ai să îmbătrâneşti şi tu, are să vină şi vremea să-ţi îmbătrânească ochii. A înţeles Petrina, dar n-a crezut-o, a râs ca de o glumă şi nici în clipa asta nu crede. Uite, nici lui Oniţoiu nu i-au îmbătrânit ochii, sunt încă albaştri, pătrunzători – lucesc de patimă şi par puţin aburiţi în timp ce vorbeşte.

— Aşa că din cauza asta nu se grăbeşte el să divorţeze... Ca să nu vină la cadre hârtia că s-a desfăcut căsătoria din vina lui şi să-şi bareze ascensiunea...

Cerul mai este uşor înnorat spre apus, acolo unde conturul ondulat al norilor se desenează net pe fondul galben şi roz şi verde. Umbra rece a serii decupează în jur nesfârşitele blocuri şi, puţin mai într-o parte, o biserică. O biserică mai nouă şi mai înaltă decât sutele de biserici mărunte, ascunse sub oţetari şi salcâmi, cu pisaniile puse în pridvorul scund, cu fresca înnegrită, zdrenţuită pe zidul rece, nu mai veche de două-trei sute de ani; mai vechi doar locul zguduit de cutremur şi trecut prin foc unde oamenii se adunau să se închine, cu sufletul înfricoşat de ziua de mâine. Între blocuri şi biserică fâlfâie nemişcată o fâşie strălucitoare şi caldă de cer – mătăsoasă, roz-portocalie, netedă.

— De ce să se desfacă din vina lui? De ce doar din vina lui? îndrăzneşte Petrina.

A aruncat întrebarea cu mult curaj, doar ca să-l contrazică pe Oniţoiu. Dar, când se uită la el, vocea îi slăbeşte:

— Nu e numai vina lui dacă şi nevastă-sa...

Şi-şi înghite ultimele cuvinte.

— Cum? întreabă Oniţoiu, bâlbâindu-se de enervare. Cum nu e vina lui? Dar a cui? A cui este vina? Ea a avut destulă răbdare – dar a împins-o, a silit-o să ajungă până aici ca să iasă ea vinovată în ochii lumii...

Cum, într-adevăr, cum? Cum poate fi cineva atât de orbit, cum poate fi atât de încăpăţânat? Cum poate să nu vrea să vadă? De unde atâta umilinţă ca la fata asta? Când el i l-a descris pe Pătraşcu aşa cum e, când de-atâtea ore i-l tot descrie, cum mai poate ea să-i găsească scuze, cum mai poate să-l găsească nevinovat? Cum, într-adevăr, cum? Aici nu mai este orbire, nici naivitate nu e. A avut el dreptate când a bănuit ce-a bănuit, totdeauna aşa se întâmplă, totdeauna el este cel care are dreptate. Dar are să-i spună mai departe tot ce mai ştie...

Şi-i spune tot ce mai ştie despre Pătraşcu, despre iubirile lui, despre legăturile întâmplătoare – tot ce i-a povestit celălalt sau ce-a auzit de la alţii; chiar şi mici, foarte mici amănunte – unele penibile, altele şocante –, menite s-o facă să se revolte, în fine. Se opreşte din când în când – gâfâie uşor, rostindu-şi cuvintele –, se opreşte să mai soarbă din bere şi pe urmă începe iar. O, nu se poate, trebuie măcar acum s-o convingă, caută argumentele cu mintea trează (e trează mintea lui şi e dreaptă, ca totdeauna), caută locul cel mai potrivit în care poate să-i lovească încrederea oarbă în celălalt. Pentru că el are dreptate şi ea nu poate să nu vadă, să nu recunoască adevărul, până la urmă... Stă încovoiat, curbat asupra lui şi în interiorul său ceva – ceva ca o bătaie de metronom – înregistrează (după privirea fetei, după crisparea feţei, după nervozitatea mâinilor) dacă ţinta a fost sau nu atinsă. E prea târziu, mult prea târziu ca să se mai întoarcă din drumul ăsta şi nici n-ar vrea. O strigă pe chelneriţă, o roagă să le mai aducă bere, îi propune Petrinei să facă schimb de locuri pentru că este curent, încearcă, prin mici abilităţi momentane, prin mici întreruperi, să lungească discuţia. Şi fiecare întrerupere îl curentează de nerăbdare, ca şi când şi-ar impune să iasă dintr-o plăcere abia stârnită: trupul îi tremură, glasul îi este puţin răguşit,

zâmbeşte pe jumătate, silit, ochii albaştri lucesc, înconjuraţi în sclipirea lor ca de lacrimi. Vorbind, faptele celuilalt i se limpezesc, ideile asupra lui i se încheagă; e o demonstraţie perfectă din care nu lipseşte nimic, în care fiecare vorbă rostită a fost verificată prin spusele altora sau porneşte de la un fapt observat.

Şi ochii lui pândesc chipul nemişcat al fetei pe care surpriza şi durerea alunecă, şterse imediat de nemişcarea prudentă. O simte lovită, lovită din ce în ce mai rău şi totuşi cu mult mai rezistentă decât se aşteptase. Intuieşte în reticenţa ei o doză de neîncredere în spusele lui, teama de a-l contrazice şi, mai ales, aceeaşi orbire, aceeaşi încăpăţânare umilă care-l exasperează: pentru că nu mai e mult şi sinceritatea lui are să împingă destăinuirile până la ultima limită şi înţelege că s-ar putea să nu fie de-ajuns oricât, orice i-ar spune.

Iar ea îl priveşte tăcând şi tăcerea ei spune nu la toate frazele lui. Feţele unsuroase, transpirate din jur, izul de cloramină care iese prin uşa scorojită, întredeschisă a WC-ului, mirosul de mititei şi analcid care bufneşte dinlăuntrul localului, până şi cimentul umed – totul o îngreţoşează, de parcă abia acum a început să existe, odată cu mărturisirile lui Oniţoiu. Nu, credinţa ei nu poate primi ceea ce mintea lui înverşunată mestecă de luni, poate de ani de zile; ea nu ştie să gândească oamenii altfel decât despărţiţi categoric prin bine şi rău şi dacă ar crede măcar un sfert din ceea ce aude despre Pătraşcu ar însemna să-i rostească în sufletul ei condamnarea. Ca să asculte, să cearnă ce-ar putea fi adevărat, să arunce restul şi să rămână alături de celălalt, ar fi trebuit ca viaţa s-o fi rănit mult mai adânc, până acum, decât o făcuse.

Lumina întârzie să se stingă de seară, albită nefiresc de ziduri. Şi Oniţoiu încă vorbeşte, vorbeşte, mai are multe de spus; cine altul ştie adevărul, tot adevărul despre acest om? Atunci de ce cuvintele lui ricoşează fără ecou când ajung până la ea; o fată înaltă, căreia oboseala zilei îi accentuează trăsăturile? El vorbeşte, vorbeşte şi o parte din mintea lui asistă la toată discuţia. Şi dintr-odată o ură neaşteptată se zbate înlăuntrul lui – o ură care-l sufocă, care-i pătrunde prin toate arterele, care îi explodează în toţi nervii, neştiind încotro să se îndrepte. Pentru că o clipă, fără să vrea, se

vede cu ochii îndărătnici şi resemnaţi ai acestei fete – cu ochii ei încercănaţi, de un verde prea deschis, aproape decoloraţi pe faţa istovită, pământie.

Pentru ea – şi se întoarce şi o priveşte mai atent –, pentru ea a spus tot ce a spus. El, despre care o lume întreagă ştie că n-a făcut nimănui nici cea mai mică mărturisire. Şi-acum, prima dată în viaţă, s-a vândut celorlalţi şi oricând poate să se trezească într-o dimineaţă că întreaga instituţie repetă vorbele lui. Pentru ea a spus tot ce a spus. I-a vorbit atât de deschis cum n-a vorbit nimănui... Pentru ea – şi o priveşte iar, şi iar, într-un cu totul alt fel, nescăpându-i niciunul dintre defectele ei, bucurându-se pe rând de fiecare, văzându-i şi altele, pe care până în clipa asta nu i le ştiuse.

Şi ura lui ezită, ezită încă, înainte să se îndrepte.

Şi pe neaşteptate se opreşte din vorbit. Se răsuceşte pe scaun şi se uită după chelneriţă:

— Ei, a venit şi timpul să facem nota de plată, zice, cu un glas nou, pe care Petrina i-l aude acum pentru întâia oară.

1978

Dăruieşte-ţi o zi de vacanţă

Numai atunci când el vâra cheia în broască şi, cu genunchiul îndoit (pentru că mâinile lor erau încleştate pe curelele rucsacilor, pe mânerele geamantanelor), împingea uşa grea, scorojită, a intrării deasupra căreia atârnau firele lungi ale păianjenilor de toamnă; şi, cum treceau pragul, îi învăluia umbra răcoroasă a jaluzelelor lăsate de săptămâni, dar mai ales mirosul (sfredelitor în prima clipă şi pe urmă tot mai şters, pierzându-se în obişnuinţă) al mobilelor lor, al hainelor lor, împrăştiate pe scaun, pe pat, în graba dinaintea plecării. Numai atunci (şi doar pentru scurt timp) aveau senzaţia – confuză şi liniştitoare – a începutului.

Frecându-şi palmele înroşite, scuturându-şi umerii amorţiţi, lăsau jos, pe unde se nimerea, bagajele de care aveau să se mai împiedice o vreme, până să se hotărască să despacheteze; şi rătăceau fără rost prin apartamentul întunecat, ducând, dintr-un loc într-altul, diverse mărunţişuri, neîndurându-se să ridice jaluzelele pentru că li se părea că dincolo de ele era aceeaşi vară din care plecaseră, aceeaşi lumină pustiitoare, nisipoasă a mării albastre de unde se întorseseră. Umbra camerelor îi ocrotea în timp ce ei umblau de colo-colo, strigându-se prea tare, râzând fără motiv, prea obosiţi de drum ca să fie în stare să mai facă ceva şi totuşi neîndurându-se să renunţe încă – să intre în baie, să pregătească masa de seară, să facă dragoste sau să se culce. În aerul închis al încăperilor prin care treceau rămăsese, doar pentru ei perceptibil, mirosul vechi al trupurilor lor, al vieţii dinaintea plecării – mişcările agitate ale anului din urmă, pe care şi le aminteau acum fără nicio plăcere. Zile atât de asemănătoare între ele, când tot timpul alergaseră spre ceva urgent, spre ceva ce nu mai putea fi amânat: plecarea la serviciu sau cumpărăturile pentru că veneau musafirii, lucrarea care trebuia predată până la-ntâi sau onomastica unui prieten, revelionul sau spectacolul pentru care nu mai aveau niciun chef în clipa când porniseră de-acasă şi de la care se întorceau cu o destindere călduţă. Totul le revenea acum ca o învălmăşeală de gesturi silite (aşa cum nu fuseseră totuşi) de care scăpaseră prin vacanţa lor şi încă, uite, prin ziua de azi. Ziua de azi cu orele ei placide scurgându-se negrăbit, cu oraşul redescoperit sub cerul prea albastru şi sub lumina

sticloasă, piezişă de septembrie – ziua aceasta, micşorându-se, clipă de clipă, până când altceva avea să înceapă. Ceva stătea gata să-nceapă – viaţa lor cea nouă, de după întoarcere –, ceva ştiut şi care totuşi conţinea în el acea neclaritate, uşor ameninţătoare, a timpului ce îţi stă în faţă. Dar ei nu se opreau la senzaţia asta, nici măcar nu şi-o făceau clară, începeau să alerge, de pe-acum din ce în ce mai grăbiţi, despătureau aşternuturi care miroseau înţepător a detergent şi a scrobeală, despachetau cutiile de mâncare din rucsaci şi pregăteau masa de seară, degetele lor lăsau dâre în praful compact, întins peste mobile, până când, într-un târziu, ea se hotăra să îl şteargă. Pereţii apartamentului erau prea largi sau prea strâmţi faţă de casele în care stătuseră în vacanţă, se simţeau la fel de plăcut – străini, ca atunci când intraseră amândoi aici prima dată şi viaţa lor (care se scursese de atunci şi până azi) le stătuse în faţă la fel: nouă, neclară, dar mai puţin ameninţătoare decât o simţeau acuma. Şi de aceea poate, odată intraţi aici, în ziua când se întorceau din vacanţă, glasurile lor căpătau o urmă de tandreţe nejustificată. Se simţeau puţin altfel, trupurile, într-atât de ştiute, închideau iarăşi o umbră din acel nelămurit pe care îl reprezentaseră, pe vremuri, unul pentru altul.

*

Orbit de semiîntuneric după lumina năucitoare de afară – iarăşi se arsese becul la scara lor şi nimeni nu se învrednicise să-l pună –, urcă, din ce în ce mai şovăitor, ultimele trepte şi, cu picioarele tremurând de oboseală, de enervare şi de căldură, se rezemă, gâfâind, de balustradă şi începu să se caute prin buzunare. Găsi neaşteptat de repede cheia, o vârî în broască şi, cu genunchiul îndoit – pentru că în mâna cealaltă ţinea servieta –, împinse uşa, încet la început, şi pe urmă o dădu de perete.

Liniştea umbrită a garsonierei, curăţenia care – întâmplător – astăzi domnea, florile rămase cine ştie de când – probabil de ultima oară de când fusese aici Veronica – şi care abia-abia începuseră să miroasă a baltă, ţăcănitul vioi al ceasului care totdeauna îl înviora, îi ţinea de urât, totul reuşi brusc să-l potolească. Sub duş îi apăru chiar o senzaţie de mulţumire, o simţi cum îi trece fulgerător din trup în gând, iată, era aici, aşa cum

îndelung, ani întregi jinduise. Liniştea îi ungea nervii, curgea prin el cu sentimentul – necunoscut până acum câteva luni – al atotputerniciei singurătăţi. Nu se auzea nimic decât şuieratul apei care izbea faianţa şi toată fiinţa lui încă se mira – nimic, nici uşi trântite, nici tropăitul copilului, nici strigătele nevestei, nici bombănelile bătrânului. Asta era reuşita lui – deocamdată asta, singura întreagă, categorică, numai asta –, dar şi ea putea fi ceva, un semn al vieţii noi, îndelung aşteptate, care stătea să-nceapă.

Fără să fi avut vremea să-şi fi dat seama cum e într-adevăr, invidiase, ani la rând, viaţa burlacului-tip. El se însurase atât de devreme – la sfârşitul anului doi –, când majoritatea colegelor n-apucaseră încă să se mărite. Îşi amintea foarte bine dimineaţa când, punându-şi mapa pe bancă, îi zăriseră verigheta: cum se repeziseră cu ţipete ascuţite, cum se îngrămădiseră în jurul lui, împingându-se, care mai de care, să îl sărute. Dar lui nu-i scăpase mica rezervă din ochii lor, privirea prea atentă, dezamăgită şi strânsă. Iată unul care le scăpase deja, pe el nu se mai putea conta, nu cumva toţi băieţii lumii aveau să facă la fel, să se însoare repede, prea repede cu nişte străine? Cu toate că de fapt nu el fusese cu ideea acestei căsătorii timpurii – ba chiar, în felul lui, nehotărât şi timid, încercase nu să o înlăture, dar să o mai amâne –, atunci, pe loc, reacţia lor îl amuzase. Era de fapt mulţumit, fericit, s-ar putea chiar spune, de această noutate neaşteptată – să trăieşti zi de zi cu o femeie, încă neobişnuită nici ea cu prezenţa ta, încă acoperindu-se, speriată, când intri pe neaşteptate în cameră şi o găseşti cu umerii sau picioarele goale; să leneveşti dimineaţa în pat, cu amintirile nopţii dormite împreună, să-i auzi strigătul vesel din bucătărie şi când, simţind aburii calzi ai cafelei, deschizi ochii alene, s-o zăreşti cum înaintează temătoare spre tine, nepriceputǎ să ducă o tavă în mână, cu privirea aţintită la cele două ceşti care se clatină, cu dinţii încleştaţi pe buza de jos, faţa ei, mersul ei, totul arătând bucuria eternă a supunerii... În semestrul ăla a chiulit regulat de la primele ore... Să nu trebuiască să faci dragoste fix între orele când ai liberă camera împrumutată, să nu fii silit s-o conduci până în celălalt capăt al Bucureştiului şi pe urmă să te întorci târziu, cu o maşină de noapte, şi altele, şi altele, toate contau mai mult decât te-ai fi aşteptat pentru că, în realitate, nici la vârsta aceea nu-i plăceau aventurile şi avea o fire comodă. Da, se

simţea foarte bine pe-atunci, nu începuseră nici măcar primele certuri – nu pentru că s-ar fi înţeles nemaipomenit amândoi, ci pentru că nici nu simţeau nevoia să se înţeleagă. Trăiau, pur şi simplu, alături unul de altul, tinereţea lor reuşind să ţină perfect loc unei comuniuni mai profunde; erau ultimele luni când mai creşteau (peste câţiva ani, cu pantofi cu toc în picioare, ea avea să arate mai înaltă decât el) şi fiecare începea să aducă cu omul matur de mâine. În anul patru, brusc, ea se remarcă prin calităţi organizatorice, chiar la nivel de facultate; lucru mai rar în asemenea cazuri, era şi şefă de promoţie; obţinea nota maximă întotdeauna, fără eforturi exagerate în sesiune, cu o străduinţă egală tot anul, prin răspunsuri lipsite de strălucire, dar corecte şi clar expuse. „Sunt un ciclotimic“, obişnuia să repete el, luase deja obiceiul să se analizeze îndelung, cu glas tare şi ea mai avea destulă răbdare şi curiozitate ca să-l asculte. De câteva ori, când trebui să-şi prezinte referatele de seminar şi lucrările de an, stătu zile întregi la bibliotecă, ronţăind un corn în timp ce citea, neîndurându-se să se întrerupă pentru cantină, şi pe urmă scrise şi rescrise nopţi la rând, la lumina veiozei, uitând total de proaspăta căsătorie, simţindu-se liber, singur şi stăpân şi umplând camera de fumul ţigărilor ieftine care pe ea nu începuseră încă s-o deranjeze. După fiecare asemenea efort, iritat de vreo obiecţie, de insuficientul ecou al lucrării, de nesiguranţa viitorului sau, pur şi simplu, fără să ştie nici el de ce, avea scurte crize depresive. Atunci lipsea nu numai de la cursuri, ci şi de la seminar şi bătea de unul singur oraşul, căutând, după un mai vechi obicei, străzile unde nu apucase să pună piciorul. Se oprea, cu mâinile în buzunar, în faţa unei case mai vechi, îi cerceta stucatura, tencuiala galben-verzuie, frontonul, încercând să-şi imagineze cum se deschideau altădată porţile mari, lăsând trăsurile să înainteze până la marginea peronului. Îi trecu de câteva ori prin minte să lase facultatea mai moale şi să se ocupe – de ce nu? – de literatură. Chiar făcu schiţa unui roman istoric, inspirat de reminiscenţele *Cronicii de familie*, încercă de câteva ori să dezvolte primul capitol, dar nu trecu de el niciodată. În rest, vedeau împreună toate filmele din oraş, urmărindu-le prin cartiere îndepărtate, amuzaţi să mai descopere câte o sală care până atunci le scăpase, se duceau la onomastici modeste şi de ziua lor invitau câţiva

prieteni (dansau după radio, pentru că pick-up sau magnetofon n-avea nimeni); de câteva ori pe an mergeau la piesele noi ale stagiunii cu bilete studenţeşti, cu reducere, aveau program administrativ o dată pe săptămână, când făceau curat şi se întorceau cu sacoşele pline pentru toată familia de la piaţa Matache, ţineau cu neabătută stricteţe calendarul zilelor fecunde şi vara, pe seară, intrau la Katanga, la fel ca şi înainte de căsătorie, să ia un coniac mic şi un pepsi. O dată sau de două ori pe an, când le căşuna, se duceau la reuniunile de la facultatea ei, încercând să reînvie seara când se reîntâlniseră ca studenţi – cu toate că amintirea ei le apărea din ce în ce mai fadă.

Pe nesimţite, nici el n-ar fi putut spune când, atenţia faţă de femei îi deveni mai liberă, mai mobilă. Observă la un moment dat – ceea ce un timp uitase – că învăţa într-o facultate cu fete multe. Dar tot atunci îşi dădu seama, la început mai degrabă mirat, pe urmă iritat într-o anumită măsură, că ceva esenţial se schimbase în comportarea colegelor lui faţă de el, în statutul lui de bărbat, în ultimă instanţă. Dezamăgindu-le în prima clipă, căsătoria avusese până la urmă darul să-l înfrăţească într-un anumit fel cu ele: îl simţeau mai apropiat şi-n acelaşi timp nepericulos, uşor devalorizat, parcă. „Noi, fetele“, glumea el, spre hazul general, deranjat însă de confesiunile prea intime, pe care o vreme le încurajase, de nepăsarea cu care se fardau în faţa lui, îşi îndreptau bluzele şi îşi ridicau ciorapii, de sărutările facile pe care le primea şi de declaraţiile prea zgomotoase ca să fie adevărate. Situaţia îi deveni din ce în ce mai neplăcută şi pe urmă începu chiar să-l obsedeze; ar fi vrut uneori să evadeze într-o lume în care lucrurile să nu se fi aşezat definitiv şi atunci, trecând peste o uşoară jenă, îşi scotea verigheta, semnul lucitor al castrării lui timpurii, şi, cu ea în buzunar, hoinărea pe străzi: se bucura de existenţa fictivă ca de o noutate neaşteptată şi, ca să se verifice dacă mai e în stare, se străduia să agaţe puştoaice. Nu mergea niciodată mai departe cu asemenea aventuri, sortite doar să-i atenueze nemulţumirea cuminţeniei lui excesive; nu ţinea de fapt să-şi înşele cu tot dinadinsul nevasta şi nici nu-i plăcea alta mai mult decât ea. În timpul ciclicelor lui momente depresive, era însă mereu obsedat de puţina lui experienţă şi de slăbiciunea de care dăduse dovadă închizându-şi

drumurile atât de devreme. Pentru că un bărbat neînsurat are cu totul alte şanse, îşi zicea cu acreală, uitându-se la bunul lui prieten, Anton Romaşcanu.

Între timp veniseră examenele de absolvire, lucrarea de diplomă, repartiţia, lunile de armată, transferul în instituţie. După vreo jumătate de an de serviciu reuşi să ducă până la capăt câteva idile mărunte care îl făcură să înghită scene penibile, îi consumară o prea mare energie, dându-i în schimb posibilitatea să întrezărească o existenţă animată de emoţii şi de senzaţii mult mai vii. El însuşi era poate abia acum copt pentru dragoste, aşa cum o înţelege un bărbat matur, aproape chinuit de senzualitatea care nu putea să-şi dea liber frâu în obişnuinţele statornicite, în rigorismul şi cuminţenia rece a nevestei, rămasă neschimbată faţă de primele luni de căsnicie. De fiecare dată se întorsese la ea cu o mică senzaţie de vinovăţie, spăşit şi temător că ar fi putut să-l descopere şi totuşi eliberat pentru un timp de obsesia experienţei insuficiente. Nostalgia însă, invidia faţă de viaţa burlacului-tip îi rămăseseră totdeauna intacte; şi cu atât mai mult cu cât în clădire se ciocnea zi de zi de Anton Romaşcanu; la fel şi când se sfârşea săptămâna, sâmbăta sau duminica.

*

Dădu încet, cu precauţie, drumul la robinetul cu apă rece. Ani de zile, adunându-şi puţinele rezerve de perseverenţă, se străduise să-şi oţelească trupul: se ducea la antrenamente şi îşi controla muşchii în fiecare seară, se măsura c-un ochi neliniştit în dreptul glasvandului, acolo unde taică-său îi încrusta, din când în când, în lemn, înălţimea cu briceagul, se silea să fluiere cu două degete-n gură şi să scuipe cu mare adresă. Nemulţumit de cum arăta, ar fi dat orice să-şi schimbe statura prea mică, trăsăturile delicate, de fată, pistruii care vara îi umpleau obrazul, iuţeala cu care roşea din orice, până la rădăcina părului decolorat de soare.

Oh, şi mai ales chinul de a nu vomita în mirosul dospit, de vară, al closetului de scânduri vechi, înnegrite, din curtea lui Nelu... Şi el, privind ţintă, cu ochii sticloşi, cutia strâmbă, legată cu sfoară, pe care o coboară băieţii în magma puturoasă ce fierbe, ca să scoată dinăuntru viermuşi pentru

undiţă. Şi spălatul viermilor în strecurătoarea cu smalţul plesnit, şi curăţatul lor cu mălai, încordarea de-a suporta (spunându-şi: încă puţin, încă puţin), sub privirile bănuitoare ale celorlalţi, tot ceea ce, la zece ani, poate să însemne spirit de competiţie, învestitura virilităţii.

— Câţi ani a făcut băiatul tău... şase, şapte... ? îl întreabă câteodată, uşor fâstâciţi, amicii.

— Zece... o să împlinească zece peste o lună... a împlinit zece... răspunde el, jenat de stânjeneala lor.

Şi fără să fie convins că are un fiu de zece ani, nu numai pentru că acum îl vede destul de rar, ci şi pentru că, în mintea lui, într-un fel confuz, Cosmin există mai degrabă ca un frate mai mic decât ca un copil, aşa cum în genere se mint mult timp părinţii tineri.

Avea un băiat de zece ani, dar el, ditamai bărbatul, încă mai păstra emoţia, spaima de-atunci a apei reci pe corp; aşa cum îi trebuia aceeaşi încordare a voinţei ca să suporte bormaşina dentistului, înţepătura injecţiei. Nimic fundamental nu se schimbase în trupul lui, în afara faptului că acum făcea, nepăsător şi normal, ca un bărbat adevărat, dragoste cu femeile. Scăpase de obsesia copilăriei, teama şi curiozitatea începând tot de-atunci, din aceeaşi vară, din prima lui colonie: vila din stânga, de lângă poartă, acolo unde, căţărate pe balustrada de lemn a balconului, cu fustiţele umflate de vânt, ele îşi întindeau, pe la unsprezece (ora la care el avea grijă să treacă, din întâmplare), şosetele şi maiourile spălate.

Făcea de mult dragoste cu femeile, dar acest lucru nu-i dăruise (aşa cum la vârsta aceea credea) o mai mare putere asupra trupului, asupra nervilor lui... Şi se stropi nemilos cu apă rece, din ce în ce mai rece. Încă nu se obişnuise cu ea şi o aştepta crispat, bombându-şi pieptul, încordându-şi muşchii braţelor şi-ai picioarelor, atât de preocupat de ce face, încât, fără să-i fi dispărut din minte, motivele exasperării lui de pe drum se estompară: petrecerea de alaltăieri unde nu ajunsese şi pe care Anton i-o povestise pe drum, în cele mai mici amănunte, cu atâta inconştientă cruzime, cearta în maşină din cauza geamului închis, furia neputinţei care toată ziua îl otrăvise după discuţia cu Chiran şi după repartizarea provizorie pe sectoare, drumul lung până acasă, prin soare, căldura.

— Am auzit că o puştoaică îţi face zile fripte, îi spusese, cu vreo lună în urmă, nevastă-sa (nici faţă de alţii nu putea să spună „fosta soţie“, i se părea, de ce oare? culmea ridicolului).

Îşi ţinea în poală trusa roşie de manichiură pe care el i-o adusese din Cehoslovacia, în prima lui deplasare de serviciu, şi-şi tăia pieliţele cu aerul concentrat cu care ea făcea orice lucru pe lumea asta. Nu-l privise în ochi atunci când îi spusese:

— Am auzit că o puştoaică îţi face zile fripte...

Nici pe urmă, când îi dăduse amănunte, exacte ca punct de pornire, dar mult deformate; nepăsarea din glas, indiferenţa discret victorioasă curăţau într-un mod ciudat fraza de vulgaritatea pe care de fapt o conţinea. Nu, pentru ea, care-l cunoştea de la cincisprezece ani, nu era de mirare că el ajunsese unde ajunsese: nu mai publicase nimic de când se despărţiseră, nu mai era trimis în deplasări peste hotare (dăduse oare şi ea o mână de ajutor ca să i se înfunde dosarul?), cota lui în instituţie scăzuse, cu banii tot timpul o ducea prost şi, iată, lumea vorbeşte că nici măcar cu studenta lui de la Chimie nu prea se înţelege. Ajunsese deci acolo unde ea îi prezisese c-o să ajungă, în acea seară penibilă din ultimul lor concediu când, după ce nu-şi vorbiseră câteva zile, el a rugat-o, cu retractări şi bâlbâieli, să divorţeze. Îşi dăduse seama că de data asta e de-adevărat, cu toate că până atunci mai luaseră împreună de zeci, de sute de ori hotărârea asta. Şi, cu o strâmbătură de lehamite, ea se apucase să facă valizele: la fel de grijulie ca şi-naintea plecării, împăturea lucrurile, murdare acum şi şifonate; şi dintr-odată se oprise din împachetat.

— Ţine minte ce-ţi spun, îi zisese, cu plăcerea teatralităţii care i se trezea în anumite momente (într-un mod neaşteptat şi nefiresc, după părerea lui, la o femeie cu picioarele pe pământ ca ea). Ţine minte ce-ţi spun, repetase.

Şi-i prezisese c-o să ajungă aici, adică rău, din ce în ce mai rău avea s-ajungă – pentru că totdeauna, de când îl ştia, făcuse doar ce nu trebuia şi nu făcea niciodată ce ar trebui să facă.

— Prostii, mormăise înfuriat, în duminica ultimă când se dusese să-şi vadă băiatul. Prostii, zisese, cu ochii la degetele ei subţiri, aproape la fel de

subţiri ca şi la douăzeci de ani – doar cu unghiile mult mai lungi –, peste care întindea cu atenţie pasta cărămizie.

Îl înfuriase mai ales pentru că deschisese discuţia când era copilul pe-aproape, Cosmin era chiar în camera alăturată, juca singur fotbal de masă şi trecea pe rând când într-o parte, când în cealaltă a terenului; într-o zi avea să înceapă să înţeleagă tot ce aude şi ea, ca mamă, ar fi trebuit să-şi dea seama. Dar la ce te poţi aştepta de la una ca ea, îşi zisese pe drum, amintindu-şi răbdarea flegmatică de care era atât de mândră: aşa cum era mândră că reuşise să se descurce în viaţă. Şi, trebuia să-şi recunoască lui (n-avea obiceiul să se mintă singur, era singurul merit pe care şi-l recunoştea în raport cu alţii), trebuia să-şi recunoască, lui măcar, că ea o ducea mai bine decât o duseseră, ani de zile, împreună: iată, schimbase casa veche cu lemne, care de drept îi revenise ei, şi-şi făcuse rost de un apartament la stat, destul de central, avea o leafă mult mai mare, îşi luase carnetul de conducere în cadrul şcolii de partid şi se pregătea să-şi cumpere maşină, împreună cu prietenul ei actual (un bărbat mai în vârstă cu vreo zece ani ca ea, care părea să ţină la Cosmin şi, în orice caz, pregătit s-o ia de nevastă).

Din duminica aceea şi până azi nu se mai gândise deloc la ce-i spusese ea atunci. I se păruse o simplă răutate, iscată de nevoia ei de a-l lovi pentru indiferenţa de care dăduse dovadă în ultimii ani de căsnicie. Şi pe urmă, ăsta era felul ei obişnuit de-a gândi şi-n relaţia lor de oameni care se despărţiseră introdusese sănătosul ei spirit de competiţie: să vedem, părea să-i spună tăcerea ei preocupată, ori de câte ori se întâlneau, să vedem care dintre noi ajunge în viaţă mai bine: să vedem cine va supravieţui celuilalt, cine va atinge standing-ul cel mai înalt – atunci doar vom putea şti care dintre noi doi a avut dreptate în acele lungi, nemiloase, înjositoare certuri care ne-au animat ultimii şase ani de căsnicie.

Şi doar azi, transpirat, istovit şi enervat în drumul spre casă, în timp ce-l asculta pe Anton povestindu-i tot ce a făcut la petrecere Veronica, îi trecuse prin cap că s-ar putea ca nevasta lui să fi avut dreptate; şi nu numai în ceea ce o privea pe „puştoaică“, s-ar putea ca întotdeauna să fi avut ea dreptate, dar asta oricum nu mai avea cum să schimbe lucrurile. Mersese grăbit două staţii pe jos, în lumina năucitoare; cerul alb-cenuşiu, fără soare,

ca un capac imens, sub care fierbea aerul, iar el mestecându-şi furia adunată – iată, găsise soluţia să şi-o descarce. Avea să-i dea, cum ajunge acasă, telefon Veronicăi şi o să lămurească pe loc toată situaţia. Întotdeauna detestase convorbirile intime la telefon, când în orice clipă cuplajul sau cine ştie, altcineva poate să te asculte. Dar firea lui, aparent placidă, ascundea de fapt un coleric; nu se simţea în stare să mai amâne discuţia esenţială. Până mâine, până peste câteva zile, categoric are să uite şi o să-i dispară şi curiozitatea ascuţită care-l chinuie ori de câte ori se întreabă: cum o să-şi justifice ea, în faţa lui, tot ce-a făcut la petrecere atunci când o să se trezească luată pe neaşteptate? O să se recunoască vinovată pe loc sau, mai degrabă, după cum el se şi aşteaptă, n-o să scoată o vorbă? Cu faţa ei rotundă, întristată copilăreşte, oftând din când în când zgomotos şi demonstrativ de parcă ar fi respirat la gimnastică, scuturându-şi părul aspru, muşcându-şi absentă vârful arătătorului – şi nimic altceva, nicio vorbă. Ca şi când în adâncul ei suferea pentru lucruri esenţiale – nu pentru fleacurile astea pe care le înşiră el, nu, totul avea alt sens, altă explicaţie, dar cel mai trist este că ea n-avea cui s-o dea, de vreme ce el uite ce pătimaş şi nedrept vorbeşte!

Dar liniştea casei, răcoarea umbrită şi acea vagă nostalgie care-l cuprindea uneori amintindu-şi – nu zilele căsniciei lui, ci pe el, aşa cum se pierduse, aşa cum n-avea să se mai regăsească vreodată, nostalgia acelor ani cu vacanţe şi care, întâmplător, îl cuprinsese şi în timp ce urca, sfârşit, scările blocului, îl hotărâseră să mai amâne puţin telefonul. Să facă un duş, să stea întins câteva clipe – de mâncat, mâncase în clădire şi era decis să nu mai vâre în gură nimic până mâine: trebuia să dea jos câteva kilograme până pleca la mare, să nu trebuiască să-şi tot sugă burta când stă întins pe cearşaf. Şi pe urmă, nici nu era o oră de dat telefoane.

*

Dar acum, abia ieşit din baie, în timp ce, ghemuit lângă dulap, răscolea nerăbdător, cu mâna stângă, sertarul unde de obicei îşi arunca blugii vechi, de purtat prin casă, iar cu dreapta continua să se şteargă, moale, cu prosopul pe spate, deveni dintr-odată conştient că senzaţia de împăcare şi pace,

cucerită sub apa rece a duşului, începea să se risipească în liniştea camerei. Cu aceeaşi strângere de inimă cu care un bolnav vechi recunoaşte simptomul (durerile, greaţa, ameţelile) de care se teme cel mai mult (pentru că în el i s-a travestit maladia) înainte ca acesta să se manifeste într-adevăr, îşi dădu seama că nepăsarea firească în care trupul lui îl instalase se scurgea, încet-încet, ca sângele dintr-o rană, în tăcerea garsonierei. Nimic mai simplu decât să-ţi opreşti într-un fel greaţa sau sângele dintr-o zgârietură şi faptul că nu reuşeşti te umple de panică, ceva nefiresc s-a insinuat în trupul său, ceva anormal, aşa cum anormal este să te simţi fără rost, chiar neliniştit, în propria garsonieră închiriată (un adevărat chilipir, şase sute pe lună), când peste tot e ordine şi curat şi pe un colţ al bibliotecii se află chiar un vas alb de semicristal, cu flori încă proaspete.

Şi totuşi, renunţând să-şi mai caute blugii vechi şi punând pe el altceva, la întâmplare, se duse întins spre telefon, împins din urmă de nemişcarea tăcută a casei; cu toate că, la fel ca de fiecare dată când se pregătea s-o sune pe Veronica, îl cuprindea un mic trac – tracul puştiului timid care n-apucase să se obişnuiască să dea telefoane la fete, pentru că se însurase devreme. Şi, doar imaginându-şi parterul acelei case urâte, dar solide – casă-tip din Vatra Luminoasă, construită acum treizeci-patruzeci de ani pe credit, cu faţada acoperită la vremea asta de trandafiri roşii agăţători –, putea să recompună, cu aproximaţie, mişcările fiecărui membru al familiei şi să se întrebe dacă nu cumva, dintre toate orele zilei, el a ales-o pe cea mai nepotrivită. Nu cumva tocmai în clipa asta fratele ei, cu câţiva ani mai mare decât Cosmin, trânteşte uşa de la intrare şi, cu obrajii aprinşi, cu părul tuns perie, năclăit pe frunte, cu mingea murdară sub braţ, le strigă tuturor cine ştie ce fapt alarmant? Sau poate tocmai acum bunica moţăie în fotoliul din sufragerie şi, auzind ţârâitul, se ridică încet, gemând, şi, cu prudenţa ei de ţărancă bătrână, îşi târşeşte papucii pe coridor.

— Telefonul, veniţi să răspundeţi careva dân voi... zice, cu o voce subţire şi tremurată, ferindu-se să atingă receptorul; nu atât pentru că se teme de el, aşa cum râd nepoţii, ci mai ales pentru că ştie că de dincolo de pereţii acestei case nu mai are cine s-o cheme.

Şi astea sunt doar două variante, şi încă nu dintre cele mai neplăcute, iar mintea lui e aproape inepuizabilă în această privinţă.

Ţinându-şi mai departe prosopul ud pe umeri, se aşeză lângă studio – singura mobilă rămasă din fosta lui căsnicie, singurul semn material din cealaltă viaţă –, trase aparatul şi făcu numărul pe care îl ştia pe dinafară. Degeaba invidiase ani de-a rândul viaţa burlacului-tip, acum, de când trăia singur, trebuia să aibă curajul să recunoască: era, din păcate, monogam, profund monogam, unul dintre exemplarele (puţine? multe?) în care interdicţiile umanităţii (sociale, sexuale şi de tot felul) se imprimaseră fără greş.

Dintre toate telefoanele femeilor pe care le dorise, care îi făcuseră avansuri, cu care făcuse dragoste în această vreme, memoria lui nu înregistrase cu fidelitate decât unul singur.

Da, la fel ca totdeauna i se întâmplau tocmai lucrurile de care se temea dinainte: nu vocea ei familiară – atât de familiară, încât trupul lui se bucura auzind-o – răsună în telefon, ci glasul ascuţit al fratelui ei:

— E la bibliotecă... spuse grăbit băiatul, cu acea tonalitate care lui i se părea, de fiecare dată, uşor impertinentă.

— E la bibliotecă...

De parcă puştiul s-ar fi chinuit să-şi ţină râsul pentru că el unul nu crede în ruptul capului că sora lui s-ar afla acolo, dar aşa a fost rugat să spună, drept care, iată, el le-o şi spune, să le fie de bine la ăia care n-or crede. Sau, poate şi mai simplu, băiatul n-are nicio îndoială că sora lui e acolo unde l-a pus să spună, dar toată ziua atâţia au sunat după ea şi el le-a dat la toţi, de-atâtea ori, acelaşi răspuns, încât până acum i s-a făcut lehamite.

Asta putea fi explicaţia sau alta, avea el cum să ştie care era adevărul? Puse receptorul în furcă, dezamăgit şi chiar mai mult decât atât, agitat de acea furie mocnită şi meschină care îl apuca ori de câte ori cineva, ceva îl umilise. Simţea nevoia unei compensaţii, unei revanşe şi-şi reprimă cu greu prima pornire: să-şi ia agenda, s-o răsfoiască la întâmplare şi să sune oricare altă femeie. Din trei-patru-cinci, pe una tot avea s-o nimerească fără program, astăzi, acasă. Era o soluţie laşă şi totdeauna o amâna pentru

momentul când i-ar fi fost greu cu adevărat; şi nici nu era o adevărată soluţie, pentru că ajunsese în acel punct în care nu mai poţi să substitui o prezenţă cu alta.

Cum de se întâmplase aşa ceva, cum de ajunsese până aici cu ea, nici el nu-şi dădea bine seama, şi ce importanţă mai putea să aibă? De mâine, oricum, n-avea decât să accepte întâlnirile doar la stăruinţele ei, să o asculte puţin, plictisit, şi pe urmă să plece; dar astăzi vrea, ţine neapărat să stea cu ea de vorbă. Totdeauna el a fost, de când se ştie, omul explicaţiilor clare, aşa e felul lui, i se pare că orice lucru se poate explica logic şi, dacă te concentrezi, găseşti mai totdeauna un înţeles, de multe ori foarte simplu.

Făcu prin cameră câţiva paşi şi, plictisit, se aruncă în fotoliu. Încerca singur să se convingă să se apuce de lucru – mai avea două-trei-patru ore până să se culce, ba chiar şi mai multe, exact orele care de obicei îi lipseau. Nu se plângea el, de ani de zile, că n-are când să lucreze, că simte, material, ceas de ceas, cum se ratează pentru că n-are când să lucreze? Uite, le-avea orele astea, exact aşa cum le jinduise, nici măcar nu se mai simţea obosit, cât despre linişte, era chiar enervantă, se auzea singura muscă a camerei izbindu-se din când în când cu aripile de geamul de la uşa balconului. Avea la dispoziţie tot ce-şi dorise, nu trebuia decât să-şi întindă hârtiile cu calcule pe masă sau să-şi răsfoiască agenda şi să dea telefoane. Nu pentru asta îşi visase, îşi aşteptase, atât de mult, libertatea? Nu pentru asta îl privise, ani la rând, cu jind, pe Anton Romaşcanu?

Anton Romaşcanu, burlacul-tip, cu care se întâlnea zilnic la bufet, la lift, în staţia de maşină. Şi pe urmă sâmbetele, onomasticile, Anul nou, sărbătorile pe care le petreceau împreună, pentru că de fapt continuau să aparţină aceluiaşi cerc de prieteni. Anton, care apărea în societate veşnic singur şi de-aici trecerea lui la cele necăsătorite: dar şi soţiile prietenilor păreau să aibă faţă de el o slăbiciune; altfel nu şi-ar fi găsit pretexte ca să-l tragă într-un colţ, să-l ia drept complice la cine ştie ce fleac, să-i şoptească mărunţele lor secrete. Cele mai îndrăzneţe îşi lăsau capul pe umărul lui la dans când se stingea lumina, iar spre dimineaţă, cu faţa suptă de nesomn şi cu fardul întins de căldură, îi aruncau ocheade melancolice.

Cu cât trecea timpul, cu atât rămâneau mai puţini bărbaţi necăsătoriţi, remarca el cu acreală, şi cu atât creştea şi cota de bărbat a lui Romaşcanu. Un tip şaten şi slăbănog, cu un nas prea mare, care mânca totdeauna imens, fără să reuşească să se îngraşe; politicos şi rezervat, e drept, dar cu desăvârşire şters în societate, pentru că nu înseamnă că eşti om de lume dacă arunci din când în când o ironie la adresa cuiva, de multe ori cu gura plină. Şi totuşi, abia prididea să răspundă invitaţiilor: pentru că veşnic apărea câte o femeie în plus, neînsoţită, şi, chiar dacă femeile şi bărbaţii erau în număr egal, gazda neliniştită că n-o să se danseze insista să vină şi Romaşcanu.

— Aduceţi ceva prospătură dacă vreţi dans, arunca, de la început, unul dintre bărbaţi.

Şi pe urmă se apucau de băut, umblau la magnetofoane (îşi cumpăraseră majoritatea între timp, simţind – aşa cum observase Cosmovici, pe vremuri – că magnetofonul face parte, ca şi maşina, din caracterele sexuale secundare ale bărbatului), băteau tablele, făceau un pocher sau, pur şi simplu, stăteau de vorbă – despre serviciu, despre politică.

Nu, el unul nu era solidar cu tagma lui în aceste clipe; simţindu-se, într-un mod nelămurit, răspunzător de distracţia acestor femei, ajunse de ani de zile bunele lui prietene, era totdeauna primul care se ridica să strângă, împreună cu gazda, covorul; îşi invita nevasta şi pe urmă le invita, pe rând, pe toate, lăsând-o cam pe la mijlocul şirului pe cea care, cât de puţin, mai reuşea să-l intereseze. Pe la unu şi jumătate însă, îl năpădea somnul şi, odată cu el, nemulţumirea; iată, erau zece, cincisprezece ani de când se tot întâlneau, mereu în aceeaşi formaţie, şi niciun semn de schimbare. În anii studenţiei dansaseră după radio, sendvişurile erau cu salată de vinete şi pate din cutie, vinul îl luau de la Mat; acum începuseră să vină pe rând cu maşinile lor, câte un Trabant, câte o Skodă. Aveau pick-upuri, magnetofoane, casetofoane, dar muzica era cea în vogă acum şapte-opt ani, când mai aveau timpul şi plăcerea înregistrărilor şi îi mai interesa ce se poartă. Schimbau între ei impresii de la şcoala de şoferi, făceau pronosticuri pentru examen, îşi dezvăluiau cu prudenţă plecarea în străinătate doar în

clipa când primiseră viza: pe străinii (noile relaţii ale gazdei) care încercau – inutil – să se asimileze îi priveau suspicios şi impertinent; şi, rămaşi doi câte doi, se bârfeau între ei cu prietenie, cu hazul şi degajarea uşor cinică, păstrată încă din epoca lor de aur, din studenţie.

De atunci le rămăsese şi stilul de dans şi, cu toate că ţinuseră un timp pasul cu vremea (cha-cha, twist, shake şi celelalte), dintr-o privire recunoşteai în mişcările lor ritmul, figurile rock-ului. Rock-and-roll-ul fusese epoca lor de glorie şi cosmopolitism, simbolul lucrurilor spre care tinseseră; la unele ajunseseră până acum, la altele niciodată n-aveau să mai ajungă. Dar făceau în continuare aceleaşi bancuri ca şi-n studenţie (pentru că şi-o mai simţeau foarte aproape), îşi aminteau subiectele de pe biletele de examen, nota şi cum scăpaseră de întrebarea pe care n-o ştiau. Vorbeau toţi, în acelaşi stil băşcălios, despre copiii lor (tipul e mare, n-are treabă cu nimeni, face din cinci în cinci minute salturi mortale pe covor, spre groaza întregii familii), pentru că şi ăsta li se părea că ar putea fi un rol, cel de părinte-tânăr-modern-descuiat la minte; de fapt, încercau să alăture imaginea asta de cea pe care şi-o construiseră în adolescenţă şi pe care şi-o doreau neschimbată.

Şi, în timp ce zăcea într-un fotoliu, cu paharul de votcă într-o mână şi cu ţigara într-alta, cu pleoapele grele de somn, cu faţa trasă de sculatul dis-de-dimineaţă din ultimii zece ani, renunţa, cuprins de tristeţe şi de lehamite, să mai invite la dans pe vreuna: cu două avusese mici flirturi platonice, cu una, care şi-acum îl detesta, o aventură care pornise bine şi tocmai de aceea o întrerupsese el, alta îi fusese colegă la liceu şi la facultate, celelalte trei îi stârneau o certă repulsie fizică. Oboseala le cuprindea şi pe ele, pe rând, căscau, fără să se mai ascundă, îşi scoteau pe furiş călcâiele din pantofii prea înalţi, câte una, mai slabă de înger, se ducea să se întindă în dormitor, repetând că stă doar aşa, că n-o să adoarmă; şi, picotind, gata-gata să se lase pradă somnului, el se gândea că reuşise să înnoade cu ele acelaşi gen de relaţie, statornică şi fadă, ca şi cu propria nevastă. Nu, n-avea niciun rost să o mai invite la dans pe vreuna, aşa cum nu mai avea rost să-şi imagineze (avea obiceiul să-şi imagineze tot felul de lucruri pe care era convins că n-o să le facă vreodată, un joc rămas din copilărie, un ce-ar fi să...) că o să se

culce, cinic, cu toate, cândva, sau c-o să se îndrăgostească cu adevărat de una şi-o să fugă cu ea în lume. Ce surpriză putea să-i mai ofere oricare şi, de ce nu, ce surpriză mai putea el să le ofere? Nimic nu se schimbase de-atâţia ani şi-aşa avea să fie mereu şi de-acum înainte; şi, neputând suporta gândul acesta, sfâşietor şi banal, aşa cum nu putea suporta să stea cu ochii în soare, întindea mâna înspre pahar, evitând, iritat, privirea avertizatoare a nevestei: pentru că îşi dădea seama că ea avea dreptate, că trecuse dincolo de starea lui obişnuită, limba i se încleia şi pronunţa cu dificultate cuvintele.

Cam aşa gândea, spre dimineaţă, la acea oră când geamurile începeau să se facă alburii-albastre; pe scaunele risipite ceilalţi dormitau sau îşi ascundeau, ca şi el, într-un fel de moţăială, tristeţea. Unii pe alţii se vedeau poate cu acelaşi ochi, alarmat şi necruţător, aşa cum îi vedea el acuma, aşa cum îşi urmăreau succesele de breaslă, locul până unde urcaseră în ierarhie şi kilogramele în plus luate faţă de greutatea lor ideală – din studenţie. Întunericul pustiu al apartamentului (în aşteptarea zorilor stinseseră toate luminile), simţurile aţâţate de nesomn şi de băutura rămasă prin paharele de mult amestecate, muzica veche, ştiută acord cu acord, legată pentru fiecare dintre ei de anumite întâmplări, estompate de obicei, care ieşeau dintr-odată la suprafaţă, sfredelitoare ca o remuşcare – toate creşteau, umplându-l (poate nu numai pe el) de o disperare exagerată. Poate din cauza asta unii se ridicau tocmai atunci să danseze, cu o veselie care lui îi părea stridentă, şi, mimând beţia sau doar buna dispoziţie, îşi lipeau neobosiţi trupurile unul de altul?

El zăcea, sceptic şi morocănos, prăbuşit pe un scaun, îşi amintea iar ce-i spusese Cosmovici, atunci, în timpul plimbării prin curtea interioară, şi, moţăind, în timp ce lumina vineţie creştea, încerca să numere câţi oameni cunoscuse în viaţă.

De la un moment dat, cam după ce trecea de cincizeci, începea să se încurce.

— ...o relaţie cât de cât apropiată, o minimă comunicare, îi explicase Cosmovici, gesticulând cu mâinile lui mici şi albe.

Era vară, îşi aminteşte foarte bine lucrul acesta pentru că, în clipa când deschisese uşa care dădea în curtea interioară, i se păruse că descoperă

dintr-odată vara. Era încă stagiar pe vremea aceea şi, de când începuse serviciul, pierduse, încet-încet, noţiunea clară a anotimpurilor; vara nu mai însemna decât şaisprezece zile de concediu şi grija să fie programat odată cu nevasta. Când împinsese uşa, îl izbise mirosul de pământ înfierbântat la soare şi de iarbă – rareori ajungeau s-o cosească aici şi creştea înaltă până la genunchi, şerpuitoare şi tăioasă ca un şpan, zbârnâind metalic atunci când trecea prin ea vântul. Trupul lui tânăr, nervii lui tineri vibraseră dintr-odată în lumină sub cerul înalt, îmblânzit de câţiva nori albi şi pufoşi – ca şi-n alte dăţi, atâta doar îi era de ajuns ca să-şi simtă eternă foamea de viaţă, siguranţa pe fiecare fibră a muşchilor, pe fiecare dintre părerile rostite pe acelaşi ton, volubil şi categoric.

De fapt, nu vorbiseră amândoi, ci fiecare ţinuse un monolog, pe-al lui nu şi-l mai amintea, îşi amintea doar senzaţia de bucurie şi infatuare copilărească ce-l stăpânise. Ţinea minte, în schimb, ce spusese Cosmovici:

— M-aş vindeca, poate, zisese acesta la un moment dat, dacă aş schimba ceva esenţial din viaţa mea, dar ce pot să schimb? Lucrez în instituţie de când eram de vârsta ta, specialitatea mea e îngustă şi eu sunt neîntreprinzător şi lipsit de talentul să-mi fac relaţii. Orice aş încerca mereu, tot aici ajung şi mi se pare că e uluitor cât de puţini oameni reuşeşti să cunoşti într-o viaţă – nu e vorba chiar de cei cu care ai făcut o dată cunoştinţă pe stradă şi pe urmă nici nu i-ai mai întâlnit, e nevoie de o relaţie cât de cât apropiată, de o minimă comunicare... Fie, eu sunt o fire mai retrasă şi atunci la cei de genul meu se aplică, mai ales, această statistică, dar ia încearcă o dată şi tu să-i numeri... Ai să vezi că viaţa ta se mişcă în câteva cercuri şi doar prin cine ştie ce şanse reuşeşti să mai pătrunzi într-altul cu care, de obicei, n-ai contacte...

Lumina mângâietoare a verii, obrazul lunguieţ şi căzut al lui Cosmovici şi apa neverosimil de limpede a ochilor lui, foarte albaştri; spatele încovoiat, pantalonii largi, pentru că slăbise atât, şi mâinile străvezii şi mici, supărător de mici, mâini de bărbat sensibil. Pufnise în râs atunci, amuzat şi neîncrezător, bineînţeles că nu se apucase să-şi numere persoanele cunoscute. Mai aproape de înţelegerea lui era acea impresie, păstrată din copilărie, de când călătorise prima dată cu trenul şi rămăsese uluit intuind

cât de mulţi oameni există pe lumea asta. Păstrase proaspătă mult timp acea stupidă uimire – el, ridicat pe vârfurile pantofilor, neajungând bine până în dreptul geamului deschis, neînregistrând nici peisajul, nici localităţile pe lângă care trecea, nimic altceva decât furnicarul din staţii, de pe străzi, de pe câmp, de la marginea şinelor – ce mulţi oameni existau pe lumea asta! Poate încercase să-i numere un timp şi renunţase pe urmă.

Frecându-şi, cu mâna făcută pumn, ochii în care intra funingine de la tren, privea, speriat şi dezamăgit, mulţimea îngrămădită pe peroanele gărilor, trenurile, fulgerând în sens invers, la fel de pline: era pierdut, pierdut în această foială omenească, imensă şi indiferentă – el, obişnuit să fie centrul de atenţie al marii lui familii şi al băieţilor de pe stradă. Era pierdut şi toate visele lui de mărire (ca mai toţi la vârsta lui, avea încâlcite şi interminabile vise de lupte, de putere şi stăpânire, din care nu lipseau, bineînţeles, femeile ideale), toate visele lui de mărire îi apăreau acum derizorii şi ruşinoase. Se simţise dintr-odată exact aşa cum era: nevârstnic şi prea mic de statură, pistruiat şi caraghios, vanitos şi speriat, fără nicio şansă – dar niciuna – să iasă din anonimatul pe care mulţimea de oameni şi lipsa lui de calităţi i-l hărăziseră.

Poate din cauza acestei amintiri, ori de câte ori se trezea în mijlocul unei mulţimi – la Moşi, când îl duceau părinţii, la serbările de sfârşit de an, la demonstraţii, la mitinguri –, auzind vuietul de paşi, vorbele, strigătele, simţind îmbulzeala, îl năpădeau tristeţea şi un fel de greaţă: picioarele îi erau moi, urechile îi vâjâiau, se simţea vlăguit şi fără speranţă: ce rost mai avea să se apuce de ceva când alături de el existau încă alţii, atâţia?

Aşa că trecuseră opt sau zece ani până când îşi adusese prima dată aminte, la sfârşitul unei petreceri, de teoria lui Cosmovici; ba chiar i se păruse atunci că viaţa lui începuse să semene cu a fostului său coleg, cel din timpul plimbării prin curtea interioară. Da, simţea că n-o să mai reziste aşa mult timp, era ca şi când se învârtea într-o cameră şi, orice ar fi făcut, n-ajungea decât tot până la uşă, până la zid, până la fereastră: vedea foarte bine camera asta, era poate cămara cu pânze pufoase şi dese de păianjen prinse la colţurile întunecate, cu miros de muced şi de tencuială nouă, cămara neterminată în care, când era copil, îl închideau ca să-l pedepsească.

Se rotea în ea de-atâta timp, presimţind necuprinsul lumii visate în adolescenţă la care (de ce oare?) pierduse încet-încet şansele să ajungă. Nicio şansă, decât să spargi, poate, unul din geamurile pâcloase ale cămării şi să te strecori printre drugi, dacă crezi că ai mai rămas destul de flexibil, poţi să mai încerci asta...

Cu totul altfel se strecoară un bărbat neînsurat, îşi zicea atunci, uitându-se cu jind la Anton Romaşcanu: după greutatea cu care dai de el când îl cauţi la telefon, înţelegi ce înseamnă o viaţă liberă. Să poţi să rămâi după-masă de după-masă în laborator sau la documentare, să nu trebuiască să te întorci acasă, să stai cât vrei la calculator – ziua de lucru a lui Anton, de când a intrat în serviciu, a fost de douăsprezece-paisprezece ore. Şi drumurile în străinătate, deplasările de serviciu sau excursiile prin ONT, teancurile de prospecte, atenţiile mărunte pentru fiecare şi diapozitivele pe care la întoarcere le proiectează prietenilor. Orice îţi poţi permite dacă eşti singur – şi vernisaje, şi deplasări banale, în provincie, tot ce-ţi aduce în faţă oameni noi şi printre ei chiar relaţii utile; ajungi să fii atât de ocupat, încât n-ai timp să te gândeşti prea mult şi n-ai cum să suferi de singurătate.

Fără să mai pui la socoteală femeile din viaţa lui Romaşcanu, despre care poate să-şi imagineze destule, numărând doar de câte ori sună telefonul la el acasă.

— Sună ca la Gara de Nord, spune de fiecare dată Anton, ridicând din umeri a neputinţă.

Din politeţe scurtează convorbirile pe cât poate, răspunde monosilabic, dar în glasul moale, în gestul nonşalant cu care pune receptorul la loc, el, unul, citeşte de fiecare dată aceeaşi mulţumire ascunsă că atâta lume îl caută.

Dincolo de astea, ţinea însă la Anton mai mult decât la oricare dintre vechii prieteni: fusese totdeauna un băiat ascultător şi studios, cu un echilibru al stărilor sufleteşti. Lui, cu felul lui capricios de a fi, amabilitatea egală a celuilalt i se părea uneori excesivă şi falsă; nu, Anton nu făcea nimic în plus, nimic nelalocul lui, în schimb îi lipsea firescul. Pe probleme de serviciu nu intraseră niciodată în concurenţă, pentru că nu se întâlniseră pe un teren comun; şi, neinformat cum era de obicei, ani de zile el n-a prea

ştiut de voga lui Romaşcanu, de perioada când acesta fusese imperial, vedetă la Secţia a treia.

*

Se ridică din fotoliu, simţind că nu mai are răbdarea să stea nicio secundă. Musca mergea repede-repede, în cerc, pe fereastra dinspre balcon; el înhăţă pliciul şi lovi cu sete. Geamul se pătă de roşu şi alb şi picioarele subţiri se mai agitară o vreme în aer, deasupra pântecelui strivit, din care ceva mustea, ca un puroi. Mulţumit de îndemânarea lui şi îngreţoşat la culme, răzui geamul cu muchia paletei şi îşi reluă plimbarea.

Dar cum să te plimbi într-o cameră de bloc (oricât de puţină mobilă ai avea) – cum să te plimbi într-o garsonieră? Mai făcu câţiva paşi, se opri din nou în dreptul ferestrei şi rămase aşa, cu ochii pironiţi afară, încleştându-şi şi descleştându-şi degetele pe rozeta de ebonită neagră a caloriferului. Cosmovici – îşi amintise de Cosmovici iar... Se silea să-şi alunge din minte tăcerea coridorului slab luminat, ţiuiturile tuburilor violete de neon şi, între uşile înşiruite egal pe fiecare parte, silueta uşor gheboşată care parcurge conştiincios culoarul de la un capăt la altul; ocolind colţurile cu răbdare, oprindu-se nehotărâtă în faţa liftului şi pe urmă, cu acelaşi mers şovăitor, întorcându-se şi luând-o iar de la capăt.

Aşa îl văzuse pe Cosmovici – ani de zile – bătând culoarul clădirii dacă era vreme proastă sau dacă nu găsea pe cineva dispus să-l însoţească prin curtea interioară.

Şi doar senzaţia acută de neplăcere (de panică, aproape) pe care i-o trezi amintirea îi dădu puterea să se stăpânească: să nu coboare şi el de-aici, de la şapte, şi s-o ia razna pe străzi, împins de nerăbdarea asta ciudată.

Pe furiş, strecură o privire spre deşteptătorul care umplea, cu ţăcănitul lui mecanic şi exasperant, camera şi, imediat, îşi regretă slăbiciunea. Mai avea cel puţin o oră de aşteptat până să îndrăznească din nou să sune, ce-avea să se facă dacă se uită la ceas din cinci în cinci minute? Pentru că în privinţa asta măcar era hotărât, oricât de neplăcut i-ar fi să dea telefon acasă la Veronica, avea s-o sune azi până avea s-o găsească.

Ar trebui să m-apuc de lucru, asta ar trebui – se îndemnă, cu lehamite, singur. De luni de zile îi zăcea pe masă un teanc de extrase, note, calcule şi primele pagini din teza lui – preambulul. Ar trebui să m-apuc chiar dacă n-am chef, îşi zise. Dar nu făcu nicio mişcare, rămase pe loc, în dreptul ferestrei, cu pumnii încleştaţi pe calorifer, cu ochii privind neatent afară. Pentru că, dacă s-ar fi uitat mai atent (dacă s-ar fi uitat într-adevăr), tencuiala cenuşie, cu dâre întinse de ploi, a blocului de vizavi, copăceii firavi, împrejmuiţi de grilajul parcului, proaspăt vopsit corai, copiii care se înghionteau, ţipând, la fiecare scară – totul l-ar fi deprimat, era sigur de asta. N-ar fi putut să explice de ce, dar, din prima zi când se mutase aici, blocul, împrejurimile lui – toate îl întristaseră şi aşa păţea mereu, ori de câte ori dădea cu ochii de ele.

Stătea lângă geam, aproape fără să se mişte, încercând să nu se gândească la nimic neplăcut; nu, nu vroia să se gândească nici la Cosmovici, nici la preambul, nici la Veronica, nici cum o să lucreze de lunea viitoare la Compartimentul patru, nici dacă o să primească aprobarea ca să-şi susţină teza. Nu, asta nu, mormăia iritat, din când în când, smucindu-şi nervos gâtul de parcă l-ar fi strâns gulerul cămăşii; asta nu, asta nu, şi aşa reuşea să împingă la o parte fiecare nouă imagine care îi răsărea în minte.

Adevărul e că ziua de azi fusese proastă, de la un cap la altul.

De dimineaţă întârziase, ceea ce nu-i stătea în obicei; pe culoar se întâlnise cu directorul, care se făcuse că nu-l vede, dar peste vreo câteva ore, când se ciocniseră în dreptul unei uşi, nu-i mai răspunsese la salut; reacţia clasică faţă de întârziaţii zilei. Intrase în birou (dimineaţă, bineînţeles) atât de fâstâcit după întâlnirea cu directorul, încât, văzând că ceaşca de cafea nu-l aştepta ca de obicei pe un colţ al mesei, o căutase vreo zece minute (prin sertar, prin dulapuri, pe rafturile din spatele colegilor), străduindu-se să se mişte cât mai neobservat şi fără să îndrăznească să întrebe cu voce tare, ca să nu atragă şi mai mult atenţia asupra lui. Sătul să-l tot vadă foindu-se în vârful picioarelor, şeful de compartiment îi strigase la un moment dat:

— Poţi să nu mai umbli atâta după ea, ţi-am băut-o eu...

Şi zâmbind strepezit şi întinzându-i ceaşca murdară:

— Aşa-i cu cei care vin la spartul târgului...

Pe la vreo unsprezece, se trântise uşa şi se trezise cu Chiran în spatele lui:

— Tu, îi zisese (şi numai auzind cum îl tutuieşte, simţise că i se ridică în obraji sângele). Tu, domnişorule Cristian, ai nevoie de invitaţie specială ca să vii să-ţi plăteşti cotizaţia?

De ce nu-şi plătise cotizaţia până azi? Şi azi în câte era? Câte zile trecuseră de la chenzină? Stătea cu ochii ţintă la cravata roşie a lui Chiran, bâjbâind, scormonind prin întuneric, incapabil să-şi amintească ce făcuse în ultimele douăzeci şi patru, în ultimele patruzeci şi opt de ore (i se părea sau tot mai des, de la o vreme, memoria lui întâlnea asemenea pete albe?). Poate, dacă ar mai fi făcut un efort, ar fi reuşit să-şi aducă aminte; dar mintea lui, paralizată de tăcerea care se lăsase, căuta răspunsul: o ieşire abilă sau, cel puţin, o replică demnă. Pentru că cineva din birou (şi doar el a fost în birou cu ani în urmă, aşa că ştie) nu ţi se adresează aşa decât dacă te-au luat cu ceva la ochi sau dacă în felul ăsta obişnuiesc să vorbească între ei despre tine.

— Am să-i aduc... fusese singurul răspuns pe care îl găsise – el, care niciodată n-avea prezenţă de spirit.

Dar cel puţin îl rostise cât putuse mai înţepat; şi pe urmă îşi întorsese din nou faţa la hârtiile lui, pândind cu coada ochiului dacă celălalt simţise ceva. Simţise sau nu simţise – ar fi fost greu de spus, pentru că ieşise la fel ca de obicei, trântind uşa.

Abia închisese Chiran uşa în urma lui, că biroul lor învie dintr-odată. Câţiva se ridicară de la mese, gesticulând, alţii şuşoteau prin colţuri, uitându-se prevenitor în jur. Păreau solidari cu toţii şi alături de el, dar asta nu-l liniştea cine ştie ce: cât fusese Chiran acolo, nu deschisese nimeni gura. Loial, şeful de compartiment mărturisi că şi el îşi plătise cotizaţia doar acum zece minute; iar Mirea se învârti îndelung în jurul lui, scuturându-şi capul cu păr prea ondulat şi prea des; şi doar după ce păru să se fi gândit îndeajuns:

— Du-te, mă, îi zise, arătându-şi dinţii de cal, lungi. Du-te la el, dă-i banii şi bagă-l în p... mă-sii.

Dezbătură deci incidentul pe toate feţele, îndelung, cu mult mai mult decât ar fi meritat. Dar de vreo două ore fusese linişte în cameră şi simţeau şi ei nevoia să se descarce. Iar el cumpănea, se uita la ceas, atent, cam după câte minute să se ducă cu banii – nici prea repede, să nu zică ăla că l-a intimidat, dar nici prea târziu, ca să nu rişte altă scenă penibilă. Chibzui îndelung şi răspunsul: nu, n-avea să-i trântească cine ştie ce – nu de teamă, dar nu i se potrivea lui să răspundă aşa: dacă te vâri în tărâţe, te mănâncă porcii, ăsta fusese doar principiul lui de-o viaţă.

Se uitase din nou la ceas, se ridicase, palid şi încruntat, şi se dusese, călcând apăsat, până în biroul de vizavi, unde stătea Chiran. Chiran tocmai vorbea cu nevasta la telefon, o întreba de lecţiile copiilor şi ce trebuia să mai cumpere în drum, pâine şi mai ce? c-a uitat.

El stătu în picioare în tot acest timp şi de la un moment dat i se păru că celălalt lungeşte discuţia dinadins.

O făcea dinadins sau pur şi simplu nu vedea nimic rău în asta? Ar fi stat la fel de liniştit de vorbă la telefon şi dacă Oniţoiu, Marinescu, Petcu sau oricare altul dintre cei doisprezece din Ceome ar fi aşteptat în picioare lângă colţul biroului lui, lăsându-se de pe un picior pe altul şi strângând banii în palma asudată de nerăbdare? Nu era deloc sigur, dar bănuiala îl ţinea încordat ca un arc, la fel ca în timpul „discuţiei“. O fac dinadins? se întrebase atunci – el la mijloc, pe-un scaun, ei în jurul mesei prezidiului – nelipsita pânză roşie, nelipsita carafă pe jumătate plină şi alături, pe tavă, două pahare de apă. Şi aceeaşi introducere obligatorie pe care fiecare dintre ei o repeta înainte:

— ...bineînţeles că nu ne amestecăm în problemele dumneavoastră personale...

— ...să nu luaţi în niciun caz întrebarea ca o imixtiune în lucruri care nu vă privesc decât pe dumneavoastră...

O fac dinadins? se întrebase (în grabă, în panică), pregătind răspunsul. O făcuseră dinadins ca să-l umilească sau pur şi simplu îşi dăduseră şi ei liber frâu curiozităţii omeneşti pe care totdeauna o stârneşte un asemenea

subiect (divorţul lui era, la vremea aceea, una din noutăţile instituţiei) şi plăcerii nemărturisite pe care totdeauna ţi-o dă posibilitatea de a stăpâni – şi câteva clipe, măcar – sufletul aproapelui?

Nu, nu ştia dacă o făceau, dacă o făcuseră dinadins, dar, oricum, n-avea de gând s-o mai înghită şi p-asta. Aşa că, fără să scoată niciun cuvânt, dădu să plece, dar chiar atunci Chiran puse jos receptorul.

— Ei, dacă ai familie, ai bătaie de cap... ai semnat în amândouă? Tu probabil ai cam uitat cum e şi de-asta îţi pierzi atât de iute răbdarea...

Şi râse larg, cu toată gura, dezvelindu-şi dinţii sănătoşi (doar puţin îngălbeniţi de tutun şi de tartru) şi măselele fără nicio plombă.

Iar el primi şi replica asta tot nepregătit, simţind că roşeşte după căldura obrazului. La dracu, la dracu, la dracu, mâine-poimâine fac patruzeci de ani şi încă nu sunt în stare să dau cuiva un răspuns cum îl merită.

Şi intrase furios la el în birou şi ceruse o ţigară, deşi ştiau cu toţi că se lăsase.

— Ei, cum a fost... i-ai zis şi tu ceva? îl întrebară.

— Ce să zică el – el e băiat subţire... Să se pună c-o ţoapă? spusese înţelegătoare madam Sonia şi trecuse, legănându-şi şoldurile, spre reşou, să vadă dacă nu fierbe cafeaua.

Cum de te simt oare ei, cum de te miros atât de repede că nu eşti de-al lor? Poate la fel cum îi simţi şi tu – după intonaţie, după cum nu se pierd în excese de politeţe, după cum articulează cuvintele, după cum stau pe ei hainele, ţepene ca o armură, după plusul lor de vitalitate, în ultimă instanţă. Măcar să fie cinstit cu el şi să o recunoască, nu e nimic altceva decât un plus de vitalitate, vigoarea şi rapacitatea şobolanilor de elită, cei din clasa alfa: cu blana lucioasă, cu ceafa revărsată, cu fălcile mari, cu mai multe locuri de hrană, cu mai multe femei – nişte adevăraţi Chirani. (A citit el pe undeva, nu mai ştie exact pe unde, că există şi la şobolani clase sociale.) Iar el (el, care acum câţiva ani era sigur c-o să ajungă şi el un şobolan alfa) simte de la un timp ceva, ca un clopot de alarmă. Nu, n-a coborât şi ultima treaptă, dar ochiul lui desluşeşte mereu semne îngrijorătoare; nu cumva e pe cale să devină un paria, un şobolan omega, slab şi stresat, cu boli

profesionale (muşcături, astenie), lipsit de femeie şi care face avansuri celor din clasa alfa? Şi-şi aminti cu câtă grabă îi tradusese lui Chiran textele din engleză ori de câte ori acesta i le ceruse – îl îndemnase chiar să-i mai aducă, explicându-i că pentru el este un plăcut exerciţiu de limbă – şi conversaţia atentă pe care i-o făcea când se întâlneau în maşină.

Aruncă încă o privire la ceas, mai trecuseră zece minute, atât, numai zece – şi făcu iar câţiva paşi între uşa balconului şi bibliotecă. Nu deschise geamul (deşi o gură de aer i-ar fi făcut bine) şi nu ieşi nici pe balcon, părul îi era încă umed de la duş şi, ca de obicei, se temea să nu răcească.

— Când trăieşti de unul singur, nu-ţi poţi permite să nu ai grijă de tine, îi explica uneori Veronicăi, pe un ton de scuză.

— Oh, înhăimuratule, zicea ea, ridică-ţi şi gulerul, pune-ţi şi căciula...

Şi îşi freca, râzând, obrazul de-al lui, cu calineria ei obişnuită, şi-l privea, sigură pe sănătatea eternă a celor douăzeci şi patru de ani şi pe întreaga familie din Vatra Luminoasă care i se învârtea în jur de cum se plângea c-o doare măseaua.

— Când trăieşti de unul singur, nu-ţi poţi permite să n-ai grijă de tine, îi repeta el, grav.

Atunci ea tăcea, dar în privirea aţintită spre el putea – dacă vroia – să citească aceeaşi întrebare:

— Cine te obligă să trăieşti singur? Nu ştii că eu am ajuns deja în anul trei şi că jumătate din colegele mele sunt măritate?

Nu, ea nu-i înţelegea spaima de boli, aşa cum nici nevastă-sa nu i-o înţelesese; nevastă-sa, care în fiecare duminică dimineaţa îşi spăla părul şi pe urmă pleca, chiar şi pe ploaie, chiar şi pe ninsoare, să se coafeze. Cât despre ipohondriile lui, la început fuseseră doar subiectul unor glume între ei doi, pe urmă ea îşi construise, pornind de la ele, un adevărat monolog pe care îl tot relua în faţa prietenilor: şi-l imagina, între altele, dormind cu fesul în cap, cu vată în urechi şi cu ciorapi de lână în picioare.

A trecut destul timp până să-şi dea seama că, vorbind despre el, în ultimii lor ani comuni, ea nu-l mai prezenta decât în posturi ridicole, nu mai amintea decât fapte care lui îi erau dezagreabile; iar când se aflau în lume, îi arunca mai tot timpul ironii tăioase, cu totul altfel decât cele de la început

(şi pe vremea când era doar o puştoaică avea un gen de răceală ironică, datorită căreia părea mult mai matură). Din discreţie sau din făţărnicie, el a păstrat până în ultima lor zi aparenţele.

— Rufele murdare se spală în familie, obişnuia însă să-i strige la fiecare întoarcere acasă, de cum punea mâna pe clanţă.

Dar, dintre toate lucrurile pe care ea le divulgase despre el, unul singur nu i l-a iertat multă vreme: povestise cum o punea să cumpere prezervative, motivând că lui îi e ruşine de vânzătoare. Ani de zile se simţise ca jupuit de viu ori de câte ori îşi amintea acest amănunt (care, de altfel, nici nu se referea decât la o perioadă îndepărtată a intimităţii lor, poate chiar la primul lor an de căsnicie).

— Ce poţi să mai speri de la o femeie care te vinde în felul ăsta?... Poţi să trăieşti liniştit lângă ea, poţi să mori? îi striga, tremurând, cu părul lipit pe frunte, cu obrajii înfierbântaţi.

— Ai un talent nemaipomenit să dramatizezi orice fleac... orice bărbat ar înţelege că a fost o simplă glumă, dar tu... zicea ea, răsfrângându-şi dispreţuitoare buza de jos şi ridicând imperceptibil din umeri.

Această străduinţă de a-l vorbi neîncetat de rău era o defulare a nemulţumirilor ei reale – reacţie normală pentru o fire mai sănătoasă, deci mai directă şi mai răzbunătoare – sau, după cum bănuieşte el uneori, o mişcare calculată precis, un gen de propagandă menită să o justifice în caz de despărţire? Ar fi interesant de ştiut, numai că interesul lui pentru ea a murit şi imaginile, atât de dese, care-i revin – numai pentru că ea reprezintă singura experienţă dusă până la capăt a tinereţii lui – sunt neutre şi decolorate, strict informative.

Şi totuşi, chiar în clipele când striga la ea (şi poate tocmai din cauza asta striga la ea, cine ştie?), el se simţea, în sinea lui, vinovat că e aşa cum e. Întotdeauna avusese o senzaţie de nemulţumire pentru eşecurile lui; ori de câte ori dăduse greş cu ceva, ori de câte ori se simţise ridicol, îl încercase nu furia împotriva celorlalţi, ci o senzaţie insuportabilă de vinovăţie. Şi fiecare mic incident – chiar o frază voit grosolană, ca a lui Chiran, chiar un mic amănunt ca acela cu prezervativele – i se amplifica peste măsură în minte. Era susceptibil şi suspicios şi totuşi gata mereu, el, cel dintâi, să se

scuze. Cine oare şi cât de demult sădise în el nemulţumirea că nu e aşa cum trebuie?

Şi-acum, toate micile incidente ale zilei, topite în liniştea nefirească, pustie a casei, a după-amiezii goale în care nu era în stare să-şi umple timpul, îi veniră vag, de departe, tot ca o amintire a vinovăţiei lui esenţiale. Nu, nu-şi dusese cum trebuie viaţa – aşa ceva i se părea că a citit în privirea lui Chiran, în privirea celorlalţi; şi, în sinea lui, era gata să o recunoască. Dar nu vroia să stăruie mai mult asupra acestui gând, îl ştia, ajungea, îl ştia... Simţea numai o dorinţă nestăpânită să-şi aprindă ţigara. Şi, cum era la doi paşi de bibliotecă, răsuci cheia în broasca de la bar, întinse mâna spre raftul de sus unde păstra, alături de un Johnny Walker, luat la negru, un Kent pentru Veronica – cât umblase şi după el când tot oraşul duhneşte a Kent, nu-i şi ăsta un semn al nereuşitei? –, îl desfăcu în grabă, de parcă asta i-ar fi fost salvarea, şi se trânti în fotoliu.

— Tufişurile astea (zisese Cosmovici, atunci), care nu ştiu cum se cheamă, îmi amintesc de copilăria mea. Grădina publică, peste drum de Cercul Militar, lângă primărie... după ce ploua, acolo găseam melcii. Când le văd, în prima secundă mă bucur şi-acum, probabil le asociez cu melcii...

(Bobiţele albe, care pocneau, mustoase, c-un zgomot scurt, atunci când le strângeai între degete. El, stagiar în primul an de serviciu, arătând chiar mai tânăr decât era, ceea ce nici mort n-ar fi vrut să recunoască: cu tuleie rare pe obraji, cu pantalonii prea lipiţi de picior, cu nasul cârn, acoperit de pistrui vara, cu mişcări exagerat de libere care se voiau sportive. Strecurând şi el, îndrăzneţ, câte o frază, în timp ce se apleca să culeagă bobiţele albe şi trandafirii din tufişurile proaspăt tunse care îngrădeau perimetrul de iarbă. Le culegea doar să mai facă ceva – suporta greu plimbarea la pas, liniştitoare, prin curtea interioară. Dar îi plăcea zâmbetul maliţios şi timid al lui Cosmovici şi mersul lui şovăitor pe picioarele subţiri şi înalte – pe catalige.)

— ...Ironia sorţii, ricanase Cosmovici, uitându-se neliniştit la nenumăratele ferestre ale clădirii. (Începea să-i apuce panica întoarcerii în birou.) Ironia sorţii... acum cincisprezece ani, primul meu şef mi-a vârât subiectul ăsta pe gât pentru teză. Nu-mi plăcea, dar, cum împlinisem

douăzeci şi trei de ani, mi-am zis că până la douăzeci şi şase pot să-mi pierd trei ani din viaţă în felul ăsta. După opt luni m-au scos, după altele câteva am intrat aici, celelalte trebuie să le ştii, nu cred că au omis să ţi le spună. Acum sunt convins că niciodată n-am să ajung s-o mai termin...

Avea exact vârsta mea de azi, îşi zise el, ridicându-se brusc din fotoliu şi stingându-şi la jumătate ţigara. Avea exact vârsta mea, câţiva ani în plus, tot acolo. O, îşi zise, învârtindu-se prin cameră fără rost, neştiind de ce să se apuce, temându-se să deschidă uşa balconului, să nu răcească, dar, mai ales, vrând cu tot dinadinsul să-şi gonească amintirea lui Cosmovici din minte. Poate aş naviga mai uşor prin panica mea dacă nu mi-aş şti aşa bine modelul, dacă nu l-aş fi discutat, ani de zile, cu ceilalţi la cafea, cu o uşoară compătimire şi curiozitate – aşa cum mâine sau poate chiar azi mă discută alţii pe mine. Ca şi când m-ar fi atras irezistibil de-atunci, ca şi când, temându-mă, mi-aş fi modelat dinadins, după a lui, viaţa.

Sau poate există oameni care îţi apar ca o prefigurare a ceea ce ai să fii tu peste zece-douăzeci de ani şi, chiar atunci când îi priveşti cu neînţelegere şi faci glume pe seama lor, în adâncul tău dacă ai privi (dar nu vrei), ţi-ai recunoaşte asemănarea şi spaima.

Începuse să-l doară capul uşor, dar părul i se uscase. Căldura şi enervarea şi drumurile şi aşteptarea asta imbecilă, totdeauna îi era de-ajuns să aştepte, chiar un lucru indiferent, ca să-l cuprindă o uşoară nelinişte. Isterie muierească, îşi zise; de fapt, ce s-a întâmplat ca să mă perpelesc de două ore întregi? mai nimic, chiar nimic: am întârziat la serviciu, ceea ce alţii fac sistematic fără să li se întâmple mare lucru, ăla cu cotizaţiile mi-a aruncat dinadins nişte grosolănii, ceea ce-i stă în fire, şeful m-a anunţat că de luni voi lucra la Compartimentul patru, ceea ce înseamnă că aveam poziţia cea mai proastă din tot biroul, numai că şi lucrul ăsta îl intuisem de mult şi poate de-asta nici nu prea aveam chef de ei în ultima vreme. Cât despre ce mi-a povestit Anton despre Veronica, haida-de, o pură copilărie...

Şi, fără să se mai uite la ceas, aşa cum era, în picioare, făcu maşinal numărul de telefon, cu gândul în altă parte; doar când el începu să sune, îşi aminti că pe ea o căuta, o căuta ca să... Şi-şi auzi inima bătându-i repede peste liniile sunetului. Şi pe urmă vocea moale, bătrână şi prevăzătoare cu

care o mamă răspunde bărbatului necunoscut care seara îi caută, la telefon, fata:

— ...N-a venit încă...

Şi el îi mulţumi, puse cu grijă receptorul în furcă şi pe urmă, dându-şi drumul la furie, înjură cu jumătate de glas tot timpul cât îşi schimbă cămaşa şi pantalonii şi cât îşi căută cheile, pe care nu-şi amintea unde le lăsase.

— ...mai sună-mă acuma şi tu, zise, privind aparatul cu duşmănie.

Şi trase uşa cu putere după el şi coborî scările întunecate în goană, de parcă l-ar fi alergat cineva din urmă.

*

Şi iar urca treptele şovăind, oprindu-se din loc în loc să-şi mai tragă sufletul, şi umbra de pe scară, din dreptul primelor etaje, se făcu, pe nesimţite, penumbră. Şi pe urmă, brusc – întuneric. Nicio uşă deschisă mai sus, aşa cum spera, nicio brichetă sau un chibrit aprins în mâna cuiva care să coboare scara, nicio lumină fugară la cuşca liftului (de două săptămâni în revizie). Întuneric beznă – atât de negru şi de compact, încât simţurile lui îşi pierdură memoria şi piciorul începu să îi şovăie: dacă la pasul următor are să se rostogolească pe scară?

Bâjbâi cu palma peretele, îndelung, până reuşi să dea de balustradă şi, ţinându-se temător de ea, trăgând cu putere în piept aerul puturos dinspre ghenă, sui, din ce în ce mai împleticit, ultimele trepte.

Şi iar vârî cheia în broască şi, cu genunchiul îndoit (pentru că în mâna cealaltă ţinea sacoşa de plastic cu salamul şi pâinea), împinse uşa încet şi pe urmă o dădu de perete.

Al cui să fie romanul din care îi revine o scenă în minte – un gentleman englez, aflat singur în junglă, îmbrăcându-se aşa cum cerea eticheta înainte de *lunch* sau de *dinner* – în timp ce desface nerăbdător pachetul de parizer pe un colţ al mesei din bucătărie şi-şi vâră prima felie în gură?

Probabil că nici nu l-a citit, a asistat doar la o discuţie despre el, pentru că în clipa asta (când mestecă lacom) îi răsună foarte clar în urechi glasul sfredelitor (ca totdeauna când era entuziast) al nevestei şi pronunţia ei graseiată; şi, printre râsetele celorlalţi, chicotitul (voit tâmp) al lui

Romaşcanu care (trebuie să fi fost uşor pilit) se străduia să dea o turnură comică întregii discuţii:

— ...excentric, pufnea Anton, vârându-şi faţa triunghiulară şi nasul mare în paharul cu vin. Englezii sunt maniaci şi excentrici, aşa am citit noi în Jules Verne şi de fapt aici ar fi toată problema... Să ştim dacă englezii mai sunt maniaci şi excentrici, pentru că Jules Verne a murit şi niciunul dintre noi n-a ajuns între timp în Anglia.

Da, îşi zise, strângând, cu mâna făcută căuş, firimiturile împrăştiate pe muşamaua portocalie şi aruncându-le, dezgustat, în chiuvetă. Da, îşi zise, s-ar părea că avea totuşi ceva în cap autorul romanului (sau ce-o fi fost) care mi s-a părut atât de nesărat în seara aceea. Acum îmi aduc foarte bine aminte cum stăteam nerăbdător pe un scaun, cu paharul plin de votcă alături, şi căscam de-mi rupeam fălcile.

— ...mie la şapte şi un sfert mi-au şi luat condica, mormăiam, din când în când.

Dar ei nu mă băgau în seamă, se îngrămădiseră toţi pe canapea, numai Romaşcanu se plimba, ca un cocostârc, de la un capăt la altul al camerei.

Şi, bineînţeles, am fost sigur că, după ce am să închid uşa de la intrare, zicând acru:

— ...atunci pe sâmbăta viitoare, la mine... ei au să înceapă să comenteze graba mea de a pleca, semn evident de îmbătrânire, ca şi mersul, de altfel.

— Ai observat, nu? au să spună, că din spate, dacă îl vezi, mai ales când vine de la serviciu şi e cu servieta în mână şi-şi târşeşte picioarele, seamănă cu taică-său perfect – de câteva ori i-am şi confundat.

Da, îşi zise, scoţând pe pervazul geamului restul de parizer (frigiderul i-l lăsase nevestei, ca şi maşina de spălat şi televizorul), ceva-ceva tot a avut în cap ăla care a scris-o. Pentru că altfel nu m-aş simţi aşa ruşinat, nemulţumit sau dracu ştie cum ori de câte ori sfârşesc de înfulecat singur în bucătărie; ca şi când am pierdut ceva, ca şi când ceva nu e regulă.

Şi dădu să-şi vâre degetul în gură, dar se opri la timp, smuci sertarul, răscoli îndelung şi, în fine, găsi o scobitoare.

Oare toţi oamenii au defectul ăsta, să se vadă cumva din afară aşa cum se vede el în timp ce stă tolănit în fotoliul cu braţul descleiat, mestecând între dinţi scobitoarea? Până când îşi pierde răbdarea, întinde mâna şi ia o ţigară – atât, numai una, la urma urmei tot a desfăcut pachetul –, o aprinde şi o fumează încet, silindu-se să nu tragă în piept, cu un ochi închis de atenţie, pe jumătate.

Aşadar, privindu-se din afară – cum arăta acum nici două ore în staţia de lângă parc a autobuzului. Părând, ca totdeauna, de departe un băieţel: un băieţel într-un bluzon albastru, cu gulerul strâmb de grabă, cu servieta (o luase din neatenţie, era prea furios că nu s-a abţinut s-o sune pe Veronica) ţinută neglijent între picioare. Un băieţel de-acum îmbătrânit – gata. Sub ochii codaţi i se lasă pungi, părul zbârlit e tern, fără luciu, fire albe, atâtea, îi ţâşnesc la tâmple.

Blocurile dimprejur, artera, parcul chel cu copăcei plantaţi de curând, toată strălucirea rece din ultima jumătate de oră a zilei, înainte să se întunece; şi fata de-alături, vecina lui de la doi, care sporovăieşte repede-repede (cum zicea c-o cheamă? Geta... Gina...?).

Da, iată-i rezemând amândoi gărduleţul parcului (aerul are lumina roz-gălbuie, sidefată a după-amiezelor de vară senine; şi o aripă roşie, orbitoare te acoperă brusc dacă te-ntorci cu faţa spre soarele care apune). Rezemând gărduleţul de fier şi conversând alene, spunându-şi banalităţi şi doar el fiind conştient de lucrul acesta şi de lenea care abia îl lasă să deschidă gura. Pentru că ea e (într-un mod chiar prea evident) bucuroasă c-au antamat o discuţie; şi, scuturându-şi buclele arămii (care contrastează în lumină cu cărarea neagră din creştet), tocmai îi reproşează, în glumă, bineînţeles, că niciodată nu-i reţine figura, că mereu, ori de câte ori se întâlnesc – pe scară, la lift sau în staţie –, se vede silită să îl salute prima.

— ...printre blocuri nu-s decât două staţii până la Complex... spune, ca încheiere, pe un ton care se vrea firesc.

Dar nu e.

Iar el o priveşte o secundă, două, nedumerit, făcând un efort să înţeleagă ce-a vrut de fapt să spună. Ea şi-a întors de la el obrazul proaspăt şi plin şi priveşte, dintr-odată foarte atentă, mulţimea care se îndeasă şi

vociferează în jur; ba chiar face câţiva paşi pe loc, ca şi când şi-ar fi pierdut răbdarea.

E mărunţică, şi cu saboţii ăştia foarte înalţi din picioare lui abia îi trece de umăr; dar cordonul lucios de lac, bine strâns pe talie, îi scoate în evidenţă sânii neaşteptat de mari sub bluza scămoşată şi şoldurile conturate precis prin fusta verde, de supraelastic.

E sigură deci că şi el merge tot la Complex, după cumpărături – altfel unde să mai pleci în oraş la ora asta? Şi trebuie să-şi fi adunat toată îndrăzneala ca să-l invite să facă amândoi drumul pe jos, împreună.

Aşa că, uşor înduioşat, el se urneşte din loc, fără o vorbă.

Neliniştea i-a dispărut şi chiar şi lucrul acela care l-a obsedat atâta timp: senzaţia că viaţa adevărată trece pe lângă el (aproape şi totuşi departe), că ar trebui să facă un gest, un salt, să-şi repeadă mâna ca s-o apuce – şi, uite, nu e în stare.

— Pentru zilele astea ar merita să pleci undeva, să-ţi faci de cap, să te pustieşti, orice, numai să nu-ţi iroseşti vremea, se pomeneşte însă spunându-i.

Poate numai din cauză că se obişnuise s-o spună.

Iar ea îi aruncase imediat privirea aceea dintr-odată bănuitoare şi nemulţumită a femeilor când li se pare că sunt luate prea repede şi aşa cum nu se cuvine; şi până la Complex turuise din nou tot timpul, iar el nu-şi mai dăduse silinţa să o asculte.

(Şi, cu toate acestea, niciun cuvânt despre ea Veronicăi – mâine sau când au să se vadă. E totdeauna de-ajuns să simtă în vorbele lui prezenţa altei femei pentru ca zâmbetul să i se strepezească pe faţa blondă şi, sub sprâncenele pufoase, privirea ochilor prea deschişi să-i devină dintr-odată piezişă şi pânditoare. Măgulit şi puţin speriat, el ar încerca să abată discuţia în altă parte, temându-se, din cauza tăcerii ei posace şi ameninţătoare, că după-amiaza lor este categoric stricată. La un moment dat, uitând sau doar pierzându-şi răbdarea, ar întinde mâna să-i mângâie perfid sânii sau pulpele; atunci ea îl va îndepărta cu furie, cu ură chiar, îngropându-l sub un potop de vechi reproşuri; iar el nici măcar n-ar mai încerca să se apere, şi-aici doar el

e singurul vinovat, el, care, la început, a lăsat-o cu nonşalanţă să sufere din cauza fostei neveste şi a legăturilor pasagere.)

Deci niciun cuvânt despre Gina Dumitrescu, vecina lui de la doi, cu care s-a întâlnit în staţie, întâmplător, acum o oră. Dar mai ales niciun telefon Veronicăi – în privinţa asta, măcar, era hotărât: la urma urmei, ea a făcut la petrecere ce-a făcut, ea trebuie deci să dea telefon, să aibă remuşcări, să-i fie teamă, să vină să se explice.

De altfel, aşa cum stă tolănit în fotoliu şi trage cu regret ultimele fumuri, evită să se gândească la petrecere, aşa cum evită să se gândească la Veronica: dacă a ajuns acasă sau nu, dacă l-a sunat în lipsă, aşa cum ar fi fost normal, doar nu s-au văzut de două zile. Evită pur şi simplu să se gândească: sporovăiala Ginei în timp ce au stat amândoi la coadă la pâine, drumul tihnit pe jos, până acasă, bărbaţii care jucau table la mesele puse sub umbrar, lângă scară, mirosul amestecat de regina-nopţii şi de trandafiri lângă blocurile cu patru etaje, ferestrele bucătăriilor luminate pentru cină, mamele care îşi strigau din balcon copiii, palma umedă şi fierbinte a Ginei când şi-au luat la revedere, ceva din toate astea, nu ştie nici el ce, l-a liniştit deodată.

Se simţea din nou instalat într-o nepăsare firească.

Şi, cum era prea devreme ca să se culce, iar ţigara se terminase, se ridică alene, trase lângă pat telefonul, scoase din servietă agenda şi începu s-o răsfoiască.

Pipăindu-şi bărbia cu degetele, trecându-le, maşinal, în răspăr, ca să audă zbârnâitul firelor prea lungi (de grabă, în dimineaţa asta nu apucase să se mai radă), şovăia, neputându-se hotărî la cine să sune. Mai simplu ar fi fost să vorbească tot cu prietenii vechi şi cam aşa şi făcea de obicei, ferindu-se să-i deranjeze la orele de siestă, de somn, la serial, la telecinematecă.

— Salut, bătrâne! striga vesel, de cum le auzea vocea în receptor.

Cu toate că, în sinea lui, era nemulţumit: iată încă o ocazie în care putuse să-şi verifice firea comodă şi laşă. Oricare altul, trecând peste neplăcerea sau falsitatea primei discuţii, ar fi telefonat unor cunoştinţe recente, încercând să-şi înnoade alte relaţii.

Căci, ce puteau să facă vechii lui prieteni decât să-l invite la ei?

Aşa că, la ora convenită, cu punctualitatea lui proverbială, cu duşul proaspăt făcut, cu cafeaua băută, cu costumul bun (celălalt, adică nu cel de serviciu) şi cu o cămaşă pe cât se putea mai festivă, se îndrepta înspre vizită (relaţii statornice şi multiple observase pe vremuri la prietenul lui, Romaşcanu).

În aceste case în care ani de zile intrase cu nevastă-sa sau cu nevastă-sa şi Cosmin se ducea totdeauna singur.

Istoria divorţului lor (colportată, relatată din câteva unghiuri de vedere) şi noua lui stare civilă stăruiau încă în aer, păstrând atmosfera puţin încordată; el simţea totul de la uşă, de când întindea buchetul de flori şi cutia de bomboane sau sticla de băutură învelită în foiţă albă – cheltuielile lui de reprezentare erau acum mai mari decât înainte şi, la un moment dat, se văzu silit să se întrebe de ce îl costau atât vizitele. Ajunse astfel la următoarele explicaţii: 1) nemaiexistând nevasă-sa, care planifica bugetul între chenzine, el îşi lăsa, frâu liber dorinţelor de risipă, mult timp refulate; 2) fără să-şi dea seama, încerca, de fapt, să cumpere din prima clipă bunăvoinţa vechilor amici şi să le stăvilească, într-un fel, privirile în care se amestecau – într-o proporţie mereu variabilă – reprobarea, curiozitatea, invidia şi mila.

Crisparea tuturor dispărea destul de târziu, „micile lui atenţii“ sporind, de fapt, artificial, solemnitatea; soţia prietenului se scuza că n-a apucat să se schimbe (o găsea fie în blugi, fie într-o rochie de casă) şi se înfunda repede în bucătărie, de unde apărea după un timp cu gustările. Felul în care, mai totdeauna, îi lua pe nepregătite pe ceilalţi lui personal îi displăcea; evident că el şi cuplul lui de prieteni acordau o importanţă diferită vizitei: pentru el însemna „ieşirea în lume“, pentru ei – o întâlnire cu cineva apropiat ca o rudă, pentru care deci nu merită să te deranjezi din cale-afară.

Faptul că nu o mai simţea pe nevastă-sa alături (posacă sau nervoasă cum fusese în ultimii ani) îi dădea, la început, o senzaţie de uşurare şi pe urmă impresia vagă că ceva nu e în regulă. Da, era singur.

Putea însă, uitându-se la cei doi, să vadă cât de mult seamănă (în anumite momente) căsnicia lor cu fosta lui căsnicie; putea să vadă (chiar

vedea, cu o nemărturisită plăcere) cum s-a fanat între timp nevasta prietenului, cum i-a crescut fundul sau cum se contrazic din orice în faţa lui (a unui ochi străin, adică).

Dar – şi acum începea să-i privească cu un fel de fascinaţie, de mică invidie – iată, pare să mai fie ceva în plus (faţă de căsnicia lui), care face ca această corabie (cu lemnul mâncat de cari, cu pânzele ponosite şi sfâşiate) să străbată, umilă şi perseverentă, oceanul; iată că, în ciuda nemulţumirilor reciproce (e de-ajuns ca unul să iasă din cameră pentru ca celălalt să-i strecoare, în şoaptă, ce are pe suflet), în ciuda răfuielilor zilnice, au să ajungă, împreună, până în ultimul port, evitând, mai presus de orice, naufragiul.

Era mai bine ca ei? Era mai bine ca el? N-ar fi ştiut ce să spună. Aşa că urmărea mai departe, docil şi neutru, *Colombo* la televizor, campionatele europene de fotbal, pe Nadia Comăneci şi Wimbledonul; după ce se terminau şi gazda închidea sonorul, în timp ce imaginile dintr-o fabrică sau concursul unor ansambluri de amatori îi urmăreau, din orice colţ al camerei s-ar fi aflat, goleau la rând paharele de vin sau de votcă, dându-şi drumul, încet-încet, ca pe vremuri. În cameră se făcea din ce în ce mai cald, obrajii lui se îmbujorau uşor, ceva – poate sufletul lui chiar – se întindea, răsfăţat şi recunoscător, ca o pisică primită iarna în casă. Se bucura recunoscând în jurul lui o familie (cei doi băuseră şi ei destul, el putea deci să-i înconjoare umerii cu braţul şi ea să-l privească matern, aranjându-i cămaşa), se bucura că i s-a şters cu buretele vinovăţia şi că lumea fărâmiţată putea din nou să se închege?

Nu ştia nici el de ce, dar, cu paharul de alcool în mână şi cu picioarele tot mai nesigure, se auzea perorând, luându-le celorlalţi vorba din gură. Da, se simţeau cu toţii ajunşi la o vârstă de răscruce a timpului lor. Semnele din afară, ecourile care îi ajungeau (chiar şi pe el, care nu-şi statornicise încă obiceiul bărbătesc de a citi ziarele dimineaţa şi care închidea, pe cât putea, radioul şi televizorul) erau ameninţătoare – cu atât mai ameninţătoare cu cât le percepea nebulos. Da, conchidea el, toate schimbările erau ale lumii întregi. Toată lumea trecea, odată cu ei, în această nouă vârstă dincolo de care speranţele se împuţinaseră. Iernile erau lungi şi zăpada ţinea doar trei

zile, atât cât ţine orice minune; primăverile aproape nu mai existau, verile erau scurte şi ploioase. Intraseră pe rând în casele noi, cu un entuziasm scurt, cu drumuri prea lungi, cu rate. Şi zvonurile astea de reorganizare... Nu, nu era vorba numai de el, repeta, pronunţând cu tot mai mare dificultate cuvintele; dacă vrei, poţi să te uiţi şi împrejur, la ceilalţi, viaţa e mai grea decât înainte.

Târziu, spre miezul nopţii, îşi lua în sfârşit la revedere; primii paşi îi făcea înviorat de răcoarea nopţii, privind visător ochiul dilatat al semaforului, la răscrucea străzilor prost luminate. Era împăcat cu sine, ca şi când şi-ar fi îndeplinit cum trebuie datoria. De aceea aştepta cu răbdare în staţie, la început; pe urmă se lăsa de pe un picior pe celălalt, pe urmă începea să se învârtă pe loc, smucindu-şi nervos gâtul. Peste vreo oră, după ce scăpase, în fine, din maşina aglomerată, după ce urcase scările, şovăind, vâra cheia în broască şi deschidea uşa garsonierei încremenite. Era încă destul de ameţit ca să adoarmă buştean imediat şi să se trezească înjurând, morocănos, dimineaţa, când suna ceasul.

Parcă sunase şi-acum cineva? Stătea, nehotărât, cu agenda în mână, încercând să-şi dea seama dacă era soneria sau telefonul. Nu, nu era telefonul şi constatarea îl irită, îl înverşună împotriva celui care îl deranjase. Totdeauna răspundea acru când aştepta un telefon de la Veronica şi-şi dădea seama că altcineva e cel care îl caută.

Aşa că mai rămase un timp în fotoliu, crispându-se ori de câte ori auzea din nou soneria, mai ales după o pauză mai lungă. Cine putea fi? Lumina sau şedinţă de bloc duminică dimineaţa sau poate i-a inundat pe cei de dedesubt – şi mestecă între dinţi o înjurătură; nu puteai să aştepţi altceva la ora asta.

Dar între timp îşi pierduse răbdarea şi începuse să umble prin cameră, de colo-colo; şi cum ştia că zgomotele mici pe care el le stârnea în garsonieră răzbăteau ca un foşnet viu până la cel din faţa uşii – care deci o să se înverşuneze să sune – şi cum n-avea vizor, se dădu bătut.

Descuie yala cu un gest smucit şi-şi scoase capul prin deschizătura uşii – mai exact, o jumătate de obraz morocănos –, doar atâta.

— ...ce făceai?... dormeai? chicoti Gina (sau Geta).

Dar şi mai uimitor decât prezenţa ei în faţa uşii era faptul că cineva se îndurase să pună în fine becuri la scară. Era lumină şi el se uită pe rând la uşile vecinilor, lăcuite gros şi strident, în diferite nuanţe, la plăcuţele metalice, unde li se înscria, mare, cu înfloriturі, numele, la lămâiul prăfuit dintr-un colţ, la ghivecele cu muşcate şi cerceluşi, rânduite lângă zid, pe trepte, la coperţile de *Femeia* şi *Flacăra*, seria ilustrată, decupate şi lipite pe perete, simetric (două tinere în costume naţionale, la braţ, zâmbind ca la fotograf, cu buzele lor rujate şi cununile de spice aşezate pe părul lins; un grup entuziast de copii în slip care aleargă spre mare cu gurile larg deschise – spuma albă linge nisipul şi-n spate se profilează, uşor de recunoscut, blocurile de la Mamaia; hotelul nou de la Cotă, deasupra căruia ninge întruna – în depărtare, siluete cu schiuri pe umăr).

Totul era ca de obicei, ca înainte să se stingă lumina: şi pânzele de păianjen, firave şi lungi, care palpitau pe tavan ca nişte fire de alge duse de apă, şi izul de coteţ de găini care venea dinspre ghenă (proiectantul uitase să pună fereastră pentru aerisire şi uşa nu se închidea niciodată bine). Iar el se uita, vag neatent, cu aceeaşi senzaţie amestecată de dezamăgire (pentru că totul e aşa cum l-ai lăsat) şi, în acelaşi timp, de plăcută încredere în stabilitatea eternă a lumii – senzaţia cu care treci în revistă obiecte pe care le ştii de-o viaţă atunci când te întorci după luni sau ani de absenţă acasă.

— ...dormeai chiar de la ora asta? insistă Gina, râzând, ea ştia de ce, cu toată gura.

N-ar fi trebuit să o facă, pentru că o carie măruntă îi rodea dintele din faţă. Iar obrazul, observă el în treacăt, arăta la fel de rotund ca acum trei ore – dar mult mai puţin proaspăt: putea fi însă şi gălbejeala luminii.

— Nu dormeam... cum să dorm de la ora asta, mormăi morocănos.

Şi, fără să iasă nici acum ca lumea în prag, deschise uşa încă puţin, invitând-o, doar cu un gest al capului, să intre.

— Nu, nu... se opuse ea, gesticulând cu vioiciune, mişcându-şi mânecile largi ale capotului.

Avea un capot matlasat, roz, prea gros pentru vremea asta, dar nou-nouţ, părând să-l fi pus doar o dată până acuma. Oarecum în genul celui pe care cu zece (treisprezece?) ani în urmă nevastă-sa îl primise, cadou de

nuntă, de la un văr al lui din Canada. (Văr de-al doilea, pe care el nici măcar nu-l declarase vreodată – aproape nu purtau corespondenţă; şi totuşi, în ultima vreme, cei de la personal păreau să-l ştie, el, unul, simţise, era aproape sigur de asta.) Atâta doar, acel capot matlasat al nevestei lui era alb şi avea aplicate flori negre şi panglici de catifea la buzunare; iar materialul era şi el, evident, de altă calitate.

— Te rog, repetă el cu glasul asprit, deschizând încă puţin uşa.

— ...Nu, nu... se încăpăţâna ea, chicotind drăgălaş. Nu, nu... n-am venit pentru asta. N-are rost, nu te reţin nicio clipă, continuă, pe un ton de reproş.

Îi surprinsese privirea neliniştită în susul şi în josul scării. Femeile numesc aşa ceva laşitate, dar el spunea de obicei că are oroare să se dea în spectacol; poate aşa fusese firea lui dintotdeauna, poate aşa se obişnuise în mulţii lui ani de căsnicie. Oricum, în clipa asta era perfect conştient că discuţia lor în faţa uşii întredeschise, capotul ei matlasat, papucii înalţi, cu pampoane în vârf, ar fi fost un subiect gras pentru cine urca sau cobora prin faţa lor scara.

— ...Dimpotrivă, eu venisem să te invit, debită ea repede, dintr-odată. Ştiu că nu te uiţi la televizor, adică n-ai, dar e un film bun în seara asta, unul american, cu Judy Garland... O ştii pe Judy Garland?

Fu el singur puţin uimit auzind cât de fluent îşi argumenta refuzul; era în sinea lui atât de hotărât să refuze, încât vocea i se îndulcise brusc şi, cu tot „pericolul“ de pe scară, prinsese în palmă mâna grăsuţă a fetei, cu unghii mici şi ascuţite.

— ...Oricând în altă... eşti atât de drăguţă că te-ai gândit... nici eu nu ştiu de ce, dar toată ziua nu m-am simţit bine... altfel, să ştii că sunt mare amator de filme, oricând, în altă seară...

Chiar, de ce fusese atât de hotărât s-o expedieze? Acum, că reuşise să scape, că încordarea îi dispăruse brusc, închise fără chef în urma lui uşa. Bine că se încăpăţânase să nu intre – cum i s-o fi părut lui la prânz că e ordine şi curat în garsonieră? Scrumiera cu mucurile de ţigări răsturnată pe jumătate lângă fotoliu, ghemotoace de ciorapi murdari şi batiste ascunse printre faldurile husei, firimituri de pâine, nasturi, butoni desperecheaţi... Şi praful din colţurile bucătăriei, şi farfuriile murdare stivuite în chiuvetă...

O expediase din cauza capotului matlasat şi a papucilor roz, din cauză că s-a temut de firea ei insistentă, din cauză că nu i-au plăcut niciodată complicaţiile de genul ăsta în vecinătatea casei (să se întâlnească la lift, în faţa uşii, cu Veronica) şi nu s-a lăsat târât în aşa ceva nici atunci când atracţia era mult mai mare? Sau poate n-a plecat de-acasă pentru că mai spera să-l sune Veronica? (Cu toate că evită să se gândească la ea şi la petrecerea de alaltăieri; şi, ca să evite şi mai uşor, se îndreptă cu paşi mari spre bibliotecă, scoase sticla de coniac, începută, umplu până la jumătate paharul şi se tolăni iar în fotoliu.) Niciunul dintre motivele invocate n-ar fi stat în picioare dacă ar fi avut chef s-o facă. Dar uite-aşa lăsase să treacă pe lângă el atâtea ocazii; de ce oare nu era în stare să ducă existenţa visată a burlacului-tip? De ce oare viaţa liberă, viaţa tuturor posibilităţilor pe care o invidiase la Romaşcanu devenise haotică şi trenantă când încăpuse în propriile mâini?

Fără să şi-o mărturisească, încercase, la început, să copieze tiparul invidiat, să repete – pe cât posibil – ce observase la Romaşcanu.

Poate de asta rămăsese de atâtea ori la serviciu, în continuarea celor opt ore (cu toate că pentru preambul n-avea nevoie de aparate şi sala de documentare era de luni de zile închisă). În zilele acelea descoperi că şi alţii aveau obiceiul să mai întârzie peste program şi o oră şi ceva (poate mai mult) se duse la şuetă. Directoarea-adjunctă dădu într-un asemenea moment peste el şi făcu ochii mari văzându-l. Într-o vreme foarte îndepărtată fusese unul dintre favoriţii ei, dar, cum vremea aceea trecuse şi cum îl găsise relaxat, stând de vorbă cu secretara care căuta un foc, fu sigur că n-avea să-i interpreteze drept zel rămânerea după program.

Când dispărură cu toţii, în fine, îl năpădi atât de brusc oboseala zilei, încât luă la rând toate birourile, căutând cafea şi un fierbător. O bău încet, mâzgălind fără inspiraţie câteva rânduri, greşi un calcul, sări nişte cuvinte, o luă de la capăt; oboseala lui era mai veche şi mai adâncă, o cafea nu servea la mare lucru.

De câte ore era aici? Observă abia atunci că îi stătuse ceasul; se ridică şi sună la robot, da, se făcuse târziu, mult prea târziu. Se întoarse la masă şi se apucă din nou de lucru, agitat de o nerăbdare nouă, temându-se că mâine

dimineaţă va fi mai obosit ca de obicei. În cele din urmă, apăsat de ecoul culoarelor pustii, de lălăitul unui zidar care tencuia pe undeva, suit pe o scară, de lumina sângerie care se vărsa, sticloasă şi rece, prin geamuri, pătând linoleumul, îşi strânsese hârtiile. Plecă de-acolo în vizită la părinţi, pentru că îi vuia capul de atâta tăcere.

Părinţii lui, cărora li se părea că le-a fost restituit aşa cum îl ştiau dinaintea căsătoriei: un băiat timid, nu prea descurcăreţ, căruia toate îi trebuiau pregătite. De aceea îl copleşeau cu atenţiile lor stăruitoare şi neîndemânatice, de aceea îl compătimeau pe faţă, îi atribuiau suferinţe pe care nu le avea. (Ce nenorociţi suntem cu toţii de ce s-a întâmplat, obişnuiau să-i spună fiecărui cunoscut, făcând aluzie la proaspăta lui despărţire.) De aceea îi strecurau încurajări în care stăruia o umbră de reproş:

— Lasă, de data asta ai să găseşti tu o fată bună şi o să fii iar în rândul lumii...

Ei, cu mult mai bătrâni dintr-odată şi mai înstrăinaţi; şi el, agasat şi nerăbdător, găsind că toate astea sunt un atentat la libertatea, la independenţa lui... Aşa le-o şi spunea, răspicat, iar uneori doar tăcea furios şi pleca, trântind uşa. Şi pe drum, şi seara, şi-n clipele când era ca acum, senzaţia asta ascuţită şi stăruitoare de ruşine şi neputinţă, de milă şi de vinovăţie – eh...

Se ridică din fotoliu şi-şi mai turnă un deget de băutură; nu vroia chiar să se matolească.

Rămase aşa încă un timp (poate o oră, poate mai puţin), răsfoind o carte, fără răbdare, sculându-se, din când în când, să-şi mai toarne coniac în pahar. Doar ca o durere slabă de măsea îi stăruia undeva în minte senzaţia neplăcută că îşi pierde preţioasa vreme.

Puse cartea la loc pe raft şi, fără să se mai uite la ceas, se întinse pe pat, aşa îmbrăcat cum era. Somnul îl cuprinse atât de repede, încât nici nu mai avu putere să întindă mâna şi să stingă veioza.

*

Camera este prea luminoasă, husele fotoliilor sunt albe, dulapul de lemn deschis la culoare. Cum poţi trăi în atâta lumină? Poate de-asta, mă gândesc, a şi ajuns să se îmbolnăvească.

— Am crezut că lucrurile se pot ameliora... spune Cosmovici, întorcându-şi într-o parte faţa.

Îi văd doar profilul, nasul destul de lung şi uşor acvilin, carnea uşor puhavă a obrazului în care ridurile ţes o reţea subţire, ca totdeauna pe o piele albă. Barba nerasă de mult are cenuşiul blonzilor, iar ochii îi sunt injectaţi, dar foarte albaştri. Poate par aşa de albaştri şi pentru că stă în plin soare şi eu îi apăr pe-ai mei cu palma lipită de frunte.

— ...Ce să se amelioreze, întreb, adică evenimentele, oamenii?

— ...totul, da... răspunde, nerăbdător.

Îl supără privirea mea, mă gândesc şi atunci traversez camera şi mă duc la fereastră.

Prin geam, ultimele etaje, mansarda blocului de vizavi, lucarne în care fulgeră lumina. O pisică albă se prelinge pe acoperişul care luceşte de apă şi în spate – rotundă, crenelată, greu de recunoscut – cupola Circului.

— Am sperat că totul merge spre o deschidere, bolboroseşte. Că pot să fac ca oamenii să fie mai buni, că relaţiile dintre noi şi conducere se pot ameliora, ca şi restul. Ăsta era rolul meu social şi am sperat să-mi pot întâlni gândurile, să mi le pot exprima clar, într-un consens cu societatea...

Face ghem, în palmă, o hârtie şi pe urmă o vâră în buzunar; nu-l întreb ce e, ştiu că e Decizia. Totdeauna a vorbit fluent – uşor preţios, dar foarte fluent –, era făcut să fie universitar, mă gândesc, ce păcat că profesorul nu s-a bătut pentru el, ce păcat că l-a acceptat atât de uşor pe Arcan şi n-a mai încercat după aceea să-l ia la Catedră...

— Dar bine, îi spun, oprindu-mă în loc.

Trecem de Compescaria şi traversăm spre cinematografe. Claxoanele maşinilor, paşii celor ce merg pe lângă noi se aud înăbuşit, venind ca prin pâslă.

— Dar bine, îi spun, dar bine...

Nu mă aude însă, e obişnuit să-l asculte celălalt şi calcă peste cuvintele mele cu vocea lui subţiratică şi obosită.

— ...Şi poate de-asta m-am îmbolnăvit, când mi s-a părut că nu e aşa... când mi s-a părut că nu sunt nici legi, nici progres, că totul e haos...

— Dar bine, îi repet eu, încăpăţânat, dar bine, noi... generaţia noastră, în fine, eu adică, n-am crezut niciodată aşa ceva... am crezut că lumea e, cum să spun, indiferentă...

— Da, voi aşa gândiţi... dacă gândiţi, când gândiţi, spune duşmănos. Şi de-aceea puteţi fi oameni sănătoşi...

— Nu, nu-i aşa, încerc să-i răspund. Nu-i aşa în ce mă priveşte...

Şi vorbesc şi eu în răstimpul când el, gâfâind, tace.

Doar pasul şi-l grăbeşte mereu, e înaintea mea cu o jumătate de metru şi tot încerc să-l ajung din urmă. Vorbim, vorbim şi-mi dau seama că vorbele noastre umflă, ca de atâtea ori până acum, lucrurile – le fac mai frumoase şi mai depărtate. Facem amândoi literatură, ştiu asta şi trebuie s-o ştie şi el, şi foarte curând o să fim îngreţoşaţi de toată discuţia.

Pe neaşteptate tace, a devenit iar urâcios şi absent, se uită la ceasul de la mână fără nicio reţinere.

— Trebuie să pleci? îl întreb.

— Da, spune privind în lături şi urcă în primul troleibuz gol.

De pe scară îmi face un gest de la revedere. În clipa asta îmi pare rău că nu l-am rugat să meargă la spital, pentru că ştie drumul; încerc să strig, dar vorbele abia mi le aud, pe stradă e atâta zgomot şi troleibuzul a şi dat colţul.

— Eu sunt responsabilul de grupă sindicală, îi spun portarului negricios.

Se uită, mai departe, încruntat la mine, ca şi când n-a auzit.

— Eu sunt responsabilul de grupă sindicală, repet. La mine sunt banii pentru tovarăşa Marga...

Şi, cum tot nu zice nimic, îmi iau inima-n dinţi, trec pe lângă el, nu-mi vine nici mie să cred că mă lasă, cobor şi urc, gâfâind, scările întortocheate, multe scări, până intru în salonul imens şi mohorât. Şi totuşi, atâta lumină, atâtea paturi albe...

Un bărbat între două vârste, uşor cocârjat, îşi târşeşte papucii în lungul culoarului; ajunge până în capăt şi pe urmă se întoarce înapoi,

ţinând grijuliu în palmă punga transparentă, cu urină vag sângerie.

Ea nu pare să mă fi recunoscut, aşa cum nici eu n-o mai recunosc, douăzeci şi doi de ani a fost secretara instituţiei noastre. Dar nu mai poţi să ştii, uitându-te la ea, ce vârstă are, ceva între patruzeci şi şaizeci şi cinci – părul cărunt, retezat drept, gura mare, întinsă de suferinţă, şi-n colţul buzelor vinete ceva alb; spumă uscată sau rest de medicamente? Stă pe o parte şi nu îndrăznesc să o strig, simt că n-ar putea să se mai întoarcă.

Trec de cealaltă parte a patului şi-atunci mi se uită în ochi, ca şi când ar vrea să-mi ceară ceva, dar gura cu buze uscate molfăie ceva fără sens.

— Lăsaţi-o în pace, strigă altă bolnavă, proţăpită în şezut, cu un fes verde în cap.

Ca şi când vaietele ei sunt doar de formă. O doare sau nu? Uitând de prezenţa mea, scoate, din când în când, un vaiet lung şi ciudat. Dă să se ridice puţin, dar trupul îi rămâne neclintit, de fapt, numai capul şi gâtul i se mişcă. Nu pare nici să înţeleagă de ce atâtea paturi goale sunt lăsate libere între ea şi celelalte bolnave.

O asistentă vine repede şi, ca şi când nu m-ar vedea, îi aruncă, scurt, pătura, dezvelindu-i picioarele slabe, cu carnea moale. Trupul ei ar putea părea foarte tânăr dacă ar mai putea părea ceva, doar pentru că numai puberii şi adolescenţii mai au subţirimea asta a toracelui sau a bazinului. Stă nemişcată, îi bănuiesc pielea uscată, rezistentă, în care nu poate pătrunde acul, şi nu mă mir auzindu-i vaietul melodios, cu ceva în el de câine care latră a moarte; şi, la fel cum omul sănătos îi dă câinelui un picior ca să tacă, asistenta se răsteşte la ea să isprăvească odată.

— Dacă de-acu începi să te vaiţi, cu câte mai ai de făcut, o să ne umpli capu...

O colegă mai tânără, cu părul vopsit roşu, sclipitor şi nasul borcănat, se apropie de pat ca să o ţină. Şi, ca şi când ar fi înţeles că nu mai are rost, cea care fusese secretara instituţiei noastre şi toţi îi ziceam tovarăşa Marga tace când acelaşi ac e împins în aceeaşi piele uscată.

Se uită doar, cu ochii imenşi, negri, de câine, nu spune nimic, dar nici nu face vreo mişcare ca să se acopere. Înseamnă că nu-şi dă seama că sunt alături de pat – eu, care-i aduceam ciocolată pe vremuri, când îmi bătea un

text mai lung la maşină; mă striga tovarăşul Cristi. Stă pe o parte, picioarele subţiri-subţiri, pubisul acoperit de păr care îmi dă un sentiment neclar de oroare şi uluire şi de milă – pentru că acolo unde a ajuns ea, nu mai există nici dorinţă şi nici ruşine.

Şi, cu aceeaşi mişcare de silă, asistenta aruncă peste ea pătura.

— ...e cuminte, nu?... e liniştită... spune doctorul, trecând spre celelalte paturi.

— Până acum s-a văitat cât i-am făcut injecţia, mormăie asistenta cu părul roşu.

— E, ce să-i faci, ce să-i faci, spune el, neatent, ştii că asta-i situaţia, n-are pe nimeni...

— Mi-e frică de ea, şopteşte o bolnavă bătrână, cu doi negi negri şi mari la colţul exterior al nărilor, care fac ca nasul ei să arate aproape dublu.

— Ţi-e frică de aia? repetă o grăsană care stă pe marginea patului, în capul oaselor.

Şi ochii ei, încă frumoşi, ficşi, absenţi, de parcă ceea ce se întâmplă nu mai ajunge clar până la ea, rămân aţintiţi pe faţa fostei noastre secretare.

— Nu mai poate fi lăsată aici, spune prima asistentă, care, după ton, pare şefă. Trebuie izolată...

Şi arată cu mâna despărţitura de placaj de unde ele au apărut cu seringile în mână.

— Păi, sigur, să ne miroasă nouă... se plânge cea cu părul roşu.

Parcă i s-a aprins un foc în părul care sclipeşte în lumină.

— Nu vorbi aşa cu bolnavele de faţă, îi spune şefa, domol. Şi tot acolo să-l duceţi şi pe tovarăşul...

— Dar eu nu... eu nu, n-am nimic, am venit cu banii de la sindicat... a fost secretară la noi... bolborosesc.

Nu ştiu de ce nu sunt în stare să-mi descleştez gura. Încerc să le explic, mă forţez cât pot, dau din mâini, din coşul pieptului îmi ies sunete indistincte, gesticulez şi mă apăr, dar ele parcă nici nu mă văd. Împing un pat pe rotile spre despărţitură.

— Eu nu, eu nu, bolborosesc...

Rău am făcut, rău am făcut că am venit până aici, nu trebuia să vin eu, să fi venit directoarea-adjunctă, să fi venit Chiran, cu ei nu şi-ar fi permis să se poarte astfel. Şi, cu faţa spre ele, tot încercând în zadar să le explic, pentru că nu mi se descleştează gura, o iau la goană pe scări, scări întortocheate, urc şi cobor, rău am făcut că am venit aici, rău am făcut că am stat cu paltonul pe mine, mai ales că e atât de cald, e doar vară, ce lună e? Parcă e mai? Parcă e iunie?

Şi, aproape treaz, pe cale să se trezească, întinse mâna, bâjbâi îndelung şi împinse mai departe veioza a cărei lumină roşiatică îi străpungea pleoapele.

*

Se aşezase pe marginea patului, buimăcit – cu mâinile atârnând, moi, cu trupul năclăit de sudoare. Apa caldă gâlgâia, când şi când, în ţevile de la baie şi uruitul plin, ondulat, animalic făcea, de fiecare dată, să-i zvâcnească muşchii şi-i iuţea bătăile inimii. Pe urmă iar linişte. Linişte.

Îşi aplecă spatele înţepenit de la somn şi bâjbâi în jurul patului după deşteptător; în urechi îi stăruia un ţârâit neîntrerupt, camera toată era plină de un ţârâit subţire, îl auzise încă din somn, încă de când se trezise: liniştea, se gândi, sau poate sângele care îi venise în cap când se aplecase să caute ceasul. Reuşi, în fine, să dea de el, ascuns într-un fald al husei.

Îl ridică încet, fără să-şi dezlipească ochii de pe cadran – nevenindu-i să creadă: îl duse la ureche şi-l ascultă, atent, îi întoarse – cu degetele tot moi, tot fără vlagă – butoanele. Dar n-avea nimic-nimic, mergea şi limbile lui încremenite arătau doar unsprezece fără zece.

Se uită atunci la uşa dinspre balcon, la fereastră, încă mai sperând că o să vadă lumina vineţie, lumina albastră a dimineţii. Perdeaua era trasă, rămăsese trasă cine ştie de când şi dincolo de ea, dincolo de geam, lucea noaptea. Noaptea fără ore – nediluată de becurile străzii, indivizibilă, îngheţată, compactă. Putea fi, la urma urmelor, şi unsprezece fără zece.

Îi venea să se ridice, să se ducă până la geam şi să întindă la loc, cu grijă, perdeaua. Fără perdea, camera părea friguroasă (frisona uşor, hainele îi erau umede, reci pe corp, de la somn) şi răvăşită: cineva scormonise peste

tot căutând, luase ce-i trebuia şi plecase, pentru multă vreme, pentru totdeauna poate. Asta era senzaţia lui de câte ori îşi arunca iar ochii spre geam şi zărea perdeaua trasă; dar n-avea puterea să se urnească din loc şi s-o aşeze.

Dintr-odată însă, repede – ca să nu se răzgândească –, întinse mâna, trase lângă pat telefonul şi făcu atent numărul pe care îl ştia pe dinafară.

Sună o dată, de două ori, inima i se strânsese de teamă, ascultând cum sună telefonul lui într-o casă străină; dar ceva mai puternic decât ruşinea îl împiedica să lase jos receptorul.

Şi totuşi, aproape se resemnase să închidă, când auzi vocea Veronicăi:

— Ei, ce vrei?...

Şi nu alo, ca de obicei, şi nici cu glasul ei ştiut, limpede şi sigur.

— Ei, ce vrei?...

O voce neprietenoasă, iritată, familiară în acel mod voit insolent cu care ţi se răspunde în unele case când greşeşti numărul: de parcă ora târzie a telefonului ar fi autorizat-o, în fine, pe Veronica să nu mai ţină seama de ceea ce se cuvine:

— Ei, ce vrei?...

Erau atât de nefireşti cuvintele, intonaţia faţă de felul ei obişnuit de a fi, încât, deşi o recunoscuse din prima clipă, tăcu surprins; tăcea de parcă ar fi zărit-o într-o postură penibilă sau făcând unul din acele gesturi mărunte pe care nu ţi le permiţi decât când te crezi singur în cameră.

— Eu sunt, spuse, în cele din urmă, temându-se că, enervată, ea o să pună jos receptorul. Eu sunt...

Şi, din nou, nu mai scoase niciun cuvânt.

Dar, cum şi Veronica amuţise – poate jenată, poate indispusă c-o sunase atât de târziu, poate nerecunoscându-l –, începu să vorbească la întâmplare: vorbea în şoaptă, prevenitor, nici el nu-şi dădea seama de ce glasul lui mima şovăielile unei voci adormite. Încerca într-un fel să învingă tăcerea din receptor: o tăcere atât de deplină, încât nici măcar nu mai distingea respiraţia Veronicăi şi se temu să nu fi întrerupt convorbirea. Dar vorbi înainte:

— ...Ştii, în după-masa asta am fost iar la spital, la secretara noastră, fostă, ai apucat s-o cunoşti? tovarăşa Marga.... Ţi-am mai povestit eu despre ea şi-acum două săptămâni, când m-au trimis cu ajutorul de la sindicat, vroiau să-i mai ia nişte citostatice care nu se găseau la farmacia spitalului, deşi nu... Îmi pare rău c-am sunat la tine atât de târziu, abia acum am ajuns, maşinile astea ştii şi tu cum merg şi am impresia că mi-a stat şi ceasul, eram sigur că-i mai devreme şi nici acum nu-mi vine să mă culc, dacă ai şti cum era femeia asta şi dacă ai vedea-o acum cum arată...

Îşi debitase minciuna cu o spontaneitate care îl uimi şi pe el; o minciună jalnică, de care însă n-avea să roşească, o minciună neutră.

— Îmi pare rău... ce pot să zic, răspunse Veronica, cu o voce scâncită de somn sau de milă. Ce pot să zic, ştii şi tu, sunt în viaţă situaţii...

Şi probabil mai adăugă câteva cuvinte, care nu se auziră clar în receptor.

— Te-am sunat şi eu mai devreme, când m-am întors din oraş, adăugă ea, cu un glas mai rece, care marca sfârşitul convorbirii.

— Nu te superi că te-am sculat din somn, zise el repede, încercând s-o mai lungească puţin.

Şi, cum ea nu răspundea nimic (poate totuşi nu-l auzise, poate nu-i înţelesese fraza de scuză):

— ...iartă-mă, n-am să te mai sun atât de târziu, repetă, timid. Atunci mă cauţi tu mâine...

Se învârtea prin cameră, furios acum, înjurând cu glas scăzut, smucindu-şi gâtul din când în când, de parcă l-ar fi strâns gulerul cămăşii.

O după-amiază întreagă stricată stupid, ca să ajungă unde a ajuns... Culese de lângă fotoliu sticla şi dădu restul de coniac pe gât. Asta fusese deci explicaţia dură cu Veronica, doar de-atâta era în stare... Mai bine, sigur că mai bine cobora la Gina, aşa trebuia să facă, aşa ceva merita Veronica după tot ce-a făcut la petrecere. Ar putea să coboare la Gina şi-acum, de ce nu? deşi filmul trebuie să se fi terminat cam demult. Oricum, dacă nu azi, mai sunt şi mâine zile... Şi nici n-arată rău, n-arată rău deloc, nici n-ar avea nevoie să se sugrume în talie cu cordonul de lac, biata fată, de fapt nu prea ştie să se îmbrace, dar ăsta-i un lucru care se-nvaţă, şi asta se învaţă, şi

altele, s-au văzut atâtea cazuri, şi pare şi fată de treabă. Cu sânii ăia uluitori, mărunţică, subţirică, de obicei la statura asta arată toate ca nişte scânduri, dar ea, genul de bust pe care nu-l vezi decât la femeile impunătoare – înalte, corpolente, cu carnea tare...

Şi, tot încercând să se gândească la altceva, gândindu-se voit la altceva doar ca să se liniştească, se dezbrăcă – mişcările îi erau încă bruşte, nerăbdătoare –, se vârî în pat şi stinse lumina.

Camera continua să ţiuie la fel – neîntrerupt, subţire.

La un moment dat îşi dădu seama că enervarea i se risipise, sufocată de învălmăşeala de imagini prelungite absurd, dilatate, legate întâmplător între ele. Adorm, îşi zise cu bucurie, adorm, şi în aceeaşi clipă îl şi cuprinse somnul.

Când dormi, mai merge, avea obiceiul să se încurajeze singur – cât dormi înseamnă că nu e încă nimic grav, nimic îngrijorător, îşi spunea şi, când era supărat de ceva sau prost dispus, cum fusese azi, se culca devreme, de pe la şase-şapte, şi nu se mai scula decât dimineaţa. Era atunci din nou om ca toţi oamenii. Dar acum se trezi iarăşi după un timp – după cât? Nu vroia să aprindă veioza şi să se uite la ceas, de teamă că o să-i zboare de tot somnul: prin fereastră, întunericul era acelaşi, lucios şi compact. Să-l fi trezit un zgomot de afară? Nu se auzea nimic decât acelaşi ţiuit stăruitor, subţire.

Fusese o deşteptare atât de tăioasă, de parcă avea ceva de făcut; i se întâmpla uneori să se trezească exact la ora la care îl aştepta o anumită treabă, dar acum nu-l aştepta nimic. Aşa că încercă din nou să nu se gândească la Veronica şi nici la ce i-a povestit despre petrecere Romaşcanu.

Se întoarse de pe o parte pe cealaltă, enervat că îi amorţise o mână, enervat de petele acelea roşii şi inegale care – de ce oare îşi amintise de ele? – îi apăreau ei uneori, pe pomeţi şi pe gât, cu câţiva ani în urmă.

— Ceva alergic, îi spusese, fâstâcită atunci, la prima lor întâlnire... Ceva pe bază nervoasă... emoţională, bolborosise, simţindu-i privirea întrebătoare.

Şi încercase să-şi acopere umerii şi gâtul cu mâna. Şi, dintr-odată, în timp ce se tot răsucea, încercând să-şi găsească locul în pat, o zări aşa cum

n-o mai zărise de-atunci, pentru că de-atunci încetase să se uite la ea detaşat, din afară: culoarea ochilor, căprui-deschis, cu cercuri de nuanţe diferite şi puncte verzui – ochi văzuţi prea de aproape –, puful mărunt care îi creştea la rădăcina părului alburiu de blond, pieptănat lins pe spate, petele roşii de pe obraji şi de pe maxilare. O zări aşa cum arătase atunci când se uitase la ea – aproape fără dorinţă, aproape cu milă –, umerii fragili, ascuţiţi, ieşind din bretelele combinezonului de milaneză, privirea credulă şi totuşi neliniştită, obrazul cârn, de copil, prea de copil ca să-i stârnească altceva decât nevoia să n-o lovească printr-un gest nelalocul lui.

Nu făcuseră dragoste în ziua aceea, îi scosese doar bluza de pe ea şi pe urmă, poate pentru că nu mai avusese chef, poate ca să se ţină de cuvânt (îi promisese, bineînţeles, că n-o să se întâmple nimic), stătuseră ore întregi de vorbă. Ce mult se poate vorbi la primele întâlniri şi cât de nou este totul...

Purtarea lui din acea zi o impresionase nemaipomenit (singură i-o mărturisise, cam după vreo două luni, şi el mai era şi acum măgulit amintindu-şi): se îndrăgostise văzând cât de deosebit este el faţă de alţi bărbaţi. Deşi n-avea pe-atunci decât douăzeci de ani, îşi cam dădea seama la ce te poţi aştepta de la ei – şi, când ajungea la fraza asta, Veronica începea, de fiecare dată, să-i povestească, cu reticenţe, despre primul ei prieten (cel dinaintea lui), despre prima ei deziluzie în viaţă.

Pentru el însă lucrurile fuseseră chiar şi mai simple decât atât – atunci, la prima lor întâlnire; pur şi simplu el nu ştia încă ce-avea să facă, aşa cum nu ştiuse nici cu o lună înainte, atunci când ea intrase în biroul lui cu un caiet gros cu coperţi de vinilin în mână şi-i ceruse nişte lămuriri suplimentare pe care i le-ar fi putut da oricare altul. Înţelesese din prima clipă că rugămintea ei e un pretext şi încă unul neîndemânatic, ehe, se vedea cât de colo că nu era decât o puştoaică şi nici măcar nu era genul lui. Lui încă îi plăceau fetişcanele agile şi negricioase, glumeţe, puţin înfipte şi sportive, care ţineau la drumuri lungi cu rucsac greu în spate, cu care băteai ştrandurile în vacanţă: genul de puştoaică băieţoasă şi camaradă cum fusese nevastă-sa la aceeaşi vârstă, genul care pe el îl complinea, care îi insufla şi lui acea stăpânire de sine, acea siguranţă adulmecată, invidiată la alţii.

De aceea, tocmai pentru că n-o găsise prea atrăgătoare pe Veronica, stătuse pe îndelete, destins cu ea de vorbă; de aceea îi explicase amănunţit tot ce vroia şi se oferise s-o mai ajute.

Iar ea venise şi-n zilele următoare, venise mereu, cam pe la aceeaşi oră, ca să-l găsească în birou tot singur: era cald, foarte cald, sfârşit de iulie, ei lucrau cu fereastra şi cu uşa dinspre culoar deschise, ca să se facă puţin curent, şi probabil Veronica pândea, din camera de vizavi, momentul când colegii lui plecau în grup la masă. Atunci apărea şi ea, cu caietul ei gros cu coperţi de vinilin în mână. De fapt nici n-ar fi avut nevoie să fie atentă la plecarea lor, ei se ridicau totdeauna de la mese la douăsprezece şi jumătate şi ieşeau totdeauna pe uşă la unu fără douăzeci şi cinci ca să prindă primul schimb la cantină, să nu trebuiască s-aştepte, să găsească mesele curate. Dar, ca să ştii amănuntul ăsta, ar fi trebuit să fii mai familiarizat, mai vechi în instituţie – şi Veronica n-a lucrat decât vreun an la ei, până când a reuşit să intre la facultate.

Cum de-am ajuns până aici cu ea? îi trecuse prin minte atunci, la prima lor întâlnire, în timp ce stăteau pe studio de vorbă. Cum dracu de-am ajuns unde-am ajuns, să-mi vină s-o sun la miezul nopţii când am coşmaruri sau când nu ştiu ce-a făcut într-o după-amiază? se întrebă acum şi-şi înfundă, furios, capul în pernă.

Îl irita şi bâzâitul ăsta – neîntrerupt, subţire.

Când a încetat să-l mai facă să râdă felul în care roşea, bosumflată, la fiecare cuvânt mai tare, la fiecare aluzie decoltată? De la şaisprezece ani, de când o cunoştea, nevastă-sa fusese totdeauna la curent cu cele mai noi bancuri şi ştia să le şi spună: îşi modifica vocea, o subţia, o îngroşa, dădea din mâini, rostea cu aplomb cuvintele fruste, îşi schimba pe rând expresia feţei – oriunde mergeau împreună, ea ţinea totdeauna partea de început a vizitei, după ce cineva aruncă:

— Şi ce aţi mai auzit?

A nu fi în stare să te amuzi de un banc găsise, totdeauna, că e curată prostie.

Şi totuşi, când nu i-a mai părut falsă amabilitatea Veronicăi, când a început să nu-l mai calce pe nervi străduinţa ei de a se arăta săritoare în cele

mai nepotrivite situaţii şi faţă de oameni care n-aveau – categoric – nevoie de bunăvoinţa ei? Paradă de bună creştere, ricanase în el un timp; îşi înghiţise o vreme reproşurile şi pe urmă – când oare? când? – şi le şterse pur şi simplu din minte. Veronica se apropiase prea tare de el pentru ca s-o mai poată vedea din afară, pentru ca să şi-o mai explice prin clanul din Vatra Luminoasă sau prin tatăl ei.

Atunci vocea ei alintată, subţiată copilăreşte, şi zâmbetul credul care-i rotunjea ochii prea deschişi, şi rochiile roz şi bleu, cu volane şi mânecuţe bufante, încetaseră să-i mai pară puţin caraghioase. Din acel moment, probabil, nu-i mai observase nici petele roşii de pe gât şi de pe pomeţi; dacă nu cumva între timp îi dispăruseră. Parcă îi spusese odată în treacăt că ia nişte medicamente străine, aduse de taică-său când a fost plecat ultima oară.

Şi, întorcându-se de astă dată cu faţa în sus şi respirând adânc (doar-doar o reuşi să adoarmă), se gândi iar cu suspiciune şi neplăcere la tatăl ei: bărbatul acela mătăhălos, cu o mustaţă căruntă şi mică, tunsă totdeauna cu îngrijire, care mai tot timpul ciocăneşte, drege, vopseşte ceva prin casă. Se gândi la el aşa cum te gândeşti de obicei la cineva pe care îl vezi că se descurcă – tu nu ştii cum, prin ce mijloace, dar îl vezi că se descurcă, neaşteptat de bine: ţine o casă grea, cu doi copii mari, bine îmbrăcaţi, cu meditaţii, cu blugi, cu casetofoane străine, cu nevastă acasă, cu soacră fără pensie, adusă de la ţară. Din ce, din ce, îţi spui tu, din ce şi-a luat casa din Vatra Luminoasă, din ce şi-a luat maşină, din ce pregăteşte pe cecuri zestrea fetei, cum de are şi acum două plecări pe an – aici nu poate fi totuşi lucru curat, îţi spui, ros de o justificată invidie.

Şi te gândeşti cu atât mai multă suspiciune la el cu cât nici nu-l prea înghiţi (poate pentru că nu seamănă cu tatăl tău, nu-i uşor gheboşat, nu-şi târşeşte picioarele, nu are privirea aceea decolorat-albastră, lăcrămoasă şi resemnată). Şi, după cum simţi, nici el nu te prea înghite pe tine; dar n-ai putea chiar să spui că e vorba de un sentiment reciproc; adevărul e că el nici măcar nu te prea bagă în seamă. În puţinele ocazii când v-aţi trezit faţă în faţă, s-a uitat la tine, în treacăt, posomorât:

— La revedere, domnule Călin, ţi-a spus ultima dată, fără să-ţi întindă mâna, confundându-te vizibil cu cine ştie cine.

— ...Aşa se uită tăticul la toţi musafirii mei, zisese, alintându-se, Veronica. Ştii, complexul lui Freud, e gelos probabil...

De fapt era mândră de tatăl ei şi că el o răsfăţa mai mult decât pe frate-său.

Fraza asta stupidă, care se voise de împăcare, fusese de-ajuns ca să-i strice toată seara. Îi redeşteptase vechea gelozie şi, într-o străfulgerare, îi dăduse măsura lui exactă în acest univers (cosmos, cum vrei să-i zici) familial normal, strălucind veşnic de ordine şi curăţenie, în care ea îşi petrecea zilele.

Auzind-o, se simţise imediat o simplă prezenţă provizorie, spionată cu coada ochiului, evaluată cu exactitate: evaluate şansele sociale, pronosticată rapiditatea îmbătrânirii (e doar mai mare decât ea cu nouă ani, trebuie să amintească mereu mama), măsurate echilibrul sufletesc, capacitatea de chivernisire, resursele de tandreţe, îndemânarea gospodărească. Exact ca un nou produs, aflat în faza de experimentare, când i se încearcă rezistenţa la uzură, la frig, la o manipulare neglijentă:

— ...Să ne închipuim ce se va întâmpla cu el, explică maistrul elevilor veniţi în luna de practică. S-ar putea să fie aruncat într-o nenorocită de magazie, să-l acopere rugina, să stea cu lunile neuns... Noi trebuie în fiecare clipă să-l putem recupera integral, el trebuie, şi în aceste condiţii, să dea un randament optim...

O simplă prezenţă pasageră, comentată în glumă, la masa de prânz, în pauza albumului duminical, dacă atmosfera este destinsă, sau aruncat în obraz Veronicăi dacă s-a întors seara prea târziu sau dacă şi-a amânat vreun examen.

(Şi astea toate fără să se ştie încă nimic despre Cosmin, despre căsătoria anterioară, despre pensia de întreţinere.)

Ţiuie camera, ce dracu ţiuie aşa, camera sau urechile lui ţiuie?

E-n stare însă, într-adevăr, grijuliul ei tată să se uite suspicios la toţi cei care li se perindă prin casă? Nu numai la el, care evită cât poate, ci şi la colegul de grupă care ia notiţe cu indigo pentru că Veronicăi nu-i place să ia notiţe; şi la cel care-i împrumută minicalculatorul; şi la cel care-i aduce muzică bună; şi la cei cu care a fost în vacanţă pe munte?

Mai bănuitor decât poate fi orice tată, el, unul, i-a înregistrat pe toţi, i-a făcut fiecăruia în minte o adevărată fişă de cadre, un întreg cazier, i-a clasat la sfârşit după gradul presupus de periculozitate al fiecăruia.

Somnul i se dusese complet, era atât de treaz, încât îi venea să se scoale şi doar căldura cleioasă a patului în care i se scălda trupul prea înfierbântat îl mai ţinea acolo.

Când Anton rostise prima dată numele Veronicăi, se crispase uşor: ca de fiecare dată când cineva pomenea de ea în faţa lui, încerca să-şi dea seama – cu toate simţurile încordate, la pândă – dacă vorbeşte dinadins sau întâmplător, dacă ştie sau nu ştie. Se crispase uşor doar o secundă, celălalt trecuse la altceva, dar el îl aştepta cu o anumită panică să se întoarcă la Veronica; presimţea deja ceva neplăcut şi starea lui de superioară indiferenţă se terminase. El, mai grijuliu în privinţa Veronicăi decât orice tată (îi veni să şi râdă), el care făcuse o tragedie din petrecerea aia nenorocită; chiar dacă, atunci când Anton începuse să-i povestească ce-a fost, încă mai zâmbea, depărtat şi uşor dispreţuitor, încă îi mai părea bine (în timp ce ăla vorbea) că nu se dusese. Iată, aşa este el, când n-are chef să meargă la o petrecere, nu merge.

Şi, într-adevăr, Romaşcanu se întorsese la Veronica; povestea, râdea, râdeau amândoi, nu, pe el nu-l mira că ea fusese, de la un moment dat, centrul serii, nu-l mira că se arătase atât de veselă şi de petrecăreaţă. El, unul, ştie cum poate fi ea atunci când reuşeşte să-şi învingă emotivitatea, poate asta l-a şi atras atât de mult, când după trei-patru întâlniri a descoperit-o cu totul altfel decât o crezuse, nu numai fetişcana ştearsă care dă cu încăpăţânare în fiecare an la facultate şi vine la serviciu cu zece minute mai înainte decât vin majoritatea, nu, cu totul altfel... altfel, cum?... De fapt, i-ar fi destul de greu s-o descrie... Aşa că râdeau amândoi, el şi Anton, râsul lui era din ce în ce mai strepezit, se gândea că ea a fost atât de binedispusă, atât de pusă pe şotii, cu toate că el lipsea; s-a simţit deci atât de bine fără el, chiar mai bine decât atunci când e şi el, dar, dacă el vrea, poate, e-n stare să-şi dea explicaţii convingătoare şi pentru un asemenea lucru.

Şi doar spre sfârşit, atunci când Anton a ajuns să povestească cum dansa ea spre ziuă, desculţă, numai în tunica de la pantaloni (aia pe care

acum câţiva ani, când se mai purtau rochiile mini, ea şi-o punea la mare, seara) şi cum îi apăruseră pe obraji şi pe gât petele roşii, a simţit cât de cald e în maşină.

Deschise ochii mari şi se uită afară, brusc enervat, era tot întuneric şi prin zid, prin podea, dracu ştie prin ce, se auzea pendula vecinului; dar n-avu răbdare să-i numere bătăile.

Atunci i-a fost de fapt cel mai greu, după ce Anton terminase cu petrecerea şi trecuse, bineînţeles, la o poveste de la serviciu:

— ...asta, orice ai zice, nu mai e cercetare, în condiţiile astea nu mai poate fi, înţelegi? nu mai poţi să faci cercetare... Eu nu-mi dau seama cum, parcă o face dinadins cineva, doar ca să strice, ca să meargă tot mai prost lucrurile...

Iar lui îi era silă şi să dea din cap, nu înţelegea un cuvânt din ce spunea Romaşcanu şi nu-l interesa, nu-l interesa; cu ani în urmă, cât a fost stagiar, a tot sperat c-o să se poată muta la cercetare... Acum ştie că n-o să mai reuşească nici dacă o să-şi termine preambulul, nici dacă o să-şi susţină teza; schema de la cercetare e mai mică decât pe vremuri şi, dacă în atâţia ani n-a fost în stare să-şi facă relaţia necesară, ce minune ar mai putea să se întâmple? Şi Romaşcanu, care de pe băncile facultăţii a intrat direct în cercetare, îşi găseşte, tot el, motive ca să se plângă. Lui îi era foarte greu şi să-l asculte, şi să dea maşinal din cap, şi să-şi şteargă, prea des, fruntea umedă cu dosul palmei. Aşa a ţinut, interminabil timp, vreo trei staţii, până când a dat Dumnezeu şi Anton, care se ducea, bineînţeles, într-o vizită, a coborât. Şi, cu toate că îl aşteptase să plece, nu s-a simţit prea uşurat, atâta doar, scăpase de teama că celălalt o să-i observe proasta dispoziţie şi-o să o pună în legătură cu Veronica. Abia acum însă resimţea efectul poveştii lui, pentru că nu mai era silit să pareze; în maşină era cald şi înghesuială şi el continua să stea în picioare, rezemat strâmb de geamul din spate, simţind în fiecare secundă că abia se abţine să nu-şi facă loc cu pumnii, cu picioarele printre trupurile astea moi, umede, lipite între ele – să-şi facă loc oricum, să facă orice, numai să iasă undeva la aer, afară, afară.

Asta nu ştie tatăl ei, care după fiecare plecare vine cu geamantanul plin, cum dansează ea la petreceri, dimineaţa, cu picioarele goale – picioarele ei

înalte, lungi, singura ei parte fără cusur, gleznele subţiri, pulpele puternice, acoperite de un puf blond şi moale, care vara îi irizează pielea bronzată... Şi ăia cu care dansa şi despre care cu greu ai fi putut să spui unde îşi ţineau mâinile, pentru că şi le ţineau cam peste tot; le şi vedea, mâinile acelea, păroase şi îndemânatice, alunecând încet pe umerii, pe mijlocul, pe sânii, pe fesele ei, le simţea, chiar le simţea, într-un fel special, mâinile acelea pe trupul blond, răspândind un iz slab de Rexona, de *Femme* şi de transpiraţie curată – trupul acela pe care-l ştia la fel de amănunţit de parcă ar fi fost trupul lui...

— ...Munceşte, ce leneveşti, munceşte, trebuie să-i fi aruncat, din când în când, partenerului, descoperindu-şi, încântată, îndrăzneala; în timp ce părul blonziu, aspru şi lung, strâns sever la spate la începutul petrecerii, i se desfăcea, încet-încet, şi ea îl lăsa să se desfacă pentru că şi aşa îi stă bine.

— ...Munceşte, ce leneveşti, munceşte...

Şi, fără să se oprească, fără ca vocea să i se altereze de efort, trebuie să se fi tras încet-încet înspre fereastră, dominându-l pe celălalt cu neastâmpărul ei; chiar şi trupul părându-i mai înalt şi mai plin ca de obicei (aşa cum are să ajungă peste câţiva ani, poate): pulpele încordate, dezgolite până sus, sânii clătinându-se sub tunica moale, lipită pe sfârcurile mici – o, ştia atât de bine să se bucure când dansează! Mişcându-şi ritmic umerii, bazinul, coapsele, coborând pe vine, ridicându-se lent, amestecând dansurile şi figurile, improvizând, întorcându-se spre el cu faţa, cu spatele, înconjurându-l cu chemările ei – şi celălalt imitând-o fără să vrea, trupul lui încercând şi el să se copilărească: faţa, ironică la început, congestionându-se, şi el răsucindu-se neaşteptat, sărind, cu mâna ridicată în sus, gata-gata să lovească lampa care şi aşa se clatină: prin cămaşa desfăcută din nasturi până la curea, părul creţ de pe piept, genunchii ridicaţi prea sus – el trebuie să fi săltat aşa în jurul ei, cu agresivitatea supusă a unui ţap. Până când dansul se va fi terminat, în sfârşit, şi el trebuie să-i fi şoptit, cu o complicitate moale în glas.

— ...Care-i paharul tău, să ţi-l aduc aici...

Ţinându-i, bineînţeles, mai departe în mâna lui palma uşor asudată.

Şi ea râzând, scuturată de gâlgâielile râsului, aruncându-şi din ochi părul răvăşit.

Cum dracu de-am ajuns să-mi pese unde-şi ţin alţii mâinile pe ea, îşi zisese atunci, în maşină, după ce se dăduse jos Romaşcanu. Taxatoarea striga să se închidă geamurile că o doare măseaua, se auzeau pocnete scurte, le închideau pe toate, la rând, numai în dreptul ultimului izbucni o ceartă: un puştan se cramponase de gemuleţul din dreptul lui, îl ţinea cu amândouă mâinile, pe jumătate săltat din scaun, roşu, învineţit de efort; bobiţe mici, dese şi rotunde de transpiraţie îi acoperiseră fruntea.

— ...Asta-i lipsă de civilizaţie... să călătoreşti fără aer, asta-i lipsă de civilizaţie... repeta cu un glas strident, piţigăiat.

Cu o mână ţinea cu disperare mai departe gemuleţul deschis – degetele i se albiseră de efort –, cu cealaltă se apăra, neîndemânatec, de un lungan cu plete blonde şi creţe care încerca să-l dea la o parte.

— Mai du-te-n p... mă-tii cu civilizaţia ta... Mai du-te-n p... mă-tii, n-auzi ce zice femeia aia, c-o doare măseaua? urla furios lunganul.

Şi toată lumea din maşină urmărea cu plăcere scena, aţâţându-i, în derâdere, pe cei doi.

Prinzând, în sfârşit, momentul când autobuzul făcu un cot şi cei ce stăteau în picioare căzură unii peste alţii, claie peste grămadă, înghiontindu-se, înjurându-se, lunganul se prăvăli cu toată greutatea lui peste puşti, îl zvârli cât colo, închise gemuleţul cu grijă şi-şi sprijini victorios deasupra lui palma lată.

Ceilalţi încetară să-l mai bodogănească pe şofer şi îşi întoarseră atenţia spre băiatul care, stacojiu la faţă, îşi făcea drum printre ei să coboare. Îşi vârâse capul între umeri şi înainta ţeapăn, ca şi când se aştepta să fie lovit, dar ei doar râdeau batjocoritor.

— Iete cine se găsise să ne ţie lecţii, se miră un bărbat negricios şi gras. Iete... Ia mai zi tu o dată ce ziceai adineaori...

— În vecii vecilor nu vă mai civilizaţi voi... le strigă sfidător puştiul.

Îi sunau lacrimi în voce şi, împleticindu-se, sări aproape din mers, înainte ca maşina să oprească în staţie.

— Descreieratu, uite-l cum bagă omu nevinovat la puşcărie, se văită o femeie.

— ...Las că te prind io odată, f... morţii mă-tii, las că te mai prind io p-aci, strigă după el lunganul.

Şi pe urmă se scărpină îndelung în ureche cu degetul mic, care avea, spre deosebire de celelalte, o unghie lungă, ascuţită.

Un bărbat săritor închise şi capacul de sus şi aerul fierbinte şi umed şi înecăcios le năvăli în piept (poate îi năvăli numai lui Pătraşcu?). Pentru că numai el simţi că-i ies ochii din cap şi îi vine să verse. Aşa că se duse repede spre uşa din spate, pentru că în faţă nu mai avea timp să ajungă. Şi coborî în grabă, înghiţind ghionturi şi înjurături, iar un picior îi mai rămase pe scară şi atunci când se urni din loc maşina.

Hainele îi erau umede, fleaşcă pe corp, şi merse pe jos prin soarele năucitor până la garsonieră, bălăngănindu-şi încet servieta.

Afară era tot întuneric.

Pentru că, îşi spuse iar, Veronica trebuie să-şi fi dat seama că el o să afle tot bâlciul pe care l-a făcut ea la petrecere. Poate de-asta l-a şi făcut, se gândi o clipă, speră – ca să-l facă gelos. Anume ca să-l facă gelos şi pe urmă să-i trântească ceva, de exemplu:

— ...Şi tu cu ce drept îmi ceri socoteală?

Asta ar putea fi una din explicaţii, cu toate că pare cusută cu aţă albă; şi nici măcar nu se potriveşte cu felul ei de a se purta. Şi altă explicaţie ar fi că nu-i pasă de el: se supără, nu se supără – îl priveşte, ea e tânără şi ce a făcut rău decât să se distreze? El n-are decât să se supere dacă aşa vrea, că ei puţin îi pasă...

Parcă nu i-ar veni să creadă, dar, la urma urmei, trebuie să ia la rând toate posibilităţile logice. Şi, deodată, gândindu-se la ea cum dansa, îi veni s-o pocnească; văzu şi cum îşi ridică mâna, şi cum o loveşte cât poate, cum îi loveşte cât poate obrazul dezarmat, ud, lucind de lacrimi, ca atunci când fusese plecată pe munte în prima ei vacanţă de studentă şi nu-i trimisese nici măcar o vedere; şi când a venit după el la serviciu şi l-a aşteptat la ieşire, au mers amândoi, fără o vorbă, pe o străduţă necirculată, din spate, el s-a oprit, după câţiva paşi, fără chef, şi i-a spus că nu mai are niciun rost –

că gata; iar ea nu zicea nimic, deschidea gura doar şi o închidea la loc, fără să îndrăznească să rostească ceva, de teamă să nu fie şi mai rău, să nu-l înfurie şi să-l facă să plece; stătea doar şi-l privea, el simţea că o doare, asta îl aţâţa într-un fel şi, când i-a atins cu palma obrazul, i l-a simţit ud de lacrimi.

Şi iar văzu mâna lui ridicată şi cum o lovea, îi izbea obrazul mereu, cât putea de tare şi nu-i ajungea, nu asta era ce vroia, nu era asta... Şi o izbea mai departe şi nici măcar nu-i apăreau petele acelea roşii şi inegale, pe pomeţi şi pe tâmple – rămânea neclintită, fără să schiţeze niciun gest ca să se apere, cu faţa ei dezarmată, cu pleoapele oblice, strânse peste ochii plecaţi, cu buzele pline, ţuguiate uşor, ca un copil care suge...

Promiscuitate, asta a fost tot, de ce-l durea aşa tare când îşi spunea asta? Şi văzu garsoniera cu lucrurile claie peste grămadă în luna când se mutase, ce mult durase până să fie în stare să pună ordine în tot, Veronica venea şi pleca în goană, era în sesiune, până la urmă tot mama lui, săraca, aranjase.

Promiscuitate, nimic mai mult, se gândi, nu-şi aminti cum se plimbau prin parc în primul an şi senzaţia uluitoare că e iar licean, de atunci nu mai sărutase în parc o fată, că timpul poate deci să o ia şi înapoi dacă poţi să te plimbi din nou prin parc cu o fată. Văzu vasele nespălate, îngrămădite pe aragazul veşnic lucind de ulei de la cartofii prăjiţi, o văzu pe ea, ferindu-şi trupul gol, acoperindu-se cu mâinile şi cu un maieu al lui pe care îl înşfăcase în grabă şi-l ţinea, mototolit şi prea sus, ca el să nu-i vadă sânii. Asta fusese, cam asta, atâta tot, pentru asta se deşteptase cu trei ore mai devreme ca de obicei şi nu mai adormea şi auzi din nou, prin perete sau prin duşumea, cum bate pendula vecinului. Nu apucă să-i numere bătăile, în schimb văzu geamul de afară, care se făcuse albastru.

Dar urechile nu încetau să îi ţiuie.

Care dintre ei s-o fi culcat cu ea, se gândi şi-i luă la rând pe toţi care fuseseră la petrecere; în clipa asta ar fi preferat să ştie sigur că s-a culcat cu unul dintre ei (aşa i se păru), să o poată urî, să nu mai suporte s-o vadă. Dar nu era convins că a făcut aşa ceva, doar el o cunoaşte (o cunoaşte?); poate

s-a întins doar la dans cu ei, în timp ce nevestele lor o priveau de pe scaune – cu furie, cu dispreţ, cu invidie.

Cel puţin dacă i-ar fi dat măcar imediat telefon, să vină şi să-i povestească singură ce-a făcut, nu aşa, să-l lase să afle de la alţii, să-l facă ridicol, să-l umilească... Şi iar văzu cum o loveşte, o izbi cât putu în obraz şi în acelaşi timp se gândi că n-o să ridice mâna la ea niciodată.

Prin geamul din ce în ce mai albastru auzi un zgomot de sticle subţiri, erau vrăbiile, se făcea dimineaţă. Se simţea la fel de proaspăt ca după un somn lung, n-avea nici gâtul ars de tutun şi nici gura coclită a dimineţii. Ajunge, îi spuse, rar şi apăsat, privind-o în ochi, ajunge. Şi ştii ceva? să-ţi dai recitalurile în altă parte, la alţii... Şi ieşi odată afară, şi ieşi, că am treabă...

Şi ea îl privea doar, cu ochii ei căprui-deschis, care i se decolorau pe faţa blondă, prea blondă. Ieşi, îi zise, ieşi, s-ar putea chiar să fie mai rău decât vreau eu să cred, s-ar putea chiar deloc să nu-ţi pese de mine. Deocamdată nu vreau însă decât să ieşi, nu vreau decât să nu mai aud de tine. Ieşi, îi zise pentru ultima oară şi se ridică din pat şi se duse în baie.

*

Evită să-şi privească în oglindă obrazul gălbui, lucios de nesomn, pungile de sub ochii injectaţi – aşa cum seara, când se dezbrăca, evita să-şi privească burta. Pentru că acum se simţea bine, nu ştia nici el de ce, dar se simţea bine şi ar fi fost pur şi simplu păcat să-şi iasă din starea asta.

Era devreme, prea devreme pentru orice: şi ca să se îmbrace pentru serviciu, şi ca să înghită ceva; doar o cafea, se gândi, dar, cum şi aşa nu dormise, ar fi trebuit probabil s-o evite. Trebuia, ar fi trebuit, tot timpul trebuia câte ceva; aşa că luă ibricul şi se instală lângă aragaz, cu o linguriţă în mână.

Da, ăsta era, probabil, cel mai mare defect al lui – şi-şi repezi mâna înspre buton, dar spuma cafenie se şi revărsa – cum dracu, doar acolo eram cu ochii –, ăsta era, probabil, cel mai mare defect al lui, că nu putea să facă ce trebuie. Mai ştie oare cineva pe lumea asta aşa de bine cum ştie el ce greu este să faci ceva, fără chef, doar pentru că trebuie?

Şi adulmecă, pofticios, aroma cafelei.

Şi totuşi, parcă a fost o vreme când le făcea mai uşor – parcă toate lucrurile se făceau mai uşor, parcă mergea mai bine cu ani în urmă sau poate numai lui îi mergea mai bine? Într-o doară, deschise uşa de la balcon şi aerul viu de afară îi năvăli răcoros în piept, îl simţi cum coboară, gâdilându-l rece – aerul tare de iunie, aerul dimineţilor de vacanţă, de altădată.

Da, sigur că-i mergea mai bine pe-atunci când era în birou şi făcea ce face Chiran acum: aduna cotizaţii, aduna referinţe, făcea ordine în arhivă, se ducea la şedinţele de sector pentru că era cel mai tânăr. Douăzeci şi şase de ani, cam atâţia avea, ţine minte, pentru că tocmai ieşise din stagiatură şi se simţea dezlegat: de-acum încolo, la prima ocazie favorabilă, putea să plece din instituţie, putea să se mute la cercetare, aşa cum îşi dorise în studenţie. Putea s-o facă, doar că nu se grăbea – şi ce motive ar fi avut să se grăbească?

Se simţea în instituţie la fel de bine ca şi acasă, de fapt, mai bine chiar, pentru că acasă şi începuseră primele certuri. Sigur, dimineaţa pleca la serviciu tot cu ochii cârpiţi, tot înjurând, uneori se plictisea că trece timpul încet, alteori se mai hârâia cu câte unul. Dar era ceva... ceva... Vârsta lui să fi fost? Nu mai ştia bine de ce, dar pe-atunci i se părea că se simte între ei ca acasă. Iar el reuşise – performanţă, într-adevăr –, reuşise s-ajungă mâna dreaptă a lui Olteanu. Singur, fără pile, fără turnătorii. E drept, secţia lui Olteanu era cea mai mică, o mână de oameni şi-atâta, dar, dintre toţi, cu el se sfătuia Olteanu totdeauna înaintea şedinţei săptămânale, lui îi dădea să facă materialul pentru darea de seamă, lui îi arăta caracterizările celorlalţi, pe el îl lăsa să semneze actele şi să pună ştampila când era plecat în provincie sau în străinătate. Iar lui i se părea foarte normal, de la sine înţeles să-l aleagă pe el – mai era vreunul în secţie atât de zelos, gata la nevoie să-şi ia calculele acasă şi să lucreze noaptea dacă nu terminase? E drept, şi madam Sonia făcea la fel şi avea în plus vechime, avea chiar prea multă, dacă în cincisprezece ani nu te-a remarcat nimeni, puţine şanse să te mai remarce cineva de-acum înainte... În lucruri de-astea n-ajunge să dai în brânci, să stai cu nasu-n hârtii, fără o pauză, fără o glumă, fără un mers la

cantină, aşa cum făcea Petrescu; în lucruri de-astea e nevoie să ai cap şi nu orice fel; unde a ajuns Cosmovici cu informaţia lui sterilă şi excesivă, cu mania lui de a citi, cu dispreţul lui pentru şedinţe? A ajuns să bată culoarul şi curtea interioară. Ca să poţi să rezişti pe un post mai înalt, trebuie să ştii cum să-i iei pe oameni şi nu oricine ştie; uite-l pe Oniţoiu, care n-a rezistat şef de secţie, înaintea lui Olteanu, decât şase luni...

Lăsă uşa de la balcon dată de perete, se aşeză în fotoliul cu braţul descleiat şi începu să-şi soarbă cafeaua. Se răcise între timp, dar lui aşa-i plăcea, pentru el era tocmai bună... N-avea niciun chef pe-atunci să se mute din instituţie şi, când s-a ivit ocazia să plece, a refuzat – de trei ori i s-a ivit ocazia să plece, o dată chiar la cercetare, dar pe post de stagiar. S-a gândit de fiecare dată, a cumpănit şi pe urmă a refuzat. Nu de data asta, şi-a zis, nu încă, se simţea bine şi chiar i se părea – auzi! –, i se părea că e indispensabil în instituţie; era convins că oricine ar fi venit în locul lui ar fi făcut ca lucrurile să meargă mai prost.

De aceea găsea normal ca Olteanu să-l fi ales pe el, dintre toţi, aşa cum găsea normal ca peste câţiva ani să ajungă printre cei şapte-opt oameni influenţi în instituţie. Şi nici măcar nu se gândea dinadins la lucrul ăsta – adică sigur că îi trecea prin minte, din când în când, aşa cum îi trecea şi c-o să se mute cândva la cercetare; dar se gândea doar teoretic, fără să facă ceva anume.

E tot devreme, tot prea devreme şi el îşi soarbe cafeaua rece, rezemat de spătarul fotoliului. Altădată se enerva când se aşeza în fotoliul ăsta şi-şi dădea seama că tot n-a fost în stare să-l încleieze, dar astăzi nu. Astăzi se simte bine, se simte bine doar şi atâta. I-ar plăcea şi să aibă în mână una dintre revistele pe care le răsfoia, număr de număr, în anii aceia. Citea mult pe-atunci, se ţinea la curent cu ce ieşea nou, când vroia să-şi ia note mai amănunţite, şeful documentării i le dădea la sfârşitul programului până a doua zi dimineaţa. Cumsecade om şeful documentării, cum îl chema? Înalt, chel, foarte politicos, în câteva luni pusese serviciul de documentare pe roate. Mergea aşa bine, că şi cei de la cercetare veneau la sala lor, toată ziua se întâlnea acolo cu Romaşcanu. Veneau mai ales pentru revistele străine, ei, ca instituţie productivă, aveau fonduri mai mari decât cercetarea şi şeful

documentării nu se zgârcea deloc la abonamente. Dar cum îl chema? Ceva cu T la început, dar nu în escu. Parcă-l vede – înalt, chel, ţeasta lucie, curată, puţină burtă, un neg albicios în colţul din afară al nării drepte, proaspăt ras, zâmbea mult şi-şi arăta dantura, prea frumoasă ca să mai fie a lui, mai avea câţiva ani până la pensie. Ar mai fi putut să stea, dar l-au grăbit să se pensioneze atunci, la reorganizare, a dispărut brusc, nimeni nu l-a mai întâlnit, nu l-au citit nici la rubrica de morţi, trebuie să mai fie în viaţă, poate îşi creşte nepoţii. La urma urmei, nu a fost el cel mai lovit – toată documentarea a fost atinsă, din câţi erau, au rămas doar două femei, una nevasta nu ştiu cui, alta...

Şi dintr-odată sări din fotoliu, alergă în vestibul, se ridică în vârful picioarelor şi ascultă atent – cum de nu-şi dăduse seama că era contoarul? Pufni, cu sentimentul că cineva îl aude şi îl observă, ridică din umeri, se întoarse încet, se uită la deşteptător şi-şi turnă din ibric toată cafeaua care mai rămăsese.

E încă devreme, cafeaua e bună, e bine să bei dimineaţa, la ora asta, cafea şi să nu te grăbeşti – să nu o bei în fugă, în picioare, în timp ce-ţi închei nasturii, să nu te arzi cu ea de teamă c-o să întârzii... Şi chiar gândul că telefonul de-aseară dat Veronicăi, că toată scena telefonului putea să fi fost umilitoare, foarte umilitoare pentru el îi era indiferent acuma. Parcă ar fi primul lucru umilitor din viaţa lui – parcă nu ar fi înghiţit destule... Măcar atâta poate a învăţat dacă tot n-a fost în stare să-şi apere mica situaţie privilegiată, dacă nici măcar n-a presimţit lovitura care avea să vină.

Ce ochi mari a făcut atunci când i s-a spus, prima oară, la vreo şase luni după ce rămăsese Olteanu:

— ...Nu există om care să nu poată fi înlocuit, ţine minte...

Atunci ar fi trebuit să simtă ameninţarea, să se agite, să încerce să se mute oriunde în altă parte, să o ia de la capăt. Sau să-şi fi dat seama atunci când s-au făcut alegerile de birou şi n-a mai rămas niciunul dintre cei vechi şi a venit o cu totul altă echipă.

Ce simţ în plus au faţă de el cei ce-şi ştiu în fiecare secundă poziţia, cei ce sunt informaţi, cei ce ştiu cum sunt văzuţi şi cum să facă să fie văzuţi totdeauna bine? De ce numai el şi încă vreo câţiva au plătit pentru căderea

lui Olteanu, la fel de rapidă cum îi fusese şi ascensiunea? A fost o vreme când întrebările astea l-au urmărit, când încă mai spera ca cineva să înţeleagă că i se face o nedreptate, când se înfuria că ei nu văd la el decât ce e rău, aşa cum înainte văzuseră doar ce e bine: că numai pe el îl observă când îşi întârzie predarea cu o săptămână sau când se duce la cantină în orele de lucru sau că are un văr de-al doilea în Canada...

Se ridică şi mai împinse puţin uşa de la balcon, de-acolo veneau aerul ăsta rece şi mătăsos, fâşâitul înfundat al maşinilor pe caldarâm, vuietul depărtat al autobuzelor, cântecul unui cocoş de la curte. Şi, privind neatent, văzu şi strada pustie, şi stâlpii de telegraf cu lemnul bătrân înnegrit, ieşind din grămada de verdeaţă compactă.

Cât timp, cât timp până când să-şi dea seama ce se întâmplă cu el; şi, chiar după ce i s-a spus şi chiar după ce a înţeles, a făcut ceva ca să se salveze? Seara aceea, la câteva zile după reorganizare, când s-a întâlnit cu Cosmovici pe bulevard... O, să fie sincer, să fie sincer până la cap: reorganizarea se terminase, el era pe postul lui, contestaţiile celor scoşi n-aveau nicio şansă (dacă ar fi fost să se mai teamă de vreo contestaţie). Aşadar, ce mare plăcere – plăcerea generozităţii şi a milei – acest rol pe care-l putea susţine în faţa lui Cosmovici; consolându-l, compătimindu-l cu calm, dându-i ideea unde ar mai putea căuta – idee care-i venise pe loc şi care imediat avea să-i şi zboare din minte. Oferindu-i să se intereseze şi el sau eventual să-l însoţească, să-l ajute să-şi facă demersurile; şi chiar în timp ce se oferea, fiind aproape sigur că n-o să-şi găsească timpul s-o facă. Vocea lui plină, costumul proaspăt călcat, părul lung cu moderaţie, faţa proaspăt rasă, iubita cea tânără (despre care doar el singur ştia la acea dată) – toată victoria minţii lui pe care şi-o simţea mai lucidă, pentru că era mai calmă. Nu făcea decât să-i dea sfaturi care celuilalt nu-i foloseau la nimic; dinţii lungi şi galbeni de tutun, pantalonul boţit şi pătat, cravata strâmbă; degetele mâinilor, cu unghii negre, deşi tăiate din carne, adânc, mototoleau hârtia pe care o scosese din buzunar ca şi când ar fi vrut să i-o arate. Dar nici el nu i-o cerea, convins dinainte că trebuie să fie Decizia comisiei.

— ...De ce m-au scos pe mine, mai înţeleg, a şuierat pe neaşteptate Cosmovici, prinzând un moment de tăcere. Înţeleg, cu toate că e ilegal şi-

am să-i şi dau în judecată şi-am să câştig şi procesul. Dar ce nu înţeleg e cum de s-au legat şi de tine, ce-ai căutat tu pe listă...

Lumina vineţie a înserării de martie, răcoarea limpede şi faţa lunatică, prea fină a lui Cosmovici, nervoasă şi oportunistă după atâtea ratări succesive.

— ...pentru că până în ultima fază ai fost pe listă, la urma urmei, ce vină aveai tu că Olteanu... ? Şi puteai să ai dosarul atât de prost, cum zic ei, când ai fost în birou ani de zile?

Atunci, când au stat amândoi de vorbă pe bulevard, în dreptul acelei vitrine prost luminate, atunci, pe loc, când l-a auzit, nici nu l-a crezut; a fost sigur că e o născocire a minţii lui bolnave, o încercare de a-l întărâta împotriva lor, ca să nu se mai simtă atât de pierdut şi singur. Sau poate un mod de a se răzbuna pe el pentru că rămăsese în instituţie.

Dar, cu cât trecea timpul, vorbele aruncate de Cosmovici îl rodeau; şi le amintea ori de câte ori i se părea că surprinde o privire piezişă, o aluzie ameninţătoare. Şi la un moment dat a început să adune informaţii – cu câtă neîndemânare! cu câte mici umilinţe! pentru că avea puţine relaţii cu cei din noua conducere, nu, nici nu vrea să-şi mai aducă aminte şi-şi smuceşte nervos gâtul, de parcă l-ar strânge gulerul cămăşii.

Şi nici atunci când a aflat nu i-a venit să creadă, adică nu a înţeles de ce, de ce tocmai el? Şi chiar şi acum, dacă ar vrea să se gândească din nou (dar nu vrea, nu vrea, şi-a promis că n-o să-l mai intereseze), tot n-ar înţelege: de ce pe el, ce-a căutat el, deşi într-o fază de început, pe listă? El, nu şi ăla sau ăla, el, care se crezuse până atunci in-dis-pen-sa-bil pe locul lui. Şi senzaţia asta de umilinţă ori de câte ori îşi aduce aminte...

Ce ciudat, ce ciudat se întâmplase... Îşi amintea bine lucrurile care îl amărâseră ieri, în ultima lună, în ultima vreme; se simţea (ca de atâtea ori până acum) călcat în picioare – de Chiran, de noua conducere, de Veronica, de tatăl ei, de nu ştia nici el bine cine. Şi totuşi, culmea – încetaseră să-l mai doară. Îi era indiferent, reuşise, ajunsese să-i fie. Şi mai uluitor era că avea în minte toate lucrurile astea – nu că îi plăcea să stăruie asupra lor, dar le ştia, le ştia – şi, ştiindu-le, nu îl mai dureau deloc. Cât timp putea să mai ţină starea asta minunată?

În orice caz, măcar cât lumina urcătoare a zilei.

Iată că se poate trăi şi aşa, iată că s-a obişnuit să se gândească la el însuşi ca la un om-prost-privit, ca la un om-cu-dosarul-prost, ca la omul-altei-perioade. E nemaipomenit cum te linişteşte felul ăsta de a gândi, cum îţi înlătură orice ambiţie vană, când ştii că orice ai încerca tot n-are să-ţi iasă. Aşa se şi consolează de la o vreme, când vede că încă unul i-a luat-o înainte (cu o gradaţie, cu o treaptă, cu un post la concurs, cu o primă). Ce poate să facă un om dacă-e-prost-privit? Nu poate să facă nimic, îşi zice şi ridică din umeri. Şi-şi citeşte liniştit *Sportul* şi *Săptămâna* şi dezleagă rebusul de la un cap la altul – e cel mai bun pe etaj la cuvinte încrucişate. Atâta doar că orele de serviciu se fac din ce în ce mai lungi, din ce în ce mai plictisitoare – ce dracu i-o fi plăcut pe vremuri aici? se mai întreabă câteodată.

Dar astăzi, iată, a reuşit să-i fie indiferent. Îi e indiferent chiar şi că de luni au să-l mute din birou – n-au decât să-l mute. De mult nu mai face ce făcea în primii ani, i-au luat proiectele şi le-au împărţit la alţii, o vreme a stat mereu cu ochii pe ei, era convins că tot ce iese din mâna lor e mai prost şi aştepta un scandal, tot aştepta la fiecare zvon, la fiecare şedinţă. Şi nu s-a întâmplat niciodată nimic – de vreo câteva ori s-a vorbit despre înlocuitorii lui într-o şedinţă mare de analiză a muncii şi de fiecare dată au fost lăudaţi; atunci a încetat să se mai uite în jur, ce rost ar mai fi avut? Să se sufoce cu propriul venin, cu propria invidie?

Acum ştie că trebuie să se ducă dimineaţa la serviciu, să nu-ntârzie ca să nu piardă condica, să o semneze neapărat şi la plecare, ştie că trebuie să facă o dată la şase luni informarea politică, să iasă la manifestaţie, la porumb, la cartofi, să ţină la timp şedinţa de grupă sindicală (aici a mai rămas lider, la acest nivel, probabil peste un an sau doi nici aici n-are să mai fie). Şi iată că se poate trăi şi în felul acesta...

Se uită la ceas – era încă devreme – şi începu să-şi pună ordine în hârtiile de pe birou. Pe urmă se aşeză pe scaun, destins, şi îşi citi preambulul. Îl citea şi se strâmba singur, mormăia, îşi smucea nervos gâtul, de parcă l-ar fi strâns gulerul cămăşii: nu, nu suna deloc bine, se vedeau lipiturile dintre paragrafe, era căznit, se vedea clar şi de unde luase fiecare

idee. Şi deodată se hotărî, adună tot vraful de foi, le mototoli, le scăpă de nenumărate ori pe jos şi le duse pe rând în coşul de gunoi de la bucătărie.

Îşi pierduse antrenamentul, constată în timp ce se chinuia să facă alt plan; pe urmă avea să-l dezvolte, apoi avea să dezvolte doar partea întâi şi aşa mai departe, până când avea să fie gata tot preambulul. Deocamdată se chinui să facă planul în mare; când termină, îl reciti, strâmbându-se, puse deoparte hârtia şi încercă încă o variantă. Pe urmă mai încercă încă una şi încă una şi le aşeză în jurul lui, pe masă, pe studio, pe covor. Şi iar făcu o variantă şi se uită la toate, pe rând: tot citindu-le de atâtea ori, nu-şi mai dădea seama care dintre ele poate fi mai bună.

Ca să facă o pauză şi să-şi împrospăteze mintea, se duse în baie, se rase, fluierând, şi veni la loc, binedispus. Vâjâitul apropiat al maşinilor, uruitul lor neîntrerupt şi aerul ăsta miraculos... Bătu o pală de vânt care îi aduse în nări miros de detergent şi de săpun.

Afară cerul se lumina tot mai mult dinăuntru, inundat dinspre margini de roz; avea o netezime caldă, de fildeş, iar el lucra, plin de zel ca niciodată. Termină prima pagină a preambulului, dar, cum nu era chiar mulţumit-mulţumit, se gândi să mai încerce o versiune. O puse şi pe asta cât mai departe de el, pe bibliotecă, şi luă totul de la cap.

Ar fi trebuit să cam plece de-acum, dar nu se îndura să se întrerupă până nu termină măcar prima pagină. La urma urmei, poate azi are noroc, poate au să meargă maşinile bine şi n-o să întârzie. Şi, dacă o să întârzie, ce mare lucru? Sunt atâţia care fac asta şi de două ori pe săptămână.

Ce bine ar fi să tot scrie aşa, să se trezească dimineaţa foarte devreme, să lucreze la preambul, să lucreze la teză, la ce i-ar face plăcere lui, la ce s-ar gândi el că trebuie. Indiferent la toate necazurile de peste zi, indiferent la faptul că iar o să-şi audă numele în viitoarea şedinţă. (Cum fac ei, cum de numele lui nu lipseşte niciodată din referatul biroului? Cum de nu-l uită o dată măcar, cum de nu-l mai înlocuiesc şi cu altcineva, probabil iau şi ei în faţă, totdeauna, un referat mai vechi şi-l compară cu cel nou, aşa cum el compară acum variantele primei pagini a preambulului?)

Ce bine ar fi să tot scrie aşa, indiferent la zgomotul de râşniţă al maşinilor de pe stradă, indiferent la strigătele gâjâite ale cocoşilor de la

curte, indiferent dacă îl mai iubeşte sau nu Veronica. Era sau nu era iubit? De la o vreme, nu mai era la fel de sigur ca altădată. O găsea mai greu la telefon, era mai neatentă faţă de el, o simţea tot timpul nemulţumită ascuns de ceva, încordată de nervi ca un arc. Şi parcă nu mai era nici atât de frumoasă cum fusese primăverile trecute... într-un mai, într-un iunie... Era nemulţumită pentru că şi îşi pierduse cu el (sau i se părea că-şi pierduse) anii cei mai frumoşi, anii de studenţie? Şi-i pierduse oare numai cu el? Nici de asta nu mai era sigur. Îşi amintea de colegul care îi copia cursurile, de cel care îi aducea muzică bună. Într-o vreme fusese foarte gelos pe micul ei trecut, pe prietenul ei din liceu, pe întreaga Facultate de Chimie. Şi, cum şi ea era geloasă atunci, o vreme s-au delectat cu scenele de bănuială reciprocă şi cu împăcările. De la un timp însă, el se silea să nu-şi mai dea frâu liber, ea nu mai părea nici măgulită, nici amuzată de presupunerile lui, se vedea că o enervează, că se simte pisată. Ce importanţă însă mai puteau să aibă lucrurile astea de vreme ce, cu ele sau fără ele, el se simţea atât de bine la ora asta...

Nu mai era devreme, nu mai era devreme deloc, la ora asta ar fi trebuit să-şi înşface servieta şi s-o pornească în goană, spre staţie; de întârziat, a întârziat oricum, dar cel puţin să ajungă odată cu întârziaţii. Ar trebui să plece, dar el nu se clinteşte din loc, scrie mai departe, de zor, nu-i vine să plece, nu se îndură, nu vrea... Chiar dacă ora e atât de târzie, chiar dacă n-are nicio scuză, niciun motiv plauzibil, chiar dacă înlăuntrul lui s-a ţesut ceva, (aproape) convingerea, (aproape) certitudinea că Veronica nu-l mai iubeşte. A avut de când se ştie o periculoasă nevoie de a fi iubit (periculoasă pentru el însuşi) – cu cât ţii mai mult să fii iubit, cu atât nu te iubeşte nimeni sau te iubeşte madam Sonia sau vecina, cum o cheamă, de la doi, de la cinci, care uneori, seara, suferă şi ea de singurătate. Mai bine să scrii mai departe aici şi să nu te gândeşti la toate astea...

A trecut de mult ora când mai putea să plece înspre serviciu, cerul e alb şi strălucitor şi aerul şi-a pierdut răcoarea, maşinile huruie neîntrerupt, vântul flutură rufele pe balconul de vizavi, cineva trece c-un tranzistor deschis, urale, o voce cunoscută, un miting... Un miting, poate i-au scos şi pe-ai lui la miting, poate au scos toată instituţia, toată clădirea – asta ar

putea fi şansa lui salvatoare, într-atâta lume lipsa lui ar trece neobservată. Dacă nu, ei sunt toţi acolo, în camera în care el intră de zece ani, în fiecare zi, la ora şapte şi în care, de luni, n-o să mai intre; masa lui de lucru e goală, e goală şi ceaşca de cafea şi sertarele sunt încuiate...

— ...de data asta chiar a făcut-o lată, trebuie să-şi şoptească înveseliţi între ei; şi totuşi grijulii să nu-i audă şeful, ăla bineînţeles că tot ştie, dar ei nu-s turnători, ei sunt băieţi buni, nimeni nu-i turnător dintre ei, la o adică.

— A făcut-o lată, dacă n-o fi cumva bolnav, dar şi-aşa s-ar fi cuvenit să telefoneze.

Vântul leagănă pe balcoane cearşafuri şi scutece şi leagănă în livada de vizavi coroanele vişinilor. E răcoare, e o zi de vară, e ca o zi de vacanţă; şi-a dat el singur vacanţă, după atâţia ani, o vacanţă în care să uite de toate...

N-ar putea trăi aşa o săptămână întreagă, o lună, toată vara, mereu, cu uşa de la balcon deschisă spre strada unde trec scrâşnind, greoi, camioane, spre coroanele verzi care freamătă în soare? Să nu facă nimic decât să-şi scrie preambulul, să se ducă în vizită la vecina lui de la doi, la părinţi, la rudele pe care le neglijează de ani de zile. Să nu mai iasă de-aici ca să nu-şi piardă liniştea asta precară, câştigată după noaptea de insomnie, certitudinea că toate-i merg cum nu se poate mai prost şi bucuria asta potolită, din suflet, că nu-i pasă, nu-i pasă, nu-i pasă...

E târziu, e aproape mijlocul zilei atunci când sună lung telefonul. El se opreşte din scris, tresare, tresar toţi muşchii lui, sunetul sfredelitor îi accelerează bătăile inimii şi o nelinişte uşoară, neliniştea de-aseară, i se strecoară în suflet. Uşoară, foarte uşoară, doar un fum de nelinişte – dar el rămâne neclintit în timp ce sunetul telefonului străpunge pereţii, desenează invizibile linii paralele în aer. Cine poate să-l sune acasă la ora asta? Veronica, îşi zice, şi totuşi aproape sigur că nu, probabil că nu e ea, îşi zice cu părere de rău, ea nu sună decât de trei-patru ori şi închide; oricât ar fi de pornit împotriva ei, trebuie să recunoască, e o fată potolită şi bine crescută şi nici măcar nu e convins că a făcut rău ce a făcut la petrecere alaltăseară; depinde cum vrei să priveşti, e drept, uneori e vanitoasă, îi place să cocheteze, dar poate o mai apasă eşecul ei de la şaptesprezece ani, poate că nu e nici acum sigură de ea, dacă îşi aminteşte mărturisirile ei, e gata să se

înduioşeze. Păcat că nu poate fi Veronica, sună de prea multe ori ca să fie ea, şi totuşi: dacă l-a căutat la serviciu şi colegii i-au spus că n-a venit şi de aceea îl sună cu disperare?

S-ar putea deci să fie ea, s-ar putea să fie colegii, chiar şi lor le-ar putea răspunde că este bolnav, asta ar simplifica, ar uşura lucrurile.

Dar el nu se clinteşte. Nu ştie cine-l caută, dar el nu răspunde şi asta îl umple de o bucurie neaşteptată. Nu ştie cine, din afara camerei lui, îl sună, îl someză cu sunetele stăruitoare şi tăioase ale telefonului care nu se mai opreşte. Dar el nu se clinteşte din loc, îl aşteaptă, îndârjit, să mai sune, strânge din dinţi şi, oricine ar fi, tot nu-i pasă.

Şi telefonul, în fine, încetează să sune.

1979

Vară-primăvară

Primăvara a fost rece, cu un cer jos şi cenuşiu: până la sfârşitul lui mai s-a mers cu pardesie. Caişii înfloriţi prin curţi s-au trecut, aproape neobservaţi, iar crengile le-au rămas multă vreme neînfrunzite, nişte nuiele ţepene, ca şi când seva n-ar fi trecut prin ele. Verdeaţa ieşise anemică şi creştea greu sub apăsarea cerului şi a ploii.

Cam prin primăvară a început să sune mai des la nepoţi mătuşa Milica.

*

— Romaniţa, strigă mătuşa Milica în receptor, cu glasul ei gros.

E gălăgie în piaţă şi telefonu-ăsta are pe dracu să-l ia. Dar ea, de treizeci, de patruzeci de ani numai aici vine dacă vecinii, madam Stănescu ori dom Popescu – frizeru –, nu sunt acasă.

— Romaniţa, strigă mătuşa Milica în receptor, ce-i cu mama ta?

Până mai de curând, Romaniţa răspundea râzând atunci când îi recunoştea glasul. Râdea, o tachina, la fel ca acum câţi ani? – când a venit să dea la facultate şi a stat la ei. Bucureştiul o intimida atât pe vremea aceea, încât abia după vreun an a văzut cât de coşcovită e casa mătuşii Milica. Decât să te conducă un băiat atâta drum – cu două tramvaie, apoi printr-un labirint de străduţe, unele pietruite, altele desfundate, până în dreptul curţii înguste, cu un şir de căsuţe joase, cu tencuiala jupuită, dinspre care răzbate până în stradă mirosul de stătut, de mucegai şi de cărbuni, mai bine să-i mărturiseşti de la început că eşti din provincie şi să te laşi condusă până la cămin.

— Romaniţa, repetă mătuşa Milica, ce face mama ta? Ce face sora mea, Romaniţa? Tot la spital e? Ce spun doctorii?

— Stai liniştită, că e bine... Tot la spital e şi e bine că e acolo... Dacă se întoarce acasă, se apucă de treabă. Aşa, stă în pat şi se odihneşte.

— Dar băiatu ce face? Ce face Matei?

— Cu şcoala, tanti, cu şcoala...

Nepoata se învârte de nerăbdare în jurul telefonului: nu este bine aşezat, între camera ei şi a fostului soţ. Chiar dacă divorţul s-a terminat şi

nu mai are să se teamă de vreo reclamaţie, tot nu vrea să-i dea satisfacţia că o duce prost: că mama e în spital, că ea nu-şi vede capul de treburi.

— Dar voi când mai veniţi pe la mine, Romaniţa? strigă mătuşa Milica, neliniştită.

Simte că nu mai poate să întindă convorbirea. Şi probabil că asta a fost prima ei întrebare, numai că din şiretenie a amânat-o.

— Ei, da, oftează nepoata, şi mai grăbită. Venim, n-avea grijă, Lia nu, că aşteaptă să nască, dar eu, tu ştii că eu vin. Numai că săptămâna asta încă nu. Marţi nu... joi nu... poate peste vreo zece zile. Mai devreme în niciun caz...

A fost o fetişcană neîndemânatică şi cu capul în nori, şi-acum încă îşi mai uită în troleibuz sacoşa, jerseul, în alimentare uită să-şi ia de la casă restul. Aşa că nimeni nu poate fi mai uluit decât ea când se vede de vreo câţiva ani încoace cum aleargă de la serviciu la grefier şi de-acolo la Casa de Ajutor Reciproc a pensionarilor, aproape fără să încurce nimic. Aproape reuşind să le facă bine.

Nimeni nu poate fi mai uluit şi mai disperat şi mai mândru.

— Atunci te aştept, fata mamei, spune răguşit mătuşa Milica.

Ei, ei, pentru cine s-a zbătut ea toată viaţa? Nu pentru sora şi pentru fratele ei? Nu pentru nepoate? Să nu le fi zis omu ei, Pavel, o vorbă de rău, că îi scotea ochii! Nu la ei au venit fetele duminică de duminică, la prânz, la masă, şi-n timpul săptămânii seara, când nu îşi luau cartelă? Şi după Gicu ce-a mai umblat cât a fost închis, ce-a mai plâns pentru el! Şi-acum, de câte ori sună, tot peste cumnată-sa dă.

— Bon-juuur, Milico, face cumnata. Gigi nu e acasă. Când îi aude vocea aia a ei, prefăcută, abia se ţine să nu-i închidă în nas telefonul.

Mătuşa Milica merge spre casă, bodogănind, supărată.

— Ce ai, eşti supărată ori ce? Ce-ai păţit?

Madam Stănescu, vecina: stă în poartă, cu cojocelul hărtănit pus peste capotul de diftină, şi se uită după factor. De fiecare dată la fel întârzie cu pensia: până-ntr-o zi când ea n-o să-i mai lase ăi cinci lei în plus. Să se înveţe minte. Şi-atunci să vezi cum o să ştie să vină la vreme!

— Sunt supărată cu sora mea. Cu mama fetelor, o ştii... Mama Romaniţei şi a Liei. E de-atâta vreme în spital şi nu ştiu ce are, că ele nu vor să-mi spună. Şi sun când la una, când la alta, dar Lia nu iese din casă, că aşteaptă să nască, şi Romaniţa simt eu că mă minte. Şi de atâta vreme niciuna n-a mai trecut pe la mine...

— Da mai lasă-le şi dumneata, nu le mai pune pe toate la inimă!

Madam Stănescu n-a prea ascultat-o, la cu totul altceva se gândeşte: oare s-o cheme ori nu la o cafea? Dacă ar şti că factorul mai întârzie, ar chema-o. Numai că, dacă factorul vine repede, cum mai scapă de Milica?

— Hai-năuntru, că tocmai pusesem de cafea. Şi-mi povesteşti toate pe îndelete, se hotărăşte.

*

Încă acelaşi frig şi o lumină pâcloasă. Oraşul s-a umplut peste noapte de blugi cu manşeta întoarsă prevăzător, pentru cât au să mai intre la spălat. Blugi Levi Strauss, blugi Lee Cooper şi puştoaice tunse Sassoon. Au apărut şi primele mese încărcate cu napolitane uscate şi chifle, iar alături grătarele de mititei, deasupra cărora începe să se ridice fumul. Bâzâitul compresoarelor umple centrul, la fel ca şi cartierele îndepărtate: se construieşte în grabă, pe locurile virane rămase de la cutremur – neaşteptate maidane ştirbe, unde buldozerele se opintesc într-un nor de praf. Trecătorii încă se mai opresc în loc şi privesc resturile de zid înnegrit cu aceiaşi ochi – îngroziţi, obtuzi şi lacomi. Şi iarăşi puştoaice tunse Sassoon, îmbrăcate cu blugi Levis, la care Andrei nu se uită: este cel mai serios bărbat dintre toţi cei pe care cumnata lui, Romaniţa, i-a întâlnit până acum în viaţă.

— Şi ieri a sunat tanti Milica. La noi tu ştii că totdeauna răspunde Lia. Lasă, stai liniştită acasă, i-a spus, că nici eu n-am mai văzut-o pe mama de multă vreme. Nu pot să fac un drum aşa lung până la spital! După ce m-am chinuit atâtea luni cu sarcina, i-a spus, nu vreau să stric acum, la sfârşit, totul; sun-o şi tu pe Romaniţa... Te-a găsit?...

Vorbesc în şoaptă amândoi, deşi de zece zile doctorii spun că bolnava nu mai e conştientă. Din când în când câte unul mai aruncă o privire suspicioasă spre patul unde se zăreşte obrazul tras, cu părul alb, câlţos de-

atâta zăcere. Tăviţa de pe noptieră este plină de lichidul verzui, vomitat. Când Romaniţa întinde mâna să o ia, ochii bolnavei se deschid, neliniştiţi.

— Lasă-i-o, ştii că o enervează dacă i-o iei, mârâie tânărul.

Şi pe el îl enervează agitaţia Romaniţei: ostentativă şi exagerată. De obicei o apără în faţa Liei, las-o, dragă, o ştii doar pe Romaniţa cum e, ce sens are să te enervezi? Totuşi, e sora ta! Acum însă, dacă nu mai trebuie să o apere în faţa nimănui, n-are cum să n-o vadă cât e de deplasată: cum se mişcă prin rezervă în pantalonii ei albi de doc şi-şi mai aruncă o ocheadă în oglinda din faţa chiuvetei. Mai duce plosca, îşi mai aruncă o ocheadă şi e mâzgălită la ochi, ca totdeauna. Pe Lia cel mai mult a enervat-o cu viaţa ei aiurită şi că mama a bătut drumurile să-i ducă la grădiniţă, la şcoală, copilul. „Ei, s-o vedem pe Romaniţa cum o să se mai descurce şi de-acum înainte“, a spus Lia când mama a anunţat-o că o să se interneze. Nu fi răutăcioasă! Cu toate defectele ei, e totuşi sora ta, i-a spus el. Nu sunt, ştii că eu niciodată nu sunt răutăcioasă, a răspuns Lia. Doar că am dreptate. Şi uite că, într-adevăr, are.

— M-a găsit, m-a găsit... Până la urmă, a reuşit să dea de mine! Nu s-a lăsat până nu...

Romaniţa îşi aude glasul împăciuitor, modest. Doar trebuie să colaboreze, chiar dacă în ultima vreme relaţiile dintre ei s-au cam răcit. Şi ce bine se înţelegea cu Andrei la început! Parcă el i-ar fi fost frate şi Lia cumnată! Numai că Lia a reuşit să-l schimbe! De câte ori dă ochii cu Andrei la spital, o frapează cât s-a lăţit: ba chiar a făcut şi burtă!

— Sună când la noi, când la tine, pentru că te încăpăţânezi să nu-i spunem adevărul despre mama. Ea simte! Dar n-o să putem s-o mai ducem mult aşa, are Lia dreptate! Când o să vadă că nu mai apare şi nu mai apare, tot o să înţeleagă şi tanti Milica ce s-a întâmplat.

Tânărul a şoptit mai tare ultimele cuvinte şi se uită din nou, temător, spre pat: nu, slavă Domnului, bolnava nu dă niciun semn c-ar mai putea să audă!

— Unde suntem? întreabă doar, din când în când.

N-a scos niciun geamăt de când zace în patul acesta, cu rana de la abdomen deschisă, ca o plesnitură de pepene copt, cu pielea uscată de la

încheieturile braţelor neagră de perfuzii. Acum, când nu mai cară sacoşe grele, nici nu mai aleargă la serviciu cu firele duse la ciorap, nici nu mai strigă, plină de nervi, la copii, ochii ei, cu gene negre şi lungi, măriţi pe faţa slăbită, au căpătat o privire vagă, depărtată şi misterioasă.

— Mai bine să dea telefoane decât să ştie adevărul. Aşa mai păstrează o speranţă, spune Romaniţa dulce.

Îşi aude singură glasul cât de dulce şi de caritabil e şi furişează o privire întrebătoare spre Andrei: l-a convins? Culoarea densă şi ambiguă a ochilor lui verzi pe faţa măslinie, tenul gras, cu pori vizibili – un ten de bărbat matur. Ca şi corpul înalt, care îmbracă hainele bine, ca şi gesturile cumpănite. Dar expresia feţei lui a rămas neîncrezătoare. Chiar puţin plictisită. Nu, nu ăsta era argumentul cu care putea să-l convingă.

— Şi dacă atunci când îi spunem adevărul, tanti Milica face un şoc? îi strecoară ea.

E întoarsă cu spatele şi îşi face de lucru pe lângă bolnavă: îi umflă perna, netezeşte cutele de la cearşaf, ia alifia de pe noptieră ca să ungă escarele.

— De ce să facă un şoc? Nu vezi ce bine se simte, ce bine arată? Are dreptate Lia când susţine că e mai sănătoasă ca ea!

— Daaa? Şi dacă rămâne paralizată? Ce faci cu ea dacă rămâne paralizată? Ce faci? O iei tu la tine?

— Unde vrei s-o iau? Cine vrei să aibă grijă de ea? Vrei să-mi sacrific copilul după ce Lia s-a chinuit pentru el atâta vreme?

Faţa brună a lui Andrei s-a întunecat şi mai mult. E cald şi, cu tot sprayul de dimineaţă, rotogoale umede îi pătează la subsuoară cămaşa proaspăt călcată, proaspăt apretată. Încă şi mai mult decât întrebările stupide ale cumnatei îl enervează că i le pune de lângă pat. Câtă lipsă de atenţie la tot ce e în jurul ei! Ce mod de a nu prevedea consecinţele lucrurilor – aşa cum de mult a observat la ea Lia. Degeaba a apărat-o el atâţia ani, pentru că tot Lia, care e sora ei, o cunoaşte mai bine!

— N-ai decât s-o iei tu, răbufneşte.

Are pleoapele umflate şi albul ochilor injectat, când au trecut anii fără ca el să facă tot ce aştepta? Lucrează noapte de noapte cu disperare, are o

fire lentă şi conştiincioasă, suferă de bilă şi este revoltat pe cei care vin la serviciu şi îşi pierd vremea la şuete şi la cafele. Este revoltat şi pe familia lui, burgheză şi puritană, care l-a trimis spre viaţă timid şi neajutorat; cu biografia lui, oricât ar lucra noaptea, niciodată, lasă că ştie el, n-o să avanseze.

— De ce s-o iau eu? Eu susţin s-o lăsăm în pace. Cât timp nu ştie nimic de mama, e liniştită, stăruie aiurita de Romaniţa.

Totdeauna se poartă cu o dezinvoltură inconştientă şi provoacă în jur o grămadă de încurcături. Pe urmă trebuie să vină ceilalţi, să descurce şi să îndrepte lucrurile în urma ei. Ceilalţi, care? Bineînţeles că familia.

Da, are dreptate Lia să n-o suporte.

Andrei se întoarce şi el cu spatele şi începe să desfacă pachetele, pacheţelele aduse, deşurubează termosul pe urmă.

— Perişoarele le-a fiert Lia la abur, îi explică.

A schimbat vorba şi încearcă să-şi schimbe şi glasul: şi-l aude sunând aproape prietenos. Ce să faci, există pe lumea aceasta oameni cu care, oricât te-ai strădui, nu te poţi înţelege.

Uită-te la el, strânge Romaniţa din maxilare. Uită-te la el cum a ajuns! Chiar şi în situaţia asta, singura lui grijă este să scoată în evidenţă calităţile de gospodină ale nevestei! Chiar şi în situaţia asta!

Se uită spre pat încă o dată: în aerul greu mirositor al rezervei, chipul ei este cât poate fi mai frumos chipul unei femei ajunse la această vârstă. Subţiată şi palidă, mâinile devenite gracile, privirea neagră şi visătoare – unde este femeia autoritară, voinică şi energică pe care o înfrunta altădată?

— Deci tot nu vrei să-i spunem mătuşii Milica adevărul, şopteşte Andrei.

Înşurubează capacul termosului, împătureşte meticulos hârtiile de la pacheţele. De mic a fost îndemânatic, s-ar pricepe să facă orice, numai să-i dai timp: să desfacă piesa încet, să mai fumeze o ţigară, pe urmă să o asambleze. Ar putea pune totul la punct dacă ar avea timp: dar aşa, a ajuns să doarmă numai patru-cinci ore pe noapte. Şi, când te uiţi împrejur, rar să mai găseşti vreunul care să-şi pună sufletul în ce face. Când te uiţi împrejur, te miri că încă nu s-a dus chiar totul de râpă.

— Mâine vii?

A ieşit şi Romaniţa cu el să-l conducă. Dispare încet-încet mirosul reanimării – de săpun, spirt, urină, fecale subţiate. Nimeni la ora asta, doar coridoarele pustii. În camera asistentelor o zăresc pe femeia de serviciu cu picioarele varicoase: îşi calcă, atentă, rufele aduse de acasă – maiouri de copii, mileuri. Înalt şi stângaci, Andrei merge spre ea în vârful picioarelor şi îi vâră o hârtie de zece lei în buzunarul căscat al şorţului. Se aude semnalul muzical de la *Om bogat, om sărac* şi ultimele asistente coboară la televizor.

— ...Nu, nici mâine, nici poimâine. Trebuie să merg cu Lia la control. Trebuie să mai văd şi ce mai e pe-acasă... Să pregătesc... Oricum, mai vorbim la telefon, adaugă, cu un glas şovăielnic.

Ce egoism la Lia, într-o astfel de situaţie să-l mai care după ea şi pe la doctori! Şi greul lucrurilor, bineînţeles, îl lasă în spinarea mea, ca totdeauna!

Romaniţa are ce are cu soră-sa de când erau mici şi Lia răcnea seară de seară în baie, de frică să nu-i intre în ochi săpunul.

— Cu actele de azil ce mai e? întreabă Andrei. Te-ai gândit că până în toamnă trebuie s-o internăm pe tanti Milica?

Are acum un glas plictisit şi aspru. Sunt ani de când aşteaptă să-şi vadă odată casa aranjată şi s-o vadă şi pe Lia că a reuşit să-şi ducă o sarcină cu bine până la capăt. Merită şi el măcar atât, ca să poată pe urmă să lucreze liniştit noaptea. Şi uite, tocmai când părea că au să se rezolve toate, au apărut din senin lucrurile astea îngrozitoare. Toate belelele...

— Când să mai umblu şi cu actele? Nu te gândeşti că n-am pe nimeni care să mă mai ajute? îngână Romaniţa.

Lasă, că ai fost destul de ajutată până acum! e gata să-i răspundă el. Dar renunţă şi doar dă, plictisit, din mână. Nu-i totuşi momentul cel mai potrivit ca să-şi trântească în faţă tot felul de adevăruri.

— Mama îi dădea dreptate Milicăi să nu vrea la azil. Ar fi singura de pe stradă, îi e ruşine. Doar au fost şi ei cineva, au avut pe vremuri o situaţie...

— Ei, mare lucru situaţia lor! Tu te uiţi la ce îndrugă tanti Milica!

— Dar voi nu ştiţi cum e acolo! Are dreptate să nici nu vrea să audă...

— Ascultă, o întrerupe Andrei răguşit.

Se caută nervos în buzunar după ţigări. Doar dinţii mici, galbeni, tociţi îi arată fără cruţare vârsta.

— Ascultă, eşti în stare s-o iei tu la tine?

— Doar ştii că n-am unde... Doar ştii că până...

— Atunci de ce atâta vorbărie inutilă? Nu-ţi dai seama ce răspundere îţi iei?

— Ce răspundere?

— Dacă se întâmplă ceva, dacă paralizează sau, mă rog, o iei la tine şi ai grijă de ea... Păi, asta e, ce dai din umeri? Ce se întâmpla dacă unchiul Pavel nu murea într-o săptămână? Altfel, cred şi eu, e uşor să faci pe caritabila! E uşor să spui că nu vrei să o trimiţi la azil! Dar fără să-ţi iei vreo răspundere!

*

— Spune să-mi iau eu răspunderea dacă nu sunt de acord să o ducem la azil...

Vara izbucnise brusc, cu călduri toropitoare, întrerupte din când în când de ploi torenţiale, ca şi când cerul apăsător s-ar fi rupt. Cum se opreau ploile, canicula izbucnea din nou, ca febra într-un trup sleit. Odată cu căldura, amestecul pestriţ al oraşului ieşise brusc la iveală: o lume gălăgioasă şi ţigănoasă acoperi ca o pecingine străzile înecate în soare. Se trăseseră mai la umbră, spre garajul unui bloc, ca să se ferească de arşiţă şi de privirile oamenilor. Se trăseseră firesc în umbră, de ani de zile se fereau de străzile luminate, făceau dragoste în cearşafuri străine.

— Ei, cum să-ţi iei tu răspunderea? Şi să vrei, n-ai putea...

Are în glas o solidaritate politicoasă, dar plictisită. Poate e plictisit de căldură şi de înghesuiala din tramvai, de cele opt ore de serviciu în care reuşeşte şi să-şi arate zelul, şi să-şi rezolve problemele personale. Poate e sătul că mai în fiecare zi vine aici să-i susţină moralul, să se plimbe pe trotuarul din faţa spitalului, cu două ziare citite şi răscitite, făcute sul în buzunarul hainei de tergal – prea groasă pentru căldura asta, prea veche în atâta lumină.

— Mi se pare ruşinos pentru noi să o vârâm la azil! Ştii ce veselă, ce darnică era! Între ea şi mama este aceeaşi diferenţă de ani ca între mine şi Lia...

A început din nou cu poveştile ei de familie, care nu-l interesează, dar n-are să-i arate acest lucru, aşa cum nimănui nu-i va arăta vreodată în faţă lucrurile neconvenabile. O priveşte atent, deşi ştie bine, foarte bine chiar cum arată. Şi corpul gol i-l ştie în amănunt, a fost foarte subţire la început şi grasă nu a ajuns încă. Şi cum se îmbracă ştie – la fel ca o studentă venită de vreo doi ani din provincie. Chiar şi părul tot aşa şi-l poartă – tuns băieţeşte sau legat cu un şiret la spate. Numai firele albe i s-au înmulţit neliniştitor la tâmple şi în creştet.

— Ani de zile am făcut cu ei toate sărbătorile. Şi odată îmi amintesc că mi-au adus, ea şi unchiul Pavel, o păpuşă care închidea şi deschidea ochii. Şi Lia ce scandal a făcut! Lia tot timpul se simţea persecutată...

Astăzi pare mai exaltată ca de obicei şi o secundă el are o neplăcută senzaţie de falsitate, gândindu-se că va trebui să-i ţină isonul. Dar senzaţia se risipeşte repede, s-a obişnuit de mult cu propriul glas nefiresc şi cu gesturile lui silite. A fost emotiv de când se ştie şi şi-a construit cu perseverenţă o fire întortocheată şi ascunsă de care e, în realitate, mândru.

— Şi cu soţul ei, cu unchiul Pavel, ce s-a întâmplat? Dacă pe ea o internaţi la azil, cu el ce-o să se întâmple? întreabă, simţind că a sosit momentul replicii lui.

— Doar ştii că unchiul Pavel a murit după cutremur! răspunde mustrător Romaniţa.

Mustrător, şăgalnic: cum, doar eu îţi povestesc zi de zi tot ce fac, nu m-ai obişnuit tu aşa? N-am sunat la tine după ce le-am dus doctorul? Consultaţia m-a costat o sută de lei, dacă trăieşte o săptămână, a scăpat, a spus doctorul. Şi chiar aşa a şi fost: a murit într-a patra seară. Iar la crematoriu nu m-am mai dus, pentru că în ziua aceea colegul tău ţi-a dat cheia şi ne-am întâlnit amândoi, nu se poate să nu ţii minte...

— După cutremur a paralizat unchiul Pavel. De spaimă. Oricum, mai devreme sau mai târziu tot i s-ar fi întâmplat! Avea şaptezeci şi nouă de ani şi o sută douăzeci de kilograme.

El şuieră, politicos, admirativ.

— Şi biata tanti Milica, bătrână şi ea, şi îţi dai seama, să trebuiască să îl întoarcă de pe o parte pe alta, să-l schimbe...

Se opreşte brusc şi se uită la artera pe care vâjâie maşinile colorate. Prietenul ei are o pudicitate pe care ea ţine să nu o deranjeze: în atâţia ani de când sunt împreună nu s-au certat niciodată. Nici măcar nu-şi aminteşte să o fi contrazis: dar uneori o ironizează, ca pe o străină, şi asta o deranjează. De la început au fost unele lucruri care i-au displăcut la el, poate acum să fie chiar mai multe, numai că ea este o fiinţă loială. Ea este o fiinţă loială şi de bună-credinţă şi cu severitate în privinţa lui, nu îşi permite să ţină minte ceea ce îi displace.

Şi pe urmă e aşa de obosită! Pur şi simplu nu-şi vede capul de treburi!

— E îngrozitor cum de la o vreme începe să-ţi scadă memoria, spune bărbatul, ducându-şi mâna la frunte.

În lumină, carnea feţei lui pare muiată şi firele cenuşii de pe maxilare au sclipiri roşcate. Nu s-a bărbierit astăzi. Iar mişcările îi sunt cele dintotdeauna: de adolescent. Nesigure, agitate.

— Toată viaţa lui, unchiul Pavel s-a pretins ateu şi a spus că pe el să nu-l îngroape cu popă, la biserică. Pe el să-l ducă la crematoriu. Şi, dacă l-au dus la crematoriu, rezerva lor de bani a rămas intactă. Acolo e mai ieftin. Şi toţi din familie au apelat la banii ăştia când au avut nevoie.

— O rezervă, spui? Cam cât?

— Zece mii. Ce-ţi închipuiai? Pentru ei... Dar şi pentru mine... zece mii...

— Chiar aşa?! Când spui o rezervă...

O priveşte amuzat-ironic. Se ştiu de atâţia ani şi, cu toată înfăţişarea ei, puţin şleampătă, puţin sărăcăcioasă, de studentă provincială, a ajuns ceea ce în realitate se cheamă o femeie între două vârste. Cum poate cineva să rămână atât de lipsit de simţul realităţii? se întreabă, mângâindu-i umărul cu două degete.

Aşa se întreabă şi când o vede cum lucrează luni şi luni la ceva pentru care n-o să încaseze la sfârşit nici trei sute în mână.

— Cred că n-ai înţeles, spune Romaniţa cu vioiciune. La crematoriu l-au dus pentru că toată viaţa unchiul Pavel a spus că nu vrea să-l îngroape cu popă...

Dar e convinsă că el înţelege tot. Vezi şi tu tot ce văd eu? îl întreabă câteodată. Paturile despărţite cu draperii de muşama, deasupra lor tăbliţele negre cu numele înscris, vârsta, operaţia, faianţa peretelui pătată galben, vezi şi tu ce văd eu? Ochii ei cerniţi, buzele subţiate, acoperite cu o crustă portocalie, aţe de salivă cleioasă când se întredeschid, vocea ei impersonală.

— ...unde suntem?

Toate lucrurile la care mă uit le vezi, fără îndoială, şi tu.

Ar fi rezistat oare dacă n-ar fi ştiut că el vede, că el înţelege tot, chiar fără să-i spună ea o vorbă? Ca şi când ar tot înota pe sub apă, kilometri şi kilometri întregi, respirând printr-un fir de trestie – numai.

— Deci nu pentru economie l-a dus la crematoriu, insistă.

— Dar dacă banii au rămas, nu s-a supărat nimeni. Dimpotrivă, râde el blând.

Un fel de nechezat subţire.

— Da, acum mi-amintesc ce povesteai despre mătuşa şi unchiul tău: că nu se prea înţelegeau şi, după ce el a murit, mama ta a spus că abia acum poate să trăiască şi sora ei liniştită, debitează, jovial.

— Numai că era mai complicat.

Se uită la lumea din faţa magazinului: mai este o oră până să se deschidă.

— Mai complicat, spune ea. Pentru că, după ce unchiul Pavel a murit, mătuşa Milica nu mai părea să aibă chef de nimic. Nici să coasă nu mai avea răbdare, rămânea cu ochii în gol pe câte un scaun.

Mai complicat, totul este mai complicat. Şi ea tot în gol se uită şi pe furiş, cu o privire lacomă, îi urmăreşte lui toate mişcările: neastâmpărul mâinilor, prea subţiri pentru un bărbat, râsul copilăresc şi uşuratic.

Atâtea amănunte care n-au cum să-ţi placă. Numai că totul este mai complicat: cu o supunere exaltată, ea aproape înţelege în clipa asta că îl poţi vrea pe celălalt chiar dacă îţi displace că îşi salută şeful cu o înclinare exagerată a capului şi îi face cadou personal de ziua lui o sticlă de Johnny

Walker. Chiar dacă îţi displac ironiile stereotipe şi glumele celorlalţi pe seama lui şi trupul din ce în ce mai greoi, cu şezutul lăţit de scaun. Chiar dacă, fără să ştii de ce, mai ales la amiază, mai ales pe zăpuşeală, când lumina este atât de albă şi oamenii merg zoriţi şi maşinile sunt aglomerate, te simţi sleită şi nu mai vrei nimic. E numai lumină şi cald şi ţi-e lehamite. Dar alteori pândeşti cu atâta nerăbdare de la geamul rezervei. Şi pe urmă cobori în goană scările, cu pumnii strânşi în buzunarele halatului alb, nu, spui în gând obrazului tras, cu ochii încercănaţi, cu părul câlţos de atâta zăcere, nu, spui în timp ce traversezi în goană printre cele patru benzi de maşini colorate care gonesc pe arteră, nu, acum, timp de o oră n-am să mă mai gândesc la asta.

— Nu, n-am vrut să întârzii, îi spune când ajunge, totdeauna gâfâind.

Şi-l priveşte aproape intimidată şi ochii îi sunt aproape recunoscători, aproape veseli.

— Ei, dă el nepăsător din mână.

Şi se uită plictisit la tramvaiele care se apropie de staţie, toate înaintând la fel de greoi, toate cu uşile deschise, cu ciorchini de oameni vârâţi unul într-altul, atârnaţi la fiecare scară.

— Ce, asta-i problema? Doar ţi-am spus de atâtea ori, tu vezi-ţi de treburi, dacă poţi, cobori, dacă nu, nu. Eu te aştept aici oricât. Şi o oră.

— Nu reuşesc să-mi găsesc o pilă la miliţie, spune, dintr-odată.

Ca şi cum fraza i-ar fi irupt, fierbinte: o ţinuse de atâta timp, ca s-o arunce la momentul potrivit. Dar momentul nu mai venea şi el îşi pierduse răbdarea.

— Când dai examenul? întreabă ea şi-şi aude nota falsă din propriul glas îngrijorat.

— Joi. Aşa că mâine şi poimâine nu vin. Mă duc să mai exersez parcarea şi pornirea din pantă.

L-a cuprins brusc neastâmpărul şi se uită la ceas fără reţinere.

— Ei, cam ar fi timpul...

O împinge uşurel de umeri, antrenând-o la mers.

O, nu mă întoarce acolo! Încă puţin, încă puţin, ar scânci ea. Dar nu face decât să meargă înaintea lui, împiedicat, lovindu-se de toate

denivelările asfaltului.

Prin uşile deschise ale blocului răzbate un miros de ceapă prăjită şi igrasie.

— Aici, la etajul trei, stă Oprişan.

Memoria ei în schimb este intactă, pentru că-l ştie imediat pe Oprişan: acel şef de cadre care n-avea noroc la însurat, pentru că găsea numai fete cu dosarul prost. Relaţia pe care el o cultivă cu grijă de ani de zile. Iată însă că, în fine, a dat şi Oprişan peste cine trebuie, a primit dezlegarea să se însoare şi s-a instalat într-un apartament de trei camere, în acest bloc prin umbra căruia ea păşeşte împleticit, ocolind pubelele pline.

— Înseamnă că-i un om corect de vreme ce n-a profitat ca să-şi ia un apartament mai în centru, spune ea, cu o falsă însufleţire.

Nu vrea să-şi asculte glasul, aşa cum nu vrea să se gândească: de cât timp trimite automat şi neglijent înapoi răspunsurile pe care bănuieşte că el le aşteaptă? O treabă făcută prost, de o persoană stângace şi indolentă: pentru că vocea asta n-ai cum să n-o auzi cât de fals sună.

Brusc, glasul i se face de la sine firesc: plângăreţ. Se opreşte în loc şi schiţează o mişcare, de parcă ar vrea să-l ia de mână.

— Oh, mi-e atât de groază să mă întorc, şopteşte. Înţelegi? Mi-e aşa de groază că s-a întâmplat ceva cât am lipsit...

— Sărăcuţa de tine, spune el, abstract-compătimitor. Ce vrei să se schimbe într-o oră?

Se uită temător împrejur, pe urmă îi trece mâna pe creştet, prin păr.

— Sărăcuţa de tine, cu asemenea necazuri pe cap! Şi eu, cu examenul meu de şofer, spune, cu aceeaşi vinovăţie abstractă.

Se uită iar temător împrejur, o trage iute spre el, o sărută grăbit, muşcându-i buzele, împingând-o în zid: o violenţă nepotrivită cu lumina albă, înţepătoare. Ca şi când ar vrea să se aţâţe. Sau ca şi când ar vrea să termine cum trebuie întâlnirea.

— Mai recunoşti locul? îi şopteşte ea.

Nu l-ar întreba dacă n-ar fi atât de disperată că trebuie să se întoarcă acolo. Să mai vorbim încă cinci minute despre cum era când ne întâlneam

aici, să mai vorbim puţin despre asta sau despre orice altceva. Să mai stăm şi să mai vorbim, nu mult – măcar cinci, măcar patru, măcar trei minute.

Nu spune însă nimic, păşeşte cuviincios alături de el, spre staţia de unde are să-şi ia tramvaiul.

— Ei, cum să nu-mi amintesc, se grăbeşte el.

Cum să nu-şi amintească! Doar este una dintre cele mai vechi amintiri ale lor şi i-a evocat-o de atâtea ori, încât aceleaşi cuvinte îi şi vin, automat, pe limbă.

— Da, recită el, vedeam de sus câmpul cu rapiţă, verde strălucitor, şi lacul cu bărci şi pescari...

Se opreşte brusc şi începe să alerge înspre tramvai.

— Atunci joi. Tot aşa, îi strigă de pe scară.

*

Acum trebuie să se întoarcă acolo, aşa că aşteaptă lângă zebră să traverseze, cu pumnii strânşi de nerăbdare în buzunarele halatului, lăsându-şi greutatea când pe un picior, când pe altul. Văzduhul prăfos şi înfierbântat este ars de lumină şi de scrâşnetul frânelor, de zuruitul tramvaielor. Un uruit prin care ea aleargă, smulgându-şi cu greu, la fiecare pas, tălpile sandalelor din asfaltul moale ca plastilina. Aleargă încruntată, uitându-se împrejur cu ochi înrăiţi, nu, nimănui nu i se întâmplă nimic rău, atunci de ce tocmai ei? De ce tocmai mie? De ce tocmai ei, care în ziua operaţiei a împlinit şaizeci de ani, de ce tocmai ei, care n-are decât o rochie bună, pentru care a luat bani de la Casa de Ajutor Reciproc a pensionarilor înainte de nunta Liei şi un deux-pièces bleumarin pe care l-a lăsat împreună cu pantofii şi combinezonul la garderobă, la Internări, oi mai ieşi de aici ori nu? s-a întrebat atunci, cu glas răguşit şi aspru. Şi pe urmă a urcat singură scările cu pasul ei de atunci, un pas de femeie voinică. Şi faţa – severă şi posomorâtă...

Traversează artera şi trece de poarta spitalului, de ghereta unde portarul, cu şapca de postav cafenie, aşezată strâmb deasupra frunţii asudate, înghite bucăţi mari de roşii, de castraveţi şi de parizer şi trece de câinele fără stăpân, veşnic hămesit, cu limba scoasă şi coastele slabe,

tremurând de căldură, care noaptea adulmecă pe lângă morgă. Oh, nu, nu, mai bine să nu mă gândesc la asta! Dar la ce, la ce, la ce să mă gândesc mai bine?

Şi iarăşi coridoarele răcoroase, tăcute, pe care se îndepărtează câte un halat alb. Şi mirosul reanimării. Nu, încă nu, să nu mă gândesc la asta încă! Dar la ce, la ce să mă gândesc mai bine?

O lăsase ca, de obicei, să plece ea mai înainte, aşa că mergea singură, prin lumina albă, înţepătoare. Şi de aproape lacul era doar o groapă imensă, cu apa tulbure, stătută şi marginile roase de cărări bătătorite, pline de tufişuri de mătrăgună, de hârtii şi excremente. Şi frunzele de rapiţă erau îmbâcsite de praful betonierei. Şi grămezi de gunoaie şi câini fără stăpân, rămaşi de la casele demolate, şi cerul alb, imens, sticlind de soarele ascuns, şi de cer atârnate ghearele excavatoarelor.

Atât de repede se ridicau blocurile noi, încât, de fiecare dată când venea acolo, se rătăcea şi pierdea câte o jumătate de oră din cele trei câte puteau să stea împreună. Şi nici acum, de câte ori se uită prin geamul rezervei, nu mai recunoaşte blocul unde se întâlneau atunci şi nici locul unde creştea rapiţa, pe malul unei gropi lângă care stăteau, ciuciţi, pescarii. Dar recunoaşte atât de bine uşa Reanimării, coridoarele răcoroase pe care se îndepărtează câte un halat alb, mirosul de spirt, cloramină, paturile cu draperii de muşama.

— Ce cauţi aici? Ce căutaţi? Cine?

Mătuşa Milica! Pe taburetul cel mai apropiat de pat! În rochia ei pentru ocazii, dinainte de război, de mătase naturală. Numai pe la subraţ mătasea a început să se taie. Dar nu se vede.

— De ce ai venit, când eu ţi-am spus să stai liniştită acasă?

— Las-o, dragă Romaniţa!

Lângă fereastră, pe două taburete alăturate, dom Popescu frizeru şi madam Stănescu. Vecinii mătuşii Milica!

— Las-o, dragă Romaniţa, e sora ei! Are şi ea dreptul! Dimineaţa, când o invit la o cafea la mine, e mereu îngrijorată. Iar am sunat la fete, îmi spune, dar Lia aşteaptă să nască şi pe Romaniţa n-am găsit-o. Şi nu ştiu nimic de sora mea şi noaptea, de îngrijorată ce sunt, nu pot să adorm. E sora

mea şi mă doare. Lasă, nu le mai pune şi dumneata pe toate la inimă, că facem noi într-un fel, am încurajat-o. Şi am adus şi portocale.

Madam Stănescu: înaltă, slabă, cu nasul lung şi poros, plin de puncte negre. Madam Stănescu, care îşi creşte nepotul: vine fiu-său cu maşina şi-l aduce şi seara vine şi-l ia. Şi cu noră-sa nu se înţelege.

— Era îngrijorată dumneaei şi tot dădea telefoane după telefoane. Toată ziua sun la nepoatele mele, îmi spunea, dar una nu iese din casă că aşteaptă să nască şi cealaltă simt eu că mă minte. Şi seara degeaba iau carbaxin, că nu pot să dorm, mă gândesc la fiecare ce necazuri are şi îmi fuge somnul. Şi toată noaptea mă perpelesc, că nu ştiu ce e cu sora mea şi pe nepoate le tot întreb: voi când mai veniţi pe la mine? Dar a mică cu sarcina, a mare cu divorţul şi cu copilul şi uite-aşa s-a făcut două luni de când niciuna nu mi-a trecut pragul. Lasă, i-am dat eu asigurare, lasă, că ştiu eu unde e spitalul ăsta. Ştiu şi cu ce tramvai mergem până acolo.

Dom Popescu-frizeru: vine acasă şi tunde şi bărbiereşte. Şi tot mai câştigă un ban, la şaptezeci şi şapte de ani. Şi şi-a adus una de şaizeci şi cinci, văduvă şi ea, şi-a ţinut-o trei luni, dar nu i-a convenit cum gătea; sau altceva nu i-a convenit, că i-a spus să plece. Mic de statură, cu mustaţa albă, ţepoasă. Stă ţeapăn pe scaun, cu genunchii depărtaţi, şi cu mâinile zbârcite îşi apasă genunchii.

— I-am dat zece lei lu dom Popescu...

Mătuşa Milica răsuflă repede când vorbeşte – de la căldură, de la urcatul pe scări? – şi îşi face vânt cu un carton. E grasă mătuşa Milica, e rea de căldură şi transpiră mult. Transpiră şi pe faţă. În glas, o încântare de copil căruia i-a ieşit şotia.

— I-am dat zece lei lu dom Popescu şi dumnealui ne-a condus aici. Ştia că azi e zi de vizită. Şi a căutat portarul într-un registru şi-am urcat. Şi am adus şi portocale.

— Portocale n-are voie, aşa că o să le iei înapoi. Le iei tu şi le mănânci, că tot nu dai niciodată bani pe portocale.

— Nu mănânc eu portocale.

— Nu mănânci pentru că nu te înduri de bani. Dar dacă le ai... Şi, mănânci, nu mănânci, ţi le iei acasă la tine, că aici se strică.

Nu-i este deloc milă de ea aşa cum stă, cu rochia bleumarin cu buline albe, udă sub sâni şi la spate. Numai la subraţ nu transpiră, că se dă cu bicarbonat de o viaţă. Să vrei să o ocroteşti, să te cerţi din cauza asta cu sora, cu cumnatul tău, şi ea să umble cu viclenii! Ea să fie în stare să bată de la un cap la celălalt oraşul şi, în plus, să n-aibă nimic! Să stea liniştită, cu picioarele uşor desfăcute de căldură, să-şi facă vânt cu cartonul, să transpire, să se uite la patul în care se zăresc ochii încercănaţi şi părul alb, câlţos şi să n-aibă nimic!

Şi cei doi, madam Stănescu, cu nasul ei lung şi poros, şi dom Popescu, cu mustaţa ţepoasă şi albă, să se uite şi ei la pat cu aceiaşi ochi – îngroziţi, obtuzi şi lacomi.

Iar ea, care, de când a ajuns în patul cu rotile, nu se mai poate întoarce singură de pe o parte pe cealaltă, ea se uită cu suspiciune la tuburile prin care picură lichidul. Acum o săptămână o perfuzie i-a udat patul şi cine ştie, poate acum, tulbure, îşi aminteşte. Ea se uită la tuburi cu suspiciune.

— Rău aţi făcut că v-aţi luat răspunderea asta.

Romaniţa aruncă o privire prin fereastra rezervei, îşi aruncă o privire în oglindă, varsă în chiuvetă tăviţa cu lichid vomitat, verde.

— Putea să-i vină rău pe drum. Ori aici, când a urcat pe scări. Rău aţi făcut că aţi adus-o. Şi, oricum, dintr-o clipă într-alta trebuie să intre profesorul. Aici nu-i salon obişnuit – e Reanimare. Aici nu se fac vizite.

Cei trei continuă să stea şi să se uite spre pat.

— Hai, tanti Milica, hai... E timpul. Lasă, că mai vorbim noi la telefon.

Îşi trece braţul pe după umerii graşi, pe după ghebul rotund, şi o împinge uşor, antrenând-o să meargă. Iar mătuşa Milica se ridică – greoaie, buimăcită, ascultătoare. Cu faţa îmbujorată de emoţie şi cuperoză, scoate, din când în când, o batistă mare, cadrilată, de bărbat şi se şterge pe faţă de transpiraţie. Merge şovăind, împinsă uşor, dar hotărât, de la spate. În dreptul patului încetineşte paşii.

Se opreşte.

Cei doi s-au ridicat şi ei de pe taburetele de la geam şi se uită cu lăcomie: oare cum au să-şi ia surorile adio? Un ţânţar trezit bâzâie dintr-odată, un bâzâit subţire, ca un vârf de ac.

Mătuşa Milica s-a aplecat, a luat mâna subţiată, cu unghii vineţii, şi a dus-o la gură.

— Ce-s eu, popă, să îmi pupi mâna?

Vocea răguşită, duşmănoasă a surorii mai mici doar o clipă a descumpănit-o; a mers mai departe, greoaie şi şovăitoare, până la uşă şi a ieşit încovoiată, cu rochia de mătase lipită de ghebul transpirat, fără să se mai uite în urmă.

Nepoata închide uşa în urma celor trei. Un timp se uită visătoare prin geam spre trotuarul de vizavi, acolo unde sâmbătă el are să apară iar, cu două suluri de ziare citite şi răscitite, ieşind din buzunarele hainei lăbărţate. Se uită la blocurile cartierului nou, răsărit în cinci-şase ani peste un câmp de rapiţă, verde strălucitor, înconjurat de gunoaie. Când se uită din nou la pat, privirea i se înrăieşte: ascunsă sub pătura ridicată peste picioarele reci, cianozate, cu unghii vineţii – punga de portocale.

*

Căldura de etuvă a oraşului, văzduhul alb şi ars de lumină, cerul – deznădăjduitor de albastru. O sufocare începe de dimineaţa, de pe la opt, când trupurile sunt deja toropite şi umede. Aşa că au fost inspirate fetele să pună la Lia, unde e loc mai mult, şi seara, mai pe răcoare, parastasul de şase săptămâni. Cel mai important. Cel la care vine toată familia.

Ziua nu cade în post, nimeni nu este bolnav, nimeni n-a plecat în concediu încă. Există totuşi câteva absenţe şi ele se discută la început: motivele celor care n-au venit. Pe urmă Lia se plânge de cât chin este cu biberoanele care tot timpul trebuie fierte, opărite! Cât le invidiază pe mamele care pot să-şi alăpteze copilul: ea însă, cu o sarcină atât de grea şi cu o asemenea primăvară chinuită, n-avea cum să mai aibă şi lapte!

Andrei toarnă vinul în pahare, Romaniţa încarcă farfuriile şi le duce la fiecare. I-ai dat şi Milichii? Mătuşii Milica i-ai dat? o întreabă când unul, când altul.

E prima oară, în atâţia ani, când mătuşa Milica se află în centrul atenţiei. La ocaziile simandicoase nici nu era poftită, pentru că nu făcea

faţă. Dar astăzi, în timp ce împarte farfuriile încărcate, Romaniţa îi tot aude numele, pomenit în şoaptă.

— Mi-a fost milă la înmormântare de biata Milica! Ai văzut? Abia mergea!

— ...Şi ce-a mai plâns sora ei, Milica! Ai auzit? Eu trebuia să mor, a spus, că eu sunt cea mai mare!

— Şi nenorocita asta de Milica ce-o să se facă singură acum?

— Mai vrei puţină şuncă, puţină salată, tanti Milica? Da? Da sau nu? Hai, spune repede, că mai am de servit atâta lume!

A ieşit bine parastasul. Andrei a găsit şi salam de Sibiu, şi şuncă de Praga, vinul este natural – Gicu, prin cunoştinţele lui, a făcut rost de el, din pivniţele Patriarhiei: poţi să bei liniştit cât vrei, mâine n-o să te doară capul. Se vorbeşte despre boala răposatei. Pe urmă despre greşelile de diagnostic. Pe urmă despre sumele care se pretind. Atmosfera dintr-odată se înfierbântă. Acum vorbesc mai mulţi deodată, se dau nume, se povestesc cazuri, se spun bancuri.

Se râde cu reţinere.

— Friptură de porc sau de pui? Sau mai bine din amândouă? Şi porc, şi pui, nu-i aşa, tanti Milica?

E tot zăpuşeală, deşi aerul se albăstreşte afară. Cu o carte luată din raft la întâmplare, mătuşa Milica îşi face vânt, răcorindu-şi obrajii congestionaţi. Stă pe canapea, cu picioarele desfăcute uşor de căldură şi cu farfuria tot timpul goală.

— Îngheţată, tanti Milica? De lămâie sau de cacao?

Îi cară cu un fel de înverşunare şi înverşunarea ei creşte când îi zăreşte din nou în poală farfuria golită. Fii atentă cu Milica, mănâncă prea mult pentru vârsta ei, o trage de mânecă cineva. Biata Milica, are în sfârşit şi ea ocazia să mănânce aşa ceva, îi şopteşte altul.

— Chec? Caşcaval? Sau vrei iar friptură? Ce? Hai, spune mai tare, nu vezi ce gălăgie e? Spune mai tare ce vrei să spui, tanti Milica...

Într-adevăr, camera s-a umplut de vacarm şi fum. Se discută despre listele de priorităţi pentru Trabant. Cei informaţi strecoară amănunte despre

Oltcituri. În celălalt colţ, Lia povesteşte despre telefoanele din primăvară ale mătuşii Milica.

— Totdeauna mă întreba la fel: ce face, Lia, mama ta? Tot la spital e? Ce spun doctorii? Eu nu ies din casă, ştii bine, îi răspundeam. După ce m-am chinuit luni întregi cu sarcina, nu vreau să stric acum, la sfârşit, totul...

— Ce spui? Spune mai tare, tanti Milica, nu vezi ce gălăgie e?

— Pune şi tu nişte salată într-un borcănel. Fă şi tu un pacheţel cu de toate, acolo, şi du-l acasă. Du-l băiatului, că-i şi el suflet de om...

Băiatul e singur acasă. Băiatul nu ştie că i-a murit bunica. Nu-i nicio grabă să transmiţi veştile rele, susţine Romaniţa. Aşa că nu i-a spus încă lui Matei că i-a murit bunica.

— Îngheţată? Mai vrei puţină îngheţată, tanti Milica? De care? De lămâie sau de cacao?

— De care vrei tu, fata mamii. Ce vrei tu pune-mi. Şi stai şi tu jos şi înghite ceva. Să mai schimbăm şi noi două o vorbă.

— Dacă stau de vorbă, cine mai are grijă de lume? Nu vezi că Lia s-a dus dincolo, că s-a trezit copilul?

Mătuşa Milica ia bucata de caşcaval, o înveleşte într-un şerveţel şi o vârâ în poşetă.

— Puţin vin? O cafea, tanti Milica?

— Nu mai vârî în ea ca într-un sac fără fund!

— Credeam că eşti la copil!

— Mi-a luat-o, bineînţeles, Andrei înainte. Dar de mai multă vreme mă uit la tine ce poţi să faci; o îndopi fără nicio noimă! Şi vin, şi cafea, la tensiunea ei...

— N-ai spus tu că e mai sănătoasă ca tine?

— Şi, dacă e sănătoasă, trebuie să vâri tu în ea până îi vine rău? Ai o inconştienţă, un gen de a nu vedea consecinţele faptelor tale, care mă uluieşte. Ca şi cu actele.

— Cu actele, ce?

— Crezi că nu îmi dau seama că dinadins tergiversezi actele pentru azil? Azi cu un motiv, mâine cu altul... Pe cine crezi de fapt că păcăleşti? Nu mă păcăleşti nici pe mine, nici pe Andrei, să ştii. Nu ne păcăleşti pe noi.

Numai pe ea o păcăleşti. Bineînţeles, dacă nu cumva ai de gând să o iei la tine. Paralizată...

— De ce să paralizeze neapărat? Poate să mai trăiască mult şi bine la casa ei. Nu vezi cum mănâncă? Nu vezi că n-are habar de nimic? Trăieşte şi ea, la casa ei, ca toată lumea. Se duce dimineaţa la cafea la madam Stănescu. Mai stă cu vecinele...

— Şi au să vină vecinele la iarnă să-i spargă lemnele? Tot bietul Andrei o să vină, n-avea grijă! Şi, dacă n-are să se mai poată mişca, o să vină vreuna s-o spele? S-o schimbe? Eu n-o să am ce să fac, pentru că nu pot să-mi sacrific copilul! Şi nici pentru o mie de lei nu-ţi vine nimeni! Presupunând că ai avea mia asta de lei la dispoziţie...

— O ţii una şi bună, că n-o să se mai poată mişca. De unde ştii tu cum o să fie? S-ar putea foarte bine să moară dintr-odată.

— Da, o să moară aşa cum vrei tu. O să moară aşa cum îţi convine ţie.

Mătuşa Milica stă pe canapea, în rochia ei de mătase naturală bleumarin cu buline albe. A terminat îngheţata, înveleşte într-un şerveţel o felie de chec şi o vâră în poşetă. Pe scară se aud tocurile Romaniţei. Romaniţa a plecat în goană acasă, pentru că băiatul e singur. Băiatul nu ştie că i-a murit bunica. Nu-i nicio grabă să transmiţi veştile rele, susţine Romaniţa.

— ...cum eu eram tot timpul acasă, pe mine mă nimerea cel mai des. Ce face mama ta, Lia? Ce face sora mea? Tot la spital e? Tanti Milica are un glas gros, răguşit şi sună numai de la telefoane publice. Câteodată nici n-o recunoşteam, credeam că e un bărbat, cine o mai fi şi ăsta, să-mi spună pe nume, mă gândeam. Şi, când o recunoşteam, nu mai ştiam ce să inventez...

Tocurile Romaniţei nu se mai aud, băiatul este singur şi prietenul Romaniţei trebuie să dea telefon, totdeauna pe la ora asta o sună. Sunt seri când nu o sună, mai ales de când şi-a luat examenul de maşină, şi atunci ea aşteaptă până târziu telefonul lui şi pe urmă adoarme greu şi se trezeşte de câteva ori noaptea. Andrei umple paharele cu vin de la Patriarhie, Lia povesteşte cum s-a trezit Romaniţa la spital cu tanti Milica, adusă de un vecin şi o vecină, Violeta, nevasta lui Gicu, povesteşte cum a reuşit fiica ei din prima căsătorie să-şi schimbe apartamentul.

Pe canapea, mătuşa Milica molfăie altă felie de chec.

*

— Vrei să spui că n-ai să rămâi cu mine, repetă ea cu glas răguşit.

El îşi smulge privirea mâloasă de sub privirea ei şi se uită înainte. Imensă, oglinda lacului sub cerul roz-portocaliu. Undeva, departe, o yolă. Împăcarea întinderii dulci, uşor ondulate, sub adierea care mişcă frunzele lucioase ale uriaşului vişin.

Sub vişin, masa de metal, cu un picior mai scurt, care se clatină pe pietriş când te sprijini cu coatele de ea, şi naveta cu sticle de bere caldă.

— Spune, repetă ea. Deci nu mai vrei să rămâi cu mine...

E roşu la faţă şi lumina verii atât de puternică, încât, dacă l-ai privi cu atenţie, sigur i-ai zări, prin pielea prea albă, fiecare vinişoară. Din clipă în clipă te poţi aştepta ca sub pielea lui străvezie să explodeze vinişoarele roşii.

Ca o fâlfâire imaterială, simte cum se răsuceşte în ea vechiul instinct de ocrotire. O loveşte în piept, ca o aripă de pasăre în aer, şi, dintr-odată orbită, dintr-odată nemaiînţelegând ce se întâmplă, se uită la el îngrijorată.

Ceva, cineva îi face lui rău şi ea are să întindă mâna să-l apere.

Priveşte întinderea lucie şi caldă a lacului, malul de vizavi pe care se ridică satul, idealizat de distanţă. Ar trebui să curme într-un fel scena neverosimilă care le face rău la amândoi. De ce a fost atât de neînţeleaptă ca s-o declanşeze? De ce să ştie neapărat ce face el în serile când nu o sună? De ce să ştie cum a făcut rost de bani pentru maşină?

Priveşte cu o încăpăţânare fanatică florile galbene de răchită, barca ce saltă sub valurile mici ale debarcaderului. Se uită la lemnul putrezit, muiat al bărcii şi la valurile unsuroase, pline de mătasea-broaştei – pline, fără îndoială, şi de lipitori negre.

— Într-o zi frumoasă e păcat să discutăm asemenea lucruri, spune.

Doamne! Dacă ar putea să se vadă în clipa aceasta! Pielea feţei părând şi mai stoarsă, şi mai lipsită de elasticitate sub pudra ieftină, întinsă în grabă. Dinţii mărunţi din faţă uşor tociţi, locul gol de după canin, unde îi lipsesc la rând două măsele.

— M-a tot sunat tanti Milica în ultima vreme, continuă, încercând să-şi facă vocea cât mai nepăsătoare. A sunat şi la Andrei, şi la unchiul Gicu, tu nu mai vii pe la mine? ne întreba pe fiecare. Şi fiecare, cum se întâmpla, cu treburile lui... Eu singură, mai slabă de înger...

Face o pauză, îi caută pe faţă zâmbetul obişnuit – complice–, nu-l găseşte şi atunci continuă, repede.

— ...am trecut eu pe la ea. Am stat aproape o oră. I-am dus un pepene şi i-am lăsat 25 de lei. Mi s-a părut de data asta foarte grasă şi am certat-o... Mi-a arătat că împleteşte ciorapi pentru noi, că nu stă degeaba...

Chelnerul aduce două fripturi, cam prea rumenite.

— ...şi ce crezi? Azi-dimineaţă, dimineaţa mea liberă şi tu ai spus să ieşim cu maşina... De dimineaţă mă trezeşte telefonul. Madam Stănescu, vecina cu care m-am pomenit atunci la spital: că să vin imediat, că tanti Milica nu se simte bine... Bine, spun eu, dar am fost aseară şi n-avea nimic...

— Tot trebuia să discutăm cândva, şopteşte el.

Şi-a strecurat glasul cu o disperată iuţeală. Nu, nu a fost în viaţă, până acum, suficient de iute şi de abil! Nu, nu a stors din viaţă nici măcar un sfert din ce şi-a dorit! O bursă de trei luni în RFG acum cinci ani, mici ciubucuri îndoielnice cu care îşi plăteşte datoriile, un post fără absolut nicio speranţă de avansare.

— Cuum? repetă ea, mai tare şi mai răguşit.

Şi imediat vocea i se opreşte în gât, simţind alături faţa lui umbrită. Să nu se dea în spectacol! Nu-şi dă seama că tocmai acest lucru se întâmplă, de fapt: că de azi înainte dorinţele şi interdicţiile lui nu mai contează. Că ea poate să le încalce de azi înainte. Că poate să nu se mai teamă.

Îşi toarnă singură bere în pahar. Bea, îşi toarnă iar. De la o clipă la alta uită tot ce se întâmplă cu ei. Aşa îşi uită şi teama de el şi încearcă din nou să vorbească.

Întreabă:

— De ce? Din cauza dosarului meu? Din cauza...

— Mănâncă, îi răspunde el, cu un glas nou.

Un glas poruncitor. Nou.

— Mănâncă, repetă.

Joacă scena ca un bărbat adevărat şi din nou – la fel de neaşteptat, dar mult mai slab – ea simte aceeaşi răsucire uşoară. Absurda nevoie să-l ocrotească.

— Mănâncă, repetă el.

Şi, ca să-i dea exemplu, înghite bucăţi mari care i se duc repede pe gât şi, între înghiţiturile lacome, duce repede paharul cu Cico la gură. Da, nu mai e deloc băiatul timid care o urmărise atâta timp cu insistenţele lui, ruşinate şi blânde. Da, chiar a devenit altcineva în acest timp de când sunt împreună.

— Nu pooot...

Şoapta ei se aude ca un chiţăit rugător.

Priveşte lacul cu ochii uscaţi, ţeapănă în rochia ei de poplin negru, care atât de uşor prinde scame.

Şi el o lasă în pace. Îşi mănâncă toată friptura, mănâncă şi dintr-a ei jumătate. Din obişnuinţă continuă să arunce împrejur inutile priviri temătoare.

— Bărbaţii sunt cinici, îi explică, avertizator şi patern, punând tacâmurile în farfuria golită.

Acum, când şi-a terminat friptura şi ea nu mai încearcă nici să schimbe, nici să întrebe nimic, doar îşi toarnă bere caldă în pahar şi soarbe cu înghiţituri lungi, însetată, acum poate şi el să vorbească.

Cu glasul cel nou, sigur de el şi doar cu câteva din opintelile timide de altădată.

— Poţi să mănânci şi de nervi, ştii? îi spune.

Colita i s-a răscolit de nervi, într-adevăr. De durere îi vine să se curbeze pe scaun sau să o ia la goană înspre toaletă. Dar mai rămâne. Îi spune că e singura femeie pe care a iubit-o în viaţa lui – cam puţin pentru o viaţă de bărbat, adaugă –, îşi întoarce spre lac faţa roşie, congestionată şi două lacrimi mici i se scurg pe şănţuleţul de lângă nas.

Îşi şterge lacrimile cu vârful degetului: un gest repezit şi delicat, gestul băiatului care într-o cameră străină, deasupra unui câmp verde, de rapiţă, o

implorase cândva să nu se despartă. Şi care nici acum nu devenise bărbat, după atâta timp de când erau împreună.

— Scuză-mă două secunde, îi spune.

Şi aleargă spre toaletă. După ce se întoarce el, se duce şi ea. Lângă piciorul mesei stau goale, claie peste grămadă, patru sticle de bere. El a băut doar două de Cico – ca orice şofer, începător şi cuminte.

*

— Aici, după colţ, sunt trei cabine de telefon. Poate măcar una mai merge, spune el.

Ea coboară.

Coboară şi el. Închide cu grijă maşina şi intră în alimentară. Este expeditiv şi ştie să se facă pe loc simpatic şi să inspire o părere bună din prima clipă.

Ajunge înapoi la maşină înaintea ei şi o aşteaptă cu o pungă verde de plastic în mână.

— La tanti Milica n-am cum să sun, n-are telefon... Iar acasă am sunat de mai multe ori, dar nu ştiu de ce Matei nu răspunde...

Nu se mai uită la el – nici lacom, nici întrebător. Nu se mai uită la el deloc. Dar vocea i-a rămas la fel de răguşită.

— Brânză de 21, spune el, arătându-i sacoşa care musteşte.

Un firişor albicios se strecoară printr-un colţ al pungii şi el caută îndelung un loc mai potrivit în maşină, ca să nu păteze.

— Brânză de 21, repetă după un timp, simţind că tăcerea devine prea lungă.

Vâră cheia de contact, apasă pedala.

Ştie că ea n-o să mai scoată de-acum înainte nicio vorbă şi doar are să privească oraşul dintr-odată încremenit sub lumina tăioasă şi albă.

— Ştiu că nu-ţi arde de ea acum. Dar mai încolo are să-ţi prindă bine.

Stă la fel de ţeapănă, prea ţeapănă. Nu este obişnuită cu locul din maşină. Şi nici n-are să mai aibă vreme să se obişnuiască.

Stă ţeapănă deci, cu mâinile moi, căzute în poala rochiei negre, plină de scame. Iar el continuă să vorbească:

— Deci te las la tanti Milica... De Matei nu-ţi face griji, precis este afară, la joacă, o încurajează.

Se uită din când în când în oglinda retrovizoare, întinde mâna să mai şteargă geamul de un praf invizibil cu bucata de piele de căprioară pe care atât de greu a reuşit s-o obţină, e atent la circulaţie, aşa încât, în timp ce vorbeşte, face pauze mari între cuvinte.

— Precis este afară... Totdeauna era afară... la ora asta... Totdeauna era la joacă... afară... şi când dădeai telefon... nu răspundea nimeni... şi tu... te speriai degeaba...

*

Nimeni cu care să te joci, cald şi praf. Praf în jurul bătătorului de covoare unde un bărbat scund, în maiou, bate cu înverşunare un covor de iută.

— ...duceţi-vă de-aici, nu vedeţi că bat covorul? le strigă copiilor.

Norişori albi de praf amestecat cu moloz care ies din schela blocului neterminat din colţ. Ies tot timpul, ca la o explozie. Pe o scândură cu litere roşii: PUTEREA STĂ ÎN FAPTELE NOASTRE.

Praf de la ăia de la M15 care joacă mingea. Sunt unii mari de la blocul M15 care joacă mingea, dar pe Matei nu-l primesc.

Şi niciunul dintre prietenii lui nu a ieşit afară la ora asta.

Matei stă ghemuit la umbră, lângă colţul scării. Astăzi Mama i-a spus că o să se întoarcă târziu: el să se uite la televizor, el să fie atent să nu păţească ceva, el să mănânce singur, că ea o să se întoarcă târziu. Are treabă. Aşa i-a spus dimineaţă.

Şi Tata a plecat mai adineaori şi nu ştie exact când o să poată să se întoarcă.

Soarele a coborât în spatele antenei de televizor de la scara E; când ajunge acolo, e trei şi jumătate. Cin să iasă afară, la joacă, la ora asta?

Poate Mama e la spital şi atunci o să se întoarcă târziu, dar poate că s-a dus la Tantimilica, de-o sută de ori a sunat telefonul după ce a plecat Mama, Alo, tu eşti, Matei? spunea ăla care suna, aproape toţi care sună ştiu că el este Matei, numai unii îi spun Romaniţa? Tu eşti, Romaniţa? Cuuum? Vaai,

da ce semeni cu maică-ta la glas... Şi-ăsta de azi: Spune-i maică-tii să vină repede că madam Milica se simte rău, să vină repede maică-ta sau altcineva din familie... Dar se vede că nu prea găsea pe nimeni din familie, nici pe Unchiulandrei, nici pe Tantilia, nici pe nimeni, că tot pe el îl sunau. De un milion şi o sută de ori l-au sunat. Până s-a săturat să le mai răspundă şi a ieşit afară.

Afară e cald şi e praf, sus pe schelă bocăne ciocanele, deasupra capului lui ţiuie un ciocan de lipit. O flacără de magneziu, albă ca lumina zilei, sus unii îşi închid balconul.

— N-au decât să-l închidă, a spus Mama, n-au decât. Noi nu-l închidem pe-al nostru, că tot o să ne mutăm...

— N-aveţi decât să vă mutaţi voi, le-a spus el. Voi n-aveţi decât să vă mutaţi, că eu aicea rămân...

El aici o să rămână. Are el prietenii lui, îi are pe Vali şi pe Florin, îl are pe Câine, mai o să vină şi Bunica. N-au decât să se mute ei, el aici o să rămână. O să mai vină şi Tantimilica dacă n-o să mai fie atât de grasă.

— Eşti grasă, i-a spus Mama aseară lui Tantimilica, eşti grasă, de-asta nu mai poţi să vii singură până la noi. De-asta abia-abia te mişti... De ce te laşi să te îngraşi? De ce mănânci atât? Dacă, Doamne fereşte, păţeşti ceva, cine vrei să te îngrijească?

— De neam sunt grasă, a zis Tantimilica. Femeile din neamu nostru, toate, aşa au fost – grase. S-o vezi pe străbunica-ta, uite-atâta era! Tu nu te-ai îngrăşat că ai avut necazuri...

Femeile din neam au fost grase, dar Matei e slăbuţ şi e cel mai scund din clasă.

— Du copilul la doctor, îi spune Tantilia Mamei, de ce eşti inconştientă şi nu duci copilul la doctor?

— O să-l înscriu la un sport, spune Mama, trebuie să-mi fac timp, am atâtea pe cap, dar trebuie să-mi fac timp să-l înscriu la un club şi pe urmă să-l duc şi să-l aduc. Altă soluţie n-am, de-aici, de la noi, oriunde te-ai duce, tot e o distanţă...

Matei le ascultă îmbufnat, el nu vrea la doctor, el nu vrea nici la club, el vrea să se joace aici, cu prietenii lui. Îi are el pe Vali şi pe Florin, îl are pe

Câine.

Uite un câine.

E chiar Câinele.

Ţucuricu, ţucuricu, strigă Matei cu glas mângâietor.

E chiar Câinele, care latră scurt, în glumă şi vine în salturi caraghioase spre el.

Vai de capul lui de câine, câine fără stăpân, trebuie să fie de la casele demolate, a spus Bunica. Aşa a început totul. Bunica a început să-i dea oase să le ducă la Câine. Bunica parcă face vrăji, aşa îmblânzeşte toate animalele, ea l-a învăţat pe Matei să pună firimituri la vrăbiuţe, las-că vine iarna din nou şi-au să pună ei doi firimituri în balcon şi-au să vină vrăbiile şi el are să le numere, şaisprezece au venit odată, el stătea pitit după pomul de Crăciun şi vrăbiuţele au venit, zvâââârrr! şaisprezece, le-a numărat. Ăla a fost recordul absolut pe anul trecut.

Să vedem anul ăsta...

Ţucuricu, ţucuricu, strigă Matei şi câinele vine în salturi caraghioase, caraghios mai este şi Câinele ăsta! Sare cu labele pe el, îl miroase, sare înapoi, ţucuricu, ţucuricu, vino tu aici... Şi are o blană cenuşie care, de aproape, parcă este făcută din petice Câinele.

Ce frică mai îi este lui Tantimilica de Câine, ia-l d-aici că mă muşcă, striga atunci când mai venea pe la ei, ia-l d-aici, drace, n-auzi, că mă muşcă... Venea şi Bunica pe atunci, e-hei, era veselie, puneau pe balcon firimituri la vrăbii... Florin are într-un borcan peşti, Vali are un motan, el îl are pe Câine. El l-a îmblânzit primul. Aşa că şi Câinele ştie cine îi aduce lui oase. Ştie cine îi este stăpân. Şi dimineaţa merge în urma lui până la şcoală şi la prânz stă la umbră, gâfâie la umbră, chiar aici, lângă scară, dar, dacă îl vede pe Matei, odată latră scurt, în glumă, şi se repede.

Ştie cine îi este stăpânul.

Ar trebui să se ducă sus, să caute un os sau puţină carne. Câinele nu se prea omoară cu pâinea, în frigider parcă erau nişte chiftele.

— Mate-iii-ar-deiii, strigă de la balcon, de la unu, proasta de Pistruiată.

Dacă o s-o prindă odată pe jos, vai de ea! I-arată el proastei de Pistruiată, a vorbit el cu Vali şi cu Florin, dacă o prind ei odată pe jos.

— Ar-dei! strigă Pistruiata şi îi aruncă în cap boabe de porumb, îi este lui lene să urce până la ea: ar urca până la unu, ar suna la uşă şi, când ar veni Pistruiata să deschidă, ar apuca-o de-o coadă, e-hei, uite-aşa ar apuca-o de-o coadă şi…

— M-Maaateii, strigă Pistruiata.

— Du-te dracului! strigă Matei, du-te dracului...

De căldură, i s-a lipit praful de picioare. Ţucuricu, ţucuricu, strigă Matei cu glas mângâietor şi Câinele sare caraghios, Matei aruncă o piatră şi Câinele se repede şi o miroase, crede că-i un os, Matei râde, pe schelă scârţâie scripetele, PUTEREA STĂ ÎN FAPTELE NOASTRE, Câinele stă la picioarele lui Matei şi amândoi se uită la schelă.

Trece un camion greu, praf, fum, miros de benzină, Câinele se repede la el, latră cu înverşunare, aleargă în urma camionului, lătrând, pe urmă se întoarce.

Matei îi aruncă o piatră, Câinele se repede şi o miroase. E clar, îi este foame. Trebuie să se ducă până sus să-i caute un os, puţină carne. Cine ştie de când n-a mai mâncat Câinele.

— De două zile n-am mai mâncat nimic, a zis Tantimilica aseară. De umflată, sunt umflată, dar, de mâncat, n-am mâncat nimic. Nu ştiu ce am, tot timpul mi-e greaţă...

— Căldura asta, ai şi tu răbdare puţin, trece ea, vara! Stai şi tu în casă pe căldura asta, nu mai bate drumul până la piaţă să tot dai telefoane. Tot dai telefoane, când la ăla, când la ăla, ce vrei? Fiecare îşi are treburile lui şi tu degeaba suni, că n-o să vină nimeni mai repede... Şi la mine tot degeaba suni, eu tot o dată la două săptămâni vin, mai repede nu pot, n-am timp. Nu-mi văd capul de treburi, i-a spus Mama.

— Nu mă mai duc la telefon, că de-abia merg... Uite că de-abia merg. Uite, de-abia îmi târâi picioarele...

— Eşti grasă, de-aia nu poţi să mergi, asta e. Nu te lăsa să te îngraşi...

— Sunt bătrână, a zis Tantimilica. De pe strada noastră am rămas cea mai bătrână... Chiar râdeam cu madam Stănescu-vecina şi cu dom Popescu-frizeru, chiar râdeam ieri, la cafea. Ei, mi-o fi venit şi mie rândul, le-am zis, de pe strada noastră am rămas cea mai bătrână... Da dom Popescu: la

bărbaţi, zice, eu îs primu, şapte-ş-opt fac în noiembrie, eu îs primu la bărbaţi, zice, da nici prin gând nu-mi trece. Atâta am râs, să-mi vie rău, nu alta...

Matei trage cheile atârnate de gât şi descuie. Pe aragaz e o cratiţă, îi ridică puţin capacul, nu-s nici chiftele, nici os. Când să deschidă frigiderul, sună telefonul.

— ...Da, spune Matei, da, n-avea grijă...

Jos trece un camion, huruie mai tare decât maşina de gunoi. O frână. O frână prelungă, ascuţită, ca un schelălăit de câine.

— Da-da-da, spune Matei, învârtindu-se de nerăbdare în jurul telefonului, da-da-da, spune, şi mai grăbit.

Pune la repezeală strâmb receptorul şi se repede la fereastră.

Nu se vede până jos de aici.

Îşi împinge cât poate faţa în plasa albastră de ţânţari, tot anul sunt la blocul ăsta ţânţari de la băltoacele şantierului, de la subsolurile inundate.

Dar Bunica a pus la geamuri plasă de ţânţari şi el n-are să se mute din blocul ăsta niciodată. Îi are el pe Vali şi pe Florin, îl are şi pe Câine, mai o să vină şi Bunica, mai...

Se repede iar la frigider după chiftele. Pe vârful nasului i-a rămas o pată neagră de praf, de care însă el nu ştie. Vine tot timpul praf de la şantier şi a îmbâcsit plasa de ţânţari – albastră.

1981

Ora de navetă

Prea cald. Prea cald şi prea lumină. Mergi cu ochii întredeschişi, tot mai repede, şi peronul se depărtează în urma ta: mai întâi chioşcul de ziare, închis, pe urmă arteziana care abia gâlgâie, pe urmă grămada de moloz scorojit în care scrâşneşte o lopată, umplând aerul cu aburi fierbinţi şi albi. Iuţeşti mereu pasul. Alergi şi, în fugă, genunchii ţi se izbesc de sacoşele pline de pâine. Ai faţa congestionată şi gâtul strâmb, întors, ca şi ochii disperaţi, spre băştile prăfuite, spre pălăriile negre, spre basmalele legate strâns peste permanentul la cald, spre feţele maronii, tăbăcite de soare, lucind de transpiraţie şi de dinţii de viplă – care alunecă odată cu geamurile aglomerate. Ai ajuns la capătul trenului şi o iei, gâfâind, înapoi, cinci vagoane, patru vagoane, trei vagoane *io, când am să-mbătrânesc, nu ştiu cum am să trăiesc*. De undeva dinăuntru se aude Romica Puceanu. De undeva din spatele grămezii de salopete alburii, pantaloni de supraelastic cu evazeul mare, serviete jerpelite, burduşite cu pâine, rochii de diolen vernil, scămoşate şi ieşite la soare, şlapi, pantofi prăfuiţi care prind numai cu vârful ultima treaptă a scării.

De dincolo de pumnii încleştaţi, unii peste alţii, de bară.

Alergi. E foarte greu să mai urci. Chiar, cum de te-ai mai urcat? Bâigui, împingi cu coatele, nu mai-puţin-vă..., îţi încordezi pumnii, unde dracu? Icneşti, mă-ierta..., calci într-o sacoşă de vinilin, vâri cu înverşunare degetele făcute gheară printre picioare, şolduri, subsuori, mă-ierta..., jumătate din tine atârnă pe scară încă, *io, când am să-mbătrânesc, nu ştiu cum*. Deodată îţi pare că vezi cum încep să alunece traversele unsuroase şi te smuceşti cu groază. Te mai repezi încă o dată spre întunericul înăbuşitor şi plin, duhnind a closet şi a ţuică.

— Io-te! Se suiră bărbaţii şi femeile rămăseră! Întinde, soro, mâna şi trage-o!

Gâfâi încă o vreme, cu o sacoşă aşezată dureros peste laba piciorului, cu ochii la uşa rămasă deschisă înspre closet. La cel care şi-a pus pe colacul negru, ud şi plesnit, servieta. Clătinându-se la fiecare mişcare a trenului, cu picioarele îngropate într-un maldăr de sacoşe şi genţi pline, îşi caută pe

bâjbâite sprijin cu mâinile în jur. Palmele îi alunecă peste faţa pătată cu negru a oglinzii până când degetele noduroase – inelarul e numai un ciot – reuşesc să se prindă de marginile găurilor în placaj: locul de unde a fost smulsă chiuveta.

Ai putea pretinde că stă mai bine ca tine?

Nimeni din jur nu poate să mişte mai mult decât mâinile, capul. Îi auzi înjurând, şuşotind, oftând, încercând să ocrotească plasele îndesate cu pâine.

— ...târziu plecarăm, târziu ajungem...

— ...da măcar apucaşi să-l prinzi pe doctor?

Sunt cele care te-au tras de pe scară: două femei bătrâne. Una, îmbrobodită cu o basma de lână subţire, brodată cu roşu, verde şi fir; cealaltă, cu o basma nouă de stambă, cu floricele maro.

— ...sărat n-am voie. Ciorbă acră, nu. Numa supă dulce. Mămăligă nu, mai ciupesc câte-un colţ... Carne prăjită nu, lapte nu... Mi-adusă Marioara o găleată de ciuperci, ia-le, zice. Ţi-or prinde bine... Eee, mi-ar prinde iele bine, i-am zis. Da io nu poci aşa ceva!

— Da ce viaţă mai e şi asta!

Pândeşte de mult să intre şi ea-n vorbă cu ele: tot zâmbeşte aprobatoare, tot dă din cap, respectuos. Poate pentru că e mai tânără? Treizeci şi opt? Patruzeci şi doi? Cam pe-aici. De sub batic, părul lins îi apare încă prea puţin încărunţit şi dinţii strâmbi sunt foarte albi (când zâmbeşte) pe faţa arsă de soare.

Tot zâmbeşte, tot îşi întoarce faţa de la una la alta – excesiv de atentă, servilă aproape. Numai glasul silit a trădat-o. A sunat aproape obraznic:

— Da ce viaţă mai e şi asta!

Bătrâna cu basmaua brodată – roşu, verde şi fir – se face că n-a auzit-o:

— La ormă, dacă văzui aşa, le-am pus la fript. Pă jărăgai. Îmi place rău ciupercile, şi mie, şi la omu meu. Da, dacă n-ai voie, n-ai voie...

O durere ascuţită în genunchiul stâng, şi te încordezi cu sălbăticie: cel din spatele tău încearcă să împingă un cufăr de lemn spre culoar. Lasă, hai, rabdă încă puţin! Încă puţin şi, prin uşa deschisă spre afară ai să vezi

o perdea de salcâmi

un câmp de floarea-soarelui, pitică

o casă joasă, vopsită în albastru, cu salbe de tutun atârnate la uscat, pe pereţi

Câlnişteа: aburul care se va ridica deasupra apei lucitoare până umple valea

io, când am să-mbătrânesc, nu ştiu cum am să trăiesc.

Cât ai stat cu ochii închişi? Viteza trenului îţi aruncă din spate părul peste obraz şi, printre firele mărite, ca printre zăbrele, vezi compartimentul din faţa ta plin de bărbaţi: băşti prăfuite şi pălării negre; mişcarea iute a unei mâini care împarte cărţile soioase, cu colţuri rupte; degetul mic, cu unghia lungă, şi inelul pătrat, de aur.

Vezi, auzi: uşa e întredeschisă.

— ...te duci la Paris, să zicem. Acolo cumperi produsu. Scrie pe el madeînparis, tu habar n-ai că-i făcut în Militari! Ştii cum erea coloniile înainte? Noi aşa suntem...

E băiat umblat. Şi-a luat inel de aur şi lucrează la fabrica din Militari. Şi nu-i nebărbierit, cum ţi s-a părut în prima clipă, ci îşi lasă barbă.

— Colonie, da! Păi, ce crezi? Facem aia pentru Paris! Facem aia pentru Dublin! La ruşi le facem mobilă...

Cămaşa verde-praz, cu floricică de maşină brodată pe piept, este atât de nouă, încât mai păstrează dungile de la împachetat. Al lui este, desigur, şi radiocasetofonul Sanyo, a lui este şi Romica Puceanu, *io, când am să-mbătrânesc, nu ştiu cum am să trăiesc*. Arătătorul cu inel pătrat apasă autoritar pe clapă, *este pauză şi aici, la Craiova, după patruzeci şi cinci de minute de joc gazdele conduc, după golul înscris de Cîrţu.*

— Ştii ce mare să făcu fata mea?

Faţa femeii mai tinere, cu dinţi albi şi strâmbi, a încremenit într-o expresie nesigură, rugătoare: nu vor celelalte două nici cu asta să o ia în seamă?

Ba da. Basmaua brodată cu fir şi basmaua maro s-au întors odată:

— O mai vezi?

— O văzui acu o săptămână... Da ea nu ştie...

Cele două voci se încalecă. Dezaprobatoare:

— Da de văzut o mai vezi?

— N-o mai văz...

Femeia mai tânără zâmbeşte cu o veselă umilinţă.

— N-o mai văz. De cinci ani n-am mai fost... Mi-a zis să nu mă mai duc pe-acolo...

— Ei, te-a uitat!

— Nu te mai ştie!

— E gata d-acu! E dusă! Dac-ai dat-o dă suflet, d-acu-i dusă!

Încuviinţează, îndatoritoare. Pe faţa arsă de soare răsar iarăşi dinţii încălecaţi şi albi. Dacă ele spun aşa, de fapt aşa şi este. Fata ei este dusă...

— Este, da... Da io numa atât aş vrea... Să ştie şi ea de nen-su...

— Ce?

— Să ştie că are şi ea fraţi pe lumea asta.

— ...Câţi ani zici că face?

— ...Erea săptămâna trecută la aprozar. Vindea şi veni fii-miu, frati-su, adică, să-mi spuie: mamă, zice, aia mică vinde ouă! Vrusesem să mă duc să iau de la ea, zice, p-ormă m-am răzgândit! Cocoana la care-am dat-o era la birou, înăuntru... Aşa că vedeţi ce fată mare am!...

Nu mai este mult şi se apropie prima gară. Îşi trec unii altora pe deasupra capetelor sacoşele burduşite, fermoarele rupte, mânerele legate cu sârmă, pungile de plastic care se despică, se împing, nemiloşi, cu cotul, se strâng, binevoitori, ia mai du-te-n, se proţăpesc, deodată, enervaţi. Cel din closet a reuşit – cum? – să ajungă chiar lângă uşa compartimentului, e-hei, abia ieşise trenul de la Triaj când ei au sărit din mers înăuntru! Şi-au ţinut loc unul altuia, aruncându-şi pe canapelele cu vinilinul plesnit servietele jerpelite, din care ies colţuri de pâine.

Mâna cu inel de aur pătrat taie cărţile.

— Acolo, la graniţă, mergeam cu marfa care trebuia livrată. Ajungeam, cum ar veni, seara şi rămâneam pe graniţă o zi, două. Până se primea. Staam şi câte trenuri trecea! Da ştii cum! Toate venea goale-ale dracului şi pleca pline! De câte ori m-am dus, n-am văzut o dată unu plin să vie!

Se întinde şi izbeşte uşa întredeschisă. Cămaşa verde-praz este desfăcută, deasupra curelei, până la ultimul nasture: o inimă bătută în

strasuri se bălăngăne, cu lanţul ei aurit, între smocurile rare de păr castaniu.

— Şi cât e de când se prăpădi omu tău?

— Doişpe! Doişpe ani, da. Păi, şapte săptămâni avea fata...

— Ce bucuros erea c-are fată!

— Erea bucuros, da... Acu am cin să mă jelească la groapă, zicea....

Tânărul care îşi lasă barbă, de la fabrica din Militari, îşi face loc să coboare, cu radiocasetofonul Sanyo sub braţ. Trupul musculos şi îngust se încordează, se lipeşte ca o ventuză, împinge. Servieta lui diplomat ciocăneşte la rând genunchii, în vreme ce mâna stângă trage printre şolduri, fese şi burţi două pungi de plastic albastru, gata zdrenţuite, pline cu pâine. N-are rost să te uiţi cu jind la locul rămas liber în compartiment; acolo a intrat cel care stătea în closet. Se aşază, icnind mulţumit, şi scoate din servietă o sticlă verzuie, înfundată cu cocean.

— Păi, nu-ţi spusei? Dooşpe cu dooşpatru lucrez! E doo secretare, e gaze-n toate camerile! Po să dorm cât vreau, e hotel! Mi-aleg o cameră mai micşoară, aprind gazile, să face-o căldură! Am fotolii, am o canapea, uite-aşa pufu, de doo degete! Un-e vreau m-aşed... Nu vine nimeni...

Îşi ţine mâna strânsă, ca să-şi ferească de la vedere ciotul inelarului. Părul tuns perie pare şi mai alb sub pălăria neagră; albă este şi barba, crescută pe obrajii rumeni.

— Ziua stau în restaurant, mai ard o bere... Puteam să plec şi cu trei, lăsam cheile la femeie. Azi, asta erea plecată, da taman bine-a venit unu-n control... Tomna-nchideam geamurili la...

— ...aşa a fost să fie. Şi atunci, în noaptea când a venit bărbatu lu asta care i-am dat-o, fata mea s-a repezit cu mâinile, uite-aşa, la el: tătuţule, zice, bine c-ai venit! Uite-aşa i-a zis: tătuţule, de când te-aştept! Şi l-a luat în braţe.

— Bărbatu lu asta care e acu la aprozar?

— Eee, parcă-i ierea primu care venea! Da p-ăsta, ea, cum l-a văzut, aşa i-a zis: tătuţule, de când te-aştept! Atunci am zis şi io, aşa e scris, se vede. Nu mai stau, mămică, la colectiv, făcea ea, să mă mănânce muştele...

— Eee-te, na! Da câţi ani avea?

— Patru! Da ce crezi? Ştia ea! Văzuse! Pân-la doi ani numa legat-am ţinut-o. Nu mă mai lega, mămică, nu mă mai lega, că nu mă mişc, îmi zicea... Ce ierea să fac?

Zâmbetul binevoitor i se lăţeşte.

— O legam şi plecam. Să nu-mi ia lotu personal. Ăi mari, la şcoală. La ormă...

— Da ăla care l-a omorât pe bărbatu-tău îţi dă ceva?

— Îţi dă ceva la copii?

— O sută cinzeci de lei... Că ăsta marile a făcut opşpe ani. A rămas numa ăl mic. La fată, când am dat-o de suflet, io m-am dus şi i-am spus la primărie. I-a făcut actele, gata şi cu banii! Unii zicea că să nu fi spus şi să-i iau io. N-am trebuinţă, am zis, să-mi fac un păcat pentru o sută cinzeci de lei. Să mă blesteme omu ăla...

— Da puşcărie-a făcut?

— Trei ani... Dacă aşa a fost soarta... Io-l iertasem, da aşa a fost legea. A făcut trei ani puşcărie.

— Păi, da... Parcă el a vrut să omoare?

— Să rămâie să plătească?

Uşa compartimentului este iar întredeschisă.

— Şi cum ai pus mâna p-aşa servici?

— Ee, am avut şi io un om... Unu Vâlcu...

— Vântu?

— Unu Vâlcu. Mai îi duc nişte sticle de vin...

— Să-i duci, ia aşa, nişte păsări... Mai nişte păsări, mai ceva, să te ţie-n serviciu-ăsta...

— Aşa că n-am luat banii... Ce să mă bucur la banii lui? A ieşit din puşcărie...

— S-a-nsurat?

— S-a-nsurat, da. Are copii...

Încuviinţează zâmbind, cu dinţii ei strâmbi, cu vocea ei mulţumită: toate, da, s-au aşezat. Toate sunt cum se cuvine.

— ’nainte-am fost la aeroportul Băneasa! Zece ani! Mă şi mir c-am răbdat! Fura ăia la miere, lua-i-ar dracii pe părinţii lor!

Prin geamul compartimentului vezi de-aici lunecând imensa groapă de gunoi de la Chiajna. Şi pe urmă zidurile, cariate urât, ale vechii mănăstiri, deasupra cărora abureşte un inexplicabil fum.

— Uite-aşa nişte butoaie ierea-n curte! Ş-ăia spărgea doaga c-o daltă şi punea borcanul! Se scurgea toată mierea...

— Şi tu ce făceai? Raportai?

— Raportam! Da cum?! Daţi-vă dracului, cu părinţii voştri cu tot, le ziceam, că vine miliţienii şi io răspund pentru toate. Ierea acolo şi miliţie, şi securitate, da ăia toţi care ieşea ieşea cu borcanu de miere!

Dincolo de geamul de aici, întinderea liniştitoare a moţurilor mătăsoase: porumbul, cu frunzele galbene, răsucite ca foiţele de ţigară, ars de secetă la rădăcină. Pe urmă un câmp alb-roz, înflorit, de ricin.

— Da omu ăla care iereai cu iel?

— Omu cu care iereai! Veni şi iel aci?

— Nu.

Zâmbeşte.

— Acolo am vândut casa. Ne-am mutat acilea şi iel a zis să-i fac lui actele pe casă. Dacă n-am vrut să-i fac actele, a plecat...

— Eee, ducă-se! Cum să-i faci lui acte pe casa copiilor?

Verdele curat al câmpului alunecându-ţi ameţitor sub ochi. O gară curată, de cărămidă roşie, în care o femeie în uniformă ridică fanionul. În vârful aracilor de vie flutură fâşii de plastic – sperietori pentru grauri.

— Ce să-i faci lui acte pe casa copiilor? Cum să-i faci lui?

— I-auzi! Nu ierea el om de treabă dac-a vrut acte!

— Da nici n-ai voie să faci una ca asta! Lui nici n-ai voie să-i faci! Legea...

— De voie ai voie.

Zâmbeşte.

— Da să-l vezi şi tu că e om. Nu să nu ştii care-i ziua lefii la el. Să nu ştii ce bani...

— Ce vrei, miere de salcâm! Mai puneai şi tu gura. De mâncat, mâncai câtă miere voiai. Când şi când, mai luai şi-un borcan. Da tot cu frică...

Lumina roşietică a apusului întâlneşte câmpul maroniu, despicat de arătură, ca un pepene prea copt. Împestriţat de oile albe. Umbre mişcătoare de aceeaşi culoare îţi joacă sub pleoape până când mirişte a îţi pare o barbă neglijent rasă, încărunţită, şi oile – peri albi, crescuţi în obrazul pământiu al pământului. Cineva îţi dă un ghiont, bara ferestrei îţi intră în coaste, altcineva împinge peste picioarele voastre doi saci imenşi, burduşiţi cu pâini negre. Cele trei s-au apropiat de uşă.

— Să vezi ăsta marile, care pleac-acu-n armată, îi auzi pentru ultima oară glasul vesel şi fals.

Un câmp în care femei cu broboada trasă mult peste faţa arsă de soare şi cu ciorapii de bumbac cenuşii, strânşi c-un nod la încheietura genunchiului, pun ardei. Câte una se îndreaptă şi priveşte, cu mâna la ochi, trenul. Dintr-odată răbufneşte mirosul de bălegar şi pământ şi auzi clămpănitul berzei. O baltă. Oglinda nemişcată a apei, înfrumuseţată de lintiţa strident verzuie.

Ţânţari mari taie aerul.

— Mai ierea şi ăia care fura benzină. Toţi care-şi luase maşină mică. Ierea unu, uite-aşa avea pe umăr o poşetuţă! Şi-năuntru, fix pe fix, un bidon. Îl umplea cu benzină, ieşea! De doo! De trei ori! De cinci! Uite-aşa ieşea pe poartă! Eee, zic, futu-le muma-n cur, că prea fură...

Case viu vopsite – albastru, verde; pe gard, scorojindu-se, salbele de tutun. Vagonul s-a oprit chiar în faţa bufetului. Doi bărbaţi piperniciţi, în salopete decolorate şi cu băşti prăfuite pe cap, ies dinăuntru, cu sticlele de bere desfundate, în mână.

Întredeschizi uşa compartimentului; fierbinte, te izbeşte dinăuntru mirosul de ţuică.

— ...în şaişopt a furat un avion! Uite-aşa un avion de Crucea Roşie! I-a făcut plinu şi p-aci ţi-e valea! A trecut în Ungaria, a ajuns în Austria...

— Văzuşi că nu te lăsară să şezi înăuntru?

Are o privire ciudată. Şi nu din cauză că e saşie. Lângă caninul îmbrăcat în viplă îi lipseşte un dinte şi probabil de asta vorbeşte aşa sâsâit.

— Ai dracului oameni, vezi? E răi oamenii de pe-aici! Cică pân Ardeal ar fi altfel. P-acolo cic-ar fi altfel – aşa zice lumea. Eee, unii! Una lume aşa

zice...

Vorbeşte repede-repede, abia înţelegi ce spune, arătându-şi întunericul gurii, ţesut de aţele de salivă. Trebuie să fie sătulă de când tot tace, singură, pe culoar, rezemând alături de tine uşa compartimentului.

— N-am io treabă cu iei, d-aia nici nu vrui să şed în compartiment! Dacă şed, mă ia somnu şi mă duce la dracu! Dincolo de Vidra! N-am io treabă cu ei, ţ-am spus. Să fiu tânără, aş lua trenu şi m-aş duuuceee! M-aş duce tocma-n Satu Mare! Dumneata ai hârtii în geantă, ai acte, ai răspundere, da io, cu mătura, un-ei vrea mă duc! Mă duc un-ei vedea cu ochii! Uite-acum, nu ştie nimeni ce-am io-n cap! Mai stau o lună, două şi bag divorţu! P-ormă, n-am treabă cu nimeni! Păi, n-am io treabă cu iel, că toţi banii i-a trimes lu mă-sa şi i-a făcut mă-sii casă. I-a făcut ditamai căsoiu mă-sii, acolo-n Moldova! Ducă-se! Că ce-am io-n capu meu nu ştie nimeni! Am io aşa-ceva în capu meu... Nişte treburi...

Praf pe frunzele gutuilor pitici. Pe crăiţele din marginea şanţului. În vârful stâlpilor – ghemotoace de paie uscate – cuiburi de berze. Tocănitul lor se aude tot mai încet după ce porneşte trenul.

— N-am io treabă cu el! N-am nici cu altu! Că şi altu, dacă-l vezi cum e!... Şi ce dacă e dân Satu Mare? Crezi că e altfel? Păi, n-ai cum să mergi cu el, nici la o nuntă, nici la o cumetrie, că bea şi nu mai ştie de el! Păi, atunci să duce dracu totu! Şi nici de nuntă nu-ţ mai arde, nu? Asta-i ce-ţ spuneam c-am văzut io şi la altu! Am văzut io nişte treburi! D-aia zic că io nu mă mai uit la nimeni... Aş lua trenu, să fiu tânără, şi m-aş duuuceee!... M-aş duce tocma-n Satu Mare! Da aşa, mai e mama, e şi ea bătrână... Mai câştig un ban, îi dau ei, nu? Nişte treburi...

1985

Scurtă internare

— ...ce-am mai suferit! Ce chinuri am îndurat! Am avut infecţie mare... Infecţie cu probleme... Uite-aşa se zguduia patu de ce frisoane aveam! Şi ce dureri! Nu mai ştiam de mine! De la patru dimineaţa şi pân la douăşpe noaptea, când m-a adus Salvarea... O vecină de-a mea, farmacistă, m-a pus s-o chem. Are fata în clasă cu fata mea, ea stă la cinci, eu la patru. Şi când n-am mai ştiut ce să fac, l-am trimes pe Sandu după ea, să-mi spuie ce să mai iau... Şi ea, dac-a văzut c-am patruj de grade, mi-a zis să chem Salvarea... A venit după vo trei ore. Dacă aţi fi spus că are pierderi de sânge, i-a zis ei lu Sandu, veneam imediat. Pe el ce să-l ducă mintea? Le zisese că am frisoane, temperatură. Şi după ce m-a adus Salvarea aici, alte chinuri! Ce-am mai îndurat io zilele astea şi pe lumea ailantă o să ţiu minte! Şi injecţiile-astea, de nici nu mai am pe ce parte să stau! Şi când m-a adus aici, şi-a băgat doctoru Stanca mâna şi-a dat drumu la sânge, păi, ce, ăla mai era sânge? Uite-aşa negru şi gros, numai cheaguri! Ăla numa sânge nu mai era! Io zic că dacă nu mă ducea atunci la spital, până dimineaţă eram moartă! Moartă şi azi mă ducea să mă îngroape. Şi-astea toate numai din cauza lu Sandu Ion! Păi, nu vine el duminic-aici? Că, zice, vin duminică, să-mi spui ce să-ţi aduc, ce să vii, zic, să n-apari! Nici să nu te văd în ochi, că nu ştiu ce-ţi fac! Îţi crăp capu! Nu râde, nu râde, că nu-i nimic de râs! Păi, nu te gândeşti că azi eram pe masă? Moartă? Îţi spun drept că aşa mă şi gândeam, că m-am dus, c-o să mor... Şi când mă gândeam să rămână fetele mele singure pe lume!... Când mă gândeam să plângă fetele după mine... Să rămână cum am rămas io, la paişpe ani!... Io, la paişpe ani, a murit mama... Tot dintr-un zgârmat d-ăsta cred c-a murit... Abia acu vo câţiva ani am înţeles io cum a fost, de la nişte femei... De la neamuri... O dusese la spital şi a stat doo săptămâni în spital, da n-a mai avut ce-i face şi-a trimis-o acasă... Şi mă chema la ea şi-mi spunea să fiu cuminte. Şi plângea!...

— Plângea? De ce plângea? Ştia c-o să moară?

— Eee, sigur că ştia! Păi, ştia şi tata! Şi ea mi-a cerut să-i dau apă... I-am adus apă şi-uite-aşa îi curgea lacrimile pe obraz... Se uita la mine şi a închis ochii... Şi gata... Femeile i-a aprins lumânarea...

— Era bătrână?

— Nu, avea patrujnouă de ani...

— Da ce, mai rămânea gravidă la patruj nouă de ani?

— Doar nu era bătrână! Era frumoasă mama mea! Şi ce bine se ţinea! Şi tot timpu rămânea gravidă! Îşi mai făcuse ea, de mai multe ori, avea o sârmă cu care se sonda... Da atunci, cine ştie ce şi-o fi făcut, că n-au mai putut s-o scape... Şi-am rămas numa cu tata... Şi el tot timpu îmi zicea ce să-ţi fac io ţie? N-am ce să-ţi fac, că tu ai nevoie de mamă, da io de unde să-ţi mai aduc? Io îţi spun să fii cuminte, că dacă o să fii cuminte, o să fie bine de tine... Să fii cuminte, asta-ţi spun... Că d-aia ar trebui să ai şi tu o mamă, da io sunt bărbat şi mai multe nu po să-ţi spun...

— Da tu eşti singură? N-ai fraţi?

— Eee, cum! Patru fraţi am! Io-s a mai mică! Da şi fraţii, ce-ai să vorbeşti cu ei? Nu-i tot bărbaţi? Ai ce să te plângi la ei, ai ce să le spui? Tot bărbaţi sunt şi tot alea le fac! Ba şi mai rele! Da io îţi spun drept c-am fost cuminte! Am fost cuminte şi vezi c-a fost bine!... Că la al meu po să-i zic ce vreau, po să-l fac troacă de porci! Da el nimica nu poa să-mi zică mie! C-aşa-s de nervoasă! Nu ştiu ce-am, da mă inervez şi ţip, ţiiip! Ţiiip la alea micile, că vrei şi tu să ţii curat... Asta-i boala mea, să le-aşez io cu mâna mea toate şi să fie curate. Da ele nu păstrează şi io ţip la ele, Doamne fereşte, că n-am făcut o boală de nervi! Sunt şi tânără, ce-am? Am dooăşnouă de ani, da mă gândesc că mai încolo... E şi rea aia mare... E răi ăştia care se ridică, să vezi ce-o să fie peste câţiva ani! Asta mare are noo ani, da nu mai pot să mă-nţeleg cu ea! Io gata! Mi-am luat mâna! I-am dat-o lu ta-so, te priveşte ce faci cu ea, i-am zis, da io mi-am luat mâna! Păi, s-o vezi ce se uită la hainele mele! Da de ce să ai tu pardesiu şi jachetă şi io nu? Da de ce să te dai tu pe faţă şi io să nu mă dau? Că mai îmi fac şi io ochii când mergem şi noi undeva. Şi mă aranjez şi ea se uită la mine şi gata, că vrea şi ea! Şi iar începe, că de ce tu da şi io nu, fiindcă io sunt mare şi tu eşti mică, îi zic, aşteaptă şi tu să creşti. Nu, că ce să aştept să cresc, io vreau d-acu! Uite, aşa sunt! Şi o baţi, o baţi, da tot degeaba! Îi spui când vine de la şcoală să mănânce şi să doarmă şi-o găseşti în faţa blocului! De ce, Nicoleto, eşti afară la ora asta? Păăăi, ce! Pe vremea asta frumoasă!... Ei,

lasă! Că vii tu sus şi vezi pe dracu de la tac-tu! Da o baţi şi ea tot rea e! Dacă e geloasă pe hainele mele ş-uite-aşa mi le măsoară! Şi ce fac io, vrea şi ea! E-heeee, da io cât am răbdat! D-aia te mai şi zgârmi ş-ajungi unde ajungi! Că eşti şi tu femeie şi vrei şi tu un pantof!... Şi vrei şi tu să fii îmbrăcată! Să mai poţi şi tu să ieşi! Că ani de zile tot închisă am stat cu astea micile! Şi-acu, când s-a făcut mari, s-o iei iar de la capăt? Numa io ştiu ce m-am chinuit cu ele! Când eram cu aia mare, el era în armată, ce-aveam? Doojde ani! O dasem la creşa săptămânală, şi-o luam sâmbăta. Scoteam în curte un preş şi stam cu fata mea afară. Nu mă duceam nicăierea. Când a venit el din armată, era mare!... Hai să mergem la masă! Ooof, ce mă doare când mă mişc! Ce-am mai îndurat io, numa din cauza lu Sandu Ion! Nu vine el duminic-aci, să... Ce râzi? Păi, ce-am pătimit zilele astea, îţi spun drept, n-aş vrea să mai văd bărbat toată viaţa... Să stau singură, numai io cu fetele mele... Uite, pe partea asta nici nu pot să mă rezem de la injecţii... Noaptea, îţi spun drept, nici n-am pe ce parte să stau!

— Atuncea stai şi tu pe burtă!

— Da ce, burta nu mă doare? Păi, ce-avem noi acolo, nu-ţi dai seama ce rană e? Păi, când a băgat doctoru Stanca mâna şi-a dat drumu la sânge, ăla mai po să-zici că era sânge? Aşa negru şi gros, numa cheaguri, ăla numa sânge nu mai era! Ţi-am zis că dacă nu mă aducea atunci la spital, io zic că până dimineaţă eram moartă! Azi eram pe masă şi mâine mă-ngropa. Mă-ngropa mireasă.

— E-te-na! Doar nu te-ngropi mireasă dacă eşti măritată!

— Da ţi-am spus că-n sectembrie fac nunta!

— A, n-ai fost la biserică?... Atunci merge să faci nuntă... Şi p-alea micile să le-mbraci în rochii roz... Şi tu să te faci mireasă... Dac-ai fi fost mai naltă, îţi dam rochia mea. Noi am făcut la biserică. El m-a întrebat dacă prima dată m-am făcut mireasă şi i-am spus că nu. Că ăla aşa mi-a zis, că el, dacă e comunist, nu merge la biserică. Adică n-a zis chiar aşa, parc-a zis că nu face el asta dacă tot nu crede. De fapt, nu mai mi-aduc bine aminte cum a zis, numa ştiu că de mers la biserică n-am mers prima oară. Că şi dân asta puteai să-ţi dai seama ce om este el, care tot cu d-alea de patruj de ani trăia! Şi de bătut mă bătea de mă snopea! Vânătă veneam la servici! Şi-o dată

măcar să nu crezi că l-am reclamat! Nu m-am plâns de el niciodată! Numa când a venit o delegaţie de ruşi şi aşa mă bătuse, că eram neagră la ochi! Şi n-a avut cine să-i servească. Şi-aşa s-a-nfuriat generalu, că a dat telefon la generalu lui! Şi generalu lui l-a chemat, desparte-te de ea, zice, fă ce-oi şti, da să n-o mai trimeţi aşa la servici! Să nu-mi faci mie greutăţi şi buclucuri! Nu mă despart, a zis el, c-o iubesc!...

— Ia uite, animalul! Cică te iubesc!

— Da, zice, o iubesc! Şi acasă, iar a vrut să mă bată. Că de ce m-am plâns de el la generalu meu. Dacă dai în mine, să ştii, i-am zis, că zbori din armată! Şi de-adevărat că în ziua aia nu m-a mai bătut...

— Ei! Ia uită-te la mine! Vezi ce picioare am?!

— Păi, ce, nu ţi le-am mai văzut?!

— Mi le-ai mai văzut? Da? Ei, să le vezi când mă bronzez! Să le vezi când merg la mare! Şi mă spăl şi pe cap şi să vezi ce frumos mi se aşază păru... Şi când merg undeva cu Sandu, noi suntem de o vârstă, io şi Sandu Ion, da el, dacă s-a-ngrăşat, pare-acu mai mare. Şi mergem noi odată la ţară, la bunicii lui, şi eram numai cu asta mică a mea. Şi ne-ntâlnim cu văru-său. Aşa, zice el, vasăzică astea-s fetele tale, Sandule! Păi, asta-i nevastă-mea! Şi asta-i fiică-mea a mică! A rămas ăla...

— Hai, ridică-te de tot din pat! Nu vezi cât e ceasu? Sau o mai aşteptăm şi pe... ştiu eu cum o cheamă? Trăistaru? Tronaru? Ea a zis un nume, da nu vezi ce încet vorbeşte? N-am înţeles ori n-am auzit... Oricum, tre să fie la telefon. La telefon stă toată ziua. Şi tot degeaba, cred, că telefonul cu fise e mai tot timpu stricat. Şi nu zice nimic, n-o caută nimeni... Da nu ştiu dacă se face să n-o aşteptăm...

— Lasă, că-i ţinem locu la masă... P-ormă iar ajungem ultimile...

*

— Cine n-a fost cuminte, fundu sus! Lasă, că ştie ele care n-a fost cuminte! Că dacă ereaţi cuminţi, nu ajungeaţi aici...

— Ba noi am fost cuminţi...

— Da ce era să facem?!

— Ei, bietele femei, ce poţi să le mai zici? Când vezi că vine câte una şi-abia mai suflă şi picoteşte... Ca biata aia de ieri... O pune pe masă şi când s-o chiroteze, vede că e-n cinci luni jumate... Spune, fată, ce ţi-ai făcut! Spune, că dacă nu spui, n-avem ce să-ţi facem! Da ea tot o ţinea că-n ziua aia şi-a pus o sondă cu muşeţel! Parcă din aşa sondă făcea infecţia care-a făcut-o, d-a dus-o valvârtej la sală şi i-a scos tot! Tot-tot, a golit-o! Fată tânără, de dooştrei de ani! Când s-o trezi şi s-o vedea cum a rămas...

— Copii are?

— Unu... Da po să-ştii ce-o fi la casa ei? Că fiecare numa el ştie ce cruce duce... Şi-acu, vezi, că rămâne şi golită, şi fără bărbat! Că ăla cum o să rămâie să stea cu una ca ea? Chiar dacă o fi mai milos, da e bărbat şi odată îl apucă dracii!... Nu vezi că eşti întreagă şi te culci seară de seară cu el şi tot pleacă la alta? Haida-haida, nu te-ncorda, că p-ormă te doare mai rău... Vezi?... Nici n-ai simţit când ţi-am scos acu! Lasă, că e bune injecţiile-astea şi e bine şi c-aţi scăpat! Şi-aţi scăpat întregi! Că dacă stai să te gândeşti, şi asta de-a golit-o, bine că a scăpat şi ea, cum-necum! Că la aia de săptămâna trecută n-a mai avut ce să-i facă! Spune, fată, ce ţi-ai făcut, spune, i-au zis. Ce s-au mai rugat de ea, şi doctorul, şi... Da ea n-a vrut să deschidă gura! Şi când a văzut că e groasă şi-a spus, era prea târziu... Băuse ceva şi n-a mai avut ce să-i facă...

— Foi de dafin...

— Foi de dafin! Ştii că eşti bine! Păi, nu pui şi la mâncare foi de dafin?

— Pui! Câte pui? Pui o foaie, acolo... Da asta e fiertură tare...

— N-a mai avut ce să-i facă doctorii şi-aici a murit. A dus-o la morgă. Dacă i s-a blocat rinichii?! Da nu mai am io acu timp să vă spui... Poate când oi veni cu termometrele...

— Ba mai bine slăbeşte-ne! Lasă, că ieşise, nu m-a auzit! Da tot îi dă cu poveştile ei şi când o aud, mă gândesc că io, dacă nu m-aducea Salvarea, eram acu moartă... Moartă şi-azi mă ducea să mă-ngroape!... Că după ce m-am tot zgârmat, de curgea sângele numa, cât vâram sonda şi p-ormă se oprea, dac-am văzut, de disperare nu mai ştiam ce să fac!... Şi de disperată ce eram, m-am dus la aia... Şi aia mi-a făcut şi ea ce mi-a făcut... Şi cum mi-a făcut, am ştiut că de bine n-are să iasă! Am ştiut c-o să iasă rău, da, nu

mai aveam ce să fac! Şi acasă, pe la patru dimineaţa, m-apucă durerile, mor şi mor! Scot io atunci creanga de muşcată...

— Creangă de muşcată ţi-a pus?

— Uite-aşa un altoi! Un altoi, uite, numa atât! Şi prins c-o aţă! L-a vârât în spirt, mi l-a pus şi mi-a zis să trag de aţă şi să-l scot când o-ncepe durerile... Am tras, cum îţi spun, şi l-am scos, da ce dureri am păţit, nu mai ziceam c-o să scap! Şi mă lua şi cu frig, tremuram de zguduiam patu, mor şi mor, fir-ai tu, Sandule...

— Lasă, că n-ai murit! Şi-n sectembrie te faci mireasă! Da să fii atentă când oi închiria rochia, că-ţi trebuie adeverinţă de la servici...

— Ce adeverinţă?

— Adeverinţă de câmpu-muncii...

— Să mă văd io ieşită! P-ormă se duce el Sandu şi cum se duce, imediat ştie ce trebuie să facă! Habar n-ai ce descurcăreţ e! D-aia l-a şi băgat peste tot, şi la şcoala de activişti, şi mai ştiu eu pe unde... Şi la servici, una-două trimete după el, să vie Sandu, chemaţi-l pe Sandu Ion! Asta nu că-mi spune el, da cu ochii mei am văzut! Că acu m-a mutat şi pe mine tot aici, unde lucrează el. El a tot zis să mă mut şi să mă mut, să nu mai fac atâta drum cât făceam, că mă sculam de la patru şi o oră jumate făceam pân la fabrică... Mă sculam de la patru şi ajungeam frântă acasă şi-acolo ia-o de la capăt, pun-te, spală, calcă, fă curat, spală fetele, eee, ce greu am dus-o! Pân s-a făcut fetele mari, numa io ştiu ce... D-aia şi-acum, când am văzut că iar am rămas, ce disperare pe mine! Iar s-o iau de la cap, tocmai când ziceam c-am scăpat?! Şi eşti şi tu femeie! Ai vrea şi tu un pantof, o rochie! Să ai cu ce să ieşi când ieşi! Să ai cu ce să-ţi creşti copiii! Ce-am dus-o noi să n-o mai ia de la cap şi ei! Că noi, io şi Sandu, singuri-singurei le-am făcut toate! Că şi el tot aceeaşi soartă, mă-sa a murit la un chirotaj şi când ne-am luat, era de-un an orfan de mamă. Nooşpe ani avea şi io la fel, că suntem d-o vârstă. Da acu, dacă mergem pe stradă şi sunt mai aranjată, lumea zice că-s fata lui! Şi io-l văd că-i pare rău. Simt că i-e necaz pe mine...

— Spui prostii! Cum să-i fie necaz! Că doar eşti nevasta lui! Poate numa să-i fie necaz că el s-a trecut aşa repede...

— Ba i-e necaz pe mine! Şi-ar vrea să mă îngraş şi io! Îl văd că-mi tot dă să mănânc şi mă-ndoapă, doar-doar m-oi îngrăşa. Doar-doar m-oi face şi io la fel cu el! Numa că io nu mă-ngraş! Nu mă-ngraş, că... Nu se poate!

— Lasă, că te-am văzut cum mănânci fără pâine!

— Aaa! Chiar! Cât s-a făcut ceasu? Mergem la masă?

— Mergem... Da stai, s-o mai aşteptăm şi pe... Unde să fie, tot la telefon! De azi-dimineaţă nu ştiu câte drumuri a tot făcut... Da degeaba se duce, că telefonu cu fise e şi azi stricat... I-am zis să nu se mai omoare, să-i dea lu bărba-su, lu prietenu ei, cine-o fi, telefonu de la infermerie. Mai uşor te sună ei din oraş... Da nu ştiu dece...

— Hai mai bine noi două acu, şi-i ţinem locu. Poate-o veni la vreme... Că nu ştiu ce-am azi, da mi-e tare foame...

*

— ...ce să fac? Dacă n-am pe ce parte să mă aşez, că tot mă doare?! Şi de joi, de la patru dimineaţa, şi până azi, tot să rabzi şi să rabzi?! Îţi spun drept, ce-am îndurat de pe urma lu Sandu Ion zilele-astea, nu-mi mai trebuie bărbat toată viaţa! N-aş vrea să stau decât singură şi cu fetele mele... Şi-n pat tot singură să dorm... Ce spui? De ce să nu pot?... De putut pot, de putut aş putea, numai că... Să nu mai ai şi tu casa ta... Să nu-ţi mai faci şi tu o familie... Uite, mâine să fii atentă, la vizită! O să-i spun lu Sandu să le-aducă mâine şi pe fetele mele... Ştii cum sunt fetele mele? Ca nişte păpuşele! Uite-aşa au o guriţă mică! Năsucul mic, faţa la fel ca a mea şi nişte sprâncene trase! N-o să aibă nevoie să şi le penseze!

— Păi, vezi ce fete frumoase ţi-a făcut Sandu? Şi tu...

— Ei, da... Mi le-a făcut frumoase... Şi mi le-a făcut şi repede... Şi de luat ne-am luat repede... Azi, cum ar veni, ne-a făcut cunoştinţă o vară de-a mea şi peste o săptămână ne-am luat...

— Da ce v-a venit? De ce aşa repede?

— Murise mama lui, nu ţi-am spus? Şi ta-su se dusese la ţară, dup-o moldoveancă, împuţită şi curvă. Şi bunică-sa era măritată, tot d-al doilea, tot la ţară. Şi el rămăsese în casă singur. Nooşpe ani avea. Şi s-a gândit să se

însoare. Şi io tot nooşpe ani aveam şi vorbeam de doi ani cu un băiat de la şcoala militară... Ce ne mai iubeam!

— Şi?

— Şi ce? Şi m-am măritat, nu-ţi spusei? M-am măritat într-o săptămână.

— Păi, aşa repede l-ai lăsat pe iubitul tău?

— Eeee... Da Sandu avea buletin de Bucureşti! Şi avea casă la curte...

— Păi, atunci nu l-ai iubit! Pe Sandu! Nu l-ai iubit pe Sandu...

— Ba l-am iubit, că era frumos... Era frumos şi mie-mi plac bărbaţii frumoşi...

— Ba, dac-ai zis de buletin, înseamnă că nu l-ai iubit...

— Da ce vreai? Să plec cu băiatu-ăla din Bucureşti? Păi, io-s de la cincizeci de kilometri d-aici! Ăsta e oraşu meu! Şi vream şi io să am casa mea! Familia mea! Io sunt materialistă, îţi spun drept! Nici nu ştii ce materialistă sunt! Da pe Sandu l-am iubit, că era frumos! Acu s-a-ngrăşat, da ştii ce bărbat frumos era? Şi am avut amândoi aceeaşi soartă. Şi ce-am făcut am făcut singuri-singurei. Şi el de băut nu bea, decât dacă-l ia la restaurant şefii. Dacă-i zice hai, Sandule, atunci merge şi el. Şi bea o sticlă de vin, da mai mult nu. Şi acasă nouă ne place să avem bere la frigider. Atâta bea el. Şi cu ăia de seama lui nu umblă. Merge, ţi-am spus, numa când îl cheamă şefii. Şi nici banii nu-i risipeşte, nici de împrumutat nu împrumută... Nu împrumută nici la fratele lui! Chiar dacă are, zice n-am! Ce, zice el, ce, mie când mi-a fost greu mi-a dat cineva? Şi nu-i aşa? Şi n-are dreptate? Spune! Şi mi-e şi bine acu la el, la servici, nu mai fac drumu care-l făceam şi nici nu-mi dă cine ştie ce să lucrez, m-a băgat la legătorie, da ştie toţi că io-s nevasta lu Sandu Ion. Alea de la fabrică, invidioase, când am plecat, nu, că nu-i bine să fii la servici cu el! Că-l vezi că râde cu alta şi te inervezi! Le era lor necaz că plec şi scap, că ce luam? Nu mai luam în nicio lună mai mult de o mie patru sute... Că de la o vreme nu mai aveam comenzi deloc! Nainte lucram pentru străinătate, da de la o vreme nu mai aveam comenzi deloc!

— Poate nainte făceaţi lucrurile mai frumoase!

— Eee, tot d-alea! Dar s-or fi săturat ăia să le mai ia! Aşa că mai nimica nu mai luam la leafă! Şi mă mai şi zobeam pe drum atâtea ore... Aşa că m-am mutat, da nainte să vin, i-am zis: uite ce-i! Io vin, da acolo nu mă cunoşti! Nici io la tine, nici tu la mine! Biiine!... Şi-n prima pauză mă pomenesc cu el! Păi, ce vorbă am vorbit noi? De ce? De ce să nu vin? Ce, nu mai eşti nevasta mea? P-ormă m-am dus şi io pe la el şi-am văzut că alea se ferea să mai râdă, ce-aveţi voi? le-am zis. Că să nu te superi tu, face ele, dacă mai glumim şi noi... Da de ce să mă supăr? Nu mai poate omu să mai râdă...

— Auzi?! Vream să te-ntreb ceva. Tu erai în cameră când a plecat?...

— A şi plecat?

— Păi, de ce crezi că i-a schimbat adineaori patu!

— Da, chiar... Chiar, c-aseară, la vizită, i-a zis că-i dă drumu azi... era aici când ne-a adus pe noi...

— Atâtea zile-a stat şi tot timpu mută... Nici acu nu ştiu cum o cheamă. Cum îi spunea doctorul când venea? Doamna Trăistaru? Tronaru? Da nu ştiu nici dacă e măritată. Şi azi-noapte, tu adormiseşi, da ea tot a ieşit, tot a intrat... Io nu puteam s-adorm, că n-aveam pe ce parte să stau, cum m-aşezam, mă durea... Şi ea tot intra, tot ieşea... P-ormă n-a mai ieşit, da se foia în pat... P-ormă şi-a pus pătura-n cap... Parcă plângea...

— Ei, treaba ei! Acu ce să mai plângă? A scăpat, a plecat... Luni, marţi cred că plecăm şi noi... Da cât mai e ceasu? Nu s-a făcut de masă?

1986

Drum comun

— Coborâţi la prima şi dumneavoastră? Atunci poate m-ajutaţi... Poate o luaţi în braţe, să nu cadă pe scară...

O faţă lată, rotundă, un nas mic. Riduri liniştitoare. Fard deloc – ici-colo doar puţină cuperoză. Şuviţe blonde ieşind de sub căciula de lână.

— Ce-ai făcut?... Deschide bine ochii, ce te tot împiedici? Vezi dacă n-ai vrut să dormi acolo unde se putea? Acu o să dormi în gară! Dar nici acolo nu te primeşte! N-a vrut să doarmă în casă străină şi de la prânz sunt tot pe drumuri cu ea. Dacă ne-a dat afară! ? Ne-a dat afară şi ne-a blocat uşa! Ce vrei? Plăcinţică? Ia-le pe-amândouă!

Palton maro de urson – uşor decolorat, uşor tocit. Pantofi laţi, fără toc, pe care calcă apăsat picioarele vârstnice, umflate.

— O doamnă mi le-a dat, la prânz. O ştiam de la aprozar, de la coadă. Ruşine, neruşine, m-am dus la ea şi i-am zis: daţi-mi, doamnă, ceva la copil de mâncare. Şi mi-a dat plăcinţelele astea. Ce să fac, n-am avut încotro, m-am dus la ea şi i-am zis: daţi-mi ceva la copil, că ne-a dat afară şi ne-a blocat uşa!

Martie: o boare fragedă, mângâietoare. Transparenţa în care se dizolvă reflexele cerului pastelat din spatele caselor cu două caturi. Coşuri de case care încă mai respiră alb, liniştit.

— ...a sărit să-i dea la copil cu grătarul în cap! Că de ce n-a fost mâncare gătită! Cum să nu fie? Era ciorbă, era friptură de porc... Ce să vrei mai mult? Că de ce n-a fost grătar! Şi a sărit la copil! Să-l omoare! Să mai scape de o pensie alimentară! Păi, mai are o fetiţă la Casa copilului...

Copilul merge pe lângă noi, mestecând plăcinta de casă. Ochi mari, albaştri, obraz lat, nas mic-mic. Şuviţe blonde ieşind de sub căciula de lână. Îmbrăcat curat şi banal.

— Poate totuşi să fi deblocat uşa. Că, dacă nu, mă gândesc: unde ne ducem? Am un tată, da-i bătrân. Şi-i cu inima. Dacă mă vede că vin aşa, poate, Doamne fereşte, păţi ceva! Şi prietenii ştiţi cum te lasă în situaţii de-astea! Ieri la fel, alaltăieri la fel, azi la fel – am ajuns neom din pricina lui! Cum se duce la servici, cum bea. Şi pe urmă din orice i se năzare! Bine

măcar că de patru zile mă duc şi eu la servici! O vreme n-am mai avut, a fost cu reducerile astea de posturi. Lucram la secretariat, la şcoală. Dacă a fost aşa, o vreme n-am mai avut deloc. Acu am găsit iar: foarte bine şi aproape. Când plec, o duc şi pe ea la grădiniţă. O duc, o iau. Şi educatoarea, şi femeile aşa o iubesc! Aşa-s de atente cu ea! Pe mine mă iubeşte toată lumea, pentru că de felul meu sunt deschisă. Aşa cum vorbesc cu dumneavoastră acum, aşa vorbesc cu toată lumea. Şi mă iubesc şi la grădiniţă, ce să vă spun, ca într-o familie. Eu am făcut copilul la patruzeci de ani şi câte am mai tras! Am şi acum o cistită.

Turlele unei biserici – rotunde, grele, cuminţi, ca aerul aşezat al duminicii. Liniile trase în negru ale copacilor; coroana lor, cu mult mai stufoasă acum, când se desenează exact, ramură cu ramură, pe ecranul cald al cerului, decât când era înfrunzită.

— Dar mă tot gândesc ce fac dacă o fi uşa blocată. La cealaltă casă a mea nu pot să merg: că mai am şi eu una. O garsonieră. Dar e femeia acolo. E cumsecade ea, nu zic, dar a dat banii şi are tot dreptul să n-o deranjeze nimeni. În vară am închiriat, mi-a dat zece mii pe ea. Şi la taică-meu m-am dus acum câteva luni, când tot aşa m-a dat afară. Dacă nu-s legitimă cu el! Şi mai e şi asta: că de ce nu eşti spilcuită. Cochetă. Păi, cum să fii spilcuită, că-n primul rând n-ai bani. Şi eu, vă spun că sunteţi tânără, dar eu am patruzeci şi cinci de ani. Şi am avut şi o tromboflebită: din tromboflebita aia m-am îngrăşat, de cât am stat la pat. Şi uite aşa, cât o bute mi se făcuse piciorul! Dar la bărbaţi trebuie să fii spilcuită în tot momentul! Şi eu, dac-am avut tromboflebită, n-am mai putut, mă înţelegeţi şi dumneavoastră, că doar sunteţi femeie. De asta nici nu pricep de ce să pătimesc atâta din pricina lui. Că nici cununată nu sunt, nici bani nu, nici să trăiesc cu el, că sunteţi şi dumneavoastră femeie şi mă înţelegeţi. Nimic, nimic. Numai să te aducă aşa, într-o stare!

O macara strâmbă încearcă să dea colţul străzii. Şenilele noroite înaintează, se întorc, iar înaintează, şovăitor. Cu scara ei lungă, ca un gât imens, tremurător şi ridicol, la capătul căreia se bălăngăne un cârlig, seamănă cu una din acele reptile greoaie, cu capul mic, condamnate din cauza proastelor reflexe la dispariţie.

— ...se duce la servici şi pe urmă bea. Şi nu e zi de la Dumnezeu să nu se ducă! Da, doamnă, se duce la servici şi duminica! Se duce că vrea el! Serviciu-i dragostea lui! Şi nu s-a întâmplat o zi să lipsească! Şi, când termină acolo toate treburile, nu-i chip să nu bea! Aşa am ajuns neom! Aşa te aduc bărbaţii ăştia într-o stare, că nici nu mai ştii de tine! Dacă am ajuns câteodată să urăsc şi copilul ăsta!

Zâmbeşte: cu faţa ei lată, blondă, cu nasul ei mic, cu pielea feţei roşie de frig şi cuperoză.

— Pe aici, da, o iau şi eu! Din august stăm aici, dar nu la blocul cu bani: la blocul cu funcţii. V-am spus că pe mine toată lumea mă iubeşte. Şi am umblat eu ce am umblat, dar până la urmă domnişoara aia tot m-a trecut pe contractul lui! M-a trecut, chiar dacă nu sunt cununată! Şi unde am găsit servici, acum, foarte bine am găsit: tot în învăţământ. Pot să mă duc şi la nouă dacă vreau. Pot să plec şi la douăşpe. Foarte cumsecade sunt cu mine. Şi-i şi aproape. Duc fetiţa dimineaţa, o iau la prânz. Numai că, vedeţi dumneavoastră, ieri, cum ar veni, am început serviciul şi seara el mi-a cerut banii. Ce să fac? Am luat trei sute, cum ar veni, de la dumneavoastră. Dar banii ăştia nu-s ai mei, mă înţelegeţi? Se cheamă că banii ăştia trebuie să-i dau înapoi. Dar i-am luat şi i-am dat – tot ca să fie bine. Şi degeaba! Ei, de ce! De ce! Fiindcă şi-a găsit pe alta! Eu, dac-am avut tromboflebită, n-am mai putut, mă înţelegeţi. Şi el s-a încurcat cu bona de la fată. Una de treizeci şi opt de ani. Şi spilcuită. Uite, ăsta e blocul. La unu stăm, unde e fereastra! Unde e balconul cu antena de televizor.

Un balcon plin gospodăreşte cu rufele întinse pe frânghie: mai multe cămăşi de bărbat, o pijama de finet, o rochie de femeie. O rochie lată care se închide cu nasturi în faţă: rochia unei femei grase şi ocupate. Ferestrele întunecate, lumina stinsă.

— Uite, acolo unde e balconul cu antenă de televizor, strigă fetiţa.

— Cheile le am, dar ce folos dacă o fi uşa blocată! ? Şi nici dincolo, la garsonieră, nu pot. Că de-asta nici n-am vrut să mă mărit, ca să nu pierd casa: parcă aş fi avut o presimţire. Nu zic, altminteri femeia e cumsecade, când trec pe acolo, totdeauna mai îmi dă ba o sarma, ba o prăjitură. V-am spus că eu mă înţeleg cu toată lumea. Dacă domnişoara aia m-a trecut şi pe

contractul lui! El este ce este acolo, la el, şi, dacă m-aş duce să-l spun, nu i-ar fi bine! Dar dacă nu sunt cununată cu el! Asta e! Dacă aş fi legitimă, aş putea să mă duc acolo, la el, şi să spun! Dar dacă nu... Ăla de acolo, îl vedeţi, e responsabilul! Responsabilul de la scară. Am vrut să mă duc şi la el mai întâi, să-i spun. Dar pe urmă m-am răzgândit: de ce? Ei tot unul cu altul ţin...

— Bună seara.

E un bărbat tânăr. O faţă brunetă, lunguiaţă, oarecare. Mai are câţiva paşi până să dea colţul blocului, când fetiţa strigă prea tare, cu voioşie:

— Ne-a blocat uşa!

— Daaa? răspunde el. Daaa?

S-a întors. Zâmbeşte, cu bărbia vârâtă în fular, uşor stingherit, dar ca şi când ar fi auzit o veste bună. Şi pe urmă salută fără glas, doar din cap, şi dă colţul blocului, grăbit.

— Aici, unde-i antena din balcon... Şi, dacă o fi tot blocată, unde ne ducem? Taică-meu e profesor de matematici, aşa îţi trebuie, îmi zice, dacă te-ai încurcat cu ăsta. Eu am prietene numai femei bine. Profesoare. Mai le aduceam pe acasă cât n-am avut servici, să le ghicesc în cafea. Le aduceam tot ca să fie bine. Tot să-i mai dea ele câte ceva. Ele veneau mai cu kenturi, mai cu hăinuţe pentru copil. Lui îi spuneam că pentru că le-am ghicit în cafea. Tot ca să fie bine, mă înţelegeţi... Să mergem acum... Hai, să-i facem lui tanti semn din balcon. Dacă găsim uşa deschisă, ne vedeţi din balcon. Dacă nu, tot ne vedeţi, că ieşim afară. Ieşim afară, că unde să ne ducem? Unde să dormim la noapte? Dormim tot afară!

Zâmbeşte liniştită şi merge spre uşa blocului, cu fetiţa de mână.

— Dacă e uşa blocată, dormim afară, strigă fetiţa.

O voce răguşită, neutră. Prea tare.

1987

Dialog

pentru că nu eşti în stare să fii atentă la nimic altceva decât la propria persoană
nu vezi ce aer năuc ai
parcă nu ştii niciodată pe ce lume te afli
toţi trec ceva sub tăcere
nu
te găseşti tu să te bagi să întrebi să deschizi discuţia
ce-o fi-n capul tău că
eşti mare ziaristă
singurul cap luminat
eroină
i-am văzut eu şi p-ăia de la tine cum te privesc
i-am văzut şi ce bancuri fac
să fiu eu în locul tău să mă ştie toţi ca p-un cal breaz
mi-ar plesni de ruşine obrazul
m-am convins eu că şi p-acolo încurci lucrurile şi faci gafe la rând
mă mir numai cum de nu te-au dat până acum afară
dar au ei destulă vreme s-o facă
şi norocul tău că exist eu prostul care te duce-n spate
în timp ce tu-ţi dai aere de mare
nu-i cazul să faci pe modesta cu mine
cu alţii poate care nu te cunosc încearcă
eu unul ştiu foarte bine ce-ţi poate pielea
dar la defectele care le ai inteligenţa n-are nicio valoare
dacă îţi închipui cumva c-ai fi vreo inteligenţă
crede-mă că o femeie proastă şi cu bun-simţ valorează de o mie de ori mai mult decât tine
pentru că nu uită luminile aprinse şi ştie când să vorbească şi când
să tacă

*

dacă n-aş fi şi eu în joc

dacă nu s-ar răsfrânge şi-asupra mea

îţi spun drept că mi-ar place să stau frumuşel deoparte să mă distrez cum te repezi să-ţi oferi serviciile fără să aibă nimeni nevoie de ele cum te-mpiedici de lucruri când mergi

vocea asta gâjâită afectată dacă ţi-ai auzi-o

nu te-ntrebi

dar ce spun eu acum e oportun foloseşte cuiva

dar ce crede despre mine toată lumea asta care mă ascultă

dacă te-ai vedea o dată măcar din afară

dar nu aşa cum îţi închipui tu că eşti

dacă te-ai vedea aşa cum te văd eu poate

dar nu

nu în atâta timp m-am convins că defectele tale sunt fără leac nu

sincer îţi spun

nici nu mai încerca nu te mai obosi nu-ţi mai da osteneala

eu personal am renunţat

ce să mai schimbi dintr-un om la vârsta asta

chiar să-l vezi că vrea el cu tot dinadinsul ca să se schimbe

darmite tu care niciodată n-ai arătat nici cea mai mică bunăvoinţă

cât am să mai pot am să te duc mai departe în spate

aşa-mi trebuie dacă n-am deschis ochii la vreme n-am decât să plătesc

în viaţă totul

ţine minte de la mine

în viaţă se plăteşte totul

dar

nu-mi trebuia mie o asemenea femeie

*

ce să mai încerci

ce să te mai schimbi

lasă

am obosit

m-am blazat

mi-e lehamite
mi-e silă
uite aici m-ai adus să-mi fie pur şi simplu silă
uite
aici am ajuns să-mi fie silă de tine uite
ce n-am să-ţi iert niciodată e că m-ai făcut să nu te mai suport
niciodată n-am să-ţi iert că aveam asemenea bune intenţii cu tine şi tu m-ai adus aici
m-ai făcut să-mi fie silă de tine înţelegi
silă
când mă gândesc cum ai dat cu piciorul îmi vine
noroc de puterea mea de stăpânire
te-aş strânge de gât
te-aş călca în picioare
nu mi-ar mai păsa de nimic
de nicio consecinţă
pentru că mă-mpingi să fac lucruri care pe urmă mă rod
mi-ai redeschis ulcerul colita
nu-mi faci decât rău
numai rău
nu aveam eu în viaţă nevoie de o asemenea

*

lasă-mă lasă-mă
lasă
ce să mai încerci
ce să mai promiţi
ce n-ai mai promis
ai promis
ai plâns
te-ai târât în genunchi atunci noaptea la mare
să fi apucat să plec atunci nu mă mai prindeai tu
dar cât mi-ai bocit

cât m-ai rugat să te iert

ţi-aminteşti sper cum ai recunoscut atunci că de toate neînţelegerile dintre noi numai tu eşti de vină

cât ţi-ai smuls părul din cap că tu o zi nu poţi să trăieşti fără mine

poate altele mai sentimentale ca tine ar mai fi avut vreo reţinere

dar nu tu care

de felul tău eşti sinceră

nu

eşti sinceră

nu

eşti sinceră nu

hai spune

vai de sinceritatea ta

*

ce să mai încerci ce

n-ai mai încercat tu de-atâtea ori şi-ai văzut ce-a ieşit

lasă

ascultă-mă pe mine

nici nu mai încerca

de ce

data viitoare doar ai să faci la fel pentru că tu din nimic nu tragi nicio învăţătură de minte

se vede că memoria ta nu funcţionează ca la toată lumea şi de altminteri nici reacţiile omeneşti normale nu le ai

de câte ori ţi-am atras atenţia

mai ales când suntem în lume

că din senin te pufneşte râsul

nimeni nu râde

râzi tu Dumnezeu ştie de ce

eu să fiu în locul tău în situaţia ta mai degrabă aş plânge

dar n-ai decât să faci mai departe cum te taie capul să mănânci pe stradă să te piepteni în tramvai în autobuz să citeşti la coadă până îţi trece

de trei ori rândul să umbli cu tocurile roase la cizme

pantofii de când te ştiu nu i-ai avut lustruiţi făcuţi

sunt convins că îţi permiţi tu şi altele sunt convins că ţi-ai permis tu destule nu eşti tu femeia care să-şi pună undeva frână

din partea mea n-ai decât ce faci pe contul tău faci nu pe al meu

atâta doar că de ruşinea ta am ajuns să nu mai îndrăznesc să scot capul în lume

aşa că ţine minte ce-ţi spun acum

mulţi purici nu mai faci tu aici

îţi iei într-o zi frumuşel ăle trei boarfe şi te duci de unde-ai venit

nu aştepţi să-mi iau eu lumea-n cap

şi fără păr smuls şi fără târât în genunchi

ziua aia

te avertizez

nu-i departe

*

şi ţine minte ce-ţi spun

ai să regreţi amarnic

pentru că numai o brumă de inteligenţă să fi avut ce n-ai fi putut scoate din mine

ce orice femeie cât de proastă s-ar fi priceput

dar bineînţeles că nu tu

care

cu inteligenţa ta ai uimit mapamondul

în privinţa asta

ţi-am spus

o întreci şi pe ultima toantă

cel puţin aia are bun-simţ din născare

pe când ţie au uitat să-ţi mai dea şi aşa ceva când te-au făcut

nu vezi uite cum râzi şi acum tu crezi că asta e reacţie de om normal spune

râzi

n-ai decât să râzi
dar te avertizez că de viaţa ta râzi nu de-a mea
şi-o să vedem noi la urmă cine o să mai aibă cheful să râdă

*

doar că asta îmi dovedeşte o dată-n plus
dacă în privinţa ta mai aveam nevoie de vreo dovadă
că va trebui să renunţ să mai schimb cu tine şi cea mai mică frază
mi se pare cât se poate de clar că
mai devreme sau mai târziu
tot acolo o să ajungem fiecare să-şi vadă de viaţa lui fiecare să-şi ducă crucea singur
şi câtă bunăvoinţă puteam să am la început faţă de tine
cât m-au sâcâit colegele tale cu telefoanele
că tu unde eşti
că ce faci
că sunt chiar convins că tu asta faci acum o înregistrare
că de ce numai tu nu găseşti cabina liberă decât la ora care
nu s-au potolit până nu s-au convins că n-am de gând să marşez
dar ţie
doar după câteva luni ţi-am spus
sper că îţi mai aduci aminte
nu mai sunt eu acum la fel de convins că n-aveai nicio vină
dar tu nici măcar n-ai apreciat
lasă
lasă
să fi fost altul în locul meu
vinovată nevinovată vedeai tu pe dracu
dar
n-ai decât să faci ce crezi de cuviinţă
recunoşti sper că de la început ţi-am spus
conştiinţa ta ce-ţi dictează n-am să stau eu să conştiinţa ta ce-ţi dictează şi-atât

dar nu ştiu cine pe lume ţi-ar mai fi dat libertatea care ai avut-o cu mine
măcar atât recunoaşte
măcar atât recunoaşte
dacă n-am fost nici eu îngăduitor cu tine
dacă nici eu n-am avut răbdarea să te suport
să-mi bat capul ce poate să fie în mintea aia a ta bizară
anormală
întortocheată
ca în noaptea de la mare când ai recunoscut că de toate certurile dintre noi numai tu eşti de vină
ce regret e numai că atunci pe loc nu te-am pus să scrii şi să semnezi
ce-mi pare mie rău e că nu te-am înregistrat pe bandă
ţi-aminteşti că până la ziuă nu m-ai lăsat să adorm
cum te-apucă pe tine vorbăria când cazi în transă
că toate ţi se trag de când erai mică
sper că n-ai să negi acum tot ce-ai spus atunci
că de multe ori te simţi vinovată fără să fii
fără să ştii de ce
că e de-ajuns câteodată să se uite cineva mai nu ştiu cum la tine ca să ai impresia că vede ce ai în minte
atâtea aiureli doar pentru că în copilărie te-au prins ai tăi făcând nu ştiu ce prostie
orice copil se ţine de pozne nu-i vorbă şi eu câte am făcut şi oricine
dar în ce te priveşte ţi-am spus e ceva ce
dacă tu şi-acum ditamai femeia n-ai respect de nimic şi de nimeni
bărbat oră fixată avut străin cuvânt dat ierarhii reguli pe care le respectă o lume întreagă îmi închipui că la ai tăi li s-a făcut părul măciucă
dacă tu nici până în ziua de azi n-ai fost în stare să-mi spui exact care fusese treaba
ştii că eu n-am ca alţii o curiozitate bolnăvicioasă
dar odată când iar ai început cu traumele tale din copilărie
care-i chestia
ştii că te-am întrebat

în definitiv spune clar ce făcuseşi

şi tu ce mi-ai răspuns că mai nimic că o prostie dar că încă şi azi te jenezi să o spui mai ales să mi-o spui mie

de parcă în ce te priveşte aş mai putea afla vreo noutate

*

şi oricât îmi displace felul în care te-au crescut ai tăi

modul în care înţeleg ei că trebuie trăită viaţa

uite doar în asta le-aş da dreptate dacă într-adevăr s-au simţit datori să ia măsuri pe loc să fie severi să te pedepsească

dar nu-mi spune mie că de-asta ţi-e ţie frică de întuneric pentru că în copilărie ei te-au uitat închisă în cămară

nu-mi spune că de-asta te repezi tu

de-asta n-ai tact

de-asta gafezi

de-asta faci tu paradă de sinceritate

pentru că eu unul sunt convins tocmai că ei

din comoditate din indolenţă

îi ştiu eu la fel de bine cum te ştiu şi pe tine niciodată nu te-au pedepsit destul

nu vezi ce încăpăţânată

ce colţoasă

ce obraznică ai rămas

nu vezi şi când taci

nu vezi cu câtă

cu tine trebuia de la început cineva mână de fier

cu tine altă alegere nu există

îi place nu-i place cu tine omul trebuie să fie mână de fier

altminteri

deşi în ce te priveşte

am convingerea că şi dacă ai tăi şi-ar fi făcut mai bine datoria de părinte

tot nu

categoric nu
ce vrei natura produce uneori şi rebuturi şi tu ce vrei
tu aşa eşti greşită de la natură
ce vrei dacă tu aşa eşti făcută
numai că nu aveam eu în viaţă nevoie de o asemenea femeie

*

aşa că de reproşat mie îmi reproşez mie care destul de repede mi-am dat seama că
tu tot ce faci
faci anapoda pe dos decât toată lumea
atunci trebuia să acţionez eu când am văzut cum alergi de la una la alta
nimic nu-i cum
crătiţile arse rufele necălcate pantofii uitaţi la cizmar de-o lună în lume toţi râd destinşi bancuri poante
numai mutra ta falsă mă strepezeşte
în schimb dacă totul e pierdut ca acum
nicăieri nu mai zăreşti nicio speranţă nicăieri nu mai vezi nicio ieşire
pe tine uite te umflă râsul
normal
doar tu nu eşti o femeie obişnuită şi cu bun-simţ normal doar tu eşti o intelectuală
tu crezi că orice îţi poţi permite ei lasă că multă vreme n-o să-ţi mai meargă
o să-ţi iasă ţie într-o bună zi pe nas mintea asta a ta bizară anormală
întortocheată
să pretinzi că cine se uită la tine vede şi ce ai în minte
probabil te crezi transparentă
probabil te crezi de sticlă
bine că râzi iar
nu nu te opri dă-i înainte ce să-i faci asta e trauma ta ai rămas cu ea din copilărie

trebuia să rămâi şi tu cu ceva de la Freud doar de-asta l-ai cumpărat şi l-ai pus în raft şi nu l-ai mai deschis niciodată

ei uite că ştiu de câte ori deschizi tu toate cărţile astea bombă cu care îţi împuiază capul toţi escrocii toţi snobii ăia ai voştri care vă epatează

umbli de nebună după orişice noutate

nu te linişteşti până n-o aşezi tu cu mâna ta în raft

să zacă acolo tot mai îmbâcsită de praf şi cu paginile netăiate

în schimb

tu să vii acasă cu chenzina jumătate

lasă nu poţi pretinde cu banii tăi ai făcut ce-ai vrut

ai vrut să-i dai sor-tii i-ai dat

ai vrut să-i pierzi în tramvai i-ai pierdut

ai vrut să-ţi iei cărţi uite-le în raft cu foile nedesfăcute

cu traumele cu copilăria ai ciupit tu de pe undeva

de pe la Cineştiecine

cineştiecum cineştiecând cineştieunde

te ştiu eu ce urechistă eşti

cultura ta se rezumă la emisiunea săptămânală

alte cărţi n-ai tu când

tu n-ai timp pentru păianjenul care atârnă de dulap de-o lună

e-o săptămână de când te rog să-mi întăreşti nasturii de la

probabil aştepţi să renunţ

probabil aştepţi să pun eu mâna

numai noaptea după ce stingi

vai nasturii tăi dragule iar am uitat te rog să nu te

fandoseli de-astea de mult nu te mai prind

ca să nu-ţi spun în faţă adevărul curat

cât de caraghioasă arăţi totdeauna când vrei să joci şi tu rolul de femeie calină

dar dimineata nu uiţi să vii cu mâna întinsă

dă-mi o sută

dă-mi cincizeci

dă-mi de tramvai metrou

dă-mi de un snack
că am promis s-o împrumut pe Lily
aşa-i tapezi sunt convins şi pe ăia de la tine de-acolo
de dat înapoi probabil le dai cum îmi dai şi mie
şi asta după ce de atâtea ori ţi-am spus ce silă mi-e de ăia care înainte de salariu împuşcă francul
altminteri sunt convins că cine vrea ia cât vrea de la tine
şi prost ar fi să nu profite
doar aşa este toată lumea voastră boemă
vă ştiu eu pe toţi cât se poate de bine
dar la urma urmei sunt banii tăi
e lumea ta numai cu ea ai să şi rămâi ţine bine minte
dar să nu te mai tot aud că vine iarna şi tu n-ai palton n-ai căciulă n-ai cizme
până la vârsta asta puteai să fii şi tu pusă la punct ca o femeie
nu tot cu geoarsele alea pline de scame pete mare lucru dacă nu îi atârnă tivul
sincer să fiu nici până la uşa blocului nu-mi mai vine
asta ca să nu mă mai tot baţi la cap că noi de ce nu mai ieşim
unde oi fi vrând să ieşim
cu cine
adevărul este că nu-mi trebuia mie în viaţă o asemenea femeie

*

uite de când te ştiu o dată nu te-am văzut şi eu cu ceva care să spun
da domnule îi stă bine
sunt femei mai urâte ca tine dar care au
care ştiu
vin unele din fundul peşterii şi ajung să nu le
tu singură ai spus că pe tine te plictisesc magazinele că
n-ai răbdare să cauţi
să ocheşti să promiţi
să-ţi faci o relaţie cum reuşeşte să-şi facă oricine

bineînţeles doar mintea ta e în alte sfere

*

la urma urmei sunt defectele tale
ce nu înţeleg eu
ce nu accept
e să pătimesc eu pentru ele
de pildă dacă nu-ţi interziceam să te mai atingi de cărţile mele de mult le împrumutai cum le-mprumuţi pe-ale tale
de mult rămâneam fără ele
ţi-am interzis
m-am delimitat
acum sunt cât se poate de mulţumit
aşa va fi şi pe viitor
ne vom delimita tot mai mult unul de altul
până

*

îţi convine nu-ţi convine eu îţi spun adevărul
să nu vii să pretinzi pe urmă
după ce mi-am pierdut atâţia ani din viaţă
încercând să te schimb
dar n-ai ce să schimbi la una care râde absolut fără rost totdeauna
râzi
n-ai decât să râzi
singură
ca o nebună
râzi plângi
uite
nici tu habar n-ai ce faci
nici tu nu ştii ce faci
bineînţeles
ca totdeauna
ce nu înţeleg însă e cum de n-am văzut eu toate astea de la început

*

şi totuşi
vina nu e a mea
vina e a ta
ca totdeauna
atunci la început sper că recunoşti cum tăceai
ţii minte
ce penibil tăceai oriunde ieşeam cu tine
ce-i domne cu asta
mă întrebau toţi
chiar nu e în stare să deschidă gura

*

cât ai avut interes ai tăcut
te-ai ascuns
te-ai prefăcut
când n-ai mai avut de ce să te temi ţi-ai dat dintr-odată drumul
nu eşti tu chiar aşa de cu capul în nori
dacă e-n joc interesul tău odată ştii pe ce lume
când e cazul ştii tu să fii
meschină şi calculată
de fapt nici nu cred să existe pe lume o fiinţă mai egoistă ca tine
rece tot timpul şi
calculată
care ştie foarte bine să-şi urmărească

*

cum ai spus
dacă ai curaj mai spune o dată
spune hai repetă
spune încă o dată ce-ai spus
fii atentă la ce te avertizez
spune acum singură de bunăvoie
altfel o să vrei tu să repeţi dar va fi prea târziu

aşa că spune încă o dată
spune
lasă că ştii tu foarte bine ce-ai spus n-ai uitat
lasă că ţii tu foarte bine minte
lasă că nu vorbeşti tu fără să te gândeşti
ştii tu întotdeauna ce spui
nu faci tu niciun gest negândit
nu spui tu nicio vorbă întâmplătoare
nu vrei să repeţi
nu
tot nu vrei
nu
ei bine n-am ce-ţi face
de azi înainte să ştii că ai să suporţi consecinţele

*

pentru că eu am auzit foarte bine ce-ai spus
voit nevoit cum ai spus ce-ai spus
te priveşte
aşa că de un singur lucru te-anunţ
şi uită-te bine la mine
sunt calm nu-i aşa
sunt calm
da sau nu
da sau nu
spune
spune
sunt calm deci
ascultă atunci să nu cumva să pretinzi pe urmă
cu ce-ai spus să ştii că singură ţi-ai semnat
nu
nu glumesc deloc
eu unul nu mai am nicio putere

şi să vreau nu mai pot să fac nimic
cu ce-ai spus tu singură ţi-ai semnat
sentinţa

*

cum doar din atât
cum n-ai spus mare lucru
aha deci acum poţi să repeţi
din păcate însă ca de obicei ai recunoscut prea târziu după ce mi-am cheltuit energia
dar dacă în atâţia ani n-ai fost în stare să mă cunoşti află măcar acum că
eu n-am nevoie să mă influenţeze în viaţă nimeni
pe mine nimeni nu se poate lăuda că măcar o dată în viaţă m-a influenţat
eu n-am nevoie să-mi spună nimeni ce văd eu cu ochii mei de atâta vreme
aşa că pe scurt te anunţ că
s-a umplut
de ce să mă tot frământ
să mă enervez şi să mă cert şi să o luăm iar de la capăt
mai bine ne vedem fiecare de drumul lui
sunt cât se poate de lămurit că de o asemenea femeie eu nu am în viaţă nevoie

*

cum ce m-a apucat dintr-odată
dintr-odată
mi se pare culmea
nu mai recunoşti deci că data trecută te-am avertizat
data trecută când m-ai scos din minţi cu aceeaşi insinuare
cu asemenea lucruri
ţi-am spus
fii atentă eu unul nu ştiu de glumă o singură dată dacă mai îndrăzneşti să pretinzi c-ar putea să existe pe lume cineva care să mă influenţeze pe

mine ei bine să ştii că atunci va fi şi ultima oară în viaţă când ai să mai dai ochii cu mine

ţi-am spus aşa

da sau nu

da sau nu

hai recunoaşte

spune

recunoşti deci

în sfârşit

ai fost deci conştientă de ce faci şi deşi te avertizasem dinadins ţi-ai permis

dinadins ca să mă sfidezi

să înveninezi orice dialog între noi

să întreţii starea de tensiune

să profiţi de orice ca să provoci

ei bine uite că ţi-a ieşit cum ai vrut

eu unul te-am avertizat din vreme că într-o zi ai să plăteşti

ţi-am tot spus

bagă-ţi minţile în cap că nu e departe ziua

uite-o

acum nu mai râzi

aha plângi n-ai decât

de altfel nici nu mai văd să ai altceva de făcut decât să tot plângi de-acuma

n-ai decât să tremuri

să plângi

să-ţi muşti mâinile

pe mine nu mă

eu te-am avertizat de atâtea ori că de toate ai să răspunzi într-o zi

de-atâtea ori ţi-am spus

ţine bine minte vine ea ziua

uite-o

*

conştiinţa mea să ştii că-i perfect
eu unul am obosit de când îţi tot spun
cât crezi că am să te mai suport aşa cum eşti
controlează-te nu-ţi mai da atâta importanţă când în realitate
nu-ţi mai permite ceea ce nimeni din jurul tău nu-şi permite
ţi-am spus toate astea
da sau nu
hai recunoaşte
spune
din păcate tot ce recunoşti acum vine prea târziu
e inutil
aşa că
fă-ţi bagajul în linişte fără
să nu aud niciun plâns
să nu aud niciun urlet
ia-ţi şi-asta
ia-ţi şi-asta
geamantanul ţi-e colo
de atâta vreme ţi l-am pregătit
cu cât ai intrat în casa asta cu atâta să ieşi
strânge tot ce-i al tău
fii şi tu o dată în viaţă atentă să nu uiţi nimic
nu vreau să-ţi mai văd mâine
poimâine
mutra
hai mişcă
ce stai de lemn
ori tot mai crezi că glumesc
n-am ce discuta
n-am ce ierta aşa că
te invit să mă scuteşti
hai mişcă-te mai repede
şi taci

taci
taci
mi-ajunge de când te rabd
de când te tot văd mişcându-te
vorbind
râzând fără rost
n-am nimic de auzit
de discutat
de iertat
din atâtea dialoguri câte am avut n-ai vrut să tragi nicio învăţătură de minte
aşa că acum strânge totul în linişte şi dispari
fără să laşi după tine nici cea mai mică urmă

1986

Şi de dimineaţă io am mărs la iel şi l-am întrebat:

— Da băietu aiesta al mieu cum o fost? O fost bun iel? O fost reu? Că io ştiu ce băiet am. Da vreu să ştiu cum o fost şi aici.

— Bun o fost. Da, o fost bun.

— S-o dus iel une l-ai mânat?

— De dus, s-o dus.

— S-o contrat iel vodată cu mneata?

— D-apăi că nu s-o contrat.

— Da grăit-o iel hâd? Suduit-o?

— N-o grăit hâd, nu. N-am nemnică a mă plânge. Băiet ca aiesta nici nu s-o mai văzut, aşa bun.

Că io ştiam că, dacă-s io cu frica lu Dumnezău şi nu grăiesc hâd, nu sudui, şi nici ta-so, d-apăi şi băieţii noştri tot aşa-s.

— Păi, binie, zâc. Dacă băietu îi aşa bun, a ce ţ-ai bătut tu joc dă iel? A ce l-ai ţâpat şi dimineaţa l-ai lăsat fără mâncare? Dacă n-ai nemnică a te plânge de iel, a ce-l asupreşti? A ce-l ţâi numa-n zbierăte şi-n suduituri? A ce-l mâni pieste tot nemâncat şi nu îl laşi să se hodinească o ţâră? D-apăi ascultă aici, că ăsta tăte mi le-o zâs băietu. Şi ţi le-o zâs şi ţâie păcurarii de la oi. De la iei ştiu că de mai multe ori ţi-o zâs:

— A ce nu-i dai pace băietului? A ce-l tăt asupreşti? Cu ce te-o zăhăit de-l tăt sudui şi-l laşi fără mâncare?

Că io şi la păcurarii de la oi am mărs de i-am întrebat:

— Cum o fost băietu aiesta al mieu? O fost bun? O fost reu? S-o dus unie l-aţi mânat? O făcut ce i-aţ zâs să facă?

— O fost băiet bun, mi-or zâs şi păcurarii, n-avem a ne plânge de iel. S-o dus unie l-am mânat, nu s-o contrat cu nime, n-o grăit hâd şi n-o ieşit din vorba noastră.

— D-aia te-am întrebat io şi pe tinie cum o fost băietu, i-am zâs. Că, de ştiut, io ştiu ce băiet am, numa vream s-auz ce zâci şi tu. Da dacă băiet ca a nost nici nu s-o mai văzut, aşa bun îi, că tu ai zâs-o, atunci a ce l-ai ţâpat? A ce l-ai suduit şi l-ai mânat pieste tăt nemâncat?

— Ba, zâce iel. Io nu i-am făcut nemnică. Numa că băietu aiesta al teu îi mândra mamii!

— D-apăi că nu-i băietu mieu mândra mamii! Că, dacă era mândra mamii, bătea mingea în şanţ, da vezi că iel bate mingea la oi! Da tu nu te-ai ghinit că-i şi iel copil între streini, prima oară când l-am trimăs d-acasă? Tu nu te ghineşti c-o ajunge aşa şi copiii tei? Ba or ajunge mai reu, că băietu nost îi bun, da ai tei or să fie rei dacă or sămăna cu tinie! Ş-apăi ce pocăit eşti tu dacă aşa beai?

Tăte i le-am zâs aşa, să le audă. Că nici bărbatu-mio nu l-o ştiut cât e de reu şi de beutor! Că bărbatu-mio l-o pus pe iel la stână, să facă brânza, să le facă la păcurari de mâncare. Da noi l-am ştiut de pocăit, nu l-am ştiut că-i aşa reu şi beutor! Să le fi ştiut p-ăsta tăte şi că nu-i om de sămădaş, nu lăsam în veci băietu să margă la oi, în munte! Că tătă vara, noapte de noapte m-am tăt trezit şi nu puteam durmi de grijă, ce-o face băietu nost acolo? O ave iel ce mânca? O ave iel unie durmi? L-or lăsa şi pe iel să se hodinească o ţâră ori l-or mâna pieste tăt? Că-i tare greu sângur între streini! Că streinu nu-ţ crede! Şi băietu nost îi crud, ce ştie iel? Iel mă ştie pe minie, iel îl ştie pe tas-o, iel ştie cum îi acasă. Că şi de aiesta care l-o asuprit şi l-o ţânut numa-n frig, fără mâncare, ştii ce mi-o zâs? N-am crezut c-o să fie aşa reu cu minie, mi-o zâs. Am crezut c-o să fie ca tata, acasă, mi-o zâs băietu.

Plânge.

O faţă uscăţivă, plină de încreţituri mărunte. Sprâncene groase şi negre, ochi verzi-aurii sub genele dese. Dinţii laţi, din faţă, de viplă. Cei de jos tociţi şi răriţi, cu goluri.

Şi uite aşa n-am durmit tătă vara şi m-am trezit de grija lui noapte de noapte, ce-o face iel sângur între streini, acolo? Că io n-am vrut şi n-am vrut să-l las, da atâta s-o cântat să margă pieste vară la oi, c-o fost musai să-i dau drumu! Da p-ormă n-am durmit de grija lui noapte de noapte! Că nici să-l văz n-am mărs mai mult, numai la doo săptămâni o dată. Că îi şi-acasă treabă şi până în munte drumu îi greu, o zi de mărs până sus, o zi ne lua până veneam înapoi: de la stână venim cu caii, uite. Mai ia şi bidoanele aiestea, mai îs şi trăiştile cu brânză, că doară n-o să ne-nturnăm cu mâna goală! Şi p-ormă i-or da băietului zăcii mii la sfârşit, zăcii mii la patru luni,

aşa vinie. Îs bani aiştia, nu zâc, da şi meseria îi grea. Că tăt într-o goană s-o ţâi şi tăt cu grijă să nu paţă vo oaie ceva. Meserie grea, d-aia şi zâc, să fi fost noi pé năcăjâţi să trimătem băietu la oi! Da nu: iel o vrut, că îi drag s-aibă grijă de iele. Numa c-o fost aiesta de le face la păcurari de mâncare. Aiesta numa de reu şi de beutor ce îi l-o asuprit: că îşi be minţile şi sângur nu mai ştie ce face. Şi l-a tăt suduit şi l-a mânat piste tăt nemâncat, binie că nu s-o betejit băietu. Dumnezău l-o avut în grijă, că doară noi acasă nu l-am trimăs nicăieri. Că nici mărhaie nu mai avem, să-i mai purtăm şi iei o grijă. Că-nainte, dacă aveai una mai ré, mai bătrână, n-o ţâneai: luai pe ia două-tri mii şi cu banii îţi cumpărai alta. Da amu le ţâi până mor, că, dacă o tai, faci tu puşcărie şi doară n-o să te sodomeşti pentr-o nemnică. Şi care-o fost betege, care o fost pé bătrânie le-o dus de-o murit în pădure. Şi le-o mâncat lupii. Atuncea nu-i de nicio haznă, a ce să le mai ţâi degeaba? D-aia zâc că acasă noi n-am avut unie trimăte băieţii şi la oi numa şi numa iel o vrut să se ducă. Şi mi-o zâs şi tas-o:

— Lasă-l, zâce, că îi mare d-amu! Lasă-l, să vază şi iel cum îi în lume!

Da băietu nost îi crud, abia la anu o da la Beclean, la şcoală. Şi i-am zâs lu-ta-so:

— D-apăi că nu-i mare băietu! Tu nu-l vezi că-i tăt copil? Şi nu te ghineşti că-i greu să fii copil între streini? Că streinu nu-ţ crede! Şi nu te ghineşti că acolo, în munte, unie s-o duce, noi n-avem pe nime care să-l aibe în grijă?

Da dacă mi-o zâs lasă-l şi lasă-l, n-am mai avut ce face şi i-am dat drumu. Şi, de câte ori mărg să-l văz, băietu îmi tăt zâce cum îl suduie aiesta şi cum îl ţâpă. Că până şi păcurarii de la oi i-or zâs. De la păcurari ştiu că i-or zâs şi iei:

— A ce nu-i dai pace băietului? Cu ce te-o zăhăit de-l tăt asupreşti? Nu-l vezi că-i băiet bun, că unie-l mâni să duce, că ce-i zâci să facă face?

Şi-az noapte am durmit la stână, acolo, da numai io ştiu cum am durmit de năcăjită ce-am fost. Şi de dimineaţă am mărs la iel să-l întreb:

— Da ia zâ-mi, băietu aiesta al mieu cum o fost? O fost bun iel? O fost reu? S-o dus iel unie l-ai mânat?

— De dus, s-o dus, zâce. N-am a mă plânge.

— Da s-o contrat vodată cu-mneata? O grăit hâd?

— D-apăi că nu s-o contrat. Şi nici hâd n-o grăit. Ţ-am zâs că n-am a mă plânge de iel. Îi bun băietu.

— Atuncea, zâc, dacă iel nu te-o zăhăit cu nimica, tu a ce-l asupreşti? Dacă băietu-i bun, tu a ce-l ţâi numa-n suduituri, a ce-l mâni pieste tăt fără să-i dai de mâncare? D-apăi ascultă aici, că aieste tăte mi le-o zâs băietu. Da mi le-or zâs şi păcurarii de la oi. Păi, nu te ghineşti că îi sângur şi iel între streini, prima oară trimăs d-acas? Nu te ghineşti c-or ajunge aşa şi copiii tei? Ba or ajunge mai reu! Că băietu nost îi bun, până şi tu ai zâs-o, da ai tei or să fie rei dacă or sămăna pe tinie! Şi a ce ţ-ai bătut tu joc de băietu nost când pe tinie aici, la oi, bărbatu-mio te-o pus? Şi ce fel de pocăit eşti tu dacă aşa beai?

Tăte i le-am zâs aşa, baremi să le-auză. Da iel, atunci:

— Nu, zâce, că io nu i-am făcut nemnică. Numai că băietu aiesta al teu îi mândra mamii!

— D-apăi cum să fie băietu mieu mândra mamii? Că, dacă era mândra mamii, stetea acas şi bătea mingea în şanţ, da iel a vrut, nu şi nu, musai să margă la oi în munte!

Că d-aia mă şi doare! Că io nici la pită nu trimăt băieţii. Că mai ieri mi-o zâs o fomeie că la Beclean s-o-mbulzit când o venit pita şi-o călcat doi în picioare. Că la oraş să pun unu după altu, da la noi să pun cum apucă şi, când vede că nu mai ajunge, trece pieste tinie, te calcă în picioare. Şi-aşa la Beclean să grăbia tăţi să ieie şi-o trecut pieste copii: unu de noo, unu de unşpe. Da io niciodată nu trimăt băieţii! Că la noi aduce tăt la doo zile, dacă aduce azi, mâine nu mai aduce. Şi atuncea mai binie mărg io. Dacă apuc, binie, dacă nu, iară binie, că noi avem mălai, facem coleşă. Că făină deloc nu ne dă. Şi d-aia mă doare, că să fi fost noi pé năcăjâţi să trimătem băietu la oi! Da noi şi aieşti zăci mii care i-or da la sfârşit, şi aieşti zăci mii i-om punie pe cec pentru iel. Nu lăcomim noi la banii lui, doară nu suntem năcăjâţi! Că, de vrut, numa iel o vrut să să ducă. Şi atâta s-o cântat că de ce ta-so-l lasă şi io nu! Şi mi-o zâs şi ta-so:

— Haide, lasă-l, mi-o zâs. Să vază şi iel cum îi în lume!

C-o fost musai să-i dau drumu! Da amu crez că s-o-nvăţat minte şi la anu nu s-o mai duce! Că iel îi băiet bun, un-ie-l mâni, să duce, ce-i zâci să facă face. Îi băiet bun şi cu minte. Şi, dacă az-noapte m-o văzut că n-am durmit de năcăjâtă, tăt iel mai cu minte!

— Lasă, mi-o zâs, ce să mai plângi amu? Cum o trecut vara or trece şi aieste doo săptămâni şi-oi veni acasă!

Crez că s-o-nvăţat minte, c-o văzut şi iel ce-samnă să fii singur între streini! Că streinu nu-ţ crede! Streinu n-are milă de tinie! Şi crez că s-o-nvăţat minte şi la anu nu s-o mai duce! Da nici io nu-l mai las, să mă tăt scol de grijă noaptea, că ce-o face băietu nost acolo? O ave iel ce mânca? O ave iel unie durmi? Că încă îi crud iel, ce să ştie cum îi în lume? Iel îl ştie pe ta-so, iel mă ştie pe minie, ştie cum îi acasă! Că până şi de aiesta care l-o asuprit şi l-o ţânut numa-n zbierăte şi suduituri şi l-a mânat numa-n frig, nemâncat, pieste tăt, până şi de aiesta băietu nu mi-o zâs nemnică reu. Numa că s-o mirat:

— Io nu ştiu ce-are cu minie de îi aşa reu, mi-o zâs. Am crezut c-o să fie ca tata, acasă...

Aşa mi-o zâs băietu! Da vorba lui: cum o trecut vara, or trece şi-ăstea doo săptămâni! Şi-o veni acasă! Că n-am putut să mă duc mai mult la iel, îi şi drumu lung, o zi de mărs până sus în munte, o zi până viu înapoi, şi, când mă dăspart, uite...

Plânge.

1987

Gara de Est

La vremea aceea obişnuiau să se ducă la Gara de Est, în vizită la nişte cunoştinţe: prieteni ar fi putut, la urma urmei, să le şi zică. Numai că aici, cel puţin, Olga avea dreptate: nu le erau prieteni, într-adevăr, nu aveau nici cum, nici când să le mai devină. Erau doar nişte cunoştinţe întâmplătoare, întâlnite într-un concediu care, în timp, li se va părea tot mai întâmplător.

Nu-i exclus ca la început să-i fi apropiat şi asemănarea de stare civilă: în timpul acelui concediu petrecut în Parâng, când se cunoscuseră, erau două cupluri la fel de trecute (binişor) de prima tinereţe şi nelegalizate (încă). Altminteri însă, ce asemănări să găseşti între Dorin Tudose, căruia palmele şi fruntea începeau să-i transpire inexplicabil imediat ce îşi punea sacoul de ocazii pentru ieşit în lume, şi Geo Dimitriu, care, şi în şortul prea lung, păzind lângă cort preţioasa supă Knorr ajunsă dintr-un misterios pachet să fiarbă pe spirtiera lui, avea gesturile unui om pus la patru ace, la costum (unul de stofă englezească, rămas de la vreun unchi pierdut într-o puşcărie sau într-un domiciliu forţat şi ajustat de bine, de rău pe talia nepotului Geo pentru şedinţa de intrare în partidul comunist)?

Cel puţin, fetele aveau mai multe puncte comune: îşi doreau cu încrâncenare căsătoria şi absolviseră amândouă ASE-ul, una contabilitate şi finanţe, cealaltă economie generală. Amândouă făcuseră o aluzie şoptită despre o mică problemă de dosar (familie burgheză, expropriaţi etc.) fără care alta le-ar fi fost viaţa; şi profesiunea. Şi, cum aveau cam aceeaşi talie, făceau des schimb între ele de reţete de slăbit care din păcate nu păreau să aibă cine ştie ce efecte. Îşi promiseseră să facă bineînţeles şi schimb de tipare (de rochii) pentru că aveau acelaşi *hobby*: croitoria. (E drept că Olga nu cunoştea cuvântul şi refuza să-l înveţe, cu o încăpăţânare care se făcea cu atât mai categorică cu cât Doina îl folosea mai des.) Tipare însă nu apucaseră să schimbe între ele, descoperind între timp că aveau alt gen de a se îmbrăca: Doina pe cel sportiv, Olga pe cel feminin (pliseuri, ruje, funde etc.), ambele tot mai inadecvate, din păcate, rotunjimilor recente.

Psihologii ştiu că percepţia noastră interioară se fixează nu asupra prezentului, ci asupra trecutului imediat: nu suntem pregătiţi să ne acceptăm

aşa cum arătăm acum, ci doar aşa cum ne-am consolat între timp că arătam cu cinci-şapte ani în urmă.

Cuvintele speciale ale lui Geo se refereau toate la zona divertismentului cultural-sportiv-snob care îi oferea singurele raţiuni de existenţă după şedinţele pe care le suporta cu greu şi după meseria care de mult se înecase în acreli şi plictiseală. Rămâneau în schimb jazzul, cinemateca, tenisul, concertele (în anii când şi ele se vor restrânge, cele două cupluri încetaseră să se mai frecventeze; deocamdată însă, suntem în anii ’70; sfârşitul *deschiderii*, bancurile despre Nicolae Ceauşescu sunt puţine şi Elena n-a pătruns încă în conversaţii). Cu stângăcie, dar şi cu perseverenţa sa dintotdeauna, Dorin răspundea monosilabic la monologurile culturale ale lui Geo: informaţiile despre Armstrong, Monica Vitti, *Recviemul* lui Mozart, Bergman şi Beatles îi puteau servi în alte discuţii, în alte medii. De aceea, ironiile constante şi tăcerile semnificative ale Olgăi îl iritau. „Eu sunt o contabilă, nu vă aşteptaţi să înţeleg discuţiile voastre elevate“, se simţea obligată din când în când să repete, oricâte scene avusese după aceea acasă, cu Dorin. Scene tot mai frecvente şi tot mai neplăcute, încheiate cu strigăte şi lacrimi (ţi-e ruşine cu mine în lume!). zile în care nu schimbau nicio vorbă, în afara unui salut la serviciu, cu buzele strânse.

Fetele ar fi avut şi posibilitatea unei discuţii despre maternitate – la urma urmei, o experienţă de neevitat la vârsta lor. Obligatoriu însă, subiectul lua diversele chipuri ale lui Michi, pe care Olga le oferea prompt oricui se manifesta suficient de politicos ca să răsfoiască împreună cu ea fotografiile purtate veşnic în poşetă, într-un plic cam terfelit, lângă buletin. Tot uitându-se la Michi în şpilhozen, la Mamaia, lângă un bărbat (necunoscut şi tânăr, aşadar probabil tatăl, fostul soţ al Olgăi, absent din orice discuţie); la Michi cu cravata de pionier fluturând lângă steagul taberei de la Borsec; la Michi cu ochelari, cu genunchi colţuroşi şi cu un teanc de cărţi în mână; la Michi cu rucsacul în spate, alături de Dorin, pe Valea Jepilor etc., Doina se îngrozea la gândul că ar fi putut avea şi ea o asemenea progenitură, cu o expresie tot mai timorată şi tot mai obraznică în ochi pe măsură ce creştea – obstacol de netrecut în calea unei căsătorii cu un bărbat atât de sensibil, de egoist, de nervos şi de plin de manii ca Geo.

Cât despre Olga, aceasta nu se putea împiedica de fiecare dată să nu refacă în gând un calcul automat al vârstei celeilalte, pornind de la anul bănuit de absolvire a facultăţii, de la ridurile din dreptul ochilor şi de la porii lărgiţi de pe faţă, pentru a ajunge, de fiecare dată, la aceeaşi concluzie: că Doina mai avea 7, 3% şanse să mai devină mamă în această viaţă.

Acesta fiind însă singurul motiv pentru care viaţa unei femei ar merita trăită – după experienţele pe care Olga le avusese şi avea să le mai aibă.

*

Întâlnirile de sâmbătă ale celor patru se petreceau totdeauna în apartamentul Doinei, singura care avea condiţii pentru a asigura o primire. Pregătirile le făcea invizibila ei familie, undeva mai jos, pe aceeaşi scară. La dorinţa lui Geo, ele se rezumau totdeauna la sendvişuri şi salată de fructe; rareori apărea şi un tort provincial, prea dulce şi prea însiropat, pe care el îl boicota. La fel boicota şi căsătoria (se plângea, în bucătăria curată şi inutilă, Doina), găsind că e mai comod „să stea aşa“ de vreme ce tot sunt mereu împreună: la cinema, la tenis, la expoziţiile de la Sala Dalles şi mai ales la institutul unde erau colegi. Dintr-o explicabilă pudoare şi pentru că doar minţile perverse stăruie să-şi imagineze cuplurile trecute de o anumită vârstă într-o asemenea postură, orele de amor nu erau, evident, enumerate. Nici pe această temă nu existau confidenţe între fete, deşi schimbul de experienţă i-ar fi fost util Doinei. Pentru că Olga avea o dotare erotică de excepţie, ratată însă din ignoranţă şi din reaua-voinţă a firii ei.

Când, după câţiva ani de la concediul în Parâng deja pomenit, Geo a acceptat să-şi oficializeze legătura cu colega sa de birou, Doina, întâlnirile celor două cupluri se răriseră deja şi curând aveau să şi înceteze. „A fost totul într-un cadru restrâns, doar câţiva colegi, care altfel ar fi interpretat, şi familia“, s-au scuzat proaspeţii însurăţei. Doina a adăugat şi că tatăl ei este preot; tăcerea ei triumfătoare spunea clar până la ce compromis ajunsese ateul Geo. În schimb, nici în continuare devotata familie nu a fost scoasă din culise, vizitele de sâmbătă rămânând dedicate în exclusivitate aceluiaşi careu. Proasta comunicare dintre ginere şi socri rămăsese subiectul predilect al şopocăielilor Doinei, în timp ce fetele aşezau pe tişlaifărele preotesei, mai

scrobite ca totdeauna, platourile cu sendvişuri executate „jos“. Devotata familie plătise şi apartamentul cu confort sporit al fiicei, şi mobila „Bonanza“ (cu nervi, relaţii, şpagă), ea asigura şi îngrijirea lui impecabilă, uşurând tânăra pereche de orice obligaţie domestică.

Fără îndoială şi că devotata familie dăduse ani de zile acatiste pentru ca amorul liber şi ateismul să fie învinse, iar Doina să intre în rândul lumii înainte de a atinge vârsta la care speranţele scad, până la aproape „nicio şansă“.

Până la urmă însă, Cel de Sus se îndurase de oftatul lor zilnic. Doina trecuse în tăcere discretă pragul celor patruzeci de ani atunci când pe mâna lată cu degetele boante, dar cu manichiură mereu îngrijită apăruse verigheta plată, cu steluţe. Lui Geo îi rămânea în faţă un şir nesfârşit de duminici de plictiseală cu o familie în a cărei conversaţie nu aveau cum să apară nici Fellini, nici Mahalia Jackson, nici Buñuel; nici măcar Ray Charles.

*

O pură întâmplare, desigur, că de la acea dată vizitele la Gara de Est s-au rărit, iar durerile de cap ale Olgăi păreau să se înmulţească. La intervale tot mai scurte, îi apăreau cearcăne negre pe obrazul alburiu-uscat şi vreme de zece zile arăta cu zece ani mai bătrână. Mâna nu-i mai era împodobită cu inelul vechi, pe care Doina, cu politeţea ei falsă sau stângace, se grăbea de fiecare dată să-l admire. „Nu ştiu unde i-am pierdut diamantul“, explica, încruntată, Olga. Era evident că nu se consolase cu pierderea; încă se înciuda amintindu-şi. Mai exista însă un motiv, care o deranja tot atât de mult (dar pe care nu-l mărturisea), pentru care refuza să mai poarte inelul: degetele i se îngroşaseră prea tare.

Cât despre manichiură, renunţase definitiv la ea de când făcea economii la sânge pentru meditaţiile lui Michi.

Michi se apropia de prima treaptă.

*

De la Olga de-acasă era un drum lung până la Gara de Est, care ei i se părea şi mai lung, pentru că se ducea într-un loc unde începuse să se plictisească de moarte. Deşi acum îi spunea des lui Dorin că în nicio seară

nu fusese altfel, adică nu i se întâmplase să nu se plictisească. Dar avea şi o rea-voinţă care pe el nu înceta să-l mire. Cum se poate, de pildă, la ora fixată s-o ia gata de acasă, s-o găsească spălând în patru labe cimentul din bucătărie?! ?

— Pentru numele lui Dumnezeu, exclama, gâfâind, alarmat că urca tot mai greu scara. Pentru numele lui Dumnezeu, nici n-ai început măcar să te pregăteşti?! Nici n-ai început măcar să te îmbraci?!

— Ce vrei, nu pot să plec oricum. Nu pot să plec oricum şi să las totul baltă în urma mea, riposta ea, strângându-şi la piept capotul de stambă, cu pete de ulei nemaiieşite după atâtea spălături. Nu pot să plec şi să las totul baltă în urma mea, repeta.

Cam prea apăsat. Cam prea tare. El îi făcea semne muteşti să tacă, ascultând cu sprâncenele încruntate, cu gâtul întins, dacă nu cumva se aude un zgomot dincolo de uşa cu glasvand. De felul lui se enerva repede. Dar repede înţelesese şi ce handicap reprezintă o astfel de fire. Avea oroare de certuri şi avea oroare de posibila asemănare cu tatăl său, după nenumăratele bătăi încasate, împreună cu restul fraţilor lui, în copilărie.

Dacă vorbise atât de liber, putea fi convins că sunt singuri în apartament, îi răspundea pe tăcute faţa ei posomorită. Tot mai posomorită în ultima vreme, de când renunţase să-i mai facă aluzii neîndemânatice ca să „se decidă“.

Şi, fără să mai scoată niciun cuvânt, Olga intra în baie.

Iar el începea să patruleze prin jumătatea lor de apartament, uitându-se din ce în ce mai rar înspre glasvand, pentru că, într-adevăr, colocatarii Olgăi, soţii Răileanu, nu păreau să fie acasă. Se plimba ca să-şi alunge neliniştea pe care o trezea în el orice întârziere. Cei câţiva ani de şcoală militară îl făcuseră foarte punctual – aşa avea şi în instituţie faima. Încerca să-şi alunge enervarea, nemaiîncercând să înţeleagă ilogismul comportării ei: de vreme ce o nemulţumeşte atât lipsa unei existenţe normale, comune, de ce, de câte ori are un astfel de prilej, îl boicotează cu consecvenţă?

Existau şi alte motive ca să vrea să-şi alunge gândurile (întrebările stăruitoare ale cumnatelor despre însurătoare, impozitul pe „copil“ crescut la fiecare mărire de leafă, lista de plecări în Austria unde starea civilă nu

fusese specificată pentru că el promisese să o rezolve într-o lună, două). Aşa că deschidea uşa Framului din antreu şi se uita neatent înăuntru, se ridica pe vârfuri şi, deasupra perdeluţelor roz-bej, decolorate şi acoperite de praf, încerca să zărească ceva dincolo de glasvand, răsfoia cărţile flenduroase de pe etajera din holişor – *Cimentul*, *Fata din Zlataust*, *Tânăra Gardă*, *Golful francezului*... Deşi le mai răsfoise de atâtea ori, tot nu ştia ale cui sunt: ale Olgăi sau ale familiei Răileanu?

Dincolo, la Olga şi la Michi, se bălăngănea uşa şifonierului, întredeschisă. Ca s-o deschizi larg, ca lumea, ar fi trebuit să dai mai întâi la o parte noptiera din dreapta. Privirea lui aluneca voit peste caietele şi cărţile lui Michi, ce acoperiseră până la jumătate fereastra (cu cât creştea, cu atât i se înmulţeau cărţile, hainele, pretenţiile, cu atât părea să se micşoreze camera). Evita să se uite la ligheanul de scos cenuşa, la găleata de cărbuni cu care Olga urca zilnic din pivniţă. Pentru toate corvezile ei zilnice fusese un timp când o admirase, pe urmă se înduioşase, pe urmă recunoscuse public că o femeie mai firavă n-ar fi fost în stare să ducă în spate tot ce ducea ea de ani de zile. Dar fiecare ne facem viaţa pe care ne-o dorim de fapt, obişnuia el să spună când vroia să epateze (cu toate că nu credea, în realitate, ce spune). Uite-o şi pe Olga, care veşnic îşi mai găseşte ceva de făcut, care veşnic ridică, aşază, cară, trebăluieşte: vopseşte lemnăria, repară reşoul şi siguranţa, freacă bombănind baia în urma familiei Răileanu, lipeşte tapete, sapă în grădină. Când se gândea în ultima vreme la ea, nu şi-o mai amintea ca altădată, în pat, ci doar ieşind cu ligheanul de rufe în braţe, să le întindă afară, în frig, cu braţele albe, pline, dezgolite, cu şosete de vară în picioare.

Şi, de atâţia ani de când se cunoşteau, nu fusese niciodată bolnavă.

Nu fusese niciodată bolnavă, numai nervii păreau să-i fi slăbit, se gândea, zărind privirea nemulţumită cu care, gata îmbrăcată, Olga se măsura în oglindă.

Era nemulţumită pentru că, la fel ca în alte dăţi, doar în ultima clipă îşi dăduse seama cât era de obosită. De când sunase ceasul, n-apucase să stea jos nici cinci minute: venise la prânz în goană de la serviciu, cu cumpărături făcute. Pregătise masa, o dusese pe Michi la prietena ei din Bucureştii Noi,

o colegă, cu bărbatul mare la miliţie, îi spusese că Bucureştiul este bântuit de un criminal, un sadic specializat în femei. Se întorsese acasă, îşi făcuse o cafea tare, lucrase la bilanţ pentru că avea sfârşit de lună, pe urmă făcuse ceva ordine în urma ei.

Acum se pregătea să plece.

Era nemulţumită pentru că, inspectându-se în oglinda de lângă cuier, dăduse cu ochii de pantofii ei buni şi fusese silită să-i vadă în ce hal arată: de când îi avea? De cinci ani? De şapte?

Era nemulţumită pentru că trebuia să se ducă tocmai la Gara de Est – de ce? E drept că şi să fi rămas azi acasă nu-i convenea cine ştie ce. Nu reuşise să-l convingă pe Dorin să-i respecte zilele de ciclu, care de la o vreme se tot lungeau. Poate n-ar fi stricat să treacă pe la doctor, dar iată un loc unde, evident, n-ajungi uşor sau nu-ţi găseşti niciodată vreme. Dorin ar fi trebuit să-şi dea seama cât era de obosită, dar, ca de obicei, nu vedea nimic.

Ar fi trebuit cu totul altfel să se poarte cu ea. Dar de unde să ştie el, după viaţa pe care a dus-o în copilărie, cum trebuie să te porţi cu o femeie?

Ar fi trebuit să-l fi învăţat ea, la început, atunci când putea să facă orice din el. Altfel ar fi fost poate Dorin cel de azi dacă l-ar fi ţinut la respect atunci.

O nemulţumire o declanşa pe cealaltă, începuse reacţia în lanţ a nemulţumirilor ei. El nu voia s-o vadă însă, nu voia s-o simtă şi, ca să rămână în continuare calm, nepăsător, nu lua în seamă privirea cu care ea se măsura în oglindă. Cu cât stăruinţele, reproşurile, lacrimile, crizele de nervi ale Olgăi se înmulţeau, cu atât era el mai convins că ea face parte din categoria celor nemulţumiţi de propria imagine. Cei care evită cât pot fotografiile – de grup, de familie.

— Nu astăzi, când arăt atât de rău, se grăbesc să spună cu panică, zărind aparatul de fotografiat. Lasă, data viitoare, când am să fiu îmbrăcat ca lumea. Lasă, data viitoare, când am să fiu coafată.

Te uiţi mirat la ei, protestezi, nu-s nici mai urâţi, nici mai prost îmbrăcaţi decât tine. De altfel, mai cu sila, mai cu gluma, prietenii, familia

îi târăsc în faţa obiectivului. Abia mai apucă să se furişeze în ultimul rând şi să-şi ascundă acolo faţa crispată.

— Uite ce fotogenic eşti tu, îţi spun de obicei, cu regret, atunci când primesc fotografia.

Sau nici măcar nu comentează nimic. Aşteaptă doar să rămână singuri, să mototolească repede poza sau să-şi decupeze silueta şi să păstreze restul. O reacţie pe care cu greu o înţelegi, pentru că în fotografie n-au ieşit decât aşa cum arată.

Dar probabil că altfel vroiau ei să le fie zâmbetul. Nasul. Statura. Viaţa.

Şi, pentru că în privinţa Olgăi începuse să fie convins că lucrurile aşa trebuie să stea, într-un târziu păşea spre staţie alături de ea fără să scoată o vorbă.

*

Uneori li se întâmpla să găsească locuri pe scaune chiar de la staţia lor. Se aşezau unul în spatele celuilalt, Olga cu garoafele învelite în hârtia de Codlea în poală, el cu sticla de şampanie rusească sau de vin bulgăresc/albanez în mână, şi se uitau pe geam tot drumul.

Iar tramvaiul despica lent oraşul.

El, mai ales, privea pe geam, pentru că încă iubea Bucureştiul cu sufletul unui provincial. Privea pe geam şi, dintr-odată, descoperea în el acea senzaţie nejustificată de mulţumire care, de câtva timp, îl încercase în cele mai neaşteptate momente. Ca şi când i s-ar fi întâmplat ceva plăcut – dar nimic deosebit de plăcut nu i se întâmplase. Ca şi când îl aştepta ceva ieşit din comun – dar nu-l aştepta decât o vizită oarecum plicticoasă, la nişte cunoştinţe întâmplătoare. Ce ciudat, se mira singur. Îşi descoperea mulţumirea doar uitându-se la casele pe lângă care trecea tramvaiul: la tufele de liliac din dreptul porţilor, la marchizele închise cu geamuri care înaintau până în mijlocul curţii, la oţetarii şi duzii care umbreau asfaltul, umflat din loc în loc, ca de nişte vene îngroşate pe o mână bătrână. Iată şi un bloc gri, cubist, din anii ’30, iată şi un zid lung, alb, de cimitir – o draperie prăfuită şi neagră atârnă uşor strâmb de poartă. El se uita cu răbdare la fiecare lucru şi mulţumirea secretă îi pulsa – poate în suflet,

poate în vene: pentru că tot ce vedea era la locul lui şi arăta exact aşa cum ar fi trebuit să arate. Asta era deci o simplă poartă de cimitir pe lângă care trecea un tramvai încărcat cu oameni care se uitau, la fel ca şi el, calmi, nepăsători, pe geam. Şi fiecare era mulţumit că privirea lui avea să întâlnească acolo exact ceea ce dinainte se gândise că are să întâlnească. O stradă deci vie de oameni şi de maşini care se scurgeau în vuietul liniştit al serii de vară. Şi florăresele chircite lângă coşurile multicolore din care se împingeau boturile închise, sclipind de apă, galbene şi roşii ale lalelelor. Şi mănunchiurile alb-verzui, lăptoase, de liliac bătut. Lumea era plină, egală, pulsa obişnuit, iar el venea, destins, dintr-un loc şi pleca într-altul, bucuros că el însuşi ajunsese acolo şi arăta aşa cum se gândise demult că ar trebui să fie.

Ştia că îl mai aşteaptă în seara asta ceva de făcut – o vizită de la care avea atâtea de învăţat: de la cum se mănâncă şi se vorbeşte în lume până la muzica pe care ar fi bine să o asculte. Ştia că mâine avea de făcut raportul activităţii pe luna trecută, treburi curente de serviciu, nota despre călătoria de o săptămână în Bulgaria – prima lui ieşire din ţară – şi încă multe alte mărunţişuri. Şi la fel peste o săptămână. Şi la fel peste o lună. Îl mai aşteptau atâtea de făcut, iar el avea să le facă pe toate, pe rând – pentru că avea, în sfârşit, mână liberă. Era în sfârşit numit de cinci luni şef de serviciu. Începuse să avanseze pe toată linia: îşi dăduse examenele de doctorat imediat după ce intrase în partid (nu înţelegea nici el de ce întârziase atât de mult timp să intre de vreme ce avea un dosar atât de curat). Era hotărât să-şi prezinte în cel mult un an teza – să nu cumva să se pensioneze profesorul şi să aibă surprize cu succesorul. Fusese deja ales în biroul de partid – de la alegerile de anul acesta dosarele vor începe din nou să conteze, spuneau noile instrucţiuni. Avea două plecări sigure până la sfârşit de an (zece zile în Polonia, o săptămână în RFG). Pentru Austria, condiţia era clară – căsătoria. Directorul îl trecuse pe foaia cu propuneri, doar cu condiţia că „în trei luni se rezolvă“. Nu se întâmplase însă niciodată ca Dorin Tudose să nu execute ce i se trasase ca sarcină.

„În trei luni se rezolvă“, promisese, dorind într-adevăr ca această legătură lungă şi fără viitor cu Olga să se termine într-un fel, în acest

termen, şi el să se stabilizeze într-o căsătorie convenabilă. De-acum înainte nici Olgăi nu-i mai putea face decât rău rămânând cu ea, dar fără să se însoare. Dar avea să fie într-adevăr în stare să se despartă de Olga? Gazda lui îi prezentase o nepoată, absolventă de Medicină cu stagiul terminat, care nu-şi putea lua în primire postul găsit în Bucureşti pentru că n-avea buletin. Anda era surprinzător de la locul ei pentru o navetistă atât de drăguţă: pe mâinile foarte îngrijite, cu unghiile date cu sidef roz totdeauna (îşi făcea manichiura singură, îi mărturisise), sclipeau două inele, ieftine, dar cu design modern. Opt ani diferenţă de vârstă între el şi Anda; nu-i mult? se întrebase cu oarecare nelinişte, derutat fără îndoială de cifra întâmplătoare. Opt ani era şi diferenţa dintre el şi Olga.

Atâta doar că în sens invers.

Când ajungea cu gândurile în punctul acesta, era atât de neliniştit de posibila reacţie a Olgăi (deşi de la o vreme vorbea singură tot mai des despre apropiata lor despărţire), încât se bucura zărind clădirea cenuşie a Liceului „Iulia Hasdeu“. Aici fusese elevă Olga, un lucru imposibil de imaginat dacă nu-i împrumutai obrazul lui Michi, care însă nu semăna deloc cu ea.

Şi de aici luau troleibuzul.

Aşa că aşteptau în staţie, unul lângă altul, fiecare cufundat în gândurile lui, tot fără să scoată o vorbă.

*

La coborârea următoare, ea călca uşor împiedicat, strâmbându-se aproape la fiecare pas: o strângeau pantofii de ocazie, cu tocuri înalte, pe care nu-i încălţa decât rar. De-atâta stat în picioare (dar şi pentru că de la o vreme avea o tot mai evidentă retenţie de apă), tălpile începuseră să i se umfle: până la sfârşitul serii aveau să arate ca nişte perniţe.

Dar, pentru că Olga nu se plângea, doar strângea din dinţi, cu un rictus nervos, invizibil în întuneric, Dorin n-avea cum să ştie şi tot grăbea pasul.

Între timp se întunecase.

El nu se uita la ceas, nu avea curajul să vadă cât e de târziu. O vibraţie uşoară îl ţinea încordat – senzaţia dintotdeauna când nu mai putea să-şi

nege că întârziase. Mulţumirea de mai adineaori se risipise şi ea. Viaţa lui îi apărea haotică şi jenantă. La fel ca şi în copilărie, se simţea aruncat într-o periferie desfundată, noroioasă a lumii din care nu exista niciun drum spre centrul pavat şi luminat. Oricât ar munci la serviciu. Oricât ar fi de prompt în a executa dispoziţiile şefilor săi. Oricât de docil ar spune/scrie ceea ce îl întreba civilul care apărea o dată pe lună, niciodată viaţa lui nu va arăta aşa cum îşi dorise – o bunăstare respectată şi calmă. Evident, ceea ce îi alimenta această nemulţumire erau legătura prea lungă, fără viitor, cu Olga şi slăbiciunea pe care de ani de zile i-o comenta atâta lume: că nu era în stare nici s-o părăsească, nici s-o ia de soţie.

Din cauza Olgăi (i se părea, în asemenea clipe), i-ar fi fost greu să spună dacă viaţa lui curge într-o direcţie rea sau bună.

„Este o persoană dificilă ca fire şi cu un dosar mizerabil“, mârâise odată civilul îmbrăcat într-un costum bleumarin închis, atât de asemănător cu o uniformă. Şi Dorin, crispându-se automat, ca de fiecare dată când auzea pomenit numele Olgăi (clipele de intimitate amestecându-se brusc cu imaginea ei înţepenit-oficială), pierduse momentul să îl întrebe despre ea. Cum, de când, de unde o ştie. Deşi întrebarea ar fi fost aproape inutilă: de unde s-o ştie decât din informaţiile de rutină pe care le primea despre salariaţii instituţiei pe care „o avea în grijă“? Sigur că şi din întâlniri directe – obligatorii între o fostă soţie de „frontierist“ (un caz!) şi securistul instituţiei.

Dar cum se purtase Olga la aceste întâlniri? Singurul lucru de care Dorin putea fi sigur este că fusese nervoasă şi fără tact. Iar singura persoană cu care Olga putea fi şantajată în această viaţă era, fără îndoială, Michi.

De fiecare dată când se întâlnea cu ofiţerul în civil, Dorin ar fi vrut să aducă vorba despre Olga, dar nici până la sfârşit nu îndrăznea. Evident, nici pe ea nu o întrebase direct despre el: o convocase sau nu securistul după ce fostul ei bărbat fusese împuşcat pe graniţă, aşa cum se zvonea? De ce s-o întrebe? Putea fi dinainte sigur că Olga avea să îl privească ostil şi să tacă.

*

Era întuneric, mai întuneric decât de obicei într-un cartier nou de blocuri. Cine ştie ce golani spărseseră şi ultimele becuri care mai rămăseseră. Ridicând capul din beznă, el avea, de fiecare dată când ajungea aici, o scurtă tresărire.

Felinarele înalte luminau din plin faţada gri-albicioasă, peronul încremenit al Gării. O gară pe care n-o văzuse decât sâmbăta seara, după nouă, atunci când se răresc trecătorii. Ce căuta aici, printre blocuri, gara asta, cu uşile închise, cu ferestrele întunecate – pustie şi inutilă? Pentru mintea lui, rămasă de provincial, gara era locul luminat, veşnic forfotind, din capătul oraşului. Cu peronul trepidând. Cu aerul plin de funingine şi de şuieratul trenurilor. Cu ţărani înghesuiţi în duhoarea sălii de aşteptare, printre damigene de ţuică şi paporniţe în care crăune găini. Cu perechi care se sărută în umbra stâlpilor de lemn, vopsiţi în verde. Cu familii întregi care conduc solemn un singur membru al lor, la plecare.

La ora la care ei ajungeau la Gara de Est, se lăsase întunericul peste piaţa pustie, ce răsuna de ecoul tocurilor ei – un ţăcănit strident, care le ţiuia în creier. Şi, în stânga lor, Gara neverosimilă: felinarele luminau scările albite pe care nu urca nimeni, coşuleţele de lemn vopsite în verde atârnau de lanţuri, sus, între stâlpi. Nu-i lipsea nimic, nici măcar ceasul mare, rotund, la ale cărui limbi el niciodată nu se uita, convins că sunt încremenite. Nu-i lipsea nimic, era identică, era la fel cu gara din oraşul copilăriei lui. Atât doar, la ora la care ei ajungeau, de-aici nu pleca niciun tren, aici nu venea niciun tren. Pe aici nu părea să treacă nimeni.

Păşea, de fiecare dată, uşor buimăcit, cu aceeaşi teamă că se rătăcise. Poate că s-ar fi şi rătăcit dacă n-ar fi ţinut-o pe Olga strâns de braţ, dacă n-ar fi simţit alături mersul ei sigur. El n-avea simţul orientării şi nici memoria locurilor pe unde trecea; putea să rătăcească mult şi bine în jurul unei case unde mai intrase de câteva ori până atunci. Pe-aici, prin apropiere, totuşi parcă îşi amintea de-un pasaj, o trecere pe sub un bloc – iat-o, un adevărat tunel în care îi orbea întunericul. Îl străbăteau grăbiţi, aproape alergând, parcă din urmă se auzea cineva venind. Întorceau capul repede, amândoi, nu, niciodată nu era nimeni. Doar ecoul paşilor lor. Nu era nimeni şi nimic altceva, doar ecoul paşilor lor, atâta.

— ...Iarăşi am uitat să-mi iau lanterna... de fiecare dată îmi promit s-o fac şi uit, şoptea ea, strângându-l de mână.

Se temea oare, ca şi el, de întunericul orb, catifelat? Fusese şi ea odată, cândva, un copil sperios care se foia noaptea în pat, se ţinea cât putea, doar ca să nu se ducă până în fundul curţii, pe întuneric? Parcă îi povestise ceva în genul ăsta odată. El întindea mâna, înduioşat (se înduioşa de obicei foarte uşor) şi-o mângâia – înşelătoarea lui mângâiere paternă – pe părul aspru care, la tâmple, începuse să-i încărunţească.

— ...Gata, am ajuns, am ajuns, îi repeta ca unui copil, cu o secundă sau două înainte decât să fi ajuns, împins de optimismul lui exagerat.

Atunci nu, dar acum, gata, ieşiseră.

Parcă ajunseseră în altă parte a oraşului. Aici erau aprinse toate lămpile de neon şi mergeau în plină lumină. Străzile drepte, vilişoarele cu un etaj şi mansardă, umbra copacilor întrerupând din loc în loc lumina egal împărţită, palele fierbinţi de vânt cu iz de asfalt încins şi de tei înflorit – nu ştia nici el exact ce, dar ceva continua să-l neliniştească. Doar asemenea mici cartiere, cópii ieftine ale celor de la Domenii, de la Şosea, din Cotroceni, îţi apar în destule părţi ale Bucureştiului. Poate, îşi spunea, numai oboseala lui să fi fost de vină: muncea totuşi prea mult de când era şef de serviciu şi-n plus, grija asta să nu lezeze pe niciunul din subalterni, oameni în toată firea, cu cincisprezece ani mai mult vechime.

Dar ajunseseră, în sfârşit. El apăsa pe butonul soneriei, abia acum cuprins de adevărata febră a întârzierii. Dinăuntru se auzea magnetofonul pus moderat, Bessie Smith, ia te uită, ia te uită, se mira înveselit şi apăsa pe buton încă o dată. O uşă deschisă, două voci vorbind tare deodată, un râs ascuţit – în clipa asta găsea că neliniştea lui de pe drum fusese ridicolă. Un fleac, una din ciudăţeniile firii lui, de care Olga ar fi râs dacă ar fi ştiut. Atâta doar că de multă vreme – de când? – renunţase să-i mai vorbească despre sine.

*

Numai din întâmplare, desigur, nu mai apucase să treacă, de aproape cincisprezece ani, prin aceste locuri. Sigur că, la drept vorbind, nici nu-i

făcea plăcere. Dar, dacă ar fi vrut să evite locurile unde fusese împreună cu Olga, ar fi trebuit să nu mai fi ieşit în toţi aceşti ani din casă. Ar fi trebuit, mai ales, nici la serviciu să nu se mai ducă. Dar până şi acolo lucrurile se uitaseră de mult; sau, cel puţin, el aşa prefera să creadă.

De câteva ori însă şoferul îl făcuse să se trezească pe neaşteptate în cartierul Gării de Est – o zonă căreia îi găsea la lumina zilei un aer deprimant de sărac. O singură noutate – o firmă „Coleus“, dar şi aceea mai de periferie: consignaţie, cu haine de tot felul. „Ce-ai luat-o pe aici“, mormăise, înţepenindu-se pe banchetă şi clipind plictisit.

Văzuse între timp atâtea oraşe mari, care îşi meritau numele, şi ajunsese la concluzia că Bucureştiul e doar un târg provincial: insuficient luminat, plin de gropi şi de noroaie. De aceea, nici când era cu maşina instituţiei, cu şofer, nu se mai uita pe geam. Cu atât mai puţin când era cu a lui, pe care o lua des, fie şi ca să fie sigur că nu o să i-o ia Anda. Nu avea nicio încredere în carnetul pe care îl luase doar a treia oară, când îl convinsese să intervină. (Când Anda va avea două maşini – a ei şi a firmei proprii –, va înceta să creadă că el poate şi trebuie s-o ferească de accidente.)

În oraşele care îşi meritau însă numele continua să se uite cu aceeaşi veche încântare lacomă la străzi şi la case. De fiecare dată îşi amintea, cu un sentiment de triumf, uliţa noroioasă a copilăriei: trebuie să fie ceva şi de capul lui dacă, ieşit de-acolo şi fără ca nimeni să-l împingă din spate, ajunsese să se plimbe alene pe Kuddam sau Bul. Saint-Michel. Paradoxal e că şi acum se bucura de călătoriile în străinătate ca şi prima oară, la prima lui ieşire din ţară, o săptămână în Bulgaria. Atunci, la întoarcerea din Bulgaria, se confesase Olgăi. Îşi amintea foarte bine lumina care se filtra prin jaluzelele trase şi chiar aşternutul jilav dintre ei, răsucit.

Era vară.

Şi corpul plin al Olgăi în care îi plăcea atât de mult să se cufunde.

Şi uşa pe care o pândea, speriat să nu se deschidă – anxietăţile ridicole ale Olgăi, chiar când ştia că soţii Răileanu sunt în concediu şi Michi în tabără. Bănuielile ridicole ale Olgăi – că pe soţii Răileanu îi vârâse Securitatea în jumătatea de apartament confiscată după ce fostul ei soţ

fusese împuşcat ca frontierist la graniţă. Cum să fi fost vârâţi de Securitate în casă soţii Răileanu, atât de umani (mai ales doamna), de generoşi după ce începuse şirul de nenorociri ale Olgăi? Fusese într-adevăr împuşcat la graniţă fostul ei soţ? Fusese într-adevăr frontierist? Sau fusese securist, aşa cum se spunea, şi era doar plecat într-o misiune? Cea mai bătrână dactilografă a instituţiei, care îl cunoştea foarte bine (ea îl iniţiase în tainele iubirii pe soţul Olgăi, aşa cum mai târziu Olga îl va iniţia pe Dorin), susţinea că „după evenimente“ fostul soţ al Olgăi venise de mai multe ori în ţară din Germania, unde locuia, şi ea, personal, îl condusese la Cimitirul Eroilor să pună flori pe mormântul lui Michi.

La drept vorbind, Gara de Est nu-i mai trezea domnului Dorin Tudose nicio emoţie. Amintirile cu Olga ajunseseră atât de îndepărtate, încât semănau cu sunetul sâcâitor al bormaşinii într-o măsea căreia i s-a scos nervul. Doar zgomotul mecanic, rozând peretele îngălbenit, tot mai decalcefiat al unui dinte. Amintirile nu-l mai dureau, ca în primul an după moartea Olgăi, când se trezise plângând singur (făcea parte dintre bărbaţii care sunt în stare să plângă relativ uşor). Sau îi dăduseră lacrimile chiar în lume, ceea ce avusese şi un efect bun: cei din jur, aşteptând să-l compătimească, pândeau semnele remuşcărilor.

Totuşi, nu-i plăcea să treacă prin preajma Gării de Est. Nici după ce apăruse metroul prin apropiere. Nici după ce se deschisese „Coleus“. Zidurile atât de repede îmbătrânite, câinii cenuşii, toropiţi de căldură lângă scările izinite ale blocurilor cu faţade pătate, tomberoanele pline ochi, mustind dospit în fierbinţeala aerului, şi senzaţia repetată că nu apucase să iasă din periferia nenorocitului de târg prăfuit unde copilărise. Cel de care se jena atâta pe vremea când Olga nu ajunsese încă o fostă soţie de frontierist şi-l epata cu inelul ei cu diamant, cu colonia Velur şi relaţiile ei bucureştene.

*

„O experienţă cum au bărbaţii tineri, o relaţie pur fizică“, îi explicase transpirând Andei, folosind prea multe cuvinte şi prea multe gesturi, aşa cum făcea întotdeauna când îi povestea câte ceva despre Olga. Era pe

vremea când încerca să-i transmită Andei tot ce învăţase la acest capitol – al relaţiei pur fizice –, convins că aşa îi va învinge frigiditatea, pe care i-o credea datorată tinereţii, pudorii şi lipsei de experienţă a tinerei sale soţii. Mai târziu, cu o ranchiună greu de stăpânit, îşi explica (mai mult sieşi, rareori câte unui rar prieten, după ce întrecuse măsura la băutură) frigiditatea ei prin firea exactă şi calculată: o tipică femeie de casă, obişnuia să spună, deşi formula le părea inexactă celor ce cunoşteau eleganţa picantă a Andei. O frigiditate pe care însă nici naşterea, nici efortul lui, nici timpul n-aveau s-o atenueze. Lui nu-i mai rămânea să se întrebe decât dacă nu poate fi răzbunarea postumă a Olgăi: cum ultima imagine le distruge de obicei pe toate celelalte, ceea ce îşi mai amintea despre Olga erau doar ochii imenşi, plini de ostilitate, pe faţa micşorată. Desigur, ar fi fost mai bine dacă nu ar fi vizitat-o la spital niciodată. Aşa, aproape uitase efuziunile ei senzuale şi cvasimaterne din primii ani. Deci nu minţise prea mult când îi spusese Andei: „O relaţie pur fizică, aşa cum au de multe ori bărbaţii tineri cu femeile mai coapte“.

Într-adevăr, mai tot timpul (până când ea începuse să îl refuze) fuseseră amândoi uluiţi de cât de bine se înţelegeau în pat. Şi de fapt Olga era şi ea o provincială – descoperea acum. (Acum ajunseseră amândoi de aceeaşi vârstă şi, foarte repede – reparaţie postumă –, Olga urma să fie mai tânără decât el: o dovadă că dorinţele se împlinesc, fie în viaţă, fie în moarte, pentru cei ce au răbdare.) Olga spălând rufe cu mâna, pentru că doar târziu avusese cu ce să-şi ia maşină de spălat rufe. Olga la televizorul alb-negru aşteptând *Om bogat, om sărac*, Olga păzind gemul de caise sau călcând uniforma lui Michi – acum înţelegea obsesia căsătoriei care o făcuse cu atât mai nervoasă cu cât distanţa – socială, de vârstă etc. – dintre ei creştea. Poate din cauza nervozităţii se îmbolnăvise? Poate fusese atât de nervoasă şi nemulţumită în ultimii ani nu din cauza tot mai puţinelor speranţe de căsătorie cu el, ci din cauza simptomelor, deja apărute, ale bolii?

*

Trebuia oricum să se întoarcă la primii lor ani ca să-i regăsească în amintire senzualitatea necoclită de iritări neaşteptate. Şi să uite ultimele

luni, când îl brusca, ferindu-se de atingerea lui, chiar fără să ştie că între timp în viaţa lui apăruse Anda. Deşi uneori chiar senzualitatea i se părea legată de boala care crescuse în anii aceia în ea: semnul unei dotări de excepţie, decompensată o viaţă întreagă, îi spusese doctorul acela libidinos şi antipatic care tot insista să se opereze. Ce neplăcut. Ce poveste începută atât de bine şi terminată atât de prost. Cum se termină mai toate poveştile vieţii, spre deosebire de cele la care Olga tricota repede-repede, cu ochii lipiţi pe ecran. O poveste neplăcută, continuând să stăruie într-un colţ al minţii lui, oricât o gonea, reapărând pe neaşteptate, adusă de un anumit miros întâmplător – de săpun ieftin, amestecat cu cel de spirt şi de fecale –, rezerva de spital de care îi făcuse rost atât de greu, ca să nu fie trimisă acasă în ultima fază. Oare la ce s-o fi gândit în mintea ei înceţoşată, când rămânea singură nopţi întregi în beznă la câteva sute de metri doar de Gara de Est? Nemişcată, cu un rictus al gurii după care îţi puteai da seama că durerile începuseră. Dar numai în ultima fază a început să se vaite, cu un glas subţire, de nerecunoscut.

Îl mai aştepta oare şi atunci, când ochii ei arătau clar că nu? El făcuse oricum tot ce se putuse, luase toate ajutoarele sindicale, şi pentru Michi, şi pentru înmormântare, făcuse un împrumut, îi dusese banii doamnei Răileanu, care se dovedise atât de generoasă, uitând că fusese vârâtă prin nepotul ei de la Securitate în jumătatea de apartament confiscat. Sigur că e o victorie să trăieşti, să poţi dovedi că eşti generoasă când pe ceilalţi îi ajunge nenorocirea. „Numai la Michi îi e gândul. E îngrijorată când se gândeşte la viitorul ei, e îngrijorată că o lasă singură pe lume.“ Şoapta generoasă a doamnei Răileanu i se păruse atunci o simplă bârfă. Olga era desigur îngrijorată nu doar de viitor, ci şi de cum arăta Michi – o fată urâţică, stângace, fără cine ştie ce interes pentru şcoală. Sigur că în rezerva fără aer, năpădită de ţânţari de cum deschideai geamul, în mintea înceţoşată a Olgăi trebuie să fi stăruit spaima de viaţa pe care Michi va trebui s-o trăiască singură, fără ea, mama ei, care s-o apere.

*

Iată însă cât de fără rost este să-ţi faci gânduri negre pe seama viitorului. Imaginându-şi cum ar fi mers Olga duminică de duminică să tămâieze mormântul lui Michi la Cimitirul Eroilor, toţi colegii de serviciu fuseseră de acord că Dumnezeu ştiuse ce face luând-o la el cu câţiva ani mai devreme de moartea fetei. Deşi, dacă ar fi trăit, sigur că Olga i-ar fi interzis lui Michi să meargă la Universitate atunci, noaptea, când se trăgea în manifestanţi. I-ar fi încuiat uşa, ţipând, ar fi lovit-o, dar n-ar fi lăsat-o în stradă când de la ele de acasă se auzeau împuşcăturile. Sigur că Michi ar fi avut alt anturaj dacă mai trăia Olga, şi-ar fi văzut de carieră, de şcoală, nu şi-ar fi pierdut noaptea de 21 în faţa Universităţii în care nu fusese în stare să ajungă studentă. Ce neaşteptat se leagă lucrurile în viaţă, se mirau foştii lor colegi. Fotografia lui Michi, apărută alături de ceilalţi martiri ai Revoluţiei în *România liberă*, fusese motivul determinant pentru ca în ianuarie Dorin Tudose să fie scos prin vot deschis din postul lui de director adjunct. N-apucase să stea pe el decât o lună şi jumătate (imediat după ultimul congres la care fusese delegat). În lunile grele de stres până când se instalase în noul său post de secretar de stat, Dorin n-a avut timp să se întrebe dacă nu cumva greşise undeva în viaţa lui; oricum, nu şi-ar mai fi dat seama unde.

*

Evitase deci în anii din urmă să mai treacă pe lângă Gara de Est, aşa cum evita să se mai urce pe cântarul din baie sau să stea gol prin casă vara (una din plăcerile nevinovate ale unui proprietar care aşteptase treizeci şi cinci de ani până să aibă o casă a lui şi o femeie în ea). Extensorul şi halterele le coborâse în boxă, lângă cele două biciclete, după ce Mat începuse să meargă prin casă, crăcănat, ţinându-se de un deget al Andei – „nu cumva să se lovească copilul de ele!“ (Un scrupul absurd, după părerea echilibratei mame.) Un psiholog ar fi citit pe loc la proaspătul tată semnele unei anxietăţi transferate într-o dependenţă exagerată faţă de familie, deşi Anda ar fi făcut inutilă prezenţa unui psiholog doar prin poveştile ei umoristice despre rolurile lor inversate de când se născuse copilul. Despre cât de repede ajungea Dorin cu biberonul gata încălzit lângă coşuleţul

micuţului când acesta deschisese gura ca să orăcăie, iar ea îşi şi trântise perna peste ureche. (Desigur că şi într-o asemenea clipă, cu perna în cap, Anda arăta ca scoasă din cutie. „Genul de femeie din *Dallas*“, o caracteriza doamna Răileanu, cu o gelozie explicabilă: doar se comporta ca executoarea testamentară a Olgăi.) Iubirea posesivă şi anxioasă a lui Dorin faţă de urmaş n-avea cum s-o deranjeze pe tânăra soţie: era o dependenţă în plus faţă de ea. Când apăreau toţi trei împreună în lume, el arăta cel mai mulţumit. Concurenţa dintre părinţi Mat avea s-o declanşeze abia la pubertate: Dorin începuse să aibă tot mai puţin timp pentru el şi tot mai puţină prestanţă în familie. Stilul de înot al lui Dorin era criticabil, de schiat, schia atât de stângaci, încât vedeai imediat că învăţase târziu şi singur. Germană nu ştia o boabă, engleza lui de autodidact avea un accent înfiorător. Aşa că, într-o bună dimineaţă, Mat se trezise brusc în faţa unui bărbat străin, supraponderal, mic de statură, cu părul atât de lipit de frunte, încât se vedea cât era de rărit, care răcnea, ridicându-şi pantalonii mult în curea (doar-doar o reuşi în acest fel să-şi acopere burta). Răcnetul absurd (doar fiindcă îl găsise fumând şi ascultând muzică, cu paharul de gin alături) îi scotea la iveală, în partea din stânga a gurii, doi colţişori metalici: tocmai îşi lucra dinţii şi era criză de materiale. (Se dovedea încă o dată că Anda avusese dreptate avertizându-l că nu trebuie să amâne la nesfârşit să-şi pună la punct gura.)

În tot acest timp, Anda se uitase plictisită pe geamul sufrageriei, transformată în living. Ostentativ sau nu (cine ar fi putut s-o spună), scosese din buzunarul blugilor de casă bricheta şi pachetul de Kent (deşi piaţa era plină de alte mărci, rămăsese la Kent: era o conservatoare moderată, aşa cum o dovedeau buclele impecabile şi felul cum salva aparenţele când era nevoie). După ce Dorin coborâse încă furios, zdupăind pe scări, la maşină (hobby-ul lui, obişnuia Anda să spună, şi într-adevăr, tot meşterind la maşină, Dorin reuşea să se destindă), îi întinse pachetul de Kent fiului, clipind semnificativ din genele încă nerimelate la această oră. „Stă atât de puţine ore pe acasă, încât poţi uşor să eviţi astfel de scene. Ştiind doar ce frică îi este de orice boală şi mai ales de cancer...“, şoptise, cu un zâmbet înţelegător.

O solidaritate difuză se răspândise pe loc în tot apartamentul şi Dorin o simţi de cum intră, peste o jumătate de oră. În scrumieră erau trei mucuri de Kent, iar fiul îi spunea mamei un banc neinteligibil: „În Africa de Sud, negrii şi albii se înţelegeau perfect, până când albii au observat că negrii sunt unguri“. Ce stupiditate fără niciun haz, se gândise Dorin.

*

În modul ei caracteristic, cu o mare economie de gesturi Anda îşi recuperase fiul după treisprezece ani de la tatăl care îl luase în primire ca sugaci. Evident, de-acum înainte n-avea să-l mai piardă, aşa cum nu pierduse nimic din tot ce obţinuse cu obişnuitul ei sânge rece: buletinul de Bucureşti, căsătoria, postul în minister, apartamentele (unul central, într-un bloc interbelic insuficient consolidat, celălalt renovat, în Drumul Taberei, la Favorit), pământul bunicilor, localul pentru un magazin elegant ce urma să-l deschidă la şase luni după câştigarea licitaţiei ş.a. m. d. (în timp posesiunile ei în această lume aveau să crească). Îi făcea plăcere să-şi exercite voinţa atât asupra celorlalţi, cât şi asupra ei înseşi; de aceea arăta la fel de pusă la punct, ca scoasă din cutie la orice oră din zi ori din noapte. De aceea făcea zilnic gimnastică – făcuse chiar în timpul iernilor grele sub Ceauşescu. Punctualitatea (semnul unei discipline interioare) era una din rarele afinităţi cu Dorin: rare, dar suficiente pentru ca viaţa lor de familie să pară normală. Deşi dormitul în camere separate se stabilizase (Dorin era prea obosit seara, nu avea chef de televizor, iar Anda era tot mai deranjată de sforăitul lui), nicio fisură vizibilă nu va interveni în relaţia lor. Având avantajul de a nu fi niciodată o relaţie pur fizică, scăpase de timpul care ar fi putut să o erodeze.

*

Pentru cel care a cheltuit în acelaşi oraş mai mult de o treime din speranţa lui de viaţă, trecutul rămâne cuibărit în fiecare perimetru. Puţine sunt vieţile care să nu lipească una de alta mai multe vieţi diferite (chiar contrastante) între ele. Trăim serial, dar ramificaţii vizibile trec, pe sub pământ, de la un strat la altul. Aşa cum nu-i plăcea să treacă pe lângă Gara de Est, lui Dorin nu-i plăceau nici oamenii care îşi debitează amintiri din copilărie. Desigur că atenţia exagerată pe care i-o arătase lui Mat când era

mic se lega de camera înghesuită, duhnind a gaz de lampă şi a trupuri spălate o dată pe săptămână, în care tatăl său lovea la întâmplare cu cureaua, clătinându-se de băutură. Avea doisprezece ani când plecase de acasă şi de la acea vârstă înainte se raportase la sine ca la un om matur. De aceea n-ar fi trebuit să fie atât de uimit când, la petrecerea lui Mat, care împlinise treisprezece ani, cu colegii de la Şcoala Germană, şi-a dat seama că, fără să fi devenit matur, fiul lui nu mai era un copil. Muzica pe care n-o gusta şi care nu făcea decât să-l irite acoperise zgomotul uşii împinse de mâna lui obosită: „Salvarea lui a fost disciplina militaro-peceristă“, auzise glasul lui Mat. „E fesenist pentru că şefii lui sunt fesenişti încă. Dacă ar fi după gustul lui, dacă ar fi să aleagă el, ar fi fedesenist; ba chiar unul înrăit. Şi bineînţeles că Babacul acolo are să ajungă.“ Mai auzise genul acesta de prostii obraznice de la fiul său şi când îl anunţase că o să se înscrie în Pac. Aşa că nu ele l-au mirat, ci faptul că nu a auzit imediat vocea egală a Andei: „Mat?! Cum vorbeşti aşa despre tatăl tău?!“ Rămăsese derutat, cu paltonul pe el, încă mai aşteptând vocea soţiei: în sfârşit, ea se auzi, vorbind ceva despre un preţ, preţ? A, da... Dacă biletele la Michael Jackson au să fie 15.000, Mat poate să se mulţumească să-l vadă la televizor, a spus Anda.

Iar Dorin continua să stea lângă uşă, cu paltonul pe el, neauzit de nimeni, nedumerit unde ar mai fi putut să se ducă din apartamentul acesta spaţios, central, pe care printr-o minune îl obţinuse când se căsătorise şi tot printr-o minune reuşiseră să-l păstreze după Revoluţie. În momentul căsătoriei cu Anda, apartamentul fusese confiscat pentru că proprietarii tocmai fugiseră în Suedia şi familia Dorin Tudose primise cheia lui, prin bunăvoinţa colonelului Chicuş. Proprietarii n-apăruseră încă, nici după Revoluţie, dar mai aveau destulă vreme s-apară, aşa cum şi noua lege cu restituirea apartamentelor confiscate mai avea destulă vreme până să treacă prin Parlament. În celălalt apartament pe care îl cumpărase Anda, renovările nu se terminaseră. Aşa că fostului tovarăş Dorin Tudose, acum domn, nu-i rămânea decât să intre încet în biroul lui, să se întindă pe canapea fără să aprindă lumina şi să se culce, eventual cu o pernă pe cap, ca să nu mai audă muzica enervantă a puştilor. Dar numai la gândul acesta îi venea să intre răcnind, să-i scoată în şuturi afară pe toţi cretinii ăştia mici, copii de bani

gata sau snobi sărăntoci care îl îndepărtaseră pe fiul lui de el cu gogomăniile lor de Piaţa Universităţii. Să-i arunce în şuturi pe scări, să-şi umple apoi paharul cu Ballantine’s, să se tolănească într-unul din fotoliile stil cumpărate, ca tot ce era în casa aceasta, pe banii lui. Banii lui. Ai lui. Numai ai lui – cel care plecase din cămăruţa de paiantă cu pământ pe jos ca să ajungă cel mai tânăr şef de serviciu, cel mai tânăr secretar de partid comunist, cel mai tânăr propagandist la sector, cel mai tânăr din toată delegaţia română prezentă la Caer.

Tu, care eşti atât de tânăr...

Glasul uitat al Olgăi.

Se căuta de cinci minute în toate buzunarele de o fisă. Singur, în holul casei pline de lume, neauzit de nimeni. Nu găsi bineînţeles niciuna şi trăi momente dificile, încercând să ghicească cu ce-o să dea telefon din stradă acum: cu o monedă de 5 lei? de 10? de 20? De pe vremea Olgăi, când circulau alţi bani, nu mai dăduse telefon din stradă. Schimbă la metrou, sperând că la ieşire va da de un telefon public care să meargă, dar bineînţeles că nu găsi niciunul întreg. De câţi ani nu mai mersese pe jos la o oră atât de târzie? De câţi ani nu mai fusese atât de singur ca să se gândească la ceea ce n-avea timp sau n-avea chef? Pentru că, de pildă, nu-i deloc nevoie tocmai acum să se gândească la conversaţiile monosilabice din ultimii ani dintre el şi Mat sau la discuţiile interminabile ale Andei cu persoane necunoscute, de la care se putea trezi cu surprize de tot felul. De pildă, relaţia ei cu Doina şi cu Geo, pe care Anda îi cunoscuse la întâlnirea Laicatului (cel puţin aşa spunea). Intrarea la liberali (spre care îl împingea o tradiţie de familie, după spusele lui Geo) se dovedise profitabilă pe termen scurt; era deocamdată şi el subsecretar de stat. Ştia sau nu Anda ceva despre mai vechea lui relaţie cu Doina şi Geo, din timpurile de demult cu Gara de Est şi cu Olga? Anda putea s-o ştie, dar, cu tactul ei obişnuit, nu făcuse niciodată nicio aluzie. Liberali sau nu, nu păreau cu nimic mai buni decât ceilalţi, dacă te uitai doar la halul în care arăta Bucureştiul la această oră: uite şi aici, ce întuneric, nişte golani, desigur, spărseseră şi ultimele becuri

rămase de pe timpul lui Ceauşescu, iar altele noi nu mai adusese nimeni. Cine să le fi adus?

Şi, dintr-odată, ridicând capul în beznă, el avu o scurtă tresărire: felinarele înalte luminau din plin faţada gri-albicioasă, peronul încremenit al Gării. La fel de încremenită, la fel de neverosimilă ca şi altădată: felinarele luminau scările albite pe care nu urca nimeni, limbile ceasului mare, rotund nu păreau să se fi mişcat de-atunci de când le văzuse ultima oară – acum cincisprezece ani şi mai bine. De aici nu părea să plece niciun tren, aici nu părea să ajungă nimeni.

Ar fi fost, desigur, atât de uşor să-şi verifice senzaţia: era de-ajuns să traverseze, să intre în Gară şi să caute casa de bilete. Dar, în loc de asta, grăbi pasul. Cum de se rătăcise tocmai aici şi tocmai în această seară? Aveau sau nu vreun sens întrebările astea mărunte? Era vreo legătură între vizitele lui împreună cu Olga la Gara de Est şi camera înăbuşitoare în care Olga nu mai aştepta decât injecţiile, la intervale din ce în ce mai mici ca să mai ştie de ea? Marxismul pe care îl învăţase în şcoală şi-l predase el însuşi nu-l ajuta cu nimic pe Dorin la aceste întrebări şi răspunsuri, aşa cum nu-l ajuta nici credinţa sumară în Dumnezeu, pe care o păstrase în toţi aceşti ani (chiar dacă din prudenţă pierduse obiceiul să intre în biserici). Grăbise pasul, înţelegând că (întâmplător sau nu) o luase în direcţia inversă decât cea care ar fi trebuit să-l ducă la Eleonora. Nu mai fusese la ea decât de vreo două ori, la intervale mari, şi lăsase maşina destul de departe – nu atât pentru că nu găsise loc de parcare, ci tot din prudenţă. O prudenţă inutilă, o copilărie, descoperea acuma.

*

Mergea repede, uitându-se atent în jur (a devenit deja primejdios să mergi prin asemenea locuri la o asemenea oră) şi cu senzaţia că, dacă se concentrează, va înţelege ceva foarte important pentru viaţa lui. Ceva de care niciodată până acum nu ajunsese atât de aproape. Era vreo legătură între vieţile oamenilor şi locurile pe unde treceau? Era vreun sens ascuns în fiecare mică întâmplare – de pildă, în mania doamnei Răileanu de a merge la mitinguri sau de a aprinde lumânări în tinichelele de la Universitate,

povestindu-le necunoscuţilor ce intuiţie o purtase la morgă pe 26 decembrie, ca s-o recunoască pe Michi zăcând acolo? (Deşi n-ar fi fost singura dată când Michi lipsea trei nopţi la rând de acasă fără s-o avertizeze). Aceasta era aceeaşi doamnă Răileanu care vreme de zece ani nu schimbase nicio vorbă cu Olga, deşi prăjeau carne şi ceapă la un metru distanţă una de alta, fiecare însă în altă tigaie, iar unul din motivele proastei lor înţelegeri fusese chiar scandalul pe care îl făcea Michi, cu nimic mai insuportabil decât scandalul făcut de orice copil din această lume? Exista vreun sens între întâmplările vieţii lui, aşa cum părea să i-l sugereze clădirea neverosimilă a Gării în faţa căreia tocmai în seara aceasta se trezise, sau totul era numai un amalgam disperat şi absurd? I se păruse că s-a apropiat foarte mult de ceva ce putea fi înţeles, când deodată totul se depărta şi propriile întrebări îi apărură drept ce erau: nişte stupizenii, bune pentru cucoanele care merg la mitinguri pentru că acasă nu mai au pe nimeni care să le aştepte.

Locatarii grijulii încuiaseră uşa de la intrarea blocului Eleonorei şi era gata să facă drumul întors cu un taxi, pentru că nu mai avea nevoie acum de nicio fisă. Şi de altfel, la această oră, nici nu mai mergea metroul. Şi numai într-o doară domnul Dorin Tudose a bătut în fereastra secretarei sale, Eleonora. Garsoniera era la parter, de aceea o sâcâiseră pe vremuri securiştii, care cine ştie ce căutau aici, să le fie gazdă. El nu şi-a permis să-i dea niciun sfat, fă aşa sau aşa, atunci când, şovăind, cu ochii în lacrimi şi uitându-se în toate părţile, ea îi spusese cum o tracasează să le dea cheia (cam o dată pe lună, atât, spuseseră). Aşa că bineînţeles a acceptat, până la urmă, cine putea s-o ajute să le facă faţă, ea, o femeie tânără încă, proaspăt divorţată, cu un copil bolnăvicios rămas în grijă? Era o secretară conştiincioasă şi, cu toate necazurile ei, râdea uşor la glumele şefului. Iar lui îi plăcuseră dintotdeauna oamenii veseli şi femeile pline, cu fundul mare.

„Dumneavoastră?!“, şopti Eleonora, chinuindu-se să deschidă geamul de obicei înţepenit ca să nu intre din stradă zgomotul şi praful, până când în sfârşit se dezmetici şi înţelese în sfârşit că nu geamul, ci uşa de la intrare trebuia să o deschidă.

Ani de-a rândul avea să-i mai spună „dumneavoastră“ în toate locurile publice şi administraţiile în care vor lucra împreună. Fără să-i tremure vreodată vocea, fără să se bâlbâie niciodată.

1979, 1992

Întâlnirea (roman)

Notă asupra ediţiei a patra

Cu anumite modificări stilistice nesemnificative, cea de-a patra ediţie a *Întâlnirii* reproduce ediţia a treia, apărută în 2007, la Polirom.

Am luat de această dată în calcul, la numărarea ediţiilor, şi nuvela cu acelaşi titlu, publicată în vara lui 1989 la Cartea Românească.

O altă schimbare faţă de ediţiile anterioare este cea a titlurilor unor capitole: am încercat să atenuez paralelismul mitologic, prea marcat în ediţia din 2007.

Am renunţat şi la lista personajelor, din câte mi s-a spus, inutilă.

Gabriela Adameşteanu
August 2008

Unchiului meu, arheologul Dinu Adameşteanu, care, fără să (mă) ştie,
mi-a modelat viaţa din depărtare

„Fiecare exilat e un Ulise în drum spre Ithaca… Drumul spre Ithaca este drumul spre Centru. Ştiam toate acestea de mult. Ceea ce descopăr brusc e că şansa de a fi un Ulise i se oferă oricărui exilat (tocmai pentru că a fost condamnat de «zei», adică de Puterile care hotărăsc destinele istorice, terestre).

Dar, ca să-şi poată da seama de aceasta, exilatul trebuie să fie în stare să pătrundă sensul ascuns al rătăcirilor lui şi să le înţeleagă ca pe o lungă serie de încercări iniţiatice (voite de «zei») şi ca pe tot atâtea obstacole pe drumul spre casă (spre Centru).

Asta înseamnă: a vedea semne, înţelesuri ascunse, simboluri în suferinţele, depresiunile, aridităţile de zi cu zi.

A le vedea şi a le citi, chiar dacă ele nu există; căci, dacă le vezi, poţi construi o structură şi citi un mesaj în curgerea amorfă a lucrurilor şi-n fluxul monoton al faptelor istorice.“

Mircea Eliade

Orice asemănare cu persoane şi situaţii reale este pur întâmplătoare.

Partea întâi: Plecarea

Capitolul 1
Transfugul

N-auzi că s-a deschis uşa compartimentului alăturat? Un controlor, cine altcineva poate să articuleze cuvintele atât de clar, răspicat:

— *Guten Tag, geben Sie mir, bitte!*

Eşti încordat, eşti febril, te sileşti să-ţi linişteşti respiraţia precipitată. Îţi ţii privirea întoarsă spre geamul lucios, întunecat, dar nu poţi să vezi peisajele care gonesc în noapte, eşti într-un expres, într-un intercity.

— *Den Fahrschein, bitte!*

Îţi pipăi buzunarele de parcă ai vrea să ieşi pe culoar să fumezi, cei din compartiment stau cu ochii ţintă la tine, se uită? Nu se uită?

— *Bonjour, mesdames, messieurs! Vos billets, s'il vous plaît!*

Te ridici alene de pe banchetă, îţi supraveghezi faţa încremenită care fulgeră în golul unei oglinzi, e faţa ta? Parcă nu e.

— *Your ticket, please!*

Te strecori pe lângă pardesie, sacouri, pălării, pe lângă pantofi lustruiţi lună pe care te străduieşti să nu-i calci, te prelingi de-a lungul culoarului, speri ca feţele nemişcate din spatele geamurilor peste care umbra ta alunecă ritmic să fie convinse că te duci la restaurant, la bufet, la closet, repede, tot mai repede, tot mai repede, tot mai repede, tot mai repede, tot mai...

— *Den Fahrschein, bitte!*

Viteza trenului te izbeşte de pereţi, eşti într-un expres, într-un tgv, eşti în trenul de Drăgăşani, clasa a treia, vălătuci negri, pufoşi îţi îneacă gâtul şi o albină zumzăie împrejur de multă vreme. Dar uite, la doi paşi, uniforma de funcţionar feroviar, chipiul de controlor, mâna lui întinsă să-ţi perforeze biletul.

— *Good morning, sir! Your ticket, please!*

Acum are să se deschidă o trapă sub picioarele tale şi, tot explicând, ruşinat, transpirat, încurcând între ele pronunţările, declinările, conjugările, ai să te rostogoleşti între roţile iuţi până în bezna udă.

*
* *

Ce noroc, controlorul era la doi paşi de tine, dar nu te-a zărit! Ce noroc că nu te vede nimeni cum te zbaţi sub mormanul de haine, paltoane grele, uniforme, smokinguri, trenciuri foşnitoare, cearşafuri albe, linţolii din care se înalţă un nor de molii. Ba nu, e mereu aceeaşi albină.

— *Den Fahrschein, bitte!*

Ai ţâşnit din dulap şi ai luat-o la goană, auzi din urmă cizmele soldaţilor, pijamaua ţi-e descheiată şi obrazul plin de clăbuc, ras doar pe jumătate. Te izbeşti în goană de pereţii cu geamuri lucioase, fumurii, întunecate, eşti într-un tgv, într-un marfar, într-un intercity şi feţele străine te privesc încordate, tu aleargă, aleargă, aleargă! Uite un compartiment gol, deschide uşa cu o mână sigură, rosteşte răspicat:

— *Gli biglietti, prego!*

Feţele bănuitoare de pe culoar au să creadă că el a intrat în compartimentul gol, chipiul lui fulgeră în golul oglinzii, e chipiul lui, e faţa ta, ascunde-te repede, unde?

*
* *

Linişteşte-te, e acelaşi vis, asta s-a mai petrecut la, asta ai mai trăit, unde? Nu-ţi aminteşti când, nu-ţi aminteşti unde, ah, ce plictiseală… Îţi răscoleşti buzunarele după pastilele de tensiune, dai de ţigări, dropsuri, pagini mototolite, numai că nu recunoşti limba în care e scris textul conferinţei, nu recunoşti alfabetul. Ce ai să citeşti atunci în faţa asistenţei? Nu ştii.

Te-ai ridicat de pe locul tău de la geam, îţi cureţi ostentativ pipa, ca şi când te-ai pregăti să ieşi pe culoar, dar de ce tăcerea asta dezaprobatoare? A, da! E un compartiment de nefumători, e interzis să fumezi în tren, te-ai vârât sub banchetă, te ghemuieşti, te faci mic, tot mai mic, tot mai mic, printre roţile care se învârt. Stai în patru labe şi-ţi ţii respiraţia, de-acolo, din plasa de bagaje unde te-ai căţărat, vezi umbra care întunecă geamul:

— *Good morning, bitte! Vos billets, mesdames, messieurs, s’il vous plaît!*

Acum are să se deschidă uşa compartimentului şi, ghemuit, speriat, ai să te rostogoleşti în bezna tăiată de rotocoale orbitoare de lumină.

Sus, pe pasarelă, uite soldatul cu arma întinsă, nemişcat, ca o statuie.

— Cine eşti? De unde vii? Unde mergi? Arată actele! Răspunde!

Ai ţâşnit de sub banchetă, faţa ta îngrozită fulgeră în golul unei oglinzi.

— Actele! strigă vameşii, grănicerii şi bat cu patul puştii în uşa compartimentului.

— Actele! Cine eşti?

— Unde mergi?

— Ce cauţi aici?

— Răspunde sau trag!

*
* *

Nu te speria, stai liniştit, e acelaşi vis sâcâitor, ca să te trezeşti, ţi-ai înfipt unghiile moi în carnea moale, încerci să faci pumn palma flască, dar eşti tot aici. Orice faci, degeaba, nu poţi să scapi, alergi nebuneşte, uite uniforma controlorului în capătul culoarului, spre el goneşti nebuneşte, e prea târziu să te mai întorci cu spatele, e prea târziu să te mai prefaci că nu-l vezi, e în faţa ta, la doi paşi.

— Actele! auzi din spate.

*
* *

De câte ori n-ai mai stat aşa, în gara pustie, pregătindu-te să pleci, venind de la şcoală, cu o mână tremurândă îţi ştergi tâmplele, obrajii umezi, bine c-ai reuşit să scapi din trenul plin de controlori şi soldaţi înarmaţi! De-ar dispărea odată şi petele roşii, ca sângele, de pe cimentul umed, şi ţiuitul care îţi sfredeleşte tâmplele, ceafa… Într-o doară, arunci o privire spre blana tânără, roşcată care alunecă peste traverse, peste şine, sub tren, ce bine seamănă câinele ăsta, care îşi strânge coada stufoasă peste picioarele încordate, cu Federigo, câinele tău de acasă!

— Fede! Fede! strigi, dar câinele mârâie sub tren şi amuşină.

Ce urmă caută? Nu cumva pe-a ta? Te-ai întors cu spatele, să nu te recunoască cei doi soldaţi posaci care stau cu mâinile încleştate pe armă.

— Actele!
— Unde mergi? Răspunde!
— De unde vii? Arată actele!
— Stai! Stai sau trag!

*
* *

Mergi grăbit, alergi, repede, tot mai repede, tot mai repede, gara o simţi cum se face, în urma ta, tot mai mică, iar petele roşii, ca sângele proaspăt, palpită pe cărarea înceţoşată pe care înaintezi cu picioarele tot mai moi, cu pantofii uzi de rouă.

E o schimbare bruscă de sunete, de culori, de lumină. Verdele intens al brazilor urcă spre culmea învăluită în abur, dedesubt verdele fraged al pajiştii, cărarea cleioasă pe care striveşti smocuri aţoase de iarba-miresei cu bocancii care te strâng, atenţie să nu aluneci! Atenţie să nu…

De câte ori n-ai mai mers pe aici, la fel, la fel, la fiecare pas picioare nenumărate urcă odată cu tine treptele de ciment ale podului, dedesubt, trei firişoare de apă, supte de limbile de nisip, de bolovanii mari, rotunjiţi, pe care stau sezonişti modeşti, leşuri moi, albicioase, aşteptând zadarnic să mai iasă soarele peste pământul semănat de umbre.

Ajunserăm la capătul de apă/ pe-afundul ocean, unde-i oraşul cimerian, poporul cel de-a pururi/ învăluit în ceaţă şi-ntuneric, că-n veci nu-l vede luminosul soare.

*
* *

Uite şi SPĂLĂTORIA CHIMICĂ, firma prinsă de zidul alb-murdar, înfipt în pământul nisipos, uite cearşafurile de plapumă, aspre linţolii albe-gălbui, întinse la uscat, deasupra lor vălătuci negri, pufoşi se scurg peste capetele celor care urcă necontenit, coboară geamantane, sacoşe, saci, valize, lumânări împodobite cu flori de hârtie, cutii mari de lemn, coşciuge. Gâfâi, îţi ştergi cu o mână tremurătoare obrajii umezi, îţi încleştezi palma pe balustradă, nu îndrăzneşti să te uiţi în golul ameţitor ca să nu aluneci de pe treptele de ciment până în bezna rece, *cine te-a pus, străinule, să faci un asemenea drum pe ceaţă şi pe întuneric*?

*
* *

Tocmai din cauză că ştii versul foarte bine, îţi dai seama că l-ai greşit, *cine te-a pus, străinule, să faci un asemenea drum pe ceaţă şi pe întuneric*, dar ce urmează? Banca ta e chiar lângă geamul deschis, creanga înflorită de măr atinge pervazul, ciorchini de albine pufoase şi flori roz muşuroiesc între frunzuliţele verzi.

— Hai, vino înăuntru, îi şopteşti albinei tale, vino înăuntru şi înţeapă-l pe Domnul.

— Decât să vorbeşti singur în colţul tău, mai bine ieşi şi recită în faţa clasei, spune Domnul şi se înarmează cu linia de pe catedră.

Nu ţi-e teamă de linia Domnului, pentru un pol tu faci juxte din greaca veche, din latină pentru cei din anii mari, dar acum ai un lapsus, de aceea în drum spre catedră îţi repeţi poezia în şoaptă, *dar există oare în viaţă ceva mai greu de făcut decât drumul pe care singur ţi l-ai ales prin ceaţă şi întuneric*?

Pe podeaua de scânduri înnegrite de motorină dintre cele două şiruri de bănci, pete roz palpită sub bocancii tăi, sunt florile roz din mărul înflorit de-afară, o adiere de vânt le-a aruncat prin fereastră, mergi febril, încordat, pe podelele lucii, oglindă, atenţie să nu aluneci, atenţie să nu aluneci! Îţi dregi glasul, îţi potriveşti faţa care fulgeră în golul geamului deschis. E faţa ta? Parcă nu e. Reciţi: *mai bine renunţă, sărmanul de tine, la drumul spre pietroasa Ithacă decât să tot rătăceşti ani de zile prin întuneric şi ceaţă spre locul unde nu te mai aşteaptă nimeni…*

Ai greşit, cuvântul îţi stă pe limbă, dar nu ţi-l mai aminteşti, ai un lapsus şi limba îţi e încleiată, cauţi grăbit în buzunarul interior, acolo unde ţii portmoneul, e gol, doar o monedă mică, neagră, găurită în mijloc, o monedă micenian*ă*, asirian*ă*, egipteană, o ţii în pumnul strâns, o să ţi-o ceară în parcaj, atunci când o să treci podul. Nu găseşti foile mototolite cu textul conferinţei ca să vezi unde ai greşit, dar ce noroc! Domnul e surd, nu aude, a îmbătrânit şi el, între timp.

— *Good morning, mesdames, messieurs, vos billets, s’il vous plaît*, intonează Domnul cu o voce melodioasă de bas-bariton.

Şi-a pus chipiul pe cap şi a ieşit, pocnind uşa cu linia. Tu stai singur în clasa pustie, nu poţi să pleci dacă nu îţi aminteşti versul, deşi ei te aşteaptă cu masa întinsă acasă. Au să te mai recunoască, n-au să te mai recunoască, după atâţia ani de când *rătăceşti pe mări, prin furtună şi ceaţă*?

*
* *

Uite turla bisericii din vale, când ai s-ajungi în dreptul ei, nu-ţi mai rămâne decât să treci strada şi eşti acasă. Ce feţe mirate au să aibă, ce strigăte de bucurie au să scoată atunci când au să te vadă! Au să te recunoască? N-au să te recunoască, după atâţia ani de când pribegeşti singur prin întuneric şi ceaţă? Au trecut atâţia ani de când ai plecat, ieri-seară te conduceau la gară.

Încerci să zăreşti ceva printre ulucile vechi ale gardului, te ridici pe vârfuri, ca să te uiţi în curte, dar gardul e prea înalt şi vopseaua verde ţi-a rămas lipită de buricul degetelor. Gardul e proaspăt vopsit, chiar tu l-ai vopsit ieri, înainte să pleci la gară. Casa e roşie, de cărămidă, n-au mai apucat s-o termine, fiindcă banca a dat faliment. Băncile au fost naţionalizate, toate. Banca nu le-a mai dat credit, pentru că tu ai plecat de-acasă.

Acum stai sub chiparosul din poartă şi te întrebi: să deschizi? Să nu deschizi zăvorul? Uite ce masă întinsă e în curte, masă de nuntă, de botez, de pomană.

I-am spus că după multele-i păţanii şi după ce-şi va pierde tovarăşii, la douăzeci de ani, se va întoarce la el în casă, neştiut de nimeni, şi toate-acestea se împlinesc acum.

*
* *

Ce plictisitor, ce sfâşietor! De câte ori n-ai mai stat aici, sub prun, cu mâna pe poarta întredeschisă, gata s-o împingi!

Un copil cu faţa murdară şi fundul gol se ridică de lângă gard şi-şi trage pantalonii, al cui o mai fi şi copilul ăsta, cu mucii sclipind argintiu pe obraz, ca balele melcului, uscate la soare? L-ai pierdut din ochi în curtea plină de zumzet de albine, de soare, e vară, e primăvară…

Şi copilul ăsta, lăsat să crească de capul lui, ca o buruiană, îl ştii, l-ai mai văzut undeva, dar unde? A, da! Mama purta întotdeauna în poşetă o fotografie a lui, o fotografie sepia, cu pete de cafea sau ulei şi colţurile îndoite.

*
* *

Calci apăsat pe pietriş cu încălţările tale ţepene, scorojite, ai vrea să ridice toţi ochii spre tine, să te vadă, să te asculte. Ei stau la masă şi umbra bradului le acoperă feţele – dar exista un brad? Exista un chiparos la voi în curte? Bradul în curte aduce nenorocire, se ştie, iar chiparos ai văzut doar la Roma.

Bocăneşti pe pietriş cu încălţările scorojite, prăfoase, calci apăsat, doar-doar o să le vezi ochii întorşi spre tine, să poţi să le spui: Bine v-am găsit! Poftă bună!

Numai că ei îşi văd înainte de mâncatul lor, nici nu se uită la tine.

Şi totuşi, trebuie să fi ştiut că vii, altfel nu ar fi toţi aici. Toţi, toţi! Deci trăiesc toţi, n-a murit nimeni. Deci scrisorile, telegramele, ferparele au fost mincinoase toate! Ce fericire, ce uşurare, Doamne! Mama şi tata, uite-i aşezaţi ca totdeauna, în capul mesei. Şi mama, care se tot ridică, aşa cum face mereu, şi se duce ba după o cană cu vin, ba după un coş cu pâine! Deci trăiesc, deci sunt vii! Doamne, Dumnezeule, ce minune, ce fericire, ce bine! Restul a fost doar minciună, vis, iluzie… Tot ce ai crezut, tot ce-ai suferit în aceşti ani, degeaba…

*
* *

Te apropii zâmbind larg, fericit, chiar dacă ei continuă să vorbească între ei cu glasuri scăzute, de parcă nu te-ar fi zărit, de parcă nu ţi-ar auzi paşii… Niciunul nu ridică privirea spre tine, îşi toarnă doar unul altuia, în pahar, vin, apă.

Şi tu, care ai făcut atâta drum până aici, atâtea nopţi chinuite ai alergat prin trenuri pline de controlori şi soldaţi, tu eşti prea obosit ca să le mai guşti gluma. Şi, dacă ei nu pricep, atunci măcar ea, măcar ea ar putea să înţeleagă!

— Mamă! o strigi încet.

Dar se vede că nu te-a auzit, e bătrână, săraca, simţurile i-au slăbit.

— Mamă!

Încerci să strigi mai tare, dar degeaba îţi încordezi gâtul, doar un sunet gâjâit, indistinct iese din coardele întinse.

— Mamă!

Te forţezi, te scremi, disperat, dar vocea nu ţi-o auzi şi nici umbra nu ţi se întinde pe iarbă, cum, nici măcar ea să nu întoarcă faţa spre tine? Cum, nici măcar ea să nu te bage în seamă? Şi tu, care toată noaptea ai sărit dintr-un tren într-altul, te-ai ascuns sub banchete, în trenuri păzite de soldaţi înarmaţi, ai venit până aici în pijama, desculţ, cu obrazul plin de clăbuc, ras doar pe jumătate! Ca dintr-o altă viaţă, ca dintr-un vis îţi aminteşti tot ce ai pătimit pe acest drum nesfârşit, şi ea nici măcar să nu te întrebe: Eşti tu, dragul meu? să strige: El e! El e, Doamne Dumnezeule, cum să-ţi mulţumesc c-am apucat ziua asta să-l văd aici, cu noi, între ai noştri? Hai, vino lângă mine, tu, cel mai drag, te aşteaptă doar de atâta timp atâta lume! Ţi-e sete? Ţi-e foame? Eşti obosit? Hai, zi o vorbă! *Doar nu e nimic mai greu de făcut decât să vii de acolo aici, prin ceaţă şi prin întuneric*…

Dar ea tace. Ea stă încremenită, cu capul întors, umbra chiparosului îi acoperă faţa şi tu ce altceva poţi să faci decât să o strigi încă o dată:

— Mamă!

*
* *

Se uită uimită la tine.

— Ce vrei, străine?

Te-ai schimbat oare atât de mult încât nici ea nu mai poate să te recunoască?

— Sunt eu, mamă! Sunt eu, fiul tău! De ce îmi spui *străine*?

Ce rău trebuie să arăţi dacă privirea ei se umple de milă şi vocea i se moaie deodată:

— Sărmanul de tine! Cine ştie de unde vii? Cât oi fi suferit, dacă nici mama nu ţi-o mai ţii minte! Hai, stai jos, ia un pahar de vin, o bucată de pâine! Nu-i moarte de om dacă, înainte să pleci, îţi tragi puţin sufletul!

— Unde să plec? şopteşti istovit.

— Cum unde? În ţara ta, de unde ai venit! Doar se vede că nu eşti de-al nostru…

— Din ce se vede?

— Cum din ce? După mers, după haină…

— Hai, lasă gluma, mamă! Vezi că sunt prea obosit şi nu-mi arde de glume!

— Bietul de tine! Oi fi fost la puşcărie şi ţi-ai pierdut minţile de câte ai pătimit acolo, dacă o tot ţii una şi bună că eu ţi-s mamă!

Nu, nu glumeşte! Chiar nu te-a recunoscut, sărmana de ea! În ce hal a adus-o bătrâneţea, dacă nu-şi dă seama că a ta este vocea asta care tremură de nerăbdare, de enervare.

— Cum altfel vrei să-ţi spun? Niciodată nu ţi-am spus decât mamă!

— Trebuie să fii bolnav, tare bolnav, sărmanul de tine, dacă habar nu ai când eşti treaz, când visezi lucruri atât de simple pe care şi un copil le ştie! E boală grea să nu mai ştii cine eşti!

*
* *

— Cine să fiu? Sunt eu!

Au ridicat toţi capetele, te privesc.

— Eu sunt, ce Dumnezeu! Nu vedeţi că sunt eu?! Eu, eu, eu!

Ei tac.

— Sunt eu, fiul, fratele, nepotul, unchiul, cumnatul vostru!

Feţele încordate din jurul mesei se uită la tine ca prin sticlă. Ea zâmbeşte trist, dă a lehamite din mână:

— Ce bine ar fi să fii tu, dar n-ai cum! Dacă ai fi tu, n-ai fi aici, cu noi, ai fi departe! Dacă ai fi tu, ai fi *dincolo*! Ai fi ca mort!

— Uitaţi-vă bine la mine, le strigi. Sunt tot eu, doar că au trecut şapte, paisprezece, douăzeci de ani de când am plecat! N-aveam cum să rămân la fel ca în fotografie! Sunt mai slab, mai bătrân, a fost şi drumul lung până aici! Sunt nespălat, neprimenit, neras, nu m-am putut privi nici măcar la lumânare! Şi nici nu-mi dau seama cât m-am schimbat, pentru că aici, la voi, oglinzile sunt acoperite, toate…

*
* *

Ce plictisitor, ce sfâşietor! De câte ori n-ai mai trăit scena asta la fel! Ei în jurul mesei întinse, pentru botez, pentru parastas, pentru nuntă, zâmbind stânjeniţi în tăcere, şi tu strigând, nervos:

— Eu sunt, doar c-am luat nişte kilograme în plus când am trecut de la ţigări la pipă! Dar nici atât de gras n-am ajuns, ca să nu mă mai recunoaşteţi!

S-au ridicat de pe scaune, dau să se apropie, şuşotesc între ei, strigă toţi, deodată, vocile li se acoperă.

— Al cui spui că eşti?

— Pretinde c-ar fi din familie!

— Dar valizele unde-ţi sunt?

— Dacă ai fi el, n-ai fi venit neras şi desculţ la nuntă!

— Cu cine a zis că e neam?

— Dacă ai fi el, ai avea Rolex la mână şi ditamai Merţanu-n poartă!

— Nu e el, nu vezi ce pantofi lucioşi are? Nu vezi ce haină scumpă?

— Un impostor, vedeţi-vă de treabă!

— Al cui eşti? Ce cauţi la noi?

— Al cui eşti, răspunde?

— Sssst! Lăsaţi-l să plece! Nu vedeţi? E de la Securitate!

— Un biet nebun! Uite în ce hal arată! Un biet nebun, scăpat de la balamuc!

— Un nebun periculos!

— Feriţi-vă, eu v-am spus al cui e!

— L-au trimis aici să ne încerce! Vrea s-audă ce zicem, ce vorbim, ca să ne toarne!

— Sssssst! Noi n-avem rude *dincolo*, străine!

— Noi avem doar pe unul, care e mort de mult!

— I-am făcut parastasul de şapte ani!

— De paisprezece!

— De douăzeci şi unu!

— Nimeni dintre ai noştri n-a plecat *afară*, înţelege, străine!

— Noi n-avem niciun neam *dincolo*!

— Noi n-avem nevoie să plecăm din ţară!

— Noi n-am ieşit niciodată de la noi din curte!

— Feriţi-vă! Face doar pe nebunul, ca să audă ce zicem şi să ne toarne după!

— Un impostor!

— Un informator!

— Nu-l vezi cum se uită în toate părţile? Cum…

— Dacă ai fi el, nu te-ar fi lăsat să treci frontiera!

— Dacă ai fi el, n-ai căra valize cu fermoarul rupt şi legate cu sfoară!

— Dacă ai fi el, ai fi mort în Donbass!

— La Stalingrad…

— Ce dracu, doar ne-am înţeles să spunem c-a murit pe frontul de vest, în Tatra!

— Te-a văzut cineva, străine, când ai intrat la noi în curte?

— Să plece şi să-şi vadă de drumul lui! S-a strâns lumea în stradă la gardul nostru ca la urs!

— Hai, pune-i ceva pentru drum, nu te mai moşmondi atât! Uite aici o pungă de plastic, mere, pâine, ia ce-ţi iei de aici şi du-te!

*

* *

Ţi-au întors spatele, mănâncă liniştiţi, cu ochii ţintă în farfurie, îşi toarnă binevoitori unul altuia în pahare vin, apă.

— Sunt eu, sunt al vostru! Uitaţi-vă bine la mine, le strigi, sunt fiul, fratele, nepotul, vărul vostru! Eram cu toţii împreună acum trei luni, acum treizeci de ani. Ne ştim doar din leagăn, de mici, am dormit în acelaşi pat, am mâncat din acelaşi blid, am iubit aceeaşi fată. Am făcut atâta drum ca să vă spun că, dacă ştiam ce-o să îndur, n-aş fi ieşit niciodată de la noi din curte! Am făcut atâta drum doar fiindcă v-am promis c-o să mă întorc, altfel n-aş mai fi călcat niciodată pe aici, prin curte!

Mişti doar din buze. Din gât îţi iese un horcăit sacadat, o albină zboară deasupra ta şi umbra chiparosului îţi acoperă faţa. Glasul nu ţi se aude şi trupul tău nu lasă umbră pe iarbă.

Stai liniştit, lasă, e doar un vis, acelaşi vis sâcâitor, plictisitor…

Capitolul 2
Autostrada spre Roma

— …Trezeşte-te, Traiane! Hai, trezeşte-te! Ştii că somnul se ia! Hai, fă un mic efort şi trezeşte-te! Vrei să mă faci să adorm la volan? Avem o mică întârziere, am greşit ieşirea, dar acum o luăm la dreapta şi peste cel mult trei ore o să fim la hotel!

Deschide buimac ochii împăienjeniţi. Înghite. Gâtul i-a înţepenit şi braţul stâng îl furnică.

— …Exagerezi… Asta nu se poate numi… somn…

Are limba încleiată, de parcă ar fi băut toată noaptea.

— …Poate să fi aţipit un moment… dar nu-mi spune că aş fi dormit…

Gura coclită a bătrâneţii. Întinde mâna după cutiuţa de Tic-tac şi pune pastila aromată pe limba amorţită. Dacă a aţipit e numai din cauza luminii orbitoare şi a căldurii care vine, ca o răsuflare fierbinte, de-afară, prin geamul deschis. De o parte şi de alta a autostrăzii, culmile acoperite de măslini pitici, argintii, cu petele albe ale satelor străvechi, cocoţate în vârf.

— …Aţipit? Ei, aş! Ai dormit de-a binelea, cred că ai şi visat... Bolboroseai ceva, ca atunci când vorbeşti în somn româneşte…

Mai vorbeşte, oare, româneşte în somn, aşa cum crede Christa? *Ce spui, dragul meu? Ce spui…? Spune-mi şi mie… vorbeşte mai tare… vreau să înţeleg şi eu ce spui...*

De când nu mai vorbeşte româneşte când face dragoste cu o femeie? De când nu mai vorbeşte deloc? Doar sunete dezarticulate, doar strigătul profund al trupului, atunci când se descarcă…

*
* *

— …Se poate, la urma urmei, să fi şi visat, de ce nu…

E concesiv, ca să închidă mai repede subiectul. Ce a putut Christa să-l audă spunând? Încă mai bâjbâie după vis, dar a deschis prea repede ochii în lumină şi filmul s-a voalat. Hârtii înnegrite, care se sparg cu un foşnet sec atunci când le atingi.

— …M-a toropit somnul, din cauza căldurii…

Îşi desface şi îşi pune la loc centura în care a adormit, ca un cal în ham. Zdrenţe incomprehensibile din vis îi flutură în faţa ochilor în timp ce strigătele mute zac, înecate în salivă, între muşchii paralizaţi ai gâtului, ai limbii.

Bănuieşte, de fapt, care este visul, se tot repetă ori de câte ori îl doare piciorul, e bolnav sau doarme în condiţii inconfortabile. Şi, în plus, l-a auzit povestit de sute şi sute de ori, în atâtea variante… Împarte coşmarurile exilatului cu toţi cei ca el care visează aceeaşi călătorie periculoasă, unii sunt prinşi *dincolo* şi nu mai pot să se întoarcă, alţii sunt fericiţi pentru că rudele şi prietenii îi aşteaptă în gară, cu flori. De când trăieşte în această ţară, pentru care a suferit ca să devină a lui, a visat atâtea variante ale acestui vis, dar care a fost oare cea de azi?

— E atât de cald pentru că închizi tot timpul aerul condiţionat! Cine mai merge cu geamul deschis, când afară sunt peste patruzeci de grade?! Ceilalţi nu riscă să facă sinuzită, otită, rinită şi toate bolile de care te temi?! Dar, dacă poţi să eviţi tehnologiile moderne, eşti cel mai fericit om… Arhaismul tău balcanic…

*
* *

Christa şi tehnologiile moderne! Ea, care pe vremuri nu mişca o eprubetă fără să-l întrebe din ochi dacă e bine! Unde ar fi ajuns Christa de una singură, dacă perseverenţa ei teutonică n-ar fi ţinut-o aproape o oră, în faţa uşii lui încuiate, cu fundul pe poşeta ieftină, de pânză, rupându-şi pieliţele de la unghii, după obiceiul prost rămas din copilăria stresată, dar cu sandalele cu tălpi înalte, de sfoară, aşezate ordonat alături? La vremea aceea încă mai părea o adolescentă anorexică, dar ce incredibil de elastic, parcă fără oase, era trupul ei! Ruşinat că uitase de întâlnire, a dat s-o ridice, dar se ghemuise, în braţele lui, încolăcită ca o pisică, şi a purtat-o aşa în braţe, desculţă şi cu părul desfăcut, până în pat. Unde altundeva s-o fi pus când masa, scaunele, parchetul erau acoperite de cărţi deschise, hârtii dactilografiate, probe de laborator, pahare cu vin ieftin, ceşti cu urme de cafea şi sendvişuri scorojite? Fesele ei mici şi tari, care se foiau, simţindu-i erecţia, şi vinul ieftin de Chianti băut în *trattoria* unde se întâlnea, ritualic,

de aproape zece ani, cu pribegi, ca el, l-au excitat atât de tare, încât, în timp ce-i smulgea hainele, i-a povestit, bolborosind, înfierbântat, ritualul de nuntă din ţara de unde plecase. Cum mirele îşi duce în braţe mireasa, pentru că ea nu trebuie să calce pragul.

De ce făcuse asta? Era flatat de felul în care descendenta unei familii cu diplome şi blazoane vechi de trei sute de ani se lăsase în voia metecului, a *Ausländer*-ului, sau avusese un puseu de nostalgie, după cheful cu vechii prieteni şi şi-ar fi dorit să treacă pragul casei din Cărbuneştii lui cu o mireasă în braţe, oricare ar fi ea?

*
* *

La Ana Maria, rămasă *Dincolo*, la felul cum se uita la ea când exersa la pian, în casa Dobrotă, încetase de mult să se mai gândească: era ca moartă.

Şi totuşi, poate că, în timp ce o purta pe Christa spre pat şi-şi strecura mâna spre sexul fierbinte, ghemuit între pulpele ei subţiri, s-a văzut pe el, cel de altădată, meditatorul lui Anton Dobrotă la greacă şi latină, stând ţeapăn pe sofaua acoperită cu un covor scorţos, cu un album despre Roma deschis pe genunchi. Foiţa subţire fâşâia strident când o dădea la o parte de pe gravura îngălbenită, cu chiparoşi şi ruine. Concertele Anei Maria, pregătite în casa spaţioasă unde el intra de două ori pe săptămână, bucurându-se dinainte de cafeaua cu dulceaţă de cireşe amare şi de farfurioara cu pricomigdale, în timp ce asculta Brahms, erau singurele momente în care şi-a permis pe atunci să piardă timpul. Trebuia să adune bani din meditaţii, să dea diferenţa la liceu şi, poate – de ce nu? –, să ajungă şi el la curvele de la Crucea de Piatră, unde rămăsese singurul din clasă care nu a pus piciorul. Sau poate singurul care avusese curajul să o mărturisească.

*
* *

Evita să-şi zărească în imensa oglindă cu ramă aurită faţa roşie, posacă, privind în jur, încruntată. Singurul costum de ieşit în lume era plin de păr de la pisica roşcată, greoaie, cu burta umflată de pui, pe care încerca să o mângâie, stângaci, până când, nervoasă, ca orice femelă în starea ei, îl

scuipa sau îi vâra, pe tăcute, o gheară lemnoasă prin stofa ieftină. Din *Sonata* lui Brahms nu auzea mai nimic, dar, cel puţin, avalanşa de sunete îi acoperea bolboroseala ruşinoasă a pântecului, chinuit de posturile lungi cu varză şi fasole de la cantina Seminarului Teologic. Şi pândea, mai departe, faţa îngustă, din ce în ce mai febrilă, a Anei Maria, descoperită de părul greu, strâns la ceafă, şi conturul sânilor ascuţiţi prin bluza roz, vaporoasă. I se părea indecent că se lăsa privită, aşa, arcuită deasupra clapelor albe şi negre, toţi muşchii zbătându-i-se, orbeşte. I-ar fi dezgolit trupul firav şi ar fi intrat lent, exasperant de lent în ea, până când se va arcui, febrilă, muşchii ei se vor zbate, ritmic, iar el o va pândi printre gene, aşteptând să recunoască pe faţa tot mai străină eliberarea printr-un spasm impudic, rictusul încremenit şi cearcănele dintr-odată îmbătrânindu-i obrazul.

Ce uşor se excita atunci, ce jenat era să nu cumva să-i zărească cei de alături şliţul umflat al pantalonului, uneori, când nu mai putea îndura, mergea în toaleta parfumată a casei Dobrotă şi se uşura singur, după ce controlase neliniştit încuietoarea uşii. Intra apoi în vârful picioarelor şi moţăia, istovit de plăcerea ruşinoasă, de energia risipită inutil, şi se trezea în acordul final ca să o aplaude, mecanic.

Candelabrul mare de cristal lumina prea tare ca să mai îndrăznească s-o privească atent, ea se rotea cu taburetul, într-o iuţeală copilărească, şi, înainte să-şi exerseze reverenţa, îşi plimba degetele nervoase pe obrazul îmbujorat şi-şi controla nodul roz al panglicii de catifea care îi strângea la ceafă părul lucios şi negru.

*
* *

Să-şi fi amintit de Ana Maria în seara când o purtase în braţe pe Christa peste prag? Mintea îi era prea întunecată ca să-şi mai amintească, a doua zi dimineaţa, pe lumină, dar cea a Christei era, ca totdeauna, trează, la pândă.

Când a revenit de la baia de pe culoar, în timp ce el încerca să-şi scuze dezordinea din cameră, Christa a pufnit în râs şi i-a reamintit bolboroseala despre riturile arhaice din ţara lui, pe care o luase drept cerere în căsătorie. Şi, fără să-i mai dea timp să se dezmeticească, s-a căţărat, sprintenă, pe el, cu braţele şi picioarele încolăcite în jurul lui, sunt un păianjen şi am prins în

pânza mea un gândăcel! sau vrei să fii muscă? i-a cântat. Un cântecel de copii necunoscut sau o improvizaţie a ei? Şi, cu directeţea care şi-acum încă îl mai şochează, i-a mărturisit că pusese ochii pe el din prima zi când intrase în laborator. Şi nu ca pe un iubit pasager, ci ca urmaş al lui Hermann.

Era un semn bun pentru cariera lui.

A fost totdeauna de părerea celor care cred că femeile cântăresc instantaneu nu doar masculinitatea viitorului partener, ci şi statutul lui social: aşa aleg, chiar şi cele care dintr-un instinct matern excesiv sau deviat se devotează rataţilor, infirmilor vieţii.

Nu era însă cazul Christei, care, doar într-o cămaşă a lui, încheiată strâmb pe sânii mici, uşor muiaţi (doar alăptase deja de două ori), deschisese larg ferestrele, nepăsătoare la cei care o zăreau din mansarda de vizavi, şi, în timp ce aduna scrumierele pline, farfuriile murdare, ceştile ciobite, turuia planuri despre viitoarea lor casă, despre viitoarea lor viaţă comună.

Iar el asculta, flatat, ca de vestea unei avansări: confundase atunci perseverenţa Christei cu devotamentul şi dragostea cu dorinţa lui de legitimitate în ţara de adopţie?

*
* *

— Plecarea asta te-a întors pe dos, dormi agitat, sunt convinsă că ai coşmaruri…

Mormăie ceva, nu, da, poate. Tuşeşte o vreme, s-a înecat cu pastila, şi pe urmă rămâne nemişcat, cu ochii la autostrada monotonă, tăiată în două de gărduleţul de leandri albi şi roz, care se încolăceşte şi dispare în urma maşinii, ascunzându-se după culmile pietroase, cu măslini piperniciţi şi jnepeniş ondulat.

— Nu am pretenţia s-o recunoşti în faţa mea, dar măcar ţie să-ţi recunoşti că te torturezi singur de când te-ai decis să faci această călătorie. O prudenţă elementară ar trebui să te oprească să-ţi iei astfel de riscuri, chiar dacă e vorba de ţara ta, pe care…

Ţara lui? Ţara unor neamuri proaste cu care se jenează să fie văzut în lume? Acei bărbaţi pântecoşi, cu fălci lăţite şi guşi lăsate, cu pielea feţei

negricioasă, găurită de porii lucioşi, cu hainele veşnic şifonate, pe care amicul Alexandru Stan tot insistă să i-i prezinte? Care îl dezgustă şi mai mult atunci când deschid gura şi îi aude vorbind această limbă de nerecunoscut, stricată, stâlcită, vulgară? În ce hal au adus biata limbă, la fel ca şi biata, sălbăticita lor ţară!

A lor, ţara, a lor. Nu a lui, nu. *E ţara care a fost a noastră, dar nu mai e a nimănui…* Ar putea să-i răspundă asta Christei, dar, dacă ar sta să-i povestească despre scrisoarea trimisă de Cioran de la Paris prietenului din România şi cum au ajuns în închisoare toţi cei care au citit-o, n-ar face decât să dea apă la moară neliniştilor ei. Şi cum ar putea Christa să priceapă asemenea lucruri? Cum ar putea ea, de pildă, să înţeleagă că, deşi ei mestecă atât de vulgar această limbă stâlcită, el se duce, ca tras de un magnet, spre locul unde o aude! El se duce întins spre sunetele care vin de undeva din adâncul lui şi fac dintr-odată lumea să devină pe loc ataşantă, transparentă. Ce limbă e asta şi de ce o înţeleg atât de bine? De ce mă relaxez dintr-odată când o aud? Limba asta e, poate, ţara mea adevărată?

Dar el ar vrea măcar şi fum să vadă ieşind din ţara lui şi-apoi să moară…

Să-l cunoască Homer şi Christa mai bine decât se cunoaşte el pe sine?

*
* *

— Oricât de mulţi ani ai trăit aici, ţara ta va rămâne pe veci tot cea din care ai plecat! E ţara ta, chiar dacă nu o s-o mai vezi niciodată, ceea ce ar fi de preferat! O ştii şi tu, chiar dacă mă contrazici, chiar dacă taci. Dar, după atâţia ani de când suntem împreună, pot să ghicesc ce se ascunde sub tăcerea ta…

Poate, într-adevăr, să ghicească ce ascunde tăcerea lui, când lui singur i-ar fi greu să spună? Iar ţara lui să fie pe veci acel tărâm depărtat, populat de mutanţi?! Atunci la ce au servit atâţia ani de muncă aici, în ţara adoptivă? La ce servesc onorurile pe care le primeşte aici, respectul colegilor, recunoştinţa oficialităţilor, afecţiunea colaboratorilor şi studenţilor, dacă prin doar două vorbe – *ţara ta* – Christa îl trimite înapoi, îl exilează în acel tărâm sălbatic şi sălbăticit? *În ţara care a fost a noastră şi*

nu mai e a nimănui, a scris Cioran prietenului care a plătit-o cu bătăi la tălpi şi ani de închisoare grea.

— Tu crezi ce vrei, draga mea… Dar cei care tocmai m-au decorat luna trecută, cei care m-au invitat în Academie cred altceva…

Vocea lui concesivă şi felul cum priveşte drept înainte, prin geam, fără să mai scoată o vorbă, sunt doar prima fază a încăpăţânării sale. Christa ştie că în faza următoare el ar putea izbucni, coleric, strigând, dând din mâini. Şi totuşi, nu renunţă. Insistă:

— Încă mai ai timp să renunţi, spui că te simţi rău…

Christa stăruie mai departe, deşi ştie că nu mai are cum să împiedice această călătorie, cu vocea asta a ei, tot mai casantă, pe măsură ce îmbătrâneşte. Îmbătrânesc amândoi, numai că ea mai repede decât el. În ciuda blazonului şi a diferenţei de ani dintre ei, în ciuda orelor de aerobic şi masaj, fesele i s-au teşit, sânii şi burta îi atârnă ca nişte săculeţi pe jumătate goi.

Corpul tot mai plin, dar privirea tot mai sigură de ea. De ce? Doar pentru că ea a deschis ochii în această lume şi crede că-i cunoaşte regulile mult mai bine decât el, care, venit de departe, le-a învăţat cu efort, ca din carte? Dar care e distanţa parcursă de fiecare dintre ei doi ca să ajungă unde se află acum? Unde a ajuns Christa şi unde a ajuns el, metecul, *Ausländer*? ul, str? inul-ul, străinul?

După ce îi trec astfel de gânduri prin cap, se simte vinovat, ca şi când ea ar fi martora acestor momente de nelealitate. Se aşază mai drept în scaun.

*
* *

— Eu nu te reţin aici! Nici nu aş avea cum! Dar te avertizez că este un gest pe care îl vei regreta…

Nu-i place s-o vadă nervoasă la volan, de aceea încearcă să-i descreţească fruntea încruntată. Ghemuit în scaun, recită:

— *Aşadar, vrei acum să pleci acasă, în ţara ta? Mergi cu bine! De-ai şti tu însă cât ai să mai suferi/ ’Nainte de-a sosi la tine-n ţară/ Ai sta cu mine – aici, în casa asta*... De ce te uiţi aşa bănuitoare? Calypso spune asta, draga mea, nu tu! Nimfa Calypso! În *Odiseea*! *Zeilor, răi sunteţi voi, mai*

geloşi decât orice făptură! / Neînduraţi v-arătaţi cu o zeiţă care pe faţă/ Iubi un bărbat muritor şi-l ţinu de tovarăş. / Doară eu însămi l-am mântuit de la moartea din valuri/ Când pe o luntre zdrobită de trăsnetul marelui Zeus/ Greu rătăcea pe roşcatul întins al malurilor mării/ Şi, pe când toţi ceilalţi tovarăşi voinici s-afundară, / El numai fu mântuit şi de vânt, şi de val pân-aicea. / Eu l-am primit iubitoare şi l-am ospătat bucuroasă. / Ba i-aş fi dat tinereţe nestinsă ori chiar nemurirea. / Vai însă, nimeni din ceilalţi zei nu poate să-nfrunte/ Pe furtunaticul Zeus ori voia să-i zădărnicească! / Ducă-se dară pe unde va vrea şi-l îndeamnă acela!

*
* *

— Asta e greaca veche, nu? Nesuferită materie! Dar nu te sfătuiesc să începi şi acolo unde te duci cu veşnica ta *Odisee*!

El zâmbeşte silit, înciudat. De ce s-a exhibat în faţa Christei, când o ştie lipsită de orice sensibilitate literară?

— Serviciile secrete ale lui… Cum spui că-l cheamă? Ce-o-ces-co? Ce nume imposibil, de altfel ar părea că şi personajul ar fi la fel! În fine! Nu contează cum îl cheamă! Contează că cei de acolo o să devină şi mai suspicioşi când n-au să înţeleagă limba în care vorbeşti! Vorbesc serios, nu e o glumă…

El tace, mai departe, cu ochii pironiţi pe fereastră. Se uită, fără să le vadă, la dealurile nisipoase, cu smocuri de iarbă, din loc în loc. Valuri alb-gălbui de nisip petrificat, cu scoicile înfipte în piatra poroasă peste care coboară lumina viorie. Întinsul roşcat al mării de altădată. Ar putea să se răzbune, recitându-i mai departe: *Tânjind îşi irosea viaţa cea dulce şi ofta de dorul ţării de când se săturase de zeiţă*. Numai că el nu tânjeşte după nimic şi nu-şi mai poate imagina munca lui, viaţa lui fără Christa, chiar dacă uneori este atât de cicălitoare.

Dar el nu a fost morocănos şi absent tot drumul?

Inexplicabil pentru ea, vocea lui s-a înmuiat dintr-odată.

*
* *

— …Greaca veche şi latina au fost în adolescenţă colacul meu de salvare! Visam să dau diferenţele la liceu şi să ajung profesor de greacă şi latină. Bietul meu tată, nu ţi-am povestit asta niciodată, draga mea, mă obligase să merg la şcoala de preoţi pentru că acolo nu se plăteau taxe…

— Mi-ai povestit tu vreodată ceva din viaţa ta de acolo?

— Îţi povestesc acum, uite… Nu vroiam în ruptul capului să merg la Seminarul Teologic şi bietul tata m-a dus cu sila! Mi-a tras o bătaie cu cureaua, pe care o mai ţin şi acum minte, o săptămână n-am putut sta pe fund!

— Ce sălbăticie!

— Vezi că totuşi, până la urmă, mi-a prins mai bine decât să fi rămas acasă, să muncesc la câmp! Tata a mers cu mine de mână să mă înscrie, iar eu am plâns de disperare până la gară, el n-avea bani de taxe, dar nici eu nu aveam vocaţie de preot. Nu m-am consolat niciodată cu viitorul pe care mi-l pregătea Seminarul. Iar pe la 16-17 ani, lectura mea preferată era *Odiseea*, o ştiam pe dinafară şi vezi că încă o mai ştiu… Înainte să termin Seminarul, mi-am dat diferenţele la liceu, adunasem bani meditând un coleg, Anton Dobrotă, fiu de oameni înstăriţi, care se ţinea doar de boroboaţe. La liceu am primit bursă, dar, odată intrat acolo, m-am întors, cu 180 de grade, spre biologie, fizică şi chimie…

*
* *

Ce logoree l-a apucat! Reacţiile lui care o surprind de fiecare dată, cum e, de pildă, duioşia înţelegătoare faţă de părintele care l-a umilit şi l-a stâlcit în bătaie! O minte strălucită într-un comportament arhaic... Şi, evident, mintea aceasta îi stă acum doar la călătoria asta inutilă, la acel ţinut sălbatic unde ea nu a avut chef să-l acompanieze. Dar cel puţin vorbăria îl va ţine treaz, mai sunt aproape două ore până să intre în Roma…

Cu un gest decis, Christa coboară geamul şi dă drumul aerului condiţionat. O să-l lase deschis şi cât timp pun benzină, şi cât beau la bar un espresso.

Iar Traian se uită nerăbdător pe geam, se vor opri peste cinci minute la benzinărie, la un *market tourist*. Un espresso, un *té freddo* şi fete tinere, cu

sânii tari şi liberi mişcându-se sub maiouri.

Capitolul 3
Vizită la academicianul nostru

Smuci şnurul de câteva ori, dar, cum draperia nu se clintea, apucă, la nimereală, faldul greu de damasc, cu mâna făcută gheară, şi trase. Sus, pe şina pe care ar fi trebuit să alunece, draperia era tot nemişcată, dar între degetelele dureros înţepenite de artroză se trezi cu unul din ciucurii prăfuiţi.

În clipa când se pregătea să-l arunce cât colo, îşi aminti că celălalt îi pândeşte iritarea, zâmbi şi îl aşează cu grijă pe pervazul lat, de lemn negru, al ferestrei.

— …Ţ-am zis, toarăşu academician, că nu e cazu să te deranjezi! N-am nevoie de mai multă lumină, că văd! Văd încă destul de bine! râse celălalt. Şi ce crezi, nu s-a găsit un tâmpit s-o oprească şi la noi? Când ne-am trezit cu mâinile-n sân, că toată aparatura sta, l-a şi adus la mine de guler! Un cretin! Nu şi nu, că dimineaţa, între 10 şi 14, a primit ordin să oprească lumina, de economie, pă tot oraşu, că e în reţea şi poa-să fie şi Dumnezeu, el n-are ce face! Pe mă-ta n-ai ce face, hai sictir! i-am zis, vă daţ sama că l-am mâncat cu fulgi cu tot…

Trăncănea şi se umfla în pene, jovialitatea lui de mitocan viclean. Degeaba făcuse aluzie la şedinţa de la Institut, degeaba se uitase de două ori la ceas. Celălalt se tolănise pe canapea, cu diplomatul între picioare, şi paharul îi era mereu gol. A dat să i-l umple din nou, dar, când a întins mâna mică, cu degetele încovoiate, spre sticla de cristal, sperând că o să facă semn că i-ajunge, cu acel *Agâp*! al lui, celălalt o şi înhăţase şi-şi turna, râzând mulţumit.

— Nu ţ-am zis dă la-nceput să nu te deranjezi, că îmi pun singur? Toarnă, toarnă, frate! Nu vreau gheaţă, ştii problemele mele cu gâtu…

Cuburile de gheaţă pluteau deja în apa topită din tăviţă: mai mult de o oră de când a apărut, pe neaşteptate, cum au ei obiceiul, şi, când se va hotărî să dispară, o să-l ia tot prin surprindere, ca de fiecare dată. Până atunci, bea ca de la altul, în duşmănie, şi, când are impresia că nu e observat, îşi roteşte ochii prin cameră, repede-repede.

Se pândesc amândoi, de ani de zile, şi toate meciurile se termină cu remiză. Data viitoare, când o să intre aici, în biroul lui, iar o să încerce să-l prindă cu ceva, dar cu ce? Ce ar putea înţelege unul ca el din revistele şi cărţile străine de biochimie? Când vrea să-şi dea importanţă, strecoară câte un cuvânt în ruseşte, în alte limbi străine nu are curaj să deschidă gura, te poţi întreba atunci cum de se ocupă cu ce se ocupă?! Cum de face carieră?! Simplu: a fost şeful Direcţiei de Securitate şi Gardă a Nebunului! Îi tot dă înainte cu Facultatea lui de Istorie, dar el l-a dibuit că şi-a luat diploma la 40 de ani, şi cum! În timp ce era şef pe toată regiunea, se târau directorii de licee în genunchi la el!

Nu cumva îl nemulţumeşte ceva la nota lui? În stânga ţine hârtia, depărtată mult de ochi, în dreapta paharul pe care îl tot duce la gură, între genunchi strânge diplomatul.

Se încruntă pentru că citeşte fără ochelari sau nu-i convine ceva din ce a scris el?

*
* *

4 martie 1986

Notă informativă

Cu ocazia vizitei pe care am făcut-o în Italia între 19 ianuarie şi 21 februarie 1986, ca invitat al universităţilor din Roma şi Milano, am avut prilejul să întîlnesc şi pe unii fugari români din acea ţară. Întors la Roma din Milano în ziua de 9 februarie 1986, mi s-a propus de către tov. ministru Const. Pleja să fac o vizită la Institutul European de Cercetare a Mediului Mediteranean din Neapole, condus de MANU TRAIAN, dat fiind că am fost colegi de studii în tinereţe. Tov. Pleja vroia să verifice dacă TRAIAN MANU se bucură de un bun renume printre cercetătorii occidentali. Am acceptat, bucuros să pot vedea acest institut şi laboratorul despre care auzisem vorbindu-se în toate publicaţiile de specialitate.

De comun acord cu tov. locotenent Matei Silviu, am trimis lui MANU o telegramă, întrebîndu-l dacă are ceva împotriva vizitei mele la Neapole. Prin telegramă am primit răspunsul lui afirmativ, încît în ziua de 13 februarie a. c. am avut întîlnirea. Desigur, pentru a nu fi bănuit că stă de

vorbă cu un reprezentant al regimului nostru, MANU TRAIAN a preferat să vorbim în limba italiană, în tot timpul fiind de faţă un colaborator al său. Numai într-o singură seară am putut vorbi circa 2 ore, în care mi-a povestit programul său obişnuit de lucru, foarte încărcat. Cercet? rile recente ările recente le-a putut întreprinde în colaborare cu SCHMIDT HEINRICH, directorul Institutului European similar din Hamburg, mare specialist. Aşa cum am arătat în raportul meu amănunţit prezentat pentru conformitate locotenentului Matei Silviu, TRAIAN MANU ar fi o achiziţie importantă pentru folosul cauzei noastre.

„Emilian“

*
* *

Buzele subţiri i se pungiseră în timp ce citea, dar, cum a pus foaia deoparte, faţa i s-a luminat. Zâmbetul bonom înşelător, cu strungăreaţa neliniştitoare între dinţii laţi, din faţă.

— …Da ai stat ceva, de data asta, toarăşu academician! O lună în cap, cam atât, nu? O lună-n cap în Italia! Nu, n-o lua aşa, n-am vrut să zic că te-ai distrat! Păi, cine să ştie mai bine ca mine că te-ai dus cu treabă? Da Institutu? Academia? A mers treaba pă roate în lipsă sau, când te-ai întors, a trebuit să dai jos cu mătura şobolanii graşi de se suise pe masă? Ce spun io cu mătura? Cu mitraliera! A trebuit să pui tunu pe ei, este? Eee, uite că mai ştim şi noi câte ceva! Când te-a sărbătorit la şaizeci de ani, atâtea mii să am eu câţi dântre lăudători îţi purta sâmbetele! Amuşina pă la noi să vadă dacă e rost de ceva capete tăiate, nu şi nu, că şi Toarăşu a zis că în ţara asta nimeni nu e de ne-nlocuit! Marş d-aci, şacalilor! Le-am dat o cizmă-n bot la şacali, de nu s-a văzut! ! Eee, uite că mai punem şi noi umăru, la o adică! Mi-a zis şi fârţângăul de Matei, legătura dumitale, nu e prost, chiar dacă încă are caş la gură, cum zice poporul: toarăşu colonel, da de ce-l lucrează jigodiile astea pă academicianu nostru? Noi te susţinem şi cred că nu mi-o iei în nume de rău că ţi le spui de-a dreptu, din prietenie, dacă îmi permiţi, toarăşu academician!

— E reconfortant pentru mine să ştiu că am susţinerea Instituţiei! Adică persoane de încredere care-mi cunosc valoarea şi devotamentul!

Chiar prietenie, cum ai spus dumneata …

Prietenie cu Satana în persoană! Care arată ca un contabil bonom, cu o burtică rotunjoară sub costumul civil gri, *first-class*, de la APACA, spelb de blond şi cu părul creţ. Se vede că nu mai face teren, nu mai colindă coclaurile la vânătorile Nebunului! Contabil la GAS în satul lui, asta ajungea dacă nu cădea, la înrolare, chiar în zona fierbinte, cu legionarii din munţi; i-a căsăpit p-ăia şi pe urmă a urcat de parcă avea o rachetă în turul pantalonilor.

Să fie un avertisment aluzia la duşmanii lui din Institut, la ciripitorii ăia nenorociţi pe care i-a pus la punct în adunarea generală?

— Problema ar fi că n-a ieşit toate cum le-am gândit noi, mârâie vizitatorul. Mi-a parvenit raportul ălălant, am văzut că omologii italieni nu ţi-a făcut oferta, docamdată nu mi-a venit concluzile, e-n lucru, da n-aş zice că ne-a intoxicat. Mai ştiu şi io câte ceva, am mai citit, am mai ascultat pe la alţii, n-am trecut ca o valiză pân gară. Doar chiar dumneata, toarăşu academician, ai confirmat că data trecută simţeai că ai lor îţ dă târcoale să te agaţe, d-aia te-am pregătit. Nu mă grăbesc să zic că a fost pierdere de vreme, mai are anu zile şi ăştia umblă cu limba scoasă după alde noi… Mai degrabă n-aş esclude că există un trădător, ai semnalat chiar dumneata că parc-ar fi ceva scurgeri de informaţii. Pe lângă plăcerea de a sta la un pahar de vorbă cu Johnny Walker, d-asta m-am deplasat, vorbim alfel aici, da te deranjează, toarăşu academician, dacă aprinz o ţigară?

— Deloc, deloc… Doar o să întredeschid puţin geamul…

— Din partea mea, n-ai decât, io am cojocul meu, dumneata eşti mai şubred.

*
* *

I-a strecurat-o, în timp ce i-a fluturat pe sub nas pachetul de Dunhill, să ştie ce să-i aducă data viitoare! Fiecare frază a unui astfel de taler cu două feţe trebuie interpretată ca prorocirea Pythiei! Secretomania în luptă cu vanitatea, să te facă să crezi că eşti la mâna lor! Îl deprimă şi primele zile din martie, fără anotimp.

Dacă te uiţi, aşa cum face el acum, la limbile anemice de zăpadă căzute în timpul nopţii peste straturile din grădină în care n-au mai rămas decât tulpinile înnegrite, cu spinii muiaţi de umezeală, ale trandafirilor, poţi foarte uşor să te crezi în noiembrie sau ianuarie. Chelit de frunze, teiul se desenează uscat şi negru, pe un cer plumburiu, la fel de murdar ca faţada casei de vizavi. Pe trotuar, vântul a dispus praful subţire în figuri ciudate, ca apa mării, după ce se retrage de pe nisip.

Are încă în memorie, proaspăt, albastrul intens al Mediteranei…

— …Spui că ai întâlnit ceva fugari români care ne denigrează ţara şi l-ai luat în studiu pe acest... Manu Traian. Chiar ai avut impresia că e o mare sculă de basculă la ei, acolo, să merite să ne ocupăm de el? L-am dat în verificare la cartotecă, cu specificarea să se adune informaţii de cum e cunoscut, că urmează să fie pus în lucru, dar ăştia mi-a raportat că n-au nimic despre el!

L-a aşteptat să închidă geamul ca să intre în sfârşit în subiect şi, când a vrut să-i umple iar paharul, l-a acoperit cu palma şi a rostit clasicul lui *Agâp*! Se repede să-i răspundă, doar-doar l-o vedea mai repede plecat:

— Aaa! Categoric! Categoric, tovarăşul Ispas! Tovarăşul colonel! Chiar şi numai postul lui Traian Manu ne dă suficiente informaţii despre relaţiile înalte de care dispune! Aşa cum am arătat în raportul meu amănunţit depus la ambasadă, Traian Manu trebuie neapărat folosit! Neapărat! Insist să citeşti acum şi pagina cu referinţa!

— Insişti, ca să scapi mai repede de mine! Eee, uite că te-ascult!

*

* *

4 martie 1986

Referinţe despre Manu Traian

Cercetător merituos, MANU TRAIAN s-a distins ca student printr-o inteligenţă remarcabilă, printr-o pregătire serioasă mai ales în chimie, a dovedit multă pricepere în biologie, ştiinţele naturale, dar şi la latină şi greacă. A urmat cursurile Universităţii din Bucureşti, ambele secţii, Ştiinţele Naturii şi Clasicele, la Litere, în acelaşi timp cu mine, cu care ocazie ne-am şi cunoscut, cunoaştere care a continuat pe perioada

studiilor în străinătate la Universitatea din Montpellier. Vrednic. Atitudini modeste. Coleg excelent cît a fost în şcoală, caracter vesel, comunicativ, îndatoritor. Atitudine politică foarte discretă. A refuzat să se întoarcă în ţară după război, cînd din acest motiv i s-a retras cetăţenia. În ultimul deceniu s-a impus atenţiei biologilor francezi şi italieni care i-au încredinţat misiuni importante. A avut misiuni importante şi din partea organizaţiei UNESCO.

Am dus o muncă de lămurire susţinută cu el pentru a-l determina să accepte să aibă relaţii cu oficialităţile româneşti şi să accepte vizita în ţară, deşi nu este propusă de noi, ci de Centrul Cultural German.

„Emilian“

*
* *

— Da ce legături are ăsta-n ţară?

— Susţine că de treizeci de ani nu are nicio legătură cu familia.

— Are, în schimb, cu cuibul de vipere de la Europa Liberă! Să nu-mi spui că nu-i aşa!

— Din ce am dedus eu, frecventează cercuri ştiinţifice şi chiar oficiale înalte… Dar, fireşte, ca toată generaţia lui, mai are şi relaţii cu cercurile ostile din emigraţie. A încercat să evite subiectul, dar eu nu l-am lăsat…

— Şi cetăţenia? În ce condiţii i s-a luat cetăţenia?

— Spre deosebire de mine, el a refuzat să se întoarcă după război.

— E înrăit, e veninos, e resentimentar, nu-i aşa?

— Ştiu şi eu?! E drept, l-am regăsit reticent, suspicios.

— Dacă nu ai găsit ocazia să vorbiţi între patru ochi, aş zice că nici aici deplasarea nu prea şi-a atins scopul!

Acum are tupeul să scoată direct colţii! Mâine, chiar mâine se va duce la Cancelaria CC, la Biroul de Documentare-Informare, să lase şi acolo rapoartele, să fie sigur că se contrabalansează cu raportul mitocanului, Dumnezeu ştie ce observaţii va face în marginea notelor lui informative! Dar, până atunci, se grăbeşte să-i dea replica:

— Aceasta a fost doar prima întrevedere, tovarăşul colonel! Cu toate precauţiile lui Traian Manu, misiunea a fost realizată. L-am auzit, în prima

seară, pe asistentul lui cerându-i să-l învoiască a doua zi. Şi atunci, fără să-l mai anunţ dinainte, m-am şi înfiinţat! I-am spus lui Traian Manu că eram prin zonă, că aş vrea să văd muzeele şi am nevoie de un sfat…

— Frecţii d-astea! Şi? A muşcat? În raport scrie de o invitaţie. Vine sau nu vine?

— Am dus o muncă de lămurire susţinută cu el să-l determin să accepte vizita. I-am reamintit întâmplări comune din tinereţe, s-a destins şi mi-a povestit şi el. Argumentul a fost că vizita nu este propusă de noi, ci de Centrul Cultural German, hai, Traiane, i-am zis, nu fi mai catolic decât Papa! N-ai încredere nici în ai tăi?

— Dar în dumneata are încredere?

— A ajuns să-mi spună (râde) că a citit şi unele articole publicate de mine, i se mai întâmplă să citească presa românească. Şi m-a luat aşa, pe după umeri, şi mi-a şoptit să nu mai fac politică! (Ţanţoş.) Eu i-am răspuns că sunt angajat ca om de ştiinţă în ceea ce scriu şi…

— Data viitoare să-mi spui ce mai este pe la Academie! A, era să uit! Treci cu decontul de valută pe la Oficiu, la casierie!

*
* *

— ...Arăţi cam pleoştit, *daddy*! Te-a obosit ăsta, cine e? Dacă ieşeai să-mi spui, îl făceam eu să plece… De ce ai deschis geamul iar? Şi-aşa caloriferele nu merg…

— Fii drăguţă, Teodora, şi spune-i şoferului să fie maşina pregătită peste un sfert de oră! În zece minute! Şi lasă geamul deschis, *darling*! Să se ducă mirosul!

Capitolul 4
Casa în care ne-a fost la toţi frig

— ...Nimeni nu înţelege mai bine ca mine nostalgia după locul, adică după timpul copilăriei… Ai da oricât ca să te trezeşti iar în anii aceia când părinţii trăiau, chiar dacă te mai forţau uneori să mergi pe alt drum decât ţi-ai fi dorit tu… Totuşi, ei erau cei care purtau greutăţile vieţii…

Şi ea, ce mai căuta acolo, după şapte ani? De ce venise ca o somnambulă pe drumul vechi, de la şcoală la fosta casă? De ce întindea mâna spre zidul proaspăt tencuit pe care nici nu se mai vedea urma fostei sonerii şi aştepta să vină tata sau mama sau Klara sau Walter să deschidă uşa şi peste Hauptstrasse să se reverse sunetele de pian şi vioară din salonul unde azi s-a făcut focul, pentru că e seară de muzică?

— Dar să te expui, cum faci tu, acum, riscurilor şi să suporţi atâtea emoţii, de ce? Nu te poţi întoarce într-un loc, sperând că te întorci în timp, crede-mă, dragul meu! Ceea ce vrei tu să regăseşti nu mai există nicăieri altundeva decât în mintea ta…

Rozul, verdele, albul fulgeră în goana bicicletei, corole roz-albe, vişini japonezi, magnolii, cireşi înfloriţi în grădini, şi ea pedalează fără nicio grabă, pentru că e prea frumos afară ca să se grăbească. De pe pod vede Rinul verde, până departe, spuma albă, ridicată peste ecluze, copacii albi, înfloriţi pe dealurile verzi, aude clopotul catedralei.

Şi legată la ochi ar şti să facă drumul ăsta de la şcoală la casa de pe Hauptstrasse.

*
* *

— …Ţii minte când ai venit în orăşelul meu pentru prima oară? Te-am aşteptat la gară şi ne-am plimbat pe străzi. Când ne-am aşezat afară, în curtea interioară a unei cofetării de pe Hauptstrasse, tu ai fost foarte mirat când ţi-am spus că în clădirea aceea mă născusem. Ţi-am arătat fereastra camerei mele de altădată şi ţi-am povestit cum, la vreo şapte ani după ce ne mutaserăm de acolo şi locuiam la periferie, în Bergstrasse, am plecat, după

ore, de la şcoală pe bicicletă, ca o somnambulă, la fosta noastră locuinţă de pe Hauptstrasse…

Şi ea, de ce mai întinde mâna spre soneria smulsă din zid de ani de zile şi spărtura astupată şi tencuită şi uşa, pe care, cândva, intrau ei toţi, încuiată şi descuiată de mâini străine?

Ce mai căuta ea acolo, după douăzeci de ani?

— ...Mi-a fost frig în casa aceea toată copilăria! Era prea costisitor să încălzeşti camerele mari, cu plafonul foarte înalt. Cu excepţia serilor de muzică şi a sărbătorilor, iarna focul se făcea zilnic doar în sufrageria unde stăteam cu toţii. Salariul de avocat al tatei, care refuzase să intre la naţional-socialişti, ne ajungea tot mai greu, taxele pentru şcolile noastre, logodna Klarei cu Hermann…

Mâna tatei strânsă pe toarta cafetierei toarnă grijulie lichidul subţiat, maroniu.

— …Pune-ţi azi lapte cât vrei, Christa! Prinţul ne-a trimis cadou două sticle…

Cele cinci ceşti de porţelan aşezate la distanţe egale, lângă felia subţire de pâine, cu miez umed.

— Nu aruncaţi nicio firimitură, copii! Faceţi economie…

Gheata peticită a lui Walter atinge pe sub masă gheata ei peticită, ieri-dimineaţă au desenat împreună pe dalele din curte, cu cretă colorată, popouri din care ieşeau excremente, ce rău s-a supărat mama când a văzut! Dar mâine o să se facă în toată casa foc, pentru că e sâmbătă şi e seară de muzică…

— Când am venit atunci, pe bicicletă, la fosta noastră casă, tata era pe front, depresia mamei se agravase. Poate am vrut să mă întorc cu ani în urmă, pe vremea când singura noastră problemă erau lipsurile şi sărăcia. Sau poate nu mă obişnuisem să locuiesc în Bergstrasse şi mă simţeam prost faţă de colegele care ştiau că vin de la marginea oraşului, pe bicicletă. Oricum, atunci când m-am trezit acolo, cu mâna întinsă spre soneria care nu mai exista de ani de zile, mi-a fost greu să-mi explic, chiar şi mie, de ce venisem.

De ce stă în stradă şi priveşte nedumerită geamul până la care ajung crengile platanului? Ce bine ştie cum înaintează umbra crengilor înfrunzite de la ceas la ceas, acoperind pe rând colţurile camerei ei, la această vreme de sfârşit de aprilie… Când deschide geamul, crengile înfrunzite îi intră în odaie cu mirosul de verde, melodios, cu lumina aurie, catifelată, *Sonate für Klavier und Violine nr. 1, G-dur, op. 78 von Johannes Brahms*, ea coboară capacul pianului, merge până în dreptul ferestrei şi priveşte ca în somn copacii albi, înfloriţi pe dealurile verzi, până când soarele coboară în spatele lor şi se fac galbeni, se fac roşii, se fac negri.

*
* *

— Părinţii se deciseseră după multe ezitări să vândă casa de pe Hauptstrasse, care aparţinuse familiei, câteva generaţii la rând, şi să ne mutăm într-una mai mică, la periferie, pe Bergstrasse. Era de altfel ceva obişnuit, după războiul pierdut venise criza, se vindeau curent proprietăţi vechi, chiar şi castele! Papetăria de lângă noi era a unui prinţ care ajunsese să-şi servească chiar el clienţii. Într-o zi a închis-o, a vândut şi a plecat în Elveţia. Era un om gentil, dar foarte prudent, a simţit ce se apropie şi nu mai vroia să îndure alt război…

De ce se uită nedumerită la fosta lor grădină, plină de doamne cu copii, paharele de cristal şi linguriţele de argint licăresc în soare şi ei înghit lacom, la măsuţele albe, cochete, imensele porţii de îngheţată, cu pişcoturi aurii înfipte în mormanele de frişcă, fără să ştie, aşa cum nici ea, care se uită cu jind la ei, nu ştie că peste trei luni vor fi bombardamentele?

— Chiar a doua zi după ce a cumpărat casa noastră, noul proprietar, un îmbogăţit de război, a început s-o renoveze: i-a dărâmat pereţii, a mutat uşile, a instalat un mobilier alb, de cofetărie, iar fosta noastră grădină a devenit o curte interioară, în care vara se mânca îngheţată. A sacrificat câţiva copaci, dar platanul din faţa ferestrei mele scăpase. A avut mână bună, casa de pe Hauptstrasse a scăpat la bombardament ca prin minune, spre deosebire de cea din Bergstrasse, unde locuiam cu mama şi Klara. Aici s-au spart doar geamurile şi uşa a fost smulsă de suflul bombei. A rămas până azi cofetărie, chiar dacă proprietarii s-au tot schimbat…

Ce altceva mai poţi să faci decât să tragi spre tine bicicleta rezemată de zidul străin şi să cobori încet, ca în somn, pe Hauptstrasse, să nu te uiţi nici în dreapta, nici în stânga, să te uiţi doar înainte. Ce vezi acolo? Nimic, doar un ou de ciocolată imens, acoperit de o glazură multicoloră roz-alb-fistic, împodobit cu panglici roz şi înconjurat de iepuraşi de ciocolată, în vitrina cofetăriei care a fost casa noastră. Pentru că mai e numai o săptămână până la Paşte şi mai sunt doar trei luni până la bombardamente.

— ...Asta trebuie să fi fost la aproape un an după ce tata primise ordinul de concentrare, ţin minte plicul galben-murdar care a schimbat atmosfera din casă şi cum Walter şi cu mine l-am condus la gară. Primeai motivare să lipseşti de la toate orele dacă un membru al familiei pleca pe front. Am mers la gară numai noi trei, mamei i se făcuse rău tocmai când ieşeam pe uşă şi am lăsat-o acasă…

Şi aşa o să rămâi doar tu să vezi la fiecare Paşte un ou de ciocolată imens printre iepuraşi de marţipan în vitrina cofetăriei instalate în fosta voastră casă, în care v-a fost atât de frig împreună. Şi poate certurile voastre din ultima vreme erau ale unor făpturi exasperate, care presimţeau c-au să moară. Că mama şi Klara aveau să moară la bombardamente, că Walter va muri lângă Berlin, fără să ştie de ce este aşa de înverşunat, fără să fi apucat să arunce în vreun tanc grenada pe care o strângea în mâna transpirată, îngustă. Numai că exact cum, exact când a murit Walter, tu nu vei mai afla niciodată. Tu n-ai să mai ştii dacă tata a fost executat ca dezertor sau a murit, un schelet urât mirositor, cu mâinile şi picioarele degerate, gangrenate într-o mină siberiană. Paşii lui istoviţi, împleticindu-se în zăpadă, excremente, sânge, sârmă ghimpată… Tată... Căldura trupului mare şi ocrotitor care te duce adormită în braţe, scârţâitul zăpezii sub paşii apăsaţi ai tatei.

*

* *

Suntem alţi oameni şi trăim altă viaţă, spunea Hermann când ea încerca să-l facă să povestească, se ferea de amintirile lui din Ucraina, de execuţiile localnicilor evrei, făcute de Einsatzgruppe, la care şi el, ca şi alţii din Wehrmacht, asistase – poate uneori chiar dăduse o mână de ajutor? Avea şi

el de uitat coşmarurile lui, conservele expirate, diareea şi frigul inuman din tranşeele de la Stalingrad, de care amintea câteodată, lupta cu ghearele şi cu dinţii pentru un loc în camioanele retragerii, în mijlocul unei mulţimi de soldaţi sălbăticiţi, piciorul amputat de la genunchi în compartimentul sanitar al trenului care scăpase, la distanţă de două zile, de lovitura de stat a englezilor, de conivenţă cu ruşii, la Bucureşti? Îşi înghiţise şi el amintirile, aşa cum şi ea le înghiţise pe ale ei, sau nu au avut destui ani de trăit împreună, pentru ca, tot povestite, ele să-şi piardă tăişul, să nu mai doară?

Iar dacă nici lui Hermann nu i-a putut povesti tot, tot, tot, de ce se străduieşte să i le spună lui Traian, care moţăie, neatent, cu ochii la autostradă?

— ...Drumul ăsta începe să fie prea lung pentru vârsta noastră. Mult nu mai e şi n-aş vrea, tocmai acum, să adorm la volan. Dar încearcă şi tu să rămâi treaz, pentru că în două ore, îţi promit, o să fim în hotelul nostru, la cină… Bineînţeles, dacă nu greşesc intrarea…

Prin geamul maşinii, aceeaşi autostradă monotonă, fără sfârşit. Soarele orbitor de alb prin care trec femeia şi bărbatul îmbrăcaţi în negru: două siluete eterne, încremenite, solemne. Ei sunt la fel ca atunci când el a ajuns aici, dar, Doamne, câtă schimbare! Iar el a trăit aici suficient de mult cât să-şi amintească această ţară, noua lui ţară, aşa cum era când a venit… *Cristo si è fermato a Eboli.* Atunci, înainte de război, Cristos se oprise la Eboli, dar pe urmă a mers mai departe… Unde sunt mlaştinile, unde-s ţânţarii, latifundiile şi malaria? Uite curţi cu două automobile, livezi de portocali şi măslini în locul stufului de altădată, câmpurile îngrijite…

Se bucură de ele, pentru că aceasta este acum ţara lui, dar Christa de ce e atât de posomorâtă? S-a rătăcit în amintirile ei, aşa cum face când iese de pe autostradă şi pierde, de fiecare dată, intrarea în oraş.

Capitolul 5
Dosar „Savantul“

Fila nr. 18

Sursa: „Emilian“

Notă informativă

Între 16-29. IV. 1986 sursa a făcut o deplasare în Italia pentru a participa la al 13-lea Congres Internaţional de Biosferă şi Ecologie, la Neapole, şi la Consfătuirea Academiei de Ştiinţe a Italiei, la Roma. În călătorie, sursa a fost însoţită de mai mulţi colaboratori ai Institutului Academiei RSR (acad. Caius Berciu, Teodora Stan, Costin Enache). Toţi au avut în timpul călătoriei o foarte bună comportare. Activitatea ştiinţifică s-a desfăşurat normal.

Fiind invitat oficial la cel de-al 13-lea Congres Internaţional de Biosferă şi Ecologie, sursa a luat contact cu mai mulţi specialişti italieni şi străini, rezultînd următoarele:

1. În baza indicaţiilor primite din ţară, sursa a folosit orice prilej spre a arăta simpatia sa personală pentru poporul italian şi stima pentru biologii italieni. Astfel, în ziua de 27 aprilie, la masa de adio, fiind invitat să vorbească în numele oaspeţilor străini, sursa a ţinut în mod public un discurs în acest sens, adăugînd că pentru români latinitatea a fost mult timp un zid de apărare. Acest lucru a plăcut mult italienilor, dar a iritat pe un tînăr comunist spaniol (se pare disident filochinez), care a ţinut să declare că nu este de acord cu acest discurs. Italienii au ţinut să se scuze. Sursa a căutat însă să creeze o atmosferă de încredere în jurul său, încît acest incident i-a folosit. Era exact o atmosferă necesară unei eventuale contactări a lui din partea organelor de informaţii italiene. Faptul însă nu s-a produs, nici în această parte a călătoriei, nici mai tîrziu, la Roma şi Florenţa, unde sursa s-a oprit în drum spre casă.

2. Încă din momentul cînd s-a instalat la hotel, sursa a fost înştiinţată că cineva de la Siguranţa italiană o aşteaptă la intrare. Fără îndoială, funcţionarul de la recepţia hotelului Delfinul înştiinţase că nici sursa, nici fiica sa, Teodora Stan, care o însoţea, nu aveau viza specială pentru portul

militar unde sînt bazele militare NATO, zonă interzisă. În momentul cînd sursa dădea lămuriri că nu fusese înştiinţată înainte de necesitatea acestei vize, au intervenit organizatorii, explicînd că este vorba despre un oaspete cu înalt grad ştiinţific, vicepreşedintele Academiei Române. Funcţionarul respectiv, care a fost tot timpul politicos, a promis că va raporta situaţia şi că în curînd se va putea da un răspuns. Răspunsul a fost favorabil şi s-a extins şi asupra delegaţilor unguri şi polonezi. În tot timpul congresului, acest funcţionar de la Siguranţă a avut misiunea să ne supravegheze, ceea ce a şi făcut în chip deschis, de aceea deplasările în zona bazelor militare nu s-au putut efectua. Coordonatele şi fotografiile luate, din păcate, de la distanţă mare au fost predate Consulatului Român de la Roma.

Nu o dată sursa s-a întîlnit în sala congresului cu funcţionarul Siguranţei, inclusiv în ultima seară, la recepţie, acesta era prezent.

3. După congres, delegaţii români au fost oaspeţii lui MANU TRAIAN, care le-a arătat laboratoarele, universitatea şi a insistat ca studenţii români să aibă posibilitatea să primească bursele oferite de statul italian. Sursa a spus că va comunica, în calitatea sa de vicepreşedinte al Academiei, superiorilor săi acest lucru.

Manu Traian i-a comunicat sursei că opinia publică italiană şi toate autorităţile sînt profund îngrijorate de prezenţa flotei sovietice în Mediterana. Intelectualii cu care sursa a discutat (fie din partidele progresiste, fie din cele guvernamentale) erau vădit preocupaţi de politica sovietică în Europa, atît în Occident, cît şi în lagărul socialist, iar sursa a afirmat politica de independenţă şi neamestec în treburile altor popoare, promovată de ţara noastra, în frunte cu preşedintele nostru, tov. N. Ceauşescu.

Sursa a insistat asupra lui MANU TRAIAN ca acesta să accepte călătoria în România cu ocazia invitaţiei primite pentru luna august, anul curent, proiect faţă de care sus-numitul are reticenţe, alimentate şi de soţia lui, germană de origine, care refuză în continuare să-l însoţească în eventuala călătorie în România.

Agentul Emilian l-a îndemnat pe MANU Traian să accepte o vizită în ţară şi i-a adus argumente că nu riscă nimic.

De asemenea, sursa a căutat pe baza relaţiei personale stabilite cu MANU TRAIAN să intre în legătură şi cu alţi colegi de institut ai acestuia care au bune relaţii cu autorităţile europene, eventual chiar pregătind o călătorie în acest sens, în care va fi însoţit de fiica sa, Teodora Stan.

„Emilian“

Comentarii

În baza unei informaţii din care rezultă că „Emilian“ ar intra în preocupările serviciilor de spionaj italian, înainte de a pleca în străinătate acesta a fost instruit să aibă în atenţie persoanele care ar încerca să-l cultive şi să accepte eventuale contacte şi propuneri ce i s-ar face de către reprezentanţi ai autorităţilor respective.

Din partea italiană, nu a venit însă nicio ofertă.

Cu toate contactele zilnice pe care le-a avut cu numeroşi specialişti italieni, cu toate discuţiile foarte favorabile la adresa sa, sursa nu a fost solicitată la vre-o discuţie mai intimă sau la vre-o propunere de colaborare directă privind informaţii politice sau de altă natură, aşa cum era de aşteptat şi fusese pregătită în cadrul unor discuţii.

Şef Serviciu
Colonel Ispas Niculaie

Capitolul 6
Povestea lui nimeni n-o s-o audă vreodată

— Vezi deci că ştiu şi eu ce înseamnă tentaţia trecutului! Numai că un mers somnambulic la o casă străină te face ridicol, pe când o călătorie într-o ţară de la capătul lumii…

— Capătul lumii?! Nu exagera! Două ore cu avionul, atât! Poţi de altfel să te convingi şi singură, dăm de la hotel telefon pentru încă un bilet…

— Dar nu biletul e problema, dragul meu! Şi nici distanţa pe hartă! Problema e ţara aceea, care nu seamănă deloc cu lumea noastră. Iar eu sunt gata să accept multe lucruri de dragul tău, dar asta nu. Eu aşa am crescut, în şuşoteala părinţilor, cine, dintre cei care ne calcă pragul azi, ne denunţă mâine?

Du-ţi liniştită bicicleta, n-ai nimic altceva de văzut decât umbra aceloraşi uniforme SS în aceleaşi bine ştiute vitrine, mergi fără teamă, n-ai să auzi nimic altceva decât cadenţa cizmelor, pocnetul tocurilor lipite, strigătul scurt, automobilul cu difuzor a dat colţul, o mănuşă albă dirijează învălmăşeala trotuarului spre care îţi târăşti bicicleta, fă-te că nu-l observi pe civilul postat lângă vitrina cofetăriei cu mâinile la spate, împinge-ţi mai repede bicicleta spre locul arătat, grăbeşte-te, grăbeşte…

— La vremea aceea, foarte puţini credeau că războiul este o aventură care se va sfârşi prost pentru noi. Iar eu fusesem învăţată de mică să nu intru în asemenea discuţii. Dar după procesul doctorului Geiger, unul dintre prietenii tatei pe care o clientă l-a denunţat că nu crede în victoria Germaniei, am căpătat o adevărată obsesie. Dacă îmi dădeam drumul la gură, la şcoală ori în adăpost, îmi făceam, ore întregi, reproşuri pentru imprudenţele imaginare. Îi treceam în revistă pe cei care se găseau atunci în preajma mea, vruseseră sau nu să mă provoace, cine era de încredere, cine nu?

Nu-i nimic altceva decât tăcerea obişnuită, uruitul asurzitor al maşinii blindate decapotabile care se apropie, simţi trepidaţia aerului, a asfaltului, vezi ochii noştri alunecând, lacomi? unde e? unde e? unde e?

Führerul! Conducătorul!

Şi mâinile noastre ridicându-se, grăbite să ne descopere capul, şi gurile noastre deschizându-se, larg, să-l aclame…

*
* *

— Ne mutaserăm deja în casa din Bergstrasse când a fost arestat doctorul Aloys Geiger. Tata a pierdut procesul în care l-a apărat şi, foarte curând, avea să primească ordinul de mobilizare. Poate nu ar fi fost trimis aşa de repede pe front dacă nu ar fi fost avocatul doctorului Geiger. Dacă ar fi judecat la rece, tata ar fi văzut că pe doctorul Geiger nu-l mai putea ajuta, putea, în schimb, să-şi facă rău lui. Şi nouă. Biata mama l-a avertizat…

— Aşa cum mă avertizezi tu pe mine, draga mea?

— Dacă o spui în glumă, nu cred că e momentul. Iar dacă ai vorbit serios, fii liniştit, îmi lipseşte darul prezicerii. Mama, în schimb, era o adevărată Casandră, când l-am condus pe tata la gară, i s-a făcut rău înainte să ieşim din casă. I-a spus că n-o să se mai întoarcă şi, într-adevăr, atunci l-am văzut ultima oară. Am primit de la el o singură scrisoare…

Vezi feţele nemişcate ale poliţiştilor, denunţătorilor, profitorilor pieţei negre? Feţele buhăite ale celor care de doi ani mănâncă numai cartofi, care zilnic coboară în adăposturi? Vezi cum se înviorează feţele noastre, aruncate de-a valma, unele peste altele, vezi în ochii noştri licărul de fanatism, de nepăsare, de ură, auzi zvâcnetul sângelui în palmele noastre uscate, pregătite să se lovească unele de altele cu un zgomot asurzitor? Simţi trepidaţia aerului, a asfaltului, auzi uruitul asurzitor al motocicletelor, vezi ochii noştri alunecând lacomi pe luciul căştilor, pe ţeava armelor automate, unde e, unde e, unde e Führerul? Conducătorul?

Şi gurile noastre deschizându-se, larg, să-l aclame…

*
* *

— Dar nu este uşor de trăit lângă o Casandră! Tot presimţind răul, mama era anxioasă şi depresivă, veşnic cu migrene şi palpitaţii, veşnic obosită. Bunicii ne-au crescut pe amândouă, ei erau metodici, riguroşi, sportivi şi aşa au rămas mult timp, dar sistemele de educaţie nu dau aceleaşi rezultate. Eu m-am reechilibrat lângă ei, după toate nenorocirile, pe mama

însă educaţia catolică din familie, în loc să o modeleze, o învăţase să se sustragă. O speriau şi economia pe care trebuia să o facă în casă, şi mulţimile adunate. Dar să le fi văzut pe prietenele ei din copilărie, toate naţional-socialiste înfocate, ce pline de viaţă erau! Aveau şapte-opt copii, dar nu se plângeau niciodată, plângeau doar când auzeau vocea Führerului la radio, întreruptă de ovaţiile stadioanelor. Probabil o să vezi lucrul ăsta şi în ţara ta, unde te duci, dar nu mă sili pe mine să mai trec încă o dată prin această oroare.

Deşi este doar o şcolăriţă neatentă, ea ştie cine e vinovatul, îl aşteaptă să treacă, înghesuită într-un colţ de trotuar, înconjurată de feţele nemişcate, păzită de armele automate, îl urăşte, îl aşteaptă să treacă. Pe ea se urăşte, nodul de emoţie care îi urcă în gât doar pentru că aerul trepidează de urale, ovaţii şi asfaltul trepidează sub roţile grele, acumacumacumacumacum? acum, uite? l-acum, uite-l! În maşina decapotabilă, în picioare, El salută, nemişcat, cu braţul întins. Chipul Lui mic, scofâlcit, pe care îl ştie de pe toate panourile, din toate jurnalele de ştiri, îi este la fel de familiar ca al lui Walter, al Klarei, e bucuroasă să-i recunoască faţa mică, micşorată, zvâcnind de ticuri, şi încearcă să-i ghicească mâna paralizată. Vocea lui, strigând printre aplauze, îi este la fel de cunoscută ca vocile celor pe care în fiecare dimineaţă îi vede în jurul mesei ovale, în faţa celor patru, a celor trei ceşti de ceai cu felii egal tăiate de pâine umedă.

— Aşa cum se întâmplă atunci când îţi moare cineva apropiat şi descoperi că te-ai fi putut purta mai bine, dar nu mai poţi schimba nimic, mi-am reproşat mai târziu egoismul, accesele de nervozitate, trădările. După ce nu a mai avut nicio veste de la tata, mama a renunţat la ultimele constrângeri, şi asupra ei, şi asupra noastră. Îmi face realmente rău să-mi amintesc că în ultima vreme, de când se îngrăşase şi se neglija total, încercam să evit ocaziile, oricum rare, când puteam ieşi împreună. Mamele colegelor mele erau puse la punct, elegante, deşi începuse perioada de lipsuri, şi mi-era ruşine cu ea. Acum am trecut de vârsta ei, pentru că, murind, ea a rămas mai tânără ca mine, dar, cu cât mă străduiesc s-o înţeleg, cu atât mi-e mai străină…

Iar faţa ei, îngrozită că ar putea să explodeze într-un plâns nervos, nu şi-ar recunoaşte-o dacă şi-ar zări-o în vitrina cofetăriei de pe Hauptstrasse în timp ce urmăreşte maşina decapotabilă, escortată de motociclete, şi îşi înghite lacrimile isterice, uriaşe lentile strâmbe care îi întunecă privirea. Profitorii de război, provocatorii, fanaticii, orfanii, părinţii îndoliaţi, văduvele vesele, ei toţi, noi toţi urmărim maşina blindată care se tot depărtează şi, după ea, gonind, fără să o mai poată ajunge, disperatele noastre urale.

*
* *

Ţine mâna încordată pe volan, în maşină este acum răcoare după ce, făcându-se că nu observă faţa lui nemulţumită, a închis geamul şi a dat drumul la aerul condiţionat.

— Atunci când a acceptat procesul doctorului Geiger, tata, naiv, şi-a pus speranţele în Karl Syck, fostul lui coleg de facultate. Ştii despre cine vorbesc, nu? I-ai mai auzit numele şi de la alţii, nu?

— Karl Syck? … Da… parcă…

Nu i-a mai auzit numele decât de la Christa şi asta pentru că a mai auzit de atâtea ori poveştile ei! Dar o lasă să-şi înşire, mereu, aceleaşi amintiri, deşi nu este deloc sigur că-i face bine să şi le tot răscolească. Înainte de el, trebuie să i le fi povestit lui Hermann, fără să apuce vreodată să ajungă la sfârşitul lor, pentru că Hermann se grăbea probabil să o consoleze. Sau nici nu mai avea nevoie să i le spună lui Hermann, pentru că el le ştia din timpul logodnei lui cu Klara, sora ei?

Iată ceva ce Christa a evitat totdeauna să-i povestească, iar el n-o va întreba niciodată: cum a ajuns ea să se mărite cu Hermann, după moartea sorei ei.

*
* *

Cu mâna încordată pe volan, Christa amână să verifice dacă el nu cumva a aţipit iar. Cât timp vorbeşte, somnul, care este contagios, ca boala, ca frica, nu poate s-o prindă.

— Nu-ţi aminteşti pentru că niciodată nu eşti atent la ce spun eu… Karl Syck a fost şeful justiţiei militare. Nu şi-a riscat el pielea pentru tata, dar, în momentul Conspiraţiei, tot a făcut o greşeală, pe care avea s-o plătească scump: a încercat să-l apere pe consilierul juridic Hans von Dohnanyi, mâna dreaptă a lui Oster. Dar Conspiraţia a fost peste un an şi ceva, la vremea aceea, tata era dat dispărut pe front şi doctorul Aloys Geiger de mult executat! Măcar povestea Conspiraţiei n-ai cum să nu o ştii, este deja în cărţile de istorie! Minţile lucide vedeau că războiul era pierdut şi se gândeau să salveze Germania. România, Ungaria, să nu mai vorbim de Italia, ce altceva făceau atunci? Toţi încercau să negocieze cu Aliaţii…

Inexplicabil animal derutat, lasă, uită! Erai doar o şcolăriţă neatentă şi într-o dimineaţă de aprilie istoria a trecut pe lângă tine, ducând într-o maşină decapotabilă un animal bolnav de urale şi sânge, lasă, uită! Uită că ai întâlnit pe Hauptstrasse maşina blindată, escortată de înalţi gradaţi SS, în care El saluta, cu braţul ţeapăn întins, şi ochii ţi s-au umplut de lacrimi.

O mică umilinţă a ta, a noastră, o ruşine pe care o vor purta urmaşii urmaşilor noştri, câte generaţii să mai treacă fără să ne ierte, fără să ne înţeleagă?

Tu mai bine uită şi nu te mai tot întreba de ce de la şcoală ai venit la casa veche, ai venit ca să uiţi toţi anii în care n-am fost noi, în care nu ne-am trăit viaţa…

*
* *

El se uită pe geam, fără să scoată o vorbă.

Îşi mai aminteşte într-adevăr Christa ce s-a întâmplat acum patruzeci de ani sau îşi aminteşte doar ordinea în care trebuie să repovestească aceleaşi episoade, cu aceleaşi expresii? Iar emoţia i se declanşează automat, la aceleaşi cuvinte, ca saliva la animalele dresate.

Autostrada fără sfârşit tăiată în două de gărduleţul de leandri, încărcaţi cu flori albe, roz, roşii. Culmile împădurite urcând spre cer, petele albe ale satelor, cocoţate acum mii, sute de ani, lângă izvoare. Un sat orbitor de alb, prin care înaintează două siluete negre, solemne; un bărbat şi o femeie în negru.

Îi vede?

Şi-i aminteşte?

Ce făceam atunci, unde eram? Eram aici? Dincolo?

Lumina urcă peste trunchiurile albe, răsucite, petrificate – crescând dintr-un pământ roşu. Măslini bătrâni, pitici, cu trunchiul noduros, de cinci sute de ani: pădurea dantescă. Câmpul parcelat în romburi – ca pe vremea Gracchilor. Şi, profilându-se tot mai departe, silueta omului călare pe un măgar, cu două imense coşuri de nuiele de o parte şi de cealaltă a lui: pentru el atât de familiară, pentru că vine din trecutul său aici. În ţara adoptivă.

Ce făcea el în anii despre care povesteşte ea? Cum a ajuns el, omul fără cetăţenie, omul fără ţară, profesorul respectat, onorat de azi? Şi ce spune Christa? De ce, de la dezastrul Germaniei, a ajuns iar la el?

— …Nu neg greutăţile prin care trebuie să fi trecut venind aici, deşi nu mi le-ai povestit… Dar pot să îmi închipui că nu ţi-a fost uşor fără părinţi, fără fraţi, ca şi mine. Numai că tu aveai consolarea că ei încă trăiau, chiar dacă erau departe şi scrisorile nu mai ajungeau… Şi, iartă-mă, nici dacă ai fi fost lângă părinţi nu i-ai fi putut salva de bătrâneţe, de sfârşitul inevitabil. În schimb, ai trăit aici într-o ambianţă mai civilizată decât ţi-ar fi oferit ţara ta, ai ajuns mult mai departe în meserie…

I-a fost mai uşor? Captiv într-o ţară străină, înspăimântat de războiul pentru care era somat să se întoarcă acasă ca să plece pe front, hotărât să nu răspundă ordinului de mobilizare, bursa retrasă, singur, de dimineaţa până seara în bibliotecă, întinzând singurul costum, tot mai lucios în coate, sub saltea, ca să-l calce, mâncând o dată pe zi, dacă avea noroc, dezertor, aşteptat de Curtea Marţială, de linia întâi a frontului, transfug…

Moţăie, tot mai amorţit, în scaun, întrezărind în fugă o fotografie mişcată care se va risipi în buimăceală şi somn când va încerca să o reţină. Şi doar nişte cuvinte:

nesiguranţă frică singurătate foame

Povestea lui nici ea, nici nimeni altcineva nu are s-o audă vreodată. Nici întreagă, de la cap la coadă, nici pe sărite, încurcat, complicat, aşa cum tot povesteşte Christa. Pentru că, după o viaţă întreagă petrecută între străini, el ştie ceva ce ea nu va învăţa niciodată.

El ştie să tacă.

Prin geamul maşinii alunecă măslini firavi şi frunzişul lor luminează albicios – la fel ca al salciei, părăsite acum câţi ani? Şi el, tot mai adormit, confundând încă o dată trunchiurile măslinilor împliniţi cu ai prunilor copilăriei.

Capitolul 7
Dosar „Savantul“

MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
Direcţia a III-a
Numele şi pronumele lucrăt. op. care cere verificarea

Lt. Matei Silviu
Telefon 2175

Cerere de Verificare la Cartotecă

Rugăm dispuneţi verificarea numitului
Numele de familie MANU prenumele Traian
Tatăl – Mama – Data şi locul naşterii 3 aprilie 1922, Cărbuneşti
Naţionalitatea – Cetăţenia italiană
Apartenenţa politică –
Studii –
Profesia cercetare
Unde lucrează Franţa, Italia, Germania
Domiciliul Italia
Alte indicii de identificare A plecat în Franţa la studii, a rămas acolo
Scopul verificării Urmează a fi pus în lucru
Ce informaţii se cer Cum este cunoscut

Se aprobă
Col. Ispas Niculaie
10 aprilie 1986

Fila nr. 13
7 mai 1986

Notă

Din verificările efectuate la cartoteca Direcţiei a III-a numitul Manu Traian, fugar în Italia, apare cunoscut la Serv. 13 – Italia – Bucureşti poziţia 27.

Verificînd la Serv. 13, rezultă că nu au niciun fel de material privitor la susnumitul.

Lt. Major Ion Rotaru

Capitolul 8
Scrisorile Christei

— În ciuda aparenţei tale, de om cu nasul în cărţi, ai o înclinare spre aventură, dragul meu. Aventură am spus, nu aventuri, da! Da! Te asigur eu că o ai, nu nega! Nu-ţi ajunge că te expui pe tine, eşti gata să mă expui şi pe mine unui risc inutil, pentru că n-ai habar ce înseamnă o astfel de lume! Nu spun că ai avut o viaţă uşoară, dar nu te-ai trezit, ca mine, scos brutal din copilărie şi ajuns peste noapte stâlpul familiei!

Hermann, aplecat mult peste geamul vagonului de tren ca să-i mai spună Klarei ceva, ochii lui albaştri care nu se desprind de ochii plini de lacrimi ai Klarei, *am să te aştept, cum poţi să n-ai încredere*? şopteşte Klara, părul rebel al lui Hermann are irizări roşcate în lumina soarelui de amiază, dar nu le mai auzi şoaptele, le-au acoperit cântecele soldaţilor şi ai un nod în gât, tu nici măcar nu ai dreptul să plângi, tu nu eşti logodnica celui care pleacă, eşti doar micuţa, slăbănoaga cumnată, nu poţi decât să ghemuieşti în palma transpirată batistuţa pe care ai s-o fluturi de îndată ce trenul o să înceapă să se mişte, poate că, atunci când peronul o să-i alunece sub ochi, Hermann o să te zărească în sfârşit şi pe tine şi o să înţeleagă ce ai vrea să-i spui, şi eu am să te aştept, de mine poţi să fii sigur, mâna lui Walter pe umărul tău, m-am plictisit, Christa, hai să plecăm odată acasă, ce tot dai din batistă, nu vezi că ăsta nici nu se uită la tine?

*
* *

Traian se îndreaptă în scaun, îşi desface centura de siguranţă, se apleacă, greoi, după sticla de *té freddo* de la picioare, ia câteva înghiţituri, îşi pune centura la loc, îşi roteşte gâtul înţepenit şi tace. Un timp tace şi Christa: iar a căzut în butoiul cu amintiri sau este derutată de lipsa lui de reacţie. Când reîncepe să vorbească, vocea Christei s-a micşorat.

— …Până şi corespondenţa tot în grija mea cădea! Eram singura care continua să-i scrie tatei, deşi de zece luni nu mai venise de la el nicio scrisoare. Fireşte, nu-i scriam tot ce aş fi vrut. Chiar tata, când a plecat, ne-a atras atenţia că, pe vreme de război, scrisorile sunt citite şi cenzurate…

Dragă tată, noutatea săptămânii este că Walter a intrat în Hitlerjugend.

Atât! Nici dacă scrisoarea nu i-ar fi fost adresată Obersturmführer-ului Ralf Döring, rătăcit în nămeţii de la Stalingrad, de unde armata noastră trimitea comunicate victorioase, ci avocatului Ralf Döring, plecat la un proces oarecare, tot nu i-ar fi povestit cât a scormonit mansarda după jurnalul lui Walter! N-o să-i spună nici lui Traian că murea de curiozitate să vadă de ce se trezeşte Walter cu o oră înaintea ei şi se urcă tiptil în mansardă. Şi nici peste ce a dat acolo, ea, sub colecţia de tratate de drept penal ale tatei: insigne şi broşuri despre Hitlerjugend, portrete ale Führerului şi jurnalul cu coperţi de piele, primit de Walter când a împlinit cincisprezece ani. Cum de l-a deschis tocmai la pagina în care scria despre ea?

*
* *

Dacă se uită cineva mai atent la nasul şi la pistruii Christei, sigur o trimite într-un KL, Christa are şi o fire prefăcută, interesată, de evreică, iar eu voi scăpa oricum de acest ruşinos matriarhat, pentru că mă voi duce împreună cu Horst să apărăm Germania de bolşevismul şi iudaismul mondial. Iar Klara, care are tipul fizic arian, ar trebui internată într-un Lebensborn ca să scape de atmosfera nesănătoasă din casa noastră.

Păcat că s-a grăbit să se ducă imediat cu pâra:

— …Uite, Grenma, ce scrie Walter despre mine! Şi despre Klara uite ce spune!

Şi acum, după patruzeci de ani, tot îi mai pare rău că n-a văzut tot ce mocnea în capul lui Walter de când se înhăitase cu Horst, băiatul cel mare al Gauleiterului.

— ...Ce prostii!

Bunica a luat caietul cu diferite scrisuri şi cerneluri – oare câte personalităţi ascundea Walter în el pe atunci? – şi l-a azvârlit în sobă. Pe urmă şi-a pus mănuşile de lemne, a luat sticla de gaz, l-a udat, l-a acoperit cu cărbuni şi a aruncat chibritul. A stat ciucită în faţa sobei până când pălălaia s-a transformat în limbi tot mai mici care, cu ultimul trosnet, ca un

sughiţ, au dispărut sub mormanul de file înnegrite. Legătura de piele şi cărbunii ieftini lăsaseră în salon o putoare ca de pârţuri, mai ales că era prea ger afară ca să ţină destul geamul deschis.

Dacă tata s-ar fi întors atunci, l-ar fi pârât pe Walter cât era de nesuferit şi cum începea el primul atunci când se certau, atât de urât, seară de seară:

— ...Spune, hai, unde mi-ai pus jurnalul! Tu mi l-ai luat, recunoaşte! Tu ai urcat în mansardă, când m-a strigat Horst să mergem la focul de tabără!

Dar nu i-ar fi mărturisit şi că ea, roşie la faţă de furie, zbiera:

— Crezi că mi-aş pierde timpul cu idioţeniile tale, caraghiosule! Mai bine te-ai uita la tine, nu vezi ce glas caraghios ai, ce faţă plină de coşuri! Aş vrea să văd la balul de la sfârşitul anului dacă o să accepte vreuna să danseze cu tine!

*
* *

— Du-te după Walter, plângea mama, din pat, atunci când Walter îşi încheia centura cu pafta argintie strălucitoare pe care scria *Dumnezeu e cu noi*… Nu pleca, Walter! Spune-i şi tu să nu plece, că n-o să se mai întoarcă! Sunteţi fraţi, nu vă mai certaţi ca nişte câini, du-te după el, împăcaţi-vă!

Poate doar ca să scapi de ţipetele mamei ai coborât în goană scara după Walter, care trântise uşa?

Vă urăsc pe toate, vă urăsc, striga Walter, tropăind pe scări, şi aşa, tot într-o goană a dus-o până la trenul plin de Hitlerjugend, care cântau *Heidemarie.*

Şi tu, ascunsă după panourile înalte cu portretul Führerului şi steagurile cu cruci încârligate, scâncind:

— Walter, întoarce-te! Ai auzit ce-a spus mama! Întoarce-te acasă!

Dar nu îndrăzneai să te laşi văzută, pentru că-ţi interzisese să-l conduci la gară şi cine ştie ce nebunie ar mai fi fost în stare să strige despre faţa ta pistruiată.

*
* *

— …Era primăvară, Paştele cădea destul de târziu, aproape de solstiţiul de vară, care se sărbătorea cu ruguri de foc, cu cântece… Cred că atmosfera asta l-a fermecat pe Walter, aşa a intrat în Hitlerjugend cum a plecat tata pe front şi pe urmă ne-a fost tot mai greu să ne înţelegem cu el. Treptat, toate greutăţile casei mi-au căzut mie în spate. Vecinele şuşoteau că frontul căzuse, că ruşii înaintau în Ucraina, că englezii şi americanii debarcau în Franţa, eu mă îngrijeam de aprovizionare, începuseră restricţiile la electricitate.

Dragă Hermann, eu fac acum toate cozile la Karstadt pentru că sarcina Klarei nu merge bine, mai are o lună până să nască şi doctorul a sfătuit-o să nu prea facă mişcare. După primul bombardament cu avioane Mosquito, orăşelul nostru a scăpat uşor. Klara n-a vrut să coboare în adăpost, iar mama are depresie, pentru că în familia noastră de avocaţi, cu documente atestate de la 1561, Klara este prima fată-mamă.

Degeaba are mama daruri de Casandră, tot nu vede că documentele voastre de familie au să ardă peste trei săptămâni, la următorul bombardament, iar tu ai să rămâi o viaţă întreagă să te întrebi ce-ar fi fost dacă mama şi Klara coborau atunci în adăpost? Poate şi dacă se duceau în adăpost, tot mureau, dar mureau asfixiate, pentru că dărâmăturile au astupat intrarea.

Întoarce capul, nu te uita! Ce vezi acolo? Pe mine mă văd rătăcind, istovită, picioarele îmi tremură, mâinile însângerate împing o roată de bicicletă strivită, cu spiţele strâmbe. Mă văd cum cad în genunchi, icnesc, vomit, gustul metalic, acru, în nări, mirosul de ars, de carne arsă, de putred, aerul prăfos care se tot înnegreşte, dealurile roşii care se fac tot mai negre, cerul de plumb spre care zboară hârtii, stofe sfâşiate, flori vineţii de magnolie. Mai bine ascunde-te după movilele de moloz şi aşteaptă, nu întoarce capul, nu te uita! Ce vezi acolo? Un camion cu resturi putrede, lichefiate, părinţii îndoliaţi, cine să fie, prostituatele, denunţătorii, orfanii, afaceriştii, văduvele, marii invalizi care s-au sacrificat pentru Germania Mare. Aşteptau disciplinaţi, încrezători, în adăpost, cu lanternele stinse, răsuflare lângă răsuflare, dar dărâmăturile au astupat intrarea. Au murit toţi,

arşi, asfixiaţi, arşi, asfixiaţi, arşi, asfixiaţi, iar falşii civili aprindeau din când în când lanterna ca să vadă cine a vorbit, cine a ţipat fără să se controleze.

*
* *

Dar ce-ar fi fost dacă nu ar fi pus la poştă scrisoarea pentru Hermann cu o zi înainte de bombardamentele care pe ea au prins-o în adăpostul de la Karstadt, unde intrase când a auzit sirena? *Să nu fii trist de copilul Klarei, eu te iubesc*, poate că dacă n-ar fi scris asta la sfârşitul scrisorii, Hermann n-ar fi purtat-o în căptuşeala hainei, chiar şi atunci când i-au amputat, în trenul sanitar, piciorul.

Christa respiră adânc şi încearcă să-şi destindă spatele crispat. Durerea s-a cuibărit deasupra feselor, un animal triunghiular care o muşcă fără oprire. Dar ea ţine mai departe mâna cu pielea uscată, împestriţată de pete maronii, pe volan şi se uită în oglinda retrovizoare la maşina care vine din spate.

— ...Nu neg spiritul meu de aventură, draga mea! Însă, dacă aş fi considerat că există cu adevărat un risc prin călătoria în România, fii sigură că nu te-aş fi invitat să mă însoţeşti!

A, s-a hotărât în sfârşit şi Traian să-i răspundă! Defensiv, precaut, să nu cumva să enerveze şoferiţa! Ceea ce înseamnă că ar putea şi în alte ocazii să se controleze! Vocea ei se ascute brusc.

— Să nu mai vorbim despre modul în care m-ai invitat, dragul meu! Ai făcut-o după ce oricum dăduseşi răspunsul la Centrul Cultural German! Ba chiar şi fostului tău coleg de studii, am uitat cum îl cheamă, academicianul român! Lui, cum ţi-a telefonat, i-ai promis să faci călătoria! Nu ai venit să te sfătuieşti cu mine înainte să iei decizia! Niciodată n-o faci! Tu eşti un lup singuratic, pe toate le hotărăşti de unul singur şi pe urmă mă inviţi, foarte politicos, să mă supun deciziei tale… Iartă-mă, dragul meu, dar nu am niciun chef să mai văd o dată ceea ce a trebuit să văd în copilărie…

Crezi că nimeni nu ne urmăreşte cu binoclul din tribune, din balcoane? Nimeni nu ne împarte în grupuri, nimeni nu ne dirijează de la capătul şirurilor de bănci? Nu sunt difuzoare care să ne întărească ovaţiile, nici arme automate îndreptate spre noi de la ferestrele care ne înconjoară?

Suntem aici doar noi, cei care zi de zi coborâm disciplinaţi în adăposturi, zâmbind patrulelor? Noi singuri, orfanii, văduvele, părinţii îndoliaţi, damele de consumaţie, denunţătorii, profitorii de război, marii invalizi, ne descoperim capul plecat şi Îl aclamăm cu glasurile noastre care nu răguşesc niciodată?

*
* *

Ea nu dă drumul frazei care nu poate răzbi dincolo de buzele ei, strânse, de pe care rujul s-a şters la *market tourist*-ul unde ea a băut un espresso, iar Traian un *decaf* şi s-a uitat după adolescente cu umerii înguşti şi sânii necrescuţi, ieşind din maiouri decoltate, şi cu picioare lungi, slăbănoage, aşa cum avea şi ea cândva!

Şi de mult nu mai are niciun chef să explice nimănui ceea ce, de atâtea zeci de ani, se străduieşte să uite. Lumina galbenă, roşie, care se înteţeşte deasupra Rinului plumburiu, până atinge dealurile roşii, până atinge cerul roşu-prăfos, în timp ce ea aleargă pe bicicletă, aleargă, cine a spus că pe Bergstrassse a căzut bomba? Gâtul îi e înfundat cu praful cenuşiu, gustul de ars, de funingine, pe limbă, icneşte, bicicleta s-a poticnit de un corp moale şi a aruncat-o între mormanele de moloz care fumegă, imense, pe cerul roşu, se ridică în patru labe, e desigur un vis că merge împiedicându-se în sârmele negre, fierbinţi, care ies din moloz, din scândurile prăfuite, pline de cuie, din picioarele frânte ale mobilelor. Cade, se ridică, aşchii, cioburi fierbinţi, pietre ascuţite i se înfig în coate, în genunchi, în pulpele zdrelite, uite o inexplicabilă zdreanţă vineţie, murdară, o creangă de magnolie înflorită, roz-alb veştedă, asfixiată, care iese din mormanul de moloz odată cu ultimele limbi de flăcări, şi ea scurmă cu unghiile, rupte, însângerate, urlând: Klara, mamă, de ce, de ce, de ce? Doar le-ai rugat de-atâtea ori să se ducă în adăpost când o să sune sirena, erau greoaie, depresive, bolnave, de ce, de ce? Ca să rămână doar ea să rătăcească, cu gâtul sufocat de aerul înecăcios, de praful cu gust de ars, printre movilele de moloz în care se aud scrâşnind lopeţi, sunt prizonierii de război francezi, americani, ruşi, polonezi care caută bombele neexplodate, care îi scot pe cei morţi, asfixiaţi, striviţi de sub ruine.

*
* *

De fiecare dată când revine la poveştile din trecutul ei, Christa devine irascibilă. A trecut de mult faza plânsului în pat, după ce fac dragoste, e drept şi că fac tot mai rar, corpul ei se usucă şi este tot mai neprimitor, doar secreţiile trecutului au rămas intacte. Pentru această iritabilitate o să se scuze, peste vreo oră, două, depresia lasă urme, înţelege şi tu, el înţelege, el nu se înfurie, nu reacţionează în niciun fel, mai bine să se descarce, să spună ce vrea decât să conducă nervoasă.

— Te-ai supărat când am spus că e o ţară la capătul lumii şi, *stricto sensu*, ai dreptate… Dar lucrurile nu stau de fapt aşa. Drumul până acolo durează două ore, dar nu mai socoteşti şi zilele acestea de mers la Roma, drumul dus-întors la aeroport…

— Ştii bine, draga mea, că nu vreau să te oboseşti cu…

— Nu e vorba de mine, sunt obişnuită să fac faţă dacă e nevoie… Tu eşti însă cel care se lamentează că nu are spor, că mereu îşi întrerupe lucrul tocmai atunci când... Tu te vei plânge peste o lună că n-ai să poţi preda la termen cartea întârziată. Îţi cunosc obiceiul de a evita discuţiile neplăcute sau măcar de a le amâna până când nu mai au niciun rost, de aceea insist să vorbim măcar în ceasul al treisprezecelea. Încă mai este timp să te răzgândeşti, cum ţi-am spus, la vârsta noastră problemele de sănătate sunt o bună scuză, solicitările urgente ale ministerului pot fi, de asemenea, invocate… De ce să te expui de bunăvoie pericolelor…?

Autostrada fără sfârşit, tăiată în două de gărduleţul de leandri, încărcaţi cu flori albe, roz, roşii. Culmile împădurite urcând spre cer, cu petele albe ale satelor medievale, cocoţate acum sute şi sute de ani, lângă izvoare.

*
* *

— Pericole au fost, nu le neg, dar acum situaţia este radical schimbată. Vreau să spun că e schimbată în ceea ce mă priveşte… Sunt cetăţean străin, mă bucur de protecţia ţării mele adoptive, în plus, fostul meu coleg Alexandru Stan, pe care l-ai pomenit, are acolo un cuvânt greu de spus. Iar eu garantez pentru el, doar ne ştim de la douăzeci de ani, de când am venit

împreună la studii… Ne-am despărţit atunci când el s-a decis să se întoarcă în ţară şi eu am ales să rămân aici. Inteligent, briliant, draga mea, chiar dacă nu s-a prea omorât cu cercetarea de când i s-au oferit funcţii importante… Dar ce bucurie să-l revăd neschimbat după atâţia ani, doar cărunt, fireşte, cu kilograme în plus, cum se întâmplă… Ca de un frate regăsit m-am bucurat şi, deşi timpul a fost scurt, mi-a dat probe de prietenie… Suficiente…

— Şi eu îl apreciez, se vede imediat omul cu bună educaţie, omul călătorit… Mare diferenţă faţă de acei prieteni ai lui de la Ambasadă de care se tot plânge că îi este greu să scape, dar tot insistă să-i invităm la noi acasă. În privinţa aceasta însă, iartă-mă, am fost şi rămân inflexibilă. Şi nu ştiu câte probe de prietenie ţi-a dat acest domn, ştiu însă că până acum el a avut destule probe ale prieteniei tale. A avut nevoie de invitaţie la congresul de la Berlin şi a primit-o, a vrut să meargă la conferinţa de la Basel şi l-ai recomandat, a vrut burse pentru studenţii lui, între care şi fiica, te-ai dat peste cap să le obţii… Dacă nu toţi cei invitaţi au ajuns la vreme sau dacă nu au primit toţi paşapoarte, tu, dragul meu, te-ai enervat mai tare ca el… Înţeleptul Alexandru a fost mulţumit pentru că fiica sa a putut primi bursa… o tânără care sunt sigură, de altfel, că o merită din plin.

Soarele orbitor. Căldura. Ochiul lui, bucurându-se de frumuseţea de cartolină a peisajului şi vibraţia emoţională, când recunoaşte ceva ce vine la fel de departe din viaţa lui ca şi amintirile copilăriei din ţara depărtată. Ca şi versurile lui Homer care curg, mecanic, indiferent de golul speriat din el. *Pietroasă, aspră-i Ithaca, / dar ca mamă bună creşte feciori voinici/ şi-apoi nimic mai dulce ca ţara ei nu pot vedea pe lume.*

*
* *

Ea ştie că e prea târziu ca să-l mai poată întoarce din drum. Dar nu se poate opri să nu insiste.

— Şi, dacă te-ai decis să înduri neplăcerile acestei călătorii, măcar să fi fost un şir de prelegeri, nu o simplă conferinţă! Care, în treacăt fie spus, dacă am înţeles bine, nici măcar nu este plătită aşa cum eşti obişnuit. Să te întreb cât vei primi pentru ea sau mai bine nu? Ca să nu spun ce rezerve am faţă de scrisorile pe care ai început să le primeşti! Cel puţin cea pe care ai

binevoit să mi-o traduci, iartă-mă, este de-a dreptul servilă. Cum poate un academician, un director de Institut, să te linguşească astfel? Şi ce-ţi scrie acel Victor, acel văr de care abia îţi aduci aminte? După ce ani de zile nu ai primit nicio scrisoare, nu ai ştiut nimic despre părinţii, despre fraţii tăi, acum eşti asaltat de corespondenţă. Felul cum taci îmi confirmă că am dreptate…

— Nu, nicidecum, draga mea… Tac doar pentru că nu văd ce rost ar avea să mai răspund… De ce prelungim această dispută inutilă din moment ce zarurile sunt aruncate?! Dacă fac bine sau rău mergând acolo, vom vedea la întoarcere… Într-o situaţie precum cea de acum, niciun om civilizat nu mai poate da înapoi… Dar nu toate sunt aşa cum le crezi tu. Alexandru Stan, de pildă, nu are nevoie de invitaţiile mele ca să colinde lumea, el îşi reprezintă ţara în cele mai înalte foruri ştiinţifice. Nu ştiu cum sunt cei care îmi scriu acum, din nenorocire, toţi cei apropiaţi, aşa cum chiar tu ai spus, nu mai trăiesc decât în mintea mea… Eu pot să mulţumesc lui Dumnezeu că mi-am făcut o viaţă şi o carieră aici, în timp ce, dacă rămâneam acolo, muream pe front sau putrezeam într-o închisoare…

Oraşul începe să se zărească departe, într-o ceaţă lăptoasă, străvezie, sub un cer alburiu.

Capitolul 9
Generaţia expirată

— Planul de măsuri! Ce holbezi ochii la mine cât cepele?!

Se ţine deocamdată să nu răcnească la el, deşi, de fiecare dată când îi vede nasul poros, striat de vinişoare violacee, îi vine să-l dea afară din birou, cu picioare în cur.

Numai că nu-l poate da afară din birou, pentru că el l-a chemat la raport, Nuţi, trimite-l pe căpitanul Gherghina, cu dosarul în lucru şi planul de măsuri, ştie el ce plan, da să vină pe loc, nu când se trezeşte din mahmureală!

Şi nu-l poate da nici afară, pentru că nu a dibuit încă cine mai sunt sfinţii care i-au vârât în secţie jigodia asta. Dar o să-l facă să-şi rupă gâtul singur, azi, cu dosarul Transfugului: trebuie numai să fie cu ochii pe el, să nu-i compromită lucrarea.

— De săptămâna trecută, planul de măsuri trebuia să fie pe masa mea! Aici! (Bate cu pumnul în masă.) Unde e?

Îşi lărgeşte cravata la gât şi-şi desface nasturele cămăşii.

*
* *

La controlul de rutină de săptămâna trecută, medicul Direcţiei, Felceru, cum îi zice el şi-n faţă, i-a atras atenţia s-o lase mai moale, că tensiunea, colesterolul, plus coxartorza…

— Data viitoare, dacă analizele arată la fel, o să trebuiască să-ţi fac raport! Vrei să te trimit în pensie anticipată?

Felceru s-a luminat la faţă când i-a împins, şerpeşte, sticluţa de Ballantine. Dar a mormăit:

— Pentru binele dumitale îţi spun! La mulţi dintre voi bolile profesionale sunt date de necumpătare, viaţă nesănătoasă, dar la dumneata e doar stres şi viaţă sedentară! Arătai altfel când făceai teren, dar nu te poţi plânge că ai fost avansat…

Şi tot aşa, tranca-fleanca-mere-acre, s-a gargarisit Felceru. Vorbeşte ca să fie auzit ce principial e! Se cacă pe el de fricos ce e, de când i-au dat

grad, pistol şi l-au băgat în sistem.

E drept, clădirea e echipată, de sus până jos, cu tehnică de ascultare, dar cine-şi pierde vremea cu unul ca el şi cu sticluţele care le primeşte? Moare după visichi, Felceru, dar *Afară* n-o să iasă nici cu picioarele înainte, la câte ştie, e zidit la noi în sediu. Se cacă pe el de frică să nu-l facem scăpat de la o fereastră, ca pe colegul lui, Abraham Schechter, cu care am umplut şapte dosare mari până i-am dat brânci de la etajul zece al Urgenţei, CIA şi Mosadul nu au mai putut aduna un oscior din el! Dar se compară beţivul de Felceru cu ditamai doctorul Şefului cum se compară un răcan cu generalul Doicaru! De la Felceru nu auzi un *mulţumesc*, dar ia cu o mână dibace sticluţele, le preferă pe astea micile, de plastic, le vâră în geanta în care ţine trusa medicală de prim ajutor.

— La sală! zice tare, pe urmă. Dă burtica asta jos! Şi mai ales, orice-ar fi, nu te enerva, ţine minte!

*
* *

Nu se enervează, dar se dă mai în spate cu scaunul, i se pare sau chiar l-a ajuns damful de palincă stătută amestecat cu loţiune Tarr de bărbierit? Duhoarea de beţiv a nenorocitului ăstuia de Gherghina care altceva decât să stea drepţi n-a deprins din toată milităria...

— Da, să trăiţi, tov colonel! Planul de măsuri pentru urmărirea informativă a transfugului Manu Traian, da, se lucrează la el! Am adus şi dosarul, da… (Citeşte de pe o hârtie, se împiedică la anumite cuvinte…) Manu Traian, născut la 3 aprilie 1922, în comuna Cărbuneşti – Dolj, director la Institutul European de Cercetare a Mediului…

— Bă, tu n-ai apucat alfabetizarea obligatorie din ’56 de citeşti aşa împiedicat? Nu te-ai dus să faci cursurile, este? Păi, bă, cultura şi învăţământul ideologic se bagă cu forţa în aparat, n-ai vrut, uite cum ai rămas! Da să ciripeşti pe la colţuri că de ce nu te avansez, asta poţi, ai, tu-ţi curu mă-tii! Crezi că nu ştiu ce scoţi pe gură? Nu eşti în stare nici să citeşti ce-ai pe hârtie?

— Tre să-mi schimb ochelarii, toarăşu colonel!

— Când să-ţ schimbi ochelarii, dacă zaci pân crâşme, tembelule? Dă-i, bă, odată, drumul!

*
* *

— …Am reactivat agentul Emilian, care din cauza funcţiei de răspundere are deplasări de servici…

— Ai reactivat-o pe mă-ta, bă toarăşu! Nu „din cauza“, ci „pentru că are“! Iar pe agentul Emilian io l-am reactivat! Io, uită-te la mine! I-am adus notele din data de 4 martie, şi ultima, adnotată de mine la 9 mai, le ai la dosar sau le-ai uitat la crâşmă? Dă să le văd, că de la tine nu cred o iotă! Dă tot dosaru mai bine! Păi, bine, bă toarăşu Gherghina, aştepţi să îţi fac io treaba? Dosarul „Savantul“ are douăzeci de file şi mai mult de jumate sunt notele lu profesoru Stan, care i-am fost şi îi sunt ofiţer de legătură şi întreţine corespondenţa cu transfugul sub supravegherea mea!

— ...Mai ar fi cererea de verificare la Cartotecă, toarăşu colonel, uite-o acilea…

— Care a făcut-o Matei, un spanac! Răspund după trei săptămâni că n-au nimic înregistrat! Un cuib de putori!

— Aveţi dreptate, toarăşu colonel, io i-am zis lu pămpălău de Matei că degeaba o face! Că p-asta n-am făcut-o io!

— Da, chiar! N-ai făcut-o tu p-asta, dar tu, bă, tu ce-ai făcut? La ce ţi-am semnat decont de deplasare, la ce-ai ciugulit diurne? Ce lucrezi de trei luni, zi odată, până nu-mi ies din răbdări?! Ce-ai făcut ca să-l brichiseşti pe transfugu ăsta, în afară de ce am adus de la Emilian?

— Am două note, toarăşu’ colonel, să trăiţi.

*
* *

Fila nr. 12

Subsemnatul Fodor Pavel, fiul lui Nicolae şi Elena, născut la 1 noiembrie 1917 în Calafat, domiciliat în Bucureşti, strada Caragiale nr. 18, sectorul 2, declar prin prezenta următoarele:

Am cunoscut pe MANU prin anul 1944. El îşi făcea un doctorat la Sorbona, eu lucram la legaţia României.

Nu am avut niciun fel de relaţii cu el.

Nu cunosc nimic despre activitatea sa politică.

Nu cunosc persoanele cu care ar fi avut legături în ţară sau în străinătate în afară de colegul Stan Alexandru cu care venea prin legaţie să prelungească viza.

Spunea că vrea să plece în America.

Prin aceasta se vede că ducea o activitate duşmănoasă guvernului nostru de democraţie populară.

Era potrivit de înalt, părul blond, începuse să albească devreme, ochi verzi-albaştri, cunoştea bine limbile franceză, italiană, germană, engleză.

Nu am nicio relaţie cu el în prezent şi nu cunosc nimic despre situaţia lui actuală.

Drept care dau prezenta declaraţie liber şi nesilit de nimeni.

sss. FODOR PAVEL

*
* *

— Bă, ştii ce faci cu asta? Poţi să te ştergi la cur cu ea! Fodor, ăsta, e din lotul spionilor americani, este? De i-ai anchetat tu, şi când te vede îşi aduce aminte cum l-ai ciomăgit şi l-ai priponit şaisprezece ani! Ce i-ai făcut, i-ai strivit degetele în uşă, de scrie doar trei rânduri, nu ştiu, n-am văzut?! Păi, asta-i muncă de informaţie? Ăsta e războiu nostru secret? Ce dracu, toarăşu, lucrezi de atâţia ani în instituţia noastră şi tot n-ai aflat ce înseamnă un dosar? Un plan de măsuri? Ţi-am atras atenţia de atâtea ori că trebuie să-ţi ridici nivelul profesional!

— Da, toarăşu colonel, aşa cum a spus toarăşu Nicolae Ceauşescu, ridicarea nivelului este sarcina întregului nostru popor şi uite şi ceailantă notă informativă, furnizată de agentul „Ene“.

*
* *

Fila nr. 14-15

Notă informativă

Profesorul MANU TRAIAN, l-am cunoscut prin o recomandaţie a lui Victor Georgescu. Cunoştinţa am făcut-o cu el în luna Maiu 1981. Pe baza recomandaţiei dată de Victor Georgescu el a obţinut pentru mine sigiorno de şedere în Italia, ca refugiat român, după aceia nea condus la Comitato per profughi rumeni din Roma via Babuino 149 pentru ami pregăti mai departe actele necesare pentru plecarea în Canada. Am aflat cu această ocazie următoarele:

A plecat din ţară în 1941 cu paşaport român la studii. În ţară a lăsat o logodnică care n-a vrut să vină cu el sau el na loat-o.

În 1947 a fost rechemat în ţară. Refuzînd acest lucru i s-a loat cetăţenia română şi a fost foarte supărat pentru aceasta.

Face politică de dreapta pentru că este în comitetul refugiaţilor români din Roma care este sub conducerea lui. Menţionez că într-o seară în luna iunie 1984 am avut ocazia să iau masa împreună cu el şi cu consulul Canadei la Roma cu care ocazie sa vorbit şi despre obţinerea vizei mele de intrare în Canada.

Am aflat deasemenea că este foarte bine introdus şi are mare trecere pe lîngă Ministerul Italian.

Datorită recomandaţiei lui Victor Georgescu cît şi faptul că am avut convorbiri dese cu el s-au stabilit între mine şi el relaţiuni strînse de cunoştinţă şi mă bucur de prietenie din partea lui.

Potrivit de înalt, albit de tînăr mi-a spus, barbă, ochi albaştri, căsătorit cu o femeie cu copii mari.

Sursa „Ene“

*

* *

Trage de pe masă pachetul de Dunhill, îşi aprinde ţigara, face rotocoale de fum şi tace. Se uită în tavan, fumează şi tace, cu mutra lui bonomă, de contabil la CAP.

L-a prins pe animal şi n-o să-i mai dea drumul din gheare. Savurează execuţia care urmează, îşi trece mâna prin părul creţ, i s-a rărit pe fruntea pe care îi creşte un os, un lipom, ce-o fi, un corn, sper că nu mi l-ai pus tu, i-a zis nevestei şi ea: Eu? Dracul din tine îşi scoate coarnele!

Gherghina a încremenit, în poziţie de drepţi, i-ar da foc dac-ar putea, numa cizme-n burtă şi-n testicule! Dar n-are ce face, trebuie să stea drepţi şi să-nghită, pe cine-o mai avea în spate? Pantiuşa? Doicaru? Nimeni şi nimic n-o să-l mai ajute: detaşare la Secţia de Filaj şi Investigaţie, până îi ies actele de pensie, să umble prin blocuri, să tragă la ţuici cu administratorii.

— Apă de ploaie şi-asta! Tot un căcat! îi dă în fine verdictul. Văd că mai ai o foaie, dă-mi-o şi p-asta! Cine-a făcut-o? Locotenentul Matei?

*
* *

Ministerul Afacerilor Interne
Strict secret
Exemplar unic
Fila nr. 25

Notă-raport – privind pe numitul
Manu Traian

În discuţiile purtate în ziua de 1 august 1985 cu „S. A.“ şi „V. G.“, legături oficiale ale organelor noastre, a rezultat că va sosi în ţara noastră numitul MANU TRAIAN – şeful Institutului European de Cercetare a Mediului Mediteranean, director în Ministerul Cercetării, Italia. Acesta va sosi prin punctul de frontieră Otopeni în ziua de 12 august.

Despre MANU TRAIAN se cunosc următoarele. Este născut în comuna Cărbuneşti, fiul lui Ion şi al Mariei, de naţionalitate română şi cetăţenie italiană.

În perioada anilor 1940-1941 Manu Traian şi-a trădat patria, plecînd la studii în Franţa şi Italia. În prezent duce o activitate potrivnică statului nostru. Din aceleaşi surse se cunoaşte că MANU TRAIAN are legături cu cercuri oficiale şi ştiinţifice italiene, olandeze, franceze şi americane.

Lui MANU TRAIAN i s-a reţinut o cameră la Hotel Intercontinental.

Locotenent
Matei Silviu

*
* *

— Deci soseşte pe 12 august, da? Şi azi în cât e? 10 august, da? Ora 15. 36. Şi planul de măsuri unde este?

— Se lucrează, toarăşu… Am loat legătura la hotel, la aeroport, aştept…

— Ce aştepţi, bă animalule?! răcneşte, pe neaşteptate, colonelul Ispas. Ce e de aşteptat? Nici până acum n-ai învăţat ce înseamnă plan de măsuri? Plan de măsuri, înţelegi, boule?! Plan de măsuri! Ăla intră în ţară, acu intră pe aeroport şi tu, animalule, n-ai pregătit nimic! La sapă, acolo e locul tău, nu la noi! Ieşi, tu-ţi curu mă-tii! Dosarul rămâne la mine! Şi nu te mişti din birou până la noi dispoziţii!

Prin uşa deschisă, intră zgomotul maşinii de scris, scârţâitul podelei sub cizme, o închide după ce îi spune lui Nuţi să-i facă legătura.

Acum, cât vorbeşte la telefon, îşi poate pune picioarele pe birou, americăneşte.

*
* *

— Cine dracu mi l-a trimis pe idiotul asta? Unde a lucrat înainte? Se vede! Se face Canalul din nou, să se ducă-n pizda mă-sii înapoi, acolo! Ei, nu chiar acum! Acum să meargă pe teren, la urmărire informativă, să echipeze cu mijloace TO, că de mai mult nu e în stare. Îţi trimit chiar azi nota, dă-i drumul la actele de pensionare, că de mult îl păşteam! Aici e lucru fin, toarăşu colonel, dă-mi unul şcolit, cum îl cheamă pe locotenentul ăla fiţos de la Direcţia I, UM 0744, care a făcut şi sesizarea la Cartotecă? Da, da, ştiu cine-i ta-su vitreg, îl ştiu pe toarăşu colonel, ştiu că şi mama lucrează în aparat, te cred, e arătoasă şi-acu, dar ştii părerea mea despre femei! Femeile se spurcă uşor, se fac duble, triple, aşa e firea lor, muierile la cratiţă, dacă mă întrebi pe mine, excepţia e doar Toarăşa! Nu po-să-ţ spui în ce belea ne-a băgat beţivu de Gherghina, fă repede actele pentru Matei, e lucrare urgentă! Are dreptate Şefu, toarăşu colonel, avem nevoie de o reformă instituţională, dar adevărată! De profesionişti adevăraţi avem nevoie, de oameni tineri, cu şcoală! Instituţia noastră e blocată de oamenii Trădătorului, de toţi defecaţii ăştia cumpăraţi de americani, alfabetizaţi de mine cu de-a sila în ’56! Ce să alfabetizezi la ei dacă Drăghici a semnat

atunci ordinul, dar el n-a vrut neam să vie la cursuri! Generaţia expirată pe care Trădătorul a ţinut-o la sânul lui! Cu ăştia, nu mai e nimic de făcut, toarăşu colonel! La cimitirul elefanţilor! Ei, noi! Noi suntem excepţiile, nu vezi că nu se face o vânătoare fără noi? Ne vedem sâmbătă la casa de oaspeţi din Brădet, da, toarăşu colonel?

Partea a doua
Acasă

Capitolul 10
La aeroport

N-am nimic altceva de văzut decât vârfurile plopilor, chelite de toamna care se apropie, antenele de televizor şi rufele din balcoanele de vizavi etc., adică vederea obişnuită de la fereastra unui apartament de locuinţe proprietate personală, etajul şapte, în Militari, Balta Albă, Pantelimon, Berceni sau oricare dintre noile şi frumoasele noastre cartiere din glorioasa noastră patrie. Profit de faptul că ceilalţi s-au cărat ca să mă lăfăi pe canapeaua extensibilă, acoperită de cerga roşie care pişcă, ultimul snobism de căcat al bieţilor mei părinţi, care tot încearcă, fără şanse, să se racordeze la moda de doi lei a clasei de mijloc bucureştene, din acest glorios sfârşit de secol. Dar n-am stare şi mă foiesc prin sufragerie – cum îi spune, inadecvat, tata, pentru că am mâncat şi vom mânca totdeauna în strâmta noastră bucătărie. Sau living, cum vrea să o boteze, cu eterna ei lipsă de succes, mama, infatigabila Casandra, neascultată de nimeni. Sau, mai pe ţărăneşte, camera bună. Am răvăşit colecţia de Clasici ai Literaturii Universale, aşezaţi alfabetic, inginereşte de tata, care, altminteri, credincios tradiţiei sale profesionale, nu serveşte beletristică, doar o aşază în rafturi, ca la cimitir, cruce lângă cruce. Dar în eterna bibliotecă Dana, nimic ca lumea de citit, Faulkner şi Alexei Tolstoi, şi Hermann Hesse, mai bine îi ziceam lui Gimmi că i-am pierdut *The Spy Who Came in from the Cold*, când mi l-a cerut nu ajunsesem decât până la jumătate, şi motivul, aiurea! L-a cerut de sanchi, pură răutate! Cin-să creadă că vrea ta-su să citească John Le Carré! Vrea toarăşu colonel să se mai inspire de la grăsuţul Smith, ăla da personaj, beton! Dacă ar fi aşa şi securiştii noştri, ne-am înghesui şi mai tare să intrăm la Şcoala din Băneasa, unde cică au dat patru din premianţii de la Şincai! Am umplut scrumiera de mucuri, ba chiar am contribuit şi la decorarea livingului Casandrei-Clementina, lipind cu clei o vedere din Praga şi una din Berlinul de Est, trimise de colegii tatei, dintr-o fericită

deplasare de serviciu, peste petele scorojite de la ultima inundaţie a vecinului de deasupra. Şi, pentru că meseria m-a prins, am mai adăugat o poză cu Maradona, cam nasoală, din *Informaţia Bucureştiului*, şi una cu Rolling Stones pe care am găsit-o într-un teanc de *Nouvel Observateur*, *L'Express*, *Paris Match*, pe care mi le-a aruncat nea Victor, ultima oară când a călcat pe la noi.

— Ia-le, bă puţă, mi-a zis, că io ce să fac cu ele, e-n engleză!

De unde le avea Victor? Cine ştie biznisurile lui Victor, regele şopurilor, valutist cu vechi state de serviciu?

*
* *

La pomenirea de trei luni a lui Buni m-am gândit prima oară la unchiul Traian, ştiam de la nea Victor că în vară o să vină şi m-am gândit că oricum pentru Buni vine prea târziu. Odată l-am auzit la Europa Liberă, dar mama spune că nu era el, că era Virgil Ierunca. Atunci m-am gândit că, dacă s-ar fi însurat cu Buni şi ar fi rămas aici, pe mine m-ar fi chemat Daniel Manu. Dar de fapt nu m-ar fi chemat, fiindcă mama este adoptată de Buni şi, de când s-a măritat cu tata, o cheamă Izvoranu. Şi atunci m-am hotărât să nu mă mai gândesc dinainte cum o să iasă, ca să nu stric totul, dar eram sigur că, şi fără să-mi fac dinainte un plan, tot o să stăm într-un fel numai noi doi de vorbă. „Tu eşti Daniel, nepotul Ei, vino să-mi spui dacă Ea povestea despre mine vreodată", ar fi trebuit să-mi spună.

La toate astea m-am gândit atunci, la aeroport, sub lumina aia enervantă în care n-ai cum să-ţi ascunzi coşurile şi punctele negre şi părul ăsta nenorocit care se încăpăţânează să nu se aşeze, dacă aş avea un gel cum i-a adus colonelul de ta-su lui Gimmi, mi l-aş aşeza aşa, panc! panc! panc!

Dar, în privinţa luminii, numai pereţii de sticlă ai aeroportului sunt de vină, deşi probabil nu poţi să construieşti la sfârşitul mileniului doi un aeroport de modă veche. Şi chiar Gimmi, care ai lui au video şi două maşini în curte şi Gimmi nu iese din treninguri şi adidaşi veritabili, Gimmi mi-a zis pe şest că aeroportul nostru e făcut după planurile celui de la Frankfurt, care oricum este cel mai mare din Europa. Ceea ce ar fi o premieră mondială absolută, pentru Gimmi, să nu spună el o minciună, ca să se dea mare!

*
* *

Şi, în timp ce mă uitam în dreapta, în stânga, excelent, meserie, aeroportul! n-am fost pe față că mama mă ţinea în colimator şi, de necrezut!, pentru prima oară s-a prins şi pisăloaga de Casandra ce am eu în minte, prin urmare, aiurea, ca de obicei, cum e ea, notă de subsol, Buni ar fi folosit cuvântul *deplasată*, deci mama, deplasată, cum este de obicei, a pus imediat la curent pe toată lumea de cum stăteau lucrurile cu mine:

— ...Îţi place, Daniel, aeroportul? striga mama. Vezi ce bine că m-ai ascultat până la urmă şi ai acceptat să vii să-l aştepţi şi tu cu noi pe unchiul? Bunicul! Strănepotul! Străbunicul nostru! Vezi ce bine că o dată în viaţă m-ai ascultat şi tu pe mine? Vezi ce mare, ce frumos, ce nou e aeroportul nostru?

Şi sigur că nu erau ele făpturile gingaşe care să piardă o asemenea ocazie şi să nu dea drumul la bandă, aşa că m-au luat în gheare:

— ...Deci n-ai mai fost niciodată în aeroport? Cum aşa? Cum aşa? Cum aşa?

— Aţi auzit ce spune Clementina? Daniel acum intră în aeroport prima dată!

— Pune-ţi o dorinţă!

— Ia o piatră în gură!

— Cum aşa? Cum aşa?

— Chiar aşa? Acum intri în aeroport prima oară? Ia te uită! Ia te uită! Iateuită!

Şi eu ce era să le răspund decât: *how funny!* Şi a trebuit să mai îndur o vreme până să uite de mine şi să înceapă iar să schimbe între ele reţete, tot calculându-şi chenzine, concedii medicale, rate. Ameţite de vacarm, după o cursă cu obstacole începută de dimineaţă, de la şase fără un sfert, de când ieşiseră pe uşă cu ciorapii strâmbi şi foarte întârziate, şi până în momentul când eşuaseră pe bancheta de vinilin albastru, cu trei ore înainte de sosirea avionului, reuşiseră să scape cu viaţă din toate maşinile, tramvaiele, troleibuzele, autobuzele, care deraiaseră, se împotmoliseră, se înzăpeziseră, luaseră foc, şi să adauge pensiei, nu prea îndepărtate, procentul cuvenit din

rodul unor încordate ceasuri de muncă pline de realizări, răspunderi, succese. Aşa că, ieşite dintr-un stres şi intrate în altul, îşi scoseseră călcâiele umflate din pantofi şi-şi desfăcuseră pe furiş fermoarele, copcile, cordoanele deasupra stomacurilor umflate, arse de hiperaciditatea îngrijită decenii la rând în cantine de instituţie şi şedinţe de analiza muncii, îşi potriviseră rochiile de ocazie ce scoteau aburi de colonie Jubileu şi Femina spray pentru subraţ şi se întorseseră iar la persoana incitantă, sacrosanctă a musafirului: celebrul în toată lumea Traian Manu!

*
* *

— …Se spune că a fost cel mai inteligent din familie.

— Cel mai cultivat, de fapt.

— Cel mai ambiţios, mai degrabă.

— Cel mai muncitor.

— Cel mai viril, presupun.

— Cel mai dornic să se ajungă!

— El e muncitor, ambiţios, inteligent, dacă vrei, dar suflet n-a avut niciodată.

— Pe el, nu l-a interesat decât să plece! Nu l-a interesat în ce condiţii, nu l-a interesat cu ce sacrificii…

— Cine nu se adaptează aici n-are decât să plece!

— El a ţinut să intre în competiţie într-o lume străină. Aici toţi îl ştiu c-a fost copil din flori! Mama lui, o fostă spălătoreasă, l-a crescut din greu, cu mâinile ei, cu acul…

— A plecat ca să scape de influenţa familiei – tatăl, moşier bogat.

— Negustor!

— Dentist!

— Tatăl i-a dat de mic banii pe mână, fraţii lui se lansaseră în jocuri de cărţi, cazinouri, bursă, curve, viaţă de noapte, pe el nu l-a interesat decât cartea…

— Şi-a părăsit aici fraţii sugari, tatăl bătrân, infirm şi nu s-a mai întors niciodată să-i vadă!

*
* *

— Un adevărat cult a avut pentru mama lui! Fină persoană, domnişoară de familie, crescută la călugăriţe, cu pian, cu limbi străine! Când ea a murit, el n-a mai suportat să stea aici, a plecat în lume.

— Mama lui a murit pe loc de inimă, când el a anunţat-o că are de gând să plece!

— Mama lui a paralizat, tot aşteptându-l să se întoarcă! Douăzeci de ani l-a tot aşteptat singură, bătrână, nebună, fără nimeni care să-i deschidă uşa!

— Iar el, în tot acest timp, nu i-a trimis niciun pachet, nicio invitaţie – nicio valută în bancă!

— Nicio scrisoare…

— Mi se pare totuşi o lipsă de caracter…

— Chiar o lipsă de sentimente! …

— Toţi care reuşesc în viaţă reuşesc cu un asemenea preţ! Chiar te rog să verifici!

— Din cauza mamei lui a rămas burlac! A adorat-o! A făcut avere, şi-a făcut relaţii şi o situaţie acolo! Dar o familie n-a reuşit să-şi facă!

— Soarta celebrităţilor! Aşa îşi plătesc aroganţa, egoismul, cinismul din timpul vieţii…

— Aşa ajung să moară în mizerie! Alcoolici, boemi, nebuni, bolnavi de sifilis şi de SIDA… părăsiţi de toţi, aruncaţi la groapa comună!

— Ca Amadeus… Ca Eminescu.

— Victor, care e de-o vârstă cu Traian, îşi aduce aminte că mama lui Traian a fugit cu un bariton, tatăl i-a murit în duel şi pe el l-au crescut strâmtorat bunicii…

— Tatăl lui plecase în America, mama se recăsătorise, avea alţi fraţi vitregi, altă familie.

— Tatăl i-a murit pe front înainte ca el să se nască! Mama l-a crescut singură, dintr-o leafă de biată institutoare, care n-avea cum să-i ajungă pentru taxe, şcoli, lux!

— Greşeala mamei lui a fost că a refuzat să-şi refacă viaţa! El, la prima ocazie, a abandonat-o!

— Mama lui a murit la naştere.

— Mama lui a murit înainte ca el să se nască! L-a crescut tatăl orb, surd, erou de război, mare mutilat faţă de care el avea un ataşament bolnăvicios!

— A! De aceea a ţinut Traian să ajungă bogat, influent. Să fie cineva!

— Un fiu demn! A ţinut morţiş să se realizeze!

*
* *

— Ce suflet nobil! Ce fire tare!

— Totuşi, exagerat de ambiţios! Nu găseşti?

— A ţinut să-şi ia revanşa faţă de bogaţii familiei, care l-au umilit când era sărac în copilărie!

— A ţinut să se întoarcă pe poziţii de forţă, bogat, influent, ca să ne sfideze!

— A fost orfan, ţi-am mai spus! A crescut din mila familiei! Au pus mână de la mână toţi să-l dea la şcoală! Ar putea acum să dea înapoi ce-a primit!

— Cui să dea? Cei de atunci au murit!

— Ultima care a rezistat a fost Buni.

— Penultima, pentru că ultimul este Victor.

— Trebuia să vină la vreme, dacă vroia să-şi arate recunoştinţa!

— De ce? Oricând e bine să vină, doar suntem aici, noi, urmaşii...

— După lege, nouă ne este dator.

— E dator la familie!

— E dator celor de aici! Tuturor!

Capitolul 11
Generaţia aşteptată

Cămaşă de douăzeci de dolari, totdeauna în civil, în uniformă nu l-ai văzut niciodată, nici nu poţi să ştii cum i-ar sta, cu moaca asta de gagică, dacă-i pui o basma, poţi să-l duci la Târgu de Fete de pe Găina. O fi curist, cum se zice? Nasul, gura, totul e-al mă-sii, ca şi felul cum ţi se uită în ochi când vorbeşte, şi vorbeşte încet, ca să te forţeze să-l asculţi! Tehnică muierească şi-asta, dosar de premiant, hai sictir! Te crezi prinţ sau ce? Spune la proşti că ai căzut cu hârzobu dân cer, pe tac-tu l-am văzut cu ochii mei îmbrăcat ţăran, amestecat cu talpa ţării pân piaţă, urechist de la Filaj, deci atenţie, ăsta da, spate! Zâmbeşte-i, primeşte-l bine, o cafea? Numai ceai verde, altceva nu serveşte? N-aş crede că avem nici ceai verde, nici ceai albastru! Şi l-a adus de-acasă? Ete-al dracu puţoi!

— Comandă-ţi ceaiul, locotenente, şi mie o cafea cu zaharină şi un coniac mic! Şi hai la treabă, că Transfugu penetrează aeroportu…

— Din discuţiile cu sursa „Ene“, legătura organelor noastre, a rezultat că numitul fugar Manu Traian va sosi în ţara noastră prin punctul de frontieră Otopeni, în ziua de 12 august.

— Adică azi! Adică acum e pe aeroport, tolomacule! Citeşte mai bine planul de măsuri, locotenente, că suntem în găleată şi sper că te descurci mai bine ca căpitanul Gherghina!

*
* *

— Având în vedere că anul acesta fugarul MANU TRAIAN va veni pentru prima oară în ţară între 12 şi 25 august a. c. pentru o conferinţă la Centrul Cultural German şi intenţionează să stea zece zile, ne propunem să deschidem un dosar de acţiune individuală, cu următoarele sarcini: 1. stabilirea metodelor folosite de Manu Traian în activitatea desfăşurată împotriva ţării noastre; 2. descoperirea elementelor din ţară pe care Manu Traian le foloseşte în acest scop; 3. contracararea activităţii duşmănoase duse de Manu Traian împotriva Republicii Socialiste România şi întreprinderea unor misiuni de acţionare asupra lui.

— Lasă astea, că nu eşti la Şcoala de la Băneasa! Ce măsuri informativ-operative ai în vedere?

— Am verificat, tovarăşul colonel, şi s-a luat până acum legătura cu agentura pentru dirijarea informatorilor. Agentul „Emilian“ se va afla permanent în preajma lui Manu Traian, va colecta impresiile acestuia pe durata vizitei în ţară şi-i va superviza cu tact contactele. Doar spre sfârşitul vizitei va fi absent, are o deplasare de serviciu la Moscova, dar va fi înlocuit cu agentul Bădescu. Am organizat ca agentul „Emilian“ să verifice dacă Manu Traian apelează la agent pentru a-i face unele comisioane.

— Mai departe!

— În scopul stabilirii comportării lui, a legăturilor şi a naturii lor s-a trimis o notă telefonică la Departamentul de Filaj şi Investigaţii prin care se va solicita încadrarea lui operativă. Prin serviciul F vom ţine sub supraveghere corespondenţa şi telefoanele lui Manu Traian, în primul rând cu soţia, Christa, cât şi cu cei care vor încerca să intre în contact cu el. Prin vărul lui, sursa noastră, vom identifica relaţiile de rudenie şi prietenie din ţară ale lui Manu Traian, urmând ca, ulterior, să organizăm urmărirea informativă a unora şi cooptarea lor ca agenţi. Se va verifica dacă Manu Traian intenţionează să ia legătura cu un corespondent al Europei Libere la Bucureşti, controlat de noi.

— Altceva?

— Întrucât avem date că obiectivul se va caza la hotelul Intercontinental, s-a luat legătura cu Direcţia a III-a în vederea cazării lui într-o cameră cu măsuri speciale. În cursul deplasărilor prin ţară informatorii vor fi dirijaţi pe teren. În cazul cazării într-o locuinţă particulară, vom organiza cazarea într-o cameră dotată cu mijloace TO.

— Altceva?!

— Se va încerca să i se facă lui Manu Traian un program şi de către Institutul Român pentru Relaţiile Culturale cu Străinătatea.

— Ce ne mai încurcăm şi cu tembelii ăia?

— Un profit de imagine pentru ţară, tovarăşul colonel! Ne oferă oportunităţi pentru un *follow-up*! În momentul când se va verifica informaţia privitoare la o deplasare a obiectivului în provincie, se va trimite

o notă telefonică la Departamentul Regional Craiova prin care se va solicita încadrarea lui operativă.

— Dă-mi să semnez planul de măsuri şi pune la secretariat ştampila! Şi cască ochii la aeroport! Chiar dacă ai oamenii în teren, e cazul să te afli, incognito, acolo! Cu teoria stai bine, dar pe noi practica ne omoară! Şi, dacă ai dat-o în bară, ştii ce te aşteaptă!

Capitolul 12
Moartea Penelopei

Am lipit un poster cu Belodedici pe uşa pătată, mi-am pus caseta cu Scorpions, am golit scrumiera în vasul de la closet, asta a fost o greşeală, oricât am tras apa, mucurile se încăpăţânează să plutească, am deschis toate ferestrele, pentru că se apropie ora când pisăloaga de Casandra se întoarce acasă, şi ce-ar fi să încerc acum să pun Sandra – *Stop for a minute*? Am căutat prin bucătărie, mai era o felie de cozonac de la masa de dimineaţă, un cozonac fărâmicios, fără nuci, fără rahat, fără zahăr, fără niciun chichirez, cum zice tata, dar l-am molfăit, oricum trebuie să mă obişnuiesc cu gândul că Buni a plecat şi a luat cu ea secretul cozonacilor.

Coca dulce, lipicioasă, care dă pe de lături, scurgându-se peste marginea ligheanului, muiată în căldura aromată a bucătăriei încinse, hai, Daniel, vrei şi tu un pic de cocă?

Şi ghemotoacele de vată vârâte în nările galbene, încremenite, prin care se prelinge, negru, sângele... nu, asta nu, asta nu, asta nu, gândeşte-te la altceva, la ce? La cimentul negru care trage, acoperit de un covor îmbâcsit de iută, peste el, preşurile de zdrenţe, de un cenuşiu pestriţ, îndoielnic. La albastrul tare al bolţii, pe care este desenată stângaci crucea neagră cu cei doi îngeri cu aripi imense de berze, ţepeni, rezemaţi de braţele crucii. Şi scara, sprijinită de pereţii înnegriţi, lângă schela rămasă de astă-vară, de când au început zugrăvitul bisericii, atunci încă mai trăiau şi Buni, şi Mihnea…

Ah, cât se zbate sufletul când se desparte de trup, spre oameni se întoarce atunci... Şi ghemotoacele de vată, vârâte în nările galbene, încremenite, prin care se prelinge, necontenit, mort, sângele, necontenit, mort, sângele, necontenit, mort, sângele.

Nu! Aminteşte-ţi altceva, altceva, altceva! *Pomeneşte-i, Doamne, pe Ion, Constantin, Rozalia, Ivana, Alexandru, Neacşa, Corneliu, Gheorghiţă, Petre, Mănăilă, Ana Maria, Mihnea.*

Pomeneşte-i, Doamne, în împărăţia drepţilor.

*
* *

Capetele acoperite cu broboade negre, genunchii ososi, bătrâni, striviţi de cimentul negru care trage, acoperit cu un covor îmbâcsit de iută, peste el, preşurile de zdrenţe, de un alb-cenuşiu, pestriţ, îndoielnic, cizmele de cauciuc îngenuncheate din care ies ciorapii groşi de lână, cojoacele care fac mătănii. Capul descoperit mi-a îngheţat de mult în pâlpâitul fumegos al lumânărilor şi ochii lor se întorc mereu spre mine, pâlpâind fumegos sub broboadele negre.

— Al cui eşti?

— Al cui eşti?

— Al cui eşti?

— Al cui?

— Cine?

— *Eu sunt oaia cea pierdută…*

Şi mă uit la cele trei mese de înălţimi diferite, puse cap la cap, acoperite cu muşama, şi muşamaua, şi ea, acoperită cu o cârpă nu prea curată. Curate sunt doar coşurile în care licăresc lumânările înfipte în prescuri, printre biscuiţii lemnoşi, imortele legate cu aţă roşie, vinul pus în sticlele de Cico, cununa rumenită, ca un cozonac, a parastasului şi bomboanele mici, roz-verzi-frez, aşezate pe zahărul alb al colivei. Ochii lor, licărind fumegos sub broboadele negre.

— Ce faci? Plângi?

— Nu plângi?

— Al cui eşti?

— Al cui eşti? Alcuieşti?

— *Ana Maria, Mihnea, morţi negrijiţi, fără lumânare.*

*
* *

Am încercat atunci, la parastas, să mi-o amintesc pe Buni. *Pomeneşte-i, Doamne*! *Ah, cât se zbate sufletul ca să se despartă de trup! Spre îngeri ridică ochii, dar îngerii...*

Am încercat iar să mi-o amintesc pe Buni, aşa cum era ea, împreună cu noi, dar în secunda aceea mi-era prea frig şi nu mi-am amintit nimic.

De fapt, la pomenirea de trei luni a lui Buni, m-am gândit prima oară la el, la Traian al nostru, de atunci am început să-l aştept. Deşi mai corect ar fi dacă aş spune că am început să-l aştept de când eram mic şi am auzit poveşti despre el şi Buni. M-am gândit că ar trebui să-i spun asta de la început, de la aeroport, de când îl văd, nu eram deloc sigur că o să fiu în stare, dar eram sigur că, până la urmă, tot o să stăm noi doi de vorbă, chiar fără să mă bag cu tupeu în faţă, ceea ce detest.

Şi atunci, la aeroport, când îl aşteptam, jumătate din timp doar despre el şi despre Buni au vorbit ai noştri. Şi ei, şi ele. Ele eşuaseră, grămezi, pe bancheta de vinilin albastru şi, stând, aşteptând, carnea pulpelor lor, bine îndesate, se tot umfla, fenomenul devenind vizibil mai ales sub baretele sandalelor cu toc cui, păstrate din îndepărtata tinereţe, a lor şi a lui Elvis Presley.

Sub apăsarea nemiloasă a curelelor de la sandale, carnea alburie se tot umfla, creştea moale, dădea pe de lături, ca o cocă.

Iar ele şi dăduseră drumul la bandă.

*
* *

— Ce păcat că Buni nu a apucat măcar luna asta! Să fi stat şi ei amândoi de vorbă!

— La ce bun să se mai vadă la vârsta asta dacă s-au despărţit la tinereţe?

— Cine spunea că în tinereţe a fost ceva între ei doi? Parcă Victor…

— Din câte ştiu de la Victor, erau rude apropiate.

— Veri buni au fost.

— Veri de-al doilea!

— Fraţi vitregi!

— Uite, Buni s-a prăpădit şi mie tot nu mi-e clar, au fost sau nu logodiţi?

— Trebuiau să ia de la Patriarhie dispensă…

— El i-a cerut mâna, dar ea l-a refuzat, fiindcă era prea tânăr…

— Ea era prea tânără în raport cu el!

— Erau amândoi în şcoală…

— Nici nu ar fi avut când, cum, unde să se vadă!

— Ba da! Fă o socoteală şi o să vezi că aveau timp destul pentru orice înainte ca el să plece!

*
* *

— Adevărul e că Buni l-a refuzat! Era un neisprăvit, n-avea nicio situaţie!

— Buni n-a acceptat să plece cu el! Ar fi trebuit să fie studentă şi ei nu-i plăcea să înveţe!

— Era prea legată de familie!

— Era prea independentă, n-a vrut să se lege!

— Buni era o femeie de casă! A luat cu ea secretul cozonacilor! De când s-a prăpădit ea, îi iau de la Alimentara, de la Pâine…

— A mai păstrat Buni şi alte secrete! N-a povestit niciodată despre prima ei căsătorie, când s-a numit doamna Manu.

— Ce tot vorbeşti? Primul ei soţ a fost aviator şi a murit la Stalingrad! Traian a încercat doar s-o consoleze, dar ştii cum era Buni, foarte fidelă…

— Ba, din câte ştiu, lui Buni i-au cam plăcut ofiţerii nemţi.

— Americani!

— Francezi!

— Ruşi!

— Chiar şi români! Mergea la Cercul Militar să danseze seară de seară!

— E drept că în tinereţe Buni a fost cam frivolă…

— El putea să-şi facă o situaţie şi aici, dar Buni, faţă de care avea un ataşament bolnăvicios, un adevărat cult, l-a lăsat şi atunci el ce avea altceva de făcut decât…?

— S-ar părea că Buni a fost de trei ori logodită.

— De la Victor ştiu că el numai pentru parastasul lui Buni a acceptat să vină.

*
* *

— Cine spunea că Buni era gravidă în patru luni când a lăsat-o?

— În şase. Dar a pierdut sarcina, a căzut pe scară!

— Acum Traian plăteşte că a lăsat-o pe Buni să-şi crească copilul singură şi el să colinde lumea…

— Spui prostii, Clementina e făcută cu altul (tonul vocii scăzut, ultimul cuvânt rostit în şoaptă), care a murit la Sighet.

— Clementina a fost adoptată – uite-o colo! Dacă nu crezi, strig-o, să-ţi spună.

— Victor mi-a spus că în tinereţe, aici, Traian a fost mare crai, au rămas multe inimi zdrobite când a plecat.

— Singura inimă zdrobită a fost a lui Buni, murea să-l ia de bărbat.

— Traian nu vroia decât să plece! A pus-o să avorteze şi dus a fost!

— Nici nu i-a scris, nici n-a chemat-o! Nici nu i-a trimis vreodată ceva, un Wiener Kaffe, o ciocolată!

— Ce tot vorbiţi? Ştiu de la Victor că era disperat, i-a trimis scrisori, bani să vină, că el nu mai avea cum să se întoarcă!

— L-ar fi trimis pe front…

— L-ar fi băgat la închisoare…

— L-ar fi condamnat la moarte…

— A fost condamnat la moarte! Mă şi mir că are acum tupeul să vină!

— A venit să o mai vadă pe Buni înainte să moară, să-şi ceară iertare că n-a vrut s-o ia.

— Ar fi avut şi Buni o viaţă uşoară!

— O moarte uşoară! …

*

* *

— Ce caraghioslâcuri puteţi să mai spuneţi! Nu vă gândiţi un pic, doi oameni bătrâni! Nu aveţi pic de respect pentru vârstă!

— De ce? Doar ea vorbea tot timpul de el.

— Vorbea de bine de el, deşi el s-a purtat cum s-a purtat!

— Despre Traian, Buni a fost foarte discretă, nu i-a rostit numele niciodată!

— Buni vorbea foarte frumos despre el, pentru că erau rude.

— Buni vorbea frumos despre toată lumea.

— Lasă că le avea şi Buni pe ale ei! Când nu plăcea pe cineva, degeaba!

— Orice aţi spune voi, Buni a fost o adevărată doamnă!

— Ultima doamnă din familie, din păcate.

— Dacă o să vă spun că a fost singura, sper să nu se supere nimeni.

— O să vă şocheze câte am auzit despre ea de la lume străină care a cunoscut-o de aproape.

— Lasă, lasă! Despre morţi numai de bine.

*

* *

Stăteam acolo şi gâfâiam, ca un câine lăţos, pentru că, de la 6 dimineaţa, Bucureştiul era irespirabil. Mă întreb cum o fi la Frankfurt, dacă la Otopeni, sub ciuperca de sticlă a aeroportului, e aşa zăpuşeală! Atâta că *Dincolo* pot să aibă aer condiţionat peste tot, dar Gimmi, care ai lui sunt toată ziua *Afară*, Gimmi zice că *Dincolo* e încă şi mai rău, că de la aer condiţionat ţi se umflă amigdalele şi câte un ochi. Atunci zi-le şi tu la babacii tăi să mai stea pe-acasă, l-am sfătuit pe Gimmi.

Oricum, aici, la noi, ele erau cu feţele buhăite, de plâns, de râs, de căldură, cu amândoi ochii umflaţi, boceau şi îi forfecau pe Traian şi pe Buni.

— Vă gândiţi că bietul Traian a făcut atâta drum numai pentru Buni şi nu i-a fost dat s-o vadă?

— După părerea mea, nu are rost să mai vii să vezi o fostă logodnică, bătrână şi sclerozată!

— E chiar absurd…

— E un sacrilegiu…

— E un sacrilegiu să spui că Buni era sclerozată!

— Să fi fost Buni în locul lui, ar fi ştiut să se poarte!

— Femeile, află de la mine, sunt altfel decât bărbaţii!

— Mai sentimentale!

— Mai sensibile!

— Mai interesate!

— Victor ţinea să-i facem acum, cu Traian, un parastas, dar n-a primit aprobare de la profesorul Stan.

— Să vedem dacă Traian întreabă de Buni! Dacă se duce la biserică, dacă încearcă să afle cine i-a făcut pomenirile.

— Să vedem dacă scoate portofelul!

— Dincolo, la ei, nu sunt parastase! Îi arde şi-i ţine într-o urnă pe şemineu!

— Fereşte-mă, Doamne!

— Dacă Buni a vorbit atât de des de el, înseamnă că-l aştepta să se întoarcă.

— La ce să-l fi aşteptat? Ce mai puteau să facă la vârsta lor?

*
* *

Dacă Buni ar mai fi trăit, l-ar fi aşteptat şi ea la aeroport, cu noi. Ele i-ar fi făcut loc în mijlocul banchetei şi şi-ar fi trecut pălăria ei din mână în mână, dându-şi coate, pe furiş, şi scoţând cele mai ascuţite chicoteli şi exclamaţii. Momentul următor fiind la sigur cel în care s-ar fi luat de pantofii ei, ce formidabili, că de unde i-a luat, că ar vrea neapărat şi ele, pufnind de râs pe furiş şi dându-şi coate.

Şi Buni, pierzând din ce în ce pământul de sub picioare şi navigând într-o ceaţă tot mai deasă, le-ar fi explicat amănunţit şi foarte confuz un traseu întortocheat, cu repere care existau acum o sută de ani, bulevardul Regele Ferdinand, bulevardul Regina Maria, Piaţa de Flori, strada Bateriilor, la statuia lui Brătianu, strada Sabinelor, biserica Mihai-Vodă, spitalul Brâncovenesc şi alte asemenea repere, demolate şi pierite într-un nor de fum, sub ochii noştri plini de înţelepciune.

De mai multe ori, Buni şi-ar fi întrerupt explicaţia şi, clipind din genele rare, micşorându-şi ochii aburiţi de *mândrie şi prejudecată*, le-ar fi mărturisit că ea nu poate purta decât pantofi moi, care să n-o deranjeze la monturi. Şi, cu fireasca ei amabilitate, notă de subsol:

amabilitate – cuvântul preferat care o caracteriza cel mai bine pe Buni.

Ex. : *Ai, te rog, amabilitatea, domnişoară*.

Ex. : *Era un domn/Era un vânzător/Era un miliţian amabil.*

Din amabilitate deci, Buni s-ar fi ridicat de pe banchetă cu intenţia unei demonstraţii sportive, adică, uite ce uşor se merge cu aceşti pantofi cumpăraţi, cred că v-am explicat destul de clar, dragele mele, de unde.

Pauză pentru publicitate: pun LIVE TO TELL cu Madonna, care îi place Dianei, *my dear*, *my dirty Diana.*

*
* *

Deci Buni se repede în mijlocul terenului, câteva pase scurte, un dribling, acum a prins mingea, aleargă, aleargă, aleargă şi… şutează cu pantofii ei moi, noi, direct în păianjen şi… goool! Dragi ascultători, goool! Goooool!

Faza fiind înregistrată pentru dumneavoastră cu toată fidelitatea, aparatura de bord funcţionând din plin, turaţia maximă, motoarele duduind, ochiurile magice clipind, peste câteva ore va avea loc obişnuita conferinţă de presă.

Deocamdată, toate feţele s-ar fi întors zâmbind spre Buni, toate simţurile s-ar fi aflat în alertă, pregătite s-o cântărească, s-o măsoare. Deasupra celor cinci cârlionţi ai ei, uscaţi de permanentul proaspăt, de proaspătul vopsit, licărind ca arama într-un asfinţit senin de septembrie, se încrucişează ultrasunete, semnalele liliecilor, priviri pline de subînţelesuri. Atenţie! Filmare cu încetinitorul! Buni se ridică, mai întâi se ridică umerii gheboşaţi, apoi micuţa cocoaşă care îi îndoaie gâtul în faţă, apoi genunchii tremurători, vezi? vezi vezi vezi vezi vezi vezi vezi vezi vezi vezi cu câte grade i s-au mai flexat genunchii, umerii, gâtul, coatele, cât de mult a mai îmbătrânit Buni faţă de ultima oară când a mai suportat, fără măcar să observe, o examinare publică similară, în cadrul legal şi banal constituit al unui botez/al unei pomeniri. Nu suntem în măsură să precizăm data/locul/motivul precedentei întruniri de familie, întrucât cronica devotatului nostru Daniel a fost distrusă din neglijenţa ori reaua-voinţă a autorităţii tutelare materne, Pisăloaga Casandra.

*
* *

Deşi cronicarul Daniel s-ar fi întors, ca de obicei, cu spatele, făcând totul ca să conserve părerea proastă ce o au în genere ceilalţi despre el, ca să demonstreze prin strâmbături că nu ar fi pe față, bunicile, strănepoatele, cumnatele, nepoatele, soacrele, cuscrele, mamele etc. şi-ar fi intensificat şuşotelile şi ghionturile, pentru lipsa lor de reţinere în comportament existând două explicaţii:

1. Daniel este de obicei unicul lor spectator/ascultător, fiind şi unicul urmaş *male*, nu neapărat *macho* al familiei, dovada incontestabilă a iremediabilei ei decăderi.

2. În privinţa lui Buni s-a stabilit că ea aude/vede/ţine minte din ce în ce mai puţin, mai prost, mai nasol.

În plus, practica ne-a demonstrat că în cazurile, extrem de rare, când ea are revelaţia că se află la mijloc, obiect de mişto, de ironii familiale, supărarea ei ţine doar un sfert de oră, după care zâmbeşte cu amabilitatea ei obişnuită. Doar de aceea o şi iubim cu toţii pe Buni, jucăria noastră ridicolă şi desuetă, ultima, singura doamnă a familiei! Bineînţeles că nu nutrim, dragi ascultători, aceleaşi sentimente şi faţă de posomorâtul Daniel, care e singurul ce aude vocile imaginate de pe banchetă.

*
* *

— Ce pălărie frumoasă ai, Buni!

— Bine că a observat în sfârşit şi ea că Buni are pălării nostime totdeauna!

— Pentru ce o admir eu cel mai mult pe Buni e curajul ei să se îmbrace în culori deschise.

— Mie rochia asta roz cu alb îmi place.

— Întoarce-te, Buni, să-i văd şi la spate modelul.

— Dar mai ai tu, Buni, o rochie roşie?

— Mai ai tu, Buni, o rochie portocalie?

— Verde *criant*? *Bleu ciel*?

— Vai, Buni, de ce te scuzi? Ăsta e genul tău! Ţie numai aşa îţi stă bine! Dacă altele au chef să umble în negru şi cu basmaua pe cap, n-au decât să se băbească!

— Cum să fii babă, tu, care ai sufletul cel mai tânăr din familie?

— Ia mai terminaţi cu prostiile, că vreau s-o întreb ceva serios pe Buni. Ascultă, Buni, în tinereţea voastră, înainte ca Traian să plece, l-ai cunoscut sau nu? L-ai cunoscut bine, adică l-ai cunoscut, înţelegi tu, bine?

— A, deci chiar aţi fost logodiţi!

— A, deci chiar eraţi rude! Apropiate? Depărtate?

— Dar spune-ne şi nouă, Buni, este adevărat ce se vorbeşte despre el acum, că era cel mai inteligent din familie?

— Cel mai frumos?

— Cel mai viril, cel mai bărbat?

— Nu ţi-e ruşine să-i pui asemenea întrebări lui Buni?

— Ce, Buni, ai emoţii? Uite, draga de ea, Buni are emoţii!

— E adevărat că erai mai mare cu cinci ani decât el?

— E adevărat că era mai mic ca tine cu zece ani şi de-aia ai rupt logodna?

— Nu-l vezi, Buni? Uite-l colo, domnul care intră acum în vamă! Un domn înalt, cu costum alb, cu păr alb, cu barbă..

— Dar tu, Buni, nu vezi nici cu ochelari până acolo? Vezi sau nu?

— Da sau nu? Spune, Buni!

— Ce faci, plângi? Nu plânge, Buni!

— Nu pierzi nicio ocazie să faci o gafă! Nu plânge, îi lăcrimează ochii de la cataractă!

— Chiar, Buni, am uitat să te întreb, cum te mai simţi? Cum o mai duci cu ochii? cu inima? cu boala?

*

* *

— Pentru ce o admir eu pe Buni mai mult decât pentru pantofi, rochii şi pălărie este pentru cum cântă la pian sonata de Chopin!

— De Beethoven!

— De Brahms, mai degrabă.

— Dar acum, de când cu boala, acum, de când cu moartea, mai poţi să cânţi la pian, Buni?

— Termină, încetează! Doar ştii că sunt ani de când n-a mai auzit-o nimeni cântând! Ce tâmpenie! Nu ştii când a vândut pianul? Când n-a avut din ce trăi, că bărba-su murise în puşcărie şi pe ea o dăduse afară de la serviciu!

— Şi ce ai? Glaucom sau cataractă? Ce ai, Buni?

Iar Buni ar fi moţăit din cap, cu un zâmbet încremenit în ochii şterşi, aprobând necontenit, unica ei grijă fiind să le dea impresia că aude tot, că vede tot, nimic nu se pierde, nimic nu se câştigă, dragele mele, fiţi liniştite! Clipsurile roz/bleu încadrându-i feţişoara bine fardată, bine ridată, cu cei cinci cârlionţi uscaţi despre care a mai fost vorba, şi ochii, verzi cândva, acum lăcrimoşi, încântaţi copilăreşte. Buni zâmbind non-stop, mulţumită că se află în centrul atenţiei, în centrul familiei şi de fapt altundeva fiind de mai multă vreme, undeva unde nu pare să mai ajungă nici durerea, nici umilinţa de a fi un boşo.

Ceea ce eu niciodată, niciodată, niciodată n-am să accept! Să ajung un boşo! Măcar din seara când Mihnea a căzut de pe balustradă, am văzut că poţi trece dintr-o lume într-alta, în cinci ori în treizeci de minute…

— Am fi avut cozonaci şi anul ăsta, dacă făceam rost de tot ce ne trebuie şi dacă mai trăia Buni, ea le ştia secretul. Dar aşa, ţin de zece zile în frigider trei ouă şi nu mă îndur de ele.

— Lasă, că e bun şi cozonacul de la Scala!

— Lasă că e bun şi cozonacul de la Pâine.

Şi cine ştie dacă viaţa nu este de fapt moarte şi dacă ceea ce noi numim moarte nu înseamnă într-un fel mai adânc viaţă.

Capitolul 13
Viaţa necunoscutului Traian Manu, I

We still have dreams, aş putea să pun, şi *Don’t be so shy*, lui Mihnea nu-i plăceau Scorpions, cum îmi plac mie, dar nu vreau să mă gândesc iar la Mihnea, nici la slujba de pomenire a lui Buni, mai bine să revin la oile noastre, care, să fi avut cu adevărat nas, l-ar fi mirosit pe Traian al nostru încă de când mai orbecăia prin vamă, împreună cu cei veniţi de la muncă de *Afară*, din Libia/Siria. Iar caraliii dădeau iama prin Luxurile şi Kenturile din bagajele lor. Numai că, doar când au adulmecat *the individual fragrance Tabac Original*, ele s-au decis să-şi deslipească fundurile mari de pe canapelele de vinilin albastru pe care înţepeniseră de trei ore, tot holbându-se la tăbliţele alea cu NEW YORK MOSCOVA BERLIN PRAGA care odată fac clipclipclipzurzurzur, se întorc pe dos şi...

— Ce vezi tu acum, Daniel?

— Acum văd BUDAPESTA ISTANBUL LENINGRAD MADRID…

Şi atunci, prin minţile lor încleiate de fixativ s-ar putea să fi trecut bănuiala că toate aceste nume ciudate, LONDRA BRUXELLES COPENHAGA ROMA, sunt chiar oraşe care există cu adevărat, deci, dacă ai putea să treci de uşa batantă şi de încă alte câteva uşi, te-ai trezi probabil într-o carlingă de avion, la prova sau la pupa unui vas.

— Mateloţi, ridicaţi pânzele! Ancora! Vântul ne este prielnic! Direcţia Vest Vest Vest PARIS MADRID BERLIN ROMA *to the heart of Europe and of the world*, dragi călători, vă rugăm să vă legaţi centurile, vă urăm călătorie plăcută!

Dar şi infinitul trebuie să aibă un sfârşit, aşa cum ar avea şi această călătorie şi, după ce ai plăti obolul răului de mare, răului de înălţime, ai coborî, fluierând, spre o ciupercă de sticlă încă şi mai babană decât a noastră şi probabil autobuze cât de cât asemănătoare te-ar duce undeva în centru.

Deci chiar ai ajunge la PARIS LONDRA MADRID ROMA şi chiar poţi să-ţi închipui aşa ceva?

*
* *

La aşa ceva sunt convins că doar eu m-am gândit, în niciun caz ele, care se holbau mai departe la câte un negru, japonez, malaez, chinez. Şi, când ăia dispăreau din colimatorul lor, ele treceau la cercei, coafuri, pisici-câini în colivie, gata-gata să piardă din vedere să mai schimbe între ele reţete de prăjituri, avorturi spontane, cumpărături la negru:

— O faci repede, o faci în cinci minute…

— Pentru alea cinci minute cât am tras, mă lipseam!

— La mine durează şi douăzeci!

— La mine, treizeci!

— Patruzeci! Două ore! Nu mai ştiu cum să scap de el, îi spun că trebuie să merg la baie şi tot nu mă lasă.

— Am o relaţie la Cocorul…

— Am pe una la Bucur…

— Am pe cineva care-mi e obligat…

*
* *

Şi, deşi *respirer c'est juger*, uite că o dată în viaţă dăduseră cu ochii de Milena şi uitaseră să o mai întrebe:

— Dar tu, Milena dragă, ce faci? Nu te mai măriţi şi tu odată? Vezi că anii trec, vezi că…

Şi n-o să vă vină să credeţi, dar şi pe mine uitaseră să mă mai întrebe:

— Şi tu, Daniel, te-ai hotărât unde dai, ce faci anul ăsta? Te ia în armată?

— Gândeşte-te din vreme, să nu-i mai faci maică-tii alt necaz!

— Dar nu mai e nicio speranţă să te primească din nou la facultate?

— Să te fi dus să spui tot! Să spui tot! Săspuitot!

— Şi maică-ta, săraca! O nenorocire după alta! După ce a murit Buni, necazul tău cu facultatea…

— Tu gândeşte-te, oricum, înainte, să nu-i mai…

— Gândeşte-te!

— Gândeşte-te!

*
* *

Şi, uitându-mă la ele, mi-am repetat în gând: *les camps d'esclaves sous la bannière de la liberté*. Citatul l-am cules din cartea lui Camus, pe care Letiţia Arcan a uitat-o la noi când a fost ultima oară, şi ce speriată a venit după ea, o adusese bărba-su, la ultima lui călătorie afară! E un nasol Petru Arcan, marele profesor, dar cel puţin, dacă şi-a adus *L'Homme révolté*, poţi fi sigur că nu face ca ta-su lui Gimmi cu John Le Carré, Arcan roade tot, citeşte tot, era plină cartea de sublinieri, altfel de unde aş fi ginit eu fraza de mai-nainte? Doar nu eram diliu să-mi scot ochii cu o poveste fără acţiune şi fără dialog?

*
* *

Dar ca dovadă că ce bun sunt e că nu ştiam decât fotografia de acum o sută de ani în care Traian al nostru are aceiaşi dinţi strâmbi şi aceiaşi ochi creduli ca ai mei, şi totuşi am fost primul care l-am recunoscut.

— ...Fii atentă, i-am spus Milenei pe şest, uite, îl vezi? Ăsta trebuie să fie!

Pe bune că nu era cine ştie ce greu să te prinzi că e el, de la început m-am gândit că, dacă n-au minţit cu poveştile lor, bune de adormit copiii, despre ce mare figură era când încă mai pierdea vremea pe aici în îndepărtata lui copilărie, o să iasă din vamă ultimul, penultimul.

Şi chiar aşa a şi fost! A mai ieşit după el doar una, arăta ca în *Vizita bătrânei doamne*, piesa favorită a Letiţiei, mănuşi, pălărie, s-a uitat crunt, în dreapta, în stânga, era pulbere că fanfara oraşului n-a venit s-o aştepte. Şi hop, apare şi o faţă dubioasă, cu un carton mototolit, pătat, scris de mână, cu litere strâmbe, şi o înhaţă pe babă!

Şi, chiar în faţa ei, el! Cu ochelarii lui meseriaşi şi trenciul aruncat pe-un umăr, şi barba tunsă la fix.

— Pe cât că e ăsta? i-am zis Milenei.

*
* *

N-am înţeles de ce ai noştri n-au putut să-l repereze din primul moment, deşi umblau cu ochii în toate părţile, buimaci, prin ciuperca de sticlă a aeroportului, trebuie că nici după trei ore, de când zăceau în ea, tot nu se prinseseră pe unde se iese, pe unde se intră. Sau se prindeau o dată şi pe urmă iar li se încurcau toate în creierul lor opărit, altminteri ar fi fost la mintea cocoşului, cine altcineva să mai fie ultimul, în afară de el? Ultimul bărbat care să mai intre aici, la noi, venind de pe mapamond!

Numai că ai noştri, ei-ele, trebuie să-l fi aşteptat pus la ţol festiv, costum negru, bleumarin, în dungi, cravată cu picăţele, baston, cârjă, servietă-diplomat, melon, ce poţi să ştii ce e-n mintea lor eleganţa lu peşte, reprezentarea clasică de *old-fashionable*? Şi nici rocker nu te puteai aştepta să fie!

Aşa că, oricât s-au benoclat, tot n-au reuşit să-l detecteze şi, chiar când nu mai aveau de ce să aibă vreun dubiu, chiar atunci când au început *smiling* unii la alţii cu plecăciuni, ţepeni ca nişte ciocli, şi-şi tot strângeau mâinile, tot le ieşeau ochii din cap de mirare, tot nu le venea să creadă, aşa să arate el? El să fie ăsta? Să nu fie el? Cu ochelarii lui meseriaşi şi hainele albe cu epoleţi şi buzunarele de pe mânecă, şi fermoarele, doar *le charme n’attend pas le nombre des années*!

*
* *

Dar ce le-a terminat pe ele a fost dâra de TABAC original, *the successful range for men of the world all over the world after shave lotion*, amestecat cu încă un parfum viril ce nici până la ora aceasta nu a fost detectat şi comunicat agenţiilor noastre de presă. În această privinţă facem cu prudenţă unele presupuneri, vă dăm, dragi ascultători, legătura cu studiourile noastre, unde se află în acest moment purtătorul de cuvânt al familiei în cercurile oficiale, mult comentatul Victor.

— În niciun caz nu ne aşteptăm ca din bagajele vărului Traian să ginim doar un săpun banal gen rexonaverde sau optoripatruherbfriş care se găsesc oricând, pe ceva mangoţi, la piaţa neagră! Poate fi o colonie Osovaj sau aftărşeivpacorabano sau ugobos. Sunaţi-ne dacă sunteţi interesaţi!

A fost în direct vărul Victor, agent de vânzări, valutist cu vechi state.

Vă rugăm însă, fiţi liniştiţi, imediat ce vom avea date noi, vă vom transmite. După Telejurnal, reluăm transmisia de la aeroport.

*
* *

Oricum, şi ele au fost pe fază, pentru că, de unde moţăiau, claie peste grămadă, cum au adulmecat dâra de TABAC ORIGINAL, odată au făcut ochi şi au început să se foiască pe canapeaua de vinilin albastru.

Dar Victor luase deja startul cu florile în mână.

— Loc! Loc! Loc! Vă rog, faceţi loc!

Aşa că şi ele au început să se consulte cu voce tare, ca să acopere vuietul trepidant, ultramodern al aeroportului nostru, în care un avion pleacă/vine la două-trei ore.

— Dă-te puţin într-o parte, să-l văd şi eu!

— Deci aşa arată?

— Care dintre ei spui că e?

— Cu costum sport şi ochelari!

— Lentile de contact, geantă sport pe umăr!

— Şi barbă!

— Nemaipomenit! Am fost sigură că e mai tânăr!

— Mai bătrân!

— Mai scund!

— Mai gras!

— Mai chel!

— Cu totul altfel mi l-am imaginat! Cu pălărie de pai, trenchcoat, baston.

— Redingotă, melon, monoclu, umbrelă neagră…

— Smoking! Papillon!

Capitolul 14
Raport de etapă

Ce duhoare! Căpitanul Gherghina nu prea o are cu spălatul! Nu-i de mirare că soţia şi-a luat câmpii, chiar dacă şi-a ştirbit cu asta dosarul şi-au scos-o din aparat! Dar Ispas nu l-a pus la colţ pe Gherghina pentru că împute birourile, ci pentru că prietenul lui de la Cadre i-a trimis turnătoria lui! Atât i-a trebuit, c-a luat foc! Altfel, ar fi cam de aceeaşi vârstă, unul într-adevăr expirat, iar celălalt pe val! Ispas, regele vânătorilor Tovarăşului, n-are nicio problemă, cu şiretenia lui ţărănească, şi şcoala de ucenici, şi facultatea luată la seral, când răspundea de învăţământ pe ţară – cum spune *mommy*, este omul epocii noastre de aur! Când a văzut că ruşii pierd partida, s-a tras într-o parte şi mereu dai de el în partea câştigătoare! Cum te descurci, *son*, cu fiara? mă întreabă *mommy* în fiecare seară. Deocamdată este ok, doar trivialităţile lui mă deranjează! o liniştesc. Nici nu pot să repet în faţa ta apelativele pe care mi le dă! Nici să nu repeţi, *honey*, mitocăniile ăstuia, doar cu alde el mi-am mâncat viaţa!

*
* *

— Tov căpitan! Tov căpitan Gherghina! Aţi fost în echipa de filaj şi chiar dumneavoastră v-aţi ocupat de urmărirea informativă a lui Manu Traian. Vreţi să-mi enumeraţi concluziile investigaţiei şi elementele pe care vă bazaţi? Trebuie să redactez raportul pentru tov colonel...

— Ce să numeri, javră? Să numeri munca mea, da? Doi cu sapa, cinci cu mapa! Se duce de râpă Instituţia asta dacă eu, decorat de cinci ori, de la Teohari Georgescu la Toarăşu în persoană, am ajuns să raportez la un spălat pe creieri ca tine! De ce nu te-ai dus tu pe teren, jigodie?! Ca atunci când a aterizat obiectivul şi te-ai dat mare cu dosarele mele! Ai uitat că la început îmi mâncai din palmă? Crezi că nu mai am spate şi îmi daţi voi un picior în cur când vi se scoală? ? O să vii să te guduri, să nu te dau afară, ţine minte! Ia hârtiile, să nu zici că nu ţi le-am dat, am martori, şi şterge-te la cur cu ele!

*
* *

— Ce nesimţit! Ce spate mai are alcoolicul ăsta, tovarăşul locotenent, de-şi permite să vă vorbească aşa?

— Pensia, Nuţi! O să-şi bea pensia şi o să-şi înjure colegii, dacă nimeni nu intervine să-l pună la punct! E un individ periculos, care de la început nu avea ce căuta în aparat! Sper să nu te superi că o să deschid puţin fereastra! O să-ţi dictez, că are un scris oribil, greşeli de logică, de ortografie, dar tu nu schimbi nimic, el trebuia să-ţi dea textele lună! *Raport de filaj, da. La orele 10. 30, obiectivu a ieşit de la hotel, având asupra sa o servietă mare de culoare bej, jos îl aştepta autoturismul de serviciu nr. B 31255 în holul hotelului iera şoferu la care obiectivu ia dat mâna*. Ia legat, aşa l-a scris, respectă grafia lui, Nuţi! Să vadă şi tovarăşul colonel ce ortografie utilizează generaţia asta expirată, aşa le zice dânsul la ăştia din anii ’50! *Au călătorit până în staţia Gorjului,* călătorit, auzi (râde)*, după care a parcat, obiectivu a ieşit cu şoferu, au traversat Bulevardul Înfrăţirea între Popoare, până la blocul 16, scara C, în faţa blocului a venit la el un individ care aştepta în faţa blocului 16, scara A...* Care scară, A sau C? Luase ceva la bord căpitanul Gherghina când a scris raportul ăsta! Tu dactilografiază cum a scris el! *A intrat cu obiectivu în imobil dar apartamentul nefiind echipat cu tehnica de ascultare, nu se ştie ce s-a discutat. În discuţiile purtate cu administratora persoană de sprijin, aceasta a afirmat că este ginerele primei neveste a obiectivului, care a decedat acum*
8 luni, domiciliată în casă la curte, acum demolată. Semnalmentele individului, etate 48-50 ani, statură înaltă, conformaţia corpului plină, faţa ovală grasă şaten, nasul rectilin, gura potrivită! Pentru conformitate etc. etc. Asta-i tot, apă de ploaie! Şi confuz! Când se întoarce de pe teren, că se întoarce sigur, vine să-şi ia chenzina şi diurna de deplasare, îi dai să semneze şi o copie o păstrezi pentru dosar, la mine!

*
* *

Să sperăm că iese transferul la Institutul de Economie Mondială şi pe urmă bursa în State şi scap din cloaca asta! Numai Ispas să nu aibă de ce să se agaţe, să-mi pună beţe în roate! Ce scandal a putut să declanşeze la fiecare neconcordanţă dintre planul de măsuri şi orar! Ce m-a mai alergat!

Şi doar aranjasem cu beţivanul ăla de Petrea de la Direcţia
a III-a ca obiectivul să fie cazat într-o cameră cu măsuri speciale, dar, dacă pe urmă mi se aduce la cunoştinţă că nu s-a putut efectua, că nu au avut camere disponibile, de ce să zbiere la mine despre Tribunalul Militar şi asta încă de faţă cu Nuţi? Când transfugul lui e fişat oră de oră! Personal am vorbit la Direcţia a III-a, veţi vedea când vin rapoartele, obiectivul a fost încadrat 24 de ore din 24 de agentura noastră, rapoartele informative sunt complete, cele ale persoanelor de sprijin din hotel, directorul, chelnerii, portarul, toţi! i-am spus. Plus sursa Bădescu, vărul obiectivului, şi sursa Emilian, care s-au deplasat împreună cu obiectivul în satul natal, Cărbuneşti, iar când conversaţia s-a axat pe probleme de ordin familial, sursa Bădescu i-a dat informaţii aşa cum se convenise dinainte despre cum au murit părinţii şi fraţii săi. I-am spus toate astea şi că voi ataşa la raportul de etapă notele informatorilor şi înregistrarea, pentru că, la întoarcerea de la Cărbuneşti, transfugul a avut la Hotel Nord o cameră echipată cu măsuri speciale. Iar fiara de Ispas nici nu asculta ce spun, o ţinea într-un urlet : Fii atent cum faci raportul, că va merge foarte sus! De data asta nu-i mai iert! Nu e prima oară când Direcţia a III-a îşi permite să ignore solicitările noastre!

*
* *

— Tovarăşul locotenent! Nesimţitu a mai lăsat ceva, o facem şi p-asta?

— Ştiu şi eu? Citeşte, repede, să văd ce e.

Nuţi (citeşte, se mai împiedică): *Notă informativă asupra numitului Izvoranu Cornel, născut în Cărbuneşti, în anul 1940, fiul lui Ilie şi al Rodicăi, de naţionalitate şi cetăţenie română, de profesie inginer silvicultor, căsătorit, un copil, cu domiciliul în Înfrăţirea dintre Popoare, nr. 16, scara C, ap. 313. Din investigaţiile efectuate la domiciliul celui în cauză rezultă că cel investigat are atitudini nesănătoase faţă de vecini, fiind încrezut şi sfidându-şi atât vecinii din jur, cât şi elementul muncitor, are manifestări ostile la adresa Partidului, fiind nemulţumit de reformele făcute de către Partid şi Guvern şi ascultând radio Europa Liberă, în permanenţă auzindu-se acest post de radio pe palier. La domiciliu cel în cauză este vizitat de*

diferite persoane care nu s-au putut identifica datorită faptului că nu se prezintă, cercul de prieteni este format de ingineri şi diferite persoane înstărite de pe raza oraşului Bucureşti şi nu numai cu care se vizitează şi le face vizite, primeşte corespondenţă din diverse oraşe, în special din Bucureşti, iar din investigaţii rezultă că ar avea o rudă în SUA, dar nu s-a putut stabili gradul de rudenie. Din punct de vedere politic, înainte de 23 august 1944 nu rezultă că ar fi făcut parte din vreun partid istoric. Căsătorit cu Izvoranu Clementina, născută în anul 1939, 13 august, în Bucureşti, fiica adoptivă a Anei Maria Bădulescu şi a lui Şerban Bădulescu, de naţionalitate şi cetăţenie română, profesoară, au împreună un copil. Cea în cauză este cunoscută la domiciliu ca un element necomunicativ, încrezut faţă de vecini cât şi de societate, fiind o fire închisă nu întreţine relaţii cu vecini, având prietenie numai cu elemente ca soţi de medici şi diferite persoane care au făcut parte din bogătaşi, cu care întreţine diferite vizite, sfidează elementul muncitor, având ca sursă de trai două salarii cu al soţului. Primeşte corespondenţă din diferite oraşe ale ţări, fiind un element rafinat, nu are manifestări ostile la adresa Partidului, iar din investigaţii reiese că ar avea o rudă apropiată prin SUA, un frate s-au nepot nu s-a putut preciza pentru că nu vrea să aibă relaţii cu vecinii nici dacă s-a purtat corespondenţă cu acesta. Din punct de vedere politic, înainte de 23 august 1944 nu rezultă că ar fi făcut parte din vreun partid istoric, în prezent este neîncadrată politic.

— E scris cu picioarele, dar ar fi ceva elemente, fă-l şi pe ăsta şi pune un exemplar în mapa mea!

Capitolul 15
Viaţa necunoscutului Traian Manu, II

— Ultima care a ieşit, baba aia, cu mănuşi, pălărie, este sau nu nevasta lui, spune?

— Prezentabilă!

— Oribilă, vrei să spui…

— Pentru vârsta ei, o femeie bine.

— La vârsta ei, frumoasă, urâtă, nu mai contează! Important este că e bătrână!

— Eu m-aş fi dus să vorbesc cu nevasta, dacă Traian nu venea singur…

— Victor, care e-n corespondenţă cu el, mi-a spus că ar fi un burlac înrăit…

— Dimpotrivă! Ştiu de la Victor că nevasta lui e minoră, alcoolică, se droghează, îl face de râs, de aceea nu poate ieşi cu ea nicăieri în lume.

— În ruptul capului n-aş fi crezut să ajung să trăiesc ziua când cea mai importantă corespondenţă a familiei are s-o ţină Victor!

— Din câte am auzit, nevasta lui e o sacrificată, stă în permanenţă acasă ca să supravegheze copilul.

— Nepotul, ai vrut să spui!

— Strănepotul!

— Asta înseamnă că Buni a ştiut ea ce a ştiut când a rupt logodna!

— Biletele de avion le-a rupt, şi paşaportul!

— Şi cât a mai plâns după ele pe urmă!

— Victor mi-a spus că Traian al nostru numai datorită nevestei a reuşit ce a reuşit acolo, ea i-a pus la dispoziţie relaţii, averi, moşteniri, afaceri…

— Nevasta lui e borţoasă şi doctorul nu i-a permis să se deplaseze!

— Nu-i uşor să ţii sarcina, când ai un soţ atât de bătrân!

— Ştiu de la Victor că şi-au serbat nunta de argint de curând! Nevasta lui e cu 13 ani mai mare ca el, e bogată, are blazon, castele şi se înţeleg perfect, o adoră.

— Pentru el e o problemă să iasă cu nevasta în lume, în raport cu el, ea şochează.

— A, da! Am auzit că e infirmă!

— Dimpotrivă! E prea tânără, prea sănătoasă şi oricine îi vede alături n-are cum să nu se întrebe: ea ce îi e, nepoată? Strănepoată? Fiică?

— Mania celebrităţilor, să se însoare târziu şi nepotrivit! Ţi-aminteşti filmul ăla cu Goethe, câte prinţese, câte ducese a avut şi s-a însurat cu menajera?

*
* *

Deci, culpabilizate de vocea autoritară care le amintea fără milă că nici până la vârsta asta nu s-au pus încă la curent cu limbile străine, năucite de hulă, măturate de colo-colo pe puntea uriaşului transatlantic de sticlă denumit Aeroportul Otopeni, vorbeau toate deodată. Parcă înghiţiseră afrodiziace cu SIDA cu tot, parcă luaseră ecstasy, haşiş, beladonă, cocaină, superglue, menoctal, parcă le dăduseşi cu flit, aşa bâzâiau.

— Gândeşte-te că a fost de cinci ori însurat!

— Cinci neveste costă prea mult, chiar şi la situaţia lui de-acolo!

— Victor spune că nu e însurat, dar trăieşte cu cineva cu care se înţelege în toate privinţele…

— La vârsta lui, nu prea înţeleg de ce ai nevoie să te înţelegi cu cineva în toate privinţele.

— La vârsta lui, acolo, te rog să mă crezi că se poate trăi foarte comod şi confortabil singur, de vreme ce ai pensiuni…

— Ai sex-shopuri, bistrouri, babysitter, dame de companie, bordeluri, droguri…

— La vârsta, la banii, la situaţia lui de acolo, apasă pe buton, deschide albumul, face comanda şi îi vine la pat, fără să mişte un deget!

— Ai tot ce vrei acolo, dar n-ai sentimentul familiei!

— N-ai, în genere, sentimente! Acolo fiecare e pentru el! Chiar şi în familie, concurenţa e lege!

— Te înşeli! În weekend, de pildă, când oraşele se golesc, unde crezi că dispar toţi? Dispar în familie!

— Dar şi în filmele lor – nu ai văzut că te atacă teroriştii, te atacă huliganii în metrou şi nu-ţi sare nimeni în ajutor?!

— Dar el, la vârsta, la banii, la situaţia lui de acolo, n-are de ce călători cu metroul! …

— Dacă şi-ar avea şi ei familiile lor, atunci de ce şi-ar mai lua de la noi neveste?!

— Acolo să ştii că-i greu să dai de ceva ce aici se găseşte pe toate drumurile, adică o nevastă-nevastă, care să-ţi ţină casa curată, să-ţi facă copii, să te spele şi să te calce!

— La vârsta lui, acolo abia începi să trăieşti… Ai bani în cont, la bancă, acum, în sfârşit, poţi să călătoreşti, să ai hobby-uri, să faci sport, căsătorii, copii în eprubetă…

— Aşa ceva Papa ar trebui să interzică!

*
* *

— Lui Victor i-a mărturisit că are un copil mongoloid pe care îl ţine la etaj.

— La mansardă!

— Într-o aripă a castelului!

— Într-o mănăstire benedictină.

— Într-un sanatoriu special, foarte scump, cincizeci de dolari minutul…

— I-a rămas lui pe cap, fiindcă nevastă-sa a murit într-un accident de avion.

— De maşină!

— De atunci el este distrus! Într-o continuă letargie, incapabil să-şi mai revină…

— De aceea profesorul Stan l-a invitat la noi să se mai relaxeze, să se mai destindă.

— Vezi că profesorul se gândeşte la ţară! La colectiv, la noi! La familie!

— Profesorul Stan se gândeşte cum să se aranjeze el mai bine!

— Traian totuşi dintre noi a plecat: n-are cum, la vârsta lui, să nu-i fie greu acolo!

— Dacă nu i-ar fi greu acolo, n-ar fi stat să le răspundă la atâtea scrisori lui Victor.

— Pe loc îi răspunde, chiar în ziua când a primit scrisoarea, am avut ocazia să verific.

— Din politeţe, nu de altceva îi răspunde, toţi sunt politicoşi, toţi sunt punctuali, acolo.

— Ei n-au sentimente ca noi, au în schimb reguli de comportare pe care nu le-ncalcă nimeni.

— Dar el n-are nevastă, n-are copil!

— N-are căţel, n-are purcel!

— Gândeşte-te că n-are nicăieri alte rude! !

— Gândeşte-te la vârsta, la banii, la situaţia lui, gândeşte-te că e singur pe lume!

*
* *

Un biet orfan de 67-77-87-107 ani, la care se repeziseră, care mai de care, să-l adopte, gata să facă incesturi, testamente false, delaţiuni, crime, crize de isterie, pentru el. Puteai să fi stat şi în cap, tot nu găseai una sub 40, dar, cum v-am mai spus, *le charme n'attend pas le nombre des années*! Aşa că el, în costumul lui sport, cu geanta de voiaj pe umăr şi barba înspicată, era ultima şansă a vieţii lor să se mai simtă o dată tinere copile, cu fustiţa în brâu şi obrăjorii rumeni! Nişte babete libi, care, tot gângurind, şi-au înghiţit de emoţie rujul pentru a zecea oară în cursul aceleiaşi zile. Iar în tot acest timp, vărul Victor, abonatul şopurilor, regele pieţei negre, care cumpără şi vinde informaţii de o jumătate de secol, înota mai departe prin mulţime, cu florile în mână:

— Loc, loc, loc! Vă rog, faceţi loc!

Victor semănând panică în jur, toţi disperaţi că ar putea veni între timp alţii care să ne chidnapeze musafirul sau că însuşi Traian, neobişnuit să-şi piardă vremea fără niciun folos intelectual, se va întoarce pe călcâie şi va lua oricare alt avion în oricare altă direcţie din lume, dispărând într-un nor de fum cu spray-urile, cafeaua, chewing-gumurile şi casetele video pe care se presupune că le deţine.

La aşa ceva doar eu m-am gândit, în niciun caz ei, care încă se mai chinuiau să-l identifice.

— Dar care dintre ei spui că e?

— Uite-l, tu, cu costum sport, geantă de umăr, geacă.

— N-arată rău pentru vârsta lui!

— Hei, cască ochii mai bine! Unde te uiţi, că nu-i ăla! Ăla e Stan, pe care-l tot vezi la televizor, la *Teleenciclopedia*!

— La Marea Adunare Naţională!

— La Congresul 11 era lângă ştii tu cine…

— Nu pot să nu mă mir când îl văd pe profesorul Stan cu şleahta lui cum se tot agită...

— Nu înţeleg ce caută printre ei Victor…

— Victor şi cu profesorul l-au convins pe Traian să vină în ţară!

— Dar ce interes au avut să-l cheme?

— Doar n-o să stai tu lângă Traian când desface valizele şi scoate Wiener Caffee şi Kent!

— Normal că n-o să stau eu! Doar ăsta e locul lui Victor!

— Nu vezi cum se bate Victor cu şoferul lui Stan, care din ei să ducă valizele?

— Totuşi, pentru mine e un mister cum de a reuşit să se vâre pe sub pielea lui tocmai Victor!

— Ce greu trebuie să-i fie bietului Victor să scrie atâtea scrisori, tocmai el, care nu se împăca în şcoală cu scrisul!

— Uită-te la profesorul Stan, e ca titirezul în jurul lui!

— Dacă te deranjează că profesorul e piua-ntâi, vâră-te-n faţă tu, prezintă-te, fă glume!

— Ce, să-şi închipuie că am vreun interes? Să spuneţi pe urmă voi că m-am dus să-l perii?

*

* *

Dar acum nu mai era posibil niciun dubiu, pe ultima ieşită, bătrâna doamnă cu mănuşi şi pălărie, o înconjura un grup întreg de tinere copile, iar în faţa lor sta singur el, un angelic discoman reformat, cu ochelarii lui

meseriaşi şi costumul alb plin de buzunare şi fermoare, geanta de voiaj pe umăr, atât. Şi atunci mi-a căzut şi fisa de ce nu au putut ei să-l repereze din primul moment, ca mine. La altceva erau ei atenţi:

— M-a văzut aia de la sindicat!

— De la muncă şi salarii!

— Ba de la contabilitate!

— Ăla de la poartă! Ce-o fi căutând aici, că doar n-au rude în străinătate!

— Să ştii că pe tine te caută!

— Pe mine!

— Pe cine pot să-i spun mâine că am aşteptat la aeroport?

— Pe cine? Pe cine? Pe cine?

Capitolul 16
Accidentul

Am tras perdeaua ajurată peste vederea cu plopi, antene de televizor, balcoane pline cu rufe jerpelite, butoaie de varză şi murături, tot ce se vede de la etajul şapte al blocului. Am făcut o cursă până la cutia de scrisori, nu venise nimic de la Rectorat, deşi Casandra Pisăloagă i-a dus săpunurile Fa şi deodorantul Nivea secretarei, care a asigurat-o că ordinul să ne reprimească, pe mine şi pe Gimmi, a fost deja semnat. Ta-su lui Gimmi, colonelul, l-a chemat la ordin pe Rector şi eu am fost profitorul. Pe scară mirosea îngrozitor a hoit, ieri administratorul a băgat otravă pe ghenă, verde de Paris, el ştie ce a băgat, şi şobolanii morţi au rămas în gunoiul neevacuat. M-am ţinut de nas până m-am văzut în camera mea şi am deschis geamul. Am decupat afişul tăiat din *Paris Match* şi l-am lipit pe uşa camerei mele: două trupuri de fete bronzate, muşchi exersaţi, zâmbete albe, fără carii. *Imagine you're in Spain. After a delicious breakfast served in your hotel room you're deciding how to spend the morning.* Am stins casetofonul şi m-am întins în pat, n-aveam stare. Am luat din biblioteca Dana cartea preferată a lui Traian, *Odiseea*, recitase din ea în casa de la Cărbuneşti, ce să mai fie şi asta? Cartea s-a deschis chiar la citatul pe care obişnuia să-l repete, l-am recunoscut pe loc, ce memorie brici pot să am! *Mai e ceva mai greu să faci, sărmane/ cum ai putut să vii tu pe tărâmul lui Pluto/ unde-şi au lăcaşul morţii nesimţitori/ bicisnicile umbre de oameni răposaţi?* Şi pe urmă am moţăit, dormeam, nu dormeam, nu aş fi putut spune, cine îmi poate de altfel spune dacă nu visez şi acum? Dar poate nu am visat, poate doar m-am gândit cum ar arăta Tărâmul lui Hades, dacă aş coborî după Mihnea, după Buni, acolo…

*
* *

Pe fiecare dintre ei am vrut să-l opresc, şi pe Mihnea, şi pe Buni. Cu fiecare dintre ei am vrut să merg acolo, să nu ne pierdem unii de alţii şi ei să nu rămână, pentru totdeauna, în frig, în beznă.

— Al cui eşti? Al cui eşti? Al cui eşti? Al cui eşti? Cine?... m-ar întreba Caron, lovind cu vâslele reci, lunecoase, apa Acheronului, atât de întunecată, încât nu se oglindeşte în ea nicio umbră.

În beznă, aş auzi doar clipocitul râului fumuriu, sub cerul greu şi jos, de plumb, al subpământului. Aş clipi mut, orbit de bezna ca smoala, nu i-aş vedea nici chipul hâd şi bărbos, nici mâinile reci, încleştate pe vâsle. Nimic altceva în jur decât clipocitul nevăzut al apei negre, gata să smulgă de lângă mal luntrea, tocmai când, şovăind, tremurând, aş întinde piciorul, ca să mă prăbuşesc în adâncurile fără fund, umede, îngheţate, care au să se închidă, uleioase, tăcute, deasupra mea, acoperindu-mă, cu frig şi beznă. *Al cui eşti? Al cui eşti? Cine? Eu sunt oaia cea pierdută*…

De fapt, nu aş vrea într-adevăr să merg acolo, doar când este nasol şi mă gândesc c-o să fie încă şi mai şi, atunci îmi aduc aminte de Mihnea şi-mi spun: lasă, ai răbdare, înghite-o şi p-asta, oricând poţi să treci *Dincolo*, în cinci ori în treizeci de minute, cum s-a întâmplat de fapt cu Mihnea, atunci când a căzut de pe balustradă.

N-am povestit nimănui asta, nici măcar Dianei, şi la ancheta de la Rectorat am răspuns la întrebări, doar atâta. Dar de-atâtea ori am încercat să-mi imaginez cum ar fi fost dacă eram în locul lui Mihnea.

Deci…

*
* *

Să fii Mihnea, să fii matol şi să-l auzi pe Gimmi cum se dă mare şmecher, cum povesteşte ce meseriaşă e Lumi şi ce la fix o pun ea şi prietena ei în cele trei ore cât lipseşte din cameră tocilara de Gabi, în fiecare miercuri, când Gabi se duce moartă-coaptă cu abonamentul ei la Cinematecă. Să fie gălăgie în jur, nimeni, în afară de tine, Mihnea să nu-l asculte pe Gimmi cum se dă mai departe mare şmecher, cu amănunte la ce se pricep Luminiţa şi prietena ei. Şi atunci, ţie, Mihnea, să-ţi vină ideea cretină să mergi pe balustradă din camera voastră până în balcon la Lumi, să te faci omul invizibil, *The Invisible Man* cu Michael Cretzu, melodia ta preferată, Mihnea. Şi să începi să te dai mare, cum o să ajungi, mergând

numai pe balustradă, până în cameră la Lumi, să poţi să vezi ce se petrece, azi, pentru că e miercuri, şi Gabi a plecat la Cinematecă.

*
* *

Eşti Mihnea deci, eşti matol şi te grăbeşti, cu limba împiedicată, să întrebi:

— Câte camere sunt… de aici… până la fete?

Sunetele se lipesc unele de altele, aşa că trebuie să repeţi:

— …Câte camere sunt de aici… până la fete?

Eu, cel mai bun prieten al tău, eu, Daniel, venit din Oraş după un caiet de cursuri, eu am fost singurul care te-am auzit şi ţi-am răspuns:

— Două.

Mister, până acum nici măcar de mine prea lămurit, cum de am ştiut, nepreafiind la curent cu topografia Complexului. Şi pe urmă tot eu m-am întors către cei câţiva care mai erau cu noi, aşadar către corul antic:

— …Nu-i mai turnaţi, bă, lui Mihnea, nu vedeţi că-i matol? le-am spus.

Din păcate însă, era deja târziu, Mihnea dădea să deschidă uşa dinspre balcon, aşa că prima rundă a încheiat-o Cătă:

— Închide-o dracului! Nu ţi s-a luat de atâta frig? i-a zis şi l-a întors prompt pe colţul său de pat, aşa cum va face de mai multe ori în cursul serii, până se va lăsa la un moment dat înşelat de blândeţea şireată a lui Mihnea, uitând că blândeţea şireată a beţivului ascunde o minte la fel de întunecată ca a nebunului şi o perseverenţă la fel de mare.

*
* *

Notă de subsol:

Acesta e doar un fragment din cronica posomorâtului Daniel, în care au fost consemnate cele mai importante momente ale serii, când în 325 D s-au întâlnit prieteni şi neprieteni, întâmplători şi neîntâmplători. Mihnea, cel ce primise un pachet cu haleală de-acasă, cronicarul Daniel, venit după un caiet de cursuri, Gimmi, picat nu se ştie de ce, nu se ştie cum, care a adus fiola, Cătălin, care toată seara va închide uşa dinspre balcon în nasul lui Mihnea, şi încă vreo câţiva care vor alcătui corul antic.

— …Cine se duce după Lumi şi prietena ei? Cum o cheamă? Care sunt nedespărţite.

Nu ştia nimeni cum o cheamă pe prietena ei, dar ştiau toţi că sunt nedespărţite. Dacă, aşa cum am propus eu, cineva s-ar fi dus la două camere mai încolo să le aducă şi pe ele, mai mult ca sigur că temerarul Mihnea nu ar mai fi încălecat peste o jumătate de oră balconul. Dar Gimmi s-a rânjit în felul lui:

— Nu se face să le deranjaţi tocmai acum, când tocilara de Gabi a plecat la *Aventura* lui Antonioni! Fiţi şi voi salon, închipuiţi-vă ce activitate frenetică trebuie să fie acum la ele în cameră!

*
* *

Nici măcar în acel viitor apropiat, când singura activitate, diferenţiată, bineînţeles, în funcţie de ponderea taţilor, la care se vor deda cei de faţă va consta în istovitoare anchete şi declaraţii, inspirate de părinţi disperaţi şi de foruri competente, sever criticate de înalte foruri, şi mai competente, şi mai indignate, nu s-a putut stabili dacă Gimmi, insinuatorul, era sau nu la curent cu relaţia dintre Mihnea şi Lumi.

Momentul important următor, runda a doua, va fi deschis atunci când, într-un capac de muştar, se va stinge mucul ultimei ţigări, făcută poştă, ajungându-se astfel la întrebarea de baraj:

— Oare cine şi în ce cameră ar mai avea nas să meargă să ceară o ţigară, două?

Sau:

— Oare ce bombă din jur ar mai putea fi deschisă la ora asta?

O agitaţie cu totul inutilă, orice prognoză arătând din start că funcţia de ambasador al tutunului tot mie, cronicarului Daniel, urma să-mi revină, fiind singurul care nu purta uniforma de cameră, şlapi şi cămaşă ruptă, pusă pe dos, ci, dimpotrivă, ţinuta banală de oraş.

*
* *

— …Mă duc eu la Lumi, să văd dacă nu au ele ţigări…

Cred că v-aţi dat seama, dragi ascultători, că ne aflăm în mijlocul celei de-a doua reprize şi că acela care a bolborosit această frază a fost tot temerarul Mihnea.

Rewind.

— Mă duc eu la Lumi să văd dacă nu au ele ţigări…

— Mai bine te-ai duce în pat, dacă dă portarul peste tine, în halul în care eşti, ăia suntem!

— Ce treabă am eu cu portarul? Eu o să merg din balcon în balcon, n-aţi văzut ce lată e balustrada?

Lacună în text.

*
* *

În repriza următoare, Mihnea priveşte cu nespus regret cutia de carton goală în care s-a aflat mâncarea trimisă de grijuliii lui părinţi: cojile de toate felurile, de plastic, de la salamul de vară, de ouă, de la ouă, de rumeguş, de la pâinea veche de alaltăieri. La sigur se zgâria pe ochi c-a fost atât de fraier să desfacă pachetul primit de acasă, pentru toată luna asta.

De mâine, *ragazzi di oggi*, vă întoarceţi la ceaiul cu pâine şi margarină, dacă aţi fost atât de abili să vă vindeţi cartela!

Poate Mihnea să se fi aflat în aceeaşi stare depresivă cu care-şi începuse seara, cu care-şi transmisese invitaţiile întâmplătoare, cu care-şi dăruise colectivului pachetul de mâncare, din pricina parţialului ratat. Poate să fi fost stresat de sesiunea care se apropie şi de amintirea celeilalte în care avusese două boabe. Poate nu mai putea să adune într-o singură imagine ceea ce lui i se păruse că ar fi Luminiţa şi ceea ce auzise cu o oră înainte de la Gimmi că s-ar fi vorbit despre ea.

*
* *

Degeaba însă, mi-am amintit tristeţea cu care se uita la cutia goală, în multele nopţi care au urmat, când un insuportabil sentiment de vină mă trezea fix la ora 3 din noapte, ca şi când atunci ar fi bătut o neiertătoare pendulă. Şi numai când, datorită fleacurilor turuite de tine, irezistibila mea Diana, mai degrabă decât datorită sedativelor grijuliei mele mame, am

încetat să-mi mai aud în mijlocul nopţii pendula interioară, mi-am spus că sentimentul de vină ivit atunci când nu mai poţi face nimic pentru fiinţa apropiată, dusă de-acum pe râul fumuriu, sub cerul jos, de plumb, al subpământului, de luntrea ca o umbră, nu s-ar ivi să ne chinuiască pe urmă, dacă tot timpul ne-am purta unii cu alţii aşa cum avem de obicei răbdarea să ne purtăm cu cei despre care ştim sigur că vor muri peste o zi, două.

De altminteri, toate declaraţiile viitoare ale celor de faţă vor consemna că de la începutul serii Mihnea a fost şucărit, de mâncat, n-a mâncat cine ştie ce, de băut, s-a vârât de la început în tării, foarte repede s-a pilit, drept care a spus numai prostii – de pildă, ce-i povestise unul care văzuse nu ştiu ce pe un video. De mai multe ori, Mihnea a întrebat câte camere sunt de acolo până la fete, deşi el era cel mai în măsură s-o ştie, nu şi-a explicat însă intenţiile decât tot deschizând uşa de la balcon, fapt pentru care colegul lui Cătălin l-a admonestat, să nu mai facă şi el frig în plus, că abia s-a dat căldură. Iar cum foarte puţini dintre cei care au locuit Complexul în istorica lui existenţă au încercat să treacă dintr-un balcon într-altul mergând pe balustradă, niciunul dintre cei de faţă nu şi-a imaginat că Mihnea ar fi avut un asemenea plan nebunesc.

*
* *

De fapt, după ce a privit cu melancolie restul festinului, ca orice băutor novice, Mihnea a fost apucat de greaţă, izul stătut de ţigară, căldura corpurilor adunate laolaltă l-au împins grăbit spre uşă, doar că, aşa cum deseori ni se întâmplă în viaţă, a greşit direcţia şi, în loc să pornească spre baie, a luat-o înspre balcon. Numai că a fost întors de Cătă, cel cu ochiul ager şi reacţia promptă.

Din acel moment, conştiinciosul cronicar Daniel, asupra căruia căzuseră sorţii să plece după ţigări, iese din scenă, nu înainte de a da în dreapta şi în stânga asigurări că nu va întârzia mult, că nu va merge decât până la prima bombă, că are bani suficienţi, chiar şi pentru un Golf. Şi ultima frază pe care o mai aude, atunci când închide uşa, o rosteşte tot Cătă:

— Hai, Mihnea, las-o moartă! Nu vezi că Dani a plecat după ţigări? Mergi mai bine şi îţi vâră capul sub robinetul cu apă rece!

*
* *

Ultima parte a acestei cronici nu va mai fi redactată pe baza unor impresii proprii, ci pe relatările corului antic, tot atât de discontinue, sincopate şi confuze. Din ceea ce am auzit, imaginat, dedus, eu, cronicarul, voi alcătui *ad usum Delphini* următoarea naraţiune, cât de cât obiectivă, pe care la un moment dat mă tem că o voi înlocui fie cu propria mea tăcere, fie cu propria mea voce plângăreaţă.

Curând după plecarea lui Daniel, un observator, Cătălin, după unele opinii, ar fi atras atenţia colectivului asupra pericolului pe care Mihnea îl reprezenta pentru ei toţi, atât prin mersul lui debusolat, de colo-colo, cât şi prin tentaţia permanentă de a deschide uşa dinspre balcon.

— Luaţi-l careva p-ăsta şi vârâţi-l în scutece, să nu ne vâre el pe noi în vreun bucluc!

— Dacă cineva crede că doar dintr-atât m-am pilit, a strigat Mihnea, să meargă cu mine afară, să se convingă ce excelent pot să trec eu din balcon în balcon, până la a doua cameră de aici, doar mergând pe balustradă. Vine sau nu cu mine cineva să mă vadă? Are sau nu curaj cineva să pună prinsoare că sunt în stare să ajung de aici până în cameră la Lumi, mergând doar pe balustradă?

*
* *

Se poate presupune că până şi Cătălin obosise să-l tot trimită în şuturi pe recalcitrantul băutor novice până în colţul său de pat, de aceea, în gălăgia din cameră, bolboroselile lui Mihnea nici nu au fost auzite. Iar fumul stătut de ţigară şi ora destul de târzie au făcut ca ultima deschidere a uşii dinspre balcon să pară o bine-venită măsură de aerisire. În condiţiile amintite, ţigări nexam, băutură canci, adunarea părea pe vărsate, deci nimeni nu se mai interesa de reacţiile din jur, de uşile închise-deschise, aşa că îmi imaginez că tu, Mihnea, ai ieşit pe balcon, convins fiind că din urmă te va întoarce, ca şi până acum, glasul lui Cătălin:

— Hai, Mihnea, las-o baltă! Lasă, că ne arăţi tu mâine ce zmeu eşti şi cum ştii tu să zbori până în camera mândrelor! Hai, potoleşte-te acum,

înghiţitorule de săbii! Du-te şi fă nani, nasolule, că toată seara nu mi-a tihnit de tine! Altă dată o să am grijă şi coniacul Calypso o să ţi-l dau cu pipeta!

*
* *

Mă întorceam, strângând triumfător ţigările în pumnul umed, când tu, dragă Mihnea, încă mai aşteptai să vină Cătă să te ia de guler şi să te arunce în patul tău ocrotitor, dar nu ţi-a fost dat să auzi decât râsul lui Gimmi, care iar se dădea mare şmecher:

— Lăsaţi-l, bă, să degere puţin afară, că, în halul în care e, n-are ce să-i strice!

Aşa că, dorind poate din ce în ce mai puţin să vezi ce se întâmplă la Luminiţa în cameră, clătinându-te, abia stăpânindu-te să nu vomiţi, tu, dragă Mihnea, te-ai urcat pe balustradă şi, când te-ai dezmeticit, după câţiva paşi ai descoperit că era mult mai îngustă decât îţi imaginaseşi şi că până jos distanţa era mult mai mare. *Strangers by Night* a lui C. C. Catch îţi umbla prin minte şi, desigur, *Like a Hero* a lui Modern Talking…

Oricât m-am gândit mai târziu, oricât mă voi gândi, niciodată nu voi reuşi să aflu dacă erai treaz, erai beat, visai, privind orbit întunericul din jurul Complexului şi, mai departe, întunericul în care presimţeai Oraşul, *In the Heat of the Night*, bineînţeles, cu Sandra. Ţi-era frig, ţi-era greaţă, îţi dispăruse orice nerăbdare, orice curiozitate, deloc, dar absolut deloc nu mai ţineai să vezi, ca omul invizibil, ce se petrecea în clipa aceea în cameră la Lumi.

*
* *

Deci înăuntru să fie fum, gălăgie, mirosuri acre, râsete, bancuri, ei să se termine de râs şi tu să păşeşti tot mai temător, afară, pe balustrada ta îngustă, *în frig, în beznă*. Râsetele, glasurile lor să le auzi tot mai de departe şi ultima frază care să mai ajungă până la tine, clar repetată mereu, să fie cea a marelui şmecher de Gimmi:

— Lăsaţi-l, bă, să degere puţin afară, în halul în care e, nu-i strică!

Să-ţi fie frig, să-ţi fie greaţă şi totuşi să mergi mai departe cu încăpăţânare, ca să nu pierzi pariul pe care n-ai avut cu cine altcineva să-l

faci decât cu tine. Să nu te poţi întoarce în cameră, învins, riscând ca nimeni să nu fi observat c-ai intrat înapoi, aşa cum aproape nimeni nu a observat nici c-ai ieşit. Să-ţi fie frig, să-ţi fie somn, să nu mai ai niciun chef să vezi, ca omul invizibil, ce se petrece în cameră la Lumi. Şi de altfel acolo nici să nu se petreacă nimic, Luminiţa să se afle în vizită la o mătuşă, cât despre prietena ei nedespărţită, nimeni nu ştie cum o cheamă, unde altundeva să fie decât la gargară, într-o cameră vecină. Şi totuşi, tu să mergi înainte, clătinându-te, tot mai treaz, tot mai îngheţat, pentru că, după ce ai făcut câţiva paşi pe o balustradă atât de îngustă, devine la fel de greu să te întorci pe cât de greu e să mergi înainte. Să fii tot mai treaz, tot mai singur, în întunericul halucinant, luminat de câteva becuri. Să mergi, respirând rar şi adânc, ca să-ţi mai amâni o secundă voma, să te tot clatini, mergând, dar să mergi, încă un pas, încă un pas, încă unul. Tot mai îngheţat, tot mai îngrozit, clătinându-te, gândind ce? Simţind ce? Oricât mă voi strădui toată viaţa de acum înainte, tot nu voi reuşi să aflu.

Şi pasul greşit să-l faci chiar înainte să păşeşti în balconul de la camera Luminiţei…

*
* *

L-aş fi putut striga, l-aş fi tras de pe balustradă jos, pe balcon, şi, dacă ne-am fi încăierat, ceilalţi ar fi sărit să ne despartă. A trebuit să-i ascult, de ce? să mă duc după ţigări, de ce fac asta întotdeauna, de ce mă reped să fac ceva ce ar putea face oricare altul? Şi, când mi-am făcut loc printre cei strânşi în jurul lui, cu lumânări, lanterne, n-am mai avut nimic altceva de făcut decât să mă uit, fireşte, tot nu venise Salvarea.

— Te doare? vroiam să-l întreb, dar n-am făcut nimic decât să mă uit.

Nu-mi dădeam seama de unde vine şuieratul neomenesc prin gura deschisă şi şuviţele de sânge prelingându-se din colţul buzelor, din nări şi ochii, care încă mai priveau din faţa încremenită.

— Te doare? Te doare? Te doare?

Şi, undeva, încă mai sclipind, înţelegătoare, lumina cât un vârf de ac. Încă mai licărind, fumegos, pupila strânsă, concentrată, ca un vârf de ac.

— Te doare? Te doare? să strig.

Şi lumina, cât un vârf de ac, pâlpâind deodată intens, ce altceva să-mi răspundă decât:

— *Eu mă duc sub pământ şi tu ai să mergi sub soare…*

Şi nimic altceva decât să mă aplec şi să strig:

— Al cui eşti? Al cui eşti? Al cui eşti? Te doare?

— *J’irai sous la terre et toi, tu marcheras dans le soleil.*

Şi pe urmă nimic altceva decât ghemotoacele de vată pe care le împingeam în nările galbene, încremenite, prin care se prelinge, necontenit, mort, sângele, necontenit, mort, sângele, necontenit, mort…

*

* *

Ajunge! Pisăloaga Casandra sună de cinci minute la uşă, iar şi-a uitat acasă cheia:

— Daniel! Deschide, Daniel! Deschide, că am scrisoarea! Am scrisoarea de la Rectorat! M-am întâlnit jos cu poştaşul…

Imagine you’re in Spain. After a delicious breakfast served in your hotel room you’re deciding how to spend the morning.

On sand or grass?

It’s so hard to choose.

Şi cine ştie oare dacă viaţa nu este de fapt moarte şi dacă ceea ce noi numim moarte nu înseamnă, într-un fel mai adânc, viaţă?

Partea a treia
Întoarcerea

Capitolul 17
Logodnică de-a pururi, soţie niciodată

Parterul unei case-tip din Sudul anilor ’30, construită cu banii unor emigranţi întorşi din America şi refăcută acum zece ani. Terasă la ultimul etaj, ferestre mici cu rufe colorate atârnate, între ele, pe frânghii. Prin uşa deschisă se văd copacii bătrâni din curte cum freamătă: bate un vânt cald, subţire, aici e încă vară. Un living imens, pe jos gresie în culori şterse, în capăt bucătăria cu pereţii acoperiţi de faianţă învechită, afişe şi calendare lipite pe frigider şi pe masca chiuvetei.

Tinerii căsătoriţi alătură două mese şi întind peste ele o faţă de masă de hârtie, în carouri alb-roşii, profesorul inspectează cărţile de pe rafturile de lemn nevopsit, soţia lui se uită, zâmbind, la fotografiile de la nuntă.

— Iertaţi-mă, dragii mei colegi, că am lipsit de la nunta voastră! Da, da, colegi, ce altceva! ? Ei, Doamne, subalterni! Până acum un an studenţii mei eminenţi şi acum colegi!

Tinerii protestează, profesorul insistă. Ştie că pentru el vor rămâne copiii pe care nu s-a întâmplat să-i aibă; nu ştie însă cât timp vor mai vrea ei să investească atenţie şi energie în relaţia cu el.

— …Credeţi-mă că îmi regret absenţa cu atât mai mult cu cât călătoriile îmi aduc de la un timp, dragii mei, tot mai puţine surprize plăcute şi tot mai multe neplăceri cu sănătatea. La aşa ceva nu există un medicament mai bun decât renunţarea şi în ultima vreme am refuzat destule invitaţii…

Zâmbetul ironic al Christei şi ridurile fine din colţul gurii subţiate plutesc deasupra bluzei *chemisier*, închisă până la ultimul nasture. El preferă să-l ignore însă şi să continue:

— …Ce altceva faci, de fapt, mergând dintr-un loc într-altul? Schimbi, doar, între ele cópii, din ce în ce mai ieftine, ale aceluiaşi decor! Tokio seamănă cu New York, cu Los Angeles, Rio de Janeiro cu San Francisco,

mâine chiar şi Beijingul poate ajunge la fel! Lumea noastră se uniformizează, periferiile copiază, cum pot, centrul. Dar poate că vârsta mă împinge să văd peste tot degradarea şi plictiseala! Dar pentru voi altfel arată chiar şi cea mai banală călătorie…

*
* *

— Vreţi să spuneţi, domnule profesor, că aceasta a fost o călătorie banală?

Vocea tânărului sună insinuant, dar el nu-şi ridică ochii, toarnă mai departe, cu atenţie, vinul de Chianti direct din micuţa damigeană, acoperită cu rafie împletită, în paharele de plastic.

— A, nu! Orice aş putea să spun, dragul meu Antonio, dar nu şi că a fost o călătorie banală! Doar acolo mi-am început viaţa! Acolo mi-au rămas părinţii, fraţii, fata de care eram îndrăgostit. *Pietroasă, aspră-i Ithaca, dar ca mamă bună creşte feciori voinici. / Şi-apoi nimic mai dulce ca ţara ei nu pot vedea pe lume…*

Profesorul recită, gesticulează, se simte în largul lui în faţa auditoriului tânăr, a doua lui familie. Sau chiar prima, cum îi reproşează Christa?

— …Ştiţi, dragii mei, desigur, de unde este citatul…

S-a făcut linişte, ca în clasă. Cariera lor ştiinţifică a avut nevoie de matematică, chimie şi multă biologie, nu de sunetele bizare ale unei limbi moarte.

— *Odiseea*! Cartea dumneavoastră favorită, domnule profesor!

Fireşte, numai ea putea răspunde. Giulia a prins totul din zbor, deşi făcea curse spre capătul livingului ca să aducă platourile cu paste, cu legume şi fripturele răsucite, prinse cu o scobitoare. Dacă nu ştie mai multă greacă veche decât Antonio, în schimb a înregistrat, cu mai multă atenţie, obsesiile profesorului.

— *Odiseea* este într-adevăr cartea mea favorită, aşa cum bine a observat ochiul tău perspicace!

Ulise fermecat de graţia Nausicăi, asta ar declama Christa acum, dacă n-ar fi detestat în liceu greaca veche şi dacă schimbul de amabilităţi dintre cei doi n-ar irita-o.

Roşind de emoţia succesului, Giulia întreabă cu vocea alintat-copilărească a fetelor timide care îşi descoperă puterea în faţa bărbaţilor vârstnici:

— Totuşi! Cum de v-a plăcut atât de mult *Odissea*? Trebuie să fi fost, ca şi noi, obligat s-o învăţaţi în şcoală!

— Am citit de atâtea ori *Odiseea*, încât o ştiam, de mic, pe dinafară şi vedeţi că o ştiu şi acum! De ce îmi plăcea? Poate să o fi preferat *Iliadei*, pentru că avea ceea ce voi numiţi happy-end. Şi, fireşte, ca orice adolescent, visam călătorii în ţinuturi îndepărtate. Dar mai era un motiv, mai prozaic: eram foarte bun, strălucit chiar, la greacă şi latină, pentru că în ele vedeam singura mea salvare! Tatăl meu mă înscrisese cu forţa la Seminarul Teologic, unde nu se plăteau taxe, dar eu ştiam că nu am vocaţie de preot şi pe la şaisprezece-şaptesprezece ani am început să visez să-mi dau diferenţele la un liceu de limbi clasice şi să ajung profesor.

*
* *

Christa ascultă superior plictisită, ştie povestea care o să urmeze, numai că protocolul o obligă să aibă răbdare. Ea va monitoriza momentul toasturilor şi ora când se vor ridica să plece, pentru că mâine, înainte să ia drumul lung spre casă, îi aşteaptă un matineu: la castel concertează o violonistă din Rusia sau Polonia, remarcabilă, s-ar părea, aşa cum sunt unele talente ciudate care apar, când şi când, din Estul sălbatic al Europei. Ca şi acest ultim bărbat din viaţa ei, Traian Manu, care iată-l cum îşi dăruieşte amintirile, ţinute ascunse atâta vreme faţă de ea. Iar juna, ca să-l încurajeze, nu-şi desprinde ochii de el, deşi ar trebui să-i îndemne, chiar şi pe muteşte, pe ceilalţi să-şi pună ce vor în farfuriile de plastic. Ea, Christa, aşa ar face, dar la ce să te aştepţi de la aceste noi generaţii, fără nicio educaţie?

— …Greaca veche şi latina mi-au fost de mare ajutor. În primul rând, am început să câştig ceva bani de buzunar cu ele. Spre deosebire de colegii mei, eu nu primeam nimic de-acasă, iar adolescenţa este o vârstă grea, în sine, dar şi mai grea este atunci când eşti sărac. Am căpătat notorietate în seminar cu juxtele mele, traduceri cu care unii din anii mari şi-au luat

examenele fără să ştie o iotă de greacă veche! Pe urmă am început să dau meditaţii şi aşa mi-am făcut un amic, pe Anton. Iată, descopăr că avea acelaşi nume ca şi tine, dragul meu Antonio!

*
* *

Vorbeşte întors spre tânăr, dar i se adresează mai degrabă proaspetei lui soţii, care îl ascultă, ca totdeauna, cu ochii sclipind de o discretă inteligenţă. Probabil în astfel de momente a fost absorbit şi tânărul de aura erotică a tăcerii, de transparenţa ei, pentru că în restul timpului e ştearsă, uneori chiar urâţică. Dar Traian Manu a trăit destul ca să fi învăţat că încărcătura erotică nu are nicio legătură cu aspectul fizic.

— Anton Dobrotă ajunsese şi el, fără voie, la „şcoala de popi“, dar din motive diferite decât ale mele. Aş spune chiar opuse. Eu venisem din pricina sărăciei părinţilor, el fusese exmatriculat dintr-un liceu select, fără drept de reînscriere, pentru genul de boroboaţe pe care de obicei le fac copiii răsfăţaţi din familii avute. În ciuda numeroaselor sale relaţii, tatăl lui, politician influent, prefect al judeţului, nu mai găsise o altă şcoală dispusă să-l primească. Sau cine ştie? Poate a sperat că disciplina Seminarului îl va mai domoli pe fiul preferat…

E atât de prins de amintirile lui, încât nu observă că ceilalţi nu îndrăznesc să înceapă să mănânce. Dar, slavă Domnului, se află aici Christa, care intervine cu tact, ridicând paharul. Traian are să-şi continue povestea după ce ea va face, în numele amândurora, urări de fericire şi viaţă lungă tinerilor căsătoriţi, *auguri*!

*
* *

— Mergeam de două ori pe săptămână în somptuoasa, pentru mine, casă Dobrotă ca să-l meditez pe Anton la latină şi greacă veche. Treptat ne-am împrietenit. Sau, cel puţin, mie aşa mi se părea, s-ar putea ca el să fi făcut parte din acea categorie de oameni care nu pot avea cu adevărat prieteni, pentru că sunt prea preocupaţi de ei înşişi. Mie Anton mi se părea înzestrat cu ceea ce credeam eu pe atunci că sunt calităţile bărbatului matur, şi, de fapt, chiar aşa era.

Dar tu, tu poţi într-adevăr să ai prieteni? Te uiţi cu strângere de inimă la braţul lui bronzat care izbeşte mingea albă de tenis de podeaua întunecată, îl invidiezi? Îl admiri? N-ai şti ce să spui, dar ţi-ai dori să râzi atât de lipsit de griji ca el, dezvelindu-ţi dinţii sănătoşi şi laţi, şi hălăciuga ta de păr blond şi creţ să fie părul lui negru, des, îmblânzit de briantina fină şi dat ascultător peste cap. Ce n-ai da să fii tu cel mai aplaudat pilot acrobat de Ziua Aviaţiei, care îşi pierde în vestiarul terenului de tenis scrisorile roz, parfumate de la Riri, mica balerină care adoră rafinamentele în pat şi ciocolata, după cum povesteşte chiar faimosul aviator, umplându-i de poftă şi venin pe seminariştii cu uniformele impregnate de duhorile internatului! Ai accepta chiar şi ghinionul lui Anton la partidele de poker jucate până la ziuă, cu condiţia ca la sfârşitul orelor să te aştepte mereu, vizavi de şcoală, trăsura cu coşul tras, înăuntru micuţa Riri, cu blana albă, pufoasă, pusă doar peste ciorapii negri cu jartiere înflorate, ronţăind, răbdătoare, alunele trase în cea mai fină ciocolată.

*
* *

— Lui Anton îi datorez decizia să-mi iau viaţa în mâini şi să renunţ la Seminar! Atunci când a obţinut, prin relaţiile tatălui, fireşte, iertarea vechilor păcate şi dreptul să-şi dea examenele de diferenţă, l-am meditat şi am dat examenele, în aceeaşi zi, la acelaşi liceu, amândoi. Am reuşit, el mai la coadă, eu în capul listei. Am primit bursă de întreţinere, am urmat apoi două facultăţi deodată, am primit iar o bursă pentru continuarea studiilor în străinătate – cum vedeţi, un parcurs academic standard. N-a fost uşor, dar până la urmă am ajuns aici, unde suntem cu toţii. Iar dacă rămâneam acolo, aş fi avut probleme, ca preot, într-un regim declarat ateu, iar ca profesor aş fi murit de foame cu studiile clasice, atunci, imediat după război, când s-au desfiinţat nu numai catedrele de latină şi greacă, ci şi cele de engleză ori franceză, iar copiii trebuiau să înveţe doar rusa, limba ocupantului. De aceea îi voi rămâne pe veci recunoscător lui Anton…

Îi faci temele, îi pregăteşti juxtele pentru traducerea din greaca veche, înveninat de amestecul indicibil de adoraţie şi invidie. Şi, de fiecare dată când închizi în urma ta uşa grea a casei Dobrotă, îţi doreşti să fii el, dar să

rămâi tu, fără să bănuieşti că Menadele îi vor dărui ani grei de închisoare, umilinţe şi tortură. Şi că, după evadare, va fi prins şi ţinut desculţ, în carcera plină de apă îngheţată, iar piciorul gangrenat îi va fi amputat fără anestezie…

— …Sfârşitul poveştii lui Anton este atât de trist, încât n-are sens să vi-l povestesc într-o asemenea seară festivă. L-am aflat în această călătorie de la fratele lui, Cristian Dobrotă. Anton şi-a plătit celebritatea ca pilot de război cu ani grei într-o închisoare din care a fost singurul care a evadat, dar a fost, destul de repede, prins. Din ce am înţeles, familia „a plătit“ ceea ce ei, acolo, numesc, cu un termen teologic, „păcatele politice“ ale lui Anton.

*
* *

Giulia strânge farfuriile soioase, cu resturi de sosuri şi dâre de grăsime, şi le stivuieşte în punga de plastic pe care Antonio are s-o arunce, după plecarea musafirilor. Uscăţivă, chiar urâţică, atrăgătoare, câteodată, în feminitatea ei fragilă, de care nu este conştientă, pentru că mintea îi este mult mai intensă decât simţurile. Cară alte farfurii curate, salata, brânzeturile, fructele, îngheţata, se mişcă repede şi îi face lui Antonio semn să stea liniştit, ea o să se descurce singură, nu se dă în lături decât dacă îl simte pe el că ar vrea să iasă în faţă. Ştiu toţi că, de fapt, ea este cea mai bună, memorie fenomenală, minte asociativă, o ştie şi el, mirele, dar se repede să i-o ia înainte şi aşa va face mereu. Iar ceilalţi, peste câţiva ani, au să uite că ea a fost cea mai dotată, pentru că singură a ales să se micşoreze. Pentru că îşi doreşte să fie o femeie obişnuită şi până la urmă chiar aşa va ajunge. Speranţa ei pătimaşă că, dacă îşi va nega inteligenţa, o să poată trăi mult visata viaţă de femeie obişnuită îi va face pe toţi să uite că Giulia era cea mai bună din câteva serii întregi de studenţi.

Pe toţi, în afară de profesorul ei, al cărui ochi exersat, chiar înceţoşat de cataractă, prevede evoluţia fiecăruia, schimbările care, până la 33 de ani, travestesc îmbătrânirea în înflorire.

Profesorul Manu se uită cu tristeţe la Giulia Mazzoni, studenta lui favorită, care a ales singură să plimbe farfurii de plastic şi pe care el nu va avea cum s-o mai ajute. Ştie de-acum şi clipa când, prea târziu, ea are să

regrete că şi-a ascuns strălucirea minţii pentru bucuriile înşelătoare ale unei vieţi mediocre.

I se strânge inima atât de tare pentru că se gândeşte la Ana Maria, care, probabil, nici nu a avut de ales?

*
* *

— …Anton era vărul fetei de care eram îndrăgostit, rudă depărtată a familiei Dobrotă, care o adoptase. Vizitele în casa lor erau un chin dorit, aşteptat cu spaimă. În ora liberă dintre lecţiile cu Anton, care se plictisea repede, şi cina unde eram invitat, intram tiptil în salonul unde Ana Maria exersa la pian. Tocmai îşi începuse cariera de pianistă…

Voaleta neagră cu bobiţe cochete te-ar împiedica să vezi câte riduri a făcut între timp, dar glasul muzical poate să-i fi rămas acelaşi. După o despărţire atât de lungă, ai fi preferat să fi stat amândoi de vorbă, dar nu ai putut decât să ajungi cu maşina profesorului Stan pe strada plină de blocuri hidoase unde, până acum câteva luni, ea stătea, ore şi ore, la coadă pentru pui vineţi, îngheţaţi.

— Când am plecat eu la Montpellier, ne înţeleseserăm să ne întâlnim la Paris, unde vroia să studieze. Dar Parisul a fost ocupat, s-a circulat tot mai greu din cauza războiului, la noi a urmat ocupaţia rusească, Ana Maria a fost dată afară de la Filarmonică şi s-a devotat familiei. Iar eu, decenii întregi nu am mai ştiut nimic despre ea şi despre niciunul dintre cei dragi de-acolo. În această călătorie am aflat că murise, nu cu mult înainte de venirea mea. Şi mai trist e că, din ce mi s-a spus, putea fi salvată, numai că acolo oamenii de vârsta mea şi a ei nu mai primesc îngrijire medicală. Spitalele sunt de altfel într-o stare deplorabilă, maşinile de salvare întârzie ore şi ore. S-ar părea că făcuse de mai multe ori cerere să călătorească în Vest, dar…

O iubeşti pentru că n-a mai ajuns la Paris, ci a colindat oraşul pentru lecţii de pian particulare, cinci lei ora, şi s-a îngrijit de fata adoptată a vecinilor, arestaţi, amândoi, într-o noapte. O iubeşti pentru că degetele ei îngroşate de reumatism, dar cu pieliţele unghiilor îngrijit tăiate au să împingă timide banii greşit număraţi pe tejgheaua slinoasă în faţa

vânzătoarei dispreţuitoare, iar aprobarea de paşaport pentru o călătorie în Bulgaria, prima ei călătorie în străinătate, îi va veni la o săptămână după ce spitalul a refuzat s-o interneze, lăsând-o să moară acasă.

*
* *

— …Când pleci dintre ai tăi, dragii mei, în tinereţe, rămâi să te lupţi pe viaţă cu nostalgia! De când am plecat, am continuat, în toţi aceşti ani, să mă visez noaptea în oraşul acela patriarhal cu duzi, uite cât de groşi. Duzii sunt prea puţin băgaţi în seamă aici, dar acolo mergi pe stradă şi dudele, nişte fructe sămânţoase, cu mare trecere în copilăria mea săracă, umpleau tot caldarâmul, cădeau în pălăriile domnilor ce coborau, puşi la punct, din maşină. Mă visam în camerele comode de atunci, cu mobile amestecate, ca şi stilurile caselor, ca şi limbile de conversaţie. Cu cât trecea timpul, cu atât mai clar îmi apăreau în vis părinţii, fraţii, despre care nici nu aflasem decât că la un moment dat s-au stins, dar nu puteam de fapt înţelege, crede. Mă visam mereu alături de oamenii care însemnaseră pentru mine atât, încât până la această călătorie nu am vrut să cred că ei nu mai există. Acum, doar acum, în numai două săptămâni, s-au distrus iremediabil în mintea mea chipuri pe care le păstrasem intacte aproape o jumătate de secol... Dacă m-aş fi gândit raţional, erau slabe speranţele să-i mai întâlnesc pe cei iubiţi, o simplă operaţie de logică şi aritmetică mi-ar fi spus că, măsurând timpul care s-a scurs de când am plecat, aş fi văzut că nu mai au, bieţii, multe şanse de supravieţuire, cu viaţa grea de acolo… Socotiţi şi voi…

*
* *

— Ca să socotim, ar trebui să ştim anul când aţi plecat, domnule profesor…

Noroc cu intervenţia tânărului care a tăiat, ca o lamă rece de cuţit, confesiunea în care Traian se rătăcise. Christa prinde momentul ca să întoarcă spre teme mai uşoare conversaţia.

O irita de mult curiozitatea indiscretă din ochii tineri adunaţi în jurul mesei: inutil curioşi, inutil atenţi, pentru că nu pot concepe că şi altcineva decât ei a mai trăit vreodată aroganţa oarbă, fericită a tinereţii.

— Sper să nu descopere discipolii tăi că tu, care ai o asemenea memorie prodigioasă, nu ştii câţi ani ai făcut la ultima mare aniversare, sărbătorită cu discursuri şi volume!

— Bineînţeles că nu-mi ştiu anii pe dinafară, pentru că nici nu vreau să-i ştiu! Când am văzut că s-au adunat prea mulţi, am evitat să-i mai număr…

O sclipire provocatoare a întinerit privirea lui Traian Manu. Sub blândeţea obosită a privirii – aşteptarea, neliniştea. Pupila îi pâlpâie o secundă, nesigură, apoi întreaga faţă i se destinde: râsetele s-au grăbit să izbucnească.

— Mi-e teamă să nu fi trecut chiar o jumătate de secol de când am plecat de acolo ca să-mi încep viaţa aici! Şi, când te întorci, totdeauna mergi ca în vis: aceleaşi case, aceleaşi străzi, numai că micşorate, chircite. S-au degradat între timp şi ele, aşa cum şi trupul tău s-a degradat. În copilărie, toţi din jur erau, dacă nu tineri, măcar plini de viaţă, puternici… Lumea întreagă era nouă, proaspătă, pentru că ochiul copilului transferă asupra celor din jur nevoia de protecţie a făpturii lui neputincioase… Voi însă, dragii mei, sunteţi prea tineri ca să înţelegeţi ce vă spun… Voi nici nu aveţi unde să vă întoarceţi şi pe toate le ştiţi la perfecţie, dar numai din cărţi!

*
* *

— Să înţeleg că ne reproşaţi tinereţea noastră, domnule profesor!?

E acelaşi. Proaspătul căsătorit. Ultimul lui asistent, cel mai ambiţios. Viitorul şef de laborator. Viitorul director. Dorinţa lui dintotdeauna să iasă în faţă. Să se afirme mai repede decât colegii lui.

— …Să vă reproşez? Ei, Doamne Dumnezeule, nici gând! Nu vă reproşez, dimpotrivă, vă invidiez pentru că nu aveţi cum şi nici unde să vă întâlniţi cu trecutul! Am spus că vă invidiez, deşi, dacă ar trebui să o iau de la capăt, dacă mi s-ar oferi să mă întorc la început, nu ştiu dacă… Prea obositor… şi atât de mare plictiseala câteodată!

— V-aţi plictisit şi în această călătorie, domnule profesor?

— Ei, sigur că m-am plictisit şi aici! Cum altfel? Nici cine ştie ce întâmplări ieşite din comun nu s-au petrecut, cum te aşteptai tu, draga

mea…

— Mă aşteptam?!

Privirea demnă, ultragiată a Christei îl va face să dea înapoi.

— …Am fost oarecum neliniştită şi continui să cred că aveam de ce… Ştii doar în ce condiţii te-ai întors…

— Întoarcerea, într-adevăr… Felul cum au decurs lucrurile când m-am întors, într-adevăr…

Nu mai are altceva de făcut decât să înceapă cu întoarcerea.

Capitolul 18
Dosar „Savantul“

Fila nr. 73
Informator „Emilian“
Casa „Sandu“
23 august 1986

La 13 august a. c. a sosit la Bucureşti în vizită la familie şi ca să ţină o conferinţă prof. MANU TRAIAN. La aeroport a fost primit de familia sa, ca şi de mai mulţi biologi şi biochimişti.

Foarte repede a plecat în comuna Cărbuneşti, judeţul Dolj, şi a locuit pentru cîteva zile în casa secretarului de partid, unde a fost cazată familia. La Bucureşti a stat la Hotel Intercontinental, de relaţia cu persoanele de sprijin ocupîndu-se sursa. Pînă la Cărbuneşti a fost de asemenea însoţit de sursă, care nu a putut rămîne pe toată durata şederii, din cauza unei deplasări externe. La Bucureşti, Manu Traian a luat contact cu acad. Caius Berciu, persoană de încredere, dar şi cu alţi indivizi, între care Cristian Dobrotă, care i-a solicitat o intervenţie şi cu familia Izvoranu, devenită prin adopţie familia iubitei din tinereţe Ana Maria Bădulescu. În ziua de 19 august, Manu Traian a făcut o vizită ambasadorului Italiei, Giuseppe Palumbo. După cîte a relatat el sursei, au vorbit şi despre deschiderea Şcolii Române de la Roma, ce se află în curs de restaurare. Ambasadorul i-a comunicat că, după ştiinţa lui, în postul de director al acestei şcoli s-ar avea în vedere trei persoane: Em. Condurachi (Bucureşti), Caius Berciu (Cluj) şi Alexandru Sandu (Bucureşti). Manu afirmă că nu a înţeles prea bine cine ar fi ales din aceste trei nume. Sursa nu a comentat cu Manu această informaţie spre a nu lăsa loc unor interpretări greşite cu privire la intenţiile sale de a ocupa acest post. Comentariul lui Manu a fost că e păcat de tradiţia culturală înaltă a Şcolii Române pe care străinii o văd, pe cînd românii au făcut din ea un hotel pentru securişti.

Restul conversaţiei s-a axat pe probleme de interes ştiinţific sau pe probleme de ordin familial, Manu vrînd să afle mai exact cum au murit părinţii şi fraţii săi, iar sursa dînd informaţii aşa cum se convenise dinainte.

Manu a plecat înapoi la Roma la 22 august a. c.

„Emilian“

Capitolul 19
Daruri la plecarea Musafirului

Giulia serveşte îngheţata şi fructele, aduce tava cu Rémy Martin şi Amaro Lucano, coniacul şi digestivul preferate ale profesorului, şi se aşază să asculte, cu mâinile în poală, ca o fetiţă cuminte.

— N-o să vă vină să credeţi, dar, atunci când şeful statului pleacă sau vine dintr-o vizită oficială, zborurile, de orice fel, inclusiv cele internaţionale, sunt oprite, pe neaşteptate, ore întregi! Habar n-am ce ştie personalul aeroportului, dar călătorilor nu li se comunică nimic. Mă veţi întreba de ce nu sunt incluse în orar aceste întârzieri şi răspunsul nu poate fi decât că acest şef de stat nu se simte iubit de popor şi îşi ia cele mai extravagante măsuri de protecţie.

— Dar companiile aeriene internaţionale trebuie să piardă bani, nu glumă, cu astfel de perturbări de orar! Cum de acceptă să aibă relaţii cu această ţară? strigă Antonio.

— Dar poţi să înţelegi de ce un asemenea personaj burlesc este invitat cu fast în Anglia? În America?

Christa clatină nemulţumită din cap, întinde mâna după poşetă, scoate cu mişcări febrile portţigaretul şi bricheta şi îşi aprinde ţigara, fără să ia în seamă privirile mustrătoare ale soţului ei. În timp ce ea trage repede primele fumuri şi pe urmă tot mai rar, tot mai adânc, pe celelalte, Antonio se ridică să-i aducă o scrumieră şi, oftând uşurat, îşi scoate şi el pachetul lui de ţigări şi îl trânteşte, victorios, pe masă.

*
* *

— Vă puteţi imagina, dragii mei, ce înseamnă să stai ore întregi într-un aeroport, fără să ai habar de ce? Mi-au trecut atunci prin minte cele mai incredibile explicaţii: că a început al treilea război mondial, că, fără ştirea mea, a fost cutremur, revoluţie, că urmează să fiu arestat, condamnat la moarte şi executat! Am intrat în panică, dar nu puteam să fac nimic altceva decât să stau cu ochii pe orarul electronic înţepenit şi să înghit citronade cu un supărător gust chimic şi sendvişuri cu o pâine umedă şi şuncă de

cauciuc! Şi într-o căldură sufocantă, de etuvă! Instalaţia de aer condiţionat nu funcţiona sau nu exista, iar geamurile nu se deschideau. Eram ca un şoarece, ca un şobolan prins în cursă! Şi ştiţi prea bine, dragii mei, din cea mai banală experienţă, că un şobolan face ulcer după 24 de ore de captivitate! Dar eu, ros de bolile mele cronice şi ajuns la vârsta la care Cel de Sus mi-a îngăduit să ajung, la ce mă puteam aştepta?! La un anumit moment, am dat cu ochii de mine într-o oglindă şi m-am îngrozit de cum arătam: stacojiu şi transpirat, cu părul lipit de frunte, cu cămaşa udă, cu haina şi pantalonul mototolite. Şi respirând ca un peşte aruncat pe uscat, cu gura deschisă şi ochii scoşi din orbite! Şi ţiuitul acela neîntrerupt care m-a însoţit toată călătoria! Să fi fost apa de la toaletele aflate într-o stare deplorabilă? Să fi fost oscilaţiile mele de tensiune, ce crezi tu, draga mea? Sau aparatele care înregistrează tot, tot, tot, aşa cum sunt convinşi cei de acolo? Şi nici măcar nu aveam cum să dau un telefon la o ambasadă, la Amnesty International, la Helsinki Watch, la orice asociaţie de salvare a celor aflaţi în primejdie! Să vină cineva şi, habar n-am cum, să mă scoată de-acolo!

Obişnuinţă didactică: pauza de destindere. Îşi plimbă zâmbetul blând, încurajator, pe feţele zâmbitoare din jur. Nu va reîncepe să vorbească decât după ce râsetele se vor opri şi se va stinge şi ultima vibraţie a aerului. O mână econoamă are să adune grijulie firimiturile atenţiei celorlalţi: sub bonomia generoasă, încă mai pulsează vechea nesiguranţă de sine pe care Giulia o recunoaşte înăuntrul ei.

*
* *

— Gândeşte-te, numai, în ce tensiune am putut să fiu, draga mea, ştiind că tu faci sute de kilometri ca să mă aştepţi la aeroport şi eu neavând nicio posibilitate să te anunţ de întârziere… Mi-am amintit toate avertismentele tale şi am regretat că nu te ascultasem!

Mutra lui penitentă îi face pe tineri să râdă, dar Christa dă nepăsătoare din mână, lasă clovneriile, te ştiu eu prea bine, şi se întinde după scrumieră, doar n-o să scuture scrumul ca prost-crescutul de Antonio, în farfurioara de fructe, Giuliei n-o să-i fie deloc uşor cu el.

— …Nu, nu sunt un fricos, dar nu vă doresc să vă simţiţi scoşi dintr-odată în afara regulilor ocrotitoare ale lumii noastre! Şi, cunoscându-mi toate reacţiile, eram perfect conştient că pericolul de a se petrece ceva fatal creştea în fiecare secundă. Iar atunci când m-am văzut în avion, prima mea grijă a fost să-mi caut pastilele de tensiune şi să-i cer stewardesei un pahar cu apă.

Un Vitello, dragă domnişoară, un Pernod, chiar şi apă de la robinet, orice, să-mi iau mai repede medicamentul! *Mărite al lui Laerte fiu, Ulysse, / Prea iscusite, de ce-ai lăsat, sărmane, / A soarelui lumină şi ai venit/ Să-i vezi pe morţi şi jalnica lor ţară?* Pui pastila pe limbă, înghiţi încet, cu icnituri, apa care îţi frige gura uscată, dedesubt, macheta unui oraş-jucărie în care îţi juri să nu te mai întorci vreodată. În scaunul de alături faţa nemişcată, negricioasă, bine hrănită, tristeţea feţelor nemişcate care îşi ascund mulţumirea-nemulţumirea. Dar nici tu n-ai strigat: deschideţi odată geamurile ca să intre aer, de ce să mă sufoc, împreună cu voi, în această cutie etanşă?

Cu o mână nesigură îţi aşezi în buzunarul de sus al hainei cutia de pastile, nu, mulţumesc, nu mai am nevoie de nimic, dragă domnişoară, te uiţi suspicios la ea, aşa cum stă, ţeapăn- -îndatoritoare, nu-i cumva tot cea care apărea mereu la uşa camerei de hotel, seara, să-ţi ceară o brichetă, un chibrit, un foc? N-are cum să fie tot aia, e alta şi toate la fel, e o jumătate de secol de când n-am mai atins o compatrioată, dar ar fi ultima nebunie să te las să intri la mine în cameră! Fardul verde, gros, supărător de verde sub sprânceana smulsă nemilos, pe pleoapa fanată, deasupra genelor încleiate gros, supărător de negre. Culorile, mereu, ele fac prima diferenţă între lumea ta şi lumea lor!

Lângă hublou, faţa uscată, gălbuie a femeii care mestecă religios, repede, licărul dintelui de viplă în gura lacomă, larg deschisă, farfurioara roz de plastic a şi rămas goală, dincolo de hublou, albul orbitor, catifelat, dedesubt, macheta minusculă a unui alb oraş-jucărie a alunecat prea repede sub aripa avionului? Ai închis ochii, să nu-l mai vezi? Nu ştiu cine sunteţi şi nu mă interesează, ai vrea să strigi, am atâta de lucru şi vreau să mă întorc mai repede la mine acasă, nu vreau şi nici nu pot să-mi pierd vremea,

încercând să înţeleg ceea ce nu e de înţeles, *atunci de ce ai mai venit, străine, aici, pe ceaţă şi pe întuneric*?

Privirea lui – opacă, absentă –, întoarsă spre amintirile din interiorul lui, a rămas pironită pe afişul colorat de pe frigider. A uitat chiar şi de privirea Christei: ocrotitoare, ironică, sigură că îl înţelege mai bine decât se înţelege singur.

*
* *

— …Întoarcerea a fost, într-adevăr, un coşmar, dragii mei. E drept că eram obosit şi nervos încă de când am plecat spre aeroport, pentru că mi-am făcut bagajele într-o agitaţie insuportabilă! În jurul meu era un du-te-vino, o foială ca într-o sală de aşteptare! Fiecare mai apărea cu câte ceva în mână şi foarte repede camera mea de la hotel a început să semene cu altarul unui idol pe care se îngrămădeau ofrandele. Când am început să le cântăresc din ochi, m-am îngrijorat de cât aveau să-mi îngreuneze valiza toate acele obiecte de lemn, metal, piele şi mai ştiu eu ce! Nu mai vorbesc de cărţile pe cât de groase, pe atât de urâte, total neinteresante! Cât de drămuit este timpul care ne mai rămâne de citit în afară de stricta noastră specialitate, ştiţi foarte bine! „Dar voi vreţi să mă omorâţi, dragii mei“, le-am spus la un moment dat. „Voi vreţi, pur şi simplu, să scăpaţi de mine! Gândiţi-vă că nu mai sunt tânăr, nici în putere, sfătuiţi-vă frăţeşte între voi şi vedeţi cum ar fi mai bine să faceţi!“ Ce să se sfătuiască frăţeşte?! Ei se certau la început în şoaptă, pe urmă din ce în ce mai tare şi veneau să se plângă la mine unul de altul. De altminteri, făcuseră asta tot timpul, un spectacol cât se poate de dezagreabil. Şi continuau să stea toţi grămadă în jurul valizei mele, care ajunsese un adevărat teatru de luptă: fiecare încerca să dea la o parte celelalte pachete ca să şi-l vâre pe al lui. Pe unul dintre ei l-am surprins în timp ce scotea pe furiş trusa mea de voiaj, ca să vâre în locul ei, ce credeţi? Nişte linguri de lemn! Atunci m-am enervat cel mai tare şi-am strigat la nefericit, dar ştiţi ce răspuns mi-a dat? Stupefiant! „Vere dragă“, mi-a spus omul acesta, pe care nu-l văzusem niciodată înainte să fi ajuns acolo, nici pe el, nici pe vorbăreaţa lui nevastă, nici pe fiul lor, un puşti care se tot învârtea prin jurul meu, ăsta, în schimb, nu scotea o vorbă. Fac o paranteză

pentru apelativul „vere“, care mă scoate din sărite, el desemnează o relaţie socială de complicitate, pornită dintr-una gentilică, vărul nu este fratele, dar nu este nici străinul. „Vere dragă, domnule Traian“, a adăugat, probabil realizând că sunt nemulţumit, „nu te supăra, domnule Traian! Am fost sigur că periuţa şi spray-urile, şi săpunul, şi toate obiectele astea de bărbierit şi spălat, multe, de parcă ai fi femeie, nu bărbat, atâta te îngrijeşti dimineaţa, o să-şi găsească un loc undeva în valiza dumitale! N-o să pleci dumneata fără ele! Pe când ceea ce ţi-am adus eu, setul ăsta de obiecte de lemn, făcute la mama lor, doar când o să le vezi acolo la tine, în bucătărie, o să-ţi dai seama ce bine au să-ţi prindă!“. Şi a urmat o întreagă poveste despre lungile lui călătorii prin ţară, parcă spunea că este inginer silvic, un om stângaci, muncit, veşnic obosit, care transpira vorbind, se vede că nu prea avea obişnuinţa să scoată două vorbe…

*
* *

Râsul ironic al Christei.

— …Stângaci, stângaci, dar perseverent! Pentru că lingurile lui, din geamantanul greu, cu care te-ai căptuşit acolo, vor ajunge, mâine seară, în bucătăria noastră! Şi avea dreptate bietul inginer de păduri, setul lui de bucătărie e muzeistic, un asemenea model arhaic îl găseşti doar la târgurile speciale! Ultima generaţie de meşteri folclorici, fără urmaşi! …

De acel „văr“ râde oare Christa, ori chiar de el, soţul ei, atunci când ironizează lumea arhaică din care tocmai s-a întors? Dar el nici nu a avut timp să aparţină acelei lumi primitive! Vocea enervată cu care îi răspunde Christei se datorează amintirilor neplăcute ale călătoriei sau nemulţumirii faţă de felul în care, simte el că îl vede ea chiar dacă se face că nu observă?

— Poate că lingurile au valoare muzeistică, numai că aşa trebuie să fi rămas în camera de hotel aparatul meu de luat tensiunea! Şi, în schimb, m-am trezit încărcat cu alimente perisabile sau picante şi cu băuturi autohtone pentru care doctorul îmi pusese de ani de zile un veto absolut. „Mai bine, dragii mei“, le-am spus, „păstraţi-le aici! Au să vă prindă mult mai bine vouă decât mie, pot să vă asigur!“. Pentru că, n-o să vă vină să credeţi, dar, în ţara aceea, oamenii stau la cozi pentru alimente ca pe timp de război! Dar

apelurile mele au fost zadarnice şi eu nu am fost capabil să găsesc o soluţie diplomatică la toată situaţia. Să fi dat doar unele înapoi şi să păstrez altele ar fi însemnat să-i învrăjbesc şi mai mult între ei. Să le fi dat, pur şi simplu, pe toate, mi-a fost teamă că îi jignesc în bloc. Dar cel puţin i-am avertizat: „Fiţi atenţi“, le-am spus, „ar fi o curată nenorocire dacă sfârşiţi prin a rupe până la urmă fermoarul valizei!“. Parcă aş fi avut gura blestemată! Peste nici zece minute, aud şoapte furioase. Când am întors capul, s-a făcut deodată linişte: fiecare încerca să se retragă cât mai discret de lângă valiza mea. Îi rupseseră într-adevăr fermoarul şi numai Cel de Sus ar mai fi fost în stare să spună ce apucaseră să vâre înăuntru şi ce rămăsese pe afară: pe scaune, pe pat, pe noptieră, chiar pe mochetă, erau îngrămădite, unele peste altele, pachete şi pacheţele. Iar ei au prins încet-încet glas şi au început să se învinuiască unii pe alţii, în şoaptă.

— Ar fi trebuit să le cereţi la toţi să iasă din cameră şi să fi scos toate pachetele străine din valiză! strigă, sever, Antonio.

— Dar cu fermoarul rupt ce mă făceam? Oricum, trebuie să recunosc că îmi pierdusem sângele rece, mai ales că şi maşina de serviciu întârzia. Dacă profesorul Stan ar fi fost acolo, nu aş fi avut nicio problemă practică de rezolvat, numai că el trebuise să plece precipitat într-o deplasare urgentă la Moscova sau în Berlinul de Est. Am rugat să se sune după un taxi, dar numărul era întruna ocupat. Nu sunt foarte multe comenzi, mi s-a spus, pentru că taxiul este un lux faţă de veniturile lor obişnuite, dar, pe de altă parte, nu există decât o companie, cea de stat. Aşa cum al statului este tot ce există acolo…

— Cine vrea ceai? Ce fel? Cafea? Cu, fără cofeină? şopteşte Giulia.

Sssst, o mustră proaspătul ei soţ, dar profesorul o aşteaptă răbdător să-şi termine numărătoarea, să pună apa la fiert pentru ceai şi cafea în filtru. Şi doar atunci când ceştile aburinde sunt pe masă şi Giulia în postura ei obişnuită, cu mâinile în poală, strânse una într-alta, ca o fetiţă de la ţară, continuă.

*

* *

— Sincer, draga mea, nu ştiu ce m-aş fi făcut dacă atunci nu s-ar fi apropiat de mine Victor. Acum îmi reproşez că tocmai pe el m-am găsit să-mi vărs nervii. „De ce eşti atât de nervos?“, mi-a spus şi m-a bătut, aşa, pe umăr. „Îmi închipui că aşa te-ai învăţat acolo, să nu-ţi permiţi să pierzi niciun minut, pentru că la voi timpul înseamnă bani. Dar, şi dacă te enervezi, spune-mi ce o să câştigi? Potoleşte-te! Vino-ţi în fire! O să punem toţi mână de la mână şi în câteva minute bagajul tău are să fie gata! Ce nu încape în valize, vârâm frumuşel în pungi! Avem pungi, lasă, nu ne purta tu de grijă! Pe urmă o să legăm cât se poate de artistic şi valiza cu fermoarul rupt! Ai să vezi că nici n-o să se observe şi oricum nu vei mai umbla în ea înainte să ajungi la tine acasă, nu? Şi gata! Mai e ceva? Maşina? Apare ea, ai să vezi că în ultimul moment apare şi maşina! Sau, dacă nu, când o să crezi că totul e pierdut, prindem tocmai atunci liber la telefon şi comandăm taxiul. Ori, dacă nu, coborâm în stradă şi pe loc găsim un particular care o să ne ducă la fel de repede şi nu neapărat cu mai mulţi bani.“ „Nu cred că o să găsim în ţara asta un om dispus să facă aşa ceva!“, am strigat eu. „Îl găsim, îl găsim, doar n-o să fim chiar atât de ghinionişti! Şi-o să găsim şi un geamantan ca lumea! Mai ceva ca valiza ta! Marfă! Să ştii că o soluţie mai există întotdeauna! Dacă rămâi liniştit şi aştepţi, până la urmă lucrurile tot se aranjează, de la sine. Adevărul este că şi tu ai avea ceva de învăţat de la noi! În primul rând: să nu-ţi faci nervi degeaba!“ „Dar bine, dragul meu“, i-am strigat exasperat, „nu îmi spui nicio noutate! Eu de aici am plecat şi o viaţă întreagă m-am străduit din toate puterile să uit felul acesta de a gândi! Nu-i vorba doar de mine, dar eu reprezint o instituţie! O provincie întreagă! O ţară! Nu pot să apar în lume încărcat cu pungi de plastic şi cu o valiză legată cu sfoară!“. „Lasă, dragă“, mi-a răspuns, „ce atâta tevatură! O să facem noi într-un fel“. A coborât imediat şi în cinci minute s-a întors cu un geamantan nou. Are un design oribil, dar e mai încăpător şi se închide foarte bine. Mi-e imposibil să înţeleg cum de l-a găsit atât de repede şi cum de a apărut imediat şi maşina… Ştiu, draga mea, că ţie Victor nu-ţi este prea simpatic, dar n-ai dreptate, să ştii, după câte a făcut pentru mine. El este omul faptelor, nu al vorbelor.

Capitolul 20
Dosar „Savantul“

Fila nr. 103
Sursa „Bădescu“
24 septembrie 1986

Notă informativă

Sursa informează că în ziua de 12 august 1986 biologul MANU TRAIAN, de cetăţenie italiană, a venit în Bucureşti din Italia. Motivul venirii în ţara noastră a fost o conferinţă la Bucureşti. De la Bucureşti s-a dus în comuna Cărbuneşti iar pe drum, maşina sursei avînd o pană a fost ajutată de două tractoare care treceau întîmplător pe acolo. Privitor la situaţia din ţările capitaliste Manu Traian care este profesor a declarat că problema tineretului şi a studenţilor e rezolvată dar acum 17 ani au fost tulburări foarte violente, stricăciuni în şcoli, instituţii publice cu pagube care se ridică la milioane. Sursa s-a aflat mereu cu Manu Traian la restaurante şi hoteluri şi va prezenta ulterior o listă cu nume şi adrese ale celor care au vrut contact cu Manu Traian ca şi nota de decont pentru un geamantan şi plata la restaurante.
Manu Traian nu a spus dacă va mai veni în ţară dar sursei i-a promis că o să îl invite la el acasă unde are o nevastă, Cristina.

„Bădescu“

Comentarii

În continuare sursa a primit sarcina să continue relaţiile cu sus-numitul şi să încerce să-şi perfecteze o vizită la el în Italia. O copie de pe această notă se va înainta la Secţia a III-a.

Lt. Matei Silviu

De acord cu cele preconizate
Col. N. Ispas

Capitolul 21
Discursul Casandrei

Fusese toată tevatura aia cu fermoarul rupt… Când am auzit chirăieli şi şuşoteli, am fost sigur că s-a petrecut catastrofa pe care doar el, cu ochiul lui rece de cetăţean vestic, aterizat dintr-un performant OZN, şi cu calculul lui de futurolog acerb, o prevăzuse, atunci când le spusese:

— Fiţi atenţi, dragii mei! Nu vă mai îndesaţi toate darurile în valiză, că n-o să se mai închidă! Şi ar fi o adevărată nenorocire să se rupă fermoarul!

Aşa că, fără să mă mai uit la ghemul negru de vinovaţi care se răsfira, vociferând: „Ţi-am spus că nu!“ „Dar ţi-am spus, te-am rugat...“ „Trebuia tu să…“ „Acum ce?“ „Întotdeauna!“ „Ţi-aş zice eu câteva, dacă n-ar fi Traian aicea!“, am ştiut că ghinionistul perfect se va dovedi şi de această dată tot tata.

Şi, tot fără să mă uit, l-am văzut înghiţind repede pastila de Rudotel pe care i-a dat-o Victor, care o are de la profesorul Alexandru, vărul pisăloagei Casandra, care ăsta înghite întotdeauna când are şedinţă la Cece, la Marea Adunare Naţională, ca să fie fotogenic atunci când o să-l vedem la televizor:

— Uite-l şi pe profesorul Alexandru lângă...

— Nu i-o fi ruşine să stea acolo, lângă…

— Uite-l cum stă lângă, ptiu…

— De ce să-i fie ruşine? Stă o zi şi profită o viaţă întreagă! E mai bine cum tragem noi mâţa de coadă?

Şi, ca şi când nu era de-ajuns, după ce a înghiţit preţiosul Rudotel, l-am văzut pe bietul babac ducându-se direct spre înaltul oaspete şi – incredibil, incredibil, incredibil! – spunându-i:

— …Vere Traiane…

Şi pe urmă, îngrozit de ce vedea pe faţa Musafirului şi amintindu-şi, ca totdeauna, prea târziu sfaturile Casandrei, s-a corectat:

— Domnule Manu… dragă domnule Traiane…

Şi restul nu am mai vrut să aud, să văd nimic, am ieşit afară şi-am tras o duşcă şi-am pipat o ţigară.

*
* *

Şi aşa am ajuns la momentul când Traian se pregătea să intre în vamă cu geamantanul pe care Victor l-a scos, el ştie de unde, cu o viteză incredibilă, şi, oricât nu-mi venea să cred, era pe picior de plecare, deşi nu reuşiserăm nici măcar o dată să stăm amândoi de vorbă, oricât am încercat să mă apropii.

Marea ratare a fost atunci când el a venit la noi acasă şi eu eram la Secretariat, la Şcoală. Iar se refăcea ancheta morţii lui Mihnea, se întorseseră babacii lui Gimmi de-afară şi presau să se rezolve odată, să ne reprimească în facultate, că nu-i vina noastră că s-a pilit Mihnea şi a căzut de pe balustradă. Penibil, penibil să ajung să mă bucur că presează colonelul de ta-su lui Gimmi, dar asta trebuie să recunosc, sunt un pigmeu, un nimenea, un nimic, chiar am aşteptat cu inima cât un purice răspunsul de la Rectorat, poate în toamnă intrăm cu restanţierii şi nu pierdem anul.

Numai că, dacă aş fi fost atunci acasă, puteam să-l conduc pe Traian la plecare până la maşină, puteam să fi stat şi noi doi de vorbă! Ce l-o fi apucat atunci să vină, nu ştiu, mama spune că a vrut doar să vadă unde a locuit Buni, 27 de ani, după ce l-au săltat pe bărba-su şi au scos-o şi pe ea din casă şi-au aruncat-o în comuna Militari.

Oricum, de atunci până la plecare, Traian a fost încă şi mai inabordabil, flancat de profesorul Stan şi de toată şleahta de nehaliţi, de urechişti din jurul lui, plus nelipsitul Victor cu valuta lipită de degete şi ochii rotindu-i-se în cap ca un girofar.

Culmea nebuniei e că, din cauza fermoarului, dintre noi trei, cel mai mult Traian a stat de vorbă cu tata, deşi bine ar fi fost să nu fi avut ocazia asta! Acum nu ar mai căra după el ditamai monstrul de geamantan şi tata n-ar mai înghiţi Extraveral, Valium şi Distonocalm, de câte ori îşi aminteşte.

*
* *

Aşa că stăteam cu un ochi la Traian, care se pregătea să intre în vamă, cu un ochi la uriaşul ceas electronic şi ascultam vocile bărbăteşti ale corului antic, iar ei îşi tot repetau îndemnurile reciproce, însoţite de bătăi prieteneşti

pe umăr, de mici bancuri libidinoase la care coborau glasul, alăturându-şi burţile de toate mărimile, cheliile, negii, zâmbetele prefăcute, linguşitoare, laşe, dinţii de acrilat, măselele de viplă, servietele-diplomat, mapele roase, înţelepciunea maturităţii.

Şi, odată bancul sfârşit, aceeaşi privire îngrijorată în jur, cine i-a putut auzi, cine i-a văzut, ăla de la poartă, secretarul de partid, aia de la contabilitate, securistul nostru?

Ai fi putut să-i iei pachet cu Salvarea, douăzeci şi şapte cu douăzeci tensiune, dar ei erau încă vii, ei întorceau automat, în mare viteză, capul, la stânga, la dreapta, să vadă cine îi vede, nu-i vede?

Şi pe urmă, pericolul trecut, abia respirând, îşi repetau unii spre alţii îndemnurile, sfaturile însoţite de bătăi prieteneşti pe umăr:

— Să stăm cu toţii aici!

— Să nu ne pierdem unii de alţii!

— Să nu cumva s-o ia unul înainte!

— Să-i ieşim înainte lui acum, când intră în vamă!

— Ar fi mai bine să nu-i ieşim înainte!

— Dar poate la subsol e veceul!

— Dar poate la subsol e bufetul!

— Dar poate la subsol sunt ţigări, cafea amestec, nechezol!

— Ness veritabil!

— Dar poate…

— Dar poate…

*

* *

Iar mama trăia toate panicile tatei şi în acelaşi timp punea la punct strategia viitoare pentru a facilita o întâlnire confidenţială la nivel înalt cu Musafirul deja plecat spre vamă. Cu darul improvizatoric al lui Miles Davies, mama îngrămădea schiţele unor scenarii ratate, cum va merge ea în al treisprezecelea ceas să-i spună Musafirului tot ceea ce nimeni n-are de gând să-i spună.

Eu sunt fiica lui Buni, ar fi strigat Casandra, atât de tare, încât caraliii, care scorbeleau haina plină de buzunare a lui Traian, căutându-l de scrisori

pentru Europa Liberă, şi treceau prin aparatura Roentgen lingurile de lemn ale tatei, şi-ar fi branşat imediat aparatura pe înregistrare. Iar el însuşi, celebrul profesor, logodnicul de-a pururi al neuitatei Buni, ar fi devenit dintr-odată atent şi ar fi ascultat-o pios, cu un picior deja pe scara OZN-ului şi cu ochii după geamantanul lui Victor.

Eu sunt fiica Anei Maria, singura ei fiică, ar vrea să strige mama, plângând, Buni m-a crescut, dar eu am lăsat-o să moară şi îmi fac reproşuri în fiecare dimineaţă, când deschid ochii. Soţul meu, care e un om bun, deşi a rupt fermoarul valizei tale, încearcă să mă liniştească, aşa a fost să fie, ăsta era destinul ei, lasă, Clementina, că nici noi nu vom împărăţi pământul, o să ne întâlnim *Dincolo* cu toţii, îmi spune. Eu, când am dus-o la spital, era doar în precomă, dar ei nu au mai vrut s-o primească pentru că trecuse de şaizeci şi cinci de ani şi n-aveau paturi libere, nici medicamente, nici vată…

Sunt fiica Anei Maria, se pregăteşte mama să strige cât poate de tare, să se audă în tot aeroportul, dar sunt adoptată, ţin certificatul într-un pachet cu poze vechi, eraţi şi dumneavoastră, domnule Traian Manu, acolo sau era celălalt, care a murit pe front, la Stalingrad, sau la Sighet, nu mai ţin minte unde.

Asta ar striga mama şi, profitând de năuceala Înaltului Oaspete, i-ar cere repede un fleac pentru mine, măcar nişte adidaşi, nişte blugi prespălaţi, un medicament pentru tata şi pentru ea nimic, nimic, nimic, decât datoria sfântă de a spăla, mătura, curăţa, călca, cârpi, bombănind în urma noastră.

*
* *

Deci mama ar ezita între aceste excitante proiecte şi teama că tata ar putea să observe tentativele ei disperate de ultimă oră, ceea ce l-ar determina să devină pe loc acel om străin şi antipatic pe care ea îl întâlneşte tot timpul în halucinaţiile ei cele mai rele şi i-ar auzi vocea insuportabilă strigându-i:

— Ţi-am interzis să-i ceri orice! Ţi-am interzis să ne umileşti, cerându-i! Ţi-am interzis să ceri ceva, orice, orice, orice!

Pe loc, tata ar putea să devină unul dintre acei oameni cu atât mai greu de suportat când se enervează, cu cât de obicei se strigă la ei, sunt împinşi,

repeziţi, bruftuluiţi de toată lumea şi în tot acest timp ei surâd, fac glume, îşi cer singuri scuze şi, când se dovedeşte a fi mai puţin cazul, încep dintr-odată să urle cu glas răguşit, piţigăiat, mâinile tremurându-le, obrajii congestionându-li-se:

— Cum ai putut să faci o asemenea neghiobie? Când mi-ai spus că ai de gând să vorbeşti cu el şi să-i ceri ceva, ţi-am interzis, e adevărat, spune?

Deci, în momentul imaginat, sufletul pătimaş al mamei-Casandra se va legăna între dorinţa ei normală de femeie-furnică-soldat de a căra în muşuroi ceea ce soarta i-a aruncat în faţă şi obişnuinţa petrificată în cinci milenii de convieţuire de a considera orice interdicţie a tatei ca funcţionând sub regim de lege marţială, încălcarea ei neputând să poarte alt nume decât VINĂ.

*
* *

It's so hard to choose.

Deci prima pornire ar fi fost să mă duc, măcar în al treisprezecelea ceas, să stau de vorbă cu el, să-l întreb când vine, dacă mai vine.

Îmi bătea inima, îmi transpirau mâinile, eram Buni, care îl aşteptase fără o scrisoare, fără o vorbă, o jumătate de secol, şi acum vedea că el pleacă înainte ca ei să mai aibă vreo şansă să se întâlnească.

Eram tata, un şarpe neiertător îmi muşca stomacul şi mă încovoiam de durere, zâmbind fericit, din minut în minut avea să vină izbăvirea, revanşa propriilor mele reuşite-nereuşite.

Eram mama, iată rolul meu cel mai uşor, nu-i deloc greu să îmi închipui ce i-ar spune mama, pisăloaga Casandră, Musafirului.

*
* *

Mama ar intra pe loc în priză, ochii ei s-ar decolora pe loc de panică şi, strângând cu îndârjire toarta poşetei, ar repeta în gând, cu pasiunea cu care o bigotă rosteşte rugăciunea, cuvintele demne al căror scop ascuns va fi să ceară, aşa cum am mai spus, nişte blugi sau o geacă sau nişte adidaşi veritabili, pentru copil, fără să ştie soţul meu, te rog. Ceva ce, deşi ne-am străduit, ne străduim mereu, nu s-a putut până acum, ceea ce nu înseamnă

că ne plângem. Slavă Domnului, o ducem ca toată lumea, o ducem cum o ducem. Doar că nu poţi şi tu să-ţi permiţi ceea ce alţii ca tine îşi pot permite. Dar eşti om în toată firea, înţelegi că acum nu se poate mai mult, o să se poată mai mult atunci când o să se poată. Asta ca să nu cumva să-ţi faci o impresie despre noi, mai ales că soţul mi-a interzis să-ţi cer orice fleac. După părerea mea însă, el este exagerat, pentru că nici până la vârsta asta nu a învăţat pe ce lume trăieşte! Parcă face dinadins ca să-şi creeze necazuri singur, la soţ mă refer, care, încolo, este un om corect, muncitor şi în privinţa dumneavoastră îmi tot spune:

— Să nu ne pui în situaţia să ne umileşti, cerându-i! Mai bine noi să-i oferim!

Să-ţi oferim, dar ce? Ce să faci tu cu ce avem noi aici? Şi setul ăla de linguri de lemn al lui, ce prostie! Eu i-am spus, las-o baltă, ce-i trebuie lui aşa ceva?! Pun mâna în foc că nevasta lui Traian, cine o fi, cum o fi, nu stă ca mine, la bucătărie…

*
* *

De altfel, nu ştiu cum ar fi mai potrivit să-ţi spun, tu, dumneata, dumneavoastră?! Mare diferenţă de vârstă tot nu ar fi, pentru că nici noi nu mai suntem tineri, dar dumneavoastră sunteţi un om important şi noi nu suntem nimeni. La cadre scriem de ani de zile că nu avem rude în străinătate, nu purtăm corespondenţă, tragem linie! Iar rude prin alianţă, asta ce să mai însemne?

Aşa că, dacă era pe rudenie, nu mi-aş mai fi creat o bătaie de cap în plus, să mă dau de ceasul morţii ca să prind un moment când suntem singuri. Aş vrea doar să ştii ce ai însemnat pentru mama, pentru băiatul meu, el niciodată nu o să fie în stare să-ţi spună singur, iar ea, cum ştii, a murit. Părinţii mei buni au făcut o prostie pe care am plătit-o eu, ani de zile, şi-au plătit-o şi ei, din greu. I-au ascuns pe unii care stăteau prin munţi şi-au intrat amândoi, şi mama, şi tata, în puşcărie şi nu i-a mai văzut de atunci nimeni.

Aşa că pe mine Buni m-a scos din orfelinat şi m-a adoptat, îi spun Buni, pentru că aşa îi spune toată lumea, dar ea a fost pentru mine ca o

mamă. Buni m-a trimis la seral, la şcoală, că la zi nu mă primise, a stat cu copilul meu când eu eram la învăţământ politic, la cartofi, la porumb, la şedinţă, la miting. Cred că se gândea la dumneata în clipele ei cele mai grele, care au fost destule. Dacă Traian a reuşit într-o lume străină, dar tu aici? îi spunea Buni lui Daniel.

Dar mă tem că, dacă nu apuc să-ţi spun până pleci toate astea, n-are să ţi le mai spună nimeni…

*
* *

Daniel râde de mine că sunt o Casandră pisăloagă şi, într-adevăr, unele lucruri le ştiu dinainte cum au să se întâmple. De exemplu, ştiu că ai să continui să ai mai departe încredere în Victor. Cu noi ai să fii prea sever câteodată, cu el ai să fii prea îngăduitor însă. Iar soţul meu oricum n-ar deschide gura, întotdeauna m-a deranjat la el cât de uşor renunţă, un fel de a fi care totuşi te incomodează cu timpul. El nu-i înfigăreţ ca Victor, nici relaţii în dreapta şi-n stânga nu şi-a făcut, nici bani de stat prin cârciumi nu are, el detestă să ai încurcături la serviciu cum are Victor, cadouri, bani daţi, luaţi, scăpat basma curată datorită cunoştinţelor sale, oameni grei…

Din cauza grabei, mi-e teamă că mă repet, din clipă în clipă poate să apară Victor şi să mă dea la o parte cu o glumă prostească de-a lui.

— Clementina n-are simţul umorului, obişnuieşte să spună.

— Ce să fac, îi zic, dacă mie nu mi se par atât de multe lucruri de râs ca vouă!

Mie nici oamenii prea veseli, ca Victor, nu-mi plac, cum o tot duce el, din glumă în glumă, din taxi în vagonul-restaurant, de gât, ba cu cine ştie ce om important, ba cu toţi bişniţarii, şi plimbă de colo-colo zvonuri, bârfe, poveşti jumătate adevăr, jumătate minciună, niciuna spusă la întâmplare.

Victor, abonatul shopurilor, regele pieţei negre, cumpără şi vinde de peste tot informaţii de o jumătate de secol, spune Daniel despre el.

Mă şi mir că n-a apărut între timp, să nu mai am ocazia să spun ce vreau decât tot la cumnate, verişoare, nepoate, mătuşi, cum a fost şi în casa de la Cărbuneşti, unde m-am ales doar cu şoptitul la bucătărie.

*
* *

Dar poate e mai bine aşa, pentru că, dacă m-ai auzi, s-ar putea să mă dai de gol la ai mei, ei şi-aşa îmi reproşează mereu că nu sunt discretă, că mă bag neîntrebată în vorbă. În casa noastră rareori sunt certuri, pe motivul ăsta recunosc însă că au fost discuţii. În tinereţe eram mai tăcută, mai târziu însă am observat că, dacă taci, ceilalţi n-au habar ce ai tu în minte. Doar în romane oamenii îşi citesc gândurile unul la altul, în viaţa adevărată, cu cât taci, cu atât intri în mai multe încurcături, ţine minte. Dar să nu crezi că Daniel m-a trimis să-ţi cer ceva, lui dacă îi dai ceva e bine, dacă nu îi dai nimic, e acelaşi lucru. Numai că aş fi vrut să-i fac o bucurie, când alţii sunt împinşi, ajutaţi, dopaţi, el să intre la facultate, singur, cum a intrat, şi doar după câteva luni să-l dea afară?! Ghinion că s-a dus tocmai atunci la Complex după un caiet de cursuri şi un prieten tocmai primise un pachet de acasă, altul a adus băutura, nu pot să spun că a fost petrecere sau agapă, a fost o prostie! Şi a ieşit unul dintre ei pe balcon şi-a căzut de acolo, ce căuta pe balcon, asta nu mai ştiu, îşi căuta moartea, vezi bine. Mie însă mi se pare că Domnul i-a dat o pedeapsă prea mare, să fii tânăr, să te îmbeţi o dată şi dintr-atâta să mori, şi în jur, când te uiţi, atâţia ticăloşi care o duc bine!

*
* *

Şi Daniel n-a scos pe urmă o vorbă, luni şi luni de zile, iar doctorul mi-a spus:

— Pe cât poţi, încearcă să-i faci o bucurie…

Şi-am făcut memorii peste memorii să-l reprimească, doar el n-avea nicio vină, am insistat, am trimis, am rugat, dar nu am primit niciun răspuns atâta vreme. Eu am zis că asta e mai degrabă de bine, înseamnă că mai e loc de sperat şi iată că am avut dreptate, cum am totdeauna, numai că nu mă crede nimeni. Iată că s-a făcut o excepţie pentru unul dintre ei, Gimmi, culmea că e tocmai ăla care a adus băutura, dar ta-su e mare colonel, cum zicem noi, băiat cu ochi albaştri, toată ziua *Afară*, şi maică-sa şi ea lucrează tot pe-acolo. Da e bine că s-au descurcat ai lui Gimmi, am zis eu, că o să-i

reprimească şi pe ceilalţi după el, şi uite că a venit de la Rectorat scrisoarea să vină să se reînscrie…

Numai Buni trebuie să fi făcut asta, de-acolo de unde e, draga de ea, pentru că eu sunt convinsă că trebuie să mai existe şi pentru noi cineva care să ne ajute, dacă nu aici, măcar în cealaltă lume…

*
* *

It's so hard to choose.

Iar eu tot nu alesesem nimic, eu stam cu spatele la familie, cu faţa spre cei care ieşeau din vamă.

Pe de o parte, vroiam să mă reped măcar acum să-l întreb:

— Spune, când ai să te întorci? Spune, când ai să vii iar în ţară? Spune, când ai să mă chemi la tine, *Dincolo,* în cealaltă lume?

Pe de alta, vroiam să ies din aeroport şi să plec, ştiind că oricum o să-l aştept în continuare, aşa cum îl aşteptam de când mă ştiu.

Poate îl aşteptasem atât pentru că pe el nu-l văzusem cum se întoarce în fiecare zi, târându-şi picioarele, târându-şi servieta, târându-se, de la serviciu, nervos, istovit, neras, mototolit, intoxicat de propriile lui dorinţe, neputinţe, invidii, resentimente prelungite.

Poate îl aşteptam pentru că pe el nu-l văzusem, nu-l auzisem şuşotind, cap în cap cu mama, seară de seară, calculându-şi banii împrumutaţi, daţi, luaţi. Lui nu-i zărisem în ochi panica din zilele când se întorcea alarmat:

— …M-au chemat la director să-mi spună…

— …M-au chemat la muncă duminică…

— …M-au chemat la muncă şi salarii…

— …M-au chemat deoparte să-mi spună ce se spune despre mine! Mi-au spus că se aşteaptă o unificare, o mare schimbare.

*
* *

Stăteam deci cu ochii la cei care făceau *check-in*-ul şi plecau spre vamă, cu spatele la familie, dar printre râsetele de pe banchetă auzeam mereu fraza care mă scoate din sărite:

— Sper că Daniel va moşteni succesul tatălui său la doamne şi domnişoare!

Şi, fără să întorc capul, îi zăream ochii veseli în obrazul pământiu şi trupul cocârjat de durere în hainele care s-au mototolit şi s-au pătat imediat ce le-a pus pe el, anihilând pe loc după-amiaza când mama i le-a periat, lustruit, cusut, curăţat, strecurându-i în acelaşi timp necontenite bombăneli şi sfaturi.

Şi, tot stând mai departe cu spatele la ei, îl puteam vedea cum scoate un pumn întreg de pastile, înfăşurate atent de mama în hârtiuţe şi amestecate neglijent de el cu firimituri uscate de pâine, bilete de tramvai, agrafe de birou ş.a. m. d. Şi, în timp ce le despacheta şi le înghiţea cu nonşalanţă, cu noduri, arunca o privire neliniştită spre uriaşul ceas electronic şi o altă glumă tandră, o tachinărie galantă verişoarelor, mătuşilor, surorilor, cumnatelor, de pe eterna canapea de vinilin albastru, în acel fel al lui inimitabil de a face pe grozavul, ironizându-se, umilindu-se singur.

Şi imediat s-a auzit şi glasul de mezzosoprană al mamei. Pisăloaga Casandra prezenta sfaturi medicale laolaltă cu buletinul de sănătate al soţului ei, întrerupte de mici amănunte revelatoare privind obiceiurile familiei noastre şi de prognoze funeste.

*
* *

— Ce faci, Cornele? Doar şi un copil ştie că nu e voie să iei pastilele fără apă! Parcă ţii cu tot dinadinsul să-ţi faci singur rău! Parcă ţii cu tot dinadinsul să pleci pe lumea cealaltă, ca să-mi faci mie în necaz! Ca să rămân eu pe cap cu toate! Eu nu spun să nu le iei, dacă te doare stomacul, rinichiul, ficatul, bila, ia-le, dar nu le lua brambura! Ia-le la ora la care trebuie, ia-le din oră în oră, din minut în minut. Oi fi eu sălbatică, aşa cum zici, pentru că detest medicamentele, dar să ştii că există o medicină alternativă, naturistă, există acupunctură, citeşte în *Flacăra*! Citeşte-l pe Păunescu! Altfel, ai să vezi într-o zi ce-o să se întâmple: au să ţi se blocheze rinichii!

Şi el, dintr-odată încremenind:

— Sssssssst!

Şi ea, speriată de panica din ochii lui umflaţi, dar înţelegând pe loc ce înseamnă asta: sssssssssst! Pentru că, de cinci milenii de când stau împreună, s-au rodat, s-au sincronizat, au învăţat cel mai bine să-şi transmită alarma: atunci când unul dintre ei, totdeauna el, se va plânge de hiperaciditate, melenă, maşinaţii, micţiuni, manevre, mâncătorii infernale, făcute pe la spate, infecţii cu colibacili, şedinţe nesfârşite, coaliţii îndreptate împotriva lui de indivizi răuvoitori, găşti, grupuri de terorişti, gangsteri. Aşa că de obicei nici nu mai e nevoie de vreo vorbă, e suficient un *ssssst*, un *nţţţţţţţ*, un *hmmmmmmm*, un ridicat din umeri, o cută pe obrazul lui, tot mai pământiu, tot mai cutat.

Iar acum *sssssssssst!* însemna WARNING! Cineva i-a văzut aşteptând, conducând pe cineva la aeroport, pe cine? Pe cine ar putea spune că aşteaptă, conduc etc. ?

Ceea ce eu niciodată nu am să accept: să împart cu altcineva durerile de ficat, de colon, de dinţi, resentimentele, constipaţia, umilinţa, diareea, bătrâneţea.

Nu, niciodată n-am să accept să ajung o fiinţă simbiotică, aşa cum n-am să accept să ajung un boşo.

Capitolul 22
Dosar „Savantul“

Sursa: BALACIU
26 august 1985

La întîlnirea din 25 august 1985 informatorul „Balaciu“ mi-a relatat următoarele:

În ultima săptămînă a lunii iulie a primit o ilustrată din partea familiei Izvoranu din oraşul Călimăneşti, unde era la băi şi tratament, din care a aflat că urmează să vină MANU TRAIAN din Franţa ca să-şi vadă pentru prima dată rudele de cînd a plecat din ţară.

După primirea acestei ilustrate, soţia informatorului a întîlnit pe Daniel Izvoranu la un magazin alimentar din cartierul Militari care, din proprie iniţiativă, i-a relatat că MANU TRAIAN a venit de la Roma, că a stat cîteva zile în oraşul natal Cărbuneşti, după care a venit la Bucureşti, unde urmează să ţină o conferinţă, şi s-a cazat la hotelul Intercontinental, unde va sta pînă la plecare.

Soţia informatorului a făcut invitaţia lui Izvoranu Daniel de a le face o vizită împreună cu MANU TRAIAN, dar acesta s-a eschivat motivînd că MANU TRAIAN este prea aglomerat şi nu i-ar conveni o asemenea vizită.

Informatorul presupune că acest refuz se datorează faptului că el nu s-a achitat de promisiunea făcută familiei Izvoranu de a interveni pentru ca Izvoranu Daniel să fie reprimit la facultate după ce a fost exmatriculat împreună cu colegii care au făcut o beţie în cămin şi unul a căzut de pe balustradă şi a murit.

Am indicat informatorului să încerce să se achite de promisiune şi să reia relaţiile cu familia Izvoranu, să le permanentizeze pentru a nu mai pierde alte ocazii de a veni în contact cu MANU TRAIAN cînd acesta vine în ţară.

Materialul va fi dat locotenentului Matei Silviu care are cazul în lucru.

Col. N. Ispas

Capitolul 23
Oameni de încredere

— …Am, într-adevăr, rezervele mele faţă de scrisorile acestui văr care au început, la un moment dat, să sosească des, după ce, decenii întregi, poştaşul nu ţi-a adus nimic din ţara ta. Dar Victor, cum spui că îl cheamă, nu are cum să-mi fie nici antipatic, nici simpatic, de vreme ce nu-l cunosc… S-ar putea să am totuşi ocazia să îl întâlnesc aici… Poate o să te roage să-i trimiţi o invitaţie…

— De ce trebuie să zâmbeşti ironic, draga mea? Tocmai fiindcă eşti atât de suspicioasă, mi-ar plăcea să-l întâlneşti. Într-o asemenea lume fără legi, birocratizată la maximum, aşa cum este cea de acolo, n-ai idee ce bine poate să-ţi prindă să ai lângă tine pe cineva capabil să rezolve infinitele chiţibuşuri administrative de care te împiedici la fiecare pas. Victor ştie cum să-l ia pe fiecare, ştie ce să-i dea fiecăruia. Şi ai putea să mă crezi când îţi spun că a intervenit în toate momentele dificile pentru mine…

— Bănuiesc că n-au fost doar gesturi gratuite…

— Ei, uite că aici te înşeli! Aş spune chiar că eu l-am costat! Deşi acolo se trăieşte atât de prost, el a reuşit să se descurce. Conduce un mic atelier, de stat, fireşte, dar unde este privit ca adevăratul patron. Şi, pentru că ştie din instinct cum să se poarte cu fiecare, se înţelege bine cu şefii. Din câte mi-a dat să înţeleg, a mai şi fost închis pentru unele eludări ale legii, şi-a revenit însă, de fiecare dată. Postul lui are o anumită importanţă în orăşelul nostru, dar l-am văzut că se simte ca peştele în apă şi în capitală! Ca să înţelegi că nu e un profitor, cum îţi imaginezi, trebuie să-ţi spun că în nu ştiu câte ocazii s-a oferit să plătească el: „Lasă, dragă“, parcă îl aud, „aici banii mei sunt mai buni decât sunt ai tăi!“ Şi, într-adevăr, de câte ori deschidea portofelul, am văzut că era plin.

*
* *

Vocea înfundată, joasă a lui Traian, încercând să convingă mai degrabă tânăra asistenţă derutată decât pe suspicioasa Christa.

— Cu banii lui, Victor mi-a cumpărat geamantanul, atunci, la plecare. Mi-am amintit acest lucru prea târziu. Dar oricum, ştiind că plec, cheltuisem tot ce aveam schimbat şi aş fi avut o reţinere să-i fi dat valută, pentru că legea de acolo nu permite aşa ceva. Victor s-a oferit la un moment dat să mă ajute să schimb bani la negru, dacă am nevoie, dar am preferat schimbul oficial, teribil de dezavantajos, numai ca să nu-l târăsc în cine ştie ce încurcături. Pentru că supraveghere trebuie să fi existat, chiar dacă eu nu am simţit-o. Aşa că a rămas neplătit geamantanul, iar bietul Victor, cu onestitatea care îl caracterizează, mă avertizase: „Să ştii că pe drum n-are să-ţi fie comod. Şi gol atârnă greu, darmite când o fi plin! Valiza cu fermoarul rupt o păstrez ca s-o repar. Te aşteaptă aici să te întorci s-o iei“, mi-a spus la plecare.

— Doar nu îţi trece prin cap să te mai întorci acolo!

Christa întinde mâna, nervoasă, după portţigaret: altă ţigară.

— Nu se mai întoarce decât împreună cu noi! Iar eu voi fi bodyguardul profesorului! Am de gând să iau, încet-încet, locul vărului Victor! strigă Antonio.

— Nu prea te văd în stare! Mai ales când o să vină nota de plată la restaurant! râde Giulia.

Râde şi profesorul, Christa zâmbeşte, dar tortul? întreabă. Când vine tortul?

*
* *

— …Banii de acolo au valoare doar în lumea lor! Şi cum bietul Victor, din ce mi-a spus, nu a ieşit niciodată din ţara aceea…

— După întâlnirea cu tine însă, nu-i exclus să aibă ocazia să iasă! insistă, strepezit, Christa.

— Şi ce ar fi rău în asta? După o viaţă de muncă şi suferinţă, pentru că să trăieşti acolo înseamnă să suferi de dimineaţă până seara, mi-ar plăcea să vadă şi el altă lume. Doar de la aeroport am simţit că în Victor pot să am aceeaşi încredere deplină ca şi în profesorul Stan! Cine crezi că ar mai fi fost în stare să facă ce a făcut el pentru un străin? Pentru că, să fim drepţi:

aşa cum i-am simţit eu pe cei de acolo, aşa trebuie să mă fi simţit şi ei pe mine. Adică tot ca pe un străin, nu ca pe o rudă!

De ce, cu cât i-l laudă mai mult, cu atât îi este mai antipatic? Din spiritul de contradicţie pe care Christei, de mică, i l-au detectat părinţii? Sau pentru că îi aminteşte de patronul şchiop al cofetăriei de pe Hauptstrasse şi de încercările lui, mereu reînnoite, mereu eşuate, de a câştiga bunăvoinţa ei – sora cea mică, ştearsă, dar harnică a strălucitoarei Klara? Pachetele de prăjituri, invitaţiile la cofetărie…

Cu o strâmbătură de dezgust, Christa dă la o parte farfurioara cu tort.

*
* *

Savurând, cu ochii închişi, prima linguriţă, Traian Manu e cu gândul tot la vărul Victor: cum oare să învingă rezistenţa Christei?

— Dată fiind vârsta lui, sigur că a trăit sub mai multe stăpâniri, dar politica nu-l interesează. Asta mi-a declarat-o de la început şi mi-a crescut încrederea în el, pentru că este un lucru neobişnuit într-o asemenea ţară. Pe el nu-l interesează decât mâncarea, băutura şi prietenii, asta o spune şi o repetă. Îl lăsasem un copilandru. Acum este un munte de om, cu faţa roşie, cărnoasă, o figură rabelaisiană. Veşnic avea ceva de făcut, veşnic era cu o glumă pe buze şi cu paharul în mână! De la început, mi-a spus pe şleau: „Dragă, te rog să apelezi la mine ori de câte ori ai nevoie de ceva“. Chiar şi forţa lui fizică neobişnuită mă făcea să mă simt în siguranţă lângă el… Un om simplu, dar tu ştii părerea mea: de multe ori, un om simplu valorează mai mult decât un om cu carte…

— De multe ori? Nu totdeauna? se strâmbă Christa.

— Tu, cu ironiile tale, fireşte! Este un adevărat personaj din romanele ruseşti… e drept că tu nu prea te omori după ele… Mie nu-mi plac stilul francez de grădinărit şi barocul, ţie nu-ţi place Dostoievski. Dar aici nu este vorba despre plăcut, ci despre util…

E, desigur, rolul gazdei să modereze astfel de momente, în care discuţia se întoarce mereu la disputa dintre profesor şi soţia lui, care sigur ţine de altceva decât de acest personaj, total neinteresant. Şi Antonio o face în stilul

său obişnuit, direct: de fapt, care au fost diferenţele cele mai şocante dintre lumea noastră şi lumea aceea? îl întreabă pe Traian Manu.

*
* *

Stratul catifelat de moloz şi praf de pe frunza decolorată, zidurile cenuşii, cu dâre şi mai cenuşii de ploi, verdeaţa alburie, pânza roşie, atârnând moale, încremenită pe zidul striat de poluare şi ploi.

— …Există şi o altă ambianţă sonoră, altfel de zgomote. Dar şocul esenţial acolo ţi-l dau culorile, este o diferenţă flagrantă de culori, de cum intri acolo. Şi nu mi-am dat seama de lucrul acesta decât după întoarcerea mea aici, deşi, probabil, de înregistrat, atunci l-am înregistrat. Abia aici însă m-am dumirit că impresia de altă lume, de altceva pe care o ai înainte de a apuca să vezi cu adevărat ceva ţi-o dau culorile. Şi nu mă refer în primul rând la hainele celor de-acolo, la felul trist şi caraghios cum erau îmbrăcaţi… Mă refer la un univers în culori şterse şi întunecate, ca un film alb-negru… *Sosind la capătul de dincolo al apelor, la poporul cimerian, pururi învelit în ceaţă şi întuneric şi pe care în veci nu-l vede soarele…*

*
* *

Feţele lor neclintite de tineri bine-crescuţi: ca şi când glasul lui, dintr-odată patetic, şi sunetele ciudate ale acestei limbi de mult moarte nu îi îndeamnă în niciun fel să râdă. El se scuză, râzând:

— *Odiseea*, tot ea! La lucrarea de an, de la Seminarul Teologic, mi-am ales să refac traseul călătoriei în lumea de dincolo pe baza informaţiilor existente în literatura greacă…

— Dar cum de aţi fost atras la vârsta aceea de o asemenea temă, domnule profesor?

Traian Manu şovăie cu privirea în privirea ascuţită a Giuliei până când, brusc, îşi dă seama că a şovăit prea mult şi renunţă. Ochii lui, privind spre ceilalţi ochi, întrebători.

— Trebuie să fi fost curiozitatea morbidă a adolescenţei, cea bântuită de ideea sinuciderii şi de tot soiul de întrebări definitive. Dar sărăcia relatărilor despre tărâmul subpământean avea să mă dezamăgească. Şi ce

promiţător începe: *mai e ceva mai greu să faci, sărmane? / cum ai putut să vii tu pe tărâmul lui Pluto/ unde-şi au lăcaşul morţii, bicisnicele umbre?* Aşa începe relatarea călătoriei, dar continuă cu povestea lui Tyro, a Alcmenei, a Ifimediei, poveşti ale vieţii, de fapt. Niciun detaliu concret despre regatul Proserpinei. Lumea umbrelor, lumea de dincolo, nu poate fi nici înţeleasă, nici povestită… Cum de am ajuns însă aici?

Licărul din ce în ce mai panicat al pupilei. Nu mă lăsaţi aici să mă afund în nisipurile mişcătoare, întindeţi-mi o mână de ajutor! Nu vedeţi cum mă cufund până la genunchi, până la brâu? Aruncaţi-mi o frânghie! Acum, acum apa îmi ajunge până la gură! Acum, acum nisipul are să-mi astupe ochii! Rătăcesc de atâta timp prin întuneric şi nu mai ştiu cum să mă întorc! Tu, draga mea, nu se poate să mă laşi, luminează tu hăţişurile în care m-am pierdut.

— Giulia te-a întrebat de ce ţi-ai ales la adolescenţă o temă morbidă, spune calm Christa, întinzând mâna după o portocală. Şi dacă mai are şi altceva să te întrebe, ea sau Antonio, ar fi bine să se grăbească, pentru că de-acum înainte ar trebui să ne uităm la ceas. Ziua de mâine se anunţă lungă şi tu eşti evident istovit după această călătorie.

*
* *

— Ne-aţi povestit întoarcerea, domnule profesor! Dar sosirea?! Tot atât de dramatică?

O notă de ironie s-a strecurat în vocea asistentului, dar profesorul n-a sesizat-o, crede Christa. Sau a ales să nu o bage în seamă, crede Giulia, care, ca şi altă dată, ca şi în multe alte dăţi viitoare, se simte împărţită între dorinţa de a-i fi fidelă întru totul soţului ei şi mintea ei vie, care îi spune altceva.

— Sosirea?! Deşi eram evident aşteptat – sau poate chiar din acest motiv –, sosirea mea acolo a fost şi ea dificilă. Gândiţi-vă, doar, că din prima clipă când am intrat în aeroport mi-au defilat prin faţă fel de fel de figuri – toate în mod egal de necunoscute. Eu însă ar fi trebuit să recunosc în fiecare dintre ele pe câte cineva. Teoretic, erau fiii, fiicele, nepoţii, strănepoţii fiinţelor care îmi fuseseră apropiate în prima parte a vieţii mele.

Sau poate mai exact ar fi să spun „în prima mea viaţă“. Majoritatea celor care mă aşteptau erau născuţi sau crescuseră după plecarea mea. Trebuia deci, cât mai repede posibil, să ţin minte fiecare nume, împreună cu chipul şi povestea lui. Şi memoria mea care funcţionează tot mai prost de la o vreme…

— Nu vă supăraţi că vă întrerup, dar… Totuşi… De ce aţi folosit cuvântul *teoretic*, domnule profesor? „Teoretic, erau fiii, fiicele, nepoţii, strănepoţii...“

Doar ea putea pune această întrebare cu această voce, aparent şovăitoare. Doar mintea ei rapidă putea prinde ceea ce în mintea bătrânului ei profesor rămâne încă înfăşurat într-un halou de ceaţă.

— Poate o să vi se pară o simplă fantezie, dar ştiu că atunci, în clipa aceea, mi-a trecut prin minte prima oară un gând care mi-a tot revenit. Oare cine sunt toţi aceşti oameni? m-am întrebat. Sunt oare chiar urmaşii celor care mi-au fost cândva apropiaţi – la fel de apropiaţi cum mi-aţi devenit voi? Sau sunt doar nişte străini, pregătiţi să joace acest rol?

Ochii lui, plimbându-se, întrebători, pe feţele tinere care îl înconjoară. E tăcerea unor tineri bine educaţi, politicoşi, în faţa profesorului temut-iubit, într-o patriarhală sală de clasă? Sau e tăcerea unor adolescenţi care jinduiesc pământul sălbatic unde încolţeşte aventura?

*
* *

— Ooo, ce roman poliţist ai început! Şi tocmai acum, când ne pregătim de plecare!

Vocea Christei: blândă, prevenitoare la început, pe urmă tot mai înaltă, ca o lamă flexibilă a unui cuţit de calitate, pe care îl ţii îndoit în mână şi îi dai, încet-încet, drumul.

— Dar nu vă lăsăm să plecaţi până nu ne terminaţi povestea sosirii! insistă Antonio cu aceeaşi undă de ironie în glas care o face pe Giulia să se simtă jenată. Aşadar, cel mai dificil moment a fost atunci când v-aţi întâlnit rudele… sau aşa-zisele rude?

— Nu, categoric nu! Acela a fost momentul derutant. Dar momentul cel mai neplăcut a fost la vamă. Stăteam, din ce în ce mai obosit, din ce în

ce mai nervos, şi aşteptam să-mi vină rândul la control. Acolo să vedeţi control, dragii mei, pentru că citeşti în privirile poliţiştilor, înainte să-ţi deschidă geamantanul, că eşti un infractor: decizia e luată, condamnarea făcută, vor găsi ei şi probele! Stăteam deci la coadă şi dura, şi dura! E drept, dura atât şi pentru că din geamantanele celor de dinaintea mea ieşeau căciuli de blană, în plină vară, pături, casetofoane, pachete de cafea şi ţigări Kent. Numai şi numai Kent par să fumeze oamenii cu ceva stare din ţara aceea, mi-e greu să vă explic de ce… Geamantane burduşite, oameni transpiraţi, poliţişti crunţi, cu figuri de bătăuşi, înjurături cum nu-mi aminteam să fi existat altădată în această limbă… Înjurăturile începeau, fireşte, după ce călătorul pleca de acolo cu valiza deschisă, cu săpunuri şi spray-uri, şi ţigări curgând din ghemotoacele de lenjerie. Am înţeles pe urmă că se întorceau cei care lucraseră cu contracte în ţările arabe şi controlul era menit să-i determine să le lase vameşilor o şpagă cât mai mare… Din fericire, tocmai atunci a apărut, ca un înger salvator, Alexandru, fostul meu coleg de studii, director de Institut, academician, şi încă alte înalte funcţii. Controlorii, vameşii au dus cu respect mâna la chipiu şi într-o secundă aşteptarea mea a luat sfârşit. Profesorul Stan nu a rostit atunci decât vorbele de circumstanţă: că se bucură de revedere, că aşteaptă cu interes să mă audă la conferinţă…

*
* *

Christa râde.

— Aşteaptă cu interes să te revadă şi aici… Sunt aproape sigură că ai să primeşti cât de curând un telefon: tocmai a sosit şi vrea să te vadă. Poate poţi să-l ajuţi cu o recomandare pentru el şi pentru fiica lui, pe care s-o introduci…

Christa râde, Traian, nu. Tinerii surâd, nedumeriţi. El nu râde pentru că nu-l amuză decât setul lui de glume didactice? Nu râde pentru că are simţul umorului educat pentru alt tip de umor? Glumele ei vor rămâne pentru el glumele unei limbi străine. Şi după atâţia ani de viaţă comună, încă i se întâmplă să nu distingă bine cum sună glasul ei, serios sau a glumă.

— Într-adevăr, ultima oară când ne-am văzut, profesorul Stan mi-a sugerat c-o să mă caute aici, cât de curând. Insistase să-i fac o vizită la Institut, înainte de plecare. A fost o simplă formalitate, a durat un sfert de oră, a ieşit din biroul lui şi m-a condus până afară, unde mă aştepta maşina. Fireşte, protocolul nu-i dicta aşa ceva, dar mi-a făcut un semn explicit că este ascultat, arăta spre tavan, spre telefon, iar eu învăţasem deja limbajul lor conspirativ, de toate zilele. Şi, afară, la despărţire, mi-a recitat din *Odiseea*, îşi amintise, din tinereţea noastră comună, că este cartea mea favorită. Vă spun versul în traducere, ca să înţelegeţi de ce l-am compătimit din toată inima când mi l-a şoptit: *Mai bine-aş vrea să fiu argat la ţară/ la un sărac cu prea puţină avere/ decât aici în iad să fiu mai mare*…

— O-la-la! Ca şi când ar fi fost pus cu de-a sila în înaltele lui funcţii! În fapt, dacă am înţeles bine, el a făcut o mare carieră politică, fiind vorba de un om cât se poate de abil. Iar lucrările lui sunt de mult depăşite. Ţie îţi pare rău că el s-a irosit în viaţa publică şi nu va mai lăsa nimic serios în urmă, dar eu mă îndoiesc că acesta a fost scopul lui în viaţă. Aţi fost colegi, sunteţi prieteni, dar nu semănaţi deloc… Şi să nu crezi că spun asta pentru că îi port pică pentru această călătorie…

Vocea Christei, casantă la început, s-a tot catifelat pe măsură ce vorbea. La sfârşit şi-a vârât în poşetă bricheta şi pachetul de ţigări, şi-a pus ochelarii şi s-a uitat la ceasul atârnat cu un lănţişor la gât.

Dar soţul ei încă mai are ceva de spus:

— Când ocupi funcţii importante cum ocupă el, într-un stat ca acela, sigur că plăteşti un anumit preţ. În primul rând, nu mai ai timp să te dedici studiului. Eram şi eu la început suspicios când am primit de la el o telegramă, avizându-mă că vrea să viziteze Centrul nostru European, despre care citise în reviste de specialitate. Nu-l puteam refuza, dar mi-am luat măsuri de precauţie de care acum mă cam jenez. Chiar l-am rugat pe Marco, asistentul meu de-atunci, care a plecat la bursă în America, predecesorul tău, dragă Antonio, să nu ne lase singuri, şi, pentru că Marco era de faţă, s-a vorbit italieneşte tot timpul. Profesorul Stan este un excelent poliglot, nu a fost deranjat de acest fapt. Dar era o precauţie exagerată, pentru că în timpul şederii mele acolo l-am simţit, tot timpul, atent şi devotat ca un frate. Dar

ajunge cu poveştile astea! Spuneai, Antonio, că ne mai aşteaptă o şampanie Martini? Atunci, să-mi pregătesc şi eu toastul!

Capitolul 24
Prima recoltă a serviciului „F“

— Am ceva să vă arăt, tov colonel! Avem deja o recoltă semnificativă. Da, da, nu fiţi aşa sceptic, vă veţi convinge imediat! De-abia a plecat Transfugul, cum îi spuneţi, şi s-a colectat deja un prim dosărel de corespondenţă. Sunt optimist, avem bune auspicii! Îngăduiţi-mi să vă prezint piesele mai importante…

Mucea ăsta de Matei s-a scrântit de-a binelea de când l-au detaşat la Păltiniş. S-a decis să nu stăm numa pe tehnica operativă şi dân toţ care s-a întors d-acolo, locotenentul Matei al meu e ăl mai zmintit! Da le-a luat faţa la toţi în aparat, un băiat de aur, o s-ajungă departe! Un băiat de căcat! Mi-a ajuns la urechi că târla lui de neamuri, gorbacioviştii sub acoperire, vrea să-l trimită-n State, şi nu la lucru, ca pălmaşii! Direct la bursă! Să-l şcolim la cel mai înalt nivel, că în alde ei stă viitorul instituţiei! Tineretul nostru în care ne punem nădejdea, hai sictir! O s-ajungă departe că are cin să-l împingă, naşi-su, generalu, mă-sa, maioreasa, ta-su vitreg, colonelul, ta-su natural la Informaţiile din armată! Nu ca mine, care-am venit de la glie, activist la Tineret, intrat în armată când s-a făcut reforma la Siguranţă, dân grad în grad, pân-am ajuns şef la Direcţia de Securitate şi Gardă! Să pune cu mine maimuţoiul ăsta nedus la muieri, doar la d-alea găsite de mă-sa?! Papagaliceşte cu vorbele alea furate când trăgea cu urechea la grupul de elitişti, parcă îţi vâră degetele în ochi când îşi plimbă limba în gură, o s-o tot plimbe aşa, până şi-o scrânteşte! Dacă se gândeşte că o să troneze în biroul ăsta, se înşală! La Sfântu-Aşteaptă! Familia mea e aparatul! Aici am fost, aici rămân, vom fi ce-am fost şi încă şi mai şi! Nu mă clinteşte pe mine orice marţafoi…

— Hai, dă-le-ncoa să văd ce-ţ poate pielea!

*
* *

Fila nr. 90

Notă

Serv. „F“ ne-a comunicat cu adresa 0025722 din 5 septembrie 1986:

Numitul MANU TRAIAN, Istituto Europeo di Ricerche sull'Ambiente Mediterraneo, Neapole, figurează în evidenţa serviciului „F“ că între 23 şi 28 august 1986 a avut corespondenţă cu Dobrotă Cristian, din Bucureşti, str. Cîmpineanca 13, sector 3, tel. 32145, Izvoranu Cornel, şi Izvoranu Daniel, tel. 46071, din Bucureşti, Bul. Înfrăţirea între popoare, bloc 16, sc. C, apt. 313, sector 6.

Corespondenţa expediată de susnumiţii a fost semnalată la D. S. B. cu adresa nr. 0023836 şi la Dir. I-a cu adresa 00143267.

În perioada 12 august 1986 şi 25 august 1986, numitul Manu a fost în obiectivul Serv. „M“, iar actualmente formează obiectivul ind. 313.

Pt. conformitate
Lt. maj. ChicuŞ Marin

*
* *

— Da nu văd scrisorile ălora!

— Alea sunt pe venite, cum spuneţi dumneavoastră, tov colonel!

— Pe venite e un pârţ! Fuga marş la putorile de la Serviciul „F“, şi spune-le să lase bişniţa şi să pună osul la treabă că o să le zboare fulgii dacă-mi pun mintea cu ei!

Capitolul 25
Sentimentul familiei

Aplaudă. O dată, de două ori, de trei ori, ajunge. Aruncă o privire nerăbdătoare spre ieşire, dar în dreptul draperiilor vişinii sunt doar plasatoarele; niciun spectator nu s-a mişcat de pe locul lui. Se uită cu coada ochiului la profilul Christei – regulat, sever chiar şi acum, când pare transportată de muzică. Părul tuns drept, sub linia urechii, tenul nefardat, riduri în colţul ochilor şi al buzelor peste care a întins, grăbită, un ruj palid. Sala continuă să aplaude, reîncepe să aplaude şi el, împins de entuziasmul Christei, care repetă entuziasmul sălii. Ea s-a ridicat şi aplaudă în picioare. El a rămas aşezat. Bate din palme, lent, în contratimp, şi aruncă priviri piezişe spre ceasul de la mână.

— …A ţinut prea mult? şuieră Christa.

Se uită la el de sus în jos, aplaudând mai departe.

— …Mă gândesc la tine, care mai ai atât de condus, şopteşte el, a scuză.

Chipul nemişcat al Christei nu arată prin nimic că l-ar fi auzit. Îşi aude zgomotul palmelor, slab, netopit în aplauzele ritmice. Nu-i place exhibiţionismul entuziasmului – aplaudatul în picioare –, dar trebuie să cedeze. Se ridică şi el, împreună cu ultimii spectatori reticenţi.

— La tine m-am gândit… că mai ai de condus în seara asta, repetă.

Christa îi răspunde cu un zâmbet absent. Niciun semn că ar avea intenţia să plece mai devreme. Sunt înglobaţi amândoi în delirul cuviincios al sălii – oameni de o bună condiţie, mulţi vârstnici. Niciun bravo, niciun bis, niciun zgomot de dezordine omenească – bătăi din picioare, strigăte, scaune împinse. Doar vibraţia recunoscătoare de simpatie pe care o dilată ritmul surdinizat al bătăilor de palme, exhibiţia unui evanescent sentiment de solidaritate sub lumini, sub arabescurile aurii ale tavanului.

— …Mă gândesc la drumul care ne aşteaptă, stăruie Traian.

Un singur zgomot de scaun lovit: al lui. A încercat să se îndepărteze de planturoasa statuie a Dianei, ca să o vadă mai bine pe solistă: rusoaica Mullova.

Zâmbetul satisfăcut al Christei: ştiuse dinainte că are să se lovească de scaun. Îi presimte mişcările, vorbele, gesturile, enervările, stă la pândă, înainte ca el să le schiţeze. Încearcă să intervină, să-i sugereze altele. Iluzia că ne-am cunoaşte, dacă stăm alături.

*
* *

El o priveşte acum pe violonista care se înclină: firesc, graţios, distant. De la cine mai putea să înveţe acolo, în leagănul revoluţiilor, cum se face o reverenţă? Să mai existe o soră a unei bunici-străbunici care să-i fi descris protocolul de la curtea Marelui Duce în timp ce apa mai urcă o jumătate de centimetru în subsolul igrasios, inundând scaunele delabrate ale salonului Aubusson? Să mai fi reuşit să păstreze nevândută o vioară, un violoncel într-un colţ al holului comun din apartamentul mirosind a varză în care membrii celor patru familii care îl împart se combină mereu pentru o nouă ceartă, tinzând să epuizeze toate variantele posibile pentru numărul dat de termeni?

La patru, la şase, la opt generaţii de la cataclismul Marii Revoluţii din Octombrie – câte generaţii trebuie să piară în frică şi sărăcie până să ajungi la Mullova? Pentru că uite-o, ce incredibil a cântat. Şi cât de înduioşător de tânără arată. Vârsta eternă a eternei Ana Maria…

Iarăşi ritmul mecanic al aplauzelor la care participă, jenându-se, ca de o copilărie. De ce? Neobişnuinţa: el nu are niciodată timp de pierdut cu aşa ceva. El nu şi-a putut permite să piardă timpul niciodată. El nu a mers de bunăvoie decât la concertele Anei Maria.

*
* *

Christa s-a oprit şi ea din aplaudat. Tot trage de lănţişorul de la gât: încearcă să descifreze ecranul ceasului, mijindu-şi ochii, neputincioasă. Nu vrea să-şi pună, în acest moment, ochelarii.

— …Nu plecăm înainte ca să biseze? îl întreabă.

Veşnicul lui contratimp cu Christa. S-ar părea că în fine ea este de acord să plece. Acum. Sau e rapiditatea reacţiei ei atunci când privirea lui întârzie pe o făptură tânără?

— …De ce să plecăm noi primii? se miră el. Evident că n-are să mai biseze.

Bună-credinţă, fair-play, egoism, duioşie faţă de copii, animale, făpturi neputincioase, respect faţă de adevăr, tradiţie şi ceremonialul acceptat – iată ce i s-a transplantat lui aici, în fiecare din ultimii lui patruzeci de ani. Iată ce crede că recunoaşte în acest public copt şi rezervat, stăpânit de un cuviincios delir.

Dar violonista Mullova?

Rochia, şocant de simplă, îi îmbracă firesc trupul subţire. Gust impecabil, educat de cine? La fel de sobră agrafa care îi strânge impecabil părul arămiu; fard discret pe ochii oblici, pe pomeţii laţi. Antrenată să cânte impecabil, să alerge impecabil, să sară impecabil, să mulţumească impecabil. Să cucerească săli după săli de public din această parte a lumii unde tancurile cu stea roşie nu au ajuns încă, unde imperiul într-o singură culoare – atotputernicul gri – nu stăpâneşte încă.

Să nu se lase furat de farmecul Mullovei, un soldat dresat să nu piardă nimic. Nicăieri. Niciodată. Şi mai ales acele teritorii nefericite, acea ţară *care a fost a noastră şi nu mai e a nimănui*, pe care o detesta prea intens Cioran.

Nu, este un gând urât. Mullova este Ana Maria şi-atât. Măcar aici nu, măcar arta s-o tragem din faţa tancurilor şi a resentimentelor noastre. Lasă...

*
* *

Aplauzele au început să slăbească, dar pe feţele din jur se vede acelaşi entuziasm perseverent. Mâinile din jur sunt antrenate în aceeaşi mişcare fără oprire. Dar ştiu toţi că sunt ultimele reverenţe reciproce: ale cuviinciosului public meloman, ale violonistei, ale pianistului.

— …parcă adineauri te grăbeai, şopteşte Christa.

Reacţia lui derutantă, aşa cum, de altfel, ea o şi aşteaptă. Să dărâme un scaun atunci când e o linişte desăvârşită. Să vrea să plece în toiul aplauzelor şi să nu vrea atunci când lumea se pregăteşte să plece. Evident, mintea lui e încă la călătoria inutilă în acel ţinut sălbatic unde ea nu a avut niciun chef să-l acompanieze. În schimb, a făcut bine că l-a convins să meargă la acest

concert… *Sonate für Klavier und Violine No. 1 G-dur op. 78 von Johannes Brahms Vivace ma non troppo Adagio Allegro*… Bănuia emoţia pe care i-o va declanşa muzica, dar a avut curaj şi şi-a asumat-o.

Cobori încet capacul pianului şi mergi să deschizi fereastra, dacă întinzi mâna, atingi crengile înfrunzite, mirosul lor de verde, de proaspăt melodios îţi intră în odaie odată cu lumina aurie, catifelată a sfârşitului de aprilie.

— …Un minut în plus, ce importanţă poate să mai aibă? dă Traian din umeri.

Un minut în plus poate să ţi se pară enorm uneori, aşa cum i se pare ei, acum. A apucat-o brusc dorinţa să respire aerul proaspăt de afară. Un parc la fel de rafinat ca şi sala de concerte a castelului, i-a spus lui Traian ieri, încercând să-l convingă să asculte o violonistă de excepţie şi să se dezmorţească într-o scurtă plimbare prin parcul plin de animale şi opere de artă, înainte să pornească pe drumul lung spre casă.

Rozul, verdele, albul fulgeră în goana bicicletei, corole roz-albe, vişini japonezi, magnolii, cireşi înfloriţi deasupra imenselor geamuri limpezi. Iar tu pedalezi fără nicio grabă pentru că e prea frumos afară ca să te grăbeşti, de pe podul pe care treci acum, vezi Rinul verde până departe, vezi spuma albă, ridicată peste ecluze, vezi copacii albi, înfloriţi pe dealurile verzi, auzi clopotul catedralei. Peste o săptămână e Paştele, peste o săptămână e sărbătoare, apeşi degetul pe soneria invizibilă şi aştepţi să vină Klara sau Walter sau tata să deschidă uşa şi te uiţi în sus la fereastra deschisă a camerei tale. De acolo se varsă peste Hauptstrasse seara noastră de muzică, *Sonate für Klavier und Violine*.

Zâmbetul Mullovei s-a mai răcit cu încă un sfert de grad, dar reverenţa e la fel de graţioasă. Încununată de aplauze tot mai anemice, dispare în culise cu pasul ei tânăr şi elastic, ducându-şi cu o distincţie armonioasă vioara. A ieşit din scenă, dar a rămas încă în privirea lui mirată, îndepărtată, împreună cu nevăzutul ei profesor de instrument şi toţi ceilalţi nevăzuţi educatori şi supraveghetori care au împins spre sala de concert a castelului rococo (corpul central 1300, aripile noi 1700) mica sălbăticiune cu pometii laţi, cu ochii oblici şi părul arămiu…

*
* *

— …Te foieşti în timpul concertului şi, când jumătate din spectatori sunt deja la vestiar, devii dintr-odată interesat şi suntem ultimii care ieşim din sală. Chiar dacă e vorba de un simplu minut, de ce să nu profităm de el aici, în parc?

— Am ieşit odată cu toată lumea, draga mea… Vezi cum exagerezi? Eu am crezut că asta vroiai, să mai întârzii, dar se vede că m-am înşelat…

Are o voce conciliantă şi nepăsătoare. Degetele lui albe, lungi închid nasturii pardesiului bleumarin. De ce, când e atât de cald afară? E început de septembrie, dar aerul parcului este proaspăt şi cald ca la sfârşit de aprilie.

— Atunci când dădeam semne că vreau să ieşim mai repede, la tine, care trebuie să conduci atâtea ore, m-am gândit, ţi-am şi spus. Poate că n-ar fi trebuit să ne încărcăm şi cu acest concert, pentru că arăţi deja obosită… parcă încă dormi…

Du-ţi bicicleta pe mijlocul străzii şi nu te gândi de ce mergi ca în somn, cine poate să-ţi spună care e viaţa ta adevărată, care e casa ta adevărată? Cine îţi garantează că nu visezi şi acum? Poate doar visezi că traversezi parcul de la castel spre parcarea unde te aşteaptă maşina, poate de fapt tu mergi pe Hauptstrasse şi auzi clopotul catedralei. Poate e doar un vis că de opt luni n-a mai venit de la tata nicio scrisoare, că Walter a intrat în Hitlerjugend şi pe urmă în Waffen-SS şi a plecat să apere Berlinul cu trenul care cânta *Heidemarie*. Poate e doar un vis că i-ai scris lui Hermann, *să nu fii nefericit, chiar dacă nu e al tău copilul din burta Klarei, pentru că eu te iubesc, eu am să te aştept, de aceea cobor zi de zi, disciplinată, în adăposturi, atunci când aud alarma…*

*
* *

— Nu mi-a prea ajuns somnul, asta e sigur. Când am aflat că avionul tău are o întârziere atât de mare, am vrut să decomand vizita la Giulia şi Antonio, dar au insistat atât de mult să venim, oricât de târziu, încât a trebuit să accept. N-am fi avut cum să scăpăm, ar fi trebuit să mergem azi la ei şi ai fi fost nemulţumit că mai pierzi o zi în Roma. Cred că din cauza

oboselii erai surescitat ieri, ai vorbit mult mai mult decât de obicei şi la un moment dat chiar ai deraiat… poate îţi mai aminteşti ce-ai spus, aşa-zisa ta dilemă cu rudele, dacă era sau nu era familia ta. O metaforă, desigur, dar ei nu au luat-o aşa, se vedea pe feţele lor că nu ştiu ce să creadă.

Ochii lui măriţi, cu albastrul mai decolorat, mai dezorientat de sticla groasă a ochelarilor.

— Dar nu... nici gând, draga mea. Nu a fost vorba de nicio metaforă. Când eram printre ei, acolo, într-adevăr, de mai multe ori m-am întrebat: oare sunt chiar rudele mele? *Sărmanul de mine, unde sunt, în ce ţară, la ce popor sălbatic?*

— De ce să nu fie rudele tale? Puteau fi rudele tale, chiar dacă nu îţi plăceau. Chiar dacă nu te înţelegeai cu ele…

Poate că Walter n-ar fi ajuns să moară în Pankow, înainte să apuce să arunce grenada pe care o strângea în mâna transpirată, îngustă, dacă tu nu i-ai fi aruncat în foc jurnalul. Poate că mama bea într-adevăr pe furiş încă de dimineaţă, aşa cum i-a strigat în faţă Walter, atunci când v-aţi certat ultima oară şi el a plecat, trântind uşa. Poate nici Klara nu a vrut să dea Germaniei încă un soldat, ca fată-mamă, aşa cum spunea, ci doar îşi pierduse răbdarea pentru că Hermann nu venise în permisie, la vârsta ta de acum ai putea să înţelegi ce uşurată de grijile casei s-a simţit după ce patronul şchiop al cofetăriei a început să vă umple casa cu alimente la negru şi pachete de prăjituri. Poate Klara n-a mai vrut să coboare în adăpostul din Bergstrasse pentru că era supărată, îţi descoperise scrisul pe scrisoarea adresată lui Hermann şi se temea că el va rupe logodna şi tu o să-i iei locul.

Dar aşa, ai rămas doar tu cu ruşinea amintirilor, să plângi fără lacrimi în somn, să urli în somn fără glas.

Şi atunci, toţi acei ani n-au fost decât un vis? Un vis, ce altceva ai vrea să fie.

*
* *

— Nu de plăcut e vorba, cum ar fi putut să-mi placă acei bieţi oameni care mi-au defilat prin faţă la sosirea în aeroport, prost îmbrăcaţi, stângaci, egal de necunoscuţi? Cât despre întâlnirea cu ei, a fost total lipsită de

afecţiune! Mult mai caldă este o conferinţă a noastră, care îmi dă prilejul să mă întâlnesc cu prieteni dragi! Cei de *Dincolo* nu mi-au transmis deloc un sentiment de familie, feţele lor rămâneau nemişcate, chiar şi atunci când zâmbeau. Am simţit chiar de la început, deşi am fost asaltat de necunoscuţi care se străduiau să-mi explice câte ceva, unii m-au întrebat, absurd, dacă îi recunosc, pe cine să recunosc, spune şi tu, când vârsta lor spunea clar că se născuseră după plecarea mea! ? Şi toţi susţineau că s-au gândit la mine şi m-au aşteptat, de ce să mă aştepte, dacă nici nu ne mai văzuserăm până atunci? Aşa că, de fiecare dată când eram împreună, îmi revenea suspiciunea, oare cine să fie toţi ăştia? Or fi într-adevăr rudele mele sau nişte străini, puşi să joace acest rol? mă întrebam. Şi nici până la sfârşit nu m-am lămurit…

Nu se uită la Christa, în timp ce vorbeşte, se uită mereu drept înainte. Îl agasează ceva de când a ieşit din sala de concert, îi displace ceva… dar ce? Şi dintr-odată îşi dă seama, straturile de lalele, agasant de drepte, agasant de egale. Şi-ar dori o grădină cu plante încâlcite, cu straturile pline de frunze de anul trecut, putrezind în pace, la lumină, cu pânze umede de păianjeni şi musculiţe bâzâind inconştiente deasupra lor. Unde-i această grădină în care ar vrea să zacă pe o pătură, cu ochii închişi, la soare? *În ţara care a fost a noastră şi nu mai e a nimănui*, spune prietenul Cioran.

*
* *

— Iartă-mă, dar bănuiala ta e lipsită de orice logică şi aduce a paranoia. De ce s-ar fi pregătit un spectacol cu necunoscuţi pe rol de rude, special în cinstea ta?! Absurd! Ca să nu mai spun că atunci nici Victor nu ar mai fi vărul tău, e corect, nu?

— Victor este excepţia, draga mea! De aceea am şi pledat, poate excesiv, cauza lui, în faţa ta şi a prietenilor noştri tineri! Nu ştiu, literalmente, ce m-aş fi făcut fără Victor, fără glumele lui, mai ales atunci când s-a întâmplat să lipsească Alexandru şi fiica lui, Teodora. Cu ei mai glumeam, mai râdeam, dar în rest parcă eram pe scenă. Dacă eu, aşa tăcut cum îmi reproşezi că sunt de obicei, ajunsesem să întreţin conversaţia! Ceilalţi, rar să mai scoată vreunul o vorbă. Şi atunci când stăteam la una din

mesele acelea interminabile, foarte puţin animate, îi simţeam pe toţi că, mai pe furiş, mai pe faţă, se uită la mine, că nu mă scapă o clipă din ochi, că nu-mi pierd nicio vorbă…

*
* *

Verdele intens-umed al pajiştii. Păunul, cu coada desfăcută, sărbătoreşte, se grăbeşte, solemn şi caraghios, spre paznicul înconjurat de raţele sălbatice care se înghesuie, măcănind, în jurul lui. Doar un porumbel cenuşiu gulerat vine mai departe, în urma lor, ca o găină prea domesticită.

— Du-te şi tu, hai! Du-te şi tu acolo unde se serveşte masa! Noi n-avem ce să-ţi dăm, îl sfătuieşte, jucăuşă, Christa.

Dar nu: porumbelul continuă să se ţină cu încăpăţânare după ei.

— Du-te odată, dacă ţi se spune! Hai, pleacă! strigă Traian.

Christa clatină din cap, dezaprobator.

— Bietul porumbel! De ce te răsteşti aşa la el?

— Porumbel? Ăsta mai e porumbel?! Uită-te în ce hal a ajuns! De gras şi de greoi ce este, nici să zboare nu mai poate, se loveşte cu aripile de pietriş! ! Îmi aminteşte de oamenii de *Dincolo*, deşi captivitatea lor e infinit mai inconfortabilă. Dar acolo puţini au mai rămas, cât de cât, liberi! De fapt, în afară de acest văr Victor şi de prietenul meu Alexandru Stan, eu nu am întâlnit pe nimeni…

S-a oprit în loc şi îşi subliniază frazele cu gesturi largi. S-a oprit şi porumbelul cenuşiu, gulerat, care aşteaptă, răbdător, cu capul puţin înclinat într-o parte. Traian îl uşuie, şuierat, ca pe o pasăre de curte, dar porumbelul nu se mişcă. Iar Christa urmăreşte scena cu un început de indignare: se vede că, în lumea sălbatică de unde el a venit, animalele din arca lui Noe sunt prost tratate. I-o şi spune, pe un ton moralizator, dând din mâna pe care niciun inel, nicio brăţară nu ascund zbârciturile, venele îngroşate, petele de bătrâneţe.

— Tu îţi închipui că mai poţi fi liber într-o astfel de lume? Iar suspiciunea ta în privinţa familiei mi se pare o pură fantezie. Un serial ieftin de televiziune. Ai văzut sau auzit ceva care…?

— Nu… De văzut nu pot spune… Sau poate că… Nu ştiu, n-am de fapt nicio dovadă… E vorba mai degrabă de atmosfera crispată…

— Dar şi pentru ei tu erai cineva nou, necunoscut! Şi renumele tău putea să-i intimideze!

— Putea fi aşa la început, de acord. Pe urmă, relaţia ar fi trebuit să se normalizeze, dar nu. Chiar şi atunci când am mers cu toţii în orăşelul nostru, prea tăceau. Nu mă pierdeau o clipă din ochi, dar tăceau. Erau ca nişte figuranţi într-o piesă. Şi ce m-a pus mai mult pe gânduri era ordinea din camere. Parcă nu-şi permiteau să clintească nimic. Nu cumva şi casa asta în care m-au adus este o casă oficială? mi-a trecut la un moment dat prin minte…

*
* *

Christa a reuşit – cum oare? – să-l convingă pe porumbel să se ducă la paznicul care aşteaptă lângă platoul cu grăunţe. Stă pe loc şi-l priveşte încântată cum se îndreaptă spre locul bine ştiut, legănându-se greoi, ca o găină prea domesticită.

— Ai făcut din bietul porumbel, inofensiv, metafora nemulţumirilor faţă de cei din ţara ta!

— Ţi-am mai spus că aceea nu este ţara mea. Şi nu sunt enervat, deşi recunosc că acest porumbel degenerat îmi stârneşte o senzaţie neplăcută… o mică repulsie.

— Degenerat? De ce? Doar pentru că s-a ţinut după noi tot drumul?

— Exact asta, da! Că se ţine după noi, deşi interesul lui ar fi să se ducă la paznicul care îl hrăneşte! Nu mai are niciun fel de repere, şi-a pierdut instinctele! Nu ştie unde îşi poate găsi hrana, nu mai poate să zboare. Constat la el ceea ce toată lumea ştie: cum se degradează făpturile în captivitate.

Un pui minuscul de raţă sălbatică a încremenit în mijlocul ochiului minuscul, verde, de apă. Aproape de mal, grupul statuar al cerbului încolţit de câini. Cerbul îngenuncheat, încolţit de câinii care i se urcă, lătrând, pe coapse, pe spinare, pe gât, colţii lor de piatră înfipţi, pentru totdeauna, în carnea lui de piatră, coroana grea atingând cu rămurişul ei încâlcit soclul

înecat în roşul lalelelor, jetul limpede de apă ţâşnindu-i din răni. Ce oroare! Dar nu, nu aşa se priveşte arta!

*
* *

— Şi pentru asta să te răţoieşti la o pasăre nevinovată?! Bătrâneţea nu este nici înţeleaptă, nici calmă, aşa cum se crede, oamenii vârstnici sunt nervoşi, depresivi, lipsiţi de răbdare…

— Christa care le ştie pe toate! Acum ai devenit şi specialistă în gerontologie! De când?!

— Observ pe mine, bineînţeles! Dar, înainte de asta, a trebuit să văd cum s-a degradat, treptat, sănătatea bunicilor mei. Şi ei au fost longevivi, au avut o bătrâneţe de invidiat, bine ar fi să le semăn, iar pe mine ei m-au salvat. Eram cu ei în adăpost când s-a zguduit pământul, întuneric, ţipete, miros oribil, adăpostul era prost aerisit şi unii de frică vomau sau se scăpau pe ei... Dar ne-am dat seama că bomba nu căzuse în apropierea noastră, ci mai departe, şi cineva, o voce de bărbat, a spus: au lovit în Bergstrasse. Când s-a oprit alarma, am alergat de nebună până acolo, am văzut de departe ruinele caselor înnegrite, în flăcări. Bunicii m-au scos dintre mormanele de moloz, dintre ruinele printre care rătăceam, m-au luat la ei acasă şi au stat cu schimbul lângă mine, ziua şi noaptea, până mi-am revenit din starea de şoc. Bunicul avea un doctorat în psihologie, luat la începutul secolului, la Viena, şi predase mulţi ani la facultate. A desfăşurat o întreagă terapie pentru că, după ce m-a scos din starea de şoc, am căzut într-o depresie severă, care a durat luni de zile. Bunicul îmi tot repeta că, dacă vreau să fiu bine, trebuie să-mi controlez emoţiile şi mai ales să nu-mi tot proiectez în minte imaginile dureroase. Să fac efortul să le îndepărtez din amintirea mea…

De ce să rămâi doar tu să rătăceşti printre movilele de moloz din care se aud scrâşnind lopeţi, printr-un oraş de moloz, scufundat în beznă, luminat doar de flăcări? Nu mai scurma cu unghiile tale rupte, însângerate, în cioburile de sticlă, în sârmele înroşite în foc, nu mai striga: Klara! Mamă! Aşteptaţi! Au să vină deţinuţii francezi, prizonierii ruşi care dezgroapă cadavrele şi bombele neexplodate, le vezi umbrele lângă mormanul de

cărămizi unde cândva ai visat că este casa noastră din Bergstrasse? Nu mai săpa cu mâinile în molozul încins, nu mai urla: Klara, mamă, aşteptaţi! Au să vină prizonierii, îi auzi cum sapă tot mai aproape, Klara, mamă, aşteptaţi încă puţin, ei au să vă dezgroape! Au să sape atent, cu grijă, ca să nu vă rănească, să nu vă… au să dezgroape, ce? Nu urla, trezeşte-te! E doar un coşmar, ai visat! Nu-ţi pierde capul, mergi cum poţi înainte, e viaţa ta adevărată. Mi-e frică să adorm şi să visez, mi-e frică să scormonesc, urlând, în molozul fierbinte, în aşchiile de sticlă, cu unghiile mele însângerate, mi-e frică să merg înainte, prin întuneric, pe bâjbâite, în viaţa mea adevărată, mi-e frică…

Capitolul 26
Dosar „Savantul“

Fila nr. 86
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
DIRECŢIA BUCUREŞTI
29 AUG. 1986
SECTORUL 6 MILIŢIE

În cursul lunii august a. c. numitul Izvoranu Daniel din Bul. Înfrăţirea între popoare bl. 16, scara C, apt. 313 din Bucureşti expediază o vedere către numitul prof. MANU TRAIAN din Italia Istituto Europeo di Ricerche sull’Ambiente Mediterraneo, Neapole, fără stradă şi număr.

Luaţi măsuri de identificare a numitului Izvoranu Daniel pentru a stabili cînd şi în ce împrejurări a plecat din ţară numitul MANU TRAIAN.

Şeful Serviciului
Maior Eftimie Gheorghe

Capitolul 27
Conferinţa ratată

Christa s-a oprit în faţa panoului de lemn cu programul spectacolelor din luna următoare, ca şi când ar căuta ceva – un anumit solist, un anumit concert pe afişul de spectacole. Citeşte ici-colo, pe sărite, cuvinte fără legătură între ele, conştientă de inutilitatea gestului. S-a oprit şi Traian, dar numai ca să se uite, atent, la ea, pentru că îl surprinde tăcerea ei din ultimele minute.

— Ce faci, draga mea?! Plângi? Plângi ori mi se pare mie?

Zâmbetul din glasul lui, întâlnind zâmbetul ei silit.

— E ceva mecanic, să ştii. După patruzeci de ani, din păcate, mi se umplu automat ochii de lacrimi. La anumite cuvinte, la o muzică anumită. Poate e o simplă alergie…

Sentimentul de umilinţă faţă de corpul care începe să te trădeze, lacrimile apărând odată cu emoţiile, urina ţâşnind odată cu strănutul…

— …Urinaţi mai des ca înainte şi în cantităţi mai mici?

— …De ce mă întrebi asta, doctore? La ce diagnostic te gândeşti?

— Liniştiţi-vă, doamnă! Sunt simptome curente la vârsta aceasta. De altfel, chiar şi destui bărbaţi au unele neplăceri…

Christa trage ceasul atârnat de lănţişorul de la gât în dreptul ochilor mijiţi: aici, în lumină, poate să vadă ecranul şi fără ochelari. Şi ce vede o convinge că e momentul să grăbească pasul. Până la următorul concert vor fi la mare distanţă de acest castel vechi şi de parcul în care mâine vor înflori alte lalele proaspete.

*
* *

— Deci singurul tău motiv de suspiciune este că cei de *Dincolo* nu ţi-au dat sentimentul de familie. Ţi s-a părut că interpretau prost, ca nişte amatori, roluri de rude... Nu vorbeau firesc…

— Mai deloc nu vorbeau. Liniştiţi, cu câte o carte în mână, mai ales una părea să-i intereseze, care făcuse vogă şi toată lumea pe asta o citea sau

vorbea despre ea. Ritmul vieţii acolo e mai lent şi atunci ce să facă? Citesc. Pe unul l-am văzut că a citit tot timpul conferinţei mele…

— Înţeleg, în fine, de ce eşti nemulţumit de călătorie! Cineva şi-a permis să nu fie atent în timp ce vorbeai! Şi aici am văzut cum te enervezi la anumite reacţii ale sălii pe care alţi vorbitori nu le iau în seamă! Încerci o vreme să fii îngăduitor, dar de fapt mimezi îngăduinţa şi, de la un moment dat, nici nu-ţi mai dai osteneala să mimezi…

— A, nu! Înseamnă că nu mă cunoşti nici după atâţia ani, draga mea! Ultimul lucru care m-ar fi deranjat ar fi fost să citească cineva în sală! E vina mea dacă nu am reuşit să-i captez atenţia. Cu studenţii mei, da, sunt mai puţin îngăduitor, pentru că mi se pare inacceptabil ca orice imberb ignorant, înarmat cu trei citate din Troţki şi două din Marx, să vină să-ţi ceară socoteală! Mi se pare inacceptabil şi să o ţii doar în glume ca să captezi amfiteatrul, cum fac unii dintre colegii mei! Şi grevele lor, de ce? Pentru că ei nu vor să înveţe! Când tinerii din ţări nefericite ar da oricât să aibă şansele lor…

— Ceva tot cred că s-a petrecut la conferinţa aceasta, de vreme ce nu suporţi să vorbeşti despre ea! Dacă nu te-au provocat tinerii din sală, atunci poate au făcut-o frumoasele tale compatrioate! Puse la punct cu tot ce e mai şic acolo!

— Ei, Doamne! Frumoase acum o jumătate de secol! Majoritatea ascultătoarelor feminine erau de vârsta mea! Îmi pare rău că te dezamăgesc, dar nu s-a petrecut niciun incident…

— Când ai tineret în sală, nu poţi să n-ai incidente!

— Nu a fost niciun incident pentru că nu a fost nici tineret… Sau aproape deloc… De ce ai presupus aşa ceva?

— Dar nu aşa arată sălile în care vorbeşti tu?

— Aici! Dar acolo?! Erau în primul rând oficialităţi de toate gradele, cei de la Institut, de la facultate, în genere, oameni maturi, câţiva tineri, despre care cu greu puteai spune dacă erau sau nu studenţi; în niciun caz genul de tineri care provoacă vorbitorul cu întrebări-încuietoare. Am înţeles de la profesorul Stan că aceasta ar fi asistenţa obişnuită a unui asemenea loc – sală de consulat, bibliotecă străină. Cei de acolo, spunea el, nu au cine ştie

ce interes să le frecventeze, ca să nu fie prost văzuţi. Dar erau în sală şi vechi cunoştinţe ale mele, oameni vârstnici, cu familiile lor, care aflaseră, ei ştiu cum, că sunt acolo. Asistenţa neomogenă mi-a creat o dificultate în plus, pentru că nu ştiam cărui public mă adresam…

*
* *

Cupele roz, galbene, aurii, albe, mov-negre ale lalelelor s-au strâns de seară. Dar în pământ se umflă bulbii celor care au să se deschidă mâine-dimineaţă, atunci când lalelele de azi au să fie retezate de la rădăcină de mâna nemiloasă a grădinarului, atent ca petalele lor să nu ajungă scorojite. Lalelele din acest parc nu au dreptul să îmbătrânească.

— Profesorul Stan mă avertizase să fiu atent să nu mi se arunce provocări politice. De aceea am ţinut un discurs strict ştiinţific, deci, din punctul de vedere al unui public neprofesionist, absolut plicticos!

Ea protestează: tu nu poţi să fii plicticos, el insistă: ba da, pot, din păcate.

— Crede-mă că într-un asemenea mod plicticos n-am mai vorbit nicăieri! Nu mi-am îngăduit nicio secundă să ies din subiect! Nicio remarcă în plus, nicio digresiune. Detest să fac pe clovnul în faţa studenţilor, dar nici ca acolo, să nu-ţi permiţi niciun fel de glume. Aşa ceva aici m-ar fi făcut ţinta proiectilelor de hârtie şi într-o jumătate de oră aş fi avut sala goală! Acolo, s-ar părea că ei au găsit discursul meu firesc, nici fluierături, nici prea multe aplauze. I-a derutat doar că i-am anunţat: „Regret, dragii mei“, le-am spus, „că nu o să stăm, cum mi-ar fi plăcut, pur şi simplu, de vorbă! Poate şi voi aţi fi preferat, numai că eu am venit pregătit să vă ţin o prelegere ştiinţifică, plicticoasă!“. Oricum, precauţia lui Alexandru mi s-a părut exagerată, nimeni nu avea intenţia să mă deranjeze. Numai atunci când le-am spus că voi ţine o prelegere plicticoasă au fost derutaţi, nehotărâţi. Ce vrusesem de fapt să spun? S-a auzit un râs, s-au auzit câteva vorbe care, în tăcerea jenată a celorlalţi, au sunat oarecum ca o insolenţă. Acolo, sunt obişnuiţi ca tot ce spui să aibă un înţeles ascuns, chiar contrariu şi caută insinuarea până şi în cea mai plată frază. Am avut atunci o ezitare dacă să arunc sau nu mingea înapoi. Am ales să nu.

— Şi pe urmă?

— Pe urmă eu am vorbit, iar ei s-au prefăcut că mă ascultă…

— De ce spui asta? Poate chiar te ascultau!

— Mă ascultau, sigur că da! Mă ascultau colegii mei! Specialiştii! Dar restul? Fiecare, dintr-un motiv sau altul, aştepta ca totul să se termine mai repede. Ziariştii, ca să mă asalteze cu interviul pe care nu aveam de gând să li-l dau, ţi-am spus asta înainte să plec. Oficialităţile, care peste tot sunt grăbite, ca să mă gratuleze şi să-mi transmită invitaţii pe care aveam de gând să le evit. Iar sala…

*

* *

Poate l-a înviorat muzica. Poate oboseala prea mare din ultima săptămână l-a mobilizat. Sau poate e doar enervarea care urcă în el pe măsură ce povestirea lui se apropie de momentul neplăcut. Hai, lasă asta, îi vine să-şi spună, ca atunci când îl obsedează o gafă, hai, lasă asta, dar e prea târziu să mai repare ceva. Sau să uite…

— La sfârşit, sala era mult mai plină decât fusese în timpul conferinţei mele. Punctualitatea nu este punctul forte al oamenilor de acolo, o bună parte dintre ei intraseră în timp ce eu vorbeam, dar nu păreau să fie conştienţi de impoliteţe. Astfel încât la sfârşit, la fel ca la aeroport, o mulţime de necunoscuţi se înghesuiau în jurul meu să mă felicite şi să fie recunoscuţi. Până la urmă, s-a creat un şir destul de dezordonat şi care înainta foarte încet, iar eu trebuia să schimb o vorbă cu fiecare, să notez un număr de telefon, o adresă, să ascult o poveste greu de înţeles, cu insinuări şi amănunte inutile, să promit că voi veni neapărat – la un dejun, la o cafea, în casa lor de la ţară, de la munte, în weekend. Şi, cum doamnele, dar şi domnii erau foarte locvace şi aveau acelaşi gen de poveşti confuze şi acelaşi mod aproape neinteligibil de a vorbi, clipeau, uite-aşa, tuşeau, făceau pauze şi semne cu mâna spre tavan, la stânga, la dreapta, încât cu fiecare dintre ei pierdeam o grămadă de vreme, unii dintre cei aflaţi mai departe de mine au început să protesteze. Mai întâi în şoaptă, pe urmă din ce în ce mai tare. Atunci m-am gândit că, dacă se va crea o anumită dezordine, s-ar putea să avem neplăceri – şi eu, şi ei, cu toţii…

*
* *

Înainte să-l vadă, l-a auzit. Un zgomot mic, ca un ţârâit în pietrişul aleii. Şi acum, Christa l-a şi zărit: un ghem cenuşiu care se rostogoleşte peste straturile viu colorate. Tot mai mic, tot mai departe.

— Un iepure, Traian! Nu, acolo, la dreapta, am spus! Lângă statuia cerbului! La dreapta, nu la stânga…

Ochii lui, cu verdele-albăstriu diluat de sticla groasă a ochelarilor, rătăcesc, derutaţi, în imensitatea ordonată a parcului.

— La dreapta?… Unde la dreapta? A, da! Uite-l!

— Când văd iepuraşi, totdeauna mă gândesc la o figurină de ciocolată, nu la o vietate. Probabil pentru că îmi plăcea atât de mult când vedeam iepuraşii şi ouăle de ciocolată în vitrina cofetăriei instalate în fosta noastră casă, înainte de Paşte…

Şi aşa ai rămas doar tu să vezi, la fiecare sfârşit de aprilie, un ou de ciocolată imens, acoperit de o glazură multicoloră, roz-alb-fistic, împodobit cu panglici, înconjurat de iepuraşi de ciocolată, mai mari, mici, în vitrina celei mai elegante cofetării de pe Hauptstrasse, adică a vechii noastre case, în care ne era atât de frig, dar eram împreună. O să intraţi, într-o zi de vară-primăvară, în curtea interioară a cofetăriei renovate, adică în fosta voastră grădină, o să staţi toţi patru, Hermann, tu şi copiii, la o măsuţă albă, cochetă, în faţa imenselor porţii de îngheţată, acoperite de mormane albe de frişcă. Tu ai să le arăţi copiilor fosta ta fereastră până la care ajung crengile platanului şi ei au să înfigă lacomi linguriţele de argint în mormanele pufoase de frişcă, e prima dată, mamă, când mâncăm îngheţată la o cofetărie atât de scumpă, e prima dată! De aceea nu au să se îndure să ridice ochii spre fereastra pe care ţii cu tot dinadinsul să le-o arăţi şi, când Hermann va face nota de plată, ei au să te întrebe miraţi: dar tu ce ai? dar tu de ce plângi? de ce plângi, mamă?

*
* *

— …Aşadar, ceea ce la început m-a emoţionat şi pe urmă m-a amuzat, am început să o simt ca pe o corvoadă. Mă exaspera şi când îi vedeam

scormonindu-şi buzunarele după o bucăţică de hârtie, după un pix cu mina uscată sau întorcându-şi pe dos bietele poşete îndelung purtate, ca să găsească ceva pe care să noteze numărul de telefon, ca să mi-l dea. Acolo, cărţile de vizită sunt o ciudăţenie. Iar la un moment dat, când am estimat lumea rămasă în sală şi timpul pe care aveam să-l pierd cu fiecare şi mi-am dat seama că mai am de îndurat cel puţin o oră, am fost de-a dreptul exasperat. Lor le era mai uşor, veniseră să mă vadă şi să-mi ceară ceva concret. În plus, au şi obişnuinţa, devenită plăcere masochistă, de a sta la cozi. Aşa că, răguşit, cum ştii că ajung după fiecare conferinţă, le-am spus: „Vă mulţumesc tuturor, dragii mei, pentru că aţi venit să mă ascultaţi! Din păcate, trebuie să mă retrag, dar mai rămân câteva zile aici şi sunt convins că vom avea ocazia să stăm de vorbă!“.

Se opreşte, derutat de ezitarea pe care o citeşte în privirea ei:

— …Te plictisesc cu poveştile mele?

— Să mă plictiseşti?! Ce idee! Te ascult cu mare atenţie. Dar trebuie să-ţi spun că n-a fost prea elegant din partea ta să scapi aşa!

— Dar intenţia mea nici nu a fost să scap, crede-mă. Eram decis să dau măcar un telefon, înainte de plecare, la adresele şi numerele de telefon scrise pe petice de hârtie. Le-am pus în buzunarul hainei şi n-am avut încotro, a trebuit să merg la restaurant, împreună cu personalităţile locale, cu cei de la Institut şi, fireşte, cu profesorul Stan şi colaboratorii săi. Din familie, nu ştiu de ce, nu a venit nimeni, în afară de vărul Victor. La restaurant era îngrozitor de cald. Am cerut voie să-mi scot haina şi am pus-o pe spătarul scaunului, dar cineva, poate chelnerul, poate vărul Victor, mi-a dus-o cu amabilitate la garderobă, de unde am şi recuperat-o curând, pentru că fusese deschis geamul, ca să se aerisească sala. Se fumase îngrozitor de mult, aşa cum se fumează acolo, cu o totală nepăsare faţă de nefumători. Poate să fi răcit din cauza ferestrei deschise sau să se fi declanşat obişnuita mea rinită alergică din cauza fumului. Cred că pe drum, de la restaurant la hotel, am scos batista din buzunar, ca să-mi şterg nasul, altă explicaţie n-am, şi ţi-am spus că nu mă simţeam deloc bine!

*

* *

Îşi dă seama că vorbeşte confuz, că nu reuşeşte să explice ce s-a întâmplat. Îşi tamponează cu batista obrajii umezi şi îşi pipăie buzunarul bluzei, după cutia de pastile. Dă să o scoată, pe urmă se răzgândeşte.

— La hotel nu am controlat dacă bileţelele cu adrese mai erau acolo, dar trebuie să fi fost, pentru că, dacă le-aş fi pierdut pe drumul de la Institut la restaurant, mi-ar fi fost restituite pe loc, fiindcă un alai întreg de admiratori ne-a însoţit, de la distanţă, de la Centrul Cultural până la restaurant. Distanţele erau mici, nu departe se afla şi hotelul. În schimb, când am plecat de la restaurant, se făcuse târziu, la ora aceea nici picior de admirator, eram doar eu cu vărul Victor. Am urcat pe urmă în camera mea. Am avut o noapte foarte neplăcută, cu dureri de cap şi greutăţi în respiraţie, poate rinita, poate enervarea, poate amândouă. Cum nu m-am simţit bine, a doua zi nu am ieşit deloc! Mi-au adus câteva ceaiuri sălcii, dar mă simţeam atât de sfârşit, că nu am putut înghiţi nimic.

— Nu mi-ai spus până acum că ai fost bolnav acolo!

— Nu ţi-am spus pentru că mă enervez ori de câte ori îmi aduc aminte… Bietul Victor atunci şi-a arătat tot devotamentul! M-a vegheat în permanenţă, o asemenea huidumă de om, mergea neauzit, cu paşi de pisică! M-am certat cu el să se ducă să se odihnească, dar nu a fost chip să-l conving. Victor a insistat să primesc doctorul, dar nu a fost nevoie. Spre seară mă simţeam mult mai bine, îmi dispăruse ceaţa de pe creier. Mi-am amintit abia atunci de hârtiile cu adrese, dar în buzunar n-am mai găsit decât batista. Bănuiesc că, atunci când am scos-o din buzunar, am scos şi foile cu adrese şi le-am scăpat, prosteşte, pe jos. Un ghinion, o întâmplare nefericită… Dacă nu le-aş fi pus atât de neglijent în buzunar! Este singurul, absolut singurul moment când le-aş fi putut pierde.

Ocoleşte ochii Christei, albastrul lor, atât de limpede, de intens, de rece în lumină. Ea sigur nu ar fi pus un ghem de hârtii preţioase în buzunarul unei haine şi nu le-ar fi pierdut, pe întuneric, pe strada principală a unui imens oraş de provincie. Capitala unei ţări provinciale.

Se simte mai vinovat acum decât atunci când şi-a descoperit, în camera de hotel, buzunarele goale. Ori poate doar acum, povestindu-i Christei întâmplarea, îşi simte, întreagă, vinovăţia?

Capitolul 28
Dosar „Savantul“

Fila nr. 130-131

Notă informativă

Vă aducem la cunoştinţă următoarele:

Documentaristul CRISTIAN DOBROTĂ de la Institutul de Ştiinţe Agricole şi Medicină Veterinară din Bucureşti a fost propus pentru a fi avansat şi a i se acorda gradul de cercetător ştiinţific grad III, cu mărirea corespunzătoare de salariu. Chiar dacă e gradul mic şi mărirea de salariu corespunzătoare, considerăm a fi o decizie greşită.

Faţă de această situaţie şi pentru a preîntîmpina săvîrşirea acestei greşeli, conştiinţa ne obligă să vă arătăm cele ce urmează în scopul ca să analizaţi cu toată atenţia cuvenită şi să vedeţi dacă mai e cazul ca acest duşman deghizat al regimului să mai rămînă în Institutul nostru, nicidecum să i se acorde un grad ştiinţific mai înalt.

Actualul „cercetător“ CRISTIAN DOBROTĂ din anii studenţiei sale şi mai tîrziu a fost membru notoriu al PNŢ, făcînd parte din comitetul ţărănist pe Facultatea de Agronomie din Bucureşti.

Şi azi menţine legături strînse cu foşti membri ai partidelor politice. Cristian DobrotĂ a fost reţinut de organele noastre de anchetă mai mult de doi ani şi el se laudă că a fost eliberat şi reabilitat ceeace nu este deloc adevărat.

Mai mult decît atît: întreţine relaţii cu un prieten al familiei, MANU TRAIAN, fugit în străinătate, şi a mers ca să-l audieze cînd acesta a venit în ţară. Susţine că este în corespondenţă cu el şi intenţionează să îi facă o vizită probabil ca să rămînă.

Fratele lui, Anton Dobrotă a fost condamnat la muncă silnică pe viaţă fiind aviator pe frontul de Est, în Uniunea Sovietică.

Aceste fapte concrete de necontestat oglindesc în mod convingător atmosfera din familia acestui duşman al regimului. Numitul Cristian Dobrotă s-a strecurat într-un post de documentarist în Institutul nostru de unde învenineză tinerii cercetători cu aluzii fine împotriva regimului, în

special împotriva socializării agriculturii, spunîndu-le că GAS-urile şi GAC-urile sînt focare de boli pentru animalele domestice şi locuri de furt, proprietatea nimănui, minimalizînd şi depreciind personalităţi contemporane de specialitate, de care în particular îşi bate joc.

Toate acestea nu sînt întîmplătoare, deoarece CRISTIAN DOBROTĂ provine dintr-o familie exploatatoare. Fiica sa nu întîmplător se numeşte Mihaela, el exprimîndu-se că i-a dat numele în memoria şi cinstea ultimului rege al fostei Românii burghezo-moşiereşti, cînd a văzut că este fată, pentru că avea pregătit numele MIHAI.

Permanent vine cu ştiri alarmiste, pe care le colportează în sînul prietenilor săi intimi, ştiri pe care le ascultă la Europa Liberă, Deutsche Welle şi BBC.

Despre unele din aceste fapte concrete ştie şi Direcţia Cadrelor din Ministerul Agriculturii şi Silviculturii care în toamna anului 1967 nu a fost de acord cu numirea „cercetătorului“ CRISTIAN DOBROTĂ în Institutul nostru, dar pe urmă s-a strecurat.

Vă rugăm a lua măsurile corespunzătoare pentru a pune capăt mîrşăviilor şi sfidării acestui duşman periculos, ajutat de unii tovarăşi lipsiţi de cel mai elementar simţ al vigilenţei, care îl ajută să se strecoare în cele mai înalte posturi ale ştiinţei.

Un grup de salariaţi ai Institutului de Ştiinţe Agricole şi Medicină Veterinară de sub egida Academiei RSR

Conform cu originalul
Locotenent Matei Silviu

Capitolul 29
Vieţi seriale

— …Este, desigur, neplăcută întâmplarea cu bileţelele pierdute, dar cred că îi dai proporţii exagerate. Chiar dacă nu ai fi rătăcit adresele, ai stat prea puţin acolo ca să ai timp de vizite ori ca să-ţi pierzi timpul cu telefoane protocolare, de rămas-bun. Nemulţumirile tale provin din aşteptări nerealiste, ceea ce ţi-am spus, de altfel, şi când ai plecat: ceea ce crezi c-ai să găseşti acolo nu mai există nicăieri altundeva decât în mintea ta! Ştiu asta foarte bine pentru că, de fiecare dată când m-am întors, am trăit aceleaşi dezamăgiri ca şi tine…

Nu are rost să mai venim la cofetăria aceasta, a spus Hermann, cu mâna în jurul umerilor tăi, nu neapărat din economie, deşi n-ar fi un motiv de ignorat, dar îngheţata mi s-a părut mai proastă decât cea de la noi din cartier şi ţie îţi fac rău amintirile legate de casa asta. Dar ţie nu-ţi face rău să-ţi aminteşti logodna ta cu Klara, care a avut loc chiar aici? Ar fi fost mult mai bine să nu îi mai pui întrebarea asta pe care n-ai s-o mai uiţi niciodată, ce rost mai avea să-i aminteşti logodna cu sora ta, când ştii mai bine decât el al cui era copilul pe care Klara nu va mai avea timp să-l nască, pentru că vor muri amândoi, asfixiaţi, arşi, la bombardament. Eram atunci alte persoane şi trăiam o altă viaţă, a spus înţeleptul Hermann.

Tu ai să te uiţi la el fără să-l vezi, ai să mergi, înconjurată de ei toţi, ca o somnambulă, prin mirosul de verde, de proaspăt, prin lumina aurie, catifelată.

Va fi cu trei săptămâni şi trei zile înainte de explozia uzinei în care o să moară Hermann.

*
* *

— Locurile, lucrurile se schimbă odată cu oamenii, deşi sunt mai rezistente ca ei. Şi fosta noastră casă ajunsă cofetărie s-a schimbat după război, câţiva ani a fost cofetăria francezilor, eram în zona lor de ocupaţie. Noul patron amenajase o sală pentru şah, iar în fosta noastră grădină, devenită curte interioară, adusese un mobiler scump, cu alt design. Avea

preţuri foarte mari, aşa că o singură dată mi-am permis să intru acolo cu Hermann şi cu copiii, care erau total neinteresaţi de amintirile mele, oricât am încercat să le arăt, uite, acolo era camera mea, aceea era fereastra sufrageriei noastre. Mi-am promis să nu mai calc pe acolo, dar nici nu aş mai fi avut cum, în mai puţin de o lună a fost explozia de la uzinele BASF. Cofetăria de pe Hauptstrasse a fost închisă şi ea o vreme pentru renovare, toate casele din centru aveau geamurile sparte de suflul exploziei.

— Dar cum s-a întâmplat, de fapt? Cine fusese de vină?

— Este o poveste încurcată, m-ai mai întrebat şi ţi-am mai spus! Procesele şi expertizele au ţinut ani de zile şi până la urmă au fost găsiţi vinovaţi francezii, care interziseseră producţia continuă în uzină. Dacă americanii nu ar fi deschis frontiera şi nu ar fi dat o mână de ajutor, orăşelul nostru ar fi sărit în aer, aşa cum a păţit jumătate din uzină.

El sesizează că vocea ei s-a catifelat când aminteşte despre ajutorul americanilor şi se întreabă dacă acum Christa va povesti mai multe despre tânărul ofiţer american din Kansas City.

— Asta a fost perioada cea mai grea din viaţa ta, nu? După moartea lui Hermann, ţi-a fost mai greu chiar decât după bombardamentul în care au murit mama şi sora ta? o întreabă.

*
* *

Se vede că, în ciuda atâtor momente de slăbiciune când i s-a confesat, Traian nu s-a apropiat cu adevărat de ea, dacă e în stare să compare între ele reacţiile ei în momentele când îşi putea pierde minţile de durere! Perioade de viaţă? Mai degrabă vieţi diferite, vieţi seriale. Pentru că, înainte să-l întâlnească pe Traian Manu, Christa Döring a mai trăit alte două vieţi. Şi, dacă a vrut-o pe ea, Traian ar trebui să-şi înglobeze în propria lui memorie afectivă vieţile ei anterioare.

Vocea cu care răspunde Christa sună tăios, aproape răstit.

— Bineînţeles că mi-a fost mai greu! Cel puţin, după bombardament îi aveam pe bunici şi ei m-au ajutat să supravieţuiesc! Am fost, dintre toţi copiii şi nepoţii, preferata lor, pentru că le semănam: mi-au spus de multe ori că le-am moştenit spiritul echilibrat şi vitalitatea.

— Presupun că şi bunicii tăi au fost afectaţi… Doar le muriseră fiica şi nepoata.

El s-a oprit în loc, şi-a scos ochelarii şi i-a şters cu o batistă de care a dat întâmplător prin buzunar. Întâmplătoare pare să fie şi întrebarea, pusă cu vocea politicoasă pe care o rezervă străinilor.

— Bunicii şi-au ascuns cum au putut durerea, numai ca să mă remonteze!

Traian se uită la ea nedumerit, iar Christa îşi coboară cu un ton vocea răstită.

— „Înţelege că nu eşti tu de vină pentru moartea mamei sau a surorii tale!“ Bunicul îmi repeta zilnic asta ca să mă scoată din şocul bombardamentului. El mi-a explicat că membrii familiei se simt întotdeauna vinovaţi că nu au putut împiedica moartea celor apropiaţi. „Crede-mă că şi eu mă lupt cu acest sentiment autodistructiv“, mi-a spus de mai multe ori. Bănuiesc că îşi reproşa depresia accelerată a mamei, la care asistase neputincos. O sfătuise, la fel ca şi pe mine, să ducă o viaţă activă şi sănătoasă şi să facă abstracţie de dramele din jurul nostru, dar vorbele lui nu avuseseră niciun efect asupra ei. Dintotdeauna mama fusese rebelă faţă de familie, dar un gen de rebeliune blândă, de încăpăţânare mascată sub o aparentă supunere. Bunicul spunea că era cazul clasic de reacţie infantilă, prelungită şi la maturitate, când te opui părinţilor îmbătrâniţi, pe care îi confunzi cu autoritatea, aşa cum făcuse mama…

Traian îşi pune la loc, pe nas, ochelarii şi-şi înfundă în buzunar batista. Fără să se uite la el, Christa este convinsă că faţa lui străluceşte, ca mai totdeauna, de mulţumirea obtuză a datoriei împlinite. Şi, prin tonul cu care continuă, ea vrea să-l facă să înţeleagă că nu are de ce. Că nu poate doar să intre şi să iasă din ea, relaxat şi sătul, deşi din ce în ce mai rar, şi să se întoarcă la singurele lui obsesii: laboratorul, masa de scris, orele de lucru.

De la partenerul ei aşteaptă şi altceva: să semene cu Hermann…

*
* *

— „E greu să lupţi cu firea cuiva, ţine minte pentru toată viaţa, nu eşti tu vinovată de nefericirea altora! Nici măcar de nefericirea celor din

familie, la un moment dat, trebuie să-ţi iei mâna de pe ei, adulţii trebuie să fie responsabili“, mi-a repetat bunicul până în anii din urmă, când mintea lui s-a întunecat. Oribilă mai e bătrâneţea! Dar, în ceea ce mă privea, scopul lui fusese atins: m-a deprins să lupt cu mine, să nu mă mai învinovăţesc. Fireşte, corespondenţa cu Hermann m-a ajutat enorm. Iar bunicii au fost atât de fericiţi când s-a întors Hermann de pe front şi ne-am logodit! Dar la vremea aceea eu deja încetasem să mă mai trezesc strigând şi plângând noaptea. Ne-am căsătorit foarte repede după logodnă. Hermann era atât de protector şi înţelept, parcă nu se întorsese dintr-un măcel! Despre trecut, nici al meu, nici al lui, n-am vorbit niciodată. Au venit copiii, aveam o altă familie, nu mă mai simţeam singură.

Iritarea din vocea ei s-a diluat. El înregistrează cu uşurare schimbarea. De fiecare dată când revine la poveştile din trecutul ei, Christa devine irascibilă şi imprevizibilă. A trecut de mult faza plânsului în pat, după ce fac dragoste. A rămas această iritare pe care nu vrea să şi-o controleze, chiar dacă peste vreo oră, două are să se scuze, depresia lasă urme pe viaţă, ştiu că tu mă înţelegi.

*
* *

— Da, într-adevăr, după moartea lui Hermann, au fost anii mei cei mai dificili! Cum Hermann nu a murit pe loc, ci după o lună, din cauza traumatismelor interne, o vreme nu am avut niciun fel de venit. Pensia am primit-o doar după proces şi procesul a durat ani de zile. Treceam pe lângă cofetăria aceea fără s-o mai văd, aşa cum nu mai vezi vitrinele magazinelor inaccesibile atunci când eşti sărac. Bunica murise, bunicul era internat într-un spital-azil, nu mai era nimeni care să ne întreţină. Cum să nu-ţi fie greu în asemenea vremuri să creşti singură doi copii? Depresia mi-a revenit, dar a trebuit să mă ajut singură. Şi după război n-au fost lipsuri mai mici decât sub dictatură! Atâta doar că dispăruse teama… dar, de fapt, apăruse alta. Teama că nu ai să te descurci cu banii, mai ales că nu se găsea nimic, totul se vindea la negru.

El o înţelege mai bine decât crede ea, nu sunt aceleaşi şi amintirile lui din anii de după război, dacă e vorba de preţuri şi de teama că nu ai ce

mânca mâine? Dar, spre deosebire de Christa, Traian Manu e convins că rănile trecutului se vindecă. Iar la soţia lui vede, cu o mică îngrijorare, cum apar tot mai frecvente goluri de memorie: altminteri, de ce i-ar oferi versiuni diferite despre aceeaşi întâmplare tocmai lui, care nu îşi permite nici cea mai mică aluzie, nici cel mai mic comentariu?

— Erau preţuri atât de mari pentru alimente şi preţuri atât de mici pentru lucrurile din casa bunicilor pe care le-am vândut pe rând! O vreme a stat la noi şi Lily, sora lui Hermann, dar ea nu putea să mă ajute prea mult la treburi, trebuia să înveţe… Eu şi aşa lăsasem facultatea din cauza copiilor. Şi o vreme am trăit vânzând: de pildă, am dat cele cinci ediţii rarisime din Freud pentru patru pachete de unt, patru kilograme de carne şi două de cafea veritabilă… ţi se pare puţin? Te asigur că era o ocazie rară, un ofiţer american bibliofil…

*
* *

Acesta este ofiţerul american care a depus mărturie la procesul pentru pensie intentat de Christa companiei BASF, despre care ea nu aruncă însă decât câte o aluzie, când şi când. El nu îi va atrage însă atenţia asupra acestui lucru, aşa cum nu a încercat să citească vreuna din scrisorile ordonat aşezate în cutia golită de bijuteriile de familie. Bijuteriile au scăpat de toate bombardamentele, ca să fie vândute, pe rând, după război, i-a spus, cu un zâmbet strâmb, Christa. Şi el a dedus că ea a tot vândut ce rămăsese de la bunici până când soarta a decis ca noul salvator al Christei să poarte uniformă de ofiţer american. Un martor sau chiar un participant la stingerea focului după explozia de la BASF. Depoziţia celui care a asistat la evacuarea biroului avariat de explozie, în care fusese rănit Hermann, a fost o piesă centrală în dosarul de pensie.

Îşi aminteşte prima dată când a întrezărit acest episod din viaţa ei: şoaptele Christei şi piciorul ei încolăcit între picioarele lui, mâna lui, jucându-se cu părul mătăsos al sexului ei, cearşafurile umede şi bâzâitul unui ţânţar rezistent la Autan. O tragedie, un serial de televiziune, cu un *deus ex machina* salvator: până să fie luată decizia tribunalului, formele făcute şi banii de pensie daţi retroactiv familiei îndoliate (o sumă

considerabilă, care a fost investită într-o nouă casă), tânărul soldat american a făcut ce a putut ca s-o ajute pe tânăra văduvă germană, rămasă fără niciun sprijin în această lume. Americanul a aprovizionat casa tinerei văduve cu carne şi unt şi cafea şi a primit, drept amintire, preţioasele ediţii Freud ale bunicului. Nu era bibliofil, dar şi pentru el a contat întâlnirea cu biblioteca acelei case din Germania. Nu s-a întors în Kansas City, ci a mers să facă studii de psihologie într-o universitate de elită de pe Coasta de Est. Cel puţin aşa preferă să creadă Christa.

*
* *

Arăta ca abia ieşit din adolescenţă în fotografia pe care Christa a scos-o din dormitor, de pe noptieră, după prima lor noapte de dragoste, şi a mutat-o într-un album al anilor de demult: un lungan în uniformă de ofiţer american, cu faţă şi nume de nordic, probabil urmaşul unor emigranţi suedezi.

Trebuie să fi îmbătrânit şi el, chiar dacă pe atunci era cu câţiva ani mai tânăr decât Christa. Oare în deceniile care s-au scurs a ajuns un psihiatru bine instalat, cu o clientelă în creştere la cabinetul particular şi cu numeroşi studenţi la cursul de la facultatea din Kansas City, ori s-a întors cu pieptul plin de decoraţii şi mintea rătăcită de amintirile traumatizante din Coreea sau Vietnam?

El nu şi-a îngăduit niciodată să o întrebe, aşa cum nu-şi permite azi să-i atragă atenţia că în biografia americanului au apărut date noi, contradictorii. Uneori are impresia că, pentru Christa, figura tânărului american s-a suprapus până la contopire cu figura, tot mai zeiască, a lui Hermann: avantajul iubirilor care nu durează decenii.

Poate însă Christa nu are goluri de memorie, ci doar vrea să îi menajeze orgoliul: să nu-i stârnească gelozii retrospective.

Sau poate că, în ciuda deselor ei povestiri depresive, rănile trecutului s-au cicatrizat, pur şi simplu. Fără ca ea să vrea. Fără ca ea să ştie. Iată, dintre toate ipotezele lui, cea mai plauzibilă şi, probabil, cea mai deranjantă pentru Christa.

Ea nu-şi va permite niciodată să se vindece de suferinţele trecutului.

Capitolul 30
Dosar „Savantul“

Fila nr. 88
Direcţia a II-a
28 august 1986

SERVICIUL „F“

Vă trimitem alăturat o scrisoare pentru a fi francată corespunzător şi aplicată ştampila poştii cu data de 5 sept. 1986.

Scrisoarea va fi fotocopiată şi introdusă în circuitul poştal pentru a ajunge la destinaţie.

Fotocopia scrisorii rugăm a fi trimisă indicativului 242.

Şef Serviciu
Dumitru Trăsnea

Fila nr. 89
Dr. Traian Manu
Via Pavia, 313
Neapole
Italia

Dragă prietene,

Îţi mulţumesc cordial pt. caldele cuvinte pe care mi le-ai spus cu prilejul vizitei la mine acasă. Să dea Domnul să fiu sănătos şi să pot duce la capăt tot ce mi-am mai propus, pentru că, mai ales datorită iniţiativelor soţiei, lui Flori, de proiecte nu duc lipsă. Îţi mulţumesc şi pentru urările transmise fiicei mele, pe care din păcate nu ai putut să o întîlneşti. În privinţa situaţiei ei de familie, cu părere de rău trebuie să-ţi spun că este statu-quo.

Sînt curios să aflu rezultatele cercetărilor d-tale publicate în revista americană despre care mi-ai pomenit. Poate ai posibilitatea să-mi trimiţi un extras pe adresa de acasă, că la instituţie s-ar putea pierde.

Nu pot să-mi dau seama dacă rugăminţile mele au trezit vreun ecou printre prietenii dumitale. Poate demersurile în această privinţă nu vor fi avut succes. În orice caz, îţi cer scuze pt. osteneala pe care ţi-ai dat-o, mulţumindu-ţi pentru bunele intenţii. Nu îţi ascund că uneori visez la eventualitatea vreunei călătorii pe care aş putea-o face la Roma, pentru care mi-ai dat, cu generozitate, speranţe. Nu-ţi închipui cît mi-aş dori să nu rămînă doar un vis ca atîtea altele dintr-o viaţă pe care doar printr-un eufemism aş numi-o banală.

Sper ca măcar promovarea mea mult aşteptată de la documentare la cercetare să nu fie şi ea tot un vis.

Complimente şi urări soţiei, pe care am văzut-o în fotografia de care nu te desparţi nicăieri. Şi bine faci: ce am ajunge fără căldura familiei? Nici măcar nu mă pot gîndi. Rămîn al dumitale afectuos, Cristian.

PS. Adresa mea de acasă este: Cristian Dobrotă, Cîmpineanca 13, sector 3, Bucureşti.

Capitolul 31
Cariera unui naufragiat

— S-ar putea ca unii dintre cei care insistau să vorbească cu tine să fi vrut doar să-ţi ceară câte ceva! În sărăcia care spui că domnea acolo, nu văd cum le-ar arde de sentimentalismele tale! Ce Dumnezeu, suntem oameni în toată firea, cu picioarele pe pământ!

Traian îi aruncă o privire nedumerită, dar tace. Dacă i-ar atrage atenţia că gesticulează prea mult şi că vocea ei sună strident pe această străduţă unde este aproape la fel de linişte ca în parc, ea i-ar reproşa, ca de obicei, că este convenţional şi arhaic.

Iar Christa întârzie să-i spună că iritarea ei e provocată de faptul că nu îşi mai aduce aminte exact unde a parcat maşina; anxietatea lui n-ar face decât s-o sporească pe a ei. Şi, pe măsură ce nu-şi recunoaşte maşina în şirul nesfârşit de lângă grilajul parcului, iritarea i se transformă în panică şi vocea i se ascute. Iar el, deşi nu îşi dă seama de motivele neliniştii ei, îi răspunde cu vocea împăciuitoare pe care o foloseşte ori de câte ori încearcă să o liniştească:

— S-ar putea, ca şi în alte dăţi, de altfel, să fii tu cea care are dreptate. O parte dintre cei care au apucat să vorbească atunci cu mine, la conferinţă, mi-au strecurat, într-adevăr, rugăminţi precise printre tot felul de vorbe inutile şi gesturi caraghioase. Nu aveam timp să le notez şi până la urmă le-am şi uitat. Mai ales că descopeream astfel că o parte din public nu venise din interes faţă de conferinţă şi nici măcar din curiozitate faţă de mine – ceea ce ştii că nu-mi face plăcere nici aici, obişnuiesc să spun că nu sunt un exponat de muzeu –, ci cu o cerere foarte precisă în minte.

*
* *

— Dar, pierzând hârtiile cu numere de telefon, ai scăpat de cei mai insistenţi!

— Nici gând! Cei care aflaseră mai târziu despre venirea mea sau care nu avuseseră curajul să calce într-un institut cultural străin m-au asaltat în zilele următoare. Îi găseam în holul hotelului, pe stradă, la minister. La un

moment dat, a apărut şi Cristian Dobrotă, fratele vechiului meu coleg de şcoală, Anton. Ţi-am mai povestit eu despre el, în mai multe rânduri. Anton avea un frate mai mic, Cristian, total diferit de el. Noi nu prea îl luam pe atunci în seamă, ştii cum e la vârsta aceea, unele sunt preocupările unui băiat de doisprezece ani şi altele ale unuia de şaisprezece-şaptesprezece ani. Adaugă şi diferenţa de temperament, pe cât era de extrovertit Anton, pe atât era celălalt de introvertit. Cristian nu a apucat să profite prea mult de avantajele familiei sale influente, în afara faptului că a făcut studii foarte bune, dar care, aşa cum ai să vezi, nu i-au prea folosit. În schimb, a trebuit să suporte toate inconvenientele ulterioare. Poate să se fi adunat în sufletul lui o nemulţumire pentru că în tinereţe fratele lui mai mare îl eclipsase, era spectaculos, iar mai târziu, din câte spunea, a fost ca o ghiulea atârnată de piciorul lui. Poţi înţelege astfel de resentimente?

Ce întrebare! Cum să nu poată să-l înţeleagă? Klara şi buna dispoziţie cu care se trezea dimineaţa şi cânta în baie ca să-şi facă singură curaj să se spele cu apa rece. Genele ei dese care nu aveau nevoie de rimel şi picioarele ei lungi, cu glezne fine, în pantofii *trotteur*, şi felul cum bărbaţii întorceau capul după ea pe stradă. Bomboanele de ciocolată pe care i le aducea Hermann Christei şi pachetele de prăjituri pregătite de patronul şchiop al cofetăriei pentru ea, doar pentru că era sora irezistibilei Klara. Ah, cât putea să o enerveze rolul ăsta ingrat şi de câte ori a plâns din cauza lui!

Îl aprobă, dând din cap, fără un cuvânt, cu ochii după maşină.

*
* *

— Familia Dobrotă era, în copilăria noastră, printre cele mai bine situate din oraş, iar eu aveam în casa lor un statut ambiguu: se ştia că Anton se descurca la şcoală mai ales cu ajutorul meu şi se considera că exercit asupra lui o influenţă bună. Ţi-am spus că avusese şi probleme cu disciplina. Anton era o fire superficială, dar generoasă şi, ca un bun sportiv, se comporta leal, camaradereşte. Aşa cum se întâmplă deseori cu copiii privilegiaţi de soartă, nu se prea omora cu învăţătura, dar juca foarte bine tenis, era un as local al aviaţiei şi, bineînţeles, avea mare succes la doamne şi domnişoare. Mă înţelegeam destul de bine cu el, deşi eram atât de diferiţi.

Dar în adolescenţă, când nici tu însuţi nu ştii prea bine cine eşti, dacă prietenia rezistă ciocnirilor incomode, diferenţa de fire te îmbogăţeşte, te ajută să ieşi din carapacea ta. Anton era în adolescenţă mai apropiat de mine decât de fratele lui, mă crezi?

Se poate numi prietenie acea pândă, de la un moment dat reciprocă, dintre tine şi Klara? Poţi să-i spui lui că relaţia din ultimii ani, ca surori concurente la inima lui Hermann, te-a făcut să nu mai ai niciodată încredere în prietenia dintre femei, pentru că poţi să te aştepţi de la oricare dintre ele să-ţi facă ceea ce i-ai făcut tu Klarei? Iar Hermann te-a ales într-adevăr pe tine sau doar a căutat-o în tine pe Klara? Te-a vrut pe tine sau s-a folosit de tine ca să o pedepsească, şi după moarte, pe Klara, pentru că a murit cu copilul nenăscut al altuia în burtă?

*
* *

— Să-ţi povestesc mai departe ori te plictisesc, spune-mi?

— Povesteşte! Povesteşte!

Momentul ei de ezitare a luat sfârşit, în fine: brusc, şi-a amintit unde a parcat maşina – şi grăbeşte mereu pasul.

— Când l-am revăzut pe Cristian Dobrotă, l-am recunoscut pe loc. Era ridat şi încercănat, dar expresia feţei îi rămăsese aceeaşi. Lăsasem un proaspăt absolvent de liceu, cu bacalaureatul luat cu nota maximă, şi regăseam un om în pragul pensiei. După atâţia ani, arăta tot ca un adolescent – dar un adolescent îmbătrânit, cu o dantură execrabilă şi o halenă neplăcută. Mi-l aminteam cu o hălăciugă de păr negru şi creţ. Acum albise de tot, părul îi era lins, de un alb neverosimil…

— Poate era perucă! De ce nu? Ca să acopere…

— Glumeşti! Dacă i-ai fi văzut hainele modeste, ţinuta aproape neglijentă, nu ţi-ar fi trecut prin minte aşa ceva! Era părul lui de altădată, îmbătrânit ca şi el. A insistat să-i fac o vizită acasă. Până la urmă, ca să nu mai dau cu ochii de el în fiecare dimineaţă, în stradă…

— În stradă? De ce? …

— Nici până la sfârşit n-am înţeles de ce… Poate îl intimidau recepţionerii, care depăşeau măsura şi în privinţa slugărniciei, şi în privinţa

obrăzniciei. Depinde doar cu cine vorbeau. Poate era obsesia paranoică, pe care o au mulţi dintre cei de acolo, că sunt urmăriţi. Cristian se uita tot timpul în toate părţile, vorbea în şoaptă, făcea semne bizare cu mâna, de atenţionare. La ora la care ieşeam de obicei din hotel dădeam de Cristian, patrulând pe trotuar, disperat că a întârziat la serviciu, dar şi mai disperat la gândul că ar putea rata ocazia să mă întâlnească. Pretindea că la telefon nu mă găseşte, dar Alexandru sau Victor cum de mă găseau?

— Ei îţi ştiau programul mult mai bine…

— Da, poate… Oricum, de milă, de silă, am acceptat într-una din ultimele zile să-mi strecor într-un program teribil de aglomerat o vizită la familia Dobrotă acasă. A fost o întrevedere pe fugă, pentru că jos mă aştepta maşina trimisă de prietenul Alexandru ca să mergem la recepţia de la Institut.

Privirea Christei alunecă victorioasă peste maşinile din parcare, uite-o.

*
* *

— Cristian locuia într-una din casele familiei Dobrotă, de fapt doar în două camere, una fiind de trecere. Casa fusese naţionalizată, ca toate celelalte, de altfel, şi ei locuiau cu chirie în ea. Baia şi bucătăria, de unde răzbătea un puternic miros de varză, erau comune. Dar nu am mai recunoscut nimic din locuinţa elegantă care, în tinereţea mea săracă, mă epata cu luxul ei. Acum era delabrată şi murdară. O mobilă relativ nouă, dar ieftină o înlocuise pe cea veche. Obiectele vechi erau prost întreţinute, ciobite, tot ce fusese de valoare a fost vândut în anii de restrişte, aşa cum ai făcut şi tu când a trebuit să te întreţii singură…

— …acest Cristian trebuie să fie un bătrân celibatar, plin de ticuri…

I-o spune râzând, fără ranchiună. E generoasă, pentru că e fericită. A ajuns la doi paşi de maşină. Îşi va găsi repede şi cheile în poşetă, îşi va pune centura şi va veghea ca el să nu uite să şi-o pună, ochelarii apoi, ca să verifice încă o dată drumul pe hartă, deşi îl ştie atât de bine. Va mai face multe alte gesturi pe care el are să le simtă-vadă ca prin ceaţă, convins, fără să se uite, că ea doar conduce şi îl ascultă.

— Ei, uite că nu! Este căsătorit şi, cum m-a văzut, soţia lui m-a anunţat plină de mândrie că tocmai serbaseră „nunta de argint“! Probabil singurul metal preţios din casa lor! Cristian trebuie să fi făcut atâtea eforturi să mă determine să accept invitaţia acasă numai ca să mă prezinte soţiei! Pe cât este el de filiform şi nesigur pe el, pe atât de impozantă şi lipsită de trac este ea. Pretindea că ne mai întâlniserăm cândva, în tinereţe, dar eu nu prea cred, pentru că e cu cel puţin zece ani mai tânără decât mine. Alcătuiesc însă genul clasic de cuplu inseparabil. Din poveştile ei reieşea că admirase familia Dobrotă de când era o copilă romantică – rol în care astăzi e dificil să ţi-o imaginezi…

— De ce eşti caustic la adresa ei?

— Nu am deloc intenţia să fiu caustic! Cred că e o femeie de treabă, pe care fratele prietenului meu, fragil aşa cum este, s-a putut baza în viaţa lui dificilă. Am apreciat lucrul acesta, pe care l-am înţeles de cum am intrat acolo.

— Cum să apreciezi viaţa unui cuplu dintr-o privire? Despre noi ce ai putea să spui, la cinci minute după ce intri în casa noastră? Şi fii te rog atent că nu ţi-ai încheiat bine centura!

*
* *

— Am dedus că sunt un cuplu solid atunci când mi-au spus că s-au căsătorit la o lună după ce Cristian ieşise din închisoare! Nicăieri în lume un fost puşcăriaş nu constituie o partidă avantajoasă, dar mai ales acolo! O să mă întrebi, fireşte, de ce a fost închis şi trebuie să-ţi mărturisesc că n-am înţeles prea bine motivul şi m-am jenat să insist. S-ar părea că, până pe la mijlocul anilor ’60, închisorile lor au fost pline, foştii politicieni, foştii oameni cu stare, cei cu relaţii în Occident, cei care făceau glume pe seama regimului politic, ştii modelul, din păcate, prea bine. Iar închisorile erau oribile, cum sunt cele din ţările Americii Latine, dar asta am aflat-o mai degrabă aici, din cercurile exilului, decât acolo, unde la subiectul acesta se cam lăsa tăcerea. Cristian mi-a spus că „fusese reţinut, fără condamnare“, o formulă oficială pe care bănuiesc că au folosit-o în multe memorii adresate

autorităţilor ca să-şi susţină drepturile. Fără prea mare succes – de altfel, mi s-au tot plâns de acest lucru. El era şi, pare-se, mai e încă un om stigmatizat.

Tace brusc, pentru că, dintr-odată, are impresia că ea nu-l mai ascultă. Sau poate nu l-a ascultat de la început?

— Să-ţi povestesc mai departe, spune-mi?

— Numai puţin, să văd pe unde o luăm… Aici totdeauna greşesc intrarea pe autostradă. Dar s-a făcut prea târziu ca să îmi mai permit să mergem o oră, două în sens invers…

*
* *

— ...Cum îţi spuneam, nici nu am înţeles de ce fusese nevoie de aceste memorii, dacă aşa-zisa lui vină de a fi aparţinut unei familii cândva înstărite şi de a fi fost fratele unui aviator devenit celebru într-un război repudiat nu se prescrie! Probabil firea activă a acestei ultime doamne Dobrotă a determinat-o să încerce şi imposibilul. Dar, şi cu aceste memorii, şi fără ele, era evident, de când s-au căsătorit, că avea să le fie destul de greu.

Pe acoperişul de ardezie, pe lângă care fulgeră maşina, un porumbel alb merge cu mişcări mici şi rapide, de şobolan. În spate, un cer dulce, verde-ivoriu, încălzit de soarele care coboară. Când se uită la el, îl inundă obişnuita stare de linişte calmă. E cerul lui, pe care îl recunoaşte, după atâtea zeci de ani de când înalţă, măcar o dată pe zi, ochii spre el. Se apropie ora lui preferată, când soarele coboară.

Tace răbdător, ca să ocrotească atenţia şoferiţei Christa. Dar s-ar părea că ea nu a mai greşit de astă dată intrarea pe autostradă.

— De ce să le fie greu? A fost din nou arestat?

— De arestat, a fost arestat doar o dată, după Revoluţia din Ungaria, când, preventiv, s-au făcut şi acolo arestări masive ale unora care ar fi avut motive să nu le placă regimul instaurat după război. Şi erau destui! Dar, la ieşirea din închisoare, Cristian nu a mai fost o vreme angajat nicăieri decât ca muncitor necalificat. El, care avea două diplome şi un doctorat luat în străinătate! Subalimentat şi neîndemânatic cum e, Cristian nu a făcut faţă muncii necalificate. A fost dat afară sau a plecat singur, nu-mi mai aduc aminte exact. În orice caz, o vreme au trăit doar din salariul soţiei, ceea ce

găsesc admirabil din partea ei, mai ales într-o viaţă plină de lipsuri cum e cea de acolo. Pe urmă, ea fiind mai descurcăreaţă, i-a găsit şi lui un post neînsemnat la institutul unde lucrează şi acum. După o vreme, a reuşit să fie chiar avansat, desigur, sub posibilităţile lui, pentru că e tobă de carte şi foarte conştiincios. Soţia mi-a spus cu mândrie că ea a mai compensat dezavantajele condiţiei lui Cristian, pentru că are, cum spuneau ei, „origine sănătoasă“: provine dintr-o familie dezavantajată social înainte de război, ceea ce, în noile condiţii, a devenit un atu. Eu cred că mama ei a fost servitoare în casa Dobrotă, pentru că era la curent cu prea multe. Dar, dacă vrei să înţelegi situaţia din ţara aceea, pe care tu te încăpăţânezi s-o numeşti a mea, gândeşte-te la India. Te naşti într-o castă şi nu mai poţi ieşi din ea, nici ca ofertă de muncă, nici când îţi întemeiezi o familie. Dacă îţi permiţi să sfidezi regulile, eşti marginalizat. Societatea mi s-a părut organizată pe legi gentilice, de sânge, de ispăşire a unor vini strămoşeşti. Şi mai incredibil e felul cum cei de acolo au acceptat aceste reguli absurde – le primesc resemnaţi, ca pe un destin. Memoriile pe care mi le-au arătat recurgeau la o argumentare ridicolă! Mi s-au plâns că până şi fiica lor ispăşea, la rândul ei, „păcatele lui Anton“: fraza asta m-a indignat, dar am renunţat să deschid orice discuţie pe tema ei, fiindcă mă grăbeam.

*
* *

Colţurile gurii i-au căzut a dezaprobare. O deranjează şi mănuşile la condus, îşi simte palmele umede. E cald, e încă vară, ar putea să le scoată. Dar spiritul ei ordonat o îndeamnă să mai aibă răbdare, o să se lase seara. Trebuie să aibă răbdare. Şi o să aibă.

— Deduc că nu a fost o plăcere vizita la familia Dob… care ai spus că e numele de familie al acelui Cristian?

— Dobrotă! Nu mă înţelege greşit, m-am bucurat să-l întâlnesc pe Cristian Dobrotă, deşi comportarea lui şi în casă mi s-a părut bizară. De pildă, se tot ridica de pe scaun, se ducea la telefon şi încerca să-i înţepenească discul cu un creion: un joc absurd, de copil sâcâitor, care m-a deranjat mai ales pentru că eram atât de grăbit. Până la urmă soţia lui, cu o mutră exasperată, a adus din dormitor o pernă mare şi a trântit-o peste

aparat. Când i-am întrebat ce se petrece, unul mi-a făcut semne să tac, celălalt a schimbat vorba. I-am povestit mai târziu prietenului Alexandru comportarea lor şi el a izbucnit în râs. „Obişnuieşte-te“, mi-a spus, „aici toţi sunt convinşi că sunt urmăriţi de serviciile secrete. Iar cele mai suspecte obiecte din casă au ajuns telefoanele, pentru că se crede că în interiorul lor se află microfonul de ascultare“. Deci familia Dobrotă încercase, cu aceste mijloace ridicole, să debranşeze presupusa aparatură de ascultare…

— O să spui iar că am mania contrazicerii, dar poate să fi avut şi ei oarecare dreptate… Tu nu înţelegi astfel de lucruri…

Christa se îndreaptă în scaun, durerea de deasupra feselor a urcat până sub omoplaţi. Nu mai are chef să-i explice ceea ce el nu a înţeles nici după această călătorie. Nu mai are chef nici măcar să-şi continue fraza, îşi economiseşte nervii şi energia ca să ducă până la capăt această zi istovitoare. Dacă s-ar putea întinde pe jos, cu ochii închişi, gonind imaginile care se reîntorc, mereu, tot mai vii cu cât se îndepărtează de ele…

*
* *

Portalul dreptunghiular al bisericii romane din secolul al XI-lea, cu silueta străveche veghind din înălţime maşinile colorate care se rostogolesc de-a lungul autostrăzii. Bătrâna biserică i-a reamintit discursul religios al acelei ţări atee?

Traian întinde mâna după pastila de Tic-Tac şi o împinge cu limba într-un colţ al gurii, ca să poată vorbi mai departe.

— …Eram grăbit, cum ţi-am spus, aşa că nu am avut prezenţa de spirit să-i fi întrebat de cine şi de ce să mai fie ei urmăriţi. Arătau atât de stresaţi! Mai ales Cristian, care, în ciuda bunei educaţii primite cândva şi a obligaţiilor lui de gazdă, era numai cu ochii pe ceas. Am dedus pe urmă că trebuie să-i fi fost tot timpul frică să nu cumva să plec înainte ca el să fi apucat să-mi spună tot ce vroia. Sunt convins că în privinţa mea au avut şi ei, ca şi alţii de altfel, o strategie, dar, cum se petrece de obicei, când au pus-o în practică, au apărut derogările: furată de plăcerea de a fi vioara întâi, soţia lui irosea timpul şederii mele acolo cu poveştile ei. Mai conştient decât ea de programul meu încărcat, Cristian stătea ca pe ace: am simţit

acest lucru pentru că îmi ocolea privirea, îşi trosnea degetele, un gest grosolan pe care nu îmi amintesc deloc să-l fi avut în copilărie şi, la un moment dat, a abandonat brusc conversaţia noastră despre Anton şi m-a abordat direct. Avea o mare rugăminte la mine.

Face o pauză, bea apă, se uită pe geam. Culmile, încununate de sătuleţele albe din secolul al XIV-lea, cu străzi înguste, de piatră, căţărate deasupra livezilor de portocali şi mandarini pitici. Fructele aurii, căzute în iarba proaspăt tunsă. Cactuşi uriaşi, cu boboci de flori roşii, coroanele ciufulite ale măslinilor cu trunchiurile albe, răsucite, crescând din pământul roşu. Ochiul lui nesătul, bucurându-se de frumuseţea de ilustrată, şi vibraţia întristată, recunoscând ceva ce vine la fel de departe din viaţa lui ca şi amintirile copilăriei din ţara îndepărtată.

*
* *

— Cristian a debitat o poveste lungă şi complicată, în care mai intervenea din când în când şi soţia lui, ceea ce îmi făcea şi mai dificilă înţelegerea. Deşi îmi dădeam seama că întârzii la recepţia unde eram aşteptat, nu a fost chip să plec până n-au sfârşit. Era, în mare, vorba de soţul fiicei lor, care ar fi întâmpinat la serviciu tot felul de neplăceri din cauza trecutului familiei Dobrotă – lucruri vechi, de mult ispăşite, după expresia lor religioasă. O persoană bine informată i-ar fi spus tânărului că din aceste motive cariera lui este plafonată şi nu va primi nici deplasări de serviciu în afara ţării. Fiind ambiţios şi bine pregătit, ginerele a devenit în ultima vreme tot mai irascibil şi îşi tot ameninţă soţia, pe fiica lui Cristian, cu divorţul. Când au ajuns aici, doamna Dobrotă a izbucnit în plâns, ar fi o mare nenorocire, mi-a spus, fata lor ar fi de-a dreptul distrusă şi, în plus, există şi un copil în această căsnicie. Atmosfera este permanent încărcată, plânsete, învinuiri… „Deşi tu nu ai urmaşi, ar trebui să înţelegi că pentru un părinte nu există suferinţă mai mare decât să-i facă într-un fel rău, fără să vrea, copilului său“, a adăugat Cristian. „Înţeleg“, i-am spus, „sau cred că înţeleg, dar ce pot să fac, dragii mei? Eu aici nu am nicio putere“. „Ai putere şi poţi să faci, dacă vrei!“ mi-a şoptit. Vocea era sigură pe ea şi a pus a încurajare mâna peste mâna mea. Tremura uşor şi avea un zâmbet

neplăcut pe care doar în clipa aceea l-am observat, aşa cum i-am observat şi pantofii scâlciaţi. „Nu am reuşit să ajung, din păcate, la conferinţa ta, dar, din câte am aflat, în sală au fost câteva persoane cu multă putere“, a adăugat.

*
* *

Atunci soţia lui a mers la vitrina cu bibelouri şi dintr-un sertar a scos o foaie de hârtie, evident pregătită dinainte, pe care se aflau câteva nume scrise cu cerneală. Mi-a vârât hârtia în buzunar cu un gest categoric: „Un simplu cuvânt al uneia din aceste persoane ar fi suficient ca să ni se uite păcatele de familie“, mi-a şoptit. „Şi intervenţia ar trebui să vizeze în primul rând serviciul lui Cristian, care, în sfârşit, acum a fost propus să fie mutat de la documentare la cercetare. Numai că cel care ne ajută ne-a spus şi ce greutăţi întâmpină şi crede că fără o intervenţie solidă nu va ieşi nimic.“

— Deci nu era vorba despre situaţia de la serviciu a ginerelui, ci despre cariera prietenului tău!

— Nu. Sau da, într-o anumită măsură. Doar că, dacă ar fi adevărat ce spuneau ei, că, sprijinind cariera socrului, rezolvi şi problema ginerelui, situaţiile de familie şi cele de serviciu sunt legate. Îţi repet argumentarea lor, care pe mine nu prea m-a convins. Ei susţineau că simpla avansare a lui Cristian va fi un semn de normalizare a situaţiei lui, care va fi transmis imediat şi la celelalte dosare. Şi ginerele îşi va da seama că nu a intrat într-o familie persecutată, cu dosar prost. *Dosar* era cuvântul magic, care tot revenea în discuţia noastră.

*
* *

Gărduleţul de leandri roz, albi, roşii, tăind autostrada umbrită în aceleaşi două benzi oţelii care se răsucesc în spate, ondulându-se, ca şuviţele de şpan. Culmile împădurite urcând spre cer, trunchiurile albe şi contorsionate ale măslinilor bătrâni ieşind din pământul roşu, casele cu ziduri groase şi ferestre minuscule, pentru ca întunericul dinăuntru să păstreze răcoarea. Şi umbra care coboară peste ele.

— Mi s-a părut o adevărată nebunie ceea ce îmi cereau, mie, unui cetăţean străin, dar m-am jenat să le-o spun de-a dreptul! Totuşi, nici să-i încurajez fără temei nu mi se părea corect. „Cu cea mai mare plăcere ţi-aş face acest serviciu, dragul meu“, i-am spus, „dacă el mi-ar sta cât de cât în putinţă! Dar eu nu pot pretinde nimănui să încalce legea! Şi mă îndoiesc“, am adăugat, „că o asemenea intervenţie ar putea avea vreo bună urmare! Dar sunt convins că, făcându-ţi datoria, vei convinge că meriţi a fi avansat. Şi eu am trecut în viaţa mea peste multe momente grele“. Însă bietul Cristian şi mai ales soţia lui au încercat prin stăruinţe, rugăminţi şi lacrimi să mă convingă „să fac ceva“ – şi asemenea momente penibile am trăit cu ei, încât nici nu mai suport să îmi amintesc!

Capitolul 32
Dosarul „Savantul“ pleacă la microfilmare

— Dobrotă Cristian… parcă îmi spune ceva numele ăsta…

— Fratele aviatorului, tov colonel! Am citit despre aviator, Anton Dobrotă, într-un studiu recent care stabilea categoriile de comportament în închisoare… Anton Dobrotă era categoria 4, tipologia agresiv-intratabil. S-ar putea să fie corectă evaluarea, avea performanţe sportive de excepţie, inteligenţă mediocră, singurul care a evadat din Aiud. Nu am dedus cum a decedat, nu erau date exhaustive la studiile de caz…

— Eeete, na! A crăpat ca un câine, la izolare, în sânge şi căcat, şi-a urlat până a răguşit! Cum vreai s-o mierlească duşmanii poporului? Şi îi mai aveam şi pe ruşi în spate! Dar fra-su, Cristian ăsta, n-a fost şi el priponit?

— Doi ani, fără condamnare… Fire anxioasă, cu blocaje…

— Hai, lasă papagalicelile tale… Uite-acu mi-l amintesc pe Cristian ăsta, l-a adus şi la mine, se face preş când te vede, dar refuză colaborarea… Ia mai stai de vorbă puţin cu el, scoate de la naftalină dosarul de reţea în care n-am avut ce să punem, îmi zicea că nu iese din casă, că nu-şi vede decât nevasta, ţi-a pus fusta în cap, nenorocitule! i-am zis, şi el râdea ca un tembel, dar nu şi nu, că n-are ce spune de nimeni! Ei, uite că acum are marfă destulă despre Transfug!

— Dacă-mi permiteţi, tov colonel! Cu soţia se poate vorbi! E sincer devotată, persoană de sprijin la ea la servici, doar că are această slăbiciune la acest bărbat. Am discutat o dată, e vorba de o avansare a lui, probleme de familie, cu fiica, cu ginerele…

— Ştii teoria mea, locotenente! Femeile se spurcă uşor şi cât ai zice peşte se fac duble! Triple! Înţeleg că n-ai chef să-ţ mai pierzi vremea cu el, fie! Cheam-o direct pe ea la sediu! N-ar fi prima oară, de altfel, nu? … Mda! Nu e rău, să vedem mai departe! S-a respectat procedurile? Bagajul a fost verificat la venire şi la plecare? Materiale cu conţinut duşmănos?

— Numai la venire! Reviste de exil, cu titluri sămănătoriste, *Florile dalbe, Sculaţi, colindători.*…

— Te crezi la Crăciun, la Paşte? Vorbeşte ca un ofiţer, locotenent Matei, că nu mai eşti pe ascultare la cursu lu Noica!

— Avem o adresă de la grăniceri, pe baza unei semnalări a vărului, sursa noastră, Bădescu, care lucrează şi cu cei de la graniţă. Manu Traian a adus reviste de exil, semnalate în nota agentului Bădescu. La plecare, bagajul a fost inventariat tot de sursa Bădescu, dar era curat. Nu s-a identificat însă persoana căreia îi erau destinate corpurile delicte cu care a intrat şi unde au dispărut.

Acum poate să-i râdă în nas. Nu ştii tu, căcăciosule, toate şuruburile aparatului nostru, cu toate gradele lu tac-tu şi ale mă-tii!

— Nu-ţi bate capul cu asta, locotenent Matei! La această oră, corpurile delicte sunt deja înregistrate la serviciul nostru de documentare, împreună cu adresele finanţatorilor, tipografiilor, redactorilor. Au fost solicitate de sursa noastră, Emilian, ca vicepreşedinte al Academiei. De aceea au închis ochii şi grănicerii. Altceva? Ce tabel e ăsta?

— Tabelul cu telefoanele şi adresele persoanelor care au solicitat întrevedere cu Manu Traian în seara conferinţei. Ne-au fost puse la dispoziţie de sursa Bădescu. Întrevederile nu s-au efectuat, adresele s-au sustras înainte.

— Era mai bine dacă se efectuau, doar să ştim şi noi de ele! Agentul nostru Bădescu şi-a luat-o în cap, ne face program. Mai temperează-l un pic, să nu-şi iasă din atribuţii, că-l facem să-şi aducă aminte cum era când l-am priponit! Şi să-i fie verificate deconturile, să nu i se lipească de degete prea multă valută… Hai, dă primele dosare la microfilmat şi grăbeşte-te cu planul de măsuri!

Capitolul 33
Păcate neispăşite

Nu se uită la Christa. S-a răsucit pe scaun şi priveşte prin parbriz culmile împădurite pe care umbra serii le creşte. Încă puţin şi în aerul transparent albăstriu vor pluti luminile de pe bordura autostrăzii. E conştient că, vorbind, face drumul să pară mai scurt pe această porţiune de autostradă care, după ce se lasă noaptea, e atât de monotonă! Lumina farurilor mătură gărduleţul de leandri şi scoate fulgerător la vedere florile albe, roz, roşii de leandru.

— După ce am plecat de la familia Dobrotă, mi-am dat seama că jumătate din timp s-a vorbit doar despre Anton! Cumnata lui îi ştia viaţa pe dinafară…

— Poate a fost la început îndrăgostită de fratele mai mare. Ştii cum sunt adolescentele care se îndrăgostesc de actori celebri, de logodnicii surorilor. Spui că Anton era cunoscut ca aviator, că fotografia lui apărea în ziare…

— Ca bărbat, avea o carismă, pe care acum greu o mai poţi explica. Fotografiile lui Anton nu mai spun azi mare lucru. Exista în casa Dobrotă un album de fotografii care scăpaseră la percheziţii. Evident, ne-am uitat toţi trei prin el…

— Nu erai şi tu în vreo poză?

— Ei doi susţineau că într-un grup, undeva, pierdut printre capetele necunoscute, aş fi eu. Eu însă nu sunt deloc convins, nu mi-am recunoscut nici măcar expresia feţei. Mi-au oferit poza la plecare, dar nu am vrut s-o iau…

— De ce? Aş fi fost curioasă să văd cum arătai atunci… Nu ţi-am văzut niciodată părinţii… mama…

*
* *

— Ce rost ar fi avut să car fotografia cu mine, dacă nu sunt convins că aş fi eu cel din cadru? Şi toate acele persoane necunoscute despre care nu îmi mai amintesc acum nimic. Oricum, era o fotografie de amator,

întunecată, neclară. Ce să fi făcut cu ea aici? Mai bine lăsaţi fotografia în album, unde este locul ei, le-am spus. Sunt convins că doamna Dobrotă o s-o păstreze mai bine ca mine, care puteam deja s-o fi pierdut, aşa cum am făcut şi cu bileţelele cu adrese. Pe când ea, vestala familiei…

— Ai totuşi ceva contra ei.

— Sunt iritat când îmi amintesc pălăvrăgeala ei indiscretă. De ce să fi ţinut minte toate fleacurile din copilăria noastră? Şi, mai ales, de ce să facă paradă cu ele? Chiar dacă nu sunt, ca tine, specialist în psihologia adolescentelor, nu cred că era atât de perversă încât să-i fi iubit pe amândoi fraţii. Este pur şi simplu o femeie bârfitoare…

— Crezi că e neapărat perversiune să iubeşti doi fraţi? Mai ales că eu nu am spus că i-a iubit în acelaşi timp! Ce demodat, ce arhaic poţi să fii!

— Demodat, nedemodat, arhaic, cum vrei, dar sunt aproape convins că toată această paradă de complicitate a memoriei avea un scop al ei. Servea la ceva…

— Servea la ceva? La ce să servească?

Privirea piezişă a Christei se reîntoarce cuminte la volanul ei. În dreapta, imensa budincă Dr. Oetker de pe panoul publicitar, aşteptând ora apropiată când i se vor aprinde luminile multicolore. În stânga, zidurile, întunecate de seară, ale caselor pe lângă care trec. Pe colinele verzi-arămii, o mişunare de viermi rotunzi şi albi – turme de oi răsfirate.

*
* *

— Toată familiaritatea asta falsă, indiscretă ţinea să demonstreze că am rămas toţi trei la fel de apropiaţi ca în timpul adolescenţei. Şi, ca atare, să mă simt obligat să fac ceea ce avea să-mi ceară. Dar în tinereţe eu fusesem prieten doar cu Anton! Pe Cristian nici nu-l băgam în seamă! Cât despre doamna Dobrotă, ţi-am spus că nu a existat în niciun fel în viaţa noastră! Poţi, sper, să înţelegi că mă deranjau tachinăriile ei, de genul: „Mai ţii minte când ai fost bolnav de scarlatină?“. Chiar în clipa când am intrat în casă, m-a abordat cu o familiaritate deplasată: „Mai ţii minte cum te chinuiai cu Anton să-şi înveţe pe dinafară lucrarea de an la latină pe care i-o făcuseşi?“.

— Ce să-ţi mai fi adus aminte tu, care nici măcar nu te recunoşti în propriile tale fotografii!

— Închipuie-ţi că, prin nu ştiu ce minune, mi-am amintit de lucrarea asta! Îi făceam lui Anton temele cu atât mai mult zel cu cât o vreme primeam pentru ele o răsplată bănească la care pe urmă s-a adăugat un alt imbold şi mă simţeam jenat când trebuia să încasez mica remuneraţie a efortului meu.

— Dar primeai totuşi banii lui, nu? râde Christa. Iar imboldul îl bănuiesc… Ai început să-i faci curte verişoarei lui, pianista.

— Ai ghicit, draga mea. Probabil este o schemă universală a adolescenţei. Eram foarte timid, plin de complexe, dar ea îmi bănuia sentimentele. Eram doi studioşi, dar eu, săracul de mine, crescusem într-o casă mai mult decât modestă şi mă epatau obiceiurile elegante, conversaţia dezinvoltă, în care ştii mai bine ca oricine că eu nu strălucesc, bliblioteca fascinant de bogată. Cum viitorul ni se prefigurează prin întâlniri întâmplătoare, îmi amintesc, de pildă, că mă tot uitam într-un album cu gravuri despre monumentele Italiei. Cel mai mult îmi plăceau cele din Roma, nu ţi se pare ciudat?

— Tot ce îmi povesteşti mi se pare ciudat. Şi memoria acelei doamne Dobrotă e ciudată. N-ai întrebat de unde ştia toate acele lucruri?

— Era evident de unde! Cristian trebuie să-i fi povestit soţiei despre familia lui, ca să-şi ofere un ascendent faţă de ea. Sau poate se refugia, pur şi simplu, în amintirile unor vremuri mai bune decât cele prezente.

— Dar ea de ce ar fi ţinut minte toate fleacurile astea care n-o priveau?

— Mi-am pus şi eu întrebarea şi iată ce am găsit: doamna Dobrotă trebuie să-şi fi asumat amintirile soţului ei, pentru că acolo viaţa este îngrozitor de monotonă! Când viitorul este atât de previzibil, numai trecutul mai poate oferi un prilej de divertisment!

*

* *

Ce speculaţie! Mâna ei s-a relaxat pe volan, dezamăgită. Colţurile gurii i-au încremenit între riduri. Tace.

— Aşa cum se întâmplă uneori, draga mea, se petrecuse o adevărată simbioză între ei. Adoptaseră unul de la altul fraze, gesturi, cuvinte, ba chiar şi amintirile celuilalt.

— Cum adică adoptaseră amintirile celuilalt?

Mâinile ei înmănuşate s-au încleştat pe volan. Oare nu asta a încercat şi ea, ani de zile – să-l simtă alături în coşmarurile din care se trezeşte transpirată, cu inima bătând, cu gâtul încordat de strigătele mute? Nu la asta s-a tot gândit, stând cu ochii larg deschişi în întuneric, de teamă că adoarme la loc, lângă respiraţia lui şuierată, nepăsătoare? Minute lungi cât orele, ore în care s-a ridicat, s-a dus la baie, când şi-a privit în oglinda înceţoşată faţa tot mai stoarsă, umflăturile de sub ochi, ridurile care taie colţul ochiului, Traian nu este de acord cu un lifting, şi a doua zi, la micul dejun, nedumerit: Ai avut cumva insomnie, draga mea? Am avut impresia că rătăceai prin casă ca o fantomă...

Christa apasă iritată pedala acceleratorului.

*
* *

— De fapt, nu m-am exprimat bine când am spus că fiecare adoptase amintirile celuilalt. Amintirile circulau în sens unic, doar de la Cristian la soţia lui. Nu şi invers! Soţia povestea istoria glorioasă a familiei Dobrotă – şi se vedea că avea exerciţiu! Poate s-o fi utilizat, la rândul ei, ca să-şi acorde un ascendent faţă de prietene. În schimb, Cristian nu povestea nimic despre familia soţiei lui!

— Era conştient că a făcut o mezalianţă!

Lumina tunelului din care ies se lărgeşte treptat spre păduricea cu trunchiuri subţiri şi drepte. Dealuri golaşe, semănate cu smocuri de vegetaţie, lăsând tot mai jos albia secată a râurilor de altădată, care umpleau de mlaştini şi ţânţari văile, azi secate.

Cristos s-a oprit la Eboli. Iar el trăieşte aici de destulă vreme pentru ca toate astea să fi ajuns amintirile lui de o viaţă.

Dar ce tăios a sunat vocea Christei când a vorbit despre mezalianţă!

*
* *

— …Din păcate, mă apasă că nu l-am putut ajuta cumva pe Cristian, mereu îmi amintesc că a fost anchetat, închis. E drept că la plecare le-am spus: „Dacă reuşiţi să obţineţi permisiunea de a călători, veţi fi bine veniţi, dragii mei, la noi în casă. Christa şi cu mine vom face tot ce putem ca să vă simţiţi bine“.

— ...Eu nu pot decât să-ţi dau sfaturi, aşa cum făcea bunicul meu cu mine… Dar tu eşti cel ce trebuie să se înarmeze cu putere ca să reziste amintirilor de acolo, care, din câte înţeleg, mai toate sunt neplăcute. N-ar fi fost bine să ţii în tine poveştile astea, ca să te învenineze treptat… Povesteşte-le şi uită-le! Nu te învinovăţi pentru vini inexistente. Nu trebuie să te simţi tu responsabil pentru ceea ce s-a petrecut cu familia ta în trecut! Nici pentru ce se petrece cu foştii tăi prieteni, azi! Din câte înţeleg, ţara ta a avut mereu probleme şi, poate o să te deranjeze ce îţi spun, dar sunt convinsă că întotdeauna o să le aibă!

Capitolul 34
A fi sau a nu fi un boşo

Iar eu tot nu hotărâsem dacă să mă tirez pe şest la autobuz, când Pisăloaga Casandra mă va scăpa o clipă din vizor, ori să stau până când el o să dispară dincolo de frontiera păzită de feţele crunte şi umerii înstelaţi ai băieţilor cu ochi albaştri.

Deocamdată, Traian încă mai era acolo, cu geanta pe umăr şi haina plină de buzunare şi fermoare, într-un halou de Hugo Boss, grăbit să scape de *check in*, de geamantanul blindat al lui Victor şi de noi, toată familia.

Ele pe bancheta de vinilin albastru, ei în jurul banchetei cu servietele lor diplomat şi sacourile, şi cravatele, şi costumele lor de ciocli, şi povestioarele porno, şi burţile, şi dinţii de acrilat, şi frazele interşanjabile cu cine îl schimbă pe cine, cine îl sapă pe cine, cine îl ţine, cine îl mănâncă, cine l-a urcat, cine l-a dat jos pe cine, cine e în anchetă, cine a rămas, cine a făcut anonima, hehehe. Şi iar câte o glumiţă!

Nu! Niciodată, niciodată n-am să accept să fac asemenea jalnice glume!

Şi mai era haiosul ăla bătrân de Victor, care îmi dădea una pe spate cum mă vedea:

— Merge? Merge treaba?

Asta era vorba lui şi atât.

— Merge? Merge treaba?

*
* *

Şi să recunosc că, oricât de dement pot să par acum, încă mai trăgeam nădejdea că în ultima clipă el o să se întoarcă spre mine, să-mi strige:

— Să nu uiţi să-mi scrii! Să nu uiţi că la anul vin înapoi! Să nu uiţi, Daniel, că te aştept, *dincolo,* la mine!

Încă mai aşteptam o răsturnare de situaţie, vrednică de poveştile Mihaelei, *Bună seara, copii!* Să-şi dea seama, adică, măcar acum, în al treisprezecelea ceas, că eu eram el, cel din fotografia sepia, cu pete de cafea sau ulei, din anii ’30, pe care o păstra Buni la oglindă. Eram el, care nu

plecase, eram el, care avea să se întoarcă. Pentru mine, ciuperca de sticlă a aeroportului încă mai avea un aer festiv, de revelion, ce avea să fie întâlnirea noastră, decât (recită) *un ritual, povestea trecerii torţei şi a încercării disperate de a o prelua*, fraza asta e din ultima mea carte preferată, *Jurnalul de la Păltiniş*, mi-a împrumutat-o Dudu pentru o săptămână, maică-sa are un şmen cu librăreasa de la standul de cărţi al facultăţii.

*
* *

Şi, pentru că nimic nu mă enervează mai mult decât falsităţile şi formalităţile, nu mă mişcam din loc, nu făceam niciun gest. Încă mai credeam, deşi din ce în ce mai puţin, că ar fi de-ajuns ca Traian să se uite mai atent la mine ca să mă recunoască.

De aceea stătusem liniştit astea două săptămâni, cât l-au fugărit profesorul Stan cu şleahta lui de urechişti şi teamul de bişniţari al vărului Victor.

Numai că timpul trecuse, *the game is over*, mai era niţel şi el intra în vamă, iar eu trebuia să aleg, sau rămân până în ultima clipă şi mă conving că el pleacă, cu valiza înţesată de microfoanele lui Victor, fără să fluture mâna spre mine, sau mă fac că o iau pe scara dinspre subsol, la WC, *like a hero*, dar, de fapt, ies afară, în staţia de autobuz, şi de la un telefon public te sun pe tine, *my dirty Diana*, ca să-ţi spun: „Gata, *honey*, am aranjat, unchiu-meu a promis să trimită prin DHL geamantanul lui Victor plin de prezervative!“.

*
* *

Şi, până la urmă, am ales să mă car, ca să nu văd că nici măcar n-o să-şi dea seama care sunt eu, din toată turma noastră. Mergeam spre autobuz şi încă îmi mai răsunau în urechi urletele disperate ale Casandrei:

— Daniel! Unde eşti, Daniel?! Vino să-i facem semne cu mâna vărului, unchiului, străunchiului tău! Daniel! Unde eşti? Nu mă fă să strig după tine!

Dar găsisem deja alte două ipoteze care se băteau cap în cap, adică:

A FI SAU A NU FI… UN BOŞO?

Alternativa, explicit:

Nu, eu niciodată, niciodată n-am să accept să ajung un boşo, nici măcar un boşo ca el!

Da, aş vrea să fiu el, chiar cu riscul de a ajunge un boşo!

*
* *

Un boşo, adică mers la coadă la lapte de dimineaţă; consultat *România liberă*, mica publicitate, rubrica de înmormântări; două remize pe zi, la şahul din Cişmigiu.

Plus replicile ritualice:

— Ţineţi-mi şi mie rândul la coada asta, am zi de pensie, mă întorc repede, peste trei ore!

— Când eram de vârsta voastră, noi nu…

— Te rog foarte mult, măsoară-ţi cuvintele, obraznicule!

— Am fost şi noi tineri, ce vă închipuiţi, dar…

— Ridică-te, lasă locul alteia! Altuia! Altora!

— Animalule!

— Nu te mai scălâmbăia când vorbeşti cu mine!

— Scoate şapca…! Scoate mâinile…! Scoate...

— Habar n-aveţi voi ce-a fost cu Ialta! Lecţiile de limba rusă! Mandatarii! Colectivizarea! …

Nu, nu, niciodată, totuşi niciodată n-am să accept să fiu un astfel de boşo!

*
* *

Sau da, să fiu el, cum l-am văzut că apare din prima zi cu ochelarii ăia meseriaşi şi ţoalele foarte ca lumea, moşule, şi toţi ciorchine pe el, gagicile, securiştii, bişniţarii, cioclii, şi buzunarele de pe mânecă, şi barba pusă la punct, cu dâra de After Shave Tabac Original, da, atunci muream să fiu el!

Numai că şi atunci am avut ghinion, nici nu îl vedeam bine, el era foarte departe, şi Casandra, aiurea cum e de obicei, deja începuse să strige:

— …Hai şi tu, Daniel, mai în faţă! El, ştiţi, e mai timid din fire! El acasă e mai îndrăzneţ, acasă poate fi chiar obraznic! Păcatul cu el e doar că

în lume nu face faţă… Hai şi tu! Mergi în faţă şi tu, să te vadă Traian al nostru! Luaţi-l cu voi şi pe Daniel! Hai, Daniel, du-te şi tu, dragul meu! Du-te, te rog eu! Fă-o pentru mine! Fă-o pentru Buni! Te rog eu, fă-o! Terogeufă-o! Hai, vino odată să te prezint! Să te cunoască unchiul, străunchiul, străbunicul, musafirul nostru! Hai, Daniel, nu mă fă să strig, unde eşti, nu mă fă să strig după tine.

Să-ţi vină să-i termini pe toţi!

Vă daţi seama că şi atunci a trebuit să-mi părăsesc postul de observator fin şi să mă car, singur, cu autobuzul, dar nu înainte să-i fac un semn explicit mamei, pentru că o ştiam prea bine ce creatoare de panică e.

*
* *

Revenind însă la alternativa noastră, problema teoretică ar fi următoarea: nu cumva, în ciuda ochelarilor, a valizelor uşoare cu rotile, a mersului său drept, a tot ce a văzut, citit, umblat, ascultat, mâncat, Beaubourg, United Manchester, Scala din Milano, Pinacoteca de la Florenţa etc., Traian Manu nu-i altceva decât tot un boşo, atent la picăturile de ochi, de nas, la pastilele de tensiune, la gelul pentru varice? Un boşo mai stilat, dar nimic altceva decât tot un boşo.

Şi totuşi, mi-ar place să fiu el, chiar dacă va trebui să-mi tot iau pastilele de tensiune şi să gâfâi când urc scara, mai ales dacă vorbesc:

— De ce nu aţi luat liftul, domnule profesor? La vârsta dumneavoastră e *pericoloso sporgersi*!

Şi nişte unii să-mi care bufnind şi trăsnind valiza grea a unchiului Victor cu lingurile de lemn ale inspiratului meu tată, bălăngănindu-se, la fiecare treaptă, până la etajul şapte.

*
* *

Şi încă, atunci, la aeroport, nu îi ştiam toate maniile – de pildă, că seara, la ora H, intra în panică:

— Dragii mei, scuzaţi-mă, acum observ că s-a întunecat şi n-am dat telefon la Christa!

Şi/Sau:

— Dragii mei, nu pot la ora aceasta, mi-e imposibil acum! Vă rog să aşteptaţi puţin, e absolut necesar să o sun pe Christa!

Şi se repezea, glonţ, la telefon, foindu-se în fotoliu, deschizând, închizând televizorul, un adevărat lup de mare/leu în cuşcă, până binevoiau să sune nesimţitele de telefoniste racordate la băieţii cu ochi albaştri să-i dea legătura. Pârâituri, întreruperi, intervenţie la profesorul Stan să avem linie liberă, telefonul roşu, trebuie s-o sun urgent, dar urgent! urgent de tot, pe Christa!

Şi, în fine, după trei ore de tensiuni neomeneşti, un ţârâit debil. Şi el, repezindu-se să smulgă telefonul cu priză cu tot, ca să spună:

— Da, draga mea, sunt bine, fii liniştită, mă simt perfect, nu mă doare stomacul, nu sunt constipat, nu am diaree, îmi iau la timp pastilele, vremea e cam călduroasă, mi s-a înfundat o ureche, nu te teme, sunt şi aici doctori, sunt infirmiere cu epoleţi, se ţin după mine din oră în oră, nu îţi fă griji pentru mine, de tine ai grijă doar, ia-ţi pastilele, fii atentă să dormi bine, visează frumos, visează-mă pe mine.

Şi alte texte care te lasă mască, doar că eu le-am dedus, pentru că, deşi aveam urechea lipită de uşă, el vorbea nemţeşte, limbă din care făcusem doar patru lecţii când a căzut Mihnea de pe balustradă şi pe toţi care eram la cheful din camera de cămin ne-au dat afară.

*
* *

Aşa că, până la urmă, am ales să fiu el, chiar dacă pentru asta trebuie să ajung un boşo.

Dar în schimb o să am un video, numai al meu, şi casete video şi CD-uri cu JUDAS PRIEST, IRON MAIDEN, MADONNA, ROLLING STONES…

Numai că, dacă aş fi el, poate nu aş suporta să mai aud hard rock, doar Grieg, doar Beatles… Mi-aş prepara singur un Campari, numai două degete pe fundul paharului, şi deasupra un Schweppes Indian Tonic şi trei *glaçons* şi o blondă care să ştie meserie…

Să fiu el, şi totuşi să fiu eu, altminteri s-ar putea să nu îmi mai pese prea mult de nicio blondă! Deşi Gionni spune că bunicul lui are erecţie ori

de câte ori vine infirmiera cu plosca!

Să fiu el, chiar dacă pentru asta o să am osteoporoză, artroză, artrită, lumbago, pentru că în schimb o să port pantofi veritabili Todd!

Chiar aşa am văzut scris în interiorul pantofului, moale, şi cum arăta, cum mirosea! De parcă nimeni niciodată nu-şi vârâse în el piciorul! Nu ştiu cum de a căzut lumina de pe culoar chiar pe pantofii lui, erau lângă uşă când am întredeschis-o.

*
* *

Aşteptam pe culoar, în nopţile alea două de la Cărbuneşti, să se termine bairamul, să-l văd că intră în cameră, poate reuşim să stăm şi noi doi de vorbă. Dar, ghinion, am luat plasă ca de obicei, pisăloaga de Casandra a început să strige:

— Daniel, unde eşti, Daniel! Adu-mi un pahar cu apă!

Aşa că, revenit în post, am deschis prudent uşa, ce-i drept, n-am fost în stare să scot vreun sunet când l-am auzit:

— Cine-i, cine-i acolo? Dragul meu, dacă tot m-ai trezit, atunci intră, aprinde şi lumina!

Şi ce nu pot să-mi iert e că n-am aprins lumina şi n-am intrat! Sau măcar să fi răspuns: „Sunt eu, Daniel! Iartă-mă, am greşit uşa!“. Sau să mă fi dus măcar a doua zi să-i spun: „Sper că nu v-am trezit din somn aseară“. Sau: „Îmi pare rău că te-am trezit din somn aseară!“…

Pentru că mai era şi asta – că nu ştiam cum să-i spun: „tu“, „dumneavoastră“?

*
* *

Am luat plasă pentru că de obicei eu ştiu ce gândesc, ce simt, ce cred alţii despre mine şi de aceea nu am vrut să cred că el ar putea să treacă pe lângă mine la fel cum trecea pe lângă toţi ceilalţi.

Şi nici acum nu-mi vine să cred că tocmai asta s-a întâmplat!

Oricum, mama susţine că vine el la vară din nou. Dar, şi dacă vine la vară, n-o să fie la fel? Profesorul Stan cu ai lui, grămezi pe el, plus Victor…

Poate doar să-l prind dacă o să mai mergem la Cărbuneşti şi o să-şi ia ceaiul în curte, nu mi-am dat seama dacă s-a prins sau nu cine sunt eu ca să mă ţină minte, *je suis aussi un fan du thé Lipton Yellow*, să-i spun, şi el: Hai, Daniel, vino şi tu aici, lângă mine, să stăm puţin de vorbă, să-mi spună, jucându-se cu ochelarii ăia meseriaşi cu care n-are treabă, şi ceaşca de ceai, cum o ţine cu degetele alea lungi, osoase.

*
* *

O dată parcă totuşi m-a văzut, era la masă cu Victor, eu treceam pe acolo, el s-a uitat la mine şi mi-a aruncat pastila:

— …Ei, dragul meu, de ce mergi aşa cocoşat? La vârsta ta e foarte important să te înveţi să mergi drept! Învaţă-te, dragul meu, pari şi mai înalt, dar mai ales, dacă te înveţi de pe acum să mergi drept, o să fie bine pentru coloana ta toată viaţa.

Numai că e foarte greu să mergi aşa drept cum a zis el, de fapt, nici nu-mi vine să cred că se poate să stai mereu drept, multă vreme. Ieri am încercat, dar n-a prea ţinut, îmi dădeam seama cum arăt din afară, un papagal.

Şi mă mai durea şi omoplatul.

Capitolul 35
Un plan de măsuri entuziast

— Plan de măsuri în acţiunea informativă individuală dusă asupra numitului MANU TRAIAN, născut la 3 aprilie 1922 în comuna Cărbuneşti-Dolj, fiul lui Ion şi al Mariei, de profesie biolog, în prezent îndeplinind funcţia de director al Institutului European…

— Ce dracu, te credeam băiat deştept, locotenente! Lasă astea, mergi mai repede!

— ...În condiţiile creşterii acţiunilor duşmănoase îndreptate contra statului nostru de grupările de transfugi din străinătate, se impun următoarele obiective: 1. Stabilirea cât mai exactă a legăturilor lui MANU TRAIAN cu MORA AUGUSTIN, preşedintele Academiei Române din Paris, Roma şi München, cunoscută ca oficină de informare şi spionaj a ţărilor capitaliste. 2. Descoperirea planului de activitate al grupării duşmănoase de transfugi cu numele Academia Română pe anul în curs şi a transfugilor cu funcţii de conducere, identificaţi cu toate legăturile lor. 3. Stabilirea legăturilor din ţară ale transfugilor. Termen : 10 noiembrie 1986. Răspunde: lt. Matei Silviu.

*
* *

— Da, Academia asta e un obiectiv care trebuie penetrat! Şi oricât îl penetrăm, tot mai e de muncă la el…

Râd amândoi. Aşa îi găseşte Nuţi când vine cu cafelele, cu croasanţi proaspeţi şi coniac Rémy Martin, slăbiciunea colonelului Istrate de când a ieşit prima oară *Afară*, în Franţa: era în serviciul de pază al lui Maurer.

Locotenentul nu poate mânca atunci când aude clefăitul colonelului. Dar îşi bea ceaiul verde cu mentă pe care *mommy* i-l aduce la fiecare ieşire, împreună cu fiola de Quinn Ann.

— Nici coniac nu serveşti? Oi fi cu yoga şi vegetarian, râde Ispas. Bă, tu iei toţi microbii de la obiective. Trebuie să-l penetrezi pe Bivolaru, devii yoghin, pui tehnica operativă la Noica, papagaliceşti filozofie…

— Documentarea, tov colonel! Pot să citesc mai departe? *Pentru realizarea acestor sarcini se vor lua următoarele măsuri informativ-operative: 1. Folosirea agenturii: agenţii „Emilian“ şi „Adrian“, care vor intensifica eforturile de invitare în ţară a lui MANU TRAIAN la conferinţe profesionale şi vor mări frecvenţa vizitării familiei MANU TRAIAN în străinătate, cu accent pe întâlniri particulare. 2. De stabilit o relaţie personală cu soţia lui MANU TRAIAN, MANU CHRISTA, refractară colaborării cu ţara. 3. De contactat persoanele de sprijin din Institutul pentru Propagarea Culturii Române în Străinătate, universităţile din Bucureşti, Iaşi, Cluj, Institutul de Cercetare în Ştiinţe Biologice al Academiei, edituri, presă. Termen: 26 ianuarie 1987. Răspunde: lt. Matei Silviu*.

— Ţi s-a urât cu binele, locotenente? Cum poţi să pui termen 26 ianuarie, nu ştii ce alergaţi suntem la ziua Tovarăşului? Pune, bă, 10 februarie 1987, hai, treacă de la mine! Şi stop! Nu începe iar să turui ca o moară stricată. Adaugă: *Se va cere nota informativă de la sursa noastră Bădescu despre sursa noastră Emilian, şi invers, de la sursa noastră Emilian despre sursa noastră Bădescu*. Vei instructa pe cei doi să rămână în legătură unul cu altul şi să colaboreze pentru vizitele lor viitoare. Bădescu a solicitat deja, sub controlul nostru, o invitaţie în scop turistic de la Manu Traian, iar Emilian îl va întâlni pe Manu Traian cât mai curând, într-o deplasare de serviciu. Buun! Altceva!

*
* *

— 4. Identificarea numiţilor Izvoranu Cornel şi Izvoranu Daniel aflaţi în obiectivul Serv. „F“, care poartă corespondenţă cu Manu Traian, şi intensificarea eforturilor de recrutare a lor ca agenţi ai noştri pentru a supraveghea informativ familia Manu Traian. Acum o s-o adaug şi pe Dobrotă Florica.

— Procedura? La ce te-ai gândit?

— În ce privinţă, tov colonel?…

— În privinţa mă-tii, mă scuzi, locotenente, aşa e vorba noastră românească, din popor! Maică-ta e colega noastră, n-a ieşit încă la pensie,

nu? He-he, ce arătoasă era, la toţi le curgea balele când intra în sediu, lasă că şi ce intrări avea! Sus de tot, mă-nţelegi! Ai de ce să fii mândru, că şi la minte a fost brici! Tare ca fieru, iute ca oţelu, dacă-şi punea ceva în minte, sta şi-n cur şi-n cap şi tot îi ieşea! ! Dar noi ce vorbeam? Cum îl brichisim pe Izvoranu-tatăl! La planuri de măsuri pe hârtie eşti bun, bă, dar la practică mai ai până creşti, puţă!

— Tov colonel, cu tot respectul, dar Izvoranu Cornel este membru de partid. Nu se poate acţiona. Sau se poate, dar trebuie cerut acordul de la biroul organizaţiei de bază…

— Ce vorbeşti?! Sediul PCR al sectorului 1, din Piaţa Amzei, îl ştii? Iei legătura cu Popescu, secretarul doi cu propaganda, persoana noastră de sprijin, şi ai aprobarea în buzunar. Îl aştepţi pe Izvoranu, ai o discuţie în sediu, este genul de familist căcăcios, recrutarea nu va pune probleme. Răspunzi de acţiune! Şi fiu-său? Ce faci cu Izvoranu junior? Ia gândeşte-te.

*
* *

— Aici am o propunere, tov colonel! Am studiat dosarul lui Izvoranu Daniel, e destul de voluminos pentru vârsta lui. Fusese exmatriculat împreună cu un grup întreg şi a avut mare noroc să fie în lot cu fiul colonelului Bob, i-a reprimit la grămadă, dar stă atârnat într-un fir de păr. Mă gândisem să iniţiem o revistă samizdat studenţească, fenomenul e inexistent în România, dă bine afară, un PR prin Europa Liberă, ăia o să fie nebuni de bucurie, numai asta o să latre! Şi Daniel, redactor-şef, de ce nu, e el cam cu capul în nori şi haotic, dar e mai cultivat ca alţii şi vizita lui Manu Traian l-a făcut să-şi piardă şi mai mult simţul realităţii… Şi apoi să fie recrutat aici, la sediu, să nu-şi mai joace doar facultatea, ci şi ceva mai mult…

— Zici că să-l ciomăgim un pic? Poate nici nu e nevoie… când o vedea că se lasă cu priponeală, se face miel! Dar astea-s pe hârtie, să te văd la treabă! Dacă operaţiunea reuşeşte, s-ar putea să-ţi vezi visul cu ochii, locotenente: ofiţer sub acoperire cu statut diplomatic, probabil la Roma, pentru că abia acum se deschid perspectivele… Lasă visele cu bursele,

terenul, vechimea în muncă, asta e totul, ascultă-mă, bă, pe mine, că îţi vreau binele, dacă nu mă crezi, ia-o la întrebări pe mă-ta!

Ieşind de-a-ndăratelea, locotenentul Matei are impresia că zăreşte, în ochii căprui ai colonelului, o sclipire rece, tăioasă.

Dar nu, când s-a uitat mai bine, era acelaşi chip bonom, de contabil, pe care îl ştie din copilărie.

Capitolul 36
Vizitatorul nocturn

— …Bieţii de ei mă aşteptau cu masa pusă în antreul pe care îl transformaseră în birou-sufragerie-living după căsătoria fiicei. A trebuit să fac iar faţă salatei *boeuf*, care mi s-a oferit peste tot acolo şi în care, în ciuda reţetelor diferite, stomacul meu recunoştea de fiecare dată prea mult untdelemn de proastă calitate. Existau şi nişte sendvişuri pe care abia le-am atins, doar mă duc la o recepţie, dragii mei, trebuie să mă înţelegeţi, le-am spus. Atunci când am ajuns la ei, aveam deja nefericitele experienţe culinare anterioare, de când fusesem cu toată familia, pentru câteva zile, în orăşelul nostru, la vila unui prieten al lui Victor.

— Nu mi-ai spus de fapt cum ai petrecut acolo. Ai putut să faci puţină mişcare, să respiri aer curat?

— Mişcare?! Cu cine? Când? Acolo masa reprezenta momentul central, nucleul zilei, şi ea înghiţea de fapt totul! „Momentul“ nu e deloc bine spus, pentru că mesele durau ore şi ore. Urma refacerea, iar apoi altă masă! Ani de zile, aici, dusesem dorul ospeţelor tradiţionale de acest gen, care încep de la mijlocul dimineţii, cu aperitive şi băuturi tari, şi sfârşesc în după-amiaza zilei următoare, cu supe acre, ca să-i remonteze pe cheflii. Lumea se rulează continuu, cei şubrezi dispar şi se întorc, parţial refăcuţi, după un somn de câteva ore. Şi, fireşte, se bea fără nicio reţinere, lucru care cred că ţi-ar fi displăcut. Ţie şi mâncărurile ţi s-ar fi părut grele. În copilărie, îmi plăcea să mă pierd într-o asemenea veselie dezlănţuită, cu zeci de guri care vorbesc, râd deodată. Bineînţeles că, fiind prea mic, sensul glumelor, multe fără perdea, îmi scăpa, aşa cum nu sesizam nici plictiseala, nici conflictele meschine, tot ce ţine de obişnuitul vieţii şi care trebuie să fi existat şi acolo. Dar acum, când m-am văzut la masă lângă ei, dator să înfrunt proba atâtor feluri de mâncare, a trebuit să-mi recunosc mie însumi cât de mult îmbătrânisem…

*
* *

— Pentru că, bineînţeles, nu la vârsta asta trebuia să ajungi acolo! Şi cu dieta de la care nu ai în niciun caz voie să te abaţi! Să fi fost tot tu, dar cu douăzeci de ani în urmă!… Iar dacă te-ai încăpăţânat să ajungi acum, firesc ar fi fost ca, la ospeţele voastre tradiţionale, după o oră, două să te fi scuzat la toată lumea şi să te fi ridicat de la masă!

— Absurd, draga mea! Cum să fi stat doar o oră şi să mă fi ridicat, când se sărbătorea tocmai venirea mea? Oricum, trebuie să-ţi spun că, la o oră rezonabilă, mă ridicam. Îţi dai seama, cred, cât trebuia să lupt cu insistenţele celorlalţi, mai ales ale vărului Victor! Însă, atunci când atingeam punctul critic, deveneam neînduplecat. Urcam în camera mea şi, uneori, chiar reuşeam să adorm fără să-mi mai fi luat pastilele. Cu atât mai tare mă indispunea cel care, la un moment dat, îmi strica somnul…

— Noaptea?

— Ţi-am mai povestit doar şi atunci, în seara când am ajuns… Ai uitat…

Zâmbetul din glasul lui întâlnind zâmbetul ei. Complicitatea nopţii de dragoste care a semănat cu nopţile de altădată tot atât cât seamănă chipurile lor de azi cu cele din fotografie. Dar sunt tot ei, chiar dacă trupurile şi-au pierdut mirosurile de care se ruşinau altădată şi nu le mai face plăcere să stea dezveliţi, în plină lumină.

*
* *

— De câteva ori m-am trezit când cineva întredeschidea uşa şi rămânea în prag. Tu ştii ce somn uşor am, chiar dacă mi se mai întâmplă să sforăi. Să fi bătut în uşă, să fi tuşit discret, l-aş fi auzit. Dar nu. El rămânea acolo, nemişcat. „Intră, dragul meu“, îi spuneam de fiecare dată, „intră, dacă tot m-ai deranjat, intră şi aprinde şi lumina“. Dar nu a făcut-o, aşa că nu l-am văzut niciodată la faţă.

Christa râde strident:

— Aştepta o invitaţie… în pat!

— Poţi să râzi cât vrei, dar nici măcar nu ştiu dacă era femeie sau bărbat! La hotel erau femei pe care le recunoşteai dintr-o privire, ce vor, ce caută. Îţi băteau în uşă, cereau o brichetă, dădeai tot timpul de ele, aşteptând

în hol, în câte un fotoliu. Era un joc clar, în care ştiai la ce te expui. Dar aici, nu… Cineva care dispărea, bolborosind ceva, probabil o scuză. Simt din tăcerea ta că nu mă crezi, dar… Chiar ţi se pare posibil să greşească cineva permanent uşa?

*
* *

Gărduleţul de leandri care taie în două autostrada, culmile împădurite urcând spre cer, trunchiurile contorsionate ale măslinilor vechi de sute de ani, pinii rotunzi, cactuşii, palmierii, casele în culori pastelate, semănate în marginea şoselei, împreună cu tractorul, camionul şi maşina din curte. Tot acest decor familiar care face să i se pară şi mai neverosimil ceea ce povesteşte.

— De ce complici inutil? Neatenţie! Se întâmplă… Sau poate camera ta se afla în apropierea uneia mai solicitate.

— Fireşte că mi se oferise camera cea mai bună, aşadar cea mai departe de baie, dacă la aşa ceva te-ai gândit…

— Atunci, nu ştiu… Depinde ce se mai întâmpla pe urmă…

— Pe urmă nu se mai întâmpla nimic! Atâta doar că, odată trezit, nu îmi mai rămânea nimic altceva de făcut decât să mă lupt cu insomnia. Tot răsucindu-mă în pat, auzeam parchetul trosnind, sus, jos, în toate părţile, auzeam apa la un robinet care nu se închidea bine, deşi era o vilă nouă, uşi deschise, închise, probabil drumurile obligatorii ale fiecăruia înainte de culcare. Şi, bineînţeles, de jos, de la masă, deasupra tuturor, glasul lui Victor…

*
* *

— …Dar crede-mă că, atât cât m-au ţinut puterile, am acceptat să mă văd cu toţi cei care mă căutau, mai ales cu cei cărora apucasem să le promit câte ceva la conferinţă şi nu mai avuseseră răbdare să aştepte telefonul meu, de parcă ar fi ştiut că pierdusem hârtiuţele. Mă trezeam cu ei, ca şi cu bietul Cristian, lângă hotel, pe holurile instituţiilor pe care trebuia să le vizitez, parlamentând cu Victor şi încercând să ajungă la mine. La un moment dat însă, iartă-mă, am avut impresia că mă străduiam să umplu butoiul

Danaidelor, pentru că mereu apăreau alţii şi alţii… şi fiecare dintre ei cu cereri concrete – medicamente, care ştii că aici, fără asigurare, fără reţetă, sunt costisitoare, haine, cafea, invitaţii, cărţi, casete şi mai ales intervenţii… Aşa că, până la urmă, mi-a fost destul, m-am revoltat. Ce caut eu aici? m-am întrebat într-o dimineaţă, când am dat cu ochii de faţa mea, în oglinda de la baie.

Mirosul greu, umed al băii peste care s-a pulverizat în grabă un deodorant ieftin. Faţa străină, miraculos întinerită, pentru că fără ochelari o vede înceţoşată în oglinda de proastă calitate. Bideul fără dop, gresia prea lunecoasă, pe care i-a fugit piciorul.

— Cu ce le sunt eu dator, de fapt? m-am întrebat atunci. Cât am fost, zeci de ani, singur şi sărac, când eram un paria, un nimeni, când am îndurat nesiguranţa, umilinţa şi foamea – în fiecare seară când puneam capul pe pernă, mă întrebam ce avea să se aleagă de mine –, în toate acele vremuri grele, cine m-a ajutat? Cine mi-a dat o mână de ajutor, cine mi-a trimis o vorbă sau câteva rânduri de încurajare în toţi acei ani grei când trebuia mereu să fiu cel mai bun ca să primesc cel mai puţin, pentru că eram străinul?

Vibraţia exagerată din glas pe care şi-o aude cu neplăcere, dar nu mai încearcă să şi-o stăpânească. Şi tot ce a văzut atunci şi tot ce vede acum alunecând prin geamul maşinii şi încearcă, buimăcit, să recunoască.

Au mai rămas doar nişte cuvinte pe care nu poate să le scuipe, să le vomite. Îi este greaţă şi o durere urcă în braţul stâng.

singurătate frig nesiguranţă foame

*
* *

Mereu autostrada fără sfârşit, tăiată în două de gărduleţul de leandri din care lumina tăioasă a farurilor decupează florile roz, albe, roşii. Pe stânga, imensa cruce pe care mai mult o presimte decât o vede în întuneric, în goana maşinii, arătând drumul spre nesfârşitele cimitire poloneze. *Vărsare de sânge ca la Montecassino*. Luciul alb al abaţiei Montecassino refăcute. Ofiţerul german care a dus la Vatican documentele, cu o zi înainte de bombardamente.

Ce făceam atunci? Unde eram? Cu cine?

Prin geamul maşinii alunecă măslini mărunţi şi firavi şi frunzişul lor luminează albicios, la fel ca al salciei părăsite – acum câţi ani?

Moţăie tot mai amorţit, în scaun, încercând să-şi amintească, reuşind să întrezărească în fugă o fotografie mişcată, care se risipeşte în buimăceală şi somn, când încearcă să o reţină. Mereu autostrada fără sfârşit.

Soarele orbitor de alb prin care trec femeia şi bărbatul îmbrăcaţi în negru: două siluete eterne, încremenite, solemne. Şi, profilându-se tot mai departe, în căldura orbitoare, silueta egal de stranie şi egal de familiară pentru el a omului călare pe măgar, cu două imense coşuri de nuiele, de o parte şi de cealaltă a burţii animalului.

Iar Christa are să mai conducă mult timp, cu mâna înmănuşată, la fel de decis, la fel de relaxat aşezată peste volan.

Şi vor trece amândoi, în viteză, printre luminile albe, neutre, printre reclamele multicolore, imense, care despică noaptea.

*
* *

Am adormit în maşină, draga mea, şi am visat cum ne plimbam amândoi printr-un parc cu lalele colorate, în jurul nostru foiau porumbei blânzi ca găinile şi iepuri domesticiţi. Dar la un moment dat, nu înţeleg de ce, am rămas singur, alergam disperat prin tren, nu apucasem să-mi iau în gară bilet şi mă tot ascundeam sub banchete. Până aici a fost visul, acum sunt treaz, sunt în faţa casei vechi din copilărie, stau la poartă, sub chiparos.

Dar exista un chiparos? Dar exista un brad la noi în curte?

Nu mai ţin minte dacă în vis chiparosul este semn de bine sau semn de rău, ce ştiu sigur e că nu-mi place visul. Bradul, în curte, aduce nenorocire, se ştie. Iar chiparos am văzut doar la Roma.

Ca să mă trezesc, îmi înfig unghiile cât pot de adânc în carne, strâng pumnii cât pot, atâta doar că unghiile mele sunt şi ele de carne şi pumnii pe care mi-i încleştez sunt vătuiţi, strâng cât pot dinţii, pumnii şi aşa sunt sigur că sunt treaz, nu visez. Sunt aici şi strig:

*
* *

— …Măcar tu recunoaşte-mă! Măcar tu recunoaşte-mă, măcar tu uită-te la mine, mamă… În toate poveştile, mama e cea care te recunoaşte, numai tu ţii capul întors şi umbra chiparosului îţi acoperă faţa.

Dacă nu-mi spui niciun cuvânt înseamnă că eşti supărată pe mine! Aşa făceai totdeauna şi ştiam cu ce am greşit, bănuiesc şi-acum de ce nu vrei să-mi răspunzi. Ţie ţi-au plăcut întotdeauna scrisorile lungi şi eu ţi-am scris rar şi puţin, uneori pe o carte poştală doar câteva rânduri. De vorbit, am vorbit însă mereu cu tine în gând. Câteodată eram aşa de obosit, că nici nu mai puteam să iau tocul în mână. Ce rost ar fi avut să mai pun pe hârtie tot ce-ţi spusesem în gând? Dacă eram vesel, amânam, dacă eram trist, nu mă simţeam în stare.

Aminteşte-ţi că de la un timp şi tu ai început să-mi scrii mai rar, mai puţin. Pe urmă, nici măcar nu mai era scrisul tău, cineva îmi scria că eşti bine, sănătoasă, dar ai degetele înţepenite de artroză şi nu mai poţi să ţii tocul în mână.

Pe urmă n-am mai primit nimic. Închipuie-ţi cât de neliniştit am fost! Oricât am încercat, n-am reuşit, luni de zile, decenii, ani, să aflu nimic despre tine! Târziu, o altă mână, necunoscută, mi-a trimis un anunţ, un ferpar. Atât.

Mi-a fost greu să-mi imaginez că tu într-adevăr nu mai eşti nicăieri. Am mers, de dimineaţă până seara, pe străzi, nu mă puteam împăca cu gândul că nimeni de-acum înainte n-are să-mi mai poarte o fotografie ştearsă într-o poşetă de piele veche. Ploua, cred, pentru că obrajii îmi erau umezi, şi eu cu cine aveam să mai vorbesc de acum înainte în gând?

A fost singura zi din viaţa mea când m-am gândit c-ai murit. În sinea mea ştiam că de fapt nu se poate, pentru că noaptea, atât de des, te visam! Deci undeva tu trebuia să mai exişti.

Şi acum, când în sfârşit ne-am întâlnit, n-are rost, crede-mă, să mai fii supărată! Un singur lucru mi-a rămas confuz, dacă atunci, în tren, când mă ascundeam de controlor, eram treaz ori visam…

*

* *

— ...Viaţa este şi aşa grea, nu trebuie să ne-o mai îngreunăm şi noi cu inutile procese de conştiinţă. Ştiu că n-o să vrei să recunoşti, dar de fapt eşti tulburat, de când te-ai întors, mintea îţi fuge mereu în altă parte. Susţin în continuare că această călătorie prea târzie a fost un şoc periculos, ţi-aminteşti doar cât am insistat, până şi în drumul spre aeroport, să n-o faci… Dar măcar acum ascultă-mă şi pe mine, nu trebuie să-ţi aminteşti ceea ce nu îţi face plăcere! Uită, uită…

Christa respiră uşurată. Acum, la curbă, o să se vadă imensa ceaşcă de cafea, proiectată pe cerul intens albastru, cu stele aprinzându-se în jurul panoului publicitar. Lavazza. Literele roşii cu acoladă aurie. Plinul, mai întâi. Şi, pe urmă, el o *decaf*, ea un ceai de plante. Sau un espresso?

Îşi încordează muşchii moi, amorţiţi – cum se ridica, dintr-un foc, altădată şi ce greoi se mişcă acum corpul. Şi Traian, care a aţipit iar, cu capul într-o parte, rezemat de geam, şi respiră cam ciudat, un sforăit prea zgomotos…

— Trezeşte-te, Traian! Hai, fă un mic efort şi trezeşte-te! Ce repede ai adormit, nici n-am observat! Haide, scoate-ţi centura, doar nu vrei să rămâi în maşină! Ce faci... ce faci, Traian?!... Nu se poate! Nu se poaaa-te! Trezeşte-te, te rog!

SFÂRŞIT

mai 1985 – iul. 1989,
ian. 2001 – iun. 2003,
ian. – iun. 2007

Dosar de presă

Gara de Est

„…Am greşi dacă am clasifica sau am situa proza Gabrielei Adameşteanu pe coordonatele «verismului»... Autoarea produce un univers şi dezvăluie raporturi umane… convingătoare, observate cu o fineţe şi cu o intensitate proprii unui prozator, iar Gabriela Adameşteanu este într-adevăr un prozator!

Un discurs epic dominat de o sintaxă riguroasă, ştiind să alterneze relatarea, descrierea... stilul direct al confesiunii (cu numeroase incursiuni în memoria personajelor) cu cel indirect... relevă disciplina elaborării. Impresia e de proză exact controlată, observaţia pătrunzătoare fiind potenţată de nu puţinele paragrafe cu caracter descriptiv. E un anumit fel de a concepe strategia analizei şi a concentrării atenţiei asupra unui cadru animat de un cuplu (de cele mai multe ori) prin efectul contrapunctic al succedării *scenelor* vorbite, unde proliferează raporturile dintre diverşi actanţi în structura sintactică a discursului şi cele realizate prin descripţie...

Principalul motiv este, fără îndoială, cotidianul, lumea cea de toate zilele, cu banale confruntări compunându-şi existenţa din gesturi previzibile, dar imprevizibile ca efect, consecinţe şi mecanism interior... Fiinţe anodine, spectatori care fac supoziţii, emiţând judecăţi despre «ceilalţi», amplificând ştiri banale, personajele Gabrielei Adameşteanu nu au nimic din demonia funcţionarului lui George Bălăiţă... Una dintre măştile actanţilor acestor proze – elemente de legătură între spaţiile acestei severe analize a mediocrităţii, suficienţei şi banalităţii interioare – este în mod firesc urâtul. E masca ce *re-prezintă* vidul interior sau lipsa unui ideal moral superior, căci platitudinea nu poate genera altceva decât un spirit mărunt. Studiul moral despre caractere al Gabrielei Adameşteanu e sever... În acest univers, oamenii sunt componentele unui ritm egal al zilelor, al orelor de serviciu, al familiei, al eroziunii unor sentimente, al zdruncinării unor aparenţe. Schiţele de destine desenate de Gabriela Adameşteanu emoţionează prin sinceritate *artistică*, prin autointrospecţia unor stări

precum singurătatea şi golul interior... Radiografia acestor vieţi ţine de darul observaţiei morale şi ar fi de văzut în aceste portrete serii umane justificate psihologic prin darul observaţiei şi al fixării datelor individualizatoare sub specia veridicităţii seriilor. Elementele surprinse sunt remarcabil inserate, configurând mentalităţi de azi, «miturile» unei lumi mulţumite în confortul ei mediocru (casetofoane, magnetofon, un Trabant sau o Skodă...), în plictisul şi urâtul unei existenţe fade, fără orizont şi, în consecinţă, erodate de absenţa unor idealuri superioare, de comunicare firească. Una dintre dominantele acestor existenţe este singurătatea, de unde şi amplificarea (supraexpunerea) unor fapte mărunte, a micilor mizerii, ierarhii şi apetituri sociale, ambiţii tăinuite, orgolii etc.

Ceea ce se impune în prozele Gabrielei Adameşteanu, spuneam, este calitatea observaţiei, acuitatea, pătrunzătoarea intuire a reacţiilor, gesturilor şi manifestărilor unei categorii anume de oameni. Studii de caracter şi de observaţie morală, prozele sunt rezultatul unei contemplaţii analitice de laborator. Nimic nu este eludat; privirea nu ezită să observe reacţii greu avuabile, meschinărie şi suficienţă, şi, cu o cruzime de prozator, să dezvăluie mecanisme umane degradante. Oraşul, terasa unei berării, o casă de raport, o veche inscripţie (o firmă), apele Dâmboviţei compun elementele unor corespondenţe care situează protagoniştii, le dau consonanţa necesară...

Dar calitatea acestui scris provine din elementele asimilate în discursul prozatoarei. Un scris contrapunctic de natură să releve acest microcosmos în care sistemul general de referinţe produce reprezentări ce se văd, pretind un cod al perceperii globale prin simţuri, prin sugestia descripţiilor, prin atmosfera insinuantă într-un context uman urmărit de măştile urâte ale mediocrităţii fiinţelor privite fără bunăvoinţă. Aromele ierbii cosite, strada marelui oraş, clădirea unde se consumă orele de serviciu şi camerele blocurilor, foşnetul plopilor, amintirile unor după-amiezi etc. sunt spaţiul existenţelor, al vieţii lor. Gabriela Adameşteanu le-a parcurs cu o remarcabilă înţelegere analitică comportamentele şi reacţiile universului lor interior...

…E semnul unei creaţii cu o certă vocaţie cognitivă, invitând la reflecţie, iar calitatea discursului epic şi supravegherea sintaxei lui atestă din nou un real talent.“

(Ion Vlad, „Proza universului cotidian“, *Tribuna*, 17 ianuarie 1980)

„O prea firească şi totuşi puţin voită (pentru că au început să i se cunoască virtuţile expresive) lipsă de însufleţire, lipsă de tonus şi de gesticulaţie narativă, uşor de identificat în proza marcat austeră a Gabrielei Adameşteanu, acoperă şi descoperă, în acelaşi timp, fondul ei mai adânc, cel puţin la fel de caracteristic, un fond agitat de trăiri vii şi de puternice impulsuri nervoase, încordat până la crispare, gata oricând de exteriorizări incisive, chiar dacă-şi impune să le stăvilească.

Efectul acestei stări conflictuale, ţesute din avansuri şi inhibiţii, din apatii şi sarcasme, din cedări şi accente virulente, din somnolenţe şi ascuţimi de condei surprinzătoare, este, înainte de toate, unul de ordin stilistic, un ritm propriu al frazei, care nu e numai ritm, al apropierii şi al distanţei, dar şi atitudine, evaluare, verdict.

Pentru simplificare, voi cita începutul nuvelei «O plimbare scurtă după orele de serviciu», care spune câte ceva despre acest ritm (al atitudinii ascunse), fără să poată spune, desigur, totul, ceva despre privirea distant-atentă îndreptată asupra lucrurilor de foarte talentata scriitoare, deloc grăbită şi deloc tentată, ca atâţia alţii, să dea talentului ei un curs spectaculos, o inutilă aură de bogăţie şi abundenţă, obişnuita gesticulaţie a răsfăţului personalităţii...

Începutul fixează cadrul unei lente deconspirări a naturii personajului principal (Oniţoiu), o deconspirare desigur involuntară, însă al cărei proces se desfăşoară inexorabil, ca sub puterea unei fatalităţi insidioase, triumfătoare dincolo de toate reţinerile, de toată strategia inteligent pusă în joc, spre a-i masca veritabilul conţinut. Autoarea urmăreşte acest proces (îl construieşte de fapt, pas cu pas) de-a lungul câtorva zeci de pagini compacte, conducându-l cu o siguranţă remarcabilă. În scurta plimbare consecutivă orelor de serviciu, apoi în parcă nesfârşitele ceasuri petrecute

într-un restaurant în compania tinerei stagiare pe care vrea s-o fascineze şi s-o supună, Oniţoiu vorbeşte, vorbeşte pradă unei însufleţiri la început normale, întrucât e măgulitoare pentru partenera naivă mulţumită să i se dea atenţie, dispusă să interpreteze în avantajul ei retorica pasionată a mult mai importantului coleg de instituţie. Obiectul acestei retorici din ce în ce mai accelerate l-ar constitui, în planul imediat, complicatele relaţii de serviciu, în labirintul cărora competentul Oniţoiu ar dori cu generozitate s-o introducă, oferindu-i, spre a se descurca mai repede, firul unor necesare clarificări.

Retorica argumentativă a expertului bărbat începe însă să-şi dezvăluie substratul din mai multe puncte de vedere excesiv, neliniştitor, ameninţător chiar. Dezgolirea acestui inaparent substrat (voinţa de a stăpâni, de a intimida, de a macula, de a teroriza) bine ascuns în straturi nelinştitoare, revendicându-se de la principiul unui interes legitim pentru ceilalţi, pentru context, e savurată încet şi metodic; scriitoarea deţine secretul ritmurilor lente, al prelungirilor strategice care sporesc preţul plăcerii de a citi. Doza de cruzime demistificatoare e proporţionată savant, potrivit uneori cerinţelor şi aşteptărilor cititorului; alteori, dimpotrivă, se procedează la necruţătoarea bruscare a comodităţilor de lectură.

Dar nu e vorba aici numai de o îndemânare literară şi de ştiinţa construcţiei, deşi nici acestea nu sunt de neglijat. Gabriela Adameşteanu îndeamnă la o lectură mai profundă a comportamentelor umane de aparenţă inofensivă, de suprafaţă benignă şi în aceasta mi se pare că stă valoarea de subtilitate şi de pătrundere ieşită din comun a prozei sale. Interesul personajului său faţă de ce se întâmplă, întru nimic nefiresc, capătă pe neştiute, pe nesimţite... sclipiri bizare, un curs suspect, ce începe să bată spre primejdios, spre înfricoşător în cele din urmă. Normala curiozitate psihologică, înclinaţia, să zicem, eticistă capătă, dilatându-se prin acumularea de imponderabile, o proiecţie morbidă, aproape obscenă…

...«Lipsa de sentimentalism» remarcată de Mircea Iorgulescu în analiza romanului *Drumul egal al fiecărei zile* capătă aici un relief nou, pe care numai adevărul senzaţiilor şi cel al observaţiei în genere îl poate conferi.

Pentru a fixa încă o dată tonalitatea, cadrul, vigoarea articulaţiilor şi trăinicia ţesăturii senzoriale din proza Gabrielei Adameşteanu (o senzorialitate însă inteligent filtrată, cu totul şi cu totul alta decât aceea vag vibratilă, ceţoasă şi vaporoasă, aproape caricaturală în insignifianţa ei, caracteristică unui întins sector al literaturii zis feminine) ajung două-trei fraze.

Calitatea acestei literaturi stă în chiar rezerva şi modestia ei, plină de ambiţii. Mai orgolioasă, mai substanţial orgolioasă decât cei stăpâniţi doar de vanitatea literară a întâietăţii, Gabriela Adameşteanu reţine prin atenţia privirii, prin seriozitate profesională, nu o seriozitate mohorâtă, lipsită de har, ci una care ţine strâns de firea scriitorului adevărat, capabil să pună mai presus de orice obsesia unei pagini bune, dense, definitiv aşternute dacă este cu putinţă; şi iată că este. Talentul singur nu ajunge, contează doar ce «faci» din el, cu el şi uneori împotriva lui, se întâmplă să fii pus şi în situaţia de a-l constrânge, chiar de a-l refuza pur şi simplu, în vederea unui ţel mai înalt decât sugerează prea marea sa cursivitate, superficiala-i naturaleţe.

Prima şi a doua carte ale Gabrielei Adameşteanu fac dovada deplină a înzestrării native unite cu profesionalismul, consimţind să colaboreze cu ea şi, când e cazul, să i se supună. Aşa cum tinereţea trebuie să accepte, la nivelul literaturii bune, normele dure ale maturităţii. Poeţi tineri mai există, nu prea există prozatori tineri...

La câţiva ani de la debut, la abia a doua carte, ar fi insuficient s-o mai enumerăm protectori pe Gabriela Adameşteanu printre promiţătorii «tineri». Ea deţine, pe lângă un talent excepţional, ceva din secretul unei autentice maturităţi, al profesionalismului literar.“

(Lucian Raicu, „Spaţiul cotidian“, *România literară*, 31 ianuarie 1980)

„Proza scurtă (neîndoios analitică şi psihologică) a Gabrielei Adameşteanu are personaje puţine. Aproape că poate fi redusă la un singur personaj. Sau cel puţin la un singur monolog. Numele nu se reţin sau sunt aceleaşi de la o povestire la alta. Mai important e ceea ce ştiu despre viaţă şi despre ele însele. Autoarea alternează «privirea din afară» cu privirea

lăuntrică atunci când vrea să le prezinte. Au astfel o identitate precisă, în ciuda confesiunii mai mult fragmentare. Dialogul e întotdeauna sec, tern, vindicativ. Dă numai iluzia comunicării. Peroraţiile pline de resentiment şi indiscreţie ale lui Oniţoiu sunt semn sigur de îmbătrânire. Nuanţa afectivă, drama rămân, în schimb, ascunse. Eroul tânăr mai ales îşi spune sieşi tot ce are de spus. Sinceritatea lui nu e un scop, ci o fatalitate. De obicei, nu poate să comunice cu nimeni altul în povestire decât la nivelul convenţiei statornicite. Se comunică însă direct cititorului. Monologul e o vorbire mai profundă, fiindcă nu e nici premeditată. În acelaşi timp, îl izolează definitiv, deoarece nevoia de tandreţe şi neliniştea nu pot fi disimulate. Când încearcă, eşecul e de-a dreptul dureros: dezlănţuirea lui Oniţoiu în prezenţa Petrinei (o răbufnire fără motiv) sau vizita fictivă la spital (de fapt, un coşmar) povestită neconvingător de Pătraşcu la telefon Veronicăi. Deşi are adesea o structură polifonică, povestirea nu-şi modifică registrul epic subtextual – de obicei încordat până la disperare. Cel mai bine e marcată clipa când îl invadează pe erou neliniştea. Reprezintă oarecum un moment de discontinuitate, de trezire înspăimântată din uitarea cea de toate zilele. Nu e o clipă de reflecţie, ci de rănire adâncă, resimţită mai întâi de întregul grup. Viaţa însăşi, până atunci atât de liniştită şi normală în automatismele ei zilnice, devine dintr-odată mai «ameninţătoare». Pe de altă parte, încrederea şi naivitatea sunt opace… Oniţoiu, de când a fost internat în spital, a început să se teamă de moarte. Dar l-au acrit cu adevărat deziluziile profesionale. La el neliniştea, care e şi suspiciune, s-a generalizat. La fel se întâmplă şi cu eroii din celelalte două proze… Confesiunea şi amintirea nu părăsesc nicio clipă cadrul cotidian concret, oricât de banal: o plimbare după orele de serviciu, o noapte de insomnie, o seară oarecare din menajul unui cuplu tânăr. Numai ritmul relatării iese din obişnuit şi normal, fiindcă analiza se substituie total descripţiei. În amintire mai ales întâmplările se comprimă, insomnia le dă un contur halucinant. Treptat dispare graniţa fermă dintre vis şi realitate, dintre coşmar şi viaţă – ca în scena din salonul canceroşilor...

[Prozele] reconstituie aproape gradat – şi minuţios – insignifiantul şi totuşi teribilul calvar al neliniştii cotidiene. E singura intenţie epică ce

transpare direct din ordonarea deloc întâmplătoare a textelor în carte. Altfel, povestirile transcriu spontan o trăire intensă. Magia sincerităţii totale aici constă în a nu deveni ea însăşi convenţie. Eroul poate să spună totul, are atâta libertate, dar tocmai de aceea nu spune orice. Stilului plat realist autoarea îi opune un scris nervos, scrutător, inregistrând tot ce poate să reţină dintr-odată o privire onestă şi exersată, dar şi aţintită mereu spre zona invizibilă a existenţei. Fiecare detaliu are la ea ecou lăuntric. Amintirea şi confesiunea se trasformă în nevroză, iar viitorul e timpul susceptibilităţii maladive. În aceasta constă profunzimea prozei scrise de Gabriela Adameşteanu. Imaginaţia cotidianului se umple de teroarea psihologicului, într-o scriitură densă, ce îmbină decizia şi francheţea notaţiei cu subtilitatea ideilor şi discreţia emotivă.

În viaţa socială şi intimă (deoarece ţin neapărat să şi le pună de acord), eroii îşi doresc «...o relaţie cât de cât apropiată, o minimă comunicare...». Dar aceasta e deja o nostalgie. Ideea o formulează Cosmovici, într-una din faimoasele lui plimbări prin «curtea interioară». Este ratatul inteligent şi sensibil, zdrobit în primul rând de platitudinea mediului. Un mediu inert şi totuşi agresiv, care foarte uşor se dispensează de cei care ies cumva din comun. Instituţia unde lucrează pare viciată de un funcţionalism închis, redus la propia ierarhie. Valorile sunt şi ele ierarhizate pe aceleaşi criterii. Pot să dispară valorile autentice, rămâne ierarhia şi aceasta îşi este sieşi suficientă. Nimeni nu este de neînlocuit şi un Cosmovici sau Pătraşcu, care nu fac ce «ar trebui să facă», mai mult încurcă lucrurile. Normal, mediocritatea selectează mediocrităţi, iar argumentul suprem, justificabil omeneşte, e faptul că e o mediocritate vitală. Te-ai aştepta, împreună cu eroul, ca după câte o astfel de întâmplare să se dărâme lumea. Dimpotrivă, viaţa instituţiei îşi urmează mai departe cursul. De aici însă un Cristian Pătraşcu ajunge la conflictul cu sine şi la deruta interioară. El aspiră în fond la o existenţă fără determinaţii. Nu-şi dă de la început seama şi se consideră un «om fără calităţi». Trecutul i se revelează ca o înşiruire de «gesturi silite». Se analizează pornind de la senzaţii, dar pentru el întoarcerea la senzaţie e nefericită. Ca şi cum în trup s-ar fi travestit pe neobservate maladia. Aceeaşi stare o va trăi şi eroina din «Neliniştea»: o spaimă

concretă, un frison al singurătăţii şi bolii, care umple de panică tot corpul – sângele, nervii. Atâta nelinişte n-o poate alunga nici somnul... În acea după-amiază Cristian Pătraşcu era singur. A avut o zi proastă şi acum parcă toate s-au adunat pe capul lui. Un detaliu cheamă alte detalii – îşi rememorează anii de căsnicie şi de slujbă. Încearcă să se clarifice. Dar aceasta e chin, nu performanţă. În contrast cu «necuprinsul lumii visate în adolescenţă», petrece o noapte de insomnie între cei patru pereţi ai garsonierei sale. Şi totuşi, e fascinantă în sine această recluziune: cum ajunge el de fiecare dată sus, acasă, prin întuneric şi miasme greţoase, iar lumina şi liniştea promise îi aduc numai singurătate şi spaimă. Abia în final descoperă eroarea esenţială, faptul că «...s-a obişnuit să se gândească la el însuşi ca la un om-prost-privit, ca la un om-cu-dosarul prost, ca la omul-altei-perioade». Se regăseşte în starea «minunată» de indiferenţă faţă de o lume indiferentă. Se bucură de tandreţea lumii, a unei zile libere şi însorite. Îşi dăruieşte singur o zi de vacanţă. Marta [eroina din «Nelinştea»] se linişteşte numai la gândul că nu e de fapt singură. Pe ea o copleşeşte cel mai mult tandreţea lumii obiectelor, a camerei acum «îmblânzite». Totul – sufletul, lucrurile – îşi dezvăluie un contur nou, mai proaspăt.

Concise, sobre şi veridice (brutale chiar), prozele Gabrielei Adameşteanu transmit de fiecare dată un frison al singurătăţii şi eşecului. Autoarea se fereşte de sloganul morţii, ca să afirme cât mai credibil ubicuitatea neliniştii. Sensibilitatea lucidă împinge însă analiza de sine până la uitarea spaimei – care e, desigur, nelinştea însăşi, acceptată. Aceasta, singură, poate da conţinut şi sens vieţii concrete, de fiecare zi. O transfigurează la tot pasul o reală nevoie de tandreţe şi sinceritate. Şi o nouă uimire.“

(Cornel Moraru, „Nelinişte şi tandreţe“, *Vatra*, 20 mai 1980)

„Există în proza tinerilor autori contemporani un anumit refuz al imaginarului, obstinaţia cultivării realului de zi cu zi, în care locul central îl ocupă oamenii pe care-i întâlnesc dimineaţa în metrou, în aglomeraţia autobuzelor. Autorul a devenit un observator rece, ironic, amestecat în

mulţime, descriind neutru ceea ce cu mare greutate s-ar putea numi fapte, întâmplări «epice». Şi totuşi, în proza aceasta atât de văduvită de eveniment şi în care se pot recunoaşte, pe ici, pe colo, inflexiuni şi tipologii cehoviene, descoperim cu surpriză că sub tribulaţiile mărunte, enervant de normale ale nu ştiu cărui funcţionăraş se ascunde, problematizat sau nu, ceva foarte dramatic, ce dobândeşte, treptat, o subtilă extensie. În transparenţa calmă a tabloului realităţii se dezvăluie dintr-odată, datorită unei incidentale picături de revelator, zonele întunecate. Prozatorul se aseamănă aici cu fotograful din *Blow-up*; atâta doar că de data asta el ştie dinainte ce trebuie să descopere.

Succintele observaţii de mai sus le verifică şi cele trei nuvele cuprinse în a doua carte a Gabrielei Adameşteanu. În prima («O plimbare scurtă după orele de serviciu») asistăm la o discuţie de uzură între un funcţionar oarecare şi o tânără stagiară, amândoi salariaţi la o la fel de oarecare instituţie. Ceea ce părea simplă bârfă se transformă însă, curând, într-un joc al puterii, al persuasiunii. Sub crusta onestităţii, timida stagiară întrevede deodată la colegul de serviciu abisul ratării şi al urii. Personajele Gabrielei Adameşteanu se menţin pe linia de plutire atât timp cât se feresc de conştientizare. Demonstraţia unei asemenea «prize de conştiinţă» o face prozatoarea în valoroasa nuvelă care dă titlul volumului. Eroul ei, un bărbat între două vârste (salariat al aceleiaşi instituţii), este surprins în timpul unei uşoare, mai mult pretextuale crize erotice, ce-i va dezvălui însă (în genul «iluminărilor» lui Ivasiuc) o profundă «cunoaştere de noapte» a propriei existenţe. Fără a întinde prea tare coarda problematizării, autoarea excelează în aglomerarea unor amănunte care refac obiectual starea personajului, dominată de singurătate. Eroul îşi înregistrează atent, cu disperarea luciditătii, eşecurile, lenta involuţie, devenind spre sfârşit un Platonov a cărui manifestare a personalităţii se va concretiza în refuzul, pentru o zi, al obligaţiilor cotidiene şi exilarea voluntară în garsonieră. Final simbolic şi puţin căutat, dar semnificativ pentru poziţia autoarei faţă de personajele sale.“

(Ioan Groşan, „Gabriela Adameşteanu: *Dăruieşte-ţi o zi de vacanţă*“, *Contemporanul*, 24 octombrie 1980)

„...Generos dotată pentru proză, Gabriela Adameşteanu confirmă în nuvelele din *Dăruieşte-ţi o zi de vacanţă* vocaţia inciziilor în materia lent lunecoasă, palpitând de tulburi impulsuri, din straturile mediane ale realului.

Epicul atins cumva întâmplător, prin tangente cordial provocatoare, deplasează treptat undele, răvăşind parcă în joacă oglinda în care luceşte, dintr-odată, câte un mocirlos fosforescent şi negru nodul al adâncurilor repulsive. Scriitoarea înregistrează prudent, cu oarecare iniţială ezitare, dar cu promptă acuitate a detaliului, strategia şi submersibilul comportamentelor, sordidul mediocrităţii, obscurele abandonuri şi disimulări, dureroasele mocnite ranchiune ale rapacităţii afective. Stilul limpede, cu modulaţii gradate, înlănţuirea narativă de voltaj mediu, dinamica pendulantă, cu alerte senzoriale, echivocul unei umanităţi de toate orele obişnuitului permit sugestii semnificative, cu mai largi valenţe, despre realul umil, viu, adevărat, căruia doar creaţia – selectivă şi ordonatoare – îi redă veridicitate şi substanţă, deci şi şansa încă obscură a interogaţiei.“

(Norman Manea, „Incursiuni în proza de azi –Literatura faptului mărunt?“, *Viaţa Românească*, iulie 1981)

„...În preocuparea ei pentru destinele unor oameni obişnuiţi, trăitori în realitatea imediată şi netrucată a «societăţii socialiste multilateral dezvoltate», Gabriela Adameşteanu stă alături de Radu Cosaşu, Alexandru Papilian şi Norman Manea, şi ei atenţi la aventura supravieţuirii într-o lume condamnată să funcţioneze «normal» în plină utopie. Prozatoarea nu construieşte ample edificii epice, nefiind interesată de acţiune – nici chiar în romane accentul nu cade pe evenimentele exterioare, ci pe reverberaţiile acestora în viaţa lăuntrică a personajelor –, ci consemnează stări, momente, gesturi răzleţe sau frânturi de conversaţie care dau consistenţă umană unei lumi ce supravieţuieşte la limita vidului existenţial. Prin frecvente descrieri behavioriste şi prin utilizarea unor personaje care – asemenea mătuşii Milica din «Vară-primăvară» – înregistrează şi comentează fapte de viaţă,

Gabriela Adameşteanu subminează psihologia, dialogul (minimal) dintre «eroii» povestirilor sale fiind, de cele mai multe ori, o extensie a monologului interior (vezi «Neliniştea», «O plimbare scurtă...», «Testul», «Vară neliniştită» ş.a.). De altfel, dialogul este de cele mai multe ori doar unul aparent, rezultat al intersectării sporadice a unor discursuri complementare, cum se întâmplă frecvent în «Vară-primăvară».

Făcând parte din aceeaşi familie literară cu Cehov şi Flaubert, prin interesul narativ manifestat faţă de «nimicurile» care alcătuiesc substanţa însăşi a vieţii de zi cu zi, Gabriela Adameşteanu pare mai aproape de Gogol prin predispoziţia de a investi banalitatea şi mizeria de fiecare zi (vezi, de pildă, episodul călătoriei cu autobuzul din «Dăruieşte-ţi o zi de vacanţă» sau pe cel al călătoriei cu trenul din «Ora de navetă») cu atributele unor forţe malefice, capabile să distrugă, încet, dar sigur, individualitatea fiinţei umane. Din pătrunzătoarele incursiuni narative dincolo de suprafaţa benignă a oamenilor şi locurilor lipseşte însă surâsul maliţios-sarcastic, atât de specific gogolian, înlocuit aici cu neutralitatea empatică a unei conştiinţe mereu la pândă, ce înregistrează cu mare acuitate detalii de tot felul, fără să emită însă judecăţi de valoare explicite. Cu toate acestea, dimensiunea etică nu este nicio clipă eludată: avem de-a face cu o autentică est-etică, a cărei semnificaţie, oricât de difuză, nu poate fi ignorată, chiar dacă trivialitatea dezarmantă şi omniprezentă a omului nou, locatar al sordidelor colonii de blocuri, călător apatic şi resemnat în mijloace de transport supraaglomerate, pune o evidentă surdină nostalgiei valorilor... În fond, recursul la strategii narative precum stilul indirect liber şi monologul interior reflectă opţiunea plină de consecinţe (în plan narativ) a autoarei pentru explorarea spaţiului lăuntric al personajelor, în care coexistă într-un fascinant amalgam neliniştea, ostilitatea, nesiguranţa şi tandreţea, oboseala, obişnuinţa, lâncezeala, meschinăria, generozitatea şi depresia.

Toate povestirile incluse în ediţia de faţă – secvenţe epice ale unui veritabil roman latent – vorbesc despre procesul ireversibil al degradării fizice şi morale a individului, pe fundalul deteriorării implacabile a întregii societăţi. Fie că sunt ameninţate doar sau aneantizate de boală (asemenea tinerei soţii din «Neliniştea», bătrânei mame a Romaniţei şi Liei din «Vară-

primăvară» sau secretarei Marga, a cărei figură se detaşează pregnant, deşi episodic, în «O plimbare scurtă după orele de serviciu» şi în «Dăruieşte-ţi o zi de vacanţă»), fie că descompunerea este una de natură morală – ca în cazul lui Oniţoiu –, personajele prozatoarei ilustrează o inepuizabilă varietate a tipologiei destrămării. Plasate de la bun început sub zodia unei nelinişti obsesive, prim semnal al fricii de boală şi de moarte ce macină majoritatea conştiinţelor, personajele povestirilor îşi dezvăluie... nu doar consubstanţialitatea tematică, ci şi înrudirea epică... Îi revine cititorului menirea de a reconstitui coerenţa epică, umplând golurile şi refăcând legăturile latente dintre episoade şi personaje aparent disparate, de a restabili cronologia faptelor şi de a descoperi «desenul din covor», dincolo de fragmentarea structurii de suprafaţă. Gabriela Adameşteanu construieşte astfel, aşa cum vor face, mai târziu, Mircea Nedelciu, Gheorghe Crăciun sau Bedros Horasangian, în majoritatea cărţilor lor, un roman latent – formulă narativă hibridă, utilizată, printre alţii, şi de Milan Kundera în *Ridicole iubiri...*

Irosindu-se frustrant şi inutil în interminabile şedinţe sau în lungi aşteptări ale unor autobuze supraaglomerate, în gesturi stereotipe care fac imposibilă comunicarea în interiorul cuplului, destinele evocate par să ilustreze acelaşi tipar al ratării. Eşecul nu atinge doar planul profesional şi pe cel al relaţiilor sociale, ci afectează esenţa umană însăşi, transformându-i pe cei mai mulţi dintre protagoniştii naraţiunilor din volumul de faţă în «suflete moarte» ce se scufundă lent sub povara banalităţii cotidiene, a automatismelor şi a preocupărilor meschine. Cristian Pătraşcu, siluetă incertă, oscilând între conformism şi revoltă – când în prim-plan, când în plan secund –, are, după o noapte de insomnie, revelaţia derizoriului propriei existenţe: conştientizând brusc fatalitatea ratării şi absenţa oricărei soluţii alternative, nesigur de sine şi, în egală măsură, de buna-credinţă a celor din jur, simţindu-se vulnerabil din pricina repetatelor eşecuri sentimentale, dar şi a nereuşitei profesionale, Cristian Pătraşcu descoperă valenţele benefice ale indiferenţei.

Este, cred, singurul dintre personajele Gabrielei Adameşteanu care găseşte – chiar şi pentru o scurtă perioadă de timp – puterea de a sfida

mecanismul implacabil al rutinei sociale, dăruindu-şi o nesperată şi intens dorită zi de vacanţă – descoperind, în fond, bucuria de a se simţi liber într-o lume în care limitele proliferează aberant, dominată de meschinărie şi plictiseală, de obsesia dosarului bun şi a originii sănătoase. Bântuit de tentaţia unei duble evadări din prizonieratul spaţiului public – instituţia în care lucrează – şi din cel al cuplului, măcinat de obişnuinţă, de lipsa comunicării şi a interesului pentru celălalt, devenit treptat un străin, Cristian Pătraşcu descoperă că a făcut un salt în gol. Singura salvare, întrezărită în final şi experimentată cu intensă voluptate, este regăsirea *in extremis* a libertăţii interioare, a prospeţimii percepţiei şi senzaţiilor, precum şi a entuziasmului unui nou început.

Rezistenţa oamenilor la timp şi lenta eroziune a relaţiilor umane sub presiunea unui regim politic ce transformă individualităţile în simple mecanisme birocratizate sunt surprinse de Gabriela Adameşteanu într-o suită de notaţii lapidare, de o mare fineţe a observaţiei. Dar eşecul consemnat de prozatoare nu este doar unul social şi profesional, ci şi unul al cuplului, al intimităţii alterate de rutină, de plictis şi lipsa interesului pentru preocupările şi sentimentele celuilalt. În «Vară-primăvară», relaţia Romaniţei cu un bărbat plictisit, vag amabil, absent chiar şi atunci când «face conversaţie» pentru a umple golul tot mai evident dintre ei eşuează în cel mai deplin convenţionalism; este o relaţie în care niciunul dintre parteneri nu se simte în largul său, dar continuă să joace, din inerţie, un rol, răspunzându-şi «automat şi neglijent» pentru a întreţine – nu pentru mult timp, ce-i drept – iluzia comunicării.

Anotimpuri incerte, amestecate şi indistincte, personaje ce se zbat să supravieţuiască la limita derizoriului, fiinţe patetice, frustrate, care, asemenea lui Oniţoiu, în meschina lor mediocritate cârtitoare, reduc totul la o perpetuă înfruntare de interese mărunte, amplificând prin note personale de mizantropie şi invidie efectele devastatoare ale presiunii sistemului. Lipsite de artificii narative, dar atât de actuale în încercarea de a surprinde diversele ipostaze ale cenuşiului cotidian, povestirile Gabrielei Adameşteanu îi pot oferi cititorului de azi imaginea complexă a efemerei eternităţi a ceea ce s-ar putea numi, foarte pe scurt, «proza vieţii».“

(Carmen Muşat, prefaţă la ediţia a doua, *Dăruieşte-ţi o zi de vacanţă*,
Paralela 45, 2002)

„Fără a avea excepţionale abilităţi de a discuta principii de morală şi filozofie, perorând artificial la infinit ca nişte intelectuali cel puţini geniali, eroii acestor proze gustă eşecul la nivelul lor comun, într-o societate mutantă în care comunicarea firească, relaţiile sociale şi de cuplu sunt viciate până la otrăvire. Istoria cotidiană postbelică trăită de majoritatea oamenilor aici este, în paginile de tensiune reală ale prozei Gabrielei Adameşteanu, pe care nu o interesează evenimente mari, istorice, simbolistici morale, parabole politice, filozofii umaniste etc., ci realitatea exactă a reverberaţiilor acelei lumi în gândurile, gesturile şi sentimentele palpabilului om comun. De aici tot dramatismul latent din povestiri, căci mişcările interioare şi comportamentul cotidian ale personajelor sunt incoerente şi mecanice, nu ţin de o raţiune umană uşor de înţeles tocmai pentru că se află permanent pe linia extrem de fragilă a supravieţuirii morale.

Gabriela Adameşteanu ştie foarte bine însă să treacă deseori dincolo de aceste lucruri şi, mai ales, să vadă exact şi să înregistreze ca un tomograf suprafeţele, ezitările şi, în definitiv, orice detaliu psihologic al conştiinţelor care declanşează şi supraveghează comportamentele. Toate povestirile… surprind traseul ireversibil al degradării fizice şi morale a individului care nu reuşeşte niciodată să se sustragă salvator societăţii bolnave, să evadeze în sine într-o zi de vacanţă binefăcătoare. Căci, ce e mai grav, individul eşuează nu doar politic sau profesional (obligat să se încadreze permanent, tacit şi fără posibilitatea replicii, într-un ritm şi într-o organizare socială procustiană), ci eşecul survine inevitabil şi în ultimul strat al libertăţii şi particularităţii individului: în relaţia intimă a cuplului. Într-o lume sfâşiată de rutină şi de imposibilitatea ieşirii din plictisul existenţei, sentimentele îşi pierd culoarea şi tonusul. Acţionând asupra tuturor în acelaşi fel, societatea degradează pe fiecare în parte, iar povestirile pot fi în final capitolele unui mozaicat, dar unitar roman. La nivelul narativ, Gabriela Adameşteanu dozează progresiv tensiunea, conduce cu uşurinţă povestirile graţie unui

simţ deosebit de fin al observaţiei şi al investigaţiei acestei lumi, dar şi capacităţii de a mânui un registru narativ variat pe care îl orchestrează armonios de fiecare dată. Maestră a monologului (în «Neliniştea», de pildă), scriitoarea înregistrează uimitor şi transcrie literar vorbirea curentă anunţând sau continuând turul de forţă din *Dimineaţă pierdută* în proze precum «Scurtă internare», «Ora de navetă» sau «Vară neliniştită», bijuterii textuale perfect intraductibile. De altfel, o mare parte din trăsăturile optzecismului sunt anticipate cu brio: oralitatea, subiectele banale, situaţiile mărunte, personajele comune, toposul navetei ş.a., iar «Testul», de pildă, e o povestire care ar putea fi foarte bine scrisă de tinerii cenaclişti de azi.

Cu alte cuvinte, o proză perfect lizibilă care are toate şansele să placă şi cititorilor tineri care vor descoperi astfel cu adevărat o lume tragică...“

(Marius Victor Chivu, „Povestiri actuale despre o lume trecută“,
România literară, nr. 34, 2002)

„Naratorul volumelor *Dăruieşte-ţi o zi de vacanţă* şi *Vară-primăvară* este o voce impersonală, anonimă, lipsită de accente în vreun fel particularizatoare, aparţinând ea însăşi unei lumi monotone şi fără culoare. Grija faţă de obiectivitatea relatării/restituirii faptelor exterioare şi interioare, preţuirea pentru elementele descriptive minimale, ambiţia de a pune de fiecare dată în pagină cuvântul exact, în defavoarea pitorescului şi a spectaculosului, fac din scriitura Gabrielei Adameşteanu un discurs creditabil în toate privinţele, de o impecabilă neutralitate...

Întrebarea la care încearcă să răspundă autoarea e aceasta: cum se poate trăi într-o lume atât de simplificatoare şi de ternă (în care regăsim toate caracteristicile cotidianului din perioada comunistă), mecanică şi egală în desfăşurarea ei... edificată parcă împotriva vieţii şi a condiţiei umane generice? Personajele prozelor sunt prizonierii acestei lumi care, pusă sub lupa observaţiei, oricât de puţin insistent ar fi acest studiu, se dovedeşte mai bogată şi mai variată în fapte decât la prima vedere. Diferenţele dintre protagonişti sunt nişte diferenţe de sensibilitate temperamentală şi de ambitus caracterial şi psihologic. Iată o trăsătură care o separă pregnant pe autoare de colegii săi de generaţie (Mihai Sin, Alexandru Papilian, Horia

Pătraşcu şi alţii), înclinaţi, ca şi ea, spre explorarea aceluiaşi univers al «făpturilor neînsemnate» şi al monotoniei actelor de viaţă. Dar personajele Gabrielei Adameşteanu nu sunt doar prizonierii unui perimetru social, ci şi prizonierii propriei structuri psihofiziologice. Mecanica sufocantă a cotidianului, în care aceste personaje sunt antrenate cu sau fără voia lor, e contrabalansată în permanenţă de reziduurile subiective ale corporalităţii.

…Autoarea investighează aspectele corporalităţii din reflex, ca elemente normale de continuitate a discursului. Corpul ascunde explicaţia unor gesturi şi decizii, suplineşte vorbirea şi comunicarea, dublează dialogul, prin rezonanţe sau disonanţe neaşteptate, menite nu o dată să descumpănească. Corpul este depozitarul propriilor sensuri greu decriptabile, ieşite brusc la suprafaţă în situaţiile de criză. El se confundă cu memoria, cu aşteptarea, cu stările inexplicabile de fericire sau demobilizare interioară sau cu reacţii spontane aproape imposibil de pus în cuvinte. Corpul este originea şi limita oricărei porniri, el este *background*-ul oricărei manifestări verbale, al oricărui act anamnetic, o zonă incontestabilă de adevăr personal. Şi, dacă viaţa eroilor principali, cu toată naivitatea, bovarismul sau meschinăria ei, se dovedeşte în cele din urmă lipsită de nişte raţiuni uniliniare ale devenirii individuale, de vină este permanenta independenţă a corpului. Există un secret al corpului imprevizibil pe care, în prozele sale, Gabriela Adameşteanu îl păstrează intact, ferindu-se cu prudenţă atât de spectrul visceralităţii, cât şi de fantasmele colective ale frumuseţii şi ale forţei... Putem sesiza în această descriere [finalul «Nelinişţei» – n.ed.], dincolo de o anumită poezie a cuvintelor, care ar vrea să transmită mai mult decât sunt în stare să spună, aceeaşi ecuaţie confuză a unei corporalităţi care trece cu mare uşurinţă de la percepţiile exterioare la cele interioare, de la senzaţii la gânduri, de la temporalitate la atemporalitate. E o caracteristică pe care o regăsim în aproape toată proza scurtă a autoarei, în care vorbirea, dialogurile, amintirile par să nu reprezinte nimic special şi în fond să nici nu se poată articula în continuumul lor fără sprijinul fizic al evenimentelor şi contextelor materiale.

Personajele Gabrielei Adameşteanu merg pe străzi, văd în jurul lor clădiri, ocupă spaţii intime, urcă în autobuze aglomerate, percep consistenţa aerului şi a luminii, beau, mănâncă şi dorm, poartă haine şi folosesc obiecte aparţinând traiului zilnic care contribuie esenţial la desenarea siluetei lor. Ele intră în relaţie cu alte prezenţe umane, marcate fără voia lor de senzaţia că toate aceste elemente se înscriu, obligatoriu, în complexul de detalii semnificative care le acordă identitatea. Am putea spune chiar că simţul şi conştiinţa detaliului, indiferent de valorea lor pozitivă sau negativă în ecuaţia vieţii, ne ajută să înţelegem ceva şi din fiinţa acestor personaje anonime, care nu sunt doar ceea ce sunt, ci şi tot ceea ce le înconjoară, oricât de sărace şi previzibile ar fi aceste contexte. Ele se zbat într-un păienjeniş de condiţionări, acceptate aproape fără nicio deliberare, ajungând de multe ori să nu mai poată distinge între propria natură şi conduitele primite din afară, în baza unor ritualuri şi tropisme sociale acceptate fără crâcnire.

Marea artă a autoarei e de a sugera această aliniere la canoanele stereotipe ale comportamentelor de grup sau de cuplu nu prin comentariu auctorial sau prin recurs la formele ideologizate ale naraţiunii, ci prin descripţia somatică. Trupul e un rezonator al faptelor, dar şi o sursă de încredere în sine, un mediu germinativ al deciziei, un spaţiu tăcut de refugiu, dar şi un relansator existenţial. Toate aceste atribute ale trupului se fac cunoscute în planul discursului printr-o mare economie de mijloace, prin aluzii, remarci fugare, decupaje concentrate de reacţii şi percepţii, scurte analize de stări, acte, ieşiri (auto)contemplative din fluxul preponderent narativ al relatării. Intuiţia adevărurilor trupului este evidentă, înzestrarea nativă pentru descoperirea nuanţelor de sens pe care le presupune somaticul este la Gabriela Adameşteanu dincolo de orice îndoială.“

(Gheorghe Crăciun, „Pactul somatografic – corporalizarea realului la Gabriela Adameşteanu. Paralelismul corp-limbaj, oralitatea ca înveliş somatic, voluptatea descrierii vizuale“, *Observator cultural*, nr. 154, 4-10 februarie 2003)

„*Drumul egal al fiecărei zile* (1975) nu este mai puţin roman decât *Dăruieşte-ţi o zi de vacanţă* (1979), *Vară-primăvară* (1989). …Am reluat raţionamentul critic al scriitorului Ştefan Agopian pentru că, în ciuda părerii generale şi a formei aşa zicând tipografice, cred că Gabriela Adameşteanu scrie *doar* roman. Nu fac niciun fel de ierarhizare între romancieri şi nuvelişti, subscriu doar la părerea potrivit căreia diferenţele dintre ei sunt structurale. Prin anii ’70, criticul Mircea Martin, citind nişte proze scurte, i-a pus scriitoarei un diagnostic exact: prozele se coagulau într-un roman. Dacă ar fi să citim literatura Gabrielei Adameşteanu «iradiant», punând romanul *Dimineaţă pierdută* în centru, am vedea că toate cărţile ei de nuvele sunt puzzle-romane, romane caleidoscopice sau «romane latente», cum numeşte Carmen Muşat, în prefaţă, formula compozită utilizată şi de Kundera în *Ridicolele iubiri*. În cele două romane, lumea fictivă se epuizează ca sens în limitele stabilite. În cele două (trei) cărţi de proză scurtă, spaţiul ficţional se deconstruieşte parcă printr-o solidaritate de fond cu disoluţia, depresia, frustarea, meschinăria personajelor, prinse în momente microcruciale.

Cum se citeşte însă astăzi acest roman a cărui formă sprijină conţinutul (şi efectul de autenticitate) prin retragere auctorială, prin relativizarea punctelor de vedere, prin suprimarea punţilor de legătură pe care cititorul le poate din ce în ce mai greu reface? Practic, dacă primele şase secvenţe sunt legate între ele prin personaje, întâmplări sau spaţii comune, următoarele… intră în puzzle doar printr-o implicare activă a cititorului. În construcţia voit precară din primele capitole, cititorul intercalează restul, aproape imaginând întâlniri fortuite între personajele agrenate într-o lume aflată sub un clopot de sticlă. Este o lume a «omului nou», care s-a perpetuat sub forme evidente şi în tranziţia istorică şi prozastică pe care o trăim: o fenomenologie a arivismului («Clădirea»), «săparea» sistematică şi eterna invidie ce scapă oricărei sistematizări («O plimbare scurtă... »), sancţionarea diferenţei şi a afirmării individualităţii – mai ales când aceasta e una «slabă», ca şi vremurile («Dăruieşte-ţi...») –, promiscuitatea personală, socială şi «politica duplicităţii» («Scurtă internare»), degradarea alertă a relaţiilor de iubire sau de familie («Vară-primăvară», «Nelinişte»“). Multe dintre fragmentele

acestui roman caleidoscopic prefigurează sau reiau *Dimineaţă pierdută*, prin construcţia impecabilă, cu planuri alternante şi protagonişti de rangul doi, prin ochii cărora se vede mult mai bine realitatea amestecată. O Vica Delcă cu «ţoaşca» ei chiar apare în «Vară-primăvară», sub înfăţişarea unei tanti Milica, mută şi obeză, aşteptându-şi internarea la azil. Romanul caleidoscopic al Gabrielei Adameşteanu restituie după ani «buni» o lume care e datată nostalgic doar prin gesturile-obiectele-întâmplările «de atunci»: Oniţoiu, un contorsionat ce-şi întrerupe cursa arivistă din neputinţă, bate în masă cu o monedă de trei lei («O plimbare scurtă...»), scena din «Testul» are loc pe vremea *Furtunii* lui Ciulei de la Bulandra, în «Vară-primăvară», după cutremurul din ’77, se purtau blugi Levi Strauss, iar puştoaicele erau «tunse Sassoon». În rest, în 2003, puzzle-romanul Gabrielei Adameşteanu este atât de actual, încât îţi taie respiraţia.

…Dincolo de actualitatea frapantă, de reuşita evocare a «comunismului pierdut», de efectul de autenticitate ţinut impecabil în frâiele variatelor tehnici narative, romanul deschis al Gabrielei Adameşteanu din această nouă-veche carte explică într-un fel amânarea literaturii, chiar mai bine decât orice «tăcere orgolioasă». Lumea de azi, asemănătoare la nivelul psihologiilor reziduale, al relaţiilor strict omeneşti, al limbajelor şi aspectelor comportamentale, este în esenţă schimbată sau în curs de schimbare. Din foişorul de la *22*, din poziţia sa oarecum privilegiată, scriitoarea adevărată care este Gabriela Adameşteanu şi-a dat un timp ca să înţeleagă (organic) sensul acestei modificări adesea imperceptibile, amestecul de registre, valori, interese din prezent, continuităţile şi discontinuităţile acestuia. Un motiv ca să aşteptăm cu nerăbdare viitorul său roman, *Întâlnirea*, primul de după ’89.“

(Simona Sora, „Puzzlecturi – în căutarea romanului pierdut“, *Dilema*, an XI, nr. 519, 7-13 martie 2003)

„Fuga de încremenire o determină pe Gabriela Adameşteanu să caute noi tonalităţi, noi formule narative, dar mai ales o împinge să inventeze naratori, de cele mai multe ori dramatizaţi, care să facă oficiile de gazdă, în aşa fel încât să nu simţi niciodată nevoia de a te îndepărta sau de a

abandona universul ficţional... Privirea lucidă a autoarei înregistrează eşecurile, oboseala zilnică, rutina, frustrările, conflictele de tot felul, scurgerea ireparabilă a timpului, le înregistrează la firul ierbii, pe viu, dându-ţi sentimentul inconfortabil al unui ecorşeu («Neliniştea», «Ora de navetă»).

Peste acest univers dezvrăjit se aşterne totuşi pelicula unei tandreţi prost disimulate... Acest amestec de luciditate şi tandreţe conferă scrierilor sale complexitate şi naturaleţe totodată. Gabriela Adameşteanu nu incriminează, nu arată cu degetul, nu-şi demască personajele, ci le urmează pur şi simplu. De cele mai multe ori, se retrage, face un pas înapoi şi le cedează cuvântul, mulţumindu-se să le asculte. Astfel, prin monologurile interioare ale personajelor, totul se relativizează, perspectivele se multiplică, tablourile capătă lumini şi umbre. Iar luciditatea tăioasă, lumina crudă care învăluie lumea inertă, încremenită, în care am trăit cu toţii înainte de 1989, uneori fără să ne dăm seama, sunt îmblânzite, punctate de momente de compasiune.

...De altfel, unele povestiri, precum «Dialog»…, mizează pe o structură clar dramatică sau, mai bine zis, dramaturgică. Construită din replici care se înşiruie ca urmare a unui presupus dialog, din care se consemnează doar replicile bărbatului, povestirea vizează lipsa de comunicare într-un cuplu. Interesant e felul cum autoarea reface traseul replicilor femeii, cum replicile bărbatului păstrează urmele unui discurs străin şi mai ales cum vorbirea lui este propulsată de aceste *traces de parole* ale unui interlocutor disimulat.

Ştiinţa de a se plasa în penumbră, dublu act de mărinimie, atât faţă de personaje, cât şi faţă de cititor, transformă o povestire precum «Ora de navetă» într-un scurt film. Asemenea lui Michel Butor, Gabriela Adameşteanu îşi alege un personaj şi merge alături de el, înregistrând odată cu el penibilul unei navete pe timp de vară. Un personaj asemenea unei camere de filmat, cu care autoarea se mişcă simultan, pentru a reda arşiţa, plictiseala, necazurile, monotonia, mizeria lumii atinse de comunismul procustian.

Acest comportamentism, specific povestirilor sale, împins până la limită, nu are, paradoxal, drept efect răceala, ci o înregistrare la cald a unor

întâmplări, care capătă astfel dimensiunile unei drame. «Drum comun», o povestire de dimensiuni reduse, realizată minimal, are aspectul unui script. Replicile femeii necăjite, care se plimbă cu fetiţa prin oraş pentru că soţul beţiv le-a dat afară din casă şi le-a blocat uşa, sunt întrerupte numai de scurte descrieri. Retragerea autoarei este maximă, precum în prozele lui Caldwell sau Hemingway, iar efectul este pe măsură. Drama familială, expusă de femeia amărâtă, cu lipsa de jenă specifică oamenilor simpli, situaţia-limită, de o nuditate narativă siderantă, nu sunt îndulcite de niciun comentariu din partea naratoarei, care se mulţumeşte să înregistreze faţa lată a femeii, atinsă de cuperoză, picioarele umflate, precum şi câteva detalii peisagistice dezolante: copaci desfrunziţi, cu liniile lor negre, o macara care traversează greoi strada, balcoanele cu rufe. Privirea naratoarei se confundă cu obiectivul unei camere de filmat. Detaliile, puţine la număr, capătă o înfăţişare halucinantă, asemenea unui peisaj de Giorgio de Chirico. Senzaţia este aici, ca şi în alte povestiri, precum «Vară-primăvară», de o covârşitoare dezolare, de o însingurare dureroasă. Comportamentismul şi structura filmică nu se confundă însă cu obiectivitatea rece, cu dezinteresul. Detaliile concrete, surprinderea pe viu a unor situaţii nu duc la realism, ci la un soi de hiperrealism angoasant. Gabriela Adameşteanu îşi impune cu stoicism această retragere, găsind sau intuind în ea o modalitate de a reda dezumanizarea, tragica imposibilitate de a se sustrage unui sistem abrutizant, care te reduce la un simplu mecanism. Senzaţia generală este că viaţa s-a retras, «e în altă parte», vorba lui Kundera, iar personajele, făpturi vidate de conţinut, bântuie fără rost într-o lume alienant de aplatizată şi de apatică. Lumea dezvrăjită a acestei autoare ascunde însă o mare tandreţe şi compasiune. Faţă de personaje, ca şi faţă de cititor, ea se poartă cu sinceritatea pe care o datorezi celor apropiaţi...

Apropierea faţă de celălalt… permanenta demistificare, pornită tocmai dintr-un sentiment tandru, greşit taxată uneori de critici drept cruzime, generozitatea de a se retrage din prim-planul scenei, cu efecte dintre cele mai benefice la nivelul scriiturii şi al receptării, la care se adaugă o ştiinţă a concretului, o carnalitate a ficţiunii rar întâlnite, precum şi o profundă

cunoaştere a resorturilor sufleteşti, toate acestea o recomandă pe Gabriela Adameşteanu ca pe o prozatoare autentică, de mare forţă.“

(Doina Ioanid, „Un portret în mişcare“, *Observator cultural*, nr. 323, iunie 2006)

Întâlnirea

Ediţia I, apărută în volumul *Vară-primăvară*, 1989, Cartea Românească

„Procedeul alternării (fără alte indicaţii) a glasurilor, folosit cu intenţie ironică, are, la Gabriela Adameşteanu, particularitatea de a se pune în slujba unei mereu reluate încercări de captare a autenticităţii psihologice şi comportamentale, a mentalităţilor celor prinşi în plasa dialogului... Pretextul e vizita acasă a unei rude, un unchi ajuns celebru în străinătate, ce se întoarce, pentru o scurtă vizită, printre ai săi: prilej, desigur, pentru câteva schiţe de temperamente şi caractere, pentru un succint tablou de moravuri, dar şi pentru reveniri în memorie ale trecutului, dar totul într-o tehnică holografică ce variază perspectivele, relativizând mereu unghiul privirii şi aducând la interferenţă (prin anticipări, retroproiecţii, sugestii, suprapuneri) timpurile narative (unchiul povesteşte în maşină soţiei sale cum a fost primit, la rândul ei aceasta are o suită de reminiscenţe dintr-o copilărie traumatizată de război; plecarea clandestină a adolescentului în străinătate se ridică în visul intermitent al bătrânului; concomitent apare mulţimea rudelor aşteptând la aeroport, cu năzuinţele şi speranţele lor mediocre, iar vocea ironică a unui tânăr, Daniel, reconstituie, la rândul ei, într-un savuros jargon studenţesc, tot episodul primirii, ca şi alte întâmplări).

Accentul cade asupra experimentului ca atare, în vederea alcătuirii unui fel de condensat roman în *raccourci*.

«Întâlnirea» este proza prin care Gabriela Adameşteanu participă la tentativele de înnoire ale discursului narativ, aşa cum apar ele în scrisul generaţiei cele mai tinere de prozatori români.

Cred, în ce mă priveşte, mai mult în formula limpede şi modernă a relatării aşa cum s-a făcut cunoscută până acum în romanele şi nuvelele Gabrielei Adameşteanu, dar aceasta nu echivalează nici pe departe cu o neînţelegere a importanţei pentru prozator a experimentului în sine... E vorba de exerciţiile unui prozator matur, cu calităţi deplin demonstrate, ce n-a încetat să caute şi care nu vrea să rămână la o formulă expresivă, în ciuda revenirii constante a unui anumit orizont de interese.“

(Marian Papahagi, *Tribuna*, 28 septembrie 1989)

„Trebuie adăugat că acest carusel al «tehnicalităţii», cusătura «la vedere» a naraţiunii sunt deplin funcţionale, literatura Gabrielei Adameşteanu având o miză suficient de gravă pentru a exclude «de plano» orice exhibiţie gratuită a retoricii... Naratorii, spaţiul şi timpul povestirii, unghiurile relatării se succedă derutant, deschizând continuu noi piste de lectură. Partea cea mai complicată este să sesizezi «nodurile» textului, locurile şi procedeele prin care «firele» (aparent) independente se leagă într-o «urzeală» unitară... Dar să le luăm pe rând.

Mai întâi «marea personalitate» care acceptă să ţină conferinţa în timpul vizitei în ţara de baştină. Personajul este, pe anumite porţiuni, el însuşi narator, fie că rememorează secvenţe din trecutul personal, fie că-şi aduce aminte de figuri cândva apropiate sau îşi exprimă punctul de vedere asupra experienţei avute în timpul vizitei... «Reîntoarcerea» nu mai funcţionează decât ca formă de constatare a ireparabilului, a izolării de ceilalţi, dar şi de acea parte a eului cândva martoră a unor evenimente într-o lume pe veci apusă. Înstrăinarea «obiectivă», înscrisă în înseşi legile de funcţionare ale biologicului, este însă dublată de aceea (mult mai agravantă) dobândită prin implicarea socială a insului. Conferenţiarul constată că «s-a întors» în mijlocul unor indivizi interesaţi nu atât de o comunicare efectivă, cât de chestiuni şi (posibile) avantaje cu totul colaterale, complăcându-se într-un sistem de relaţii formale, întreţinute preponderent din raţiuni joase. Episodul aşteptării la aeroport este cât se poate de ilustrativ pentru toate acestea.

Şi aici limbajul îşi îndeplineşte funcţia caracterizantă sub forma unui monolog nestăpânit din care nu mai ştii ce să reţii mai întâi: psihologia rudimentară a «profitului» cu întregul ei acompaniament al lamentaţiilor şi justificărilor, stereotipiile de gândire, talentul individual de a fi permanent inoportun pentru celălalt, «geniul» colportajului, al clişeului, în care existenţele noastre sunt «ambalate», uneori fără ca noi să ştim, şi prin care ele intră în conştiinţa publică, dar numai după o prealabilă evacuare a ceea ce avem cu adevărat autentic în noi, a ceea ce putem reprezenta realmente şi irepetabil pentru alţii. O vorbărie nestăvilită înfăşoară totul mumificând fiinţa la care se referă şi anulându-i practic şansele de a mai fi percepută adecvat.

Pe celălalt «fir» principal, Daniel, personaj-narator ce face legătura cu povestirea centrată în jurul «conferenţiarului», relatează un eveniment care treptat capătă alura tragicului. În timpul unei petreceri studenţeşti, un tânăr, vrând să (-şi) dovedească nici el nu prea ştie ce, cade de la etajul unui cămin şi moare. Fără a deţine un rol cu totul deosebit, relatarea lui Daniel impresionează, Gabriela Adameşteanu având ştiinţa dozajelor, a luminării «crude» a faptelor. Nefiind căutat ostentativ, spectaculosul apare tocmai prin aceste transcripţii neutre sau «implicate», animate de acea pulsaţie interioară rezultată din participarea personajelor la construirea naraţiunii.

În cele din urmă, «întâlnirea» nu are loc, Daniel şi prestigiosul vizitator netrecând dincolo de un schimb circumstanţial de amabilităţi. Şi poate că «morala» prozei de acum a Gabrielei Adameşteanu... este legată tocmai de crisalida circumstanţialului în care fiinţa noastră se sufocă, mimând dezinvoltura, exuberanţa şi implicit astfel subminându-se: în spatele convenţionalităţii sufocante devenite fiziologie aşteaptă mereu un eveniment tragic, gata să ne dezvăluie impostura, neantul poleit...

Ultima carte a Gabrielei Adameşteanu, ca de altfel tot ce a publicat până acum autoarea, constituie o contribuţie de excepţie la paradigma prozei româneşti din ultimele decenii.“

(Cornel Moraru, *Vatra*, august-noiembrie 1989)

„Şi Nicolae Manolescu, şi Marian Papahagi au insistat, în cronicile lor, asupra aspectului «experimental» al «Întâlnirii», prin care Gabriela Adameşteanu s-ar pune la ceasul optzecist al reînnoirii strategiilor narative. Deşi aparenţele pledează pentru o astfel de opţiune, ea ni se pare departe de a epuiza interesul textului... În această odisee concentrată, tragicul şi derâderile lui domină orice experiment.

Aici, nu o dimineaţă este pierdută, ci întregul trecut, pe care se străduieşte să-l capteze, revenind din Ithaca, noul Ulise, când narator, când narat, din «Întâlnirea». Împletirea timpurilor, schimbarea unghiurilor de vedere, înmulţirea perspectivelor narative, monologul interior alternând cu discursul obiectivat, trecerile de la persoana întâi la a doua (acel *tu* adresat ţie însuţi, acel *vous* din *Modification* a lui Butor), flashbackurile şi incursiunile în viitor – nu ni se par a aparţine categoriei experimentului în sine. Ele reprezintă, mai curând, doar căile încâlcite pe care încearcă a se ajunge şi nu se mai poate ajunge înapoi, într-o Ithacă degradată de vremi. Deoarece Ulise se întoarce târziu, prea târziu, spre un tărâm unde n-a mai putut dăinui nicio Penelopă şi nicio cetate... Revine litanic, laitmotiv cvasifunerar, această întrebare: «Cine te-a pus să faci asemenea drum pe ceaţă şi pe întuneric? ».

Într-adevăr, cine l-a pus pe Exilatul ajuns celebru în Occident să revină în România comunistă, în vizită? Numai pentru o conferinţă? Evident, nu. «Ce cauţi tu acum nu se mai află decât în mintea ta», îi spune soţia şi are dreptate. Nu numai în minte, ci, mai ales, în inconştient. Certată cu orice logică şi orice raţionament diurn, există în el, ca în orice exilat, impresia, tăinuită, ireductibilă la orice confruntare cu evidenţele, că, într-un fel de corelaţie absurdă între istorie şi geografie, între timp şi spaţiu, ar fi de ajuns să înfrângă geografia, să revină pe tărâmul copilăriei şi adolescenţei, pentru a le regăsi intacte, a aboli timpul, a-l face reversibil. *Odiseea* se împleteşte cu basmul, pentru a dărui acestui exilat modern năzuinţele prinţului din *Tinereţe fără bătrâneţe*. Dar basmul e istorie şi rămâne fără final. Începutul, în schimb, e normal să se desfăşoare ca un coşmar. Înainte chiar de a reatinge pământul ţării, în vis, Exilatul va trebui să treacă prin toate încercările, să se ascundă de toţi urmăritorii, să călătorească fără bilet şi fără

identitate, să se lase fugărit, sfârşind prin a ajunge în grădina casei lui, unde masa e pusă, toţi benchetuiesc aşa cum i-a lăsat, dar nimeni nu-l recunoaşte. Viii din vis sunt morţii din realitate: între ei şi El, niciun Caron, să-i transporte de pe un tărâm pe altul.

După întoarcerea din vis, cea din diurn. Rostită pe mai multe planuri şi în mai multe timpuri narative. Cum însă punerea în pagină desparte foarte clar monologul interior de discursul obiectiv şi naratorul poate fi identificat lesne la începutul fiecărui capitol, lectura nu e în niciun fel «experimentală», ea putând suprapune oricând liniarităţi peste contrapunctele narative. Astfel, după visul iniţial, întoarcerea Exilatului ne este descrisă: 1. aşa cum o povesteşte el, pribeagul, prietenilor şi studenţilor din Italia; 2. sau soţiei sale, într-un dialog dublat nu doar de monologul lui interior, ci şi de al ei, cele două trecuturi (al lui în România, al ei în Germania nazistă) împletindu-se fără a se întâlni. Cu toate că, undeva, pe un cu totul alt plan, amintirile acestea poate îi privesc, cel puţin în parte – în partea istorică – pe amândoi. Soţia Exilatului şi-a văzut dispărându-i toată familia în timpul războiului: tatăl, avocat şi antinazist, nu se mai întoarce de pe niciun front (a murit sau se mai află în vreun lagăr siberian?). Mama şi sora ei au pierit într-un bombardament. Fratele, făcând parte din Hitlerjugend, a pierit fără sens, în bătălia Berlinului. Iar ea a rămas cu tot acest moloz îngropându-i amintirile şi cu o clipă impregnată obsesiv pe retină: ea pe trotuar, ţinându-şi cu o mână bicicleta, îmbrâncită într-un colţ de poliţie, de soldaţi şi privind, cu lacrimi de umilinţă, cum trece în convoi tiranul ca «un animal bolnav de urale şi sânge». Scena e mereu pusă sub semnul lacrimii, în ciuda felului în care ea se îndeamnă: «Lasă, uită o mică umilinţă a ta, a noastră, o ruşine pe care o vor purta urmaşii urmaşilor tăi: câte generaţii să piară până la sfârşitul mileniului fără să vă ierte, fără să vă înţeleagă»...

În timp ce Ea revede mereu acelaşi film interior, dominat de amintirea fricii şi umilinţei, El îi povesteşte vizita, reîntoarcerea din care nu e cu totul absentă o anumită frică sau, în orice caz, prudenţă. Dacă Ulise scapă de capcane prin şiretenie, Ulise-exilatul modern, odată întors în Ithaca, în loc să se răzbune pe intriganţi, să-şi redobândească puterea, se arată excesiv de

timorat. Conferinţa din România comunistă e singura din lunga sa carieră pe care n-o improvizează. E conştient că va fi plicticos, dar nu depăşeşte limitele ce i-au fost tacit fixate. De altminteri, auditoriul nu seamănă cu al altor capitale: studenţi nerăbdători, febrili, reacţionând liberi. Ci câţiva miniştri, oficialităţi şi rude ofilite. Dintre acestea, puţine ajung cu adevărat să-l vadă. Exilatul nu se întreabă de ce un văr vârstnic şi mereu glumeţ, Victor, se pune cu totul la dispoziţia sa, împrumută chiar, de la un prieten, o vilă unde să-l adăpostească, pe el şi diversele rubedenii, născute după plecarea lui (poate că ele nici nu fac, real, parte din familie). Nu se întreabă dacă nu cumva Victor e pus să-i filtreze întâlnirile, dacă nu el e acela care i-a furat din buzunar cărţile de vizită date, la conferinţă, de prietenii încă în viaţă. Şi, chiar dacă Victor ar fi ceea ce noi putem, la lectură, să bănuim că este, nu e sigur că faptul l-ar deranja cu totul pe Exilat, care, la singura cerere a unui foarte bun prieten de a pune o vorbă bună pentru ginerele lui, împiedicat de «dosarul» socrului, răspunde sec şi negativ.

Uscăciune sufletească, lipsă de imaginaţie sau pur şi simplu bătrâneţea, rezervând lacrimile şi sensibilitatea doar trecutului? Deoarece Reîntorsul, Vizitatorul, Musafirul este destul de bătrân şi obsedat de tensiunea ce-i joacă feste, de pilulele pe care trebuie să le înghită, de praznicile prea abundente pentru stomacul lui bolnav. Exilatul s-a întors prea târziu. Şi pentru el, şi pentru ceilalţi. Nu numai mama i-a murit, ci şi tânăra iubită de altădată.

A rămas doar un strănepot, Daniel, căruia i se dă cuvântul în mai multe capitole, spre a povesti această întoarcere din unghiul celor ce-l aşteaptă la aeroport pe Fiul rătăcitor. Daniel, în limbajul său aproape argotic-universitar, pare a pune distanţa umorului într-o relatare atât de sumbră. Prin el, descriind mulţimea de la aeroport, se dezlănţuie oralitatea căreia autoarea ştie atât de bine să-i restituie respiraţia, clişeele, aproximaţia gramaticală şi existenţială. În sala de aşteptare, rubedeniile, caţele, ţaţele, bietele femei, penelope fără curteni, nici destin comentează, ilariante, cariera celui ce trebuie să coboare din avion, propun versiuni asupra vieţii în Occident, se pregătesc să-i ceară Bogătaşului exilat adidaşi, ciocolată, blugi, toate însemnele, pentru ele, ale luxului occidental.

Daniel îşi bate joc de acest tumult al invidiilor şi locurilor comune, dar ironia lui, ne dăm seama, capitol după capitol, nu este aceea a detaşării, a bunei dispoziţii, a insolenţei tinereşti, incapabile să realizeze că într-o zi acest statut de «boşorog» va fi şi al tânărului de azi. Nu. De fapt, în felul lui, şi Daniel aşteaptă. Ca acest unchi, care îl recunoştea în vise, să-l recunoască şi în realitate. Şi să-i treacă o torţă: «Ce avea să fie întâlnirea noastră decât un ritual, povestea trecerii torţei şi a încercării disperate de a o prelua? ».

Ritual ce nu se va îndeplini. Întâlnire ratată. Daniel nu are curajul să doboare zidul ridicat între unchiul său şi adevăratul trecut, al cărui singur urmaş se simte. Şi, la urma urmei, ce torţă ar fi putut prelua, din moment ce Exilatul nu vine să restituie celorlalţi trecutul lor comun, ci numai să-şi confrunte utopia amintirilor sale cu cenuşa rămasă din ele?

Pe de o parte, am concentrat cele 139 de pagini ale acestei proze în prea puţine rânduri. Pe de alta, am expus liniar şi nerespectând diversitatea narativă şi variaţiile temporale o povestire ce se vrea diversificată după unghiurile de vedere propuse rând pe rând. Adică, de două ori cel puţin, am trădat. Dac-am făcut-o totuşi este pentru a arăta că, sub eticheta de experimentalism, se află cu totul altceva. O întâlnire şi dramatică, şi ratată.

În câteva săptămâni numai, constată exilatul, «s-au distrus iremediabil în mintea mea lucruri, chipuri pe care le păstrasem intacte aproape o jumătate de secol». Nimeni nu-l mai aşteaptă deci, în Ithaca secolului nostru, pe Ulise. Penelopa nu mai are ce să deşire, deoarece n-a mai fost lăsată să împletească nimic.

Rareori, în literele noastre contemporane, a mai fost evocată cu o atare tragică autenticitate o astfel de «imposibilă întoarcere».“

(Monica Lovinescu, Radio Europa Liberă, 16 martie 1990)

Ediţia a II-a
Romanul *Întâlnirea*, publicat în 2003 la Editura Polirom

„Formula stilistică la care recurge autoarea este aceea a unei naraţiuni poematice, al cărei ritm surprinde, fidel, sincopele unor destine în derivă. Fără să abandoneze tematica realităţii cotidiene din perioada comunistă, prozatoarea renunţă la naraţiunea la persoana a III-a, preferând să transcrie fluxul neîntrerupt al conştiinţelor unor personaje diverse, ale căror mişcări lăuntrice sunt, în fond, ecouri ale unor evenimente exterioare, reconstituite, ca într-un puzzle, din perspective diferite. Autoarea *Dimineţii pierdute* nu mai păstrează de această dată nici măcar aparenţa tipografică a prozei realiste, structura poematică intrinsecă fiind potenţată şi de dispunerea în pagină, reflex grafic al ritmului interior al frazelor... Modificările nu mai sunt doar de ordin stilistic, ci ating însăşi structura compoziţională a naraţiunii. Prozatoarea a inserat aici file disparate din dosarul de Securitate al personajului principal, Traian Manu, file ce nu aveau cum să se strecoare în varianta inclusă în *Vară-primăvară*. Însemnările laconice ale celor ce lucrau pentru omniprezenta instituţie nu sunt doar adaosuri «de atmosferă», ci «cârlige narative» ce au o dublă menire: pe de o parte, oferă o serie de repere epice menite să creioneze o realitate obiectivă, mai puţin evidentă în partiturile personajelor, iar pe de altă parte, spun, în mod indirect, o altă poveste, mult mai dramatică, precum cea a unui regim concentraţionar (real, nu imaginar), din care noţiuni ca *intimitate*, *încredere* sau *viaţă privată* au dispărut.

... În această versiune «revizuită şi adăugită», Christa, soţia savantului, dobândeşte o consistenţă epică aparte, povestea ei – incursiune retrospectivă în anii copilăriei şi ai tinereţii – însoţeşte şi contrapunctează relatarea călătoriei în spaţiu şi în timp întreprinse de soţul său. Sunt puse astfel faţă în faţă două lumi distincte – cea a Germaniei fasciste a anilor ’30-’40 şi cea a României comuniste postbelice, pe cât de diferite în prezentul naraţiunii, pe atât de asemănătoare, în trecut, în privinţa suprimării libertăţilor umane. Relaţia fiecăruia dintre cei doi protagonişti cu

trecutul – în dubla sa ipostază de istorie şi de timp individual – este sinuoasă şi pune în evidenţă procesul complex al definirii eului.

Întâlnirea nu este doar cu ceilalţi, străinii distribuiţi în roluri familiale, ci, mai ales, cu sine însuşi, fiind, în fond, o dramatică tentativă de regăsire a unor ipostaze pierdute ale propriului eu, fără de care personajul principal, ajuns la «final de partidă», nu se poate defini. «E boală grea să nu ştii cine eşti», constată, cu patetică luciditate, Traian Manu; sfâşiat între dorinţa de a se reîntoarce în ţara din care a pornit aventura sa existenţială şi spaima că ar putea rămâne prins acolo ca într-o capcană, el trăieşte într-o permanentă «stare de graniţă». Febrilitatea cu care traversează frontieră după frontieră – graniţe politice, dar şi frontiere ale sinelui, reale şi imaginare deopotrivă – amplifică sentimentul copleşitor de incertitudine identitară. Tensiunea dramatică a confruntării cu limitele propriei existenţe, transcrisă printr-un monolog interior intermitent, este susţinută, în plan vizual, de tăietura abruptă a frazelor ce se succedă într-un ritm sincopat. În *Întâlnirea*, Gabriela Adameşteanu duce mai departe căutările de ordin stilistic începute în *Dimineaţa pierdută*, iar rezultatul este o naraţiune polifonică, în care se întretaie şi se ciocnesc discursuri distincte, perspective şi informaţii contradictorii, sub a căror avalanşă reperele fixe ale identităţii personajelor devin fluide.

...Orice privire retrospectivă este... o călătorie în timp şi în spaţiu dinspre un eu prezent înspre mulţimea de euri risipite de-a lungul vieţii. O astfel de călătorie întreprind frecvent personajele Gabrielei Adameşteanu, atât cele din *Dimineaţă pierdută*, cât şi cele din *Întâlnirea*. Există, de altfel, o evidentă continuitate la nivel tematic între cele două opere ale prozatoarei, dincolo de diferenţele de ordin stilistic... «Nu te poţi întoarce într-un loc sperând că de fapt te întorci în timp», îşi avertizează Christa soţul, fiind şi ea, la rându-i, tentată să regăsească momente ale existenţei sale trecute, din aceeaşi nevoie de a redescoperi multiple euri încastrate în timpuri şi spaţii la care doar memoria şi imaginaţia mai pot avea acces. Avertisment ignorat, desigur, de cel care străbate spaţiul cu speranţa vagă a redescoperirii unor vârste rămase de mult în urmă. Traian Manu se întoarce în locurile de unde a plecat, aşteptându-se să regăsească acolo nu doar

urmele timpului trecut, ci chiar trecutul însuşi, încorporat în oameni şi în locuri cândva atât de familiare.

Incipitul abrupt al naraţiunii, cu un lung monolog interior al personajului principal, în care se suprapun frecvent planuri ontice şi temporale diferite, îl proiectează pe Traian Manu în situaţia lui Gavrilescu, eroul din nuvela lui Mircea Eliade *La ţigănci*. Lumea în care pătrunde Traian Manu, topos spaţio-temporal situat la confluenţa memoriei şi imaginaţiei, a realului trăit în prezent şi a celui reamintit, este foarte asemănătoare cu grădina ţigăncilor în care ajunge, ca în transă, Gavrilescu. Pentru Traian Manu, lungul drum al întoarcerii în locurile natale debutează, şi din punct de vedere narativ, ca într-un vis, pe parcursul căruia lumea exterioară îşi pierde treptat coerenţa şi consistenţa, devenind «un cadru de film vechi». Şi, tot ca în cazul unui cadru de film, senzaţia participării la evenimente şi cea a îndepărtării de ele coexistă, iar prezenţa şi absenţa – ale oamenilor, ale evenimentelor – se instituie simultan. Stranietate şi familiaritate resimţite în acelaşi timp – acestea sunt coordonatele esenţiale care definesc, retrospectiv, incursiunea într-o România reală, aflată în plin regim comunist şi proiectată subconştient într-un spaţiu în care proliferează semnalele «lumii de dincolo». Ca şi grădina ţigăncilor, şi teritoriul în care pătrunde Traian Manu funcţionează, la nivel narativ, ca o anticameră a morţii, unde memoria este provocată, bulversată şi, în cele din urmă, scoasă din regimul asemănătorului (*eikôn*) şi aruncată în cel al plăsmuirii (*phantasma*). Cum însemnele morţii abundă în *Întâlnirea* – bradul din curtea casei, oglinzile acoperite pretutindeni, absenţa umbrei şi prezenţa câinelui, animalul psihopomp prin excelenţă –, se poate spune că avem de-a face şi cu o călătorie către moarte. O călătorie care are, totodată, un sens recuperator, căci demersul lui Traian Manu este comparabil cu cel al lui Enkidu sau cu cel al lui Orfeu, plecaţi amândoi în Hades pentru a readuce la suprafaţă singurele fiinţe care, din punctul lor de vedere, învesteau lumea cu semificaţie.

Naraţiunea evoluează astfel într-un dublu registru – real şi fantastic deopotrivă, ceea ce o individualizează o dată în plus în contextul prozei Gabrielei Adameşteanu.

Pentru Traian Manu, Ulise contemporan, pentru care exilul a constituit o şansă şi o neşansă deopotrivă, această ultimă călătorie este şi un bun prilej de a vedea ce au făcut oamenii rămaşi aici cu ceea ce a făcut istoria din ei. Şi, dacă revenirea în ţară a fost, în plan personal, un eşec, de vreme ce impresia că e înconjurat de persoane necunoscute este dominantă, se poate spune că Traian Manu nu ratează întâlnirea cu istoria travestită în utopie.

Sunt puse faţă în faţă, în paginile Gabrielei Adameşteanu, într-o elaborată ţesătură textuală, diferenţele dintre Est şi Vest, reflectate fidel în aşteptările pe care fiecare dintre protagoniştii întâlnirii le are de la ceilalţi. «Corul bârfitorilor», reunit în sala de aşteptare a aeroportului Otopeni, comentează ad-hoc zvonuri, false amintiri contradictorii, inventate biografii rocamboleşti în centrul cărora se află Traian Manu şi soţia sa. Biografia savantului este o necunoscută pentru majoritatea celor veniţi să-l întâlnească, la fel cum, în mod absolut simetric, identitatea reală a rubedeniilor şi rolul jucat de fiecare dintre ele în trecutul său rămân, până în final, incerte. Singurele personaje conturate pregnant – vărul Victor, Daniel şi Buni – sunt, de altfel, şi singurii pe care memoria personajului îi reţine... Vărul Victor – «omul faptelor, nu al vorbelor» – este cel mai ancorat (şi mai «angajat») în prezent, poate şi pentru că memoria pare să îi lipsească. E şi motivul pentru care el, dintre toate personajele, este cel mai senin şi, evident, cel mai lipsit de scrupule. Considerat de Daniel «purtătorul de cuvânt al familiei în cercurile oficiale», vărul Victor este, de fapt, ca şi profesorul Alexandru Stan, unul dintre agenţii Securităţii, sarcina lui fiind de a-l supraveghea permanent pe Traian Manu. Departe de a înţelege acest lucru, Traian Manu trăieşte cu impresia că aceştia doi sunt singurii în care poate avea deplină încredere. Iluzia este perfectă, regia nefiind vizibilă pentru cel care revine în ţară şi care, lăsându-se amăgit de aparenţe, interpretează greşit atât volubilitatea excesivă şi solicitudinea vărului Victor, cât şi tăcerea crispată a celorlalţi.

«Adevărata Ithacă», spre deosebire de imaginea construită de amintire şi nostalgie, este un teritoriu prea puţin cunoscut, sălbăticit, în care fiinţele umane par să-şi fi pierdut consistenţa. Străinul venit din Occident... asistă neputincios la un balet mecanic, în timpul căruia fiecare dintre cei prezenţi

încearcă să se apropie de el, să-i spună sau să-i dea ceva, insignifiant din punctul lui de vedere, de cea mai mare importanţă pentru ei. Impresia de neverosimilate a «rudelor» este cu atât mai percutantă cu cât toţi cei ce-l înconjoară pe Traian Manu sunt lipsiţi de individualitate, voci răzleţe ale unui personaj colectiv ce reacţionează, aproape mereu, la unison.

...Complexitatea structurii narative a *Întâlnirii* este dată şi de opţiunea Gabrielei Adameşteanu pentru introducerea celui de-al doilea discurs retrospectiv, cel al Christei, care, atinsă şi ea de «tentaţia trecutului», simte nevoia să reviziteze momentele ce i-au marcat existenţa. Reflex narativ al «mersului de somnambulă la o casă străină», monologul ei interior contrapunctează, frecvent, repetatele căderi în trecut ale soţului său. Ceea ce rezultă din suprapunerea celor două experienţe este imaginea-palimpsest a unei realităţi totalitare, ale cărei ipostaze distincte – fascismul şi comunismul – sunt particularizate coloristic, diferenţa de culoare fiind, de altfel, şi elementul care distinge, în planul percepţiei imediate, lumea liberă de lumea aflată dincolo de Cortina de Fier. «Oare Christa îşi aminteşte cu adevărat ce s-a întâmplat acum patruzeci de ani sau îşi aminteşte doar ordinea episoadelor, repovestite de atâtea ori?», se întreabă, retoric, Traian Manu, el însuşi pasibil de a fi suspectat de aceeaşi confuzie involuntară între ceea ce este «adevărat» în amintire şi ceea ce nostalgia adaugă ulterior conţinutului real al acesteia. Greu de răspuns la o astfel de întrebare, căci memoria fiecăruia dintre noi amestecă realul şi imaginarul, timpul trăit şi reprezentările lui, estompate, «ajustate» de tandemul uitare-memorare...

Memoria personajelor este bântuită, periodic, de imagini disparate dintr-o realitate a cărei existenţă este parţial recompusă din flashbackuri ce luminează intens zone obscure ale unui trecut traumatic, ca în cazul Christei, sau, dimpotrivă, învăluit într-un văl de nostalgie, ca în cazul lui Traian Manu. Pentru el, nu trecutul este spaţiul traumei, ci prezentul, prizonier perpetuu într-un regim totalitar ce transformă fiinţele vii în fantoşe lipsite de memorie şi, implicit, de identitate. Într-o scriitură densă, în care recurge frecvent la discursul indirect liber, Gabriela Adameşteanu reuşeşte să redea ezitările personajelor-reflectori – Traian Manu, Christa şi Daniel – între niveluri ontologice diferite: real şi imaginar, trecut şi prezent, dar şi

pendulările lor între sentimente contradictorii, de natură să complice şi mai mult relaţiile dintre ei, dar şi să releve contratimpul dramatic ce determină şi amplifică lipsa de comunicare dintre protagonişti.

Nefiind doar o reeditare a unui text mai vechi, ci o rescriere menită să dea mai multă consistenţă situaţiilor epice şi personajelor din *Întâlnirea*, acest roman marchează autentica revenire a autoarei la chinurile şi bucuriile literaturii. O revenire, probabil, de durată.“

(Carmen Muşat, „Tentaţia trecutului, dezamăgirile prezentului“,
postfaţa ediţiei din 2003)

„Nostalgia, suferinţa provocată de dorinţa neîmplinită a întoarcerii – o durere ce-şi ignoră mecanismul, la Kundera –, este o dimensiune a existenţei mici, măsurate de cei 70-80 de ani de viaţă ai unui individ. Dincolo de asta, ne paşte ridicolul extrapolării, cum se întâmplă la scriitorul ceh, sau pericolul «neîntâlnirii», neînţelegerii, nerecunoaşterii, cum se petrece în *noul* roman al Gabrielei Adameşteanu, două cărţi ale «imposibilei întoarceri», cartografiind (în feluri diferite) imponderabila zonă a nostalgiei.

S-a spus că Gabriela Adameşteanu nu scrie decât roman, că volumele sale de nuvele nu sunt decât schiţele unor construcţii epice largi în curs de limpezire. Rescrierea romanului *Întâlnirea* (căci roman a fost de la publicarea în volumul *Vară-primăvară*, în 1989) confirmă această ipoteză, ducând lucrurile mai departe, cel puţin în două direcţii: limpezirea profundă (liberă) a dramei exilului şi un soi de reconciliere spontană cu cititorul care astăzi citeşte altfel *cartea*, chiar dacă a citit şi prima ei formă.

Subiectul romanului este legat, deloc întâmplător, de o întâmplare povestită scriitoarei de către Mihai Botez, prin 1986: un emigrant rus revine în patrie, după foarte mult timp, mai mult de 20 de ani, iar la întoarcerea acasă (adică în Occident) nu reuşeşte să se lămurească dacă aceia care îl întâmpinaseră în Rusia şi cu care locuise o perioadă alcătuiau într-adevăr familia sa (uitată) sau marea familie de figuranţi mânuită de poliţia secretă. Dilemă fără scăpare, ce se amplifică în *Întâlnirea* sau se bagatelizează retoric (în funcţie de mediul receptor) până la nerecunoaştere. Personajul principal, savantul Traian Manu – şeful Institutului European de Cercetare a

Mediului Mediteranean din Neapole, cum aflăm cel mai bine din dosarul său de la Securitate, judicios intercalat în corpul romanului –, există ca identitate personală (memorie) doar după întoarcerea în Italia, atunci când îşi reface itinerarul parcurs, povestindu-l fie Christei, soţia sa nemţoaică, fie unui grup atent de studenţi. În scurta perioadă petrecută în România, hăituit de străini şi aşa-zise rude, de propriile amintiri distorsionate şi de o îngălare grăbită de interese-vini-nevoi ale «ghemului negru de vinovaţi» ce îl aşteaptă la aeroport, personajul îşi pierde forma, consistenţa, cade într-un imaginar larg, al fugarului generic, din care, paradoxal, se recuperează chiar mai puţin decât celălalt personaj forte al cărţii – Christa, o Calypso modernă în povestea amintitului Manu, dar o Penelopă neînţeleasă până la capăt într-un alt scenariu, cel al lui Hermann.

Este, de altfel, un paradox al cărţii: Traian Manu, povestit şi răspovestit din zeci de unghiuri mai mult sau mai puţin convergente sau creditabile (al său – dar cine e cel care-şi aminteşte/visează? –, al rudelor intrate într-un malaxor amputant, al colegilor de breaslă retardaţi profesional, al lui Daniel, *alter ego* străin, irecuperabil şi el din tărâmul umbrelor, al securiştilor, ofiţerilor şi informatorilor, care se suprapun, în parte, cu cei de dinainte), rămâne mai fantomatic decât supravieţuitoarea Christa.

Vindecată de timp (căci *timpul omenesc* e, de fapt, personajul cărţii Gabrielei Adameşteanu), ajunsă – odată cu experienţa şi cu depăşirea echivocurilor – pe pământ ferm, Christa, mezina unei familii germane mic-burgheze, ce ispăşeşte prin moartea celor apropiaţi vina tuturor, are o singură certitudine, un singur sfat: nu există întoarcere, nostalgia e o capcană ce nu ţine de măsurarea omenească a timpului, e o pedeapsă aplicată odată cu prima cădere în lume.

Prin învingerea timpului, prin supravieţuire, ea este Calypso, cea care-i oferă nemurirea rătăcitorului Ulise, ea e Nausicaa, fiica regelui feacilor, la curtea căruia Ulise povesteşte vreme de opt zile (în Ithaca acest lucru nu i se va cere), şi, în cele din urmă, aproape în pofida autoarei şi a istoriei însăşi, ea e şi Penelopa (mai mult decât abia schiţata Buni).

Între cele două personaje, Manu şi Christa, minuţios construite încă din prima formă a romanului, există un contabalans care se vede acum mult mai

bine şi datorită structurării odiseice, pe momente-cheie, pe anxietatea (asumată) a influenţelor. Mai clar, Christa e un personaj definit până la capăt, coagulat istoric şi de fatala scurgere a timpului. Lui Traian Manu, în trecere (deşi hotărârea îi aparţine) prin *fosta* lui ţară, scriitoarea îi impune (şi îşi impune) o limită temporală: anul 1989. Doar extrasele din dosarele de Securitate (prin care se limpezesc o mulţime de lucruri din economia romanului) ies în afara infernului: mâna care le-a colaţionat nu putea fi decât una de dincoace de 1989...

Încifrarea din prima formă a romanului e dusă la extrem. Acolo Gabriela Adameşteanu făcea o proză experimentală care, paradoxal, mergea mai bine atunci, în epoca racordării la toate textualismele. La vremea respectivă mai erau de încifrat textual problema exilului, eşecul întoarcerii, cenuşiul şi grotescul «fiecărei zile» şi mai ales ideea care ne apare azi mai limpede şi mai îngrozitoare, în adevărul ei, ca niciodată: aceea că nu există comunicare (întâlnire) posibilă între generaţia interbelică, ultima normală, neatinsă în fibra ei omenească profundă, şi pandantul său din zilele noastre.

S-ar zice, cu alte cuvinte, că ceea ce s-a pierdut... s-a pierdut iremediabil (mai ales prin trauma exilului), iar ce a rămas seamănă mai mult cu masa care a devenit, între timp, individul de atunci. În plus, la cei născuţi şi crescuţi în captivitate, putem regăsi o indicibilă nostalgie după nimic, ce seamănă teribil cu cea a exilaţilor, un amestec pe care scriitoarea îl numeşte într-un articol «rana» şi care, de multe ori, îi duce pe tineri departe de «tărâmul blestemat, unde tot ce zideşti ziua se dărâmă noaptea» (*Cele două Românii*).

În romanul rescris după multă vreme, autoarea descifrează fără a explica, devoalează fără a arăta altfel decât analogic, demistifică fără a acuza, într-o extraordinară reconstituire, din zeci de perspective, de o forţă incredibilă, în care construcţia (impecabilă) contează mai puţin decât acea polifonie (a vieţii adevărate) care îi reuşeşte Gabrielei Adameşteanu la fiecare cinci ani.“

(Simona Sora, *Dilema*, 11 iulie 2003)

„Pentru Gabriela Adameşteanu, *Întâlnirea* semnifică atât revenirea în literatură, cât şi tentativa de a depăşi «complexul» *Dimineţii pierdute*, roman-etalon nu numai în bibliografia prozatoarei, ci pentru întreg romanul românesc din «întunecatul deceniu nouă». După cum mărturiseşte chiar autoarea, noul roman este «o proză de ruptură şi deschidere». Aprecierea nu e lipsită de temei, întrucât *Întâlnirea* marchează trecerea de la acel «realism robust, ce încearcă să pună concomitent în pagină descrierea de medii... şi psihologiile individuale» (M. Papahagi), la naraţiunea cu subsol mitic, construită prin deformarea unui tipar preexistent.

Într-un rezumat cam barbar, evenimentele romanului arată astfel: Traian Manu, un reputat biolog de origine română, refugiat în Occident la începutul celui de-al doilea război mondial, este invitat, după patru decenii de exil, să ţină o conferinţă la Bucureşti; nereuşind să învingă scepticismul soţiei sale (Christa) cu privire la utilitatea călătoriei, porneşte singur la drum, sub impulsul irepresibil al revederii pământului natal; numai că «adevărata Ithacă» îi provoacă o imensă decepţie: Buni, iubita sa din tinereţe, murise cu puţin timp înaintea sosirii sale; Securitatea îl ia în vizor şi îl blagosloveşte cu un cortegiu improvizat de «rude» şi «prieteni», în timp ce apropiaţii îl dezamăgesc prin asiduitatea interesată; în fine, întâlnirea cu (probabil) singurul om care i-ar fi putut face o impresie favorabilă (Daniel, nepotul lui Buni) eşuează din cauza timidităţii tânărului.

Fireşte, la o asemenea privire fugară, romanul nu relevă nimic deosebit. Profunzimea sa e dată însă de armonia aproape perfectă dintre autenticitate şi substratul mitico-simbolic: personajele îşi dezvăluie caracterul exponenţial (pentru o mentalitate, o vârstă sau chiar pentru un anumit comportament arhetipal al omului), fără a fi reduse totuşi la statutul de manechine inerte. Pentru a capta pulsul existenţei eroilor, Gabriela Adameşteanu recurge la o tehnică narativă destul de sofisticată, care, deşi pândită de pericolul latent al unui exhibiţionism tehnic, e adecvată arhitecturii romaneşti. Astfel, cele 67 de capitole ale romanului sunt dispuse pe două planuri care se îmbină ca zimţii unui fermoar: relatările protagoniştilor alternează în ritm de metronom cu file din Dosarul «Savantul», prin care Securitatea monitorizează activitatea biologului.

Rolul acestui dosar (adăugat în urma rescrierii) este multiplu: el oferă, mai întâi, o imagine a fundalului sociopolitic; suplineşte apoi *raccourci*-ul biografic din realismul tradiţional; în fine, imaginea demitizantă a vieţii lui Traian Manu din rapoartele informatorilor agramaţi (unul dintre ei «prieten» apropiat şi vicepreşedinte al Academiei) contrabalansează gravitatea temei.

Am putea citi aici o raportare (auto)ironică la *Patul lui Procust*: «dosarul de existenţe» s-a transformat într-un dosar de urmărire informativă în care personajele continuă să se «amputeze» reciproc (dacă «organele» nutresc mereu iluzia paranoidă a «acţiunilor subversive» întreprinse de Manu, acesta continuă să se încreadă naiv în ataşamentul «rudelor»).

Revenind la primul plan, aluviunile depuse prin discursurile complementare ale lui Traian Manu şi Daniel sedimentează treptat sensul fabulei. Îndeosebi «cronica în versuri a conştiinciosului Daniel», observator creditabil al entuziasmului şi meschinăriei actorilor, prezintă o versiune dureros de lucidă a graniţei care separă cele două «lumi». Cât priveşte povestirea lui Traian Manu (potenţată de amintirile similare ale Christei), autoarea găseşte şi aici o situaţie prin care virtuozitatea tehnică să amplifice efectul de autenticitate: renunţând la postura naratorului omniscient, ea îşi lasă personajul să-i mărturisească soţiei aşteptările şi bilanţul «întâlnirii». Distanţa care ia naştere astfel între timpul povestirii şi timpul trăirii este recuperată însă printr-o serie de puncţii *sur le vif* în memoria personajelor, care compensează cu ajutorul monologului interior nestilizat senzaţia de artificiozitate a confesiunii.

Formula narativă de mai sus e grefată cu succes pe textul homeric, *Odiseea* servind drept infrastructură a romanului de faţă. Importante sunt însă nu atât echivalenţele dintre cele două texte (care, de altfel, sunt destul de explicite: Traian Manu – Ulise; Christa – Calypso; Buni – Penelopa; Daniel – Telemac ş.a. m. d.), ci localizarea acestora într-un moment istoric şi geografic bine determinat, ca şi resemantizarea pe care Gabriela Adameşteanu o efectuează în planul epicului. Interesant este, pentru început, că rolul Penelopei nu îl joacă soţia legitimă (Christa), ci iubita de tinereţe care a rămas în Ithaca balcanică şi care moare cu câteva luni înainte

de revenirea tardivă a lui Ulise. E, de altfel, o modificare substanţială a palimpsestului mitic, care transformă *questa* recuperatoare a lui Traian Manu într-un veritabil *descensus ad inferos* prin care universul totalitar al României comuniste este descris în termenii lumii subterane. Există un amănunt semnificativ care orientează lectura în această direcţie: reîntors în Italia, Traian Manu le mărturiseşte studenţilor şi colaboratorilor că, din *Odiseea*, «curiozitatea morbidă a adolescenţei» l-a împins mai ales către «peregrinarea spre tărâmul lui Hades», fiind uimit de «sărăcia relatărilor despre tărâmul subpământean». De altfel, de-a lungul romanului, memoria eroului reactivează frecvent un fragment emblematic privind călătoria lui Odiseu «prin întuneric şi ceaţă spre locul unde nu te mai aşteaptă nimeni». Rescrierea *Odiseei* pare a se limita astfel la acest episod al catabazei în Infernul propriului trecut şi toate senzaţiile pe care personajul-narator le percepe din concretul României comuniste converg spre acest sens: aeroportul Otopeni, înfăţişat ca un încins clopot de sticlă în care oamenii sunt supuşi ispăşirii unor păcate nebuloase, seamănă cu un cerc infernal; indivizii, în general, sunt nişte fantome lipsite de consistenţă şi cu identităţi interşanjabile; în fine, călătoria lui Traian Manu e un inepuizabil şir de suplicii. Sensul romanului se relevă însă în momentul când paradisul natal pe care eroul l-a visat (retrospectiv sau proiectiv) timp de 40 de ani se dezvăluie a fi iremediabil pierdut.

Romanul are ca motto un pasaj din Mircea Eliade unde se afirmă, printre altele, că «fiecare exilat e un Ulise în drum spre Ithaca...»; la sfârşitul lecturii, cărţii i-ar putea servi la fel de bine drept epigraf o afirmaţie a lui Nietzsche (citez din memorie): «Nu încerca să te întorci la origini, căci vei găsi originile plecate». Un element esenţial pentru originalitatea cărţii ţine de faptul că «adevărata Ithacă» a lui Traian Manu maschează, ca urmare a cinismului inevitabil al timpului, Hadesul – nu din cauză că eroul n-ar fi străbătut toate etapele şi probele călătoriei, ci fiindcă un asemenea voiaj se dovedeşte prin chiar natura sa utopic: «Ceea ce vrei să regăseşti acolo nu mai există nicăieri altundeva decât în mintea ta... Nu te poţi întoarce într-un loc sperând că de fapt te întorci în timp...», spune sapienţial Christa, care deconspiră atât mobilul real al călătoriei, cât şi

caracterul ei iluzoriu. Dorinţa de «acolo» e, de fapt, dorinţa de «atunci» (căci bătrâneţea şi dezrădăcinarea sunt două feţe ale aceluiaşi rău), iar spaţiul pierdut, asemenea timpului pierdut, nu mai poate fi regăsit vreodată. Această entropie fatală, pe care Traian Manu refuză să o accepte, e lucrul care-i va potenţa chinurile, atât timp cât continuă să fie prins de mirajul madlenei infernale. Este, cred, factorul prin care romanul îşi depăşeşte statutul de «studiu de caz» şi devine o reflecţie tragică şi profundă asupra condiţiei umane.

Singurul risc major al scriiturii Gabrielei Adameşteanu (rămas totuşi în stare latentă) este ca virtuozitatea stilistică să nu reducă fabula la condiţia de simplu pretext al experimentului discursiv. Aceasta şi alte câteva mici stridenţe în angrenajul epic (la un moment dat, Traian Manu se apucă, total neverosimil, să-i declame soţiei în hexametri dactilici sau Dosarul «Savantul» e îngroşat uneori cu file care nu au niciun rol în economia textului) constituie singurele scăderi ale operei. În rest, *Întâlnirea* rămâne un roman consistent care o readuce pe autoare în prim-planul prozei noastre.“

(Andrei Terian, *Cultura*, 14 iulie 2004)

„Ultimul roman al Gabrielei Adameşteanu atinge complexitatea visului, reuşind să lărgească graniţele realului – să le forţeze – până la pierderea coerenţei «clasice» (coerenţa de care autoarea s-a ferit întotdeauna). Există însă o coerenţă: aceea a poemului, a unei sintaxe articulate riguros în cadrul mai larg al unei intuiţii aplicate vieţii. Faptele, narativul îşi pierd întâietatea (în cea mai pură tradiţie modernistă), atunci când sunt adoptate, lăsând impresia că au fost, de fapt, tolerate. Monologul interior captează materia romanului, absoarbe incidentele într-o magmă din care inconştientul cu greu se desprinde de materia conştientă, sentimentul de relativitate absolută fiind indus şi de incertitudinea unei «constante» ontologice a personajelor secundare (aşadar, a lumii, a *Umwelt*-ului). Profesorul Traian Manu, întors în ţară după o lungă perioadă, în care a «reuşit» în carieră, se vede înconjurat de infinite neamuri, între care petrece

câteva zile de coşmar: nu va şti, în ciuda rememorărilor obsesive, câţi dintre aceşti oameni erau în slujba Securităţii sau, mai grav, câţi îi erau cu adevarat rude. Paralela cu Ulise capătă o dimensiune tragicomică, dat fiind că adevărata Ithacă are o dimensiune ireală: poate fi România, dar în acelaşi timp şi ţara de adopţie.

Astfel, anii de război şi de «Odisee» pot fi comprimaţi în câteva zile. Atmosfera României comuniste, percepută de un Străin (fiindcă Traian Manu este unul, din clipa când realizează că ultima rădăcină a fost smulsă – o iubire din tinereţe), pare identică celei din *Iarna decanului*: acelaşi cenuşiu terifiant ce îmbracă atât chipurile, cât şi siluetele. Călătoria lui Traian Manu are scopul de a recupera o umbră: poate fi a tinereţii pierdute sau a unui Eu după care ajungi să tânjeşti la o anumită vârstă. Totuşi, în ciuda plasării profesorului Traian Manu ca nod al narativului, greutatea simbolică va cădea pe umerii celuilalt personaj fundamental al romanului: soţia, Christa, bântuită şi ea de coşmarul propriului trecut în Germania nazistă, trecut ce include adolescenţa şi prima tinereţe... Christa este personajul cu vocea cea mai închegată, mai puternică, dar şi personajul căruia i se dedică analiza psihologică cea mai fină şi mai isoditoare. Istoria ei personală este construită pe o doză de suferinţă net superioară celei de care a avut parte Traian Manu: tocmai de aceea ea refuză orice întoarcere în spaţiu, argumentând diferenţa faţă de o întoarcere în timp. Dar, de fapt, teama ei este chiar aceasta: ca nu cumva timpul coşmarului să fie regăsit. Maturitatea ei este construită pe schelăria unei permanente terori a trecutului: ea poate fi o Circe pentru un Ulise slab, dar nu îşi duce până la capăt acest rol. Simplificând, Traian Manu este personajul amintirilor şi al percepţiilor, pe când Christa îşi rezervă domeniul reflecţiilor, al zbuciumului neîntrerupt. Este lucrul care mă obligă să spun că avem de-a face cu un roman feminist: practic, Traian Manu îşi refuză rolul de persoană raţională, este slab, se lasă condus (într-o manieră feminină) de cei care-şi impun asupra lui superioritatea (chiar numai cea fizică). În schimb, Christa are puterea de a alege să omoare trecutul (alegere imposibil de pus în practică – aici stă punctul forte al romanului), de a-şi construi singură o nouă viaţă pe ruinele coşmarului.

Un roman complex din toate punctele de vedere, magistral ca scriitură, pe care mi-a facut o plăcere imensă să-l citesc.“

(Bogdan-Alexandru Stănescu, *Ziua literară*, 1 septembrie 2003)

„O surpriză dintre cele mai incitante a fost... recentul volum *Întâlnirea*, roman regândit şi rescris după o anterioară nuvelă. Surpriză nu doar pentru înnoirile strategiei narative, ci prin chiar apariţia acestui excelent roman, după o lungă absenţă din ficţiune şi după o atât de acaparantă dăruire jurnalismului...

Tema înstrăinării şi a exilului refuză clişeele: soţia germană a intelectualului român refugiat în străinătăţi nu pare posesoarea unei existenţe mai fericite decât a exilatului, chiar dacă otrava nostalgiei desţăratului, a dorului după ceea ce nu mai poate fi recuperat se adaugă tributului de cruzime cerut de imposibila re-naştere în alt loc. Cocleala şi fermentele celor care aşteptau acasă, reîntâlnirea (bârfele, exagerările, linguşeala, ipocrizia îmbătrâniţilor şi limbajul acidulat al noilor juni) fac contrapunctul şi contraponderea grotescă a cadrului.

O carte a surdinelor, interceptate cu mare fineţe, surdina Estului de dinainte şi din timpul comunismului şi cea a Germaniei naziste şi postbelice. Abia sugerat, de asemenea, dar audibil, zumzetul agresiv al prezentului pragmatic şi «global»...

Structura sincopată a naraţiunii, cu modificări de registru stilistic, cu necesare reprize de «lunecare» dedesubtul epicului potenţează impactul scrierii... Supratema dintotdeauna a literaturii durabile: iscodirea sufletului omenesc, înstrăinat şi exilat oriunde şi oricând, îşi află în *Întâlnirea* o ilustrare originală şi profundă.“

(Norman Manea, *Plicuri şi portrete*, Polirom, 2004)

„Romanul *Întâlnirea* are o tramă poliţistă; luat în linia generală a acţiunii, îl putem numi chiar «roman de spionaj». Dar el este, în acelaşi timp, şi un roman istoric. Aceste elemente îi sporesc fără discuţie şansele de a captiva cititorul, iar scriitura este artistică, departe de orice cădere în

facilitate. Romanul combină două planuri narative şi două perspective asupra aceluiaşi fapt, realizate magistral de o autoare înzestrată cu o maximă fineţe a observaţiei şi cu un deosebit simţ al construcţiei epice. Gabriela Adameşteanu se întoarce la literatură printr-un roman de înaltă ţinută.“

(Horia Gârbea, *Săptămâna Financiară*, 19 septembrie 2005)

„Autoarea Gabriela Adameşteanu e printre cei mai interesanţi şi mai apreciaţi scriitori în ultimii 20 de ani în România. Ultimul său roman, *Întâlnirea*, tradus acum la noi, a fost şi el apreciat favorabil de critica literară, care îl găseşte experimental din cauza tehnicii narative... Este foarte interesantă structura romanului, în care se împletesc voci (amintiri şi gânduri ale eroilor) şi timpuri (trecut, prea asemănător prezentului, şi prezent), curg şi se întretaie monologuri şi dialoguri, iar povestirea este dusă de la persoana I la a II-a – *eu*, *tu* (*tu*, care este tot *eu*). Şi totuşi, în această naraţiune inegală, întretăiată (în care mai apar şi documente din dosare ale Securităţii), personajele devin surprinzător de reale, iar atmosfera care învăluie cititorul este captivantă şi apăsătoare.“

(Vasilka Aleksova, *Kultura*, Bulgaria, 2006)

„Care o fi fost structura organizatorică a instituţiilor Securităţii?

Eu, de pildă, am avut destule necazuri cu serviciul în chestiune, doar în calitate de subiect, adică de persoană vizată. Trebăluiam singur în partea asta a barierei, iar pe partea cealaltă – şi pretutindeni – în faţa mea se afla un întreg sistem instituţional. La drept vorbind, m-am simţit un pic cam singur.

Acum aş dori să ştiu mai multe, doar la nivel filologic, despre structura acestei instituţii, serviciu, corporaţii. M-am gândit că mă voi documenta asupra instituţiei similare din Ungaria, dar nu am găsit mare lucru. Nu-i nimic, îmi spuneam, aceste instituţii au fost concepute pe acelaşi calapod KGB, deci voi găsi informaţii în articolele respective. Nici de data asta nu am găsit nimic. Mă aflam în faţa unui excelent roman şi nu ştiam cum să

disting direcţia de secţie sau de birou, aflate pe antetul dosarelor. Deoarece scriitoarea Gabriela Adameşteanu şi-a făcut rost de documente «securiste» de dinainte, rapoarte ale agenţilor sau informatorilor şi le-a inserat frumos şi fidel, în ediţia a treia a romanului, ceea ce în prima variantă era imposibil de făcut.

Ei, fratele meu, apucă-te şi tradu în ungureşte limba aceea de lemn în care acestea au fost concepute! Până şi limba informatorului academician se apropie de cea a serviciului, devenind greoaie, încâlcită, dar despre acest savant de renume mondial raportează şi agentul semianalfabet care are probleme nu numai cu informaţiile, ci şi cu gramatica şi cu ortografia. Vezi, băiatule, cum naiba va suna în ungureşte povestea asta?

Cum sunt (au fost) informatorii sau agenţii noştri? Căci până şi prin rapoartele lor, scrise sub presiunea de stupidă şi maximă îndeplinire a datoriei, transpare caracterul lor. Iată că printre atâţia mârşavi se află şi un bătrân cumsecade, ce-i drept, el nu mai are nimic de pierdut şi nu se angajează la altceva decât să nege. Pe ceilalţi nu-i împiedică nici măcar ignoranţa să-şi ceară anumite favoruri, în timp ce i-au denunţat pe colegii lor de muncă cu înaintaşi vii şi morţi deopotrivă. Unii îşi continuă benevol, adică «din convingere», partea asta a «activităţii lor literare», care sub presiune, care pentru avantaje. Exact aşa cum suntem noi în general... Ni se scot la iveală anumite faţete ale caracterului. Datorită situaţiilor. Organelor, organizaţiilor.

Mi-am bătut capul cu asemenea probleme «stilistice», în timp ce trebuia să avansez cu traducerea. Mă întrebam: pe cine aş putea să întreb? Cum a fost şi ce a rămas? (Căci pe internet pot fi consultate sub formă de scheme denumirile gradelor militare vechi şi cele noi. Eu aveam nevoie însă de cele un pic mai vechi şi de cele secrete!)

Savantul de renume internaţional care s-a reîntors în patrie după o lungă perioadă este naiv, prin urmare nedumerit. Nici nu-i trece prin cap că prietenul scrie rapoarte despre el, iar vărul lui îl provoacă mereu, ce să mai vorbim de urmăritorii invizibili şi aparatele tehnice bine ascunse. Nici atunci când noi înşine ştiam de mult că încăperile noastre, viaţa noastră au fost mobilate cu asemenea lucruri scumpe şi cunoştinţe valoaroase.

Savantul surâde când se pune o pernă pe telefon într-o casă unde a fost invitat şi i se pare grotesc (şi este într-adevăr, doar după logica dictaturii pare normală această aberaţie). Pe el îl impresionează mai mult culorile şi figurile diferite, deprimante. Sau propriile amintiri.

Fără să fie misterios, romanul Gabrielei Adameşteanu are secretele sale. Nu în formulările şi nu în sugestiile ei. Mai mult în tăcerile ei. Căci numai pe parcurs aflăm adevărata identitate a agenţilor şi informatorilor cu pseudonime, iar avansând în roman părţile îşi găsesc locul potrivit şi astfel iese la iveală identitatea fiecărui personaj. Toate acestea au loc doar în mintea şi imaginaţia cititorului, «persoana vizată», personajul principal, savantul în vârstă, nu va afla aceste lucruri, se va confrunta doar cu dubiile şi tulburările lui, nu ca noi.

Din această cauză romanul Gabrielei Adameşteanu este ca un rebus reuşit. Îţi cere eforturi, este grotesc, dar se citeşte bine. Putem râde, de asemenea, şi de noi, după ce ne-am înghiţit lacrimile.“

(Csiki László, *Adaptare sau traducere? Cu ce probleme se confruntă un traducător?*, 2007)

„Din punctul de vedere al tehnicii, *Întâlnirea* ni se revelează ca un roman al vocilor – mai precis, ca o polifonie a discursurilor aflate într-o permanentă concurenţă între ele, fiind o polifonie a dizarmoniei şi a armoniei în egală măsură. Pe de o parte, îl auzim pe profesorul biolog cum discută cu soţia sa despre pregătirile în vederea călătoriei, pe de alta, cum povesteşte soţiei (şi colegilor) despre călătorie, după întoarcerea sa din România. Cu aceste părţi alternează, în schimb, o formă specifică de monolog interior, un limbaj poetic vizionar, adesea enigmatic fracturat, prin care intrăm în conştiinţa personajelor, printre amintiri, dorinţe, temeri şi speranţe. Citim părţile unui lung poem în vers liber, al cărui principiu de organizare este permanenta reîntoarcere a motivelor principale, repetarea în diverse variante a unor formule şi expresii – se aude muzica textului, ca o sonată fără sfârşit, deseori în avanscenă, dar parcă se aude şi atunci când un alt discurs o pune în plan secund pentru o perioadă. Şi – ca o terţă voce – apare tot mai pregnant de-a lungul lecturii limba dictaturii, limba obscen

impersonală a birocraţiei, discursul statului poliţienist ce îi degradează pe toţi în filatori şi în delatori: mereu ni se înfăţişează un dosar cu codul «Savantul». Din rapoartele, adresele, indicaţiile şi alte asemenea bătute la maşină, reproduse tipografic în paginile romanului, reiese fără îndoială că invitaţia profesorului biolog şi şederea lui cu caracter aparent ştiinţific în România au făcut parte de la început dintr-o acţiune organizată de către serviciile secrete, scopul fiind de a intra în legătură prin mijlocirea profesorului cu grupurile din emigraţia românească, de a infiltra agenţi în serviciile secrete ale statelor vest-europene şi – ca un beneficiu adiţional – de a deconspira relaţiile de rudenie, de ştiinţă şi de prietenie din România ale profesorului ce pot periclita securitatea statului.

Călătoria profesorului biolog este o chestiune pur personală, un *challenge* existenţial raportat numai şi numai la viaţa lui: e posibilă reîntoarcea acasă, în patrie? Există oare acasă şi, dacă există reîntoarcere, atunci *la cine* se reîntoarce, deoarece cei pe care i-a părăsit acum patruzeci şi ceva de ani nu mai trăiesc, iar pe descendenţii lor nu i-a văzut niciodată. Pe baza analogiei cărţii sale preferate din tinereţe, *Odiseea* de Homer, el poate ajunge de la Calypso la Penelopa, din străini spre casă, în Ithaca, îl poate întâlni pe Telemac – dar oare îşi va regăsi vatra şi pe el însuşi?

Odiseea serveşte pentru interpretarea călătoriei. Adică ecuaţia fundamentală a acestei călătorii şi purtător al mesajului ideatic este istoria eroului care peregrinează în exil, care ajunge la Hades şi intră în împărăţia morţilor (acesta este motivul *neküia*, ca să folosesc un termen de specialitate), pe urmă se reîntoarce în patrie şi îşi revede pe cei dragi (aceasta se numeşte *nostos* în literatura de specialitate).

Dacă Traian Manu până la urmă s-a reîntors în patrie şi şi-a revăzut membrii familiei nu se ştie exact, pentru că aflăm lucruri diferite din dialoguri, din monologuri şi din rapoartele Securităţii. Manu a sperat că se va reîntoarcerea în Ithaca, însă în realitate el a umblat pe tărâmul lui Hades, printre morţii săi, într-o ţară moartă; prin urmare, *nostos*-ul său a fost de fapt *neküia*. Întâlnirea nu a avut loc, nici cu Telemac, Daniel, nepotul iubitei sale din tinereţe care a decedat între timp – şi nici cu el însuşi. El nu are

unde să meargă, de aici înainte destinul său, viaţa sa sunt: calitatea de străin pe veci, exilul pe veci.“

(Takács Ferenc, „A szomszéd kertje“ [„Grădina vecinului“], *Mozgó világ*, XXXIV, 5, mai 2008, pp. 93-96, Budapesta)

Ediţia a III-a
Romanul *Întâlnirea* publicat în 2007 la Editura Polirom

„Nu-i pentru nimeni un secret acribia cu care prozatoarea Gabriela Adameşteanu îşi lucrează cărţile, modificările mergînd uneori până la rescriere, dintr-o obstinată ambiţie a perfecţiunii ce face, de altfel, diferenţa între prozatorii de forţă (şi de cursă lungă) şi... ceilalţi. Când am decis să recitesc *Întâlnirea*, în volumul nou şi elegant editat de Polirom, mă aşteptam, desigur, să detectez anumite schimbări intervenite în textul romanului din 2003, mai ales după ce pagina de gardă mă avertizase că e vorba de o ediţie revăzută, dar, mărturisesc, eram departe de a bănui ce proporţii ar putea avea acestea. Reeditând *Întâlnirea*, Gabriela Adameşteanu testează posibilităţile unui subiect şi ale unei cărţi de a se reorganiza, de a se reformula şi, indirect, testează atenţia şi perspicacitatea cititorului. Mai clar: nu avem de-a face, de fapt, cu o simplă reeditare, cum pretinde modest şi/sau deliberat derutant autoarea, ci cu o restructurare semnificativă a cărţii.

Subiectul rămâne acelaşi (de altfel, el nu a suferit modificări niciodată cu transformarea nuvelei din *Vară-primăvară* în roman), personajele îşi păstrează fizionomia, destinul lor e neschimbat, după cum neschimbate rămân şi semnificaţiile, implicaţiile simbolice ale naraţiunii, atmosfera tensionată şi angoasantă se conturează aici cu aceeaşi pregnanţă ca în celelalte două versiuni anterioare. Acelaşi Odiseu în mizerie, acelaşi drum frustrant spre o Ithacă inexistentă, aceeaşi imposibilă întâlnire a exilatului cu propriul trecut, aceeaşi dezolantă constatare a faptului că nu te poţi scălda de două ori în apa aceluiaşi râu.

Şi cu toate acestea noua *Întâlnire* e cu totul şi cu totul altfel. Mai precis, *discursul* se încheagă altfel, se modifică radical, dimensiunea experimentalistă a textului se diminuează până la a deveni un element secundar în economia romanului.

În prima versiune odiseea lui Traian Manu şi, odată cu aceasta, reflecţia asupra unor teme de istorie recentă erau – într-un fel – puse în umbră de spectacolul unui discurs complicat, sofisticat, *Întâlnirea* se construia mai

degrabă ca un edificiu poematic de mare virtuozitate în care fraza are ritm de epopee, e scandată, turnată în tiparul incantaţiei, organizată de fragmentări semnificative. Plurivalent, acest poem pe tema întoarcerii exilatului rescrie postmodern *Odiseea* homerică, desfăşurându-se fastuos ca o simfonie în care se topesc aluviunile, ambiguităţile unui discurs al fluxului conştiinţei şi al pluralităţii de perspective.

În versiunea de faţă tentaţia experimentului trece discret în *arrière plan*, cedând locul privilegiat poveştii, istoriei. Poemul se converteşte într-o proză realistă de observaţie şi de analiză; amănunte, gesturi, situaţii etc. aflate în eboşă în versiunea primă sunt dezvoltate aici tacticos, în stilul prozatorului «de şcoală veche», o simplă indicaţie de regie (căci, evident, *Întâlnirea* conţine în filigran virtualităţi dramatice) devine tablou, secvenţă epică, pasaj introspectiv. Pasaje întregi sânt rescrise şi întregul roman se reordonează: capitolele sunt permutate, episoadele nu se mai aşază în aceeaşi ordine ca în ediţia precedentă, autoarea operează foarte interesante substituiri, împarte naraţiunea în trei secţiuni («Ithaca se apropie», «Adevărata Ithacă» şi «Sfaturi pentru Telemac»), cu intenţia de a limpezi traseul epic al personajelor (relatat într-o manieră foarte întortocheată în variantele anterioare). Totodată, partitura fiecăruia dintre personajele importante e mai clar delimitată şi, în unele cazuri chiar mai amplă. Daniel Izvoranu, posibilul urmaş simbolic al transfugului, în care Traian Manu refuză totuşi să recunoască un Telemac, dobândeşte mai multă complexitate. Altfel dispuse (inclusiv grafic), amintirile Christei Manu prind relief ca poveşti în sine, coerenţa şi tâlcurile lor ieşeau mai greu în evidenţă în romanul din 2003. Finalul romanului şi în acelaşi timp al tristei odisei a exilatului se conturează mai decis (detaliu asupra căruia atrage atenţia şi autoarea postfeţei, Carmen Muşat): eroul face o ultimă călătorie, fără întoarcere, pe tărâmurile întunecate ale Hadesului. Acolo s-ar putea întâmpla întâlnirea obsedantă, imperioasă cu cei pierduţi la plecarea din ţară, acolo s-ar putea să fie adevărata Ithacă.

Fragmentele din dosarul de urmărire informativă al lui Traian Manu nu mai sunt intercalate contrastiv şi fără alte comentarii între diferite pasaje poematice, ci sunt integrate în naraţiune odată cu câteva personaje noi –

securiştii care adună, colecţionează şi/sau «confecţionează» aceste documente. Naraţiunea se îmbogăţeşte astfel cu câteva episoade noi, deloc experimentaliste, ceea ce are ca efect o şi mai vădită accentuare a dimensiunii realiste a romanului. Personajul central al unor asemenea episoade pare a fi unul colectiv, instituţia Securităţii în anii ’80 (cu – în subsidiar – conflictul dintre «generaţia expirată» a securiştilor fruşti formaţi în epoca stalinistă şi «generaţia aşteptată» a securiştilor educaţi, şcoliţi, «fini», de modă nouă), însă distingem aici şi câteva profiluri de securişti suficient de bine individualizate. Colonelul Niculaie Ispas, căpitanul Vasile Gherghina, locotenentul Silviu Matei erau în prima ediţie doar nişte nume pe hârtie, în vreme ce acum ei devin personaje propriu-zise, pitoreşti chiar. Sursa pitorescului este în primul rând limbajul, urechea atentă la oralităţile cotidiene nu-şi dezminte acuitatea. Extrem de verosimile, dialogurile securiştilor sunt în acelaşi timp de un umor savuros, stilul autoarei alunecând, în aceste pasaje, înspre şarjă. O şarjă fină, bine ţinută în frâu, scutită de exagerări. Într-un comentariu la prima ediţie/versiune a romanului Andrei Terian interpreta avenit raportarea (auto)ironică a autoarei la modelul oferit de *Patul lui Procust* şi specula convertirea «dosarului de existenţe» în... dosar de urmărire informativă. Speculând în continuare, aş zice că în această a doua versiune raportul dintre termeni se inversează: dosarul de urmărire informativă devine el însuşi o variantă a «dosarului de existenţe». Referirea la *Patul lui Procust* pare şi mai adecvată în cazul noii *Întâlniri*, unde notele informative, rapoartele etc. sunt în câteva ocazii comentate de slobodul la gură colonel Ispas şi de timoratul (şi veşnic alcoolizatul) căpitan Gherghina sau de alte personaje, aşa cum – fireşte, schimbând ce e de schimbat – Fred Vasilescu şi Emilia Răchitaru comentează scrisorile lamentabilului Ladima... Se întrevede, în eboşă, un roman al conspiraţiei securiste (roman-document ce ar da seamă de mecanismele aberant-paranoice ale unei instituţii şi ale unei epoci), palierului pe care se desfăşoară drama transfugului Traian Manu i se adaugă astfel, abil, un palier tematic nou – pe care nu ar fi deloc de mirare ca într-o carte ulterioară Gabriela Adameşteanu să-l exploreze mai insistent. Autoarea se interesează acum nu doar de destinul transfugului urmărit de

Securitate, ci şi de traiectul – şi el semnificativ – al urmăritorilor. Profesorul Traian Manu ratează întâlnirea cu Ithaca natală, cu spiritul trecutului său, dar *se întâlneşte* în schimb cu emisarii unei Ithace comunizate şi atent supravegheate de Securitate. O întâlnire cât se poate de reală şi de angoasantă.

E interesant de urmărit cum evoluează relatarea imposibilei întoarceri a exilatului de la nucleul iniţial constituit de nuvela din 1989 până la versiunea în discuţie. Evident, contextul politic/istoric impunea în naraţiunea primă o abordare esopică a temei exilatului corelate cu tema urmăritorilor; de aici probabil şi un anumit exces experimentalist menit să disimuleze un subiect «delicat», tabu, de aici şi atrofierea strategică a epicului şi focalizarea atenţiei nu atât pe istorie, cât pe discurs. În versiunea din 2003, extinsă la dimensiuni romaneşti, autoarea păstrează tipul de discurs experimentalist, ceea ce elimină este elementul esopic. Esopismul, care presupune un contract de lectură bazat pe complicitatea autorului cu cititorul contemporan lui, face ca textul să depindă excesiv de context, îi slăbeşte rezistenţa la eroziunea timpului. Era deci necesar ca autoarea să-şi salveze tema, subiectul, personajele ş.a. m. d. din nuvela esopică, să o rescrie, să încheie – altfel zis – un nou contract de lectură, pe termen lung. Noutatea *Întâlnirii* din 2003, constând în inserarea unor documente din dosarul de urmărire informativă al personajului, deschide un drum pentru abordarea temei Securităţii ca instanţă creatoare de ficţiuni. Poate că nu s-a subliniat până acum îndeajuns cât de reuşite sunt «documentele» inventate de autoare în *Întâlnirea*, ficţiuni ale nonficţiunii ce creează o puternică impresie de autenticitate. În varianta de acum a romanului, tema Securităţii şi a producţiilor ei «ficţionale» capătă şi mai mult relief – am discutat deja despre asta. S-ar putea ca ideea mai mult decât bine-venită a autoarei de a-şi «rescrie rescrierea» din 2003 să fie legată, de asemenea, de dorinţa de a-şi salva un subiect la care ţine foarte mult şi care – ca subiect de reflecţie ficţională asupra istoriei şi asupra romanului – riscă, în precedenta versiune, să nu fie perceput la adevăratele-i dimensiuni, ca efect al unei supradoze de experiment formal. Gabriela Adameşteanu îşi reînnoieşte a doua oară contractul de lectură, în intenţia legitimă de capta mai multe categorii de

cititori. Cred că, în plus, noua manieră de relatare a avatarurilor lui Traian Manu, ale Christei, ale lui Daniel Izvoranu şi ale altor personaje se dovedeşte mai adecvată decât varianta experimentalistă şi cu mai multe şanse de rezistenţă pe termen lung.

Într-o «Notă asupra ediţiei a doua» Gabriela Adameşteanu face, între altele, o precizare cu tâlc: «Ediţia aceasta nu o anulează pe prima, cu atât mai mult cu cât ea a stat la baza traducerilor în limba bulgară şi în limba maghiară». Desprind de aici o foarte interesantă provocare. Un experiment: să citim *Întâlnirea* din 2003 şi *Întâlnirea* din 2007 ca pe cărţi autonome, cu mize şi cu tipuri de discurs diferite. Lectura în oglindă a ambelor variante e o experienţă extraordinară.“

(Bianca Burţa-Cernat, „*Întâlnirile* Gabrielei Adameşteanu“, *Observator cultural*, 2007)

„Am avut o uşoară strângere de inimă atunci când am auzit că Gabriela Adameşteanu şi-a revizuit romanul *Întâlnirea* în sensul renunţării la experimentalismul scriiturii din 2003. Şi asta nu numai pentru că aş crede cu tărie în integralitatea operei (nu poţi renunţa la câteva «experimente» fără să modifici întregul sens), ci şi pentru că mi se părea că modalitatea sincopată, poematică a scriiturii vine ca o mănuşă pe tema exilului. Mai simplu spus, stranietatea limbajului, ruptura la nivelul sintaxei rezona cu afazia personajului principal. Prima versiune a *Întâlnirii* punea în scenă o dramă a comunicării, jucată foarte bine de prozatoare cu fiecare frază.

În acest context, ediţia recent apărută mi-a provocat o surpriză de proporţii. În mod paradoxal, chiar dacă autoarea renunţă masiv la formule avangardiste stridente, romanul îşi conservă întreaga ambiguitate. Semn că nu o îmblânzire sau o domesticire a semnificaţiei unei teme foarte grave urmărea autoarea, nicio concesie făcută cititorului comod, ci rotunjirea unei opere care a devenit, la aproape două decenii de la apariţia primei versiuni, o obsesie. Mai că-ţi vine să zici că romanul în care Gabriela Adameşteanu se simte cel mai «acasă», scriitura la care simte nevoia să se întoarcă ritualic, e *Întâlnirea*.

Curăţată de excesele tehniciste, noua *Întâlnire* reînnoadă, vizibil, legătura cu *Dimineaţă pierdută*, roman care o consacra pe prozatoare ca specialistă a construcţiilor aluzive, esopice, în care totul poate fi bănuit de un sens ascuns. Dacă a descoperit ceva în experienţa rescrierii, autoarea a descoperit că n-are nevoie de prea mult fard avangardist pentru a crea o poveste stratificată şi enigmatică. Iar faptul că nimic nu e ceea ce pare, chiar în această versiune «simplificată» a romanului, reclamă o lectură suspicioasă prin excelenţă.

Structurarea naraţiunii pe tiparul mitic al *Odiseei* nu face decât să supradozeze cu simboluri cele mai banale gesturi ale personajelor. Traian Manu şi Christa, figuri centrale, nu pot respira, în romanul Gabrielei Adameşteanu, fără să semnifice ceva grav şi abstract. Când Christa susţine că s-a rătăcit sau că nu găseşte niciodată intrarea în oraş, e cazul să bănuim o rătăcire mai adâncă, o cădere «în butoiul cu amintiri», după cum observă naratoarea la un moment dat. Când Traian Manu mărturiseşte că nu-şi mai pricepe textul conferinţei pe care trebuie s-o susţină în România, ar trebui să identificăm aici tema serioasă a degradării raportului dintre exilat şi limba natală. Numai că, departe de a constitui un deficit al naraţiunii, un bagaj simbolic redundant şi inutil, această manie livrescă nu face decât să sporească efectul de angoasă.

De fapt, nu s-a discutat altfel decât constatativ sau analogic natura intertextului din *Întâlnirea*. Cel puţin în cazul lui Traian Manu, nu poate fi vorba de intertext ca model metaficţional asumat de autor, ci de intratextualitate, un model asumat în interiorul ficţiunii, de către personaje. Traian Manu e perfect conştient de identitatea sa cu Ulise şi o «vânează» atât la modul parodic, atunci când încearcă să dezamorseze observaţiile sarcastice ale Christei, cât şi la modul serios. Să nu uităm că *Odiseea* e cartea preferată a personajului încă dinainte de plecarea din ţară – sugestie subtilă că, în acest caz, conştiinţa (sau fascinaţia) exilului precedă exilul propriu-zis. Aş spune, de aceea, că Traian Manu suferă mai degrabă de complexul lui Ulise decât de dorul patriei înseşi. *Întâlnirea* nu e un roman despre imposibilitatea de a te mai întoarce în Ithaca, ci un roman despre imposibilitatea de a te întoarce în Ithaca fără a avea conştiinţa că faci un

gest străin şi falsificator. Pentru Traian Manu, întoarcerea nu e o reîntregire a personalităţii, ci o diseminare totală. Pentru că, în primul rând, Ithaca a devenit o problemă de imaginar, o traumă psihologică. Dacă vechiul Ulise nu avea memorie, nici interioritate, întrucât înfăptuia un gest originar, orice Ulise modern suferă de anxietatea influenţei. Excelent e figurată această dramă în pasajele onirice de la începutul romanului, când Traian Manu nu reuşeşte să disocieze adevărata reîntoarcere în ţara natală de falsele reîntoarceri din vis. Pentru Manu, ca pentru orice exilat modern, problema principală nu e de a ajunge «acasă», ci de a fi capabil să distingă acest «acasă» de seria nesfârşită de coşmaruri care îl parazitează. Mottoul romanului, un citat din Mircea Eliade, atrage atenţia asupra condiţiilor pe care trebuie să le îndeplinească exilatul pentru a ajunge în centru: «a vedea semne, înţelesuri ascunse, simboluri în suferinţele, depresiunile, aridităţile de zi cu zi». Ei bine, problema lui Traian Manu e că, prizonier al propriilor fantasme, el tinde să identifice semne peste tot: cutare câine din gară nu e decât câinele de acasă, trunchiurile măslinilor din Italia sunt confundate cu cele ale prunilor copilăriei, Christa însăşi devine o bizară «dublură» a iubitei din tinereţe, Ana Maria.

Drumul celor doi soţi pe «autostrada fără sfârşit», drum care traversează întreaga naraţiune, ia aspectul unei ciudate «îmbolnăviri» de identităţile lor anterioare. Tema exilului deschide o cutie a Pandorei psihologică, întrucât cei doi scot la iveală – pentru ceilalţi sau doar pentru ei înşişi – secrete adânc îngropate, fapte greu de admis anterior sau vinovăţii vechi, descoperite recent. În cele mai subtile pasaje, *Întâlnirea* e o ultimă spovedanie, dar şi un proces sever de conştiinţă. Prizonieri ai acestei călătorii nesfârşite, Christa şi Traian Manu par nişte muribunzi pe al căror ecran interior se derulează întreaga viaţă. Ideea prozatoarei de a-şi modifica, în versiunea din 2007, finalul romanului mi se pare foarte nimerită. Căci, dacă *Întâlnirea* din 2003 se termina într-o notă oarecum optimistă, cu aspiraţiile acelui Daniel-Telemac, scriitoarea inversează capitolele, comutând accentul pe moartea lui Manu, singura încheiere firească pentru agonia discursivă şi identitară a personajului.

Mergând şi mai departe, se poate spune că, la nivel simbolic, personajele principale sunt moarte încă de la începutul romanului, întrucât nimic nu se întâmplă *in presentia* în vieţile lor. Sugestia apare atât în bizara scenă în care Buni, iubita de tinereţe a lui Manu, îngropată de opt luni, e resuscitată pentru marea întâlnire de «corul antic» de rude bârfitoare şi în frânturi introspective ale personajelor, adevărate laitmotive ale cărţii: «Şi cine ştie dacă viaţa nu este de fapt moarte şi dacă ceea ce numim moarte nu înseamnă, într-un fel mai adânc, viaţă?». Senzaţia de lume apocaliptică în care toţi sunt dispăruţi, dar trăiesc cumva pe ruinele propriilor vieţi, prelungiţi în identităţi postume, e întreţinută de minuţiozitatea maniacală a scriiturii. Astfel încât n-ai putea să juri niciodată, în naraţiunea plină de capcane simbolice a Gabrielei Adameşteanu, că te afli în faţa unui personaj integru sau doar în faţa unei ipostaze fantomatice a acestuia.

La senzaţia de inconsistenţă a identităţii personajelor contribuie şi faptul că evenimentul central al romanului, debarcarea lui Manu în România, e ocolită cu graţie de o prozatoare foarte fină, care ştie să-şi suspende pe parcurs toate mizele poveştii, înşelând în permanenţă aşteptările cititorului. O excelentă lovitură de teatru... narativă, căci mult aşteptata «întâlnire», pregătită tensionat din primele capitole, retrăită obsesiv în conştiinţa lui Traian Manu, e reflectată doar indirect, prin relatările celorlalţi: «cronica» parodic-sentimentală a lui Daniel, «dosarele» Securităţii sau relatarea *postfactum* (sau postumă de-a binelea?) a lui Manu însuşi. Gabriela Adameşteanu nu pune niciodată reflectorul pe «întâlnirea» lui Ulise cu Ithaca, semn că, în plan simbolic, această întâlnire nici măcar nu s-a produs. Paradoxal, singurele mărturii asupra trecerii lui Manu prin România rămân notele informative ale Securităţii, autodescalificante prin grotescul expresivităţii. În paranteză fie spus, includerea documentelor în vocea unor personaje îi prilejuieşte scriitoarei apelul la un savuros comic de caractere. Prin figurile colonelului Niculaie Ispas, a căpitanului Vasile Ghergina sau a locotenentului Silviu Matei, Securitatea nu mai e o forţă oarbă, ca în romanul din 2003, ci o instituţie perfect umanizată, aproape inofensivă.

Deşi întâlnirea nu se produce, ea rămâne centrul fals al naraţiunii Gabrielei Adameşteanu, magnetul care atrage speranţele şi iluziile tuturor. Reuşita decisivă a romanului constă însă în faptul că prozatoarea inversează perspectiva, surprinzând, cum se spune, *both sides of the story*: reîntoarcerea în ţară nu se vrea doar mântuirea «străinului», ci mai ales propăşirea celor rămaşi acasă. Mitul exilatului se priveşte în oglindă – în proza ermetică, dar de un realism crud, a Gabrielei Adameşteanu – cu mitul străinului bun, venit să ne izbăvească de infernul lumii totalitariste. De la cele mai banale lucruri (gumă de mestecat, blugi), servicii (insistenţa pentru avansarea în post a cutărei rude îndepărtate) până la cerinţele sufleteşti ale lui Daniel-Telemac, toate pot fi îndeplinite, în imaginarul patologic al românului sub comunism, de supraomul vestic. Ridicată la o asemenea putere a semnificaţiilor, «întâlnirea» din romanul Gabrielei Adameşteanu depăşeşte cu mult tema dramei individuale a exilatului, plonjând în zona ficţiunilor colective, cu substrat politic puternic.

Aşadar, vă invit să recitiţi *Întâlnirea* Gabrielei Adameşteanu: ultima ediţie, cea din 2003, nuvela din *Vară-primăvară*; separat sau toate la un loc, pe verticală şi pe orizontală, prin oricâte grile vreţi. Şi, când spun să «recitiţi», nu mă refer neapărat la cei care au parcurs ediţiile anterioare, ci la «relectura» ca act apropiat de hermeneutică, în sensul invocat de Matei Călinescu. *Întâlnirea* e unul dintre acele proiecte construite atât de complex şi de pedant, încât satisface din plin plăcerea interpretării, a lecturii cu pixul în mână. Aproape că îmi vine să zic că, înainte de a fi o carte de lectură, romanul Gabrielei Adameşteanu e, cu toate versiunile sale complementare, o carte de relectură.“

(Alex Goldiş, „Complexul lui Ulise“, *Cultura*, 2007)

„Unul dintre cei mai importanţi prozatori români, Gabriela Adameşteanu îşi reeditează cărţile (ca Marin Preda) rescriindu-le. La fel se întâmplă cu romanul *Întâlnirea*, aflat la ediţia a doua (fără a mai insista asupra faptului că romanul însuşi e rescrierea unei nuvele apărute în *Vară-primăvară* şi o replică – liberă şi explicită – la *Odiseea* lui Homer).

Autoarea renunţă la postfaţa ediţiei anterioare (fapt regretabil, dată fiind calitatea şi importanţa mărturiei atât pentru biografia proprie, cât şi pentru condiţia scriitorului român într-un sens mai larg) şi la dispunerea poematică a naraţiunii, în favoarea uneia de factură (aşa zicând) clasică, menită să uşureze lectura. Se păstrează, în schimb, complexitatea construcţiei, chiar dacă procedeele (cusăturile) sunt acum ascunse. Naraţiunea cuprinde un interval de circa 15 zile din august 1986 în care Traian Manu, român stabilit la Napoli, unde conduce un institut de cercetare, face o călătorie, după 40 de ani, în ţara de origine. Şederea propriu-zisă e flancată de orele tensionate de dinaintea plecării şi de două zile de după revenire, această călătorie neobişnuită beneficiind astfel de reflectori diverşi, ale căror versiuni sunt îmbinate foarte ingenios. Este, desigur, mărturia protagonistului, făcută soţiei, Christa, precum şi unui cuplu de tineri discipoli, tot atâţia rezonatori, dar şi vocea sa secretă, interioară, întreţesută cu monologul inaudibil al Christei; sunt, apoi, perspectivele rudelor din ţară (un veritabil cor antic, a căror disonanţă de opinii creează un efect mai curând comic), ce focalizează asupra vocii interioare, revoltat persiflante a lui Daniel (nepotul iubitei din tinereţe a lui Manu) şi perspectivele ce provin din dispozitivul de urmărire (ofiţeri de Securitate şi informatori, recrutaţi din rândul rudelor şi prietenilor, inclusiv dintre acei în care oaspetele are cea mai mare încredere).

Pe lângă puternicul sentiment de vitalitate pe care polifonia îl creează şi alături de psihologiile nuanţate care se impun (uneori, creionate doar din câteva linii extrem de sugestive), există câteva mari teme care vertebrează romanul. Se împletesc intim tema exilului, a înstrăinării şi cea a a României (o supratemă, de altfel, în opera Gabrielei Adameşteanu). Reîntors în ţară încărcat de nostalgie, Traian Manu e silit să-şi regândească identitatea şi să descopere, în mijlocul celor pe care memoria îi considera *ai săi*: «Nu ştiu cine sunteţi şi nu mă interesează, ai vrea să strigi, am atâta de lucru şi vreau să mă întorc mai repede la mine acasă, nu vreau şi nici nu pot să-mi pierd vremea, încercând să înţeleg ceea ce nu este de înţeles, *atunci de ce ai mai venit, străine, aici, pe ceaţă şi pe întuneric?* ». După reîntoarcere, România devine tot mai mult «ţara aceea» (e, de altfel, un întreg joc subtil al

localizărilor: în Vest, Estul este *acolo*, în vreme ce pentru estici Occidentul e îndepărtat şi intangibil, e – cu adverbul morţii – *dincolo*) sau, cu cuvintele repetate din Cioran, „e ţara care a fost a noastră, dar nu mai e a nimănui“.

Însă tema înstrăinării nu e tratată doar în acest sens, al dezrădăcinării comunitare, ci şi ca răceala ce se instalează în cuplu şi ca formă de îndepărtare de propriul trup îmbătrânit, irecognoscibil. În noua versiune a romanului, înstrăinarea e dusă chiar mai departe: şirul de *nerecunoaşteri* (un motiv provenit din tragedie), consumate atât în vis (cu episodul recurent al fiului nerecunoscut de mamă), cât şi în realitate (graniţa dintre ele fiind tot mai subţiată), duce până la moartea lui Traian Manu, împlinind astfel versul homeric: «Dar el ar vrea măcar şi fum să vadă ieşind din ţara lui şi-apoi să moară». Rămas fără Ithaca, acestui nou Ulise nu-i rămâne decât coborârea în Hades, în «lumea umbrelor, lumea de dincolo, [care] nu poate fi nici înţeleasă, nici povestită», dar pe care prozatoarea reuşeşte să o sugereze cu o mare forţă, atât prin destinul protagonistului, cât şi prin reflecţiile şi amintirile Christei şi ale lui Daniel.

Este, de altfel, o forţă specifică Gabrielei Adameşteanu, ce face (şi) din *Întâlnirea* o carte memorabilă.“

(Sanda Cordoş, „Ulise fără Ithaca“, *Dilemateca*, 2007)